

HET RAPPORT VAN DE
ONDERZOEKSCOMMISSIE
ONTNEMINGSSCHIKKING

HET RAPPORT VAN DE

ONDERZOEKS
COMMISSIE
ONTNEMINGS
SCHIKKING

mr. dr. M. (Marten) Oosting
mr. F.G. (Frans) Bauduin
mr. J.W. (Jaap) van den Berge
prof. mr. M.J. (Matthias) Borgers

Copyright © 2015 mr. dr. M. (Marten) Oosting, mr. F.G. (Frans) Bauduin,
mr. J.W. (Jaap) van den Berge, prof. mr. M.J. (Matthias) Borgers

Omslagontwerp Nico Richter

Auteursfoto Henriëtte Guest

Typografie en zetwerk Irma Hornman, Studio Cursief

Druk Bariet, Steenwijk

Inhoud

- 1 De onderzoeksvragen en de opzet van het onderzoek 7

Deel 1 – De ontnemingsschikking 29

- 2 Het justitiële verleden en de detentiegeschiedenis van H. 31
- 3 De ontnemingsschikking: de aanloop 44
- 4 De ontnemingsschikking: voorbereiding en inhoud 75
- 5 De ontnemingsschikking: de afwikkeling 102

Deel 2 – De informatiepositie 119

- 6 De beschikbaarheid van informatie over de ontnemingsschikking bij opeenvolgende bewindspersonen van Justitie, bij het Openbaar Ministerie en bij het ministerie van Justitie tussen 15 juni 2000 en 9 augustus 2005 121
- 7 De beschikbaarheid van informatie over de ontnemingsschikking bij opeenvolgende bewindspersonen van Veiligheid en Justitie, bij het Openbaar Ministerie en bij het ministerie van Veiligheid en Justitie in 2014 en 2015 140

Deel 3 – De informatieverstrekking 179

- 8 De informatieverstrekking aan de Tweede Kamer 181

9 Het op andere wijze omgaan met en het op enige wijze bekendheid geven aan informatie over de schikkingsovereenkomst en de afwikkeling daarvan 205

Deel 4 – Alles overziende 231

10 Bevindingen: samenvattend overzicht 233

11 Beoordeling 256

12 Aanbevelingen 276

Noten 292

BIJLAGEN

1 De onderzoeksopdracht 309

2 Chronologie 326

3 Relevante wetsartikelen 337

4 Buitengerechtelijke voordeelsontneming 349

5 Ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel en toezeggingen aan getuigen 377

6 Lijst van begrippen en afkortingen 411

7 Geraadpleegde literatuur 415

8 Lijst van personen met wie de Onderzoekscommissie heeft gesproken 417

9 Verantwoording 418

10 Over de Onderzoekscommissie 426

Personenregister 429

1 De onderzoeksvragen en de opzet van het onderzoek

1.1 De aanleiding

Op maandag 9 maart 2015 om tien uur 's avonds maakten de minister van Veiligheid en Justitie, mr. I.W. (Ivo) Opstelten, en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, mr. F. (Fred) Teeven, hun aftreden bekend. Minister Opstelten kondigde zijn aftreden als volgt aan:

‘Zojuist heb ik de Tweede Kamer de antwoorden doen toekomen op vragen die waren gesteld naar aanleiding van de recente berichtgeving over een schikking van het Openbaar Ministerie en [Cees] H., nu vijftien jaar geleden. Ik heb telkens aangegeven dat ik het van het grootste belang vind dat er duidelijkheid zou komen over de financiële afwikkeling van deze schikking. Op 3 juni vorig jaar heb ik aan de Tweede Kamer geschreven dat op mijn verzoek was nagegaan of er in de administratiesystemen van mijn departement de gezochte informatie nog kon worden achterhaald. Op basis van de mij toen beschikbare informatie heb ik aan de Tweede Kamer gemeld dat dit niet mogelijk was.

Naar aanleiding van de recente berichtgeving heb ik de afgelopen dagen een ultieme inspanning laten verrichten om de destijds niet toegankelijk geachte gegevens te ontsluiten. Dit onderzoek heeft weliswaar geen bankafschriften of andere documenten opgeleverd. Maar ik heb wel een digitale bevestiging gevonden dat in 2001 een bedrag van 4,7 miljoen gulden is overgemaakt ten gunste van [Cees] H. Daarmee moet ik constateren dat er toch administratieve informatie op mijn departement beschikbaar was. Deze informatie had, naar nu blijkt, ook al eerder ontsloten kunnen worden.

Dit brengt mij tot de conclusie dat er gedurende een te lange periode onduidelijkheid is blijven bestaan over de feitelijke afwikkeling van deze schikking. Hiervoor draag en neem ik de volle verantwoordelijkheid. Daarom heb ik zojuist mijn ontslag aangeboden aan de Koning. Dank u wel.’

Staatssecretaris Teeven voerde aansluitend het woord en sprak als volgt:

‘De minister heeft zojuist bekendgemaakt dat hij zal aftreden wegens de gang van zaken rond de zaak [Cees] H. Ik vind dat zelf onverteerbaar. Het is iets dat mij persoonlijk diep raakt. Ik ben 4,5 jaar opgetrokken met minister Opstelten om het land veiliger te maken. Daar hebben we met ziel en zaligheid aan gewerkt. Die klus had ik graag met hem afgemaakt. Ik vind dat ik niet meer geloofwaardig kan functioneren nu de minister is afgetreden op dit specifieke onderwerp, waar ik jarenlang als officier van justitie nauw bij betrokken ben geweest. Dat is de reden dat ik ook aan de Koning mijn ontslag heb aangeboden. Dat is niet alleen het ontslag dat ik formeel moet aanbieden als de minister aftreedt. Ik vind ook dat ik niet verder geloofwaardig kan functioneren als staatssecretaris, omdat de minister moet aftreden vanwege de *Teevendeaal*.

Met die *deal* is overigens helemaal niets mis. Dat wil ik hier nog even gezegd hebben. Dat is gebeurd voor volk en vaderland, zoals ook de minister en ik dat de afgelopen 4,5 jaar hebben gedaan.’

1.2 De ontnemingsschikking

Op 7 januari 1994 vorderde de officier van justitie mr. J. (Jules) Wortel bij de meervoudige strafkamer van de rechtbank Amsterdam de ontneming van vijfhonderd miljoen gulden van H. De hoogte van dit bedrag was bepaald door een door het Openbaar Ministerie gemaakte schatting van het door H. met handel in hasj wederrechtelijk verkregen voordeel.

Op 14 juli 1994 bracht de officier van justitie dit bedrag terug naar 307.970.000 gulden. Volgens zijn conclusie van eis was op dat moment beslag gelegd op zaken en vorderingen ter waarde van 5.085.700 gulden.

Op 29 november 1994 gelastte de strafkamer van de rechtbank Amsterdam een nader strafrechtelijk financieel onderzoek met het oog op bewijs dat H. zijn vermogen daadwerkelijk met bewezen verklaarde feiten had verdiend.

De fiscale opsporingsdienst, de FIOD, maakte op 15 december 1994, in opdracht van de officier van justitie, een nieuwe berekening, die uitkwam op 21.682.063 gulden. Deze berekening berustte op een analyse van geldstromen en bezittingen van H. Op een aantal tegoeden bij banken en een appartement in Antwerpen, in totaal ter waarde van 4.693.595 gulden, was beslag gelegd. Het bedrag dat voor een ontneming in aanmerking zou komen, was

in deze berekening 16.988.458 gulden (plus het bedrag op de bankrekeningen en het appartement in Antwerpen waarop beslag was gelegd). In totaal 21.682.063 gulden.

Op 17 februari 1995 werd H. in hoger beroep veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf voor deelname aan een criminele organisatie en de handel en transport in hasj. Naast deze straf moest H. nog het restant uitzitten van een eerdere veroordeling door het gerechtshof in Amsterdam, in 1984, tot negen jaar gevangenisstraf wegens handel in cocaïne. Verder volgde in 1995 nog een veroordeling tot twee jaar gevangenisstraf voor een gewelddadige ontvluchtingspoging.

Vanaf 1998, tijdens de detentie van H., vonden gesprekken plaats van H. en zijn raadsman met het Openbaar Ministerie over een schikking. Het Openbaar Ministerie had toen nog steeds geen begin gemaakt met de uitvoering van het door de rechter op 29 november 1994 gelaste nader strafrechtelijk financieel onderzoek. Het achtte een ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel via de rechter niet erg kansrijk.

Begin 2000 bestond tussen de officier van justitie en de raadsman van H. overeenstemming over een schikking. Uiteindelijk leidde dit tot een overeenkomst die als datum 15 juni 2000 en als plaats van ondertekening Scheveningen draagt.

De ontnemingschikking is op het briefpapier van het kantoor van de raadsman van H. vastgelegd:

Schikking ex art. 511c Wetboek van Strafvordering

ondergetekenden:

1. De Staat der Nederlanden, ten deze het Openbaar Ministerie in het Arrondissement te Amsterdam, ten deze vertegenwoordigd door de Officieren van Justitie mr. B.J. Swagerman en mr. F. Tceven, hierna te noemen het OM,

en:
2. _____ zonder vaste woon- en/of verblijfplaats, thans gedetineerd te Scheveningen, hierna te noemen _____

In aanmerking nemende:

- a: _____ is bij onherroepelijke uitspraak van het Gerechtshof te Amsterdam van 17 februari 1995, (parketnummer eerste aanleg: 13/017023-93) veroordeeld terzake overtreding van de Opiumwet.
- b: In verband met de toenmalige tegen _____ aanhangig gemaakte strafzaak heeft het OM bij de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam op 7 januari 1994 jegens _____ een ontnemingsvordering ingediend ter hoogte van vijfhonderd miljoen gulden.
- c: Vorenbedoelde ontnemingsvordering is ter zitting van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam d.d. 20 april 1994 en 29 november 1994 behandeld.
- d: De Arrondissementsrechtbank te Amsterdam heeft bij tussenuitspraak d.d. 29 november 1994 bepaald dat een nader strafrechtelijk financieel onderzoek noodzakelijk was. Iedere verdere beslissing werd daarbij aangehouden. Het onderzoek ter terechtzitting werd voor onbepaalde tijd geschorst.
Nadien heeft terzake geen nader strafrechtelijk financieel onderzoek meer plaatsgevonden. De zaak werd evenmin op een nadere terechtzitting van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam in behandeling genomen.
- e: Partijen hebben in het kader van de onderhavige schikking overeenstemming bereikt en zijn het navolgende overeengekomen.

ADVOCATENKANTOOR
DOEDENS

Partijen zijn als volgt overeengekomen:

1. — zal aan het OM een schikkingsbedrag betalen ter hoogte van fl. 750.000,00 (zegge: zevenhonderdvijftigduizendgulden).
2. — zal het door hem verschuldigde schikkingsbedrag op de navolgende wijze voldoen:
 - a: Overdracht aan het OM van het in conservatoir beslag genomen geldbedrag ter grootte van fl. 157.037,36 (zegge: honderdzevenenvijftigduizendzevenendertig-guldenenzesendertigcenten) te vermeerderen met de gegeneerde rente over dat bedrag.
Door ondertekening van deze schikking draagt — deze geldsom over ter verrekening met het hiervoor vermeldde schikkingsbedrag.
 - b: Overdracht aan het OM van de saldi op de bankrekeningen van de Banque Generale du Luxembourg met de nummers 30-570942-34 en 32570942-88 en Banque F. van Lanschot met de nummers 4014 en 17019. Na ondertekening door alle partijen zal de onderhavige uitwerking van de overeenkomst een akte van overdracht vervangen. Indien de onderhavige, door alle partijen ondertekende uitwerking van de overeenkomst niet genoegzaam in de plaats kan worden gesteld van een akte van overdracht dan zal — alsnog onverwijld een akte van overdracht doen opmaken en ondertekenen waarna deze aan het OM zal worden toegezonden.
 - c: De som van de saldi op de onder 2b bedoelde bankrekeningen zal aldus in eerste instantie integraal worden overgedragen aan het OM. Na ontvangst door het OM van het vorenbedoelde totaalbedrag zal het OM hetgeen meer wordt ontvangen dan het onder 1. bedoelde bedrag, met in achtneming van de reeds gedeeltelijke voldoening zoals aangegeven onder 2a., terstond aan — overmaken door middel van storting van het surplus op rekeningnummer ~~.....~~ en ten name van ~~.....~~
3. Het OM zegt — toe, ter uitvoering van deze schikking de Luxemburgse autoriteiten te zullen verzoeken de conservatoire beslagen op genoemde bankrekeningen op te heffen en ter uitvoering van de overdracht van de saldi op vorenbedoelde bankrekening en deze saldi te doen overmaken op bankrekeningnummer ten name van het OM te Amsterdam. Bij de uitvoering van deze schikking zal door het OM grote voortvarendheid worden betracht.

Ruim een jaar na de ondertekening van de overeenkomst, die in artikel 2c voorzorg in een overmaking 'terstond' na overboeking vanuit Luxemburg, vond de storting van het bedrag plaats. Dat gebeurde overigens niet op de overeengekomen bankrekening van een administratiekantoor in Haarlem. Op vrijdag 7 september 2001 volgde namelijk de overmaking van 4.710.627,18 gulden op een bankrekeningnummer van de raadsman van H., een bedrag dat op maandag 10 september 2001 op die rekening werd bijgeschreven.

Op 22 februari 2002 besteedde het televisieactualiteitenprogramma *Reporter* aandacht aan de tegenvallende verwachtingen over de opbrengst van de zogeheten pluk-ze-wetgeving. De Tweede Kamerleden drs. Th. W. (Theo) Rietkerk en mr. ing. W.G.J.M. (Wim) van de Camp stelden naar aanleiding van deze uitzending tien schriftelijke vragen aan de minister van Justitie.¹ Een van deze vragen luidde als volgt:

'Is het waar dat drugs crimineel Kees H. van de 498 miljoen gulden winst slechts een paar ton aan Justitie moest betalen en als gevolg van een schikking en andere afspraken buiten de rechter om, verder vrijuit kan gaan, waardoor in de straf is gesneden? Was u hiervan op de hoogte en komt dit vaker voor?'

In hoofdstuk 6 en in hoofdstuk 7 komt de Onderzoekscommissie uitgebreid terug op de informatieverstrekking binnen het Openbaar Ministerie en door het Openbaar Ministerie aan de minister van Justitie en vervolgens in hoofdstuk 8 door de minister aan de Tweede Kamer, ter beantwoording van deze vraag en de andere vragen van de twee Tweede Kamerleden.

Op 11 maart 2014, twaalf jaar na de indiening van de tien schriftelijke vragen van de Kamerleden Rietkerk en Van de Camp, trok de schikking tussen het Openbaar Ministerie en H. opnieuw de aandacht. *Nieuwsuur* besteedde die dag een deel van zijn uitzending aan de inhoud van de hiervoor weergegeven ontnemingsschikking. De uitzending begon als volgt:

'Al veertien jaar ligt ie verborgen in het archief. De deal tussen justitie en drugs crimineel Cees H. Het lijkt een normale schikkingsovereenkomst. Cees H. betaalt 750.000 gulden drugsgeld. Zo plukt de Staat eenvoudig geld van een crimineel en voorkomt de crimineel verdere procedures. Maar deze deal is alles behalve normaal. Het document beschrijft namelijk minutieus een witwasoperatie. Waarmee uiteindelijk meer dan vijf miljoen, ten gunste van de crimineel, wordt witgewassen. Door justitie. De overeenkomst is ondertekend door de plaatsvervangend hoofdoffi-

cier en door de toenmalig officier van justitie, die de onderhandelingen met de crimineel voerde: Fred Teeven.

Het [Openbaar Ministerie] zegt in de deal toe twee Luxemburgse rekeningen van crimineel H. “met grote voortvarendheid” leeg te halen en het geld via een rekening van het [Openbaar Ministerie] “terstond aan H.” over te boeken. En dat alles onder de volgende voorwaarde:

“Partijen verplichten zich jegens elkaar om uiterste inspanningen te doen om volstrekte geheimhouding over deze schikking te betrachten en partijen zullen in dat verband noch direct noch indirect mededelingen doen aan derden waaronder tevens begrepen de media en (vertegenwoordigers van) de nationale en/of internationale Belastingdiensten en/of Fiscale autoriteiten.”

In de uitzending reageerden twee (oud-)hoogleraren. Een van hen kon ‘zijn ogen niet geloven’. De ander concludeerde dat sprake was van ‘vrij grote fiscale fraude’.²

Het door *Nieuwsuur* gebrachte nieuws werd door andere media overgenomen. In *de Volkskrant* van 12 maart 2014 luidde de kop ‘Teeven sloot deal over witwassen van drugsgeld’. Het *Algemeen Dagblad* kopte op 12 maart 2014 als volgt: ‘Teeven waste misdrijfvermogen’. *De Telegraaf* van diezelfde dag voegde hieraan twee artikelen toe: ‘Teeven onder vuur om deal’ en ‘Fiscus niet op de hoogte van deal Teeven’.

Op 13 maart 2014 vond het eerste debat over deze kwestie in de Tweede Kamer plaats. Tot 12 uur in de middag van 12 maart 2014 bestond voor de fracties de gelegenheid om schriftelijke vragen te stellen. Van deze mogelijkheid werd ruim gebruikgemaakt: de minister van Veiligheid en Justitie kreeg 94 vragen in de aanloop naar het plenaire debat. Dat debat, waar in hoofdstuk 8 op wordt teruggekomen, liet vragen open over het bedrag dat het Openbaar Ministerie uiteindelijk aan de raadsman van H. had overgemaakt. De minister van Veiligheid en Justitie noemde aan de hand van een door hemzelf gemaakte berekening toen het bedrag van 1,25 miljoen gulden.

Op 4 april 2014 verscheen een interview in *de Volkskrant* met de voormalige raadsman van H., mr. P.H. (Piet) Doedens, die stellig beweerde dat het om een bedrag van vijf miljoen gulden zou zijn gegaan. Dit was de opmaat voor een onderzoek naar de financiële afhandeling dat oud-procureur-generaal mr. H.A. (Henk) van Brummen heeft uitgevoerd. Van Brummen begon op 23 april 2014 met zijn onderzoek en op 7 en 26 mei 2014 werd de minister van

Veiligheid en Justitie door de voorzitter van het college van procureurs-generaal geïnformeerd over de uitkomsten van dat onderzoek. Dit rapport en de totstandkoming daarvan komen aan bod in hoofdstuk 8.

Waar de aandacht zich na de eerste uitzending van *Nieuwsuur*, op 11 maart 2014, richtte op de wijze waarop de fiscus al dan niet betrokken was geweest bij de schikking tussen het Openbaar Ministerie en H., ging een tweede uitzending van *Nieuwsuur*, op 4 maart 2015, over de hoogte van het in het kader van deze schikking aan H. overgemaakte bedrag. Dat bedrag was – zoals gezegd – omgeven met veel vragen, waarop in de beantwoording de minister in het debat op 13 maart 2015 een bedrag van 1,25 miljoen gulden had genoemd.

Nieuwsuur berichtte op 4 maart 2015 dat het zou gaan om een bedrag van 4.734.360,19 gulden. Het bedrag zou zijn overgemaakt op of omstreeks 10 september 2001 van het bankrekeningnummer 0192325728 van het arrondissement Amsterdam. In hoofdstuk 5 gaat de Onderzoekscommissie hier uitgebreid op in.

1.3 De onderzoeksoopdracht

De dag na het aftreden van minister Opstelten en staatssecretaris Teeven, op 10 maart 2015, vond in de Tweede Kamer een debat plaats. Het Tweede Kamerlid drs. A. (Arie) Slob diende in dat debat een motie in, mede namens de fracties van de PvdA, CDA, SGP, D66, GroenLinks, PVV, Klein en VVD.

De tekst van de motie (de motie-Slob) is als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat er nog veel vragen leven over:

de schikkingsovereenkomst tussen het Openbaar Ministerie en de heer Cees H.;

de informatie die over deze schikking al dan niet beschikbaar was bij de bewindslieden, het ministerie van Veiligheid en Justitie en het Openbaar Ministerie;

de informatieverstrekking aan de Kamer;

verzoekt de regering tot het instellen van een onafhankelijke commissie van onderzoek en voorafgaand de onderzoeksopdracht aan de Kamer voor te leggen,
en gaat over tot de orde van de dag.

De vaste commissie voor Veiligheid en Justitie van de Tweede Kamer vroeg de nieuwe minister van Veiligheid en Justitie, mr. G.A. (Ard) van der Steur, op 25 maart 2015 met een voorstel te komen voor een onderzoeksopdracht.

In zijn brief van 10 april 2015 legde de minister van Veiligheid en Justitie de Tweede Kamer de volgende onderzoeksopdracht voor:

‘De onderzoeksopdracht zal naar mijn oordeel in ieder geval de volgende aspecten moeten bevatten:

- a* de schikkingsovereenkomst die is gesloten tussen het openbaar ministerie en Cees H. met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel;
- b* de informatie die over deze schikking al dan niet beschikbaar was of is geweest bij de opeenvolgende bewindslieden, het openbaar ministerie en het Ministerie van (Veiligheid en) Justitie, een en ander in de periode 1993–2015;
- c* de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer;
- d* het mogelijk lekken van of op andere wijzen bekendheid geven aan informatie over de schikkingsovereenkomst of de afwikkeling daarvan.

Wat betreft onderdeel *a* wordt aan de Commissie een oordeel gevraagd over de totstandkoming van de schikkingsovereenkomst in de ruimste zin, de opbouw van het bedrag, de afwikkeling van de overeenkomst, de instemming en de informatiepositie van het College van procureurs-generaal en de afstemming met de Belastingdienst, een en ander in het licht van het destijds geldende wettelijke kader. Ook wordt de Commissie verzocht, de door haar geconstateerde gebeurtenissen te toetsen aan het thans geldende wettelijke kader en de huidige praktijk en daarover zo nodig aanbevelingen te doen.³

Op 23 april 2015 heeft de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie met de minister overlegd over deze onderzoeksopzet. Dit overleg heeft geleid tot een aanpassing van het vierde deel, het deel onder de letter d., van de opdracht.⁴

Op 1 mei 2015 heeft de minister van Veiligheid en Justitie de volgende onderzoeksopdracht vastgesteld en het Instellingsbesluit ondertekend:

‘De Commissie heeft tot taak, onderzoek te verrichten naar:

a de schikkingsovereenkomst die is gesloten tussen het openbaar ministerie en Cees H. met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel;

b de informatie die over deze schikking al dan niet beschikbaar was of is geweest bij de opeenvolgende bewindslieden, het openbaar ministerie en het Ministerie van (Veiligheid en) Justitie, een en ander in de periode 1993-2015;

c de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer;

d het op andere wijze omgaan met en het op enige wijze bekendheid geven aan informatie over de schikkingsovereenkomst of de afwikkeling daarvan.

3 De Commissie beoordeelt de totstandkoming van de schikkingsovereenkomst in de ruimste zin, de opbouw van het bedrag, de afwikkeling van de overeenkomst, de instemming en de informatiepositie van het College van procureurs-generaal en de afstemming met de Belastingdienst, een en ander in het licht van het destijds geldende wettelijke kader. De Commissie toetst de door haar geconstateerde gebeurtenissen ook aan het huidige wettelijke kader en de huidige praktijk.

4 De Commissie is bevoegd gedurende het onderzoek aanvullende vragen te formuleren en deze te onderzoeken en beantwoorden, indien zij dat dienstig acht aan haar opdracht.⁵

Het Instellingsbesluit voor de Onderzoekscommissie Ontnemingschikking (verder: de Onderzoekscommissie) is opgenomen in bijlage 1. In deze bijlage zijn ook opgenomen de betaalgegevens met betrekking tot de overmaking van 4.734.360,19 gulden.

Op 19 mei 2015 verscheen in *Het Parool* een artikel waarin melding werd gemaakt van een mededeling van de voormalige staatssecretaris Teeven over het bewust niet gebruiken van zijn herinnering aan de hoogte van het bedrag zoals hij dat had genoemd in een gesprek tussen hem en een directeur-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie op 25 april 2014.⁶ Naar aanleiding van dit artikel heeft de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie de minister verzocht op zijn beurt de Onderzoekscommissie te verzoeken ‘de vraagstelling mee te nemen wat de minister-president en de overige bewindspersonen wisten over de bedragen rond de deal met Cees H.’⁷ Op 8 juni 2015 heeft de minister dit verzoek doorgeleid naar de Onderzoekscommissie.⁸ De Onderzoekscommissie beantwoordt deze vraag binnen de

context van het tweede deel, aangeduid met de letter *b*, van haar onderzoeksopdracht.

In artikel 8 van het Instellingsbesluit is aangegeven dat de Erfgoedinspectie een onderzoek uitvoert naar de naleving van de *Archiefwet*. De bevindingen van de Erfgoedinspectie worden – zoals in het Instellingsbesluit vastgelegd – door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ter beschikking gesteld aan de minister van Veiligheid en Justitie ten behoeve van het onderzoek van de Onderzoekscommissie.

Tussen de Onderzoekscommissie en de Erfgoedinspectie zijn werkafspraken gemaakt over het onderzoek in de verschillende archieven. Zo heeft de Erfgoedinspectie als eerste onderzoek gedaan in het Centraal Archief van de gerechtelijke organisatie Amsterdam, waar zich het strafdossier bevindt met parketnummer 13.017030-94 (de rechtszaak vanwege een mislukte ontsnapingspoging van H. op 20 oktober 1994, de zogeheten semtex-zaak). Dat dossier bevat onder meer zeven documenten die betrekking hebben op betalingen die verband houden met de ontnemingsschikking. De Erfgoedinspectie heeft deze zeven documenten op 8 juli 2015 aangetroffen en daarover een verslag van bevindingen op 15 juli 2015 opgesteld.⁹ De minister van Veiligheid en Justitie heeft de Onderzoekscommissie gevraagd de vondst van deze stukken en de stukken zelf bij haar onderzoek te betrekken.¹⁰

De minister van Veiligheid en Justitie heeft de Onderzoekscommissie haar onderzoeksopdracht verstrekt en als zodanig fungeert de minister dan ook als opdrachtgever van de Onderzoekscommissie. De aanleiding voor dit onderzoek is – zoals hierboven vermeld – de uitspraak van de Tweede Kamer in de vorm van de motie-Slob geweest.

De Onderzoekscommissie heeft kennisgenomen van het overleg tussen de minister en de vaste Kamercommissie over de precieze formulering van de onderzoeksopdracht en ook van de wijze waarop de vaste Kamercommissie een aanvullende onderzoeksvraag via de minister heeft laten doorgeleiden naar de Onderzoekscommissie. Dit betekent dat de minister de (enige) opdrachtgever van de Onderzoekscommissie is. Dit neemt niet weg dat de Onderzoekscommissie – na overleg met de minister – graag bereid is de uitkomsten van haar onderzoek toe te lichten aan de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie.

1.4 De onderzoeksvragen

De Onderzoekscommissie heeft elk van de vier onderdelen van haar onderzoeksoopdracht uitgesplitst in een aantal vragen die richting moesten geven aan haar feitenonderzoek.

1. Het eerste deel van de onderzoeksoopdracht betreft de ontnemingsschikking van het Openbaar Ministerie en H. over de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel.

Dit deel van de onderzoeksoopdracht heeft de Onderzoekscommissie uitgewerkt in drie onderdelen. Zij heeft zich daarbij aan het begin van haar onderzoek de volgende vragen gesteld:

A De aanloop tot de ontnemingsschikking:

- op welke wijze is het proces tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel in gang gezet?
- wat waren de vermogensbestanddelen die aan H. konden worden toegerekend ten tijde van zijn arrestatie? Op welke van die vermogensbestanddelen is toen beslag gelegd?
- wat waren de omvang en de samenstelling van elk van de banktegoeden op het moment van beslag op de desbetreffende rekeningen? Welk bedrag is van die rekeningen uiteindelijk overgemaakt naar het Openbaar Ministerie?

B De voorbereiding en de inhoud van de ontnemingsschikking:

- om welke redenen is gekozen voor de weg van een schikking?
- hoe zijn de op een schikking gerichte onderhandelingen verlopen? Welke rol hebben gratieverzoeken daarbij gespeeld?
- wat was de motivering voor de hoogte van de ontneming, bezien in relatie tot de waarde van de vermogensbestanddelen die zouden terugvallen aan H. na opheffing van het beslag, alsmede van diens andere getraceerde vermogensbestanddelen?
- op welke wijze is de leiding van het Openbaar Ministerie betrokken geweest bij de onderhandelingen over een voorgenomen schikking? Heeft zij daaraan goedkeuring gegeven?
- welke rol heeft het aspect van de fiscaliteit gespeeld? De informatieverstrekking aan de Belastingdienst.

C De afwikkeling van de ontnemingsschikking:

- heeft H. de Staat een vergoeding betaald voor schade als gevolg van de

door hem op 20 oktober 1994 ondernomen poging tot ontvluchting?
– op welke wijze is de schikkingsovereenkomst afgewikkeld?

Voor de beantwoording van deze vragen is ook de context van belang. Het gaat dan om het justitiële verleden van H., zijn detentie en zijn fiscale positie en behandeling. Het gaat eveneens om de destijds geldende strafrechtelijke wetgeving en praktijk en de destijds geldende wetgeving en internationale afspraken op fiscaalrechtelijk gebied. Tevens is van belang na te gaan welke regels toentertijd golden voor de behandeling en afdoening van gratieverzoeken.

2. Het tweede deel van de onderzoeksopdracht heeft betrekking op de informatie die over de schikkingsovereenkomst al dan niet beschikbaar was of is geweest bij de opeenvolgende bewindslieden, het Openbaar Ministerie en het ministerie van (Veiligheid en) Justitie, een en ander in de periode van 1994 tot 2015. Tevens voegt de Onderzoekscommissie onder dit deel de vraag naar de kennis van de minister-president en overige bewindspersonen over de bedragen die te maken hebben met de schikking met H.

De Onderzoekscommissie heeft voor dit deel van de onderzoeksopdracht zich de volgende vragen gesteld:

- wat was de informatiepositie in 2002?
- wat was de informatiepositie vanaf begin 2014?
- hoe is het onderzoek van Van Brummen uitgevoerd?
- wat was de informatiepositie in 2015?

3. Het derde onderdeel van de onderzoeksopdracht betreft de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer.

De Onderzoekscommissie heeft voor het onderzoek voor dit deel van haar opdracht de volgende vragen geformuleerd:

- welke informatie (en wanneer) heeft de minister van (Veiligheid en) Justitie de Tweede Kamer verstrekt?
- heeft de minister de Tweede Kamer vertrouwelijk informatie verstrekt en om welke informatie ging het?

4. Het vierde en laatste deel van de onderzoeksopdracht betreft het op andere wijze omgaan met en het op enige wijze bekendheid geven aan informatie over de ontnemingsschikking of de afwikkeling daarvan.

De Onderzoekscommissie heeft zich voor dit deel van de onderzoeksopdracht de volgende vragen gesteld:

- hoe is binnen het ministerie van (Veiligheid en) Justitie omgegaan met informatie over de ontnemingschikking en de afwikkeling daarvan?
- hoe hebben de media anders dan langs de weg van informatieverstrekking van overheidswege informatie verworven (kunnen verwerven), die zij vervolgens zelf openbaar hebben gemaakt?

1.5 Context: achtergrondstudie

De minister van Veiligheid en Justitie heeft in artikel 2 onder 3 van het Instellingsbesluit de Onderzoekscommissie opgedragen om een oordeel te geven over de totstandkoming, inhoud en afwikkeling van de schikkingsovereenkomst. Het spreekt voor zich dat die beoordeling moet plaatsvinden in het licht van het destijds geldende wettelijke kader. De Onderzoekscommissie is overigens ook gevraagd om de onderzochte gebeurtenissen te toetsen aan het huidige wettelijke kader en de huidige praktijk. Gezien dit deel van haar opdracht heeft de Onderzoekscommissie aan het begin van haar werkzaamheden besloten om een achtergrondstudie te laten uitvoeren naar het wettelijk kader en naar het beleidskader met betrekking tot ontnemingen, zowel tot 2000 als daarna. De opdracht daartoe is gegeven aan mr. W.S. (Wouter) de Zanger. Het resultaat van zijn werk is opgenomen in bijlage 4 *Buitengerechtelijke voordeelsontneming* en bijlage 5 *Ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel en toezeggingen aan getuigen*.

Het hierna volgende overzicht van enkele juridische begrippen is ontleend aan die achtergrondstudie.

Overzicht van enkele juridische begrippen

Met *voordeelsontneming* wordt bedoeld op het ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel van een burger die door de strafrechtelijke overheid veroordeeld is voor het plegen van een strafbaar feit. Het betreft financieel voordeel dat is verkregen door middel van strafbare feiten. De ontneming daarvan kan zowel gerechtelijk als buitengerechtelijk plaatsvinden.

Bij *gerechtelijke voordeelsontneming* wordt bedoeld op de oplegging door de rechter van een sanctie die het wederrechtelijk verkregen voordeel ontnemt van de betrokkene. De hier centraal staande wijze van gerechtelijke voordeelsontneming is (de oplegging en tenuitvoerlegging van) de maatregel ter

ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, ook wel *ontnemingsmaatregel* genoemd.¹¹ Deze maatregel wordt opgelegd in een van de strafzaak afgescheiden procedure (artikelen 511b-511i Sv),¹² waarin een rechter beslist over een ontnemingsvordering die is ingediend door het Openbaar Ministerie. Een vereiste voor oplegging van deze maatregel is dat er jegens de betrokkene een veroordeling is uitgesproken in de strafzaak. De ontnemingsprocedure kan zowel parallel aan als aansluitend op de strafprocedure worden gevoerd, maar leidt altijd tot een afzonderlijke rechterlijke uitspraak. In die uitspraak wordt bepaald of, en zo ja tot welk bedrag, een ontnemingsmaatregel wordt opgelegd. De oplegging van deze maatregel bewerkstelligt dat er een betalingsverplichting jegens de Staat tot stand komt. Doel van deze maatregel is de betrokkene te brengen in de financiële positie waarin hij verkeerde voorafgaand aan het begaan van de strafbare feiten.

Voor *buitengerechtelijke voordeelsontneming* is geen rechterlijk oordeel over het voordeel nodig, maar wordt door het Openbaar Ministerie een transactie met een ontnemingscomponent¹³ of een ontnemingsschikking¹⁴ overeengekomen met de betrokkene. Sinds 1 februari 2008 kan ook door middel van een strafbeschikking voordeel buitengerechtelijk worden ontnomen.¹⁵ Dit is een afdoeningswijze waarbij het Openbaar Ministerie zonder tussenkomst van de rechter een straf of maatregel oplegt aan de verdachte. Met H. werd een ontnemingsschikking in de zin van artikel 511c Sv overeengekomen.

Het belangrijkste verschil tussen de transactie en een strafbeschikking met een ontnemingscomponent enerzijds en een ontnemingsschikking anderzijds is gelegen in het rechtsgevolg van deze typen van buitengerechtelijke voordeelsontneming. Waar de transactie en de strafbeschikking een strafrechtelijke procedure (inclusief een eventuele ontnemingsprocedure) voorkomen, leidt een ontnemingsschikking enkel tot het voorkómen of stopzetten van de procedure tot oplegging van een ontnemingsmaatregel. De schikking raakt niet aan het recht tot strafrechtelijke vervolging van de desbetreffende strafbare feiten. Een strafrechtelijke veroordeling is juist vereist voor de totstandkoming van de schikking. Indien een veroordeling in het geheel uitblijft, komt de ontnemingsschikking van rechtswege te vervallen.¹⁶ Wordt aan de schikkingsvoorwaarden voldaan, dan kan het Openbaar Ministerie geen ontnemingsvordering meer indienen. Was die vordering reeds ingediend, dan vervalt de zaak van rechtswege.¹⁷ In dat geval is de officier van justitie niet-ontvankelijk in zijn ontnemingsvordering.

Wijzigingen van wetgeving en beleid

Per 1 maart 1993 is de wetgeving omtrent de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel aanzienlijk gewijzigd.¹⁸ Hierbij werden de mogelijkheden tot oplegging van de ontnemingsmaatregel sterk uitgebreid. Voor die tijd kon (buiten het economische strafrecht van de *Wet op de Economische Delicten*) enkel voordeel worden ontnomen dat was verkregen met het strafbare feit waarvoor de betrokkene was veroordeeld. Met de nieuwe wet werd het mogelijk om ook voordeel te ontnemen dat was verkregen door middel van of uit de baten van soortgelijke feiten, of feiten waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd, waaromtrent voldoende aanwijzingen bestaan dat zij door hem zijn begaan.¹⁹ Daarnaast introduceerde deze wet de mogelijkheid om voordeel te ontnemen indien de veroordeelde was veroordeeld voor een misdrijf waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd, tegen hem een strafrechtelijk financieel onderzoek was ingesteld en het gelet op dat onderzoek aannemelijk was dat ook andere strafbare feiten er op enigerlei wijze toe hebben geleid dat de veroordeelde wederrechtelijk voordeel heeft verkregen.²⁰ Op deze manier kunnen sindsdien ook allerlei feiten die niet ten laste zijn gelegd of waarvoor de betrokkene anderszins niet is veroordeeld alsnog tot de oplegging van een ontnemingsmaatregel leiden. Sinds 1 maart 1993 vindt oplegging van een ontnemingsmaatregel plaats in een ontnemingsprocedure, die volgt op de eigenlijke strafzaak.

Ook de mogelijkheden tot buitengerechtelijke voordeelsontneming werden bij deze wetwijziging grondig uitgebreid. Zo werd de mogelijkheid tot het aangaan van een ontnemingschikking ingevoerd. Het aangaan van een transactie met een ontnemingscomponent was reeds mogelijk, maar werd uitgebreid met het voordeel dat was verkregen uit soortgelijke feiten als waarvan de betrokkene wordt verdacht. Een transactie of schikking kan sinds de wetwijziging van 1993 ook als voorwaarde stellen dat bepaalde voorwerpen worden overgedragen aan de Staat, bijvoorbeeld voorwerpen die door het Openbaar Ministerie in beslag zijn genomen.²¹ Na 1 maart 1993 kon ook een schikking worden aangegaan als deze zag op feiten die voor die datum waren begaan.

De genoemde wetwijzigingen boden geen verruiming in materiële zin van de ontnemingsmogelijkheden in de zaak-H., omdat hij was veroordeeld wegens hasjhandel die (vrijwel geheel) had plaatsgevonden in de periode voor 1 maart 1993. Wel waren de wijzigingen in het procesrecht direct van toepassing. Om die reden werd, parallel aan de strafzaak, een afzonderlijke ontnemingsprocedure gestart. Ook de mogelijkheid van schikking stond open.

Met betrekking tot het aangaan van schikkingen bestaan sinds 1 januari 1997 beleidsregels van het Openbaar Ministerie. In de loop van de tijd zijn die beleidsregels van het Openbaar Ministerie op het terrein van de voordeelsontneming diverse malen gewijzigd, waarbij geldt dat sinds 1 januari 2014 deze beleidsregels aanzienlijk minder uitvoerig zijn dan voorheen. Zo werden aanvankelijk voorschriften gegeven over de afstemming met de hoofdofficier van justitie en het college van procureurs-generaal bij het aangaan van schikkingen. Deze voorschriften zijn nadien weer verdwenen.

Anders ligt dat met betrekking tot de regels betreffende de melding aan en de afstemming met de Belastingdienst. Uitgangspunten hiervoor zijn door de tijd ongewijzigd gebleven: de Belastingdienst dient het aangaan van een schikking (of transactie met ontnemingscomponent) niet te hinderen, terwijl een 'dubbele' ontneming van het misdaadgeld moet worden voorkomen. Met het oog daarop vindt overleg plaats tussen het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst. Met hetzelfde doel zijn ook fiscale beleidsregels tot stand gebracht. Al deze voorschriften worden nader besproken in bijlage 4. Daar wordt ook de relevante wettelijke context geschetst met betrekking tot de belastbaarheid van wederrechtelijk verkregen voordeel.

Zoals uit het voorgaande overzicht blijkt, is de wetgeving omtrent de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel per 1 maart 1993 aanzienlijk gewijzigd. De veroordeling van H. wegens hasjhandel heeft betrekking op strafbare feiten die vrijwel volledig dateren van vóór deze wetswijziging. Dit alles vormt de juridische context voor de onderzochte gebeurtenissen rond de ontnemingsschikking, en is van direct belang voor een goed begrip van de feiten over deze ontnemingsschikking zoals die in de hoofdstukken 3, 4, en 5 zijn gereconstrueerd. In haar eigen beoordeling, in hoofdstuk II, van de ontnemingsschikking en van de keuzen die in dat kader zijn gemaakt (alook bij de aanbevelingen die naar aanleiding daarvan worden gedaan in hoofdstuk 12), grijpt de Onderzoekscommissie daarom terug op het wettelijke kader en het beleidskader zoals behandeld in de bijlagen 4 en 5. Aan het eind van de beoordeling van de ontnemingsschikking, in hoofdstuk II, stelt zij zich ook de vraag of het, gezien de veranderingen sinds 2000 in wetgeving en beleid, aannemelijk is dat een schikking als deze zich in onze tijd zou kunnen herhalen. De Onderzoekscommissie besteedt verder in haar beoordeling in hoofdstuk II ook kort aandacht aan de toezeggingen die aan H. zijn gedaan met betrekking tot de tenuitvoerlegging van de aan hem opgelegde vrijheidsstraffen. Ten slotte vormt de Onderzoekscommissie in hoofdstuk II zich ook een oordeel over de belastingplicht van H. in de periode tussen 1989 en 2001.

De Onderzoekscommissie hecht eraan om de lezer op deze wijze, al direct aan het begin van dit rapport, te attenderen op de context zoals hiervoor bedoeld.

1.6 De aanpak

De Onderzoekscommissie heeft van het ministerie van Veiligheid en Justitie, het Openbaar Ministerie, de Tweede Kamer alsmede van een groot aantal personen en instanties alle informatie gekregen die zij nodig achtte om de onderzoeksvragen te beantwoorden en de onderzoeksopdracht uit te voeren.

Hiernaast heeft de Onderzoekscommissie formele gesprekken gevoerd met 32 personen (zie bijlage 8). Alle door de Onderzoekscommissie benaderde personen hebben hun medewerking verleend aan het onderzoek, echter met uitzondering van H., die via zijn raadsman liet weten geen informatie te willen verstrekken aan de Onderzoekscommissie. De secretaris van de Onderzoekscommissie heeft, ter verdere oriëntatie, een aantal informele gesprekken gevoerd. Alle gesprekken zijn op basis van vertrouwelijkheid gevoerd. Van de formele gesprekken zijn verslagen gemaakt die voor aanvullingen en verbeteringen zijn voorgelegd aan de gesprekspartners. Alle verslagen zijn geautoriseerd. Met een aantal personen heeft de Onderzoekscommissie meer dan één gesprek gevoerd. Van een aantal personen is schriftelijke informatie ontvangen. Zie voor de verantwoording bijlage 9.

Reconstructie van de feiten in de zaak-H. kende twee complicaties. Wat betreft de archivering van documentatie afkomstig van het Openbaar Ministerie was het geen uitzondering dat stukken ontbraken, dan wel niet of pas na enige tijd door de desbetreffende instanties gevonden werden. Stukken bevonden zich bovendien niet altijd en zonder meer in het dossier waar ze hoorden, zoals in het geval van de betalingsgegevens van de schikking, die de Erfgoedinspectie aantrof in het dossier van de semtex-zaak. Ook trof de Onderzoekscommissie stukken aan in dossiers over H. over zaken die niet aan H. gerelateerd waren.

Een tweede complicatie in het onderzoek was het feit dat de zaak-H. geruime tijd geleden heeft gespeeld. Daarom moest een beroep worden gedaan op het geheugen van betrokkenen. Dit kan vertekeningen met zich brengen, zoals de zogenaemde *omissiefout*: men herinnert zich de zaak of belangrijke details ervan nauwelijks en kan aldus geen volledige beschrijving geven van de zaak.

Daarnaast kan sprake zijn van de zogenoemde *commissiefout*: het toevoegen van onjuiste herinneringen aan de zaak.

Een andere vertekening kan optreden als gevolg van *hindsight bias*: betrokkenen vertellen met de kennis van nu wat zich destijds heeft afgespeeld. Herinneringen kunnen beïnvloed zijn door bijvoorbeeld naderhand verkregen informatie uit de media of gesprekken met anderen.

Deze complicaties heeft de Onderzoekscommissie door raadpleging van archieven van verschillende instanties alsmede het voeren van gesprekken met een lange reeks van personen gepoogd zo veel mogelijk te beperken.

1.7 Tijdslijn

Het onderzoek van de Onderzoekscommissie bestrijkt de periode tussen 1993 en 2015. Hieronder volgen de belangrijkste gebeurtenissen in deze periode (zie bijlage 2 voor de uitgebreide chronologie):

26 april 1993	Arrestatie van H. en zijn vriendin in Oude Wetering
7 januari 1994	Vordering tot ontneming van 500 miljoen gulden van H.
6 mei 1994	Vonnis rechtbank Amsterdam: vier jaar gevangenisstraf
14 juni 1994	Bijgestelde vordering tot ontneming: 307 miljoen gulden
20 oktober 1994	Mislukte ontsnappingspoging van H. met semtex
29 november 1994	Rechtbank oordeelt dat nader strafrechtelijk financieel onderzoek noodzakelijk is
15 december 1994	FIOD maakt nieuwe berekening van vermogensbestanddelen van H.: 21.682.063 gulden
17 februari 1995	H. wordt in hoger beroep veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf voor de hasj-zaak
21 mei 1995	Gesprek van Teeven met H. in de EBI
25 juni 1996	Vonnis rechtbank Amsterdam in de semtex-zaak: twee jaar gevangenisstraf
19 juni 1998	Raadsman van H. doet schikkingsvoorstel
22 juni 1998	Teeven stuurt raadsman van H. een alvast ondertekend tegenvoorstel
15 juni 1999	Raadsman van H. verzoekt de minister van Justitie Teeven te houden aan de overeenkomst van 22 juni 1998

23 juni 1999	Minister reageert afwijzend op brief van raadsman van H.
15 februari 2000	Het college van procureurs-generaal gaat akkoord met ontnemingsbedrag van 750.000 gulden
25 februari 2000	Openbaar Ministerie stuurt aan de raadsman van H. conceptontnemingschikking
20 maart 2000	Teeven schort tenuitvoerlegging van straf in de semtex-zaak op
15 juni 2000	De raadsman van H. en H. ondertekenen nieuwe en definitieve versie van de ontnemingschikking
27 juni 2000	Gratie voor H. van 18 maanden voor een gevangenisstraf uit 1984
28 juli 2000	H. verlaat de gevangenis
17 augustus 2000	Teeven en de waarnemend fungerend hoofdofficier van justitie ondertekenen de nieuwe ontnemingschikking
16 maart 2001	Gratie voor H. van een jaar voor de gevangenisstraf in de semtex-zaak
7 september 2001	Overmaking van 4.710.627,18 gulden op de derdenrekening van advocatenkantoor Doedens
22 februari 2002	<i>Reporter</i> bericht over de afspraken tussen H. en het Openbaar Ministerie
15 april 2002	Beantwoording van Kamervragen over de uitzending van <i>Reporter</i>
11 maart 2014	<i>Nieuwsuur</i> maakt bijzonderheden van de ontnemingschikking bekend
13 maart 2014	Debat in de Tweede Kamer over ontnemingschikking
23 april 2014	Start onderzoek naar de financiële afhandeling van de schikking door Van Brummen
26 mei 2014	Definitieve versie van het onderzoeksrapport van Van Brummen
4 maart 2015	Tweede uitzending van <i>Nieuwsuur</i>
8 maart 2015	Het ministerie van Veiligheid en Justitie vindt alsnog de betaalgegevens
9 maart 2015	Aftreden van minister Opstelten en staatssecretaris Teeven
10 maart 2015	Debat in de Tweede Kamer met de minister-president
8 juli 2015	Erfgoedinspectie vindt in Amsterdams archief de betaalgegevens

1.8 De opzet van het onderzoek

Het onderzoeksrapport bestaat uit vier delen met – met inbegrip van dit inleidende hoofdstuk – in totaal twaalf hoofdstukken. Het eerste deel bestaat uit vier hoofdstukken, waarin wordt ingegaan op het justitiële verleden en de detentie van H., alsmede op de onderhandelingen over en de totstandkoming van de ontnemingsschikking en op de afwikkeling van deze schikking. Het tweede deel bestaat uit twee hoofdstukken en betreft de informatievoorziening binnen het Openbaar Ministerie en het ministerie van (Veiligheid en) Justitie over de ontnemingsschikking. Het derde deel gaat over de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer en over de wijze waarop met informatie over de ontnemingsschikking en de afwikkeling daarvan anderszins is omgegaan. Het onderzoeksrapport sluit af met het vierde deel, waarin de Onderzoekscommissie alles overziet. Dit deel bevat drie hoofdstukken, met respectievelijk een samenvattend overzicht van de bevindingen, een beoordeling en aanbevelingen.

1.9 De vaststelling van het onderzoeksrapport

In bijlage 9 is een verantwoording opgenomen waarin wordt ingegaan op het gebruik van de verkregen informatie en over de medewerking van betrokken instanties en personen.

De Onderzoekscommissie heeft de teksten van hoofdstukken met feitelijke informatie voor hoor en wederhoor voorgelegd aan het ministerie van Veiligheid en Justitie en aan het college van procureurs-generaal. Feitelijke delen die betrekking hebben op de Belastingdienst zijn voor hoor en wederhoor voorgelegd aan het ministerie van Financiën. De drie laatste hoofdstukken, met het samenvattend overzicht van de bevindingen, de beoordeling en de aanbevelingen, zijn niet aan de opdrachtgever, noch aan anderen voorgelegd. Het concept van het volledige rapport is voorgelegd aan een klankbordgroep en met de drie leden van deze groep besproken. Na ontvangst van feitelijke commentaar op de voorgelegde concepten heeft de Onderzoekscommissie definitief haar bevindingen, alsmede de conclusies, beoordeling en aanbevelingen geformuleerd. Het onderzoeksrapport is vastgesteld op 20 november 2015.

DEEL I DE ONTNEMINGSSCHIKKING

Dit deel bestaat uit vier hoofdstukken. Zoals in hoofdstuk 1 reeds vermeld, is ter beantwoording van de onderzoeksvragen onder meer een beeld van de context van het justitiële verleden van H. van belang. Hiertoe wordt in hoofdstuk 2 een beschrijving gegeven van de detentiegeschiedenis van H. De aanloop naar de ontnemingsschikking komt aan de orde in hoofdstuk 3. De onderhandelingen over en de totstandkoming van de ontnemingsschikking (met als datum 15 juni 2000) komen aan bod in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 gaat over de afwikkeling van de ontnemingsschikking.

2 Het justitiële verleden en de detentiegeschiedenis van H.

H. is op 29 november 1952 in Amsterdam geboren. Hij is de jongste in een gezin van vier kinderen. H. volgde de detailhandelsschool en begon zijn loopbaan met de handel in auto's. H. werkte vervolgens in de horeca in Amsterdam en Zandvoort.¹

In een tijd waarin de handel in drugs en met name in hasj in Nederland groeide van transport via rugzakken en autobumpers naar transport via omgebouwde hasjkotters² in de jaren zeventig en later in de jaren tachtig naar containertransport, begon ook de criminele loopbaan van H.

H. kwam verschillende malen in aanraking met justitie. Op 15 december 1978 veroordeelde het gerechtshof Amsterdam hem tot zes maanden gevangenisstraf, waarvan drie maanden voorwaardelijk, wegens meermalen gepleegde heling en oplichting. Op 21 november 1979 stond H. voor de politierechter. Dit keer vanwege diefstal en overtreding van de *Vuurwapenwet*, 'meermalen gepleegd'. Hij kreeg een maand gevangenisstraf.

2.1 Veroordeling tot negen jaar in de coke-zaak

Op 18 juni 1984 maakte de politie in Baarn een proces-verbaal op. De Centrale Recherche Informatiedienst [CRI] was erachter gekomen dat een grote harddrugs-deal zou plaatsvinden. H. zou samen met (Bennie) M., bijnaam Pukkel, in een restaurant in Baarn de harddrugs afleveren.

De officier van justitie stelde een vooronderzoek in en de telefoons van H. en van Bennie M. werden getapt. Op 20 augustus 1984 werd H. in verzekering gesteld en vier dagen later deed de officier van justitie een vordering tot gerechtelijk vooronderzoek en inbewaringstelling, op verdenking dat H. handelde in cocaïne.³

H. werd gedetineerd in het huis van bewaring in Utrecht. Zijn detentie in Utrecht duurde tot 17 oktober 1984 (32 dagen). Op 17 oktober 1984 werd H. overgeplaatst naar de penitentiaire inrichting OverAmstel, waar hij in het onderdeel Demersluis verbleef tot 13 november 1984 (26 dagen). Van 13 november 1984 tot 2 september 1985 (292 dagen) verbleef hij in dezelfde penitentiaire inrichting, maar in een ander onderdeel: De Schouw.⁴

Op 16 november 1984 veroordeelde de rechtbank Utrecht H. tot acht jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf en een geldboete van vijftigduizend gulden voor het naar Nederland smokkelen van in totaal dertig kilo cocaïne.

H. ging in hoger beroep en het gerechtshof Amsterdam sprak op 27 juni 1985 een gevangenisstraf van negen jaar onvoorwaardelijk uit. Op 14 april 1987 verwierp de Hoge Raad het beroep tegen het arrest van het gerechtshof Amsterdam.⁵

2.2 Ontsnapping uit de Bijlmerbajes

Op 2 september 1985 ontsnapte H. uit de Bijlmerbajes in Amsterdam. H. zelf maakte er in een interview geen geheim van dat Klaas Bruinsma bij de ontsnapping de helpende hand had toegestoken.⁶ H. verbleef vervolgens in het buitenland.⁷

Yet P.

Yet P. (Rotterdam, 1956) werkte vanaf 1974 als verkoopster in winkels voor kleding en bijouerieën. In 1980 raakte ze betrokken bij een ernstig auto-ongeluk. Ze werd volledig arbeidsongeschikt verklaard en kreeg een wao-uitkering. Vele jaren van hevige chronische pijnklachten, diverse operaties en revalidatietrajecten zouden volgen.⁸

Vanaf medio 1988 zou zij weer contact hebben met H., die ze al voor zijn gevangenisstraf in de coke-zaak had leren kennen. Een contact dat zich tot een liefdesrelatie zou ontwikkelen.⁹ Yet P. beschikte in Amsterdam over een huurwoning. Dat adres gebruikten H. en zij bij het openen van bankrekeningen in Luxemburg.

De rechtbank Amsterdam veroordeelde Yet P. op 6 mei 1994 tot een jaar gevangenisstraf. De rechtbank verklaarde een bedrag van elfduizend gulden verbeurd, alsmede een aantal sieraden en een *Breitling*-horloge. Er werd geen hoger beroep ingesteld.¹⁰

2.3 Verblijf in Antwerpen

Begin jaren negentig bleek H. zich op te houden in Antwerpen waarbij hij gebruikmaakte van een vervalst Iers paspoort op naam van Anthony Cassidy. Daar zou H. samen met zijn jeugdvriend Marius van der V. het autoverhuurbedrijf *Easy Rent N.v.* beginnen.

Marius van der V. (Haarlem, 1952) en H. raakten in 1966 met elkaar bevriend. In 1990 wilde Marius van der V. een bedrijf starten. Omdat hij eerder in Nederland failliet was gegaan, richtte hij zich op België. Met ingang van 1 augustus 1991 werd een pand aan de Ankerrui gehuurd. Autoverhuurbedrijf *Easy Rent N.v.* opende officieel zijn deuren op 15 september 1991.

Als startkapitaal van zijn bedrijf leende Marius van der V. geld van zijn moeder en van H. H. en Marius van der V. richtten op advies van een notaris in Antwerpen *Pickwick Holding s.a.* op, met bankrekeningen bij de *Société Luxembourgeoise de Banque* en *Luxbanque* in Luxemburg.

In maart 1992 werd H. onder zijn alias Anthony Cassidy mede-eigenaar van *Pickwick Holding s.a.* Marius van der V. en Cassidy hadden elk de helft van de aandelen van *Pickwick Holding s.a.* Deze rechtspersoon had alle aandelen van *Easy Rent N.v.*

Daarnaast kocht H. aandelen *Stevco Minerals B.v.* in Rotterdam, een bedrijf dat bemiddelde bij de aan- en verkoop van minerale oliën.¹¹

De huur en aankoop van panden in Antwerpen en Oude Wetering

Op 17 februari 1991 werd Yet P. opgenomen in een kliniek in Antwerpen voor een operatie aan haar heup. H. nam de kosten van de medische behandeling op zich. Eind 1989 had Yet P. haar wAO-uitkering beëindigd, waardoor ook haar ziektekostenverzekering verliep.

In juni 1992 betrokken H. en Yet P. een appartement aan de Hoogstraat 69 in Antwerpen, dat eigendom was van de firma *Sagitta Familienstiftung*, een stichting die geregistreerd staat in Liechtenstein.¹² Deze stichting werd op advies van een fiscaal adviseur uit Kalmthout opgericht voor H. via het advocatenkantoor *Fischer & Megert* in Basel. Het contact met de fiscaal adviseur was tot stand gekomen op voorspraak van de klantenmanager van *F van Lanschot Bankiers Luxembourg*. H. wilde het appartement kopen, maar om fiscale redenen niet op zijn eigen naam. Op 3 juni 1991 kocht de stichting het

appartement voor een bedrag van 16.988.832 Belgische francs (934.385,76 gulden), na storting van een ongeveer even hoog bedrag door H. bij een notaris. De fiscaal adviseur stelde een huurovereenkomst op waarbij de stichting het appartement met ingang van 1 juli 1992 verhuurde aan Yet P. voor een bedrag van 65.000 Belgische francs (3.575 gulden) per maand. Op naam van de *Sagitta Familienstiftung* werd bij *Generale Bank* in Antwerpen een rekening geopend waarop de huur werd gestort.¹³

Tevens huurde Yet P. vanaf die tijd een maisonnette aan de jachthaven aan het Braassemmermeer in Oude Wetering van *Perspektief B.V.* te Soest. Een tweede dekmantel van H.¹⁴: ‘Het pand in Oude Wetering, Plantage 37g heb ik in feite gekocht.’¹⁵ Vóór juni 1992 zou H. als postadres het woonadres van Marius van der V. gebruiken aan de Constitutiestraat in Antwerpen.¹⁶ H. en Yet P. werden op 26 april 1993 in hun woning in Oude Wetering gearresteerd.

2.4 Weer in beeld bij Justitie

H. kwam in de loop van 1991 weer in beeld bij Justitie dankzij onderzoek naar *Femis Anguilla Limited c.s.*, beter bekend als *Femis*, en naar de *Coral Sea II*. In 1992 en 1993 werden diverse internationale rechtshulpverzoeken gedaan aan onder andere Australië, België, Canada, Curaçao, Denemarken, Duitsland, Abu Dhabi, Dubai, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Jersey, Luxemburg, Oostenrijk, Portugal, Singapore, Spanje, de Britse Maagdeneilanden en Zwitserland. Met de informatie die dankzij deze rechtshulpverzoeken werd verkregen, volgde Justitie het financiële spoor naar de hasjhandel van H. in de periode tussen 1989 en 1991.

Kolibri-team

Vanaf de tweede helft van de jaren tachtig kwam een samenwerkingsverband tussen opsporingsdiensten in de Verenigde Staten, Canada, Duitsland en Nederland (FIOD) op gang. De samenwerking was tot stand gekomen vanwege de opvallende toename van cocaïne- en hasjinvoer. Door de vele internationale vertakkingen kreeg dit onderzoek de naam *Octopus*.

Het vizier van de FIOD was gericht op de lucratieve handel in hasj. Het gebruik van hasj en het bezit voor eigen gebruik werden in Nederland gedoogd. De straffen voor grootschalige handel waren hier relatief mild. Een klein team van de FIOD, dermate klein dat het als Kolibri-team (de kolibri is een klein maar slim vogeltje) te boek stond, concentreerde zich onder leiding van

teamleider Teeven van de FIOD op een groep rond Johan V. (de Hakkelaar) en H. Het Kolibri-onderzoek stond onder verantwoordelijkheid van de officieren van justitie Wortel en mr. J. (Joao) Valente.

Femis-bank

Op 8 februari 1991 werd onder leiding van het arrondissementsparket Breda een strafrechtelijk onderzoek gestart naar *Femis*. *Femis* bevond zich in Baarle-Nassau, precies op de grens van Nederland en België, en onttrok zich aan het toezicht van *De Nederlandsche Bank* door zich als spaarinstelling te presenteren. Naast Baarle-Nassau had *Femis* filialen in Rotterdam en Zeist. *Femis* had de reputatie zwart geld en geld afkomstig van criminele activiteiten, zoals drugshandel, wit te wassen. *Femis* bood haar klanten namelijk financiële privacy via rekeningen op nummer of een door de rekeninghouder zelf verzonden telefooncode, zoals STEEDS en BANAAN, die de FIOD aan H. en zijn medeverdachten kon koppelen.¹⁷

De minister van Financiën van Anguilla, een eiland in het Caribisch gebied, had de bankvergunning van *Femis* ingetrokken. Het ingelegde geld, zo'n 118 miljoen gulden, zou vervolgens zijn doorgesluisd naar de aandeelhouders. Daarvan was zo'n 22 miljoen definitief verdwenen en 76 miljoen was door de Duitse eigenaren in eigen zak gestoken. *De Nederlandsche Bank* onderzocht of *Femis* in strijd met de wet toch als bank was opgetreden, aangezien er spaarrekeningen geopend konden worden.

Bij het onderzoek naar de in beslag genomen administratie en kluizen van *Femis* werden bescheiden aangetroffen die betrekking hadden op het verrichten van internationale overboekingen van gelden, waarbij onder andere de naam Jeffrey P. in Singapore naar voren kwam. Die overboekingen liepen via twee rekeningen met de telefooncodes STEEDS en BANAAN, die gebruikt waren voor de aankoop van het hierna nog te noemen schip *Coral Sea II* en de aankopen van hasj die met dat schip zou zijn getransporteerd. Zo werd op 10 oktober 1989 een bedrag van 1,5 miljoen Singaporese dollars (bijna 3 miljoen gulden) overgemaakt van de rekening STEEDS naar de rekening van Jeffrey P.

Toen de informatie uit het onderzoek naar *Femis* bij de FIOD werd gelegd naast de informatie uit het hieronder verder te bespreken onderzoek naar *Coral Sea II* kwam H. naar voren als een van de schakels:

‘Op 6 februari 1991 zijn [twee FIOD-rechercheurs] een onderzoek gestart naar *Femis* in samenwerking met *De Nederlandsche Bank*. De administratie van *Femis* werd initieel ondergebracht bij *De Nederlandsche Bank*.

Dit bleek onwerkbaar te zijn vanwege praktische belemmeringen zoals pasjessystemen. Er is toen besloten om de gegevens van de klanten van de *Femis* over te brengen naar het kantoor van de FIOD Haarlem (Surinameweg 4). De douanerecherche was daar ook begonnen met een onderzoek tegen een criminele organisatie waarin H. als verdachte werd aange-merkt. In het kader van dat onderzoek kwamen de gegevens van de heer [Jeffrey]P. naar voren. Toen is besloten dat er nader onderzoek moest plaatsvinden naar de klanten van *Femis* en kon een link worden gelegd naar de criminele organisatie waarvan H. onderdeel uitmaakte. Een groot deel van de verdachten is uit dit onderzoek naar voren gekomen.¹⁸

Verder kwamen in dit onderzoek de namen van de vriendin van H., Yet P., Marius van der V. en zijn zakenrelatie Wim S. naar voren. Ook werden H. en Marius van der V. herkend door medewerkers van *Femis* als degenen die geld op de rekeningen STEEDS en BANAAN hadden gestort. Ook had de rekeninghouder van de rekening STEEDS de beschikking over een safeloket. Een medewerkster van *Femis* herkende H. als rekeninghouder en verklaarde H. te kennen onder de naam Van Vliet.

Via *Femis* werden betalingen verricht in het kader van de handel in hasj door H.¹⁹ Zoals H. tegen Marius van der V. vertelde, zou het onderzoek bij *Femis* voor H. en voor degenen die hij had betaald verstreckende gevolgen kunnen hebben, omdat de financiële transacties op die manier in kaart konden worden gebracht.²⁰

Coral Sea 11

De *Coral Sea 11* werd in oktober 1989 in Thailand gekocht, toen nog genaamd *Aomjai 3*, voor ongeveer 950.000 Singaporese dollars en met de bemiddeling van Jeffrey P. Het schip voer naar Singapore waar reparaties voor een bedrag van 550.000 Singaporese dollars werden uitgevoerd. Het totaalbedrag kwam daarmee uit op 1,5 miljoen Singaporese dollar (ongeveer 3 miljoen gulden). Dit bedrag, zo zou later blijken, werd betaald door H.

Op 4 januari 1990 werden rubberboten aan boord gebracht om in Canada hasj aan land te brengen. Op 16 januari 1990 vertrok de *Coral Sea 11* uit Singapore op weg naar Canada. Van 22 februari tot 15 maart 1990 lag het schip in de haven van Colombo, op Sri Lanka. Jeffrey P. bracht een Hondurees registratieformulier aan boord waarmee de naam van het schip kon worden veranderd in *Moon Lady*. Na vertrek uit Colombo vond op een afgesproken locatie voor de kust van Pakistan een overlading plaats van 35 ton hasj. Daar-

toe werd geld overgemaakt via de *Femis*-bank aan twee bankrekeningen bij de *BCCI* (*Bank of Credit and Commerce International*) in Dubai.

Via Kaap de Goede Hoop voer het schip naar Canada. Op 26 mei 1990 kreeg de kapitein de opdracht om de *Moon Lady* om 23.00 uur stil te leggen voor de kust van Nova Scotia, vlak bij de monding van een baai, en de twee logboeken overboord te gooien. De lading hasj werd verdeeld over drie rubberboten en aan land gebracht. Na vertrek van de rubberboten moest het schip onmiddellijk naar de Azoren varen.

Op 27 mei 1990 werd de partij hasj door de Canadese autoriteiten aangetroffen. Die bleek een straatwaarde te hebben van 365,27 miljoen Canadese dollars (een half miljard gulden). Een dag later kreeg de kapitein van Johan van R., de rechterhand van H., de opdracht om alle sporen van het transport te wissen door de resterende vijf rubberboten overboord te gooien.²¹

Op 10 juni 1990 kwam het schip in Lissabon aan. Enkele dagen later kwamen Johan van R. en Jeffrey P. aan boord en vertrok het schip met het gezelschap, waarna het op 28 juli 1990 arriveerde in Singapore. Daar werd het voorzien van geheime bergplaatsen.

In september 1990 vond in Jakarta een bespreking plaats tussen de kapitein van het schip, een van de handlangers van H., en Jeffrey P. over een tweede reis met de *Coral Sea II*. Vanaf 22 september 1990 verbleven in het *Pan Pacific Hotel* in Singapore drie personen: de handlanger van H., Johan van R. en H. onder zijn schuilnaam Van de Mortel. Op 16 oktober 1990 vertrok de *Coral Sea II* met aanvankelijk Rotterdam als eindbestemming. Op 3 november 1990 vond op ongeveer dezelfde locatie als tijdens de reis naar Canada een overlading plaats van twintig ton hasj. Johan van R. ging in de haven van Las Palmas van boord en op 28 december 1990 arriveerde het schip in de haven van Amsterdam. De hasj werd verdeeld over twee containers en Nederland binnengesmokkeld.²² De aandacht van Justitie voor H. werd versterkt na de aanhouding van een kraanmachinist en enkele bemanningsleden van de *Coral Sea II* in de Oranjarahaven in Amsterdam, op 4 januari 1991.

2.5 Veroordeling tot vier jaar in de hasj-zaak

Arrestaties op 26 april 1993

Het onderzoek naar *Femis* en naar de hasjtransporten met de *Coral Sea II* was

voor Justitie aanleiding de organisatie van de hasjtransporten te onderzoeken. Dit leidde tot een gerechtelijk vooronderzoek naar H. en dertien medeverdachten, onder wie Yet P. en haar moeder, Marius van der V., Wim S. en Johan van R.

De eerste arrestaties, waaronder die van H. en Yet P., vonden op 26 april 1993 plaats. Johan van R. en Marius van der V. werden later aangehouden, op de verdenking deel uit te maken van een organisatie 'die zich bezig zou houden met activiteiten die in relatie zouden staan dan wel direct en/of indirect te maken zouden hebben met de invoer van verdovende middelen en handel in verdovende middelen, alsmede op de verdenking dat zij voordeel zouden trekken uit de hiervoor omschreven gedragingen.'²³

Op 26 april 1993 werden op dertien adressen doorzoekingen gedaan. Tevens werd de administratie in beslag genomen van ondernemingen waarvan Wim S. directeur was: *Steveco Energy*, *Steveco Minerals* en *Steveco Commodities*. Daarnaast werd beslag gelegd op de inhoud van een bankkluis bij de *VSB-bank* in Amsterdam op naam van de moeder van Yet P. en op de inhoud van een bankkluis bij de *VSB-bank* in Amsterdam op naam van Yet P.²⁴

Vanaf april 1993 werd via diverse rechtshulpverzoeken aan België en Luxemburg verzocht om beslag op de saldi op bankrekeningen en de inhoud van kluisen van H. en een aantal medeverdachten, onder wie Yet P., Marius van der V., Wim S. en Johan van R.

Verhoren

Tijdens de verhoren schermde H. zijn medeverdachten af. Zo verklaarde H. met grote stelligheid dat Yet P. niets zou weten van zijn handel in hasj. H. zou Yet P. daar altijd buiten hebben gehouden: hij zou zich hebben voorgedaan als autohandelaar. Ook haar moeder zou volgens H. in elk geval niet via hem afweten van zijn betrokkenheid bij de handel in hasj.

Aanvankelijk verklaarde Yet P. H. louter onder diens alias Anthony Cassidy te kennen en niet te weten van hasjhandel. Maar al snel liet ze stukje bij beetje meer los over de handel en wandel van haar geliefde.

Over Wim S. noch over Johan van R. wenste H. een verklaring af te leggen. Wim S. zou in eerste instantie verklaren H. alleen te kennen onder diens alias Anthony Cassidy en hem nooit te hebben ontmoet, maar uitsluitend telefonisch met hem te hebben gesproken, over mogelijkheden op oliege-

bied. Later zou hij verklaren Anthony Cassidy via Marius van der V. te hebben ontmoet en met het tweetal *Steveco Oil & Chemicals B.V.* te hebben opgericht.²⁵

Marius van der V. verklaarde dat Wim S. H. wel degelijk onder diens eigen naam kende en dat H. een miljoen gulden had geïnvesteerd in *Steveco*, alsook dat H. contacten onderhield met Johan van R. Marius van der V. zou later in het strafproces tegen H. uitgebreide verklaringen afleggen over de rol van medeverdachten.

Over zichzelf verklaarde H. op de vraag of hij sinds 1986 in hasj handelde: 'Ik heb wel eens in hasj gehandeld, datum kan ik mij niet meer herinneren.' Tegenover de rechter-commissaris verklaarde H. weliswaar in de handel in hasj te zitten, maar niet in die mate die de officier van justitie hem aanwreef.²⁶

Veroordelingen

Op 6 mei 1994 veroordeelde de rechtbank Amsterdam H. tot een gevangenisstraf voor de duur van vier jaar. In hoger beroep bekrachtigde het gerechtshof Amsterdam op 17 februari 1995 de gevangenisstraf van vier jaar voor:

- het medeplegen van deelneming aan een organisatie die het plegen van misdrijven tot oogmerk heeft;
- het medeplegen van opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3 onder A van de *Opiumwet* gegeven verbod;
- het medeplegen van opzettelijk handelen in strijd met een in artikel 3 onder B van de *Opiumwet* gegeven verbod, meermalen gepleegd.²⁷

De Hoge Raad verklaarde op 23 september 1997 een aanvraag tot herziening van het arrest van het gerechtshof niet-ontvankelijk.²⁸

Eveneens op 6 mei 1994 werd Yet P. veroordeeld tot een gevangenisstraf van een jaar voor het bewezenverklaarde dat zij:

- in de periode van het jaar 1988 tot en met 31 januari 1992 te Amsterdam en/of elders in Nederland en/of Antwerpen (België) telkens opzettelijk door misdrijf verkregen voorwerpen (geldsommen) als geschenk heeft aangenomen en toen en daar telkens opzettelijk uit de opbrengst van door misdrijf verkregen voorwerpen voordeel heeft getrokken;
- in de periode van 1 februari 1992 tot en met 26 april 1993 te Amsterdam en/of elders in Nederland en/of Antwerpen (België) telkens goederen (geldsommen) heeft verworven en voorhanden heeft gehad en heeft

overgedragen, terwijl zij, ten tijde van de verwerving en het voorhanden krijgen van die goederen telkens wist dat het door misdrijf verkregen goederen betrof en toen en daar telkens opzettelijk uit de opbrengst van door misdrijf verkregen goederen voordeel heeft getrokken.²⁹

2.6 Veroordeling tot twee jaar in de semtex-zaak en de detentie

H. kwam na zijn aanhouding op 26 april 1993 weer terecht in Demersluis (Amsterdam). Op 22 september 1993 werd hij overgeplaatst naar De Amstel, een van de andere onderdelen van de penitentiaire inrichting OverAmstel. De volgende dag was De Schans, ook een onderdeel van OverAmstel, het voorlopige eindstation.

Op 20 oktober 1994 deed H. een ontsnappingspoging. Met semtex wilde hij een uitbraak forceren. Dat mislukte echter. De semtex zou naar binnen zijn gesmokkeld door een gevangenisbewaker, die later daarvoor een jaar gevangenisstraf kreeg.³⁰ In de semtex-zaak was Teeven de zaaksofficier van justitie. In de cel van H. werden musketonhaken en enkele tientallen meters touw aangetroffen. H. zat op dat moment 542 dagen in detentie.

Op 26 oktober 1994 werd H. overgeplaatst naar de penitentiaire inrichting OverMaze in Maastricht. Daar verbleef hij 22 dagen. Op 18 november 1994 werd H. vanwege zijn status als vluchtgevaarlijk naar de (tijdelijke) Extra Beveiligde Inrichting [EBI] in Vught overgebracht, waar hij het restant van zijn nieuwe en een deel van zijn eerdere – nog openstaande – gevangenisstraf zou uitzitten. Op 22 augustus 1997 had hij een periode van bijna drie jaar (1.007 dagen) in de EBI erop zitten.

Zoals zal blijken in hoofdstuk 4, over de voorbereiding en de inhoud van de ontnemingsschikking, vond H. zijn detentie in de EBI buitengewoon zwaar. Die omstandigheid en de sterke wens van H. om te worden ontheven van dat zware regiem, hebben een belangrijke rol gespeeld bij de inzet van H. in de onderhandelingen over de ontnemingsschikking. Voor een goed begrip daarvan volgt hieronder een korte beschrijving van de EBI.

Extra Beveiligde Inrichting

Voorgeschiedenis

Nadat in 1991 en in het voorjaar van 1992 een aantal extreem vluchtgevaarlijke gedetineerden kon ontsnappen uit extra beveiligde afdelingen van penitentiaire inrichtingen, stelde de toenmalige staatssecretaris van Justitie, mr. A. (Aad) Kosto, op 2 april 1992 de *Evaluatiecommissie Beveiligingsbeleid Gevangeniswezen* in. Deze commissie stelde voor om twee extra beveiligde inrichtingen (EBI) in te richten, met in totaal 48 plaatsen voor gedetineerden met een 'onaanvaardbaar maatschappelijk risico van ontvluchting'.³¹

De tijdelijke EBI (TEBI) kon op 4 augustus 1993 in gebruik worden genomen. Vier jaar later werd een nieuwe EBI in Vught in gebruik genomen. Deze heeft een capaciteit voor 24 gedetineerden. Het bleef bij één EBI.

In de EBI³²

Wie voor het eerst de EBI betreedt, raakt gedesoriënteerd door het labirint van gangen, sluizen en kleuren. De gangen worden 'looplijnen' genoemd en geven de route aan waarlangs verplaatsingen moeten verlopen. Gedetineerden van de verschillende afdelingen worden gescheiden van elkaar verplaatst.

De EBI bestaat uit vier taartpunten, ofwel vier afdelingen. Elke afdeling telt zeven cellen, waarvan één cel onbezet is. Bij cel-controle wordt de te controleren gedetineerde hier ondergebracht. Vanuit een observatiepost kunnen twee afdelingen van de EBI, inclusief de luchtkooien, worden gemonitord. Er zijn drie observatieposten van de EBI, die alle elektronische beveiligingshandelingen verrichten, zoals het openen en sluiten van deuren. Bewaarders moeten bij elke deur aan de bewaarder in de observatiepost toestemming vragen om de deur te ontgrendelen.

Op alle plekken, met uitzondering van de persoonlijke cellen en enkele toiletten die zich buiten de cellen bevinden, wordt via microfoons door de observatieposten meegeluisterd en met camera's meegekeken. De observatiepost bedient twee afdelingen; bij elke afdeling zijn volgens dienstrooster overdag twee bewaarders. Vanuit de post kunnen de bewaarders door een glaswand de gedetineerden op de luchtplaats zien. De luchtplaatsen zijn aan de bovenkant voorzien van tralies, om te voorkomen dat een gedetineerde door een helikopter wordt opgepikt.

In de tussentijd werd H. weer veroordeeld, dit keer vanwege overtreding van de *Wet wapens en munitie* bij zijn uitbraakpoging op 20 oktober 1994, de semtex-zaak. De rechtbank veroordeelde hem op 25 juni 1996 tot twee jaar gevangenisstraf. Tegen dit vonnis stelde H. geen hoger beroep in. Op 22 augustus 1997 kreeg H. een minder streng detentieregiem. Eerst in De Geniepoort in Alphen aan den Rijn, daarna in OverMaze in Maastricht, tot 10 februari 1998. In totaal 171 dagen.

Omdat bij de leiding van de penitentiaire inrichting in Maastricht informatie opdook over een nieuwe ontsnappingspoging werd H. op 10 februari 1998 weer in de EBI in Vught geplaatst. Dit keer tot 1 oktober 1999: 597 dagen.

Vervolgens brak weer een lichter gevangenisregiem aan. Van 1 oktober tot 22 oktober 1999 verbleef H. in Almere. Daarna kwam hij in een gespecialiseerde afdeling van de Penitentiaire Inrichting Scheveningen terecht: de BIBA. De BIBA, de *Beveiligde Individuele Begeleidingsafdeling* in de bunker in Scheveningen,

‘telt zestien cellen, die aan weerszijden liggen van een wit betegelde gang. Haaks daarop een gang met de recreatiezaal, houtbewerking, fitnessruimte, een werkzaal en een gesprekskamertje. Op de luchtplaats is een moestuintje en er staat een tuinhuisje waar de mannen koffie kunnen zetten en zich even kunnen afzonderen. Ze komen niet in contact met gedetineerden van andere afdelingen.’³³

H. verbleef hier tot 12 juli 2000: 285 dagen. De laatste 16 dagen van zijn detentie bracht H. door in De Geniepoort in Alphen aan den Rijn.

2.7 Vrijlating op 28 juli 2000

H. kwam op 28 juli 2000 weer op vrije voeten. Waar hij daarna verbleef, heeft de Onderzoekscommissie niet kunnen achterhalen. Wat wel is gebleken, is dat H. in elk geval in 2005 kon beschikken over een appartement in Torremolinos en ook dat hij – naar eigen zeggen – met enige regelmaat in Nederland verbleef. Volgens gegevens van de Belastingdienst die gerelateerd zijn aan BRP-informatie (basis registratie personen) verbleef hij tot 2002 in de penitentiaire inrichting aan de Pompstationsweg in Scheveningen. Dat is echter feitelijk niet juist. In ieder geval liet zijn raadsman Doedens in een brief aan het ministerie van Justitie van 22 november 2000 weten dat H. woonde bij zijn ex-echtgenote in Hoofddorp. Op dat adres staat nog steeds

op www.detelefoongids.nl een mobiele telefoonaansluiting geregistreerd van H.³⁴ Van zijn totale gevangenisstraf van vijftien jaar (5.478 dagen) had hij 2.964 dagen gezeten, waarvan 1.604 dagen in de EB1 in Vught.

3 De ontnemingschikking: de aanloop

3.1 De ontnemingsvordering

Op 27 juli 1993 was de eerste terechtzitting in de hasj-zaak van H. H. verscheen niet ter terechtzitting. De rechtbank besloot de terechtzitting voort te zetten op 12 oktober 1993. H. was dit keer wel ter zitting aanwezig. Naast officier van justitie Wortel was bij deze tweede zitting ook zaaksofficier Valente present. Op de derde zitting, op 26 oktober 1993, probeerde de raadsman van H., Doedens, het Openbaar Ministerie niet-ontvankelijk te laten verklaren vanwege het opmaken van een vervalst proces-verbaal in de zaak tegen een van de bemanningsleden van de *Coral Sea II*. Ook wilde Doedens officier van justitie Valente niet-ontvankelijk laten verklaren vanwege toezeggingen die deze zou hebben gedaan aan Ad K., op 18 oktober 1993 in Parijs. Ad K., de ‘chef laden en lossen’ van Johan V., was bij een hasj-deal in Frankrijk aangehouden en wilde zo snel mogelijk uit de Franse gevangenis en naar Nederland terugkeren. Doedens wilde Ad K. in de zaak-H. laten getuigen. De rechtbank was van oordeel dat ‘zich niet het geval voordeed waarin van de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie kon blijken’.

Op 18 januari 1994 volgde de vierde zitting. Tijdens deze zitting brachten de officieren van justitie naar voren dat ‘in het kader van de uitvoering van de rogatoire commissies in Luxemburg en België [...] deposito’s ten name van [H.] en/of [Yet P.] met daarop aanzienlijke bedragen [zijn] aangetroffen.’ Op 12 april 1994 was de vijfde zitting. Op 6 mei 1994 deed de rechtbank uitspraak. De rechtbank achtte wettig en overtuigend bewezen dat H. deel had uitgemaakt van een criminele organisatie, daarin een leidinggevende rol had gespeeld en uit de opbrengst van misdrijven voordeel had getrokken.

De ontnemingsvordering van 7 januari 1994

Parallel aan de strafzaak-H. deed het Openbaar Ministerie, op 7 januari 1994, ook een ontnemingsvordering. De vordering bevatte het geschatte bedrag van het voordeel. De toen geldende regelgeving stond toe dat de officier van justitie de vordering niet meteen al concreet hoefde te onderbouwen. De

vordering hield in dat H. de verplichting zou worden opgelegd, ter ontne-
ming van wederrechtelijk verkregen voordeel, een bedrag van bijna vijfhon-
derd miljoen gulden te betalen aan de Staat der Nederlanden. De vordering
werd H. in het huis van bewaring uitgereikt op 7 januari 1994 om 12.15 uur.
H. had volgens de akte van uitreiking niet getekend voor ontvangst: ‘wenst
niet te tekenen, wel in ontvangst genomen’. H. heeft hierover zelf het volgen-
de gezegd:

‘Op een dag kreeg ik drie mannen op bezoek, twee dienders en een deur-
waarder. Ik moest een papier tekenen, een zogenoemde ontnemingsvor-
dering van vijfhonderd miljoen, toen nog gulden. Ik was de eerste die
ze zo wilden pakken in het kader van de nieuwe pluk-ze-wetgeving. Een
half miljard. Onwerkelijk toch?’¹

De ontnemingsvordering had een voorgeschiedenis. Al in 1992 waren de eer-
ste rechtshulpverzoeken opgesteld om in het buitenland vermogensbestand-
delen van H. in kaart te brengen. In opdracht van de zaakofficier van justitie
Valente had een FIOD-rechercheur op 30 november 1993 een proces-verbaal
opgesteld in de zaak-H. Het proces-verbaal legde de conservatoire beslagen
in Luxemburg en België vast.

Volgens dit proces-verbaal ging het om de volgende rekeningen in Luxem-
burg:

Naam	Bank	Nummer	Bedrag (Bfr)	Bedrag (Hfl)	Datum beslag
Anthony Cassidy	Banque Générale du Luxembourg	30-570942-34	400.744	22.041	26 juli 1993
Anthony Cassidy	Banque Générale du Luxembourg	32-570942	508.671	27.977	26 juli 1993
Marius van der V.	Banque Générale du Luxembourg	30-570943-35	51.696	2.843	26 juli 1993
Marius van der V.	Banque Générale du Luxembourg	32-570943-89	nihil		26 juli 1993
Marius van der V.	Société Luxembour- geoise de Banque	74501	onbekend		
Marius van der V.	Société Luxembour- geoise de Banque	74501	onbekend		
Marius van der V.	Société Luxembour- geoise de Banque	75033	onbekend		
Pickwick Holding	Société Luxembour- geoise de Banque	683436	54.761	3.012	19 mei 1993

Naam	Bank	Nummer	Bedrag (Bfr)	Bedrag (Hfl)	Datum beslag
A.L. Cassidy en/of YetP.	F. van Lanschot Bankiers	4014		Rek. courant 464,38 Deposito 496.000 Effecten 1.550.000	10 sept. 1993
A.L. Cassidy en/of YetP.	F. van Lanschot Bankiers	17019		Rek. courant 211.614,29 Effecten 637.000	10 sept. 1993
Subtotaal Luxemburg				2.895.078,67 (excl. rente) 3.500.000 (incl. rente, ad 604.921,33)	

Justitie had verder nog navraag gedaan naar een rekening bij de *ING Bank* in Luxemburg, maar daarover was ten tijde van de opstelling van het proces-verbaal nog geen informatie bekend.

In het bovenstaande overzicht is sprake van een rentebedrag van 604.921,33 gulden. Hierop komt de Onderzoekscommissie terug in hoofdstuk 5.

Het proces-verbaal had ook betrekking op bankrekeningen in België:

Naam	Bank	Nummer	Bedrag (Bfr)	Bedrag (Hfl)	Datum beslag
Anthony Cassidy	Generale Bank		123.511	6.793	27 april 1993
Stevco Oil & Chemicals	Generale Bank		1.136.381	62.501	
Sagitta Familienstiftung	Generale Bank	220-0711474-15	onbekend		
Andrew Schofield ²	Generale Bank	220-0901367-79	onbekend		
YetP.	BAC		168.653	9.276	27 april 1993
YetP.	Krediet Bank	409-9905560-61	onbekend		
YetP.	Krediet Bank	409-9905569-70	onbekend		
I.V. Iseli	Krediet Bank	410-033111-43	onbekend		

De bedragen op de rekeningen van Cassidy, een alias van H., en *Stevco Oil & Chemicals* waren in september 1993 overgeboekt op de bankrekening van

het arrondissementsparket in Amsterdam. Het betrof een totaalbedrag van 69.294 gulden. Op 17 september 1993 werd beslag gelegd op een appartement aan de Hoogstraat in Antwerpen. Volgens het proces-verbaal vertegenwoordigde het appartement een waarde van een miljoen gulden.

Het appartement in de Hoogstraat in Antwerpen

In het voorjaar van 1991 nam de klantenmanager van *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* contact op met een fiscaal adviseur in Kalmthout in de buurt van Antwerpen. Deze financieel adviseur werd op 1 juli 1993 verhoord door de Rijkswacht. Het proces-verbaal van dit verhoor (nummer 102584) is ter beschikking gesteld aan de Onderzoeksc commissie en bevindt zich ook in het rechtbankdossier van H. met parketnummer 13/017023-93. De klantenmanager benaderde deze fiscaal adviseur namens Anthony Cassidy, volgens de klantenmanager een vermogend zakenman.

Cassidy had interesse in de aankoop van een appartement in Antwerpen. De fiscaal adviseur en Cassidy maakten een afspraak en in dat gesprek maakte Cassidy duidelijk dat hij een advocaat in Soest had gevraagd 'om een regeling te treffen voor de overname van het pand. De heer [...] vertegenwoordigde de belangen van een Limited, gekend door Cassidy.' Deze Limited was *Shevcroft Ltd.* Deze Limited had reeds een voorlopige koopovereenkomst afgesloten maar had die overeenkomst inmiddels weer ontbonden. De fiscaal adviseur adviseerde tot de oprichting van een stichting in Liechtenstein. Dat kon op aanraden van deze fiscaal adviseur het beste via een advocaat in Basel. De fiscaal adviseur had voor deze constructie de benaming *Sagitta Familienstiftung* bedacht.

Saillant detail is de benaming *Sagitta*: de douane hanteert in haar computersystemen zogenoemde *Sagitta-codes*, wettelijke codes die nodig zijn om aangifte te doen.³

De advocaat in Basel zou voorzitter van de stichting worden. Op 3 juni 1991 kocht de stichting het in aanbouw zijnde appartement aan. Cassidy stortte op 29 mei 1991 de hoofdsom op de rekening van notaris Dessers in Antwerpen, die ervoor zorgde dat het aankoopbedrag tijdig bij de verkoper terecht kwam. In totaal gaf Cassidy 16,99 miljoen Belgische francs uit aan de aankoop van het appartement (935.000 gulden). Ruim twee miljoen Belgische francs (110.000 gulden) werd betaald voor werkzaamheden van een aannemer en een schilder. Volgens de notariële koopakte was de verkoopprijs 12,7 miljoen Belgische francs (687.500 gulden), exclusief bijkomende kosten van de registratierechten ten bedrage van 3,175 miljoen Belgische francs (174.625 gulden). Vervol-

gens benaderde Cassidy de fiscaal adviseur met het verzoek een huurcontract op te stellen dat op naam van Yet P. werd gezet. Om de huur te betalen werd bij de *Generale Bank* een rekening geopend die op naam stond van de advocaat in Basel, met een volmacht aan Cassidy. Cassidy ontving, zo was geregeld, een kopie van de bankafschriften.

De *Sagitta Familienstiftung* werd op 15 mei 1991 opgericht en beschikte bij de oprichting over een vermogen van 30.000 Zwitserse francs (40.000 gulden).

Niet in het proces-verbaal van 30 november 1993 zijn opgenomen twee bankrekeningen bij de *Generale Bank* van Cassidy (00033603-41, met een saldo van 72.900 Belgische francs) en van Marius van der V. (00033569-1 met een saldo van 69.489 Belgische francs). Deze tegoeden waren op 5 oktober 1993 overgemaakt naar de rekening van het arrondissementsparket Amsterdam. Het totale bedrag was 7.831 gulden. De *Generale Bank* had in oktober 1993 ook het tegoed op de rekening van de *Sagitta Familienstiftung* naar het parket in Amsterdam overgemaakt (25.522 Belgische francs, 1.403 gulden). Op 14 oktober 1993 had de *Kredietbank* het tegoed van de rekening van Yet P. (409-9905560-61) gestort (156.029 Belgische francs, 8.581 gulden). In het proces-verbaal ontbrak de hoogte van het tegoed. De Procureur des Konings in Antwerpen gelastte het tegoed van 31.032 Belgische francs op spaarrekening 409-9905569-70 van Yet P. ook over te maken. Het ging hier om 1.706 gulden. Op 8 oktober 1993 werd haar tegoed op de rekening van *BAC* overgemaakt: 9.276 gulden. In totaal stond van de Belgische rekeningen in oktober 1993 98.091 gulden op de rekening van het arrondissementsparket Amsterdam. Op 6 november 2001 volgde nog een laatste overboeking vanuit België op de rekening van het arrondissementsparket Amsterdam, van 54.841,28 gulden. Dit bedrag kwam van een rekening op naam van Anthony Cassidy. Met onderstaande rekeningen daarbij inbegrepen, ging het in totaal om 152.932 gulden.

Naam	Bank	Nummer	Bedrag (Bfr)	Bedrag (Hfl)	Datum over- making naar OM
Anthony Cassidy	Generale Bank	00033603-41	72.900	4.009	5 oktober 1993
Marius van der V.		00033569-1	69.489	3.822	
Anthony Cassidy			123.511	6.793	
Stevco Oil & Chemicals	Generale Bank		1.136.381	62.501	oktober 1993
Sagitta Familienstiftung	Generale Bank	220-0711474-15	25.522	1.403	oktober 1993

Andrew Schofield	Generale Bank	220-0901367-79	onbekend		
Yet P.	BAC		168.653	9.276	8 oktober 1993
Yet P.	Krediet Bank	409-9905560-61	onbekend		
Yet P.	Krediet Bank	409-9905569-70	31.032	1.706	oktober 1993
I.V. Iseli	Krediet Bank	410-033111-43	onbekend		

De vermogensbestanddelen waarop beslag was gelegd, hadden op 30 november 1993, alles bij elkaar, een waarde van, afgerond, 4,5 miljoen gulden.

Tot aan de uitspraak van de rechtbank in de hasj-zaak, op 6 mei 1994, werd de ontnemingsvordering aangehouden. Deze aanhouding gebruikte het Openbaar Ministerie om de vordering beter te onderbouwen. Op 8 april 1994 had een FIOD-rechercheur een proces-verbaal opgesteld waarin de opbrengsten van een aantal transporten met hasj op een rij waren gezet. Volgens de FIOD had de organisatie van H. met vier schepen (*Aquarius*, *Lukas*, *Coral Sea II* en *Pacific Tide III*) 269 ton hasj verscheept, met totale handelswaarde van 807 miljoen gulden. Zelf ging H. van nog meer hasj uit: 'Ik denk zelf zo'n 400.000 kilo.'⁴ Van deze enorme hoeveelheid was 103 ton onderscheept. De FIOD schatte in dat de vermoedelijke opbrengst 498 miljoen gulden was. Het proces-verbaal bevatte ook een opsomming van 'benoembare investeringen' in de orde van grootte van bijna 47 miljoen gulden. Het ging om de aanschaf van schepen, onroerend goed, leningen aan en onderbrenging van cash geld bij anderen alsmede stortingen op rekeningen in Luxemburg en Zwitserland bij de *United Overseas Bank*, die niet had willen meewerken aan de uitvoering van een rechtshulpverzoek.

De ontnemingsvordering van 14 juni 1994

Op 12 april 1994 werd H. opgeroepen voor de rechtbank Amsterdam te verschijnen voor de vijfde zitting in zijn strafzaak. Op 6 mei 1994 deed de rechtbank uitspraak en veroordeelde hem tot vier jaar gevangenisstraf. Tijdens de terechtzitting had de rechtbank de officier van justitie de opdracht gegeven:

'bij wege van conclusie van eis de gronden, waarop de vordering berust nader toe te lichten met bepaling dat voor het nemen van deze conclusie acht weken vanaf 20 april is gegund en geen verder uitstel zal worden toegestaan, en met bepaling voorts dat geen rolzitting zal worden gehouden en dat deze conclusie zal worden gedaan door haar in te leveren bij de voorzitter van de rechtbank, onder toezending van een exemplaar aan de raadsman van [H.]'

Op 14 juni 1994 diende officier van justitie Teeven, namens Wortel, de door de rechtbank gevraagde conclusie van eis in de ontnemingsprocedure in, met daarin de nadere toelichting. Deze nadere onderbouwing was gebaseerd op het proces-verbaal van 8 april 1994, alsmede op een uit twee bladzijden bestaand per telefax op 2 juni 1994 verzonden ambtsbericht van de afdeling liaisons, groep Islamabad, van de Centrale Recherche Informatiedienst van het Korps landelijke politie diensten (KLPD).

Aan dit ambtsbericht werd ontleend dat de handelswaarde van een kilo hasj op ongeveer drieduizend gulden lag. Met het eerste transport in december 1988 was 30 ton hasj naar Nederland gebracht (opbrengst 90 miljoen gulden en geschatte kosten in de orde van grootte van 4 miljoen gulden). Met het tweede transport (in juni 1989) was 43 ton hasj gemoeid (opbrengst 129 miljoen gulden en geschatte kosten 8 miljoen gulden). Het derde transport (december 1990/januari 1991) betrof 20 ton (60 miljoen gulden opbrengst en 11 miljoen gulden kosten). Bij het vierde transport (juli 1991) ging het om 46 ton hasj (138 miljoen gulden opbrengst en 22 miljoen gulden kosten).

In totaal ging het, na aftrek van direct aan deze transporten toe te rekenen kosten, om 344.395 miljoen gulden. Het ging daarbij met name om de aankoop en het transport van de verdovende middelen. Voor niet-direct toerekenbare investeringen, zoals de kosten voor de organisatie van deze illegale activiteiten, rekende het Openbaar Ministerie met een bedrag van 34 miljoen gulden.

In de conclusie van eis werd hierbij aangegeven dat met de in de hasj-zaak ten laste gelegde feiten een bedrag van 307.970.000 gulden was gemoeid. Uitgaande echter van de beperktere bewezenverklaring van de rechtbank, kwam het totale voordeel neer op 145.790.000 gulden. De reden dat werd uitgegaan van de ten laste gelegde feiten, was dat ten tijde van conclusie van eis het hoger beroep in de strafzaak nog liep. Het volledige bedrag aan voordeel werd daarbij op het conto van H. geschreven.

Het beslag op zaken en vorderingen toebehorende aan H. had in de conclusie van eis een waarde van 5.085.700 gulden.⁵ Dit bedrag werd niet gespecificeerd, zodat ook niet kan worden vastgesteld hoe te verklaren is dat sinds 30 november 1993, in een tijdsbestek van ruim een half jaar, de waarde van 4,5 miljoen gulden naar ruim 5 miljoen gulden zou zijn gestegen. Er was daarnaast echter ook nog een berekening gemaakt van het totale vermogen dat aan H. kon worden toegerekend. Het ging om een bedrag ter hoogte van

7.370.200 gulden dat als vermogen van H. zou zijn 'getraceerd' en dat ten dele onder beslag lag:

Getraceerde vermogensbestanddelen	Waarde (in gulden)
Appartement Hoogstraat Antwerpen	1.100.000
Woning Oude Wetering	152.500
vSB-bank Amsterdam	11.000
<i>Mabelia</i> jacht	1.075.000
Bankrekening Gotthard Bank	1.057.000
Bankrekeningen Van Lanschot/NMB	3.800.000
Cash geld	124.700
Bruin lederen koffer met sieraden	PM
Overige bankrekeningen	50.000
Totaal	7.370.200

Op 24 augustus 1994 plaatste Doedens een tegenzet in de ontnemingsprocedure. Hij diende bij de rechtbank een conclusie van antwoord in. Volgens Doedens was de ontnemingsvordering jegens H. een testcase. De wetgeving was nog pril. Allereerst richtte Doedens zijn pijlen op het toepasselijk recht. De tegen H. bewezenverklarde feiten zouden zijn gepleegd in de periode tussen 1 oktober 1989 en 26 april 1993. Dat wil zeggen vóór de inwerkingtreding van de nieuwe ontnemingswetgeving (zie bijlage 4). De destijds nog geldende wetgeving was voor H. aanmerkelijk gunstiger. Verder vond Doedens de conclusie van eis vaag en kende hij de gronden niet waarop het Openbaar Ministerie zijn berekeningen had uitgevoerd. Ten slotte wees hij erop dat het Openbaar Ministerie nogal wat kostenposten 'bij het runnen van een organisatie met de omvang en structuur zoals eiseres die voor ogen staat' over het hoofd had gezien. Het betrof 26 kostenposten, zoals personeelskosten voor de bewaking van opslagplaatsen, huur en aanschaf van containers en kranen, smeergeld voor douaneambtenaren, bankmedewerkers en dergelijke alsmede kosten voor advocaten, fiscalisten, notarissen en accountants.

Doedens vond het bedrag dat het Openbaar Ministerie had berekend voor de aanschafwaarde van de hasj te laag. De transportkosten vanuit Pesjavar, in het noordwesten van Pakistan, lagen volgens hem beduidend hoger. Uiteindelijk kwam Doedens uit op een verlies van 44.444.000 gulden. Ervan uitgaande dat H. slechts één van de vijftien geldschietters zou zijn geweest, reesterde voor H. een tekort van ruim 2,9 miljoen gulden. Een schril contrast met het door het Openbaar Ministerie berekende voordeel. Doedens bracht bovendien terloops naar voren dat H. een bepaalde vermogenspositie zou

hebben opgebouwd met voordeel uit zijn handel in cocaïne waarvoor hij eerder was veroordeeld (zonder dat daarbij een ontnemingsmaatregel was opgelegd).

De noodzaak tot nader strafrechtelijk financieel onderzoek

Tijdens de terechtzitting in de ontnemingszaak op 29 november 1994 oordeelde de rechtbank dat nader strafrechtelijk financieel onderzoek noodzakelijk was:

‘Een nader strafrechtelijk financieel onderzoek blijkt noodzakelijk, ten einde te onderzoeken welk voordeel [H.] daadwerkelijk in het tijdvak van 1 oktober 1989 tot en met 26 april 1993 uit de bewezenverklarde feiten heeft genoten, (mede) aan de hand van de door justitie bij [H.] aangetroffen vermogensbestanddelen die tot dat voordeel zijn te herleiden, een en ander onder voeging van de bewijsmiddelen die op dat voordeel betrekking hebben.

De rechtbank houdt iedere verdere beslissing – ook ten aanzien van de getuigen/deskundigen – aan en schorst het onderzoek ter terechtzitting voor onbepaalde tijd en stelt de stukken in handen van de officier van justitie.’⁶

Dit betekende feitelijk dat de officier van justitie nader met bewijsstukken diende te onderbouwen dat het onder H. in beslag genomen vermogen in direct verband stond met de strafbare feiten waarvoor H. door het gerechtshof was veroordeeld.

De organisatie van hasjtransporten was in handen geweest van verschillende personen. Eerst na het onherroepelijk worden van de strafzaken tegen elk van die personen zou vast komen te staan wie welk wederrechtelijk voordeel had genoten. Dat zou uiteraard zijn gevolgen hebben voor de te hanteren verdeelsleutel in een voortgezette ontnemingsprocedure. De laatste strafzaak tegen een van die organisatoren, Johan V., werd pas op 30 mei 1998 onherroepelijk. Strafrechtelijk financieel onderzoek in de zaak-Johan V. naar onderlinge verdeelsleutels had weliswaar plaatsgevonden, maar niet geresulteerd in een daadwerkelijke ontnemingsvordering, omdat er geen vermogen van Johan V. was gevonden.⁷

Op 15 december 1994 werd in een proces-verbaal van bevindingen, in opdracht van officier van justitie Teeven, door de FIOD een nieuwe berekening opgesteld. H. was inmiddels veroordeeld, waarbij bewezen werd geacht dat

hij zich in de periode tussen 1 oktober 1989 tot en met 26 april 1993 had schuldig gemaakt aan strafbare feiten. De berekening betrof 'een minimumpositie': het betrof slechts de aan H. behorende vermogensbestanddelen die getraceerd waren. Daarbij bleef de vraag bestaan, zo werd vermeld in het proces-verbaal, of deze een volledig beeld konden geven van het door H. wederrechtelijk verkregen voordeel. Als uitgangspunt daarbij werden genomen de verklaringen van H. en Yet P. waaruit viel af te leiden dat H. vanaf 1988 had gehandeld in hasj.⁸ Het totaal van dit wederrechtelijk verkregen voordeel werd berekend op 21.682.063 gulden. Onder conservatoir beslag lagen voorwerpen (banktegoeden en andere vermogensbestanddelen) met een waarde van 4.693.595 gulden. Afgerond zou aan H. de verplichting moeten worden opgelegd tot betaling aan de Staat van 17 miljoen gulden, ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. De opsteller van het proces-verbaal ging er kennelijk van uit dat de ontnemingsvordering niet ook het beslag hoefde te omvatten. Die veronderstelling was echter onjuist. Duidelijk is in elk geval wel dat het geschatte bedrag van het voordeel 21.682.063 gulden betrof.

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft de met de opstelling van dit proces-verbaal belaste FIOD-rechercheur, de heer E.G. (Edward) Lease, het volgende meegedeeld:

'De heer Lease geeft aan dat hij zich niet meer kan herinneren waarom hij deze opdracht [tot opstelling van het proces-verbaal van 15 december 1994] kreeg. De heer Lease is hierbij betrokken geraakt omdat hij en [een collega FIOD-rechercheur] naar Luxemburg en België zijn geweest ter uitvoering van de rechtshulpverzoeken. De heer Lease was een heel ervaren rechercheur en de heer Lease was in die tijd, zoals hij formuleert, de 'tassendrager'. In Luxemburg hebben zij een aantal medewerkers van de banken gehoord, ook was de heer Lease aanwezig bij de huiszoeking in Antwerpen omdat het vermoeden bestond dat H. daar woonachtig zou zijn. [De collega FIOD-rechercheur] heeft het initiële overzicht gemaakt van alle rekeningen van H. die in beslag genomen waren.'⁹

Bankrekening/ vermogensbestanddeel	Wederrechtelijk verkregen voor- deel in gulden	Datum	Laatste saldo	Conservatoir beslag (gulden)
1. Femis Baarle-Nassau	[4.344.872]			
1.1 BANAAN	2.649.987		99.401	
1.2 STEEDS	779.180	7-2-1991	2.678	
1.3 Aanschaf <i>Mabelia</i>	915.735			
2. Banque Générale du Luxembourg	[169.650]			
2.1 A. Cassidy	131.159	28-7-1993	22.041	22.041
2.2 A. Cassidy	-		27.982	27.982
2.3 Marius van der V.	38.500		2.843	2.843
2.4 Marius van der V.	-		nihil	
3. Société Luxembour- goise de Banque	[3.759.350]			
3.1 Marius van der V.	620.700	5-4-1991	nihil	
3.2 Marius van der V.	217.000	25-11-1993	670	670
3.3 Johan van R.	1.351.000	29-6-1990	nihil	
3.4 Marius van der V.	398.000	21-8-1991	nihil	
3.5 Pickwick Holding	932.250	19-5-1993	3.012	3.012
3.6 Pickwick Holding	240.000	31-12-1992	nihil	
4. F. van Lanschot Bankiers Luxembourg	[6.728.000]			
4.1 A. Cassidy en/of Yet P.	5.930.000	10-9-1993	2.522.669	2.522.669
4.2 Yet P. en/of A. Cassidy	798.000	10-9-1993	1.083.567	1.083.567
4.3 safeloket				
5. NMB (Luxembourg)				
5.1 J. van de Mortel/Yet P.	2.036.000	19-11-1991	nihil	
5.2 safeloket				
6. Banque du Gothard	[1.216.000]			
6.1 Codenaam izmir	1.166.000	4-5-1990	nihil	
6.2 Codenaam steg	50.000	4-5-1990	nihil	

7. Die Erste Österreichische Sparkasse				
7.1 Shevcroft International	-			-
8. United Overseas Bank	[2.397.480]			-
8.1 Stevco International	348.480			-
8.2 Stevco International	645.000			-
8.3 Wim S.	-36.000			-
8.4 Betalingen aan Wim S.	1.440.000			-
9. Generale Bank	[78.482]	September 1993		
9.1 A. Cassidy	6.793			6.793
9.2 Stevco Oil & Chemicals	62.454			62.454
9.3 Sagitta Familienstiftung	1.404			1.404
9.4 Global Invest Plan	7.831			7.831
10. Kredietbank		Oktober 1993		
10.1 Yet P.	8.591		8.591	8.591
11. BAC Spaarbank		Oktober 1993		
11.1 Yet P.	9.252		9.252	9.252
12. Appartement Antwerpen	934.386	17-9-1993	934.386	934.386
Totaal	21.682.063			4.693.595

Het in dit overzicht opgenomen totaalbedrag van 4.693.595 gulden dat onder conservatoir beslag lag, was ongeveer gelijk aan het al eerder, in november 1993, berekende bedrag van de waarde van de vermogensbestanddelen onder beslag.

In het overzicht staan ook het jacht de *Mabelia* en de woning in Oude Wetering. Op beide was geen beslag gelegd. In de berekening was verder geen rekening gehouden met bij de doorzoekingen in beslag genomen contante bedragen en sieraden. Ook de inhoud van bankkluisen was in de berekening niet verdisconteerd. Noch was rekening gehouden met de verkoop van *NMB*-effecten, en verder werden doorstorting buiten beschouwing gelaten. Het overzicht betrof dus een minimumpositie.¹⁰

3.2 Onderhandelingen over een schikking

Teeven maakte op 1 januari 1994 de overstap van de FIOD naar het Openbaar Ministerie in Amsterdam. Per 1 maart 1993, kort voor zijn overgang, was nieuwe wetgeving in werking getreden om bij de vervolging de zware criminaliteit ook in de portemonnee beter te kunnen treffen. Dat vergde andere deskundigheid en dus ook anders geschoolde officieren van justitie. Hoofd-officier van justitie de heer mr. J.M. (Hans) Vrakking kreeg de ruimte om op zijn parket vijf nieuwe officieren van justitie aan te nemen die op fiscaal en financieel gebied hun steentje zouden kunnen bijdragen. Teeven was voor een van deze vijf nieuwe functies een uitgelezen kandidaat. Hij had zijn avondstudie Nederlands recht aan de Vrije Universiteit in drie jaar afgerond. Teeven kwam van de FIOD en hij was op strafrechtelijk gebied gretig: binnen het Openbaar Ministerie werd hij getypeerd als ‘een briesend raspaard’.¹¹

Met Teeven en nog andere nieuwkomers kwam niet alleen een nieuwe en andere generatie officieren van justitie aan de slag. Ook moesten ze al snel de plekken van hun voorgangers opvullen. Valente had gekozen voor een rustiger werkomgeving. Bij hem thuis was ingebroken en op het arrondissementsparket werd ervan uitgegaan dat de inbrekers (het leek een vooropgezette actie uit de criminele toplaag) het hadden gemunt op computerbestanden over de zaak-Charles Z. Valente vertrok eind 1994 naar het arrondissementsparket in Middelburg.

Wortel werd per 1 februari 1995 overgeplaatst naar het fraudeteam, dat op een andere verdieping (tussen de kinderrechtshouders) zijn werkplek had. Daarna had hij, naar eigen zeggen, nauwelijks nog contact met het team ZWACRI (zware criminaliteit), dat enkele verdiepingen hoger achter beveiligde deuren zijn werk deed.¹²

Bij zijn komst naar het Openbaar Ministerie maakte Teeven van zijn ambities geen geheim. Zijn uitdaging was om de belangrijkste (drugs)criminelen van dat moment achter slot en grendel te krijgen. Boven aan zijn lijst stond Johan V. Op de lijst ontbrak H. Die was al gedetineerd en bij zijn strafproces waren Valente en Wortel de zaaksofficieren. Teeven werd, samen met officier van justitie mr. M.R. (Martin) Witteveen, zaaksofficier in de zaak-Johan V. Desalniettemin had hij ook bemoeienis met de zaak-H. Teeven ondertekende op 24 juni 1994 de conclusie van eis in de ontnemingsprocedure en hij gaf opdracht aan de FIOD voor een nader strafrechtelijk financieel onderzoek, dat op 15 december 1994 gereed was.¹³

Na het vertrek van Valente en Wortel was van een goede overdracht van de ontnemingszaak van H. geen sprake. De Erfgoedinspectie en de Onderzoekscommissie hebben ook geen volledig dossier aangetroffen dat kan gelden als het ontnemingsdossier; stukken over de ontneming zijn verspreid gearchiveerd gebleken.

Teeven liet de Onderzoekscommissie weten:

‘Er was geen sprake van een overdracht van het dossier, maar de heer Teeven heeft het op een gegeven moment wel gekregen (eind 1997/1998). Het was een zogenaamd “vensterbankdossier”.¹⁴ Voor die tijd is de heer Teeven niet betrokken geweest bij het dossier. Hoe het precies met een overdracht is gegaan zal de Onderzoekscommissie aan de heren Wortel en Valente moeten vragen.’

Vrakking meldde het volgende in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie:

‘De ontnemingszaak van H. was tussen 1994 en 1998 ook een “vensterbankzaak” geworden. [...] Waarschijnlijk zal het een mapje zijn geweest, maar niet een dossier dat ergens in de kast stond. De heer Vrakking denkt dat de heer Teeven waarschijnlijk beschikte over flarden van ontnemingsdossiers en vensterbankgevallen.’¹⁵

Met ‘vensterbankdossiers’ werden (straf)zaken bij het Amsterdamse arrondissementsparket bedoeld waaraan geen prioriteit meer werd toegekend en die werden geseponeerd of op andere wijze – zonder concreet eindresultaat – tot een einde kwamen.

Bezoek van Teeven aan de EBI

Teeven bezocht H. in de EBI in Vught op 21 mei 1995. Teeven heeft de Onderzoekscommissie laten weten dat H. hiertoe het initiatief heeft genomen: H. had iets te vertellen. Over wat daar is besproken, beroepen betrokkenen zich op hun ambtsgeheim. In het door de Onderzoekscommissie verrichte onderzoek is echter het navolgende gebleken.

In een van zijn gesprekken met de Onderzoekscommissie heeft Teeven het volgende hierover gezegd:

‘In theorie kan het ook zo geweest zijn dat [Cees] H. strafvermindering is voorgesteld op voorwaarde dat hij informatie zou geven (immers, de heer Teeven is naar de EBI gegaan, omdat [Cees] H. wat te vertellen had). De heer Teeven wijst erop dat hij zelf 2,5 jaar in een beschermingsprogramma heeft gezeten, omdat de veiligheid van hem en zijn gezin in het geding was.’¹⁶

In zijn gesprek op 24 september 2015 heeft Teeven hieraan het volgende toegevoegd:

‘De Onderzoekscommissie wijst op een uitspraak van de heer Teeven tegen de heer Van Galen van *Nieuwsuur*: “Weet u wat het is. U weet niet alles en ik weet alles. Dus misschien komt dat nog eens een keer naar boven en dan zal u het ook begrijpen.” De heer Teeven reageert met de uitspraak: “en zo is het”. De Onderzoekscommissie vraagt of de heer Teeven hier nog iets aan toe wil voegen, gezien hetgeen tot nog toe besproken is. De heer Teeven benadrukt dat hij niet met de Onderzoekscommissie deelt wat er op 21 mei 1995 is gebeurd.’ [onderstreping door Teeven]

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie voegde Vrakking hieraan allereerst het volgende toe:

‘De heer Vrakking reageert met de opmerking dat H. in 1995 inderdaad de heer Teeven verschillende inlichtingen heeft gegeven. Deze inlichtingen hebben ervoor gezorgd dat de heer Teeven bereidwillig was iets voor H. terug te doen. De heer Vrakking beroept zich op zijn ambtsgeheim wanneer gevraagd wordt naar de inhoud van het gesprek tussen H. en de heer Teeven. De heer Vrakking beaamt wel de woorden van de Onderzoekscommissie dat er inlichtingen zijn gegeven die strafrechtelijk relevant waren voor één of meer grote strafzaken van de heer Teeven, anders dan de zaken van H. De heer Vrakking voegt daaraan toe dat de inhoud van de inlichtingen ook de veiligheid van mensen betrof.¹⁷

De harde aanpak van de zware criminaliteit had ook tot tegenreacties geleid, waarbij sprake was van bedreigingen:

‘De heer Vrakking bevestigt dit en zegt dat de situatie rond de heer Teeven tussen 1995 en 1996 zeer heftig was. De heer Teeven en zijn gezin zijn een half jaar tot driekwart jaar persoonlijk beveiligd. Hijzelf had een door het departement verzorgde *saferoom* in zijn huis voor zijn gezin en een rechtstreekse verbinding met de politie.’

Eerder, in een interview met *de Volkskrant*, zei Vrakking hierover het volgende:

‘De jaren negentig waren rare tijden. Het was heftig. De criminelen merkten dat het voorbij was met het softe gedoe en die sloegen terug naar justitie. Meerdere officieren van justitie zijn bedreigd. Teeven ook. Hij en zijn gezin hebben maandenlang bescherming gehad, want er waren serieuze geluiden dat criminelen van plan waren om hem te ontvoeren. Ze zouden al een gevangenisje hebben gebouwd voor hem, ergens in een oude loods.¹⁸

Over het verband tussen de in 1995 verkregen informatie en de pas enkele jaren later, in 1998, op gang gekomen gesprekken liet Vrakking het volgende weten:

‘De heer Vrakking legt uit dat ingeval dergelijke inlichtingen worden gegeven, deze eerst worden bekeken op juistheid. Kort nadat er duidelijkheid was ontstaan over de inlichtingen ontstond in 1998 op initiatief van de heer Doedens opnieuw contact. De heer Vrakking geeft aan dat de inlichtingen met betrekking tot de veiligheid van mensen bleken te kloppen en zeer gedetailleerd waren. Daarnaast hielpen de inlichtingen in andere strafzaken. In dat geval voelt men zich als Openbaar Ministerie verplicht om iets terug te doen, dat is *all in the game*, aldus de heer Vrakking.’¹⁹

Het *AD* besteedde op 10 mei 2011 aandacht aan de bedreiging van het gezin Teeven: ‘De bende van de Hakkelaar wilde in de jaren negentig de kinderen van toenmalig officier van justitie Fred Teeven ontvoeren.’ De krant citeerde ook Teeven: ‘Mijn kinderen weten het nog steeds niet. En al is het zo’n vijftien jaar geleden, dat had ik graag zo willen houden.’²⁰

Ook na 1996 bleven bedreigingen niet uit. De vroegere waarnemend voorzitter van het college van procureurs-generaal, mr. C.R.L.R.M. (René) Ficq, liet de Onderzoekscommissie weten op 7 april 1999 in zijn dagboek de volgende aantekening te hebben gemaakt: ‘Opnieuw signalen dat Teeven bedreigd wordt.’²¹

Johan V. heeft tegenover de Onderzoekscommissie eveneens melding gemaakt van een bezoek van Teeven aan de EBI. Dit bezoek zou echter hebben plaatsgevonden in 1997. Teeven zou toen, aldus Johan V., met H. hebben afgesproken dat H. zich zou onthouden van het afleggen van een verklaring in de strafzaak tegen Johan V., in ruil voor een voor H. gunstige afwikkeling van zijn ontnemingszaak. Dat Teeven in 1997 een bezoek bracht aan de EBI, heeft Johan V. toentertijd afgeleid uit uitlatingen van een penitentiair inrichtingswerker. Wat de inhoud van de toen gemaakte afspraken betreft, heeft Johan V. een beroep gedaan op diverse uitlatingen die H. tegenover hem zou hebben gedaan.

De eerste onderhandelingen: 1995

Op 22 mei 1995, de dag na zijn bezoek aan de EBI, nam Teeven telefonisch contact op met Doedens, met de vraag of H. bereid zou zijn te praten in de zaak tegen Johan V.

Drie maanden later, op 15 augustus 1995, liet Doedens Teeven in een faxbericht weten dat H. wilde praten. Maar dan moest H. naar een gevangenis met een milder regiem worden overgeplaatst 'opdat hij de gelegenheid heeft in dat milder regiem psychisch aan te sterken en alles eens op een rijtje te zetten. Teneinde aldus te voorkomen dat hij een verkeerde beslissing neemt'. Doedens wilde ook dat een nieuwe identiteit zou worden geregeld en dat H. een nieuw leven in het buitenland zou kunnen beginnen. Ten slotte vroeg Doedens namens H. voor extra beveiliging van diens ex-vrouw en hun kinderen.

Twee dagen later, op 17 augustus 1995, liet Teeven Doedens per brief weten niet op de voorwaarden van H. in te gaan. Overplaatsing naar een andere inrichting was niet aanvaardbaar. Teeven was verbaasd over het lange uitblijven van een reactie op het telefoongesprek van 22 mei 1995 en verzocht Doedens om niet meer per fax over de zaak te communiceren.²²

In de periode van 13 oktober 1995 tot 11 juni 1996 vonden de terechtzittingen plaats in de semtex-zaak, de strafzaak tegen onder anderen H. wegens zijn poging tot uitbraak. Doedens voerde daarin aan dat door het contact met Teeven bij H. de indruk was gewekt dat hij voor de semtex-zaak niet zou worden vervolgd. H. zou in de veronderstelling verkeren dat er bijna een overeenkomst was en partijen zouden zich niet zomaar uit de onderhandelingen kunnen terugtrekken. In het eerste telefonische contact zou Teeven zelfs gezegd hebben bereid te zijn de strafzaak te seponeren.²³

Doedens bepleitte dat officier van justitie Teeven niet-ontvankelijk zou worden verklaard omdat hij niet de werkelijke reden had verteld voor het afbreken van het contact met H. Volgens Doedens zou Teeven H. niet meer nodig hebben in de zaak tegen Johan V. omdat een andere getuige, Fouad A., al wilde praten en een belastende verklaring wilde afleggen.

Op 13 november 1995 verzocht Doedens, en later op 29 november 1995 een van zijn kantoorgenoten, het gerechtshof Amsterdam om opheffing van de voorlopige hechtenis van H. in de EBI wegens de semtex-zaak. Volgens de raadslieden was er onvoldoende belangenafweging gemaakt om H. daar nog langer vast te houden. De opstelling en het gedrag van de gedetineerde dienden te worden meegewogen in de verlengingsprocedure EBI en dat was niet gedaan. Medeverdachte in de semtex-zaak Ulrich M. was inmiddels wel overgeplaatst naar een regulier regiem.

Op 10 januari 1996 volgde een tweede verzoek tot opheffing van voorlopige hechtenis. Doedens lichtte toe: op 23 april 1993 was H. als verdachte in de hasj-zaak in verzekering gesteld. Op 6 mei 1994 was hij veroordeeld tot vier jaar gevangenis. Bij arrest van het gerechtshof Amsterdam van 17 februari 1995 was dit vonnis bekrachtigd. Met aftrek van vervroegde invrijheidstelling was de tijd dat H. in voorlopige hechtenis had gezeten inmiddels gelijk aan de duur van de onvoorwaardelijk opgelegde vrijheidsstraf in de hasj-zaak.

Op 15 juli 1996 verzocht Doedens de Hoge Raad om herziening van het arrest van het gerechtshof Amsterdam in de hasj-zaak tegen H., in verband met feiten die aan het licht waren gekomen in de strafzaak tegen een bemanningslid van de *Coral Sea II*, waarbij sprake was van een vervalst proces-verbaal. Die feiten zouden volgens Doedens niet tot een veroordeling hebben geleid, maar tot een niet-ontvankelijk verklaring van het Openbaar Ministerie, althans een vrijspraak, indien het gerechtshof Amsterdam destijds bekend was geweest met de getuigenverklaringen in de zaak tegen dit bemanningslid. Op 23 september 1997 verklaarde de Hoge Raad dit verzoek tot herziening niet-ontvankelijk.

Op 22 augustus 1997 werd H. overgeplaatst van de EBI in Vught naar de penitentiaire inrichting De Geniepoort in Alphen aan den Rijn, en aansluitend vanaf 1 oktober 1997 naar OverMaze in Maastricht. Dit om hem te laten wennen aan de overgang naar een lichter regiem. H. zou echter slechts tot 10 februari 1998 in Maastricht blijven. De directeur van die inrichting zou meldingen van medege-detineerden hebben ontvangen dat H. wilde ontvluchten. H. werd teruggeplaatst naar een strenger regiem in Maastricht en vervolgens overgeplaatst naar de EBI in Vught. H. zou hier tegen later een kort geding aanspannen, omdat de meldingen naar zijn mening vals zouden zijn. Op 12 februari 1998 diende de zus van H. hierover een klacht in bij de directeur van de Dienst Justitiële Inrichtingen. Ze stuurde een kopie van die brief naar de Nationale ombudsman. Navraag bij de Nationale ombudsman heeft het volgende opgeleverd:

‘Er is inderdaad een klacht ontvangen in 1998 van de zus van [Cees] H. Dat verzoekschrift was een afschrift van een brief aan [het] ministerie van Justitie.

Het werd voor kennisgeving aangenomen. In 2006 is het dossier vernietigd.’²⁴

In maart 1998 zou Doedens contact hebben opgenomen met Teeven over de mogelijkheden van vervroegde vrijlating van H. en beëindiging van de ont-

nemingsprocedure. Tussen hen beiden zou vervolgens meerdere malen telefonisch en persoonlijk overleg plaatsvinden.²⁵

Met betrekking tot de bereidheid om de ontnemingsvordering onderwerp van onderhandeling te maken, heeft Teeven tegenover de Onderzoekscommissie verklaard dat voortzetten van de ontnemingsprocedure bij de rechtbank op beletselen stuitte. Na het tussenvonnissen van 29 november 1994 waren er nauwelijks activiteiten ondernomen naar aanleiding van dat tussenvonnissen. Die inactiviteit had er mede mee van doen dat er nog geen vonnissen tegen de medeverdachten waren geweest, terwijl de uitkomst van de zaken tegen hen wel van belang was voor de verdeling van het wederrechtelijk verkregen voordeel. Niettemin was er na het tussenvonnissen zo veel tijd verstreken in de ontnemingsprocedure dat het als een reëel risico werd beschouwd dat naar het oordeel van de rechter de redelijke termijn zou zijn geschonden. Daarnaast werd het problematisch geacht om te voldoen aan de onderzoeksopdracht die de rechtbank Amsterdam had gegeven, waarbij een verband diende te worden gelegd tussen enerzijds de conservatoir in beslag genomen voorwerpen en bedragen en anderzijds de in de hasj-zaak bewezen verklaarde feiten. Naar het oordeel van Teeven alsmede Vrakking dienden de procesrisico's van het doorzetten van de ontnemingsprocedures als te hoog te worden aangemerkt. Daarom is, aldus Teeven, toen – eind 1997, begin 1998 – besloten om andere wegen te beproeven om tot ontneming te kunnen komen. De hier geschetste procesrisico's worden ook genoemd in een ambtsbericht van Vrakking van 21 juni 1999 aan het college van procureurs-generaal, waarin hij ook zijn instemming betuigt met de schikkingsonderhandelingen. Overigens wordt er in datzelfde ambtsbericht eveneens melding van gemaakt dat een nader strafrechtelijk financieel onderzoek zou moeten plaatsvinden. Dat onderzoek is echter niet meer verricht.²⁶

Wel een overeenkomst, toch geen overeenkomst

Op 19 juni 1998 stuurde Doedens Teeven schriftelijk een schikkingsvoorstel. Schriftelijk, omdat Teeven telefonisch niet bereikbaar zou zijn en een afspraak met H. op het parket al een aantal keer was verzet. Dit voorstel volgde na telefoongesprekken en gesprekken op het parket in Amsterdam waarbij Teeven volgens Doedens had aangegeven dat 'hij het fiat van Vrakking inmiddels ontvangen had'. Het schikkingsvoorstel betrof het volgende:

- 'Van alle goederen en gelden, waarop beslag ligt, doet cliënt afstand, in dier voege dat de in Antwerpen in beslag genomen sieraden, welke voor cliënt een affectieve waarde hebben, aan hem worden terugggegeven. Overigens zal deze teruggave, in geval van bezwaar uwerzijds, geen breekpunt zijn.

- Van de v.i. procedure bij het gerechtshof te Arnhem wordt afgezien.²⁷
- Op door [Doedens] ingediend gratieverzoek zal positief geadviseerd worden door het [Openbaar Ministerie].
- De beslissing op het gratieverzoek zal worden genomen binnen drie weken na indiening.
- Op het moment dat gratie verleend is wordt cliënt onmiddellijk vrijgesteld en zal hij alsdan zo nodig alle medewerking verlenen aan de effectuering van de vorenbedoelde beslagen.²⁸

Kort daarna, op 22 juni 1998, stuurde Teeven een reeds door hemzelf ondertekend tegenvoorstel:

- ‘Uw cliënt doet afstand van alle goederen en gelden waarop beslag ligt. Voor wat betreft de in Antwerpen in beslag genomen sieraden zal het parket trachten een teruggave te bewerkstelligen.
- Uw cliënt zal medewerking verlenen aan de effectuering van gelegde beslagen
- Het parket ziet af van de v.i. procedure bij het gerechtshof te Amsterdam
- Op een ingediend gratieverzoek zal positief worden geadviseerd door het parket Amsterdam
- Aan de regeling zal door uw cliënt, uzelf en het [Openbaar Ministerie] geen (actieve) ruchtbaarheid worden gegeven
- Een beslissing op een ingediend gratieverzoek zal onverwijld worden genomen.²⁸

Achteraf bezien zou dit tegenvoorstel – waarin H. afstand zou doen van zijn totale vermogen waarop beslag lag, ten bedrage van 4.693.595 gulden – voor de Staat aanzienlijk gunstiger zijn geweest dan de uiteindelijk gesloten schikking van 15 juni 2000, waarmee H. de Staat ‘slechts’ 750.000 gulden betaalde.

Diezelfde dag zou Doedens, naar zijn zeggen, Teeven telefonisch hebben laten weten dat alle partijen akkoord waren en getekend hadden. Teeven zou later echter aan de Onderzoekscommissie vertellen zich dat telefonisch contact niet te herinneren.²⁹

Op 6 juli 1998 liet Teeven Doedens weten dat ook de plaatsvervangend procureur-generaal bij het ressortsparket Amsterdam toestemming zou moeten geven aan de schikkingsovereenkomst, omdat het ressortsparket belast was met de executie van de gevangenisstraf van H. van negen jaar in de zoge-

noemde coke-zaak. Vrakking zou dit standpunt later, op 21 juni 1999, tegenpreken in een vertrouwelijk ambtsbericht aan het college van procureurs-generaal. Volgens Vrakking was akkoord van de plaatsvervangend procureur-generaal namelijk niet nodig geweest, omdat de door Teeven en Doedens besproken gratie alleen betrekking had op de semtex-zaak. In die zaak had de rechtbank uitspraak gedaan en was geen hoger beroep bij het gerechtshof aangetekend.

Een dag later, 7 juli 1998, berichtte Doedens Teeven schriftelijk dat de gratie waarvoor partijen getekend hadden ‘ingaaend onverwijld’ zag op het volledige strafrestant ‘betreffende alle strafzaken van cliënt. [...] Het in de vorige alinea gestelde wordt nog eens ondersteund door het feit dat in de onderhavige overeenkomst – gezien het onverwijld – niet gerept wordt over overplaatsing vanuit de [EBI].’

Volgens Doedens zou hij daarna van Teeven hebben vernomen dat deze in contact zou treden met de waarnemend plaatsvervangend procureur-generaal bij het gerechtshof Amsterdam, om alsnog toestemming voor de schikkingsovereenkomst te verkrijgen.³⁰

Eind augustus zou volgens Doedens blijken dat Teeven had gesproken met de waarnemend plaatsvervangend procureur-generaal. Deze had echter niet willen meewerken aan onmiddellijke vrijlating na gratie; H. zou niet eerder dan medio 1999 vrij kunnen komen. Op 1 september 1998 zou Teeven, volgens mr. J.-H. L. C. M. (Jan-Hein) Kuijpers, hebben gezegd: ‘er is mij alles aan gelegen om deze zaak rond te krijgen, maar [de advocaat-generaal] komt mij niet erg tegemoet.’

Op 2 september 1998 deed Kuijpers een schriftelijk voorstel aan Teeven om de (door Kuijpers als zodanig aangemerkte) overeenkomst van 22 juni 1998 aan te passen en aan de advocaat-generaal voor te leggen. Daarbij gaf Kuijpers aan:

‘Vrijdag (28 augustus 1998) heeft u een gesprek gehad met [de advocaat-generaal] aangaande de executie van het strafrestant voortvloeiende uit een veroordeling van cliënt door genoemd gerechtshof ter zake overtreding van de *Opiumwet*. U deelde mede dat [de advocaat-generaal] u, ongeacht de reeds bestaande gratieovereenkomst tussen u en cliënt niet erg tegemoet wilde komen.’

Het voorstel van Kuijpers luidde:

- ‘Indien cliënt eerst medio 1999 zal worden vrijgelaten vervalt de financiële overeenkomst welke reeds tussen u en cliënt werd gemaakt. Het door cliënt te betalen bedrag zal naar verhouding moeten worden verminderd, weshalve u en cliënt op dat vlak (waarmee bedoeld de hoogte van het door cliënt te betalen bedrag) een nadere afspraak zullen kunnen maken;
- Cliënt wenst onder geen beding het strafrestant door te brengen in een EBI-regiem. In totaal heeft cliënt reeds bijna 3 jaren doorgebracht in Vught. In het kader van de regeling wil hij zo spoedig mogelijk worden overgeplaatst naar een normaal regiem waar hij contact kan hebben met familie en kan wennen aan terugkeer in de maatschappij;
- Cliënt wenst een gefixeerde datum van invrijheidsstelling medio 1999.’

Doedens zette het voorstel kracht bij door een dag later bij Teeven te dreigen met een kort geding indien de advocaat-generaal niet akkoord zou gaan. Op 4 september 1998 liet Teeven schriftelijk weten aan Doedens de brieven van 2 en 3 september te hebben ontvangen:

‘Ik meen u er thans opnieuw op te moeten wijzen dat een overeenkomst tussen het [Openbaar Ministerie] en uw cliënt nooit tot stand is gekomen. Ik herinner u eraan dat uw cliënt nooit akkoord is gegaan. Thans verkeren wij in een fase waarin we een, voor alle betrokkenen, aanvaardbare oplossing trachten te bereiken. Het past mijns inziens niet om daarbij met rechterlijke tussenkomst te dreigen.’

Vervolg van de onderhandelingen: 1998 en 1999

Op 19 oktober 1998 vond overleg plaats tussen Doedens, H. en Teeven op het arrondissementsparket Amsterdam, waarbij uitgangspunten voor verdere onderhandelingen werden geformuleerd. Teeven nam telefonisch contact op met de advocaat-generaal, die stelde: ‘maximaal 1 jaar gevangenisstraf niet ten uitvoer leggen in ruil voor 3 miljoen minder ontneming, dus in plaats van 9 miljoen zou het 6 miljoen ontneming worden.’³¹

Bovendien adviseerde de advocaat-generaal de zaak aan de Centrale Toetsingscommissie voor te leggen. Waar de advocaat-generaal het heeft over negen miljoen gulden, kan de Onderzoekscommissie de juistheid van dat bedrag niet plaatsen.

Een dag later bevestigde Doedens de uitkomst van de onderhandelingen:

‘Wij zijn alstoen overeengekomen in dier voege dat u nog toestemming

dient te krijgen van na vermelde personen en/of instanties (kenmerk 070.030.94 e. a):

1. Cliënt doet afstand van alle goederen en gelden waarop beslag ligt, zulks tegen betaling uwerzijds van 1.500.000 gulden in welk geval cliënt in vrijheid zal worden gesteld medio 1999, waarvoor alsnog toestemming vereist is zijdens [het ressortsparket];
2. Cliënt doet afstand van alle goederen en gelden waarop beslag ligt, zulks tegen betaling uwerzijds van 3.000.000 gulden in welk geval cliënt in vrijheid zal worden gesteld in de periode jan/april 2000, waarvoor alsnog toestemming vereist is zijdens [het ressortsparket] en [de Centrale Toetsingscommissie];
3. Cliënt doet – subsidiair – afstand van alle goederen en gelden waarop beslag ligt, zulks tegen betaling uwerzijds van 1.000.000 gulden in welk geval cliënt in vrijheid zal worden gesteld medio 1999, waarvoor alsnog toestemming vereist is zijdens [het ressortsparket];
4. De ontnemingsprocedure zal worden beëindigd;
5. U noch iemand namens u zult wat betreft betalingen zoals beschreven onder 1, 2 en 3 noch direct noch indirect de fiscus benaderen.

In het kader van het hierboven gestelde is onverminderd van kracht de inhoud van uw schrijven dd 22 juni van welk schrijven ik een door cliënt getekend exemplaar onder mij heb.

Voorts heeft u toegezegd:

- Dat cliënt, ongeacht of hij voortijdig als bedoeld onder 1 tot en met 3 in vrijheid zal worden gesteld, vóór kerstmis 1998 zal worden overgeplaatst in dier voege dat hij de EBI te Vught zal kunnen verlaten.
- Dat ik [Doedens] vóór 15 november 1998 over de al dan niet invrijheidstelling van cliënt als bovenbeschreven schriftelijk zal vernemen.³²

Op 21 oktober 1998 liet Teeven schriftelijk aan Doedens weten dat deze wat overeengekomen was juist had weergegeven, met als uitzondering dat op 22 juni 1998 niet een overeenkomst tot stand was gekomen; Teeven had namelijk nooit een akkoordverklaring van Doedens ontvangen. Verder zou Teeven zich blijven inspannen om H. uit de EBI te krijgen.

Drie weken later, op 13 november 1998, stuurde Teeven een brief aan het Meldpunt (Gedetineerden Recherche Informatiepunt [GRIP]):

‘Naar aanleiding van ons persoonlijk onderhoud van heden neem ik de vrijheid aandacht te vragen voor de situatie van de gedetineerde [H.] die

ik ambtshalve uit meerdere zaken ken. Momenteel ben ik met [H.] in onderhandeling over het schikken van een vordering in het kader van wederrechtelijk genoten voordeel.’

Teeven gaf aan dat hij H. niet (extreem) vluchtgevaarlijk achtte. Hij had ook niet de indruk dat H. zou willen ontsnappen. Teeven verzocht daarop het regiem te heroverwegen en te bespreken in de selectiecommissie. Tevens stuurde Teeven op 13 november 1998 een brief aan Doedens, waarin hij liet weten dat de onderhandelingen binnen het Openbaar Ministerie nog niet waren afgerond:

‘Over de kwestie van de schikking en de daaraan verbonden consequenties bericht ik u uiterlijk deze maand. Hoopgevender voor uw cliënt is de situatie rondom zijn detentie in de EBI.’

Een nieuw voorstel: betaling voor gratie en opheffen beslag

De tijd vorderde en het was inmiddels 1999 geworden. Op 8 januari 1999 deed Kuijpers een nieuw voorstel aan Teeven. De situatie in de EBI werd volgens Kuijpers nijpend en H. kreeg de indruk dat wachten op de waarnemend plaatsvervangend procureur-generaal zinloos was. H. deed daarom een voorstel voor een ‘nieuwe’ afspraak, inhoudende elementen waarover Teeven persoonlijk zeggenschap had, mits Teeven af zou zien van verder procederen in de ontnemingszaak. Volgens Kuijpers waren hij en Teeven het erover eens dat H. met spoed moest worden overgeplaatst en zou Teeven zich tot het uiterste inspannen. Het voorstel behelsde:

- ‘Cliënt is bereid 250.000 gulden te betalen teneinde de detentie welke voortvloeide uit de semtex-zaak te doen gratiëren
- Cliënt is bereid om nogmaals 250.000 gulden te voldoen teneinde de beslagen op (on)roerende zaken te doen opheffen.’

Op 14 januari 1999 verzocht Kuijpers Teeven nogmaals met klem om te zorgen voor overplaatsing uit de EBI. Een consultant van de inrichting liet al schriftelijk weten dat Teeven daartoe de bevoegdheid en mogelijkheid zou hebben.³³ Op 15 februari 1999 volgde een verzoek van Kuijpers of H. bij de begrafenis van zijn vader aanwezig kon zijn. De directeur van de EBI adviseerde negatief.³⁴

Op 8 maart 1999 verzocht Teeven de advocaat-generaal mevrouw mr. Y.A.T. (Yvonne) Kruyer om, namens de Centrale Toetsingscommissie, een standpunt te formuleren over een te sluiten overeenkomst over betaling van een schikkingsbedrag in combinatie met een vervroegde invrijheidsstelling,

waarover Teeven het met Vrakking eens zou zijn. Teeven vermeldde dat hij reeds eerder uiteen had gezet dat van een ontnemingsprocedure voor het Openbaar Ministerie geen positieve resultaten te verwachten waren.

Enkele dagen later, op 16 maart 1999, liet de advocaat-generaal de hoofdadvocaat-generaal mr. B.E.P. (Egbert) Myjer weten niet te voelen voor het inwilligen van het verzoek van Teeven. Een crimineel moest niet zijn gevangenisstraf kunnen afkopen. Bovendien zag de advocaat-generaal geen aanleiding voor vervroegde vrijlating en een schikkingsregeling, omdat H. eerder al was ontvlucht.

‘Mijns inziens is er uitsluitend aanleiding de koninklijke weg te volgen: indien [H.] gratie vraagt en daarbij aanbiedt een zeer aanzienlijke som te betalen, kan op basis van het dan voorliggende verzoek bezien worden of er aanleiding is dat in te willigen. Wil jij dit nogmaals met Ficq [de fungerend voorzitter van het college van procureurs-generaal] bespreken?’³⁵

Ruim een maand ging voorbij en op 20 april 1999 volgde een schriftelijk voorstel van Kuijpers aan Teeven waarin hij aangaf dat H. op dat moment een straf uitzat van negen jaar voor de coke-zaak, dat die zaak in december 2000 zou zijn uitgediend en dat daarna, in de opeenvolgende twee jaar, nog de gevangenisstraf in de semtex-zaak zou worden geëxecuteerd:

‘Immers de detentie (4 jaren) regarderende de hasj-zaak heeft cliënt reeds ondergaan. [...] Cliënt deelde mij mede dat hij thans louter met u afspraken wil maken over laatstbedoelde straf en dat hij het overige verder buiten beschouwing wil laten.’³⁶

Teeven breekt onderhandelingen af

Naar aanleiding van een artikel in *De Telegraaf* van eind april 1999 over een *deal* van het Openbaar Ministerie met Heinekenontvoerder Cor van H. maakte de toenmalige minister van Justitie eind april 1999 bekend terughoudend beleid te voeren inzake schikkingsovereenkomsten met strafkorting. Daarop zou Teeven de onderhandelingen met H. hebben afgebroken, aldus Vrakking,³⁷ aangezien strafkorting een essentieel onderdeel was van wat er toen op tafel lag.

Het was een periode waarin Teeven zich als officier van justitie niet erg gewaardeerd voelde. Hij had zijn vroegere FIOD-collega H.G.J. (Henk) Kamp bezocht, na een periode van zo’n vijftien jaar waarin ze elkaar ‘niet gezien of gesproken’ hadden: ‘mijn indruk van Teeven vroeger en nu is dat het een vasthoudende, gedreven man is die de publieke zaak – in het bijzonder de misdadbestrijding – zeer is toegedaan.’³⁸

Kamp was op dat moment lid van de Tweede Kamer en Teeven had Kamp in vertrouwen genomen: ‘In werkelijkheid ging het hem volgens mij [...] om de vraag of hij bij zijn veeleisende werk nog rugdekking heeft/gewaardeerd wordt door de “de top van het ministerie”, lees de minister.’ Aldus Kamp in een notitie aan partijgenoot en minister van Justitie mr. A.H. (Benk) Kort-hals.³⁹

Over zijn contacten met Doedens en Kuijpers zou Teeven kort daarna weer van mening verschillen met de minister en met het college van procureurs-generaal. Op 10 mei 1999 schreef Kuijpers aan Teeven dat zij op 19 april 1999 telefonisch contact hadden gehad, waarover Kuijpers Teeven het volgende meedeelde:

- ‘H. bevindt zich thans in hechtenis ter executie van de samengestelde straffen met parketnummers 23.00250184; 23.001779-94 en 13.017030-94;
- Datum van vervroegde invrijheidsstelling werd vastgesteld op 11 april 2002;
- H. heeft voorgesteld om tegen betaling van een bepaald geldbedrag (welk bedrag gefourneerd zal moeten worden uit de onder cliënt in beslag genomen goederen en/of gelden) de semtex-straf van 2 jaar niet te executeren. Gezien art 570 heeft cliënt vorenbedoelde straf formeel niet ondergaan.’

Op 17 mei 1999 meldde Kuijpers aan Teeven dat het erop leek dat een en ander wederom in een impasse was geraakt. Kuijpers verzocht Teeven binnen enkele dagen concreet te berichten. Op 25 mei 1999 deelde Teeven het volgende mee aan Kuijpers:

‘bericht ik u dat de Hoofdofficier van Justitie te Amsterdam mij heden berichtte dat het College van Procureurs-Generaal en de Minister van Justitie geen mogelijkheden zien om te komen tot een overeenkomst waarbij uw cliënt executiekorting krijgt in relatie tot een schikking van wederrechtelijk genoten voordeel.’⁴⁰

3.3 Brief van Doedens aan de minister van Justitie

Op 15 juni 1999 verzocht Doedens minister van Justitie Korthals schriftelijk het Openbaar Ministerie te houden aan de overeenkomst van 22 juni 1998, onder dreiging van een kort geding, waartoe de Staat der Nederlanden ook daadwerkelijk werd gedaagd:

- ‘Dat het [Openbaar Ministerie] wordt gehouden aan de schikkings-overeenkomst dd. 22 juni 1998, welke door beide partijen is getekend, althans dat het [Openbaar Ministerie] alsnog een overeenkomst sluit met cliënt strekkende tot executiekorting in relatie tot een schikking van wederrechtelijk genoten voordeel;
- Dat cliënt met onmiddellijke ingang wordt overgeplaatst uit de EBI met ter toelichting de brief van Teeven dd. 13 november 1998.’

Volgens Doedens was het handelen van Teeven ‘onjuridisch, onzorgvuldig en onprofessioneel’. Teeven zou ‘solistisch’ hebben opgetreden en zonder hulp van de landsadvocaat. Het vertrouwensbeginsel was geschonden. Doedens verwees daarbij naar andere *deals* waarbij criminelen forse geldbedragen betaalden in ruil voor verlossing van strafrechtelijke procedures.

Teeven had volgens Doedens, in zijn brief aan de minister, niet gereageerd op de brief van zijn kantoorgenoot Kuijpers van 20 april 1999 en in eerste instantie ook niet op de brieven van Kuijpers van 10 en 17 mei 1999. Reden voor Doedens om het nu maar hogerop te zoeken.

De minister zette op de brief van Doedens de volgende aantekening:
 ‘Gaarne onmiddellijk uitzoeken. Mij is van een schikking niets bekend.’

Uit andere handgeschreven aantekeningen op de brief (die voor de Onderzoekscommissie niet herleidbaar zijn naar de minister) valt af te leiden dat de minister een spoedige reactie wilde versturen aan Doedens. De minister kreeg daartoe een ambtsbericht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal, die zich op zijn beurt baseerde op een ambtsbericht van de hoofdofficier van justitie in Amsterdam, Vrakking. Het college van procureurs-generaal stuurde zijn ambtsbericht na het inwinnen van advies van de landsadvocaat. Vrakking ontkende in het ambtsbericht dat hij Teeven al op voorhand toestemming had gegeven om akkoord te gaan met de overeenkomst van 19 juni 1998:

‘Dit is ook schier onmogelijk, immers, er valt weinig door mij te fiatteren als het voorstel nog niet was gedaan. [...] Overigens had het tegenvoorstel wel mijn fiat.’⁴¹

Het tegenvoorstel van 22 juni 1998 had volgens Vrakking alleen betrekking op de semtex-zaak. Pas in vervolgonderhandelingen zou Teeven zich, volgens Vrakking, bereid hebben getoond de mogelijkheden te bezien om bij de overeenkomst ook de straffen in de eerdere zaken (de coke-zaak en de hasj-

zaak) te betrekken. Daarvoor was overleg nodig geweest met een advocaat-generaal. Anders dan Doedens stelde, was dat overleg niet bedoeld om alsnog te laten instemmen met het voorstel van Doedens, maar 'om de mogelijkheden te bezien voor de verdere onderhandelingen', aldus Vrakking. Het voorstel van Doedens was voor de waarnemend plaatsvervangend procureur-generaal niet acceptabel geweest, maar

'daarnaast gaf [de advocaat-generaal] aan op voorhand niet afwijzend te staan tegenover een overeenkomst waarvan executiekorting een onderdeel uitmaakte, en was [de advocaat-generaal] expliciet van oordeel dat een dergelijke overeenkomst aan de [Centrale Toetsingscommissie] diende te worden voorgelegd.'

De conclusie van Vrakking over een en ander was:

'Er is geen overeenkomst tot stand gekomen. Noch betrokkene, noch zijn raadsman heeft het door de officier gedane aanbod telefonisch dan wel schriftelijk aanvaard. De raadsman veronderstelt dat een overeenkomst tot stand is gekomen, hoewel deze overeenkomst anders luidt dan het gedane aanbod. Door het in het tegenvoorstel gedane aanbod niet te aanvaarden en verder te onderhandelen, hetgeen ook blijkt uit de door de raadsman overgelegde correspondentie, is het aanbod komen te vervallen. De raadsman kan thans niet terugkomen op eerder gedane maar verworpen voorstellen.'

Het college van procureurs-generaal zond het ambtsbericht van Vrakking op 22 juni 1999 door naar de minister, maar plaatste een kritische noot:

'Het College is van oordeel dat de onderhandelingen een onwenselijke inhoud hebben gehad en heeft de hoofdofficier van justitie te Amsterdam, met het oog op de toekomst, hierop aangesproken.'⁴²

De landsadvocaat liet zich eveneens kritisch uit over het verloop van de onderhandelingen:

'De omstandigheden zijn echter door de vele mondelinge contacten, waarvan de inhoud voorshands niet eenduidig vast te stellen, in zekere zin onzeker.'⁴³

In het bijzonder stond de landsadvocaat afwijzend tegen het opnemen van afspraken met betrekking tot gratie in een schikkingsovereenkomst ex artikel 511c Sv:

'Art. 511c Sv heeft daarop niet het oog, terwijl dergelijke afspraken geen grond voor gratie als bedoeld in de *Gratiewet* lijken op te leveren. Ook

overigens is het de vraag of dergelijke afspraken in ons stelsel van strafvordering passen.’

Maar de landsadvocaat gaf ook aan dat van een overeenkomst, die zou bestaan uit de brief van 22 juni 1998, geen sprake was. Het argument van Teeven dat hij nooit een getekend exemplaar retour had ontvangen, achtte de landsadvocaat op zichzelf niet een geldig argument voor het niet bestaan van een overeenkomst. Echter, partijen hadden na 22 juni 1998 de onderhandelingen voortgezet en hadden daarmee aangegeven dat er geen overeenkomst was.

Op 17 juni 1999 zette een artikel in *De Telegraaf* extra kracht bij aan de brief van Doedens. In dit artikel werd reeds aangekondigd dat Teeven ‘door het college van procureurs-generaal tot de orde [zal] worden geroepen’.⁴⁴

De minister antwoordde, overeenkomstig het advies van het college, afwijzend op het verzoek van de raadsman van H. in een brief aan Doedens van 23 juni 1999:

‘Mij is gebleken dat u niet eerder een door u en de heer [H.] ondertekend exemplaar aan het [Openbaar Ministerie] hebt geretourneerd en dat de officier van justitie zich op het standpunt stelt dat geen overeenkomst tot stand is gekomen. Voorts is mij gebleken dat u, de heer [H.] en de officier van justitie een verschillende uitleg gaven aan onderdeel 4 van de brief van de officier van justitie van 22 juni 1998, waarin staat vermeld dat het Amsterdamse parket een positief gratie-advies zou uitbrengen. U, de heer [H.] en mr. Teeven verschilden van mening over de vraag of dat advies zou zien op alle nog openstaande straffen, of alleen op een straf opgelegd door de Amsterdamse rechtbank.

Omdat kennelijk geen overeenstemming bestond over een eventueel onderdeel van de tegenprestatie van het [Openbaar Ministerie], ontbrak de voor de totstandkoming van een overeenstemming vereiste wilsovereenstemming en is deze dus niet tot stand gekomen. Ook als er destijds wel een overeenkomst tot stand zou zijn gekomen is mij uit het vervolg gebleken dat de onderhandelingen zijn voortgezet, waaruit ik opmaak dat ook u en de heer [H.] partijen niet meer gebonden achtten aan eventuele eerdere afspraken.

Verdere onderhandelingen hebben tot afspraken geleid, waarbij uitdrukkelijk is vastgelegd dat toestemming van de procureur-generaal en de

CTC vereist was, voor zover het ging om advisering door het OM over gratieverzoeken. Zoals u bekend is, wordt die toestemming echter niet gegeven, zodat aan de afspraken geen uitvoering kon en kan worden gegeven.[...]

Dat neemt niet weg dat ik begrijp dat het [Openbaar Ministerie] onverminderd bereid blijft met u en de heer [H.] te onderhandelen over een schikking in het kader van de procedure tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. Daarbij zal executiekorting c.q. advisering over gratieverzoeken geen onderwerp van onderhandeling kunnen zijn.

Voorts staat het de heer [H.] uiteraard vrij gratie te vragen. Hij kan zijn opvattingen over de gang van zaken (mede) aan zijn gratieverzoek ten grondslag leggen.²⁴⁵

Wat dit laatste betreft, voegde de zus van H. op 22 juli 1999 de daad bij het woord en diende een gratieverzoek in.

Doedens vroeg de minister op 5 augustus 1999 om diens afwijzende standpunt te heroverwegen.⁴⁶ Doedens ging nog steeds ervan uit dat er een overeenkomst was, maar dat Teeven op eigen houtje had gehandeld. Noemde Doedens in zijn eerdere brief het optreden van Teeven 'onjuridisch, onzorgvuldig, ondoorzichtig en derhalve onprofessioneel en oncontroleerbaar', in zijn tweede brief verweet hij het Openbaar Ministerie

'een toerekenbare tekortkoming in de nakoming van de overeenkomst [...], welke wanprestatie met schending van het vertrouwensbeginsel dient te worden aangemerkt als een onrechtmatige overheidsdaad.'

Hoewel Doedens geen blad voor de mond nam met zijn diskwalificatie van het optreden van Teeven, stelde de voorzitter van het college van procureurs-generaal, mr. J.L. (Joan) de Wijkerslooth de Weerdesteyn, voor de minister een conceptbrief op waarin in rustige bewoordingen zou worden gereageerd. De Wijkerslooth de Weerdesteyn had de brief van Doedens voor advies voorgelegd aan de landsadvocaat:

'[De] reactie [van de landsadvocaat] was dat er zowel voor het standpunt van de Staat als voor het standpunt van mr. Doedens iets te zeggen valt.'⁴⁷

Op 5 oktober 1999 liet de minister Doedens weten geen aanleiding te zien op zijn brief van 23 juni 1999 en de daarin uitgesproken standpunten terug te komen. Wel herhaalde hij het eerder gedane aanbod:

‘Ik wijs u er nog op dat het Openbaar Ministerie bereid blijft om met u en met de heer [H.] te onderhandelen over een schikking in het kader van de procedure tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, waarbij executiekorting c. q. advisering over gratieverzoeken echter geen onderwerp van onderhandeling zal kunnen zijn.’⁴⁸

Voor het eerder aangekondigde kort geding was als datum 29 november 1999 bepaald. Op 25 november 1999 vroeg een kantoorgenoot van Doedens aan de landsadvocaat om in te stemmen met een pro-forma-aanhouding ‘in afwachting van de behandeling van een verzoek ex artikel 36 Sv dat H. wilde afwachten’. De volgende dag kreeg de landsadvocaat het bericht dat het kort geding was ingetrokken.⁴⁹ Het was de voorbode van nieuwe onderhandelingen.

4 De ontnemingsschikking: voorbereiding en inhoud

4.1 Naar 750.000 gulden

Op 1 december 1999, na intrekking van het kort geding op 26 november 1999, werden de onderhandelingen met Teeven weer hervat.¹ Aan Teeven werd op dat moment mr. B.J. (Ben) Swagerman toegevoegd. Over de redenen waarom Swagerman Teeven secondeerde, gaf Vrakking in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie het volgende aan:

‘De heer Vrakking licht toe dat de heer Teeven was verplaatst van het team ZWACRI naar het GEO-team [team Amsterdam-Zuid-Oost]. Hierdoor had de heer Teeven een lastige positie om de ontnemingszaak verder af te handelen. De heer Swagerman zat in het team ZWACRI met name voor het economische gedeelte en werd bij de zaak betrokken om deze verder af te handelen. De heer Vrakking benadrukt dat de heer Teeven niet onder curatele werd gesteld, maar dat de heer Swagerman werd toegevoegd omdat de heer Teeven uit het team ZWACRI was. De heer Teeven hield de zaak nog bij zich om deze verder af te handelen, de onderhandelingen liepen immers al. In theorie zou de heer Swagerman dat hebben moeten doen, maar het was niet ongewoon dat een officier zijn zaak meenam en afhandelde. De heer Swagerman werd dus niet toegevoegd ter objectivering omdat de heer Teeven in de voorgaande periode een eigenzinnigheid van behandeling had gedemonstreerd.’

De onderhandelingen verliepen vlot. Op 11 januari 2000 stelde Swagerman de executie-advocaat-generaal in Amsterdam op de hoogte van de nieuwe ronde in de onderhandelingen.² Doedens zou ongetwijfeld inzetten op strafvermindering via gratie, zowel voor de coke-zaak als de semtex-zaak. Swagerman en de advocaat-generaal waren het met elkaar eens dat in beginsel uitsluitend kon worden onderhandeld over een ontneming ex artikel 511c Sv. Op 2 november 2000 blikte de advocaat-generaal in een notitie aan hoofdadvocaat-generaal Myjer terug op wat tussen haar en Swagerman toen was besproken. Het al ingezette gratietraject voor H. was in dat gesprek niet aan de orde gekomen: ‘Ik betwijfel of Swagerman toen wist dat er al een gratieverzoek was ingediend.’³

Op 12 januari 2000 kwam H. via zijn raadsman met een nieuw voorstel 'hoe de zaak af te doen'.⁴ Teeven liet Vrakking weten dat 'die onderhandelingen [...] tot op heden niet tot het gewenste resultaat [hebben] geleid omdat [H.] mede het eerder vrij komen uit gevangenschap deel wil laten uitmaken van de onderhandelingen over een schikking wederrechtelijk verkregen voordeel en die ruimte er formeel in ieder geval niet is.'

Swagerman nam op 19 januari 2000 contact op met mr. J.A. (Joost) Hulsenbek, toen binnen het college de zo genoemde gebieds-procureur-generaal voor Amsterdam.⁵ Hulsenbek legde de inhoud van het gesprek met Swagerman vast in een notitie, die werd ingebracht in de vergadering van het college van 26 januari 2000. Hij kreeg het verzoek in te stemmen met een transactie in de zaak-H. Onder de punten 3 en 4 van zijn notitie vermeldde Hulsenbek het volgende:

3. Er ligt nog een veroordeling uit 1995 (heeft betrekking op strafbare feiten gedurende ontvluchting) van 2 jaar gevangenisstraf. Er wordt gratie verzocht. Parket Amsterdam wil toezeggen om positief te adviseren en omzetting in werkstraf aanbevelen.
4. Naast dit alles ligt er nog een ontnemingsvordering. Aan de zaak is sinds de eerste zitting (Mr. J. Wortel heeft ter zitting de vordering gesteld op 10 miljoen) eigenlijk niets meer gedaan. Mr. Swagerman is sceptisch over het dossier. Het is een magere kwestie, bovendien zijn de feiten van voor 1993 (geen soortgelijke feiten).⁶

Het voorstel van Swagerman was om met een transactie van 750.000 gulden akkoord te gaan. Dat bedrag was door Teeven uitonderhandeld met Doedens.

Het contact tussen Swagerman en Hulsenbek was mondeling.⁶ Er werden geen stukken overgelegd. Wel zijn 'de voor het kunnen beoordelen van de schikking relevante gegevens' volgens Swagerman besproken. Het ging daarbij om 'het schikkingsbedrag in relatie tot het gelegde beslag, de bewijsnood en het daarmee samenhangende procesrisico'.⁷

Hulsenbek liet het college weten met het schikkingsbedrag akkoord te kunnen gaan. Op 26 januari 2000 besprak het college in de rondvraag dit voorstel.

'Het college staat stil bij het verzoek van het parket Amsterdam om instemming met een transactie in de zaak H. In casu wordt breder geschikt dan alleen de ontnemingsvordering. Mr. De Wijkerslooth deelt mede

dat de Minister tegen een transactie is wanneer in die “deal” ook vrijheidsbeneming/detentie wordt betrokken. Hij zal altijd ter verantwoording worden geroepen wanneer dit soort transacties in de publiciteit komen. De Minister heeft geen bezwaar tegen een transactie bij een ontnemingsvordering sec mits aan twee voorwaarden [is] voldaan, te weten: welke positie heeft de fiscus in dezen en hoe adviseert het BOOM [Bureau Ontnemingen Openbaar Ministerie]. Mr. Hulsenbek zal met het parket Amsterdam afspreken dat het BOOM om advies zal worden gevraagd in deze concrete zaak, de positie van de fiscus in dezen zal worden uitgezocht en tot slot dat de transactie niet betrekking zal hebben op zowel de ontnemingsvordering als op de veroordeling van twee jaar. Ook zal mr. Hulsenbek laten uitzoeken of er beslag is gelegd in deze concrete zaak. Actie: mr. Hulsenbek.’

Uit de handgeschreven aantekeningen van de secretaris van het college blijkt binnen het college een gebrek aan feitelijke kennis over deze zaak. Op een vraag van procureur-generaal mr. T. (Tom) van Daalen naar het beslag, wist Hulsenbek niet of er wel beslag was gelegd. In dat verband werd een bedrag van tien miljoen gulden genoemd. Naast het bedrag van tien miljoen gulden werd opgemerkt dat in eerste instantie de vordering op zeventien miljoen gulden zou zijn gesteld.⁸ Een ‘autonome beslissing’ over gratie kon in de ogen van het college genade vinden, maar in die afweging mochten het detentie-regiem en de lengte daarvan niet betrokken worden.⁹

Op 15 februari 2000 kwam het voorstel in de zaak van H. opnieuw, en weer in de rondvraag, in de vergadering van het college aan de orde. Deze keer lag er wel een advies van het BOOM. Klaarblijkelijk leefde het gevoel dat het bedrag van 750.000 gulden aan de lage kant was: ‘er is geen ruimte meer voor onderhandelingen over het transactiebedrag (thans 750.000).’ Het college ging akkoord. Nog dezelfde dag stuurde Swagerman een fax naar Kuijpers, met het bericht dat het college van procureurs-generaal tot ‘een instemmend oordeel’ was gekomen over het schikkingsbedrag van 750.000 gulden.

De Onderzoekscommissie heeft nergens iets teruggevonden over de navraag over de positie van de Belastingdienst, één van de twee voorwaarden zoals gesteld in de collegevergadering van 26 januari 2000. Daarentegen werd wel voldaan aan de andere voorwaarde: een advies van het BOOM. Dit advies betrof alleen de voorgestelde ontnemingschikking, en richtte zich niet ook op het punt van de advisering over gratie: ‘Aangezien zulks niet direct gekoppeld is aan de schikking ga ik daar niet verder op in.’¹⁰

Het BOOM

Op 1 maart 1993 werd de wettelijke mogelijkheid tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel verruimd. De verruiming bestond eruit dat de mogelijkheid tot het indienen van een ontnemingsvordering werd vergroot. Dat gold ook voor het instellen van een strafrechtelijk financieel onderzoek en het leggen van conservatoir verhaalsbeslag. Om een en ander in goede banen te leiden werd in 1993 het Centraal Advies en Beheersbureau Beslag (CABB) opgericht. Het CABB was de voorloper van het BOOM, Bureau Ontnemingswetgeving Openbaar Ministerie. Sinds 2013 maakt BOOM deel uit van het Functioneel Parket.

Voor het functioneren van het BOOM was de *Aanwijzing ontneming* van het college van procureurs-generaal van belang. In deze aanwijzing van 7 juli 1998 gaat het allereerst over de afstemming met de Belastingdienst:

‘om tot een goede afstemming tussen het OM en de Belastingdienst in ontnemingszaken te kunnen komen is het nodig dat het OM in een zo vroeg mogelijk stadium van een onderzoek in contact treedt met de Belastingdienst.’ De afstemming was erop gericht om te bezien of gebruik van het ontnemingsinstrumentarium dan wel het fiscale instrumentarium de aangewezen weg was, mede om ‘dubbele’ ontneming te voorkomen.

De aanwijzing is over de rol van het BOOM in het ontnemingstraject enigszins vrijblijvend. Bij de aanwijzing hoort een modelformulier waarop de betrokken officier van justitie kan vermelden of er al dan niet overleg is geweest met het BOOM en waarop ook kenbaar kan worden gemaakt of een advies van het BOOM gewenst is.

Op dezelfde dag, 7 juli 1998, werd ook de *Richtlijn voor strafvordering bij ontneming* van kracht. In deze richtlijn werd vermeld dat de officier van justitie ex artikel 511c Sv een schriftelijke schikking zou kunnen aangaan tot betaling van een geldbedrag of tot overdracht van voorwerpen aan de Staat. Het is goed erop te wijzen dat onder voorwerpen niet alleen roerende en onroerende goederen begrepen zijn, maar ook bijvoorbeeld bankrekeningen en de daarop staande tegoeden.

Bij een voorgenomen schikkingsbedrag van meer dan honderdduizend gulden was overleg voorgeschreven tussen de officier van justitie en de fraudecoördinator van de desbetreffende belastingeenheid. Binnen het Openbaar Ministerie was ook in een afstemming voorzien bij een ontnemingsbedrag van meer dan honderdduizend gulden. In dat geval moest de hoofdofficier

van justitie de procureur-generaal ontnemingen raadplegen, aan de hand van een schriftelijk advies van het BOOM. Was sprake van een 'beduidende maatschappelijke impact', dan was raadpleging van de hoofdofficier van justitie voorgeschreven, ongeacht de hoogte van het ontnemingsbedrag. De richtlijn kende in de bijlagen een modelovereenkomst. Zie ook bijlage 4.

Het hoofd van het BOOM-adviesteam en een van zijn collega's hebben op 27 januari 2000, de dag na de eerste bespreking in het college, een gesprek gehad met Teeven en Swagerman.

Eerst bespraken ze toen de eerste ontnemingsvorderingen, van 500 miljoen en 307 miljoen gulden, op respectievelijk 7 januari 1994 en 14 juni 1994. De vordering werd uiteindelijk ter zitting inhoudelijk besproken op 29 november 1994. De rechtbank oordeelde toen dat een nader strafrechtelijk financieel onderzoek noodzakelijk was. Het hoofd van het BOOM-adviesteam noteerde in zijn advies dat 'een dergelijk onderzoek om verschillende redenen niet of nauwelijks [had] plaats gehad'.

Aan het gesprek met Swagerman en Teeven had het hoofd van het BOOM-adviesteam de indruk overgehouden dat beslag was gelegd op vermogensbestanddelen in de orde van grootte van vijf miljoen gulden. In zijn advies stelde hij echter dat de waarde van het conservatoir beslag was gedaald naar ongeveer twee miljoen gulden '(banksaldi Luxemburg, contant geld en sieraden)'. Het is onwaarschijnlijk dat het hoofd van het BOOM-adviesteam dit bedrag uit de mond van Teeven heeft opgetekend. Op 18 januari 2000 had Teeven in een e-mailbericht aan een medewerker van het arrondissementsparket gemeld dat 'er thans nog zo'n 3,5 miljoen gulden onder beslag ligt'.¹¹ Dat bedrag correspondeert met het bedrag op de Luxemburgse bankrekeningen waarop in 1993 beslag was gelegd.

Het hoofd van het BOOM-adviesteam heeft weinig herinneringen aan de zaak-H. In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie gaf hij aan

'dat hij er in die tijd van uit moest gaan dat alle stukken die aan het BOOM beschikbaar werden gesteld, zoals waar het beslag op lag, allesomvattend waren.[...]'. [Het hoofd van het BOOM-adviesteam] stelt dat het zeker van groot belang was om over alle informatie te beschikken en te weten wat er in beslag genomen was. Stel dat het zo geweest was dat BOOM niet alle onderliggende berekeningen zou hebben gehad, zou achteraf gesteld kunnen worden dat men niet volledig is geïnformeerd.¹²

Zijn collega, die ook bij het gesprek aanwezig is geweest, heeft de Onderzoekscommissie het volgende laten weten:

‘Ten aanzien van het gesprek van 27 januari 2000, zoals mij blijkt uit de brief van [het hoofd van het BOOM-adviesteam] van 4 februari 2000, kan ik mij nog wel herinneren dat er sprake was van een (te) late inschakeling van het BOOM (zoals ook blijkt uit de brief van [het hoofd van het BOOM-adviesteam]), dat het OM Amsterdam het eigenlijk min of meer ongewenst vond dat er sprake was van enige betrokkenheid van het BOOM (Swagerman en Teeven vonden dat ze prima zelf konden bepalen wat de hierin te volgen strategie zou moeten zijn en hadden daar het BOOM, naar hun eigen inzicht, niet bij nodig).’¹³

Het hoofd van het BOOM-adviesteam was het met Swagerman en Teeven eens dat de rek in de onderhandelingen eruit was. Er was reeds twee jaar onderhandeld. Op 12 januari 2000 had de tegenpartij het bedrag van 500.000 gulden genoemd en dat was via 600.000 uiteindelijk 750.000 gulden geworden:

‘Dit betekent dat bij een afwijzing door uw college van het onderhandelingsresultaat naar mijn mening niet valt te verwachten dat nieuwe onderhandelingen – als [H.] daar al in voor zou zijn – tot een veel beter resultaat (bijvoorbeeld het overdragen van al hetgeen conservatoir in beslag is genomen) zullen leiden.’

Het hoofd van het BOOM-adviesteam raadde aan een clausele op te nemen ‘waarin over en weer wordt afgezien van het claimen van schadevergoeding of kosten’.

Voor het hoofd van het BOOM-adviesteam stond vast dat de voorgestelde overeenkomst ‘in geen enkele verhouding’ stond tot het voorlopig berekende wederrechtelijk voordeel voor H. Hij achtte het waarschijnlijk dat een bedrag van miljoenen (bijvoorbeeld de hoogte van het aangetroffen vermogen) bewijsbaar zou zijn. Maar ook dan was er de mogelijkheid dat de rechter vanwege de betalingscapaciteit van H. tot een lager bedrag zou komen. In dat verband herhaalde het hoofd van het BOOM-adviesteam de door hem veronderstelde verlaging van de waarde van het beslag tot twee miljoen gulden.

Het uiteindelijke advies van het BOOM hield enerzijds in dat de voorgestelde overeenkomst ‘op zich niet wenselijk’ was. Maar anderzijds was er het risico van niet-ontvankelijkheid vanwege het lange verloop van tijd sinds het oordeel van de rechtbank, eind 1994, dat een nader strafrechtelijk financieel on-

derzoek moest worden verricht. Verder onderhandelen achtte ook het hoofd van het BOOM-adviesteam weinig kansrijk. Hij stuurde zijn advies op 4 februari 2000 aan procureur-generaal mr. D.W. (Dato) Steenhuis, in afschrift naar Swagerman en Teeven.

Openbaar Ministerie
• Bureau Ontnemingswetgeving OM (B.O.O.M.)

Willem Personlijk en Verantwoord

Postadres: postbus 837, 8901 BP Leeuwarden

Bezoekadres

College van Procureurs-Generaal

T.a.v.: Mr. D. Steenhuis

Postbus 1453

8001 BL ZWOLLE

Zaailand 102

8911 BN Leeuwarden

Telefoon (058) 234 1174

Telefax (058) 234 1170

E-mail boomlwd@worldonline.nl

Onderdeel
Contactpersoon
Doorkiesnummer(s)
Datum
Ons kenmerk
Uw kenmerk
Bijlage(n)
Onderwerp

4 februari 2000

2000.02.3143

1

schikkingsvoorstel H _____

Edelgrootachtbare heer,

Gelet op het bepaalde in onderdeel 4 van de richtlijn ontneming doe ik U hierbij het advies van het BOOM toekomen met betrekking tot de schikking van het parket Amsterdam met Hv _____

Formaliteiten

Het voorstel is in eerste instantie niet conform het bepaalde in onderdeel 4 van de richtlijn door tussenkomst van de hoofdofficier van justitie te Amsterdam te Uwer attentie gezonden. Naar ik begreep is het concept inmiddels door (of namens) de hoofdofficier Amsterdam besproken met Uw collega Mr. J.A. Hulsenbek en ter kennis van het College van Procureurs-generaal gebracht.

Naar aanleiding daarvan is het BOOM om advies verzocht. Het is voor de eerste maal dat het BOOM bij deze zaak betrokken is.

Materieel

_____ en ondergetekende hebben op 27 januari 2000 gesproken met Mrs. Swagerman en Teeven. Kort samengevat kwamen in dit gesprek de volgende thema's aan de orde:

De procedure

Op 7 januari 1994 is aan H _____ een ontnemingsvordering betekend ten bedrage van f 500 miljoen gulden. Deze vordering is bij conclusie van eis op 14 juni 1994 verlaagd tot f 307.970.000,-. De vordering is inhoudelijk behandeld op de zitting van 29 november 1994. De rechtbank heeft toen als volgt geoordeeld:

"Een nader strafrechtelijk financieel onderzoek blijkt noodzakelijk, tenemde te onderzoeken welk voordeel H _____ daadwerkelijk in het tijdvak van 1 oktober 1989 tot en met 26 april 1993 uit de bewezenverklaarde feiten heeft genoten (mede) aan de hand van de door justitie bij H _____ aangetroffen vermogensbestanddelen die tot dat voordeel zijn te herleiden, een en ander onder voeging van de bewijsmiddelen die op dat voordeel betrekking hebben"

De zaak is vervolgens voor onbepaalde tijd aangehouden.

Naar ik heb begrepen heeft in de onderhavige zaak een dergelijk onderzoek om verschillende redenen niet of nauwelijks plaats gehad. Teeven en Zwagerman achtten de kans dat een dergelijk onderzoek alsnog tot enig resultaat zou leiden gering.

Het conservatoir beslag

Volgens de meergenoemde conclusie van eis waren indertijd ter bewaring van het recht van verhaal voor een op te leggen ontnemingsmaatregel vermogensbestanddelen in beslag genomen tot een bedrag van c.a. f 5.085.700,-. Inmiddels is de waarde van het conservatoir beslag gedaald tot c.a. f 2 miljoen. (banksaldi Luxemburg, contant geld en sieraden). De afname is het gevolg van verkoop in België van een pand door een andere beslaglegger.

De onderhandelingen

Sinds maart 1998 is met H _____ en zijn raadsman onderhandeld over een schikking. Naast dit traject is er gesproken over een mogelijk positieve advisering met betrekking tot gratiëring. (Aangezien zulks niet direct gekoppeld is aan de schikking ga ik daar niet verder op in.) Uiteindelijk heeft men kort geleden mondeling bereikt over een bedrag van f 750.000,-. Naar ik begreep onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat Uw College daar mee in zou stemmen.

Advies

Vooropgesteld moet worden dat ik om een tweetal redenen in dit stadium niet inhoudelijk inga op de vraag in hoeverre het bij de conclusie van eis door het OM ingenomen standpunt dat van H — een bedrag van ruim 300 miljoen ontnomen zou moeten worden thaus bijstelling behoeft. Ten eerste is het door de zeer korte termijn die het BOOM had om in deze te adviseren niet mogelijk om alsnog aan de door de rechtbank geformuleerde opdracht uitvoering te geven. Ten tweede is al een concreet bedrag overeengekomen met H — dat zozeer afwijkt van het eerder door het OM ingenomen standpunt dat zo'n nader onderzoek in dit stadium ook nauwelijks zinvol is.

Wel moet worden opgemerkt dat deze zaak betrekking heeft op artikel 36° oud en er dus wettig en overtuigend bewijs geleverd zal moeten worden door het OM, hetgeen in dit soort zaken veelal niet eenvoudig is. Bovendien lijkt de rechtbank met de bewijsopdracht te precluderen op een wederrechtelijk verkregen voordeel dat in de buurt komt van de waarde van de bij H — aangetroffen vermogensbestanddelen (c.a. 7.300.000,—) Tenslotte merk ik nog op dat het de rechter vrij staat te matigen in verband met de betalingscapaciteit.

Onderstaand zal ik daarom ingaan op mijn inschatting van:

- het procedure-risico (redelijke termijn),
- kans op succes bij verdere onderhandelingen,

Bovendien zal ik kort ingaan op de inhoud van een eventuele overeenkomst.

Met betrekking tot het procedurerisico geldt in het licht van de jurisprudentie het volgende. Volgens de Hoge Raad leidt overschrijding van de redelijke termijn in ontnemingszaken slechts bij uitzondering, bijvoorbeeld bij een zeer grote overschrijding van die termijn tot niet ontvankelijkheid. In andere gevallen leidt het in de regel tot een vaststelling van een lagere betalingsverplichting (HR 23 februari 1999, NJ 1999,345). In een arrest van 16 maart 1999, (JOW 1999,32) was de redelijke termijn volgens de Hoge Raad niet overschreden, hoewel de procedure in totaal (rb,hof,HR) 6 jaar had geduurd.

Hoewel in de onderhavige zaak ongetwijfeld argumenten aangevoerd kunnen worden die ertoe hebben bijgedragen dat de zaak lang heeft stilgelegen (onder meer het wachten op onherroepelijk vonnissen tegen medeverdachten) is de kans groot dat bij doorprocederen door de rechter (al dan niet in eerste aanleg) de conclusie zal worden getrokken dat de redelijke termijn is overschreden. Of zulks tot niet ontvankelijkheid zal leiden hangt mede af van de mate van voortvarendheid waarmee de nog uit te voeren opdracht van de rechtbank wordt ter hand genomen, hoe snel overige procedurele hobbels (denk aan nadere getuigenverhoren) kunnen worden genomen en de mate waarin de verdediging mede verantwoordelijk wordt geacht voor de (te) ontstane vertraging. In dit verband moet worden opgemerkt er in den lande wel meer ontnemingszaken lopen die betrekking hebben

op dezelfde periode als die van H:-----.

Het is in ieder geval kantie boord en niet goed voorspelbaar. Acht de rechter de zaak ontvankelijk dan is gelet op jurisprudentie van de Hoge Raad een matiging van de op te leggen maatregel met 10% te verwachten. Lagere rechters matigen soms met een veel hoger percentage.

Een niet ontvankelijkheid zal ongetwijfeld een flinke schadeclaim tot gevolg hebben in verband met het feit dat H:----- lange tijd niet heeft kunnen beschikken over zijn vermogen en in verband met kosten van juridische bijstand.

Er is reeds bijna twee jaar onderhandeld door het OM Amsterdam en H:-----.

Uiteindelijk is in de maand januari 2000 resultaat bereikt. Op 12 januari 2000 wordt nog gesproken over een bedrag van 500.000,- en via 600.000,- wordt uiteindelijk 750.000,- overeengekomen. Alles overziende denk ik dat de rek goeddeels uit de onderhandelingen is. Swagerman en Teeven bevestigen dit ook. Dit betekent dat bij een afwijzing door Uw College van het onderhandelingsresultaat naar mijn mening niet valt te verwachten dat nieuwe onderhandelingen -zo H:----- daar al in voor zou zijn- tot een veel beter resultaat (bijvoorbeeld het overdragen van al hetgeen conservatoir in beslag is genomen) zullen leiden. Bedacht moet worden dat het risico van H:----- bij verder procederen vrijwel uitsluitend een financieel risico is. De maximale vervangende hechtenis bedraagt 6 maanden. Daar komt bij dat nieuwe onderhandelingen wederom tijd kosten, hetgeen de procespositie van het OM in het licht van het bovenstaande uiteraard niet ten goede komt. Dit betekent overigens niet dat Uw College niet een dergelijk standpunt in zou moeten nemen. Ik kom daar in de conclusie nog op terug.

Aangezien het volgens mij niet zeker is dat sprake is van een onherstelbare overschrijding van de redelijke termijn is het sluiten van een overeenkomst op zich niet strijdig met de te respecteren belangen van H:-----

Mocht Uw College tot de conclusie komen dat een overeenkomst (voor welk bedrag dan ook) aanvaardbaar is, dan acht ik het van belang dat de gebondenheid van H:----- niet afhangt van de vraag of en in hoeverre hij wederom de volledige beschikking krijgt over zijn in Luxemburg in beslag genomen vermogen. Het OM heeft daar slechts beperkt invloed op. Bovendien lijkt mij een clause waarin over en weer wordt afgezien van het claimen van schadevergoeding of kosten eveneens wenselijk. Tevens zou aandacht kunnen worden besteed aan de communicatie (of niet) naar de pers. Het BOOM is uiteraard bereid bij het redigeren van een overeenkomst -zodat in overleg met de landsadvocaat- behulpzaam te zijn.

Conclusie

Vaststaat dat de voorgestelde overeenkomst in geen enkele verhouding staat tot het voorlopig berekende wederrechtelijk verkregen voordeel.

Aanmemelijk is dat het wederrechtelijk verkregen voordeel op grond van de

bewijsopdracht van de rechtbank naar beneden zal moeten worden bijgesteld. Het is erg waarschijnlijk dat bij een somber scenario het toch reëel is te veronderstellen dat een bedrag van miljoenen gulden (bijvoorbeeld de hoogte van het aangetroffen vermogen) bewijsbaar is. Wel zou de rechter op grond van de betalingscapaciteit kunnen matigen tot de waarde van het resterende conservatoir beslag (c.a. f 2 miljoen).

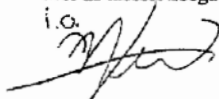
Alles afwegende is afdoening door middel van de voorgestelde overeenkomst op zich niet wenselijk, omdat het onderhandelingsresultaat zelfs niet in de richting komt van wat minimaal haalbaar zou zijn in een procedure. Bovendien is het resultaat grotendeels op drijfzand gebaseerd, aangezien niet of nauwelijks is getracht invulling te geven aan de bewijsopdracht van de rechtbank. Het bepalen van een goede onderhandelingsdoelstelling is daardoor erg bemoeilijkt.

Het grote risico voor een niet ontvankelijkheid met als vrijwel onvermijdelijk gevolg schadeclaims maakt de redenering "we moeten er hoe dan ook uitkomen" echter eveneens verdedigbaar. In dat licht bezien is het thans voorliggende resultaat naar mijn mening acceptabel. Het verder trachten te onderhandelen acht ik weinig kansrijk.

Mocht Uw College tot het oordeel komen dat de schikking onder de huidige voorwaarden niet aanvaardbaar is, dan verwacht ik dat wij door middel van een uitspraak op klaagschriften tegen het conservatoir beslag snel duidelijkheid zullen krijgen over de voorlopige visie van de rechtbank Amsterdam op de undue delay problematiek. Als zij het uiterst onwaarschijnlijk acht dat een ontnemingsmaatregel zal volgen moet volgens de jurisprudentie van de Hoge Raad het beslag worden opgeheven.

Met de meeste hoogachting,

i.c.

Hoofd BOOM-adviesteam

c.c. Mr. P. Everaars
Mr. J.A. Hulsenbek
Mr. J.M. Vrakking
Mr. B.J. Swagerman
Mr. F. Teeven

Swagerman heeft de Onderzoekscommissie laten weten dat hij het niet meer zeker weet, maar inderdaad denkt ‘dat daar [in het gesprek met het BOOM-adviessteam] in elk geval de conceptovereenkomst en stukken/informatie over beslag en vermogen van H. op tafel is gekomen.’¹⁴ Het gesprek vond op 27 januari 2000 plaats, het BOOM-advies is van 4 februari 2000 en de conceptovereenkomst heeft 25 februari 2000 als datum. De Onderzoekscommissie acht het dan ook, alles overziend, niet aannemelijk dat de tekst van dit concept onderdeel is geweest van de beraadslagingen met het BOOM-adviessteam. Uit een brief van Swagerman aan de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 23 februari 2000 valt op te maken dat op die datum nog geen tekst van een schikkingsovereenkomst met H. voorhanden was.¹⁵ Later die dag zouden Swagerman, Teeven, Kuijpers en een van diens collega’s en H. nog een gesprek hebben over de te maken afspraken.

Op 15 februari 2000 werd de zaak nogmaals besproken door het college. Uit de notulen:

‘Er is geen ruimte meer voor onderhandelingen over het transactiebedrag (thans 750.000). Het College gaat akkoord met het voorstel. Het College is van oordeel dat het onderwerp ontnemingen op de agenda moet blijven staan.’¹⁶

Het college beschikte niet over de tekst van de voorgenomen ontnemingschikking. Die werd – zoals hierboven gememoreerd – pas op 25 februari 2000 op schrift gesteld.¹⁷ In een brief van 16 februari 2000 aan Swagerman liet de voorzitter van het college van procureurs-generaal het volgende weten:

‘[...] kan ik u meedelen, dat het College instemt met de modaliteiten van de voorgenomen transactie, zoals met u telefonisch besproken door de gebieds-PG mr. J.A. Hulsenbek. Ik ga ervan uit, dat het College de op te maken stukken nog ter informatie ontvangt en dat aan de heer [H.] geen terugbetalingen worden gedaan alvorens het transactiebedrag is ontvangen.’¹⁸

Het college had niet met tevredenheid ingestemd: ‘In algemene zin wil ik u nog zeggen, dat het College de vorenbedoelde instemming niet van harte heeft gegeven, integendeel. Vanuit het OM-belang gezien is de transactie onder de maat van wat zij had kunnen zijn, hetgeen naar het oordeel van het College vooral wordt veroorzaakt door het veel te laat inschakelen van de deskundigen van het BOOM.’

Voor het college was het eens, maar nooit meer: ‘Bij het College bestaat

dan ook niet het voornemen om in een volgend geval van dit kaliber instemming te geven.’

Swagerman reageerde hierop met een brief waarin hij aangaf dat hij ‘alle medewerkers op het parket die werkzaamheden verrichten ter zake ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel schriftelijk op de hoogte [had] gebracht van het feit dat men in voorkomend geval deskundigen van het BOOM dient in te schakelen.’¹⁹ Swagerman zegde toe ‘u zodra mogelijk de conceptschikkingsovereenkomst waarin betaling van het schikkingsbedrag in combinatie met de afwikkeling van het beslag zal zijn omschreven [te] doen toekomen.’ Hij zou bij het opstellen van die overeenkomst ‘gebruik maken van de deskundigheid van het BOOM.’

De tekst van de conceptschikkingsovereenkomst van 25 februari 2000 volgt het model voor zo’n schikkingsovereenkomst zoals dat was opgenomen in de destijds geldende *Richlijn voor strafvordering bij ontneming*.²⁰ De onderwerpen (aanvaarding, rechtsgevolgen, niet-nakoming, overige bepalingen) uit dat model komen in dat concept alle aan bod. De uiteindelijke schikkingsovereenkomst met als datum 15 juni 2000 volgt echter een ander stramien. Daarin is bijvoorbeeld geen expliciete paragraaf opgenomen voor het geval van niet-nakoming. Opneming van een dergelijke bepaling had het BOOM-adviesteam nadrukkelijk aanbevolen voor de met H. te sluiten overeenkomst.

Verder kent de conceptschikkingsovereenkomst van 25 februari 2000 geen beperking bij de bepaling dat het beslag op de tegoeden op de Luxemburgse bankrekeningen zou worden opgeheven. De geldsom van 750.000 gulden zou moeten worden voldaan door overdracht van het beslagen geldbedrag van 157.037,36 gulden (plus rente daarover) en opheffing van het beslag op die bankrekeningen. In de uiteindelijke schikkingsovereenkomst is daarbij opgenomen dat indien het Openbaar Ministerie door overdracht van die saldi meer dan 750.000 gulden zou ontvangen, men het surplus zou overmaken naar een derde. Uit de processen-verbaal van FIOD-medewerkers bleek dat er (veel) meer op de Luxemburgse bankrekeningen stond. Alleen al bij *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* een bedrag van miljoenen (proces-verbaal van 30 november 1993: 3,5 miljoen, proces-verbaal van 15 december 1994: 3,6 miljoen gulden). Daarnaast was er beslag gelegd op een appartement in Antwerpen ter waarde van 1.000.000 gulden en werden door de FIOD ook de tegoeden van enkele anderen aangemerkt als toebehorend aan H. Volgens het proces-verbaal van de FIOD van 15 december 1994 was er beslag gelegd ter waarde van ruim 4,6 miljoen gulden.

De bepaling dat beide partijen niet actief publiciteit zouden geven aan de overeenkomst (in de uiteindelijke overeenkomst: 'uiterste inspanningen te doen om volstrekte geheimhouding te betrachten') is in de model-schikkingsovereenkomst niet te vinden. Voor zover in de uiteindelijke schikkingsovereenkomst is neergelegd dat dit ook geldt voor de Belastingdienst en fiscale autoriteiten (dit aspect was in de conceptschikkingsovereenkomst nog niet aanwezig en lijkt dus te zijn onderhandeld dan wel ingevoegd tussen 25 februari en 15 juni 2000), stemt dat niet overeen met het destijds geldende beleid, dat immers bepaalde dat de officier van justitie met de Belastingdienst moest overleggen over ontnemingsschikkingen die hij voornemens was aan te gaan.

De Luxemburgse autoriteiten namen overigens standaard in reacties op rechtshulpverzoeken de onderstaande zinsnede op:

'Les renseignements fournis dans le cadre de la présente commission rogatoire ne peuvent pas être utilisés à des fins fiscales.'

In de conceptschikkingsovereenkomst van 25 februari 2000 is een subsidiaire verplichting voor H. opgenomen: 'Het ontvangen bij de, bij een Belgische notaris ... etc. (nog in te vullen)? Daarvan is in de uiteindelijke schikkingsovereenkomst niets terug te vinden. Het lijkt erop dat hiermee wordt verwezen naar het appartement in Antwerpen, waarover in de aanbiedingsbrief nog informatie werd gevraagd. Over dit appartement werd in de uiteindelijke schikkingsovereenkomst van bijna vier maanden later niet meer gerept. Dat geldt ook voor de in de conceptovereenkomst van 25 februari 2000 aangekondigde teruggave van de in beslag genomen sieraden.

De periode tussen 25 februari en 15 juni 2000 heeft bij de personen met wie de Onderzoekscommissie heeft gesproken geen herinneringen en in de archieven nauwelijks sporen achtergelaten. Op de eerste conceptovereenkomst staat een handgeschreven aantekening waaruit afgeleid kan worden dat Doedens op dinsdag 7 maart 2000 zou reageren op het eerste concept. Het feit dat Teeven op 20 maart 2000 de tenuitvoerlegging van de gevangenisstraf in de semtex-zaak heeft opgeschort, duidt erop dat de reactie van Doedens voldoende was om de afspraken uit de hierna te behandelen parallelle brief met toezeggingen over strafkorting uit te voeren.

Arrondissementsparket Amsterdam

Willem Revooyt en vervoort

Postbus 84500, 1090 BN Amsterdam

Advocatenkantoor Doedens
T.a.v. mr. J.H.L.C.M. Kuipers
en mr. M. Jurgens
Postbus 1055
3500 BB Utrecht

Bezoekadres
Papassusweg 220-228
Toren A/B
Telefoon (020) 541 2111

Onderdeel
Doordienummer(s)
Datum
Oms kenmerk
Onderwerp

Bedrijfsbureau
(020) 541 36 02
26 februari 2000
BJS/mw/184
zaak ~~nr.~~
parket nr. 13.017030-94

Bij beantwoording de
datum en oms kenmerk
vermelden.

Geachte heer Kuipers en Jurgens,

Ten verfolge op onze bespreking op woensdag 23 februari j., zendt wij u - zoals afgesproken - een concept - schikkingsovereenkomst in de ontnemingszaak tegen uw cliënt C.J. Hi ~~...~~

Zoals reeds aangegeven, zal het concept ook aan het ROCM worden voorgelegd, hetgeen onzerzijds qua uitwerking tot aanpassingen kan leiden. Uiteraard zal rekening worden gehouden met op- of aanmerkingen van uw zijde.

In het bijzonder zien wij graag nadere gegevens tegemoet met betrekking tot het woonhuis in België.

Hochachtend,

Mr. E.J. Swagerman
Mr. F. Teeven

7/3

*Wij horen reactie van Doedens
afn. Fred + BS.*

Parketnummer : 13/017023-93
 Opmaakdatum : 23 februari 2000
 Betaaldata : z.s.m.

De officieren van justitie in het Arrondissement te Amsterdam, mrs. B.J. Swagerman en F. Teeven, komen met:

Naam : H-----
 Voorna(m)en(en) : Cornelis Jacobus
 Woonplaats : zonder vaste woon- of verblijfplaats, thans gedetineerd
 Adres :
 Geboorteplaats : Amsterdam
 Geboortedatum : 29 november 1952

die wordt verdacht van of is veroordeeld voor strafbare feiten als aangeduid in het strafdossier met het hierboven genoemde parketnummer,

overeen een schikking als bedoeld in art.511c Wetboek van Strafvordering te treffen, teneinde daarmee een vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel als bedoeld in art.36* Wetboek van Strafrecht te voorkomen.

De officieren van justitie laten daartoe een ontnemingsvordering als hierboven aangeduid achterwege indien aan de hieronder vermelde voorwaarden wordt voldaan:

- Betaling aan de Staat der Nederlanden van een geldsom groot fl.750.000,- ineens.

te voldoen als volgt:

- Overdracht aan de Staat der Nederlanden van

- De/het conservatoir in beslaggenomen geldbedrag(en) groot f. 157.037,36, te vermeerderen met rente vanaf 1 januari 1998

en

primair:

- De in opdracht van de Nederlandse Justitie door de buitenlandse (justitiële) autoriteiten gelegde (conservatoire) beslagen op door H-----voornoemd aldaar middellijk of onmiddellijk aangehouden tegoeden op bankrekeningen bij banken in Luxemburg op te heffen en de tegoeden over te boeken naar de bankrekening nummer (....) ten name van de Gerechtelijke Diensten Amsterdam, aan welke opheffing H-----zijn medewerking zal verlenen

subsidiar:

- Het ontvangen van de, bij een Belgische notarisetc. (nog in te vullen)

Onderdeel van deze overeenkomst is tevens;

- Het teruggeven van de onder H----- en P-----nbeslaggenomen sieraden (nader gespecificeerd aan de kennisgeving van inbeslagneming d.d.

1. aanvaarding

Het overeenkomst is eerst aanvaard indien het voor akkoord getekende exemplaar van deze schikking door ons is ontvangen.

2. rechtsgevolgen

- partijen komen overeen dat betaling ineens zal geschieden
- ter voldoening van de overeenkomst vindt zo veel als mogelijk verrekening plaats van de tegoeden die de Staat reeds op grond van art. 94a Sv onder zich heeft
- ter uitvoering van deze overeenkomst machtigt H—— de officieren van justitie, genoemd, handelingen te verrichten ter uitvoering van deze overeenkomst, daaronder begrepen het overleg met de Luxemburgse- en Belgische autoriteiten

3. niet-nakoming

Indien de hierboven omschreven verplichtingen niet, niet tijdig of niet volledig worden nagekomen kan door de officier van justitie (alsnog) een ontnemingsmaatregel als bedoeld in artikel 36^e Wetboek van Strafrecht worden gevorderd.

In dat geval kan op deze schikking in rechte geen beroep meer worden gedaan.

4. Overige bepalingen

Deze schikking wordt alleen dan geacht te zijn ontbonden indien geen van de feiten of soortgelijke feiten, waarop de ontneming gebaseerd zou zijn, tot een strafveroordeling leidt, onverminderd het bepaalde in art.578 en 578a Wetboek van Strafvordering.

Deze schikking heeft uitsluitend betrekking op de feiten en soortgelijke feiten zoals die blijken uit het strafdossier met bovengenoemde parketnummer, waarin onder meer de volgende feiten voorkomen, zoals vermeld op bijlage 1 bij deze schikkingsovereenkomst.

Totstandkoming van deze beschikking heeft slechts betrekking op ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel en heeft geen betrekking voor het opleggen of executeren van de straffen of maatregelen in de hoofdzaak.

De officieren van justitie (en daarmee het Openbaar Ministerie) en aanvaardende partij, H—— voornoemd, spreken nadrukkelijk af niet actief publiciteit te zullen geven aan deze overeenkomst.

Dit aanbod wordt/is in tweevoud toegezonden/afgegeven. Een exemplaar daarvan kan na akkoordbevinding teruggezonden worden.

De officieren van justitie,

B.J. Swagerman

F. Teeven

Voor akkoord:.....; datum:

(legitimatie door middel van Nederlands paspoort/rijbewijs/identiteitskaart no.....)
kopie meezenden/afgeven

concept

hij, op een of meer tijdstippen in of omstreeks de periode van 1 januari 1986 tot en met 26 april 1993 te Amsterdam en/of elders in Nederland en/of te Singapore en/of te Pakistan en/of te Dubai en/of te België en/of te Spanje en/of te Portugal en/of te Canada en/of elders in de wereld, heeft deelgenomen aan een organisatie die gevormd werd door verdachte en anderen, welke organisatie tot oogmerk had het opzettelijk verkopen en/of afleveren en/of vervoeren en/of binnen het grondgebied van Nederland brengen en/of buiten het grondgebied van Nederland brengen en/of binnen het grondgebied van Canada en/of van Portugal brengen en/of buiten het grondgebied van Portugal brengen van een of meer verdovende middelen als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub d van de Opiumwet en vermeld op de bij deze wet behorende lijst II, en/of de uitlokking van en/of de medeplichtigheid bij/tot de hierboven omschreven misdrijven, welke deelneming bestond uit het ontwikkelen van plannen om voornoemde misdrijven te plegen en/of uit het bijeen brengen van de benodigde financiële middelen om voornoemde misdrijven te plegen en/of uit het oprichten van rechtspersonen die nodig waren voor het plegen van voornoemde misdrijven en/of uit het verhullen van die misdrijven en/of van de betrokkenheid van individuele personen en/of rechtspersonen bij die misdrijven en/of uit het meedoen aan voornoemde misdrijven en/of uit het geven van aanwijzingen en/of inlichtingen met betrekking tot de uitvoering van voornoemde misdrijven en/of uit het van de opbrengst van voornoemde misdrijven voordeel trekken en/of uit het voorhanden hebben en/of overdragen van een of meer geldbedragen welke verkregen waren door voornoemde misdrijven en/of uit het verbergen van de buit en/of uit het vernietigen van de sporen met betrekking tot voornoemde misdrijven en/of uit het verrichten van hand- en spandiensten met betrekking tot de te plegen misdrijven, terwijl hij, verdachte, van de organisatie (mede)oprichter is en/of binnen die organisatie een leidinggevende rol heeft vervuld

2.

hij, op een of meer tijdstippen in of omstreeks de periode van begin 1990 tot en met 4 januari 1991, te Amsterdam en/of elders in Nederland en/of te België en/of te Spanje en/of te Singapore en/of te Pakistan en/of te Dubai en/of op de Canarische Eilanden, tezamen en in vereniging met een of meer anderen, althans alleen, (telkens) opzettelijk binnen het grondgebied van Nederland heeft gebracht ongeveer twintigduizend kilogram, in elk geval een hoeveelheid hashish, althans een hoeveelheid van een middel als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub d van de Opiumwet en vermeld op de bij deze wet behorende lijst II, hebbende hij, verdachte, en/of een of meer van zijn mededaders,

a. die hashish, althans dat middel, gestuwd in (een) speciaal daartoe vervaardigde en/of afgescheiden (verborgen) ruimte(n) van een schip (de Coral Sea II) (vanaf volle zee) met dat schip binnen Nederlands grondgebied gebracht

en/of

b. alvorens en/of tijdens en/of nadat die hashish, althans dat middel, gestuwd in die speciaal daartoe vervaardigde en/of afgescheiden (verborgen) ruimte(n) van dat schip, met dat schip binnen het grondgebied van Nederland werd/was gebracht, handelingen verricht, gericht op het verdere vervoer en/of de opslag en/of de aflevering en/of de ontvangst en/of de overdracht van die hashish, althans dat middel, te weten het (telkens) opzettelijk (doen) overbrengen van die hashish, althans dat middel, vanuit die (verborgen) ruimte(n) van dat schip, in een of meer op dat schip geplaatste container(s) en/of het (doen) verwijderen van die container(s) van dat schip en/of het (vervolgens) vanuit/vanaf dat schip in/op een vrachtwagencombinatie (doen) laden en/of het (vervolgens) verder (doen) vervoeren van die hashish, althans dat middel met een/die vrachtwagencombinatie;

3

hij, op een of meer tijdstippen in of omstreeks de periode van december 1989 tot en met mei 1990 te Amsterdam en/of elders in Nederland en/of te Singapore en/of te Pakistan en/of te Canada (Queens County, Nova Scotia), tezamen en in vereniging met een of meer anderen, althans alleen, (telkens) opzettelijk heeft vervoerd en/of binnen het grondgebied van Canada gebracht ongeveer vijfendertig duizend kilogram, in elk geval een hoeveelheid hashish, althans een hoeveelheid van een middel als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub d van de Opiumwet en vermeld op de bij deze wet behorende lijst II, hebbende hij, verdachte, en/of zijn mededader(s) toen en daar (telkens) opzettelijk die hashish, althans dat middel, met een schip (de Coral Sea II) vervoerd naar de kustwateren van Canada (Nova Scotia) alwaar die hashish, althans dat middel, vanuit dat schip op een of meer rubberboot(en) (zgn Zodiacs) is overgeladen en vervolgens met die rubberboot(en) aan land is gebracht;

4

hij, op een of meer tijdstippen in of omstreeks de periode van februari 1991 tot en met 29 juli 1991, te Amsterdam en/of te Alkmaar en/of elders in Nederland en/of te België en/of te Spanje en/of te Singapore en/of te Pakistan en/of te Dubai en/of te Senegal en/of te Portugal (Lissabon en/of de Azoren) en/of te Canada, tezamen en in vereniging met een of meer anderen, althans alleen (telkens) opzettelijk binnen het grondgebied van Canada (Sept Iles, Quebec) heeft gebracht ongeveer vijfduizend kilogram, in elk geval een hoeveelheid hashish, althans een hoeveelheid van een middel als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub d van de Opiumwet en vermeld op de bij deze wet behorende lijst II, hebbende hij, verdachte, en/of zijn mededader(s),

- A. die hashish, althans dat middel, met een vaartuig (Pacific Tide III en/of Giant) vanaf volle zee op Canadees grondgebied gebracht en/of
- B. alvorens en/of tijdens en/of nadat die hashish, althans dat middel met dat vaartuig binnen het grondgebied van Canada werd/was gebracht, handelingen verricht, gericht op de financiering en/of de aankoop en/of de aanvoer en/of het (verder) vervoer en/of de opslag en/of de aflevering en/of de ontvangst en/of de overdracht van die hashish, althans van dat middel;

5

hij, op een of meer tijdstippen in of omstreeks de periode van begin 1991 tot en met 15 juli 1991 te Amsterdam en/of te Alkmaar en/of elders te Nederland en/of te België en/of te Singapore en/of te Pakistan en/of te Dubai en/of te de Verenigde Arabisch Emiraten en/of te Spanje en/of te Portugal (Lissabon en Azoren), tezamen en in vereniging met een of meer anderen, althans alleen, opzettelijk binnen het grondgebied van Portugal (Azoren eilanden) heeft gebracht ongeveer zestigduizend kilogram hashish, in elk geval een hoeveelheid hashish, althans een hoeveelheid van een middel als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub d van de Opiumwet en vermeld op de bij deze wet behorende lijst II, hebbende hij, verdachte, en/of zijn mededader(s) toen en daar (telkens) opzettelijk die hashish, althans dat middel, met een vaartuig vervoerd naar de kust(wateren) van het eiland St.Miguel (Azoren) en (vervolgens) aldaar in een of meer containers op de zeebodem gelegd en/of afgezonken;

Tussen 25 februari 2000 en 15 juni 2000 onderging het concept van de voorgenomen overeenkomst nog enkele belangrijke veranderingen. De tekst van 25 februari 2000, opgesteld volgens het format van het college, werd vervangen door een op het briefpapier van advocatenkantoor Doedens opgestelde tekst. Daarin was de bepaling toegevoegd dat ook jegens de Belastingdienst en andere fiscale autoriteiten geheimhouding zou worden betracht. Op 15 juni 2000 werd de schikkingsovereenkomst getekend door H. en zijn raadsman.

Swagerman en Teeven vroegen het BOOM nog een tweede keer om advies. Dat was na de totstandkoming van de overeenkomst van 15 juni 2000. Op 14 juli 2000 liet het hoofd van het adviesteam van het BOOM weten dat hij zich inhoudelijk kon verenigen met de conceptovereenkomst van 15 juni 2000. Dit advies stuurde hij alleen naar Swagerman en Teeven.

Swagerman benaderde vervolgens, bij afwezigheid van de meeste leden van het college wegens vakantie, Van Daalen, de waarnemend voorzitter van het college. Deze zou mondeling akkoord zijn gegaan.²¹ Naderhand, in een ambtsbericht van 4 april 2002 aan de minister van Justitie, liet De Wijker-slooth het volgende weten:

‘De uiteindelijke schikkingsovereenkomst is aan mr. Van Daalen, als waarnemend voorzitter van het college voorgelegd. Nadat deze opnieuw door BOOM was gezien, is (opnieuw) namens het college ingestemd.’

De Onderzoekscommissie heeft geen enkel schriftelijk stuk over deze instemming aangetroffen. Daarna, op 17 augustus 2000, tekenden Swagerman en Teeven de overeenkomst, hoewel op de door alle partijen getekende overeenkomst de datum van 15 juni 2000 te Scheveningen staat vermeld. Ondertussen was H. op 28 juli 2000 in vrijheid gesteld. De tekst van de uiteindelijke ontnemingsschikking is te vinden in hoofdstuk 1.

Anders dan nu wel gebruikelijk is bij gevoelige zaken en bij ontnemingen boven een bepaald bedrag, is de minister niet op de hoogte gebracht van de uitkomsten van het gesprek tussen de onderhandelende partijen op 23 februari 2000, noch van de uiteindelijke overeenkomst, zoals hij later, in antwoorden op vragen van twee Tweede Kamerleden in 2002, zou laten weten (zie hoofdstuk 6).

De afwikkeling van de schikking komt in hoofdstuk 5 aan de orde. Hier dient te worden vermeld dat de ontnemingsprocedure zoals die in 1993 was

ingezet, pas is geëindigd eind 2002. Op 21 november 2002 heeft het Openbaar Ministerie bij de rechtbank Amsterdam niet-ontvankelijkverklaring gevorderd wegens overschrijding van de redelijke termijn (en overigens niet op de grond dat een schikkingsovereenkomst was gesloten). De rechtbank Amsterdam heeft vervolgens de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie uitgesproken.

4.2 De parallele brief

Naast de ontnemingsschikking werd op 23 februari 2000 ook gesproken over een brief van het Openbaar Ministerie met toezeggingen die betrekking hadden op strafkorting voor H. Deze brief werd eveneens op 25 februari 2000 verzonden, parallel aan de conceptschikkingsovereenkomst van diezelfde datum. Deze brief is aan het einde van dit hoofdstuk opgenomen.

Toezegging van opschorting gevangenisstraf

Het Openbaar Ministerie zou de executie van de gevangenisstraf van H. opschorten in afwachting van zijn gratieverzoek. Deze toezegging tot opschorting heeft nadien politieke aandacht gekregen (zie hoofdstuk 8). Dat geldt niet voor de andere toezegging die is gedaan, eruit bestaande dat het Openbaar Ministerie in overleg treedt met de voorzitter van de strafkamer die de semtex-zaak heeft behandeld, 'om te bezien of de zittingsrechter eveneens positief op het gratierekest zal adviseren'.

4.3 Gratieverzoeken

Op 27 augustus 1996 diende de zus H. voor de eerste keer een gratieverzoek in voor haar broer. H. zat toen al bijna twee jaar in de EBI in Vught. In haar aan de Koningin gerichte brief wees ze op de beperkingen die haar broer waren opgelegd:

'slechts twee keer tien minuten (exact) per week bestaat er de mogelijkheid tot telefoneren met, vooraf door justitie gescreende personen. Een keer per week is een uur bezoek toegestaan met dezelfde personen, te weten: vriendin, ouders, kinderen en ex-vrouw, broer en zusters. Ook deze moeten de door justitie opgelegde veiligheidseisen ondergaan alvorens zij worden toegelaten in speciale bezoekers-“hokken”. Voor zover ik weet/vermoed wordt alle post van en naar deze mensen eveneens gecensureerd.'²²

Op 15 augustus 1996 overleed de moeder van H. H. kreeg geen toestemming om de begrafenis bij te wonen. Enkele maanden voor haar overlijden werd de moeder van H. naar Vught gebracht:

‘De enige vorm van afscheid nemen die mijn broer en mijn moeder werd toegestaan, was een bezoek van onze werkelijk doodzieke moeder vanuit het ziekenhuis in Alkmaar (waar zij op dat moment verpleegd werd) aan Vught. Dit volgens dezelfde procedure, alleen nu, bij slechts hoge uitzondering, zonder glaswand.’

Uit latere correspondentie blijkt dat het ministerie van Justitie de brief van de zus van H. op 6 september 1996 heeft beantwoord. De antwoordbrief is in het dossier niet terug te vinden.²³

Op 16 juni 1997 diende de zus van H. opnieuw een verzoek om gratie in, dit keer gericht aan het hoofd van de Dienst Justitiële Inrichtingen, met een afschrift van die brief aan de toenmalige minister van Justitie mevrouw mr. W. (Winnie) Sorgdrager.

Op 20 februari 1999 stuurde de zus van H. een brief aan de directeur van Dienst Justitiële Inrichtingen. Dit keer was het geen verzoek, maar een klacht:

‘Op 11 februari jl. is onze vader, D. [H.], na een verblijf van ruim vijf maanden in het ziekenhuis in Alkmaar en vervolgens drie maanden in een verpleeghuis te Heerhugowaard, overleden.

Gedurende deze gehele periode is er geen contact geweest tussen mijn vader en mijn broer, C.J. [H.], uitgezonderd de kaarten/brieven die mijn broer mijn vader zond.’

Meteen na het overlijden van hun vader had de zus van H. de EBI in Vught gebeld en daar het volgende te horen gekregen:

‘gedetineerden [zitten] tussen (ik kan het mij niet exact herinneren) circa 13.30 uur en 14.30/15.00 uur op cel [...] en er [is dan] geen personeel beschikbaar [...] voor dit “soort” mededelingen.’

Ook een tweede poging van de zus van H. om haar broer over het overlijden van hun vader te berichten, leverde niets op:

‘De centralist/telefonist deelde mij bij mijn tweede poging rond 15 uur stoïcijns mee dat hij het verbod had mij met wie dan ook van de “inrichting” door te verbinden.’

Uiteindelijk lukte het na bemiddeling door de raadsman van H. om contact tot stand te brengen tussen broer en zus.

Op 22 juli 1999 volgde voor de derde keer een verzoek van de zus van H. om gratie:

‘Mijn broer is omstreeks 26 april 1993 in hechtenis genomen. [...] Er hebben zich intussen allerhande verzoeken, onderhandelingen plaatsgevonden. Er vindt daaromtrent nog een briefwisseling plaats met de minister van Justitie. Exacte strekking is mij niet bekend. [...] Eén feit blijft, namelijk mijn broer ondergaat nog steeds het strenge regiem van Vught. Momenteel zit hij een oude straf uit van circa 1983. De recentere veroordelingen zijn inmiddels een gepasseerd station.’²⁴

In deze brief van 22 juli 1999 verwees de zus van H. naar eerdere brieven, van 27 augustus 1996, 16 juni 1997, 4 februari 1998, en naar een klacht van 20 februari 1999. Deze brieven bevinden zich niet in het gratiedossier van het ministerie van Veiligheid en Justitie.²⁵

Op 4 augustus 1999 zette de directie bestuurszaken van het directoraat-generaal preventie, jeugd en sancties de procedure in werking om het gratieverzoek van adviezen te laten voorzien. Het ging daarbij – zo werd vermeld in een toelichting die op 2 september 1999 is gedateerd – om

‘de semtex-zaak van 25 juni 1996 parketno 13-017020-94. Toezeggingen van officier van justitie, de heer Teeven, welke later weer zijn ingetrokken (mondelijke en schriftelijke beloftes) tot schikking. Toezegging van de heer Teeven tot positief advies bij gratieverzoek.’

Op 12 september 1999 volgde een gratieverzoek van H. zelf:

‘Ik heb totaal 5 jaren in de EBI gezeten. Dat gold als dubbele jaren. Beide ouders verloren in die tijd, geen kans gehad afscheid te nemen. Zit nu een oude straf van [het jaar 1985] uit. Kinderen hoewel groot missen mij erg. Officier mr. Teeven heeft mij beloofd positief te reageren op eventueel gratieverzoek.’

Op het gratieverzoekformulier vulde H. de volgende vraag in: ‘Heeft het onderwerpelijke strafbare feit schade aan derden toegebracht. Zo ja, tot welk bedrag?’ In eerste instantie vermeldde H. ‘n.v.t.’ [niet van toepassing]. Maar hij haalde dit antwoord door en noteerde vervolgens ‘40.000. Totaal vergoed door mij’. H. spitste dus zijn verzoek toe op zijn straf voor de uitbraakpoging op 20 oktober 1994 met semtex, waarvoor hij twee jaar gevangenisstraf had gekregen.

Van een vergoeding door H. was op dat moment echter geen sprake. De schade die bij de uitbraakpoging op 20 oktober 1994 met semtex was ontstaan, bedroeg 27.172 gulden. Op 3 maart 1999 had de rechtbank Leeuwarden bepaald dat H. en zijn medeverdachte Ulrich M. de schade moesten vergoeden ('de één betalende de ander zal zijn bevrijd').²⁶ Over het schadebedrag was de wettelijke rente verschuldigd over de periode vanaf 20 oktober 1994 (in totaal 22.373,57 gulden). H. moest bovendien nog de Staat 2.095 gulden betalen voor kosten van een kort geding over zijn overplaatsing naar de EBI. Dat kort geding was niet doorgezet. In totaal was H. de Staat daarmee 41.645,57 gulden verschuldigd. De landsadvocaat was op 31 augustus 1999 met de raadsman van H. overeengekomen dat dit bedrag zou worden verrekend 'met hetgeen strafvorderlijk conservatoir inbeslaggenomen is'.²⁷ Op dat moment stond een bedrag van bijna 100.000 gulden op de rekening van het Openbaar Ministerie dat afkomstig was van de Belgische banktegoeden van H.

Tot zover het gratie-verzoekformulier van H. van 12 september 1999. Het gratie-adviesformulier werd naar het ressortsparket bij het gerechtshof Amsterdam gestuurd, met het verzoek om te adviseren. Dat is opmerkelijk. Opmerkelijk, omdat in een gratieprocedure het advies van de desbetreffende rechtsprekende instantie van belang is. Er lag echter geen uitspraak van het gerechtshof in deze strafzaak (de semtex-zaak). Op 18 november 1999 was het advies van de advocaat-generaal gereed:

'Verzoeker zit thans een strafdeel uit van de hem bij arrest van uw hof dd. 27 juni 1985 opgelegde gevangenisstraf voor de duur van 9 jaren.

Na voornoemde veroordeling is verzoeker veroordeeld tot 4 jaren gevangenisstraf (arrest van het hof dd. 17 februari 1995) en tot 2 jaren gevangenisstraf (vonnis van de rechtbank Amsterdam dd. 25 juni 1996). Deze straffen heeft verzoeker inmiddels uitgezeten.²⁸

Zijn verblijf in de EBI had te maken met de gewelddadige uitbraak uit de "Bijlmerbajes" waarbij semtex is gebruikt. Verzoeker heeft door de door hem gepleegde strafbare feiten de cumulatie van straffen veroorzaakt. De in het gratieverzoek aangevoerde omstandigheden kunnen dan ook niet tot gratie leiden. Ik geef uw hof in overweging tot afwijzing van de verzochte gratie te adviseren.²⁹

Het gerechtshof keek anders aan tegen het gratieverzoek. Een van de drie raadsheren die arrest hadden gewezen in het hoger beroep over de coke-zaak (27 juni 1985) adviseerde als volgt:

‘Het komt het hof voor dat er twee omstandigheden zijn die elk als “novum” zouden kunnen gelden. De eerste is dat, gelet op de ontwikkeling sedert 1985 in de straftoemeting in hard-drugszaken aannemelijk is dat aan [H.] nu [...] een wat lagere straf zou zijn opgelegd en de tweede dat [H.] lange tijd in het zware regiem van de EBI heeft doorgebracht. Dat laatste heeft hij natuurlijk geheel en al aan zichzelf te danken [...]. Hoe dat ook zij, het hof is van oordeel dat gelet op alle omstandigheden aanleiding is om het verzoek gedeeltelijk toe te wijzen in die zin dat één jaar van de straf wordt kwijtgescholden [onderstreping door de geciteerde bron] dat wil zeggen “effectieve straf” na aftrek wegens eventuele VI [voorlopige invrijheidstelling].’

Was het gratieverzoek aanvankelijk gericht op strafvermindering voor de semtex-zaak, uiteindelijk zou gratie worden verleend voor de veroordeling uit 1985 voor handel in cocaïne:

‘Gezien het rechterlijk advies en het voorstel van Onze Minister van Justitie van 19 juni 2000, directie bestuurszaken, gratie, nr. G. 9993/026 hebben goedgevonden en verstaan kwijt te schelden een deel, groot achtien maanden, van de gevangenisstraf van negen jaren met aftrek van voorarrest (veroordeling gerechtshof bij arrest 27 juni 1985 wegens overtreding van de *Opiumwet*).³⁰

H. zou een maand later, op 28 juli 2000, als vrij man de gevangenis verlaten. H. hoefde de toen nog openstaande gevangenisstraf voor de semtex-zaak van twee jaren niet uit te zitten. Teeven had namelijk op 20 maart 2000 de tenuitvoerlegging van die straf opgeschort. Op 22 november 2000 deed Doedens een gratieverzoek in de semtex-zaak. Bij Koninklijk Besluit van 16 maart 2001 werd H. een jaar van deze gevangenisstraf kwijtgescholden.

Arrondissementsparket Amsterdam
Bedrijfsbureau Hoofdofficier van Justitie

Postbus 64500, 1080 BN Amsterdam

Advocatenkantoor Doedens
T.a.v. mr. J.H.L.C.M. Kuipers
en mr. M. Jurgens
Postbus 1055
3500 BB Utrecht

Bezoekadres
Parnassusweg 220-228
Toren A/B
Telefoon (020) 541 2111

Onderdeel
Doorkiesnummer(s)
Datum
Oms kenmerk
Onderswerp

Bedrijfsbureau
(020) 541 36 02
25 februari 2000
BJS/mw/183
zaak ~~Hi~~
parket nr. 13.017030-94

Bij beantwoording de
datum en oms kenmerk
vermelden.

Geachte heer Kuipers en Jurgens,

Naar aanleiding van onze bespreking d.d. woensdag 23 februari jl. kwam ik het navolgende met u overeen:

- Ingazande 11 november 2000 zal het Openbaar Ministerie te Amsterdam de executie van uw straf (2 Jaar) ter zake van de "semtaxzaak" opschorten in afwachting van een in te dienen gratieverzoek.
- Op een in te dienen gratieverzoek zal door het Openbaar Ministerie positief worden geadviseerd, waarbij nadrukkelijk wordt aangegeven dat de onvoorwaardelijke straf van 2 Jaar kan worden omgezet in arbeid ten algemene nutte en/of voorwaardelijke gevangenisstraf en/of elektronisch toezicht.
- Het Openbaar Ministerie treedt met de voorzitter van de behandelend strafkamer (licentietijd) in overleg om te bezien of de zittingsrechter eveneens positief op het gratieverzoek zal adviseren.
- Noch het Openbaar Ministerie noch ~~Hi~~ (en zijn raadsman) zullen actief dan wel passief de media informeren over deze gemaakte afspraak.

Mag ik van u vernemen of u akkoord gaat met deze voorwaarden.

Hoogachtend,

Mr. F. Teeven

5 De ontnemingsschikking: de afwikkeling

5.1 Inleiding

Wie in het COMPAS-administratiesysteem van het Openbaar Ministerie de executie-aantekeningen opzoekt over de ontnemingszaak van H., komt daar de volgende aantekening tegen: ‘het in beslaggenomen geld is afgehandeld door Fred Teeven’.¹

Dit hoofdstuk gaat in op de afwikkeling van de ontnemingsovereenkomst. Daaronder moet worden verstaan de opheffing van de beslagen op de verschillende banktegoeden in België en in Luxemburg en op andere vermogensbestanddelen, en de overmaking van deze tegoeden.

Ook komen feiten en omstandigheden aan de orde die van belang zijn voor de vaststelling van de belastingplicht van H. en Yet P.

Onderstaande informatie is ontleend aan de processen-verbaal en onderliggende informatie van de FIOD van 20 juli 1993, 28 september 1993, 20 oktober 1993, 1 december 1993, 8 april 1994 en 15 december 1994. Verder is informatie gebruikt die de Erfgoedinspectie op 8 juli 2015 heeft aangetroffen in het centraal archief van de gerechten in Amsterdam. Bij deze informatie gaat het om de bankafschriften waarop de overmakingen van de tegoeden op de twee rekeningen van H. bij *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* naar de derdenrekening van advocatenkantoor Doedens, in juli en augustus 2001, staan vermeld. Met deze gegevens is het mogelijk de omvang van deze tegoeden van H. op het moment dat er beslag werd gelegd in 1993 tot het moment van overmaking van de bedragen naar de derdenrekening van advocatenkantoor Doedens in 2001 met elkaar te vergelijken.

De Onderzoekscommissie heeft zich tot de Luxemburgse autoriteiten en de desbetreffende bancaire instellingen gericht met verzoeken om informatie over de vermogensbestanddelen van H. en Yet P. Het Luxemburgse bankgeheim dat in die jaren strikt werd gehanteerd, staat uitwisseling van dergelijke

informatie in de weg, tenzij de informatie nodig is voor strafrechtelijk onderzoek. Het onderzoek van de Onderzoekscommissie is echter niet van dien aard en er zijn thans ook geen aanwijzingen voor niet-verjaarde, strafbare feiten die een dergelijk beroep op de verstrekking van informatie voor strafrechtelijke doeleinden zouden rechtvaardigen. Er is daardoor uit Luxemburg geen aanvullende informatie beschikbaar gekomen voor de Onderzoekscommissie.

5.2 De banktegoeden

De definitieve ontnemingsschikking (met als datum 15 juni 2000) heeft betrekking op vier bankrekeningen (tussen haken staat de datum van beslaglegging):

- Rekeningnummer 30-570942-34
van *Banque Générale du Luxembourg* (26 juli 1993)
- Rekeningnummer 32-570942-88
van *Banque Générale du Luxembourg* (26 juli 1993)
- Rekeningnummer 17019
van *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* (10 september 1993)
- Rekeningnummer 4014
van *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* (10 september 1993)

Zoals hierna wordt behandeld, zijn alleen de saldi van de twee rekeningen bij *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg*, als tussenstap, overgemaakt op de rekening van het arrondissement Amsterdam. De Onderzoekscommissie heeft H., via zijn raadsman, in dit verband de volgende vraag voorgelegd:

‘zijn, anders dan in de schikkingsovereenkomst is bepaald, de saldi op de beide rekeningen bij de *Banque Générale* rechtstreeks overgeboekt naar uw cliënt, de derdenrekening van advocatenkantoor mr. Doedens of een andere door uw cliënt of mr. Doedens aangewezen rekening van een derde?’²

Op 21 oktober 2015 heeft de raadsman van H. laten weten dat zijn cliënt heeft besloten de Onderzoekscommissie geen informatie te verschaffen.³ De Onderzoekscommissie komt in bijlage 9 terug op de communicatie met H. en zijn raadsman.

Hierna zal elk van de vier rekeningen afzonderlijk worden behandeld.

5.2.1 Rekeningnummer 30-570942-34 van Banque Générale du Luxembourg

Deze rekening stond op naam van Anthony Cassidy, een van de aliassen van H. en was een rekening-courant.

De rekening werd geopend op 26 januari 1993. Het saldo op 26 juli 1993 (datum beslag) bedroeg 400.744 Belgische francs (22.041 gulden). Dit bedrag (plus de eventuele aanwas) is in 2001 niet overgemaakt vanuit Luxemburg naar het arrondissement Amsterdam.

Rekening 30-570942-34	Saldo in gulden
26 juli 1993	22.041

5.2.2 Rekeningnummer 32-570942-88 van Banque Générale du Luxembourg

Deze rekening stond eveneens op naam van Anthony Cassidy en was een depositorekening. Deze rekening werd geopend op 26 januari 1993. Op 27 januari 1993 vond een storting van 500.000 Belgische francs (27.500 gulden) plaats. Op 26 juli 1993 (datum beslag) bedroeg het saldo 508.761 Belgische francs (27.982 gulden).

Als zou worden uitgegaan van een rentepercentage van drie procent,⁴ zou in juli 2001 het bedrag op deze rekening 637.190 Belgische francs (35.045,45 gulden) zijn geweest. Ook dit bedrag viel buiten de overmakingen in juli en augustus 2001 vanuit Luxemburg naar het arrondissement Amsterdam.

Rekening 32-570942-88	Saldo in gulden
26 juli 1993	27.982

5.2.3 Rekeningnummer 17019 van F. van Lanschot Bankiers Luxemburg

Deze rekening stond op naam van Yet L.P. en/of A.L. Cassidy en was een rekening-courant, waaraan een depositorekening en een effectenrekening waren gekoppeld. Deze rekening werd op 13 september 1989 geopend en was een rekening waarvan de klanten zelf het beheer voeren. De bank werd uitsluitend bevoegd verklaard om opdrachten van de klant uit te voeren. Die opdrachten konden mondeling, dan wel via telex of telefax worden verstrekt.

Deze rekening kende slechts twee handelingen, in beide gevallen stortingen. Op 13 september 1989 200.000 gulden en op 9 maart 1990 598.000 gulden;

totaal: 798.000 gulden. Op 10 september 1993 (datum beslag) bedroeg het saldo op deze rekening 1.083.667,29 gulden. Cassidy en Yet P. gaven bij het openen van deze rekening als woon- en verblijfplaats de huurwoning van Yet P. in Amsterdam op.

Rekening 17019	Saldo in gulden
13 september 1989	200.000
09 maart 1990	798.000
10 september 1993	1.083.667,29

5.2.4 Rekeningnummer 4014 van F. van Lanschot Bankiers Luxembourg

Deze rekening, waarop zich het grootste deel van het in Luxemburg ondergebrachte bekende deel van het vermogen bevond, stond op naam van A.L. Cassidy en/of [Yet].L.P.. Het was een rekening-courant waaraan een depositorekening en een effectenrekening waren gekoppeld. Deze rekening werd op 13 september 1989 geopend op naam van A.L. Cassidy. Op 14 januari 1991 werd de rekening op beider namen gezet. Op 19 september 1989 werd de rekening in een portfolio managementrekening omgezet. Dit wil zeggen dat de bank de rekening beheerde tegen de voorwaarden die vooraf met de klant waren vastgelegd.⁵ Die voorwaarden hielden in dat, tegen een provisie, de bank een effectenportefeuille beheerde.

Wat de verdeling van het effectendeel van de rekening 4014 betreft, spraken de bank en de cliënt af dat 30 procent van het ingelegde vermogen in vaste rente opleverende obligaties zou worden belegd, 30 procent in vreemde valuta, 10 procent in onroerend goed en 30 procent in aandelen. Voor deze bankrekening sloten Cassidy en Yet P. ook een overeenkomst om opties te kopen en te verkopen. Tussen 1989 en het moment waarop beslag werd gelegd op deze rekening (10 september 1993) week de onderverdeling van beleggingscategorieën af van bovenstaande verdeling. Er werd namelijk in die periode voornamelijk belegd in vaste rente opleverende obligaties en spaarbrieven aan toonder.

De portefeuille spaarbrieven en obligaties bestond op 30 november 1989 uit obligaties en spaarbrieven met een waarde van 455.000 gulden:

- Nederlandse staatsobligaties 1989-1999 met 7,5 procent rente
- Nederlandse Gemeenten 1989-2001 met 7,375 procent rente
- Franse staatsobligaties 1987-2002 met 8,5 procent rente
- Aegon 1989-1999 met 7,75 procent rente

Het aandelenpakket was op 30 november 1989 ongeveer 4.000 gulden waard.

Spaarbrieven

Spaarbrieven zijn vastrentende obligaties die tussentijds geen rente uitkeren maar opbouwen tot een eindwaarde.⁶ Een klant die een spaarbrief koopt, legt eenmalig een bedrag in dat met een vast rentepercentage aangroeit gedurende de looptijd van de spaarbrief. Die looptijd bedraagt over het algemeen één tot tien jaar. In plaats van periodieke betaling wordt de rente opgeteld bij de hoofdsom. De rentebetaling wordt dus uitgesteld tot het einde van de looptijd, een zogeheten samengestelde rente. Het fysieke waardepapier vertegenwoordigt de waarde, net zoals in het geval van een ouderwets spaarbankboekje. Spaarbrieven kunnen gewoon thuis worden bewaard, of in de kluis van een bank. Afrekening geschiedt contant aan het einde van de looptijd of eerder door overdracht aan een ander.

Spaarbrieven bezaten een aantal aantrekkelijke eigenschappen. Pas aan het einde van de looptijd hoefde er belasting te worden betaald over de ontvangen rente op een spaarbrief. Door de uitgestelde belastingheffing konden spaarbrieven fungeren als een appeltje voor de dorst, met het verschil dat een spaarbrief ondertussen wel rendeerde. De rentevergoeding lag bovendien over het algemeen hoger dan die op een gewone spaarrekening of deposito-rekening.

Wanneer een spaarbrief buiten Nederland, bijvoorbeeld in Luxemburg, werd aangekocht en er beperkingen bestonden over uitwisseling van financiële gegevens tussen het desbetreffende land en Nederland, dan kon vermogen buiten het zicht van de Nederlandse fiscus worden gebracht. Behalve bij de aankoop en verkoop vonden er door de uitgestelde rentebetaling geen financiële transacties plaats tijdens de looptijd. Afgezien van een eventueel periodiek overzicht van de bank waar de spaarbrief in de kluis zat, hoefden er geen afschriften van mutaties te worden gestuurd. Sporen van het weggesluisde vermogen bleven daarmee tot het minimum beperkt.

Een spaarbrief kon gekoppeld zijn aan een specifieke eigenaar, 'op naam', of 'aan toonder', waarbij de bezitter van het waardepapier als de rechtmatige eigenaar wordt beschouwd. Het bijkomend voordeel van spaarbrieven aan toonder was dat deze overdraagbaar waren aan een ander. Een rekening met deze of gene kon er relatief gemakkelijk mee vereffend worden, zonder dat er sporen achterbleven.

Bovenstaande karakteristieken maakten dat spaarbrieven een populaire vluchthaven waren voor zwart en crimineel geld. Dit type product was vooral populair tot aan het einde van het vorige millennium. De grootschalige belastinghervormingen in de jaren voor en rond de eeuwwisseling zorgden ervoor dat het product zijn fiscale aantrekkingskracht verloor. Parallel daaraan groeiden de mogelijkheden om ontwijking en ontduiking van belasting op te sporen en aan te pakken.

Eind 1990 was de portefeuille spaarbrieven en obligaties door aankoop en rente gegroeid naar bijna 1,2 miljoen gulden. De aandelenportefeuille had toen een waarde van 420.000 gulden.

Het totaal van rekeningnummer 4014 op 30 juni 1991 was toegenomen tot 5.175.117,91 gulden. De rente over het eerste halfjaar van 1991 was bijna 80.000 gulden. De aandelenportefeuille had op 30 juni 1991 een waarde van bijna 300.000 gulden. Meer dan drie miljoen gulden was de portefeuille spaarbrieven en obligaties waard. Op de depositorekening (met een rente van 9,2 procent) stond een miljoen gulden.

Op 10 april 1992 bedroeg de 'valuation of account 4014' 5.223.479,40 gulden. De rente-inkomsten over het eerste kwartaal van 1992 bedroegen 26.036,32 gulden. Het aandelenpakket vormde niet meer dan 1,38 procent van het totaalbedrag: 72.277,50 gulden. Bijna negentig procent van het tegoed zat in spaarbrieven en obligaties: 4.658.860,56 gulden.

Het saldo op deze rekening bedroeg op 10 september 1993 (datum beslag) 2.522.669,43 gulden. H. en Yet P. gaven bij het openen van deze rekening als woon- en verblijfplaats de huurwoning van Yet P. in Amsterdam op. Als beroep vermeldde H. 'manager'.

Rekening 4014	Saldo in gulden	Waarvan spaarbrieven en obligaties
30 juni 1991	5.175.117,91	3.000.000
10 april 1992	5.223.479,40	4.658.860,56
10 september 1993	2.522.669,43	

5.2.5 Verschil tussen de saldi op 10 september 1993 en augustus 2001

Op de twee rekeningen bij *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* stond bij de opening van beide rekeningen, op 13 september 1989, een totaalbedrag van 2.040.690 gulden.

Dat bedrag groeide aan door het verschil tussen stortingen en opnames alsmede rente tot 3.606.336 gulden op 10 september 1993, de dag waarop op deze tegoeden beslag werd gelegd.

Tussen 10 september 1993 en augustus 2001 steeg het bedrag van de tegoeden door rente tot 5.303.590,82 gulden (+1.697.254,82): zie de volgende tabel.

Ontwikkeling van de tegoeden (in guldens) op de rekeningen bij F. van Lanschot Bankiers Luxembourg

Nr.	Beginsaldo 1989	Saldo 10 september 1993 volgens FIOD 15 december 1994	Overgemaakt bedrag 2001	Vershil 2001-1993	Vershil 2001- beginsaldo
4014	1.242.690	2.522.669			
17019	798.000	1.083.667			
Totaal	2.040.690	3.606.336	5.303.590,82	+1.697.254,82	+3.213.359,72

5.2.6 De storting op 7 september 2001

F. van Lanschot Bankiers Luxembourg heeft vier bedragen overgemaakt aan het arrondissement Amsterdam in juli en augustus 2001:

Datum	4 juli 2001	4 juli 2001	9 juli 2001	31 augustus 2001	totaal
Bedrag	439.333,45	1.379.893,43	629.302,45	2.855.061,49	5.303.590,82

Van het bedrag van in totaal 5.303.590,82 gulden werd 4.710.627,18 gulden op 7 september 2001 overgeboekt naar de derdenrekening van advocatenkantoor Doedens. Het verschil tussen deze twee bedragen, 592.962,64 gulden, was samen met het bedrag van 157.037,36 gulden dat in de ontnemingsschikking is genoemd het in de schikkingsovereenkomst genoemde bedrag van 750.000 gulden dat naar Justitie zou gaan. In hoofdstuk 3 is al ingegaan op de herkomst van het bedrag van 157.037,36, dat afkomstig is van verschillende bankrekeningen van H. en Yet P. in België.

In het bedrag van 4.710.627,18 gulden is overigens een kleine rekenfout gesloten, van één gulden: $5.303.590,82 - 592.962,64 (750.000 - 157.037,36) = 4.710.628,18$. De financiële afdeling van het arrondissementsparket Amsterdam heeft dit verschil van 1 gulden boekhoudkundig opgelost, door 750.001 gulden op 28 september 2001 over te boeken naar rekeningnummer 829301 van het ministerie van Justitie.

5.3 De verrekening van de schade door de ontsnappingspoging met semtex

De rechtbank Leeuwarden veroordeelde H. en zijn medeverdachte Ulrich M. op 3 maart 1999 tot betaling van 27.172 gulden, te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf 20 oktober 1994.⁷ Het betrof de kosten van de schade die veroorzaakt was door het gebruik van semtex bij de ontsnappingspoging uit de Bijlmerbajes op 20 oktober 1994. Ulrich M. en H. waren eerder al voor deze gewelddadige uitbraakpoging veroordeeld tot gevangenisstraffen. Met de wettelijke rente (over de periode vanaf 20 oktober 1994) was 12.378,57 gulden gemoeid. Hiermee kwam het totale bedrag op 39.550,57 gulden. De Staat der Nederlanden had verder nog een bedrag van 2.095 gulden van H. tegoed. Dat bedrag betrof de kosten van een door H. aangespannen kort geding dat op 27 november 1998 diende, maar ter zitting werd aangehouden. De eis in het kort geding betrof vernietiging van de beschikking van 12 augustus 1998 tot een langer verblijf (zes maanden) van H. in de EBI. De Staat der Nederlanden vorderde aldus in totaal 41.645,57 gulden van H.

Op 6 juli 1999 had de landsadvocaat de raadsman van H. laten weten dat de Staat der Nederlanden aanspraak maakte op dit volledige bedrag. Uit de beschikbare correspondentie is op te maken dat Kuijpers moeite had met de verlangde betaling van de wettelijke rente. De afhandeling van deze kwestie liep in ieder geval vertraging op en de landsadvocaat moest overgaan tot de inschakeling van een deurwaarder, wat 380 gulden aan extra kosten met zich meebracht. Eind augustus 1999 kwam Kuijpers met het voorstel om het volledige bedrag van 41.645,57 gulden te verrekenen 'met hetgeen strafvorderlijk conservatoir inbeslaggenomen is'.⁸ Dit voorstel is, namens de Staat, op 31 augustus 1999 aanvaard en vastgelegd door de landsadvocaat in een brief aan Kuijpers.

Desgevraagd liet Teeven in een van zijn gesprekken met de Onderzoekscommissie het volgende weten:

'Gevraagd naar de schade in de semtex-zaak van 40.000 gulden, zegt de heer Teeven niet te weten of dit bedrag is meegenomen in de verrekening. De heer Teeven sluit niet uit dat dit vergeten is.'⁹

Om onduidelijke redenen is de verrekening niet, althans niet duidelijk, verwerkt in de financiële administratie van het arrondissementsparket Amsterdam. In elk geval heeft het Openbaar Ministerie de verrekening niet verdisconteerd bij de afwikkeling van de schikking. Daardoor is men bij die afwik-

keling uitgegaan van een te hoog bedrag aan onder beslag liggende gelden. Het gevolg daarvan is dat de afwikkeling van de ontnemingschikking in de voorstelling van het Openbaar Ministerie wel het bedrag van 750.000 gulden omvatte – dat bedrag (of eigenlijk een gulden meer) is ook door het arrondissementsparket doorgeleid naar het ministerie van Justitie als voldoening van de schikking – maar feitelijk is slechts een bedrag van 708.534,43 gulden aan te merken als daadwerkelijk voldaan schikkingsbedrag.

5.4 De woningen, de *Mabelia* en de in beslag genomen sieraden en cash

Het appartement in Antwerpen

Op 17 september 1993 werd beslag gelegd op de woning aan de Hoogstraat 69 #8 in Antwerpen. Voor de aankoop van deze woning had de klantenmanager van *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* in het voorjaar van 1991 voor H. contact opgenomen met een fiscaal adviseur in Kalmthout, bij Antwerpen. De klantenmanager had de fiscaal adviseur laten weten dat H. belangstelling had voor aankoop van deze woning:

‘Uit de inlichtingen welke ik kreeg van [de klantenmanager] zou de heer Cassidy een vermogend zakenman zijn. Kort nadien heeft de heer Cassidy me telefonisch gecontacteerd om een afspraak te maken. Hij is dan nadien bij mij op kantoor geweest. [...] Hij deelde me mede dat hij geïnteresseerd was in een pand te Antwerpen Hoogstraat 69. Op dat ogenblik reeds zegde Cassidy dat een zekere advocaat [naam van een Nederlandse advocaat] me later zou contacteren om een regeling te treffen voor de overname van het pand. [...] De naam van de Limited betreft *Shevcroft Ltd.* [...] Hij gaf aan dat hij het pand niet op eigen naam wilde kopen, maar dat hij de meest gunstige manier wou hebben die fiscaal aantrekkelijk was. Ik heb hem dan aangeraden dat het meest interessante was een stichting op te richten in Liechtenstein, welke het interessantste was voor het recht van overname. [...] Als naam van de stichting had ik voorgesteld dat het *Sagitta Familienstiftung* zou zijn, wat Cassidy goed vond en ook heeft aangenomen.’¹⁰

De hierboven genoemde *Sagitta Familienstiftung* werd op 15 mei 1991 opgericht. Nog geen drie weken later, op 3 juni 1991, kocht deze stichting het in vernieuwbouw zijnde appartement #8 aan de Hoogstraat 69 in Antwerpen. Op 17 maart 1994 wendde dr. E. (Erich) Fischer, advocaat in Basel en tekeningsbevoegd lid van het bestuur van de *Sagitta Familienstiftung*, zich tot de

procureur des Konings in Antwerpen. Fischer beklaagde zich erover dat hij uitsluitend langs informele weg via de FIOD was ingelicht over het beslag op het appartement en op de bankrekening van de *Sagitta Familienstiftung* bij de *Generale Bank* in Antwerpen.¹¹ Ook liet hij weten dat door het beslag de bijdragen aan de vereniging van eigenaren van de appartementen niet konden worden betaald. Hij vreesde dan ook dat ‘die Stockwerkeigentümergeinschaft bald versuchen wird, auf dem Zwangsvollstreckungsweg zu ihrem Geld zu kommen.’¹²

Dat gebeurde ook. De firma IMFICO, die klaarblijkelijk zorgde voor het onderhoud van het appartementencomplex aan de Hoogstraat, had bij vonnis van de vrederechter van het vijfde kanton Antwerpen op 1 september 1998 een achterstallige betaling van de *Sagitta Familienstiftung* van 1.253.031 Belgische francs vermeerderd met wettelijke rente en gerechtskosten (in totaal ongeveer 71.500 gulden) toegewezen gekregen.¹³ Na een openbare veiling ging het eigendomsrecht van het appartement op 14 september 1999 bij notaris J. (Johan) van Oekel in Brasschaat over naar een nieuwe eigenaar, die hiervoor 9,5 miljoen Belgische francs (522.500 gulden) betaalde. Boven op dit bedrag betaalde de nieuwe eigenaar 19 procent ‘aktekosten’. Met de hoofdsom van 9,5 miljoen Belgische francs konden de achterstallige bijdragen en bijkomende kosten van 1,3 miljoen Belgische francs (71.500 gulden) worden betaald. Het restant (8,2 miljoen Belgische francs = 451.000 gulden) kwam in handen van de Belgische Staat, die ook nog 230.000 Belgische francs tegoed had (12.650 gulden). De huidige eigenaar kocht het appartement op 3 juni 2013 voor 600.000 euro (1.320.000 gulden). Het appartement dat op de derde verdieping is gelegen, biedt een uniek uitzicht over de Schelde en heeft naast een woonkamer twee slaapkamers met elk een badkamer en aan de achterzijde een terras. Via een zij-uitgang beschikte H. over een parkeerplaats.

De woning in Oude Wetering

Een soortgelijke versluierende constructie als voor de aankoop van het appartement in Antwerpen gebruikte H. eveneens voor de aankoop van een woning aan de jachthaven in Oude Wetering. Hiervoor richtte de ook bij de dekmantelconstructie in Antwerpen betrokken Nederlandse advocaat een v.v. op die de eigendom van de woning verkreeg: *Cultureel Planbureau Perspectief B.V.*, later omgedoopt in *Beheermaatschappij Perspectief B.V.* De woning (die naderhand buiten het beslag zou blijven) werd op 15 november 1990 voor 152.500 gulden gekocht. Ook hier speelde tijdens de detentie van H. dat de bijdragen aan de vereniging van eigenaren niet werden afgedragen. Op 22 mei 1995 werd executoriaal beslag genomen op de woning. De achterstallige

betalingen waren toen opgelopen tot 4.425,35 gulden. Op 13 november 1996 ging de woning in café *De Fransche Brug* in Roelofarendsveen onder de hamer tijdens een openbare veiling. De nieuwe eigenaar betaalde 180.000 gulden.

De woningen in Rotterdam

Ook Yet P. zelf roerde zich in de aankoop van woningen. Op 1 december 1988 kocht Yet P., samen met de zoon van haar zus, een beneden- en afzonderlijke bovenwoning in de Rotterdamse wijk Charlois. Als beroep gaf ze ‘interieuradviseuse’ op. Haar neef, op dat moment 18 jaar oud, gaf als beroep ‘scholier’ op. Met de aankoop van de twee woningen was destijds 57.000 gulden gemoeid. Op deze woningen is geen beslag gelegd. Uit de latere verkoop blijkt dat naderhand sprake is geweest van een aanzienlijke waardestijging. Op 12 augustus 2009 werd de woning gesplitst in twee appartementsrechten. Kort daarna, op 31 augustus 2009 en 9 oktober 2009, zijn beide woningen verkocht, voor respectievelijk 78.000 en 110.000 euro.

Op 18 december 1992 kocht Yet P., wederom samen met haar neef, twee andere woningen in Charlois. Dit keer ging het om een bedrag van 115.000 gulden. Ook hier was de latere waardestijging aanzienlijk: op 19 juli 2005 werden beide panden verkocht aan de gemeente Rotterdam voor 345.000 euro (de ene woning in verhuurde staat, de andere woning vrij van lasten en huur).

De sieraden en de cash

In het reeds door Teeven ondertekende voorstel voor een schikkingsovereenkomst dat hij op 22 juni 1998 aan Doedens stuurde, werd voorgesteld dat wat de in Antwerpen in beslag genomen sieraden betreft het parket zou trachten een teruggave te bewerkstelligen.

In het interview in *de Volkskrant* van 4 april 2014 gaf Doedens aan dat H. het grootste deel van zijn vermogen plus enkele panden, een jacht, exclusieve auto's en juwelen had teruggekregen van het Openbaar Ministerie.¹⁴

Waar ging het bij benadering om?

Tijdens een doorzoeking op 26 april 1993 (de datum van de aanhouding van H. en Yet P.) in de woning in Oude Wetering werden diverse goederen en *cash* geld in beslag genomen, waaronder 34.400 Belgische francs (ongeveer 1.900 gulden), 2.000 gulden, een mapje met creditcards en een zwarte *Audi 100*. Daarnaast werden goederen en *cash* geld in beslag genomen die werden aangetroffen in safeloketten bij de *vSB-bank* in Amsterdam op naam van Yet P.

en haar moeder, waaronder 11 biljetten van 1.000 gulden en diverse sieraden, zoals een ketting ter waarde van 31.000 gulden, een armband ter waarde van 30.000 gulden, twee sets oorbellen ter waarde van respectievelijk 21.000 en 1.400 gulden, een ring ter waarde van 800 gulden, een armband ter waarde van 9.975 gulden en een *Cartier* dameshorloge ter waarde van 45.780 Franse francs (ongeveer 15.000 gulden).¹⁵ Uit een safeloket bij diezelfde bank op naam van de moeder van Yet P. werd in beslag genomen onder andere 900 gram baar goud en 5.000 gulden. Een in beslag genomen bankpasje werd aan haar teruggegeven.¹⁶

Een bankkluis in Antwerpen op naam van H. en Yet P. werd opengeslepen omdat beiden weigerden de toegangscode te geven. In die kluis lagen onder andere 121 biljetten van 1.000 gulden, 1.600 Franse francs (ongeveer 500 gulden), een gouden ring, diverse goudkleurige kettingen en een koffer met acht uurwerken van merken als *Rolax*, *Breitling* en *Cartier*.¹⁷

Op 27 april 1993 werden bij de *Kredietbank* in Antwerpen diverse muntstukken en vele sieraden in beslag genomen uit een kluis op naam van Yet P., waaronder een ring met inscriptie '[H.] – [Yet P.] 2/11/90'.¹⁸

In de conclusie van eis in de hasj-zaak tegen H. werd vermeld dat aan *cash* vermogen bij H. kon worden getraceerd een bedrag van 34.400 Belgische francs (ongeveer 1.900 gulden) en 123.000 gulden.¹⁹ Zowel in Antwerpen als in Oude Wetering werden kleine hoeveelheden hasj aangetroffen.

Op 6 mei 1994 werd Yet P. veroordeeld en werd verbeurd verklaard 11.000 gulden en een groot deel van de in beslag genomen sieraden, met uitzondering van onder meer twee uurwerken, een armband en de ring met inscriptie.

De Onderzoekscommissie heeft in de zaak H. geen documenten aangetroffen waaruit verbeurdverklaring van de onder hem in beslag genomen goederen en *cash* blijkt.

De Mabelia

Bij de aanschaf van het jacht *Mabelia* was opnieuw de eerder genoemde Nederlandse advocaat betrokken. Dit keer werd gebruikgemaakt van een combinatie van een Trust en een Limited op het eiland Jersey. Op 3 juni 1988 werd het koopcontract voor de aanschaf van het jacht getekend door een jachtwerf in Muiden en de *Creolite Holdings Limited*. Het aankoopbedrag was 754.076,40 gulden. In een proces-verbaal van de FIOD werd een bedrag van

1.074.916,50 gulden genoemd dat voor de aanschaf en exploitatie benodigd was.²⁰ De aankoop was gefinancierd met bedragen die afkomstig waren van de rekening BANAAAN van *Femis* en van de bankrekening van Yet P. bij de *Kredietbank* in Antwerpen. Officiële documenten van het eiland Jersey noemden als ‘managing owners or managers’ van de *Mabelia* Yet P. en Johannes Antonius van de Mortel (een van de aliassen van H.). Als thuishaven werd *Port de la Rague* in Theoule sur Mer (vlak bij Cannes, in Frankrijk) genoemd. Bij doorzoeken in Antwerpen en Oude Wetering troffen de FIOD-rechercheurs foto’s van het jacht aan met daarop Yet P. en H. Ook het plezierjacht de *Mabelia* is buiten het in 1993 gelegde beslag gebleven.

Samenvattend

Het bovenstaande samenvattend, moet worden vastgesteld dat de banktegoeden van H. bij de *Banque Générale du Luxembourg* buiten de afwikkeling van de ontnemingsschikking zijn gebleven. Het tegoed op de beide rekeningen bij *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* bedroeg in de zomer van 2001 geen twee miljoen gulden, zoals het BOOM veronderstelde, en ook geen 3,5 miljoen gulden, zoals Teeven op 18 januari 2000 nog meende, maar 5,3 miljoen gulden. Het appartement in Antwerpen, met een waarde van ruim een miljoen gulden, viel weliswaar onder het beslag, maar is uiteindelijk verkocht. Daarbij is een klein deel van de opbrengst gebruikt, ter betaling van de achterstallige bijdragen en bijkomende kosten, en voor het overige – waarschijnlijk nog steeds onder de titel van strafvorderlijk conservatoir beslag – bij de Belgische Staat. De genoemde andere woningen en de *Mabelia* bleven buiten het beslag en bleven dus ook in handen van H. en Yet P. De eerder in beslag genomen sieraden en het *cash* geld kregen H. en Yet P. terug, met uitzondering van de ten laste van Yet P. verbeurd verklaarde voorwerpen. De FIOD sloot niet uit dat H. en Yet P. nog over andere vermogensbestanddelen beschikten. In totaal zou het – zo berekende de FIOD op 15 december 1994 – in ieder geval om 21.682.063 gulden gaan.

5.5 De woonplaats van H. en Yet P., in verband met hun belastingplicht.

Tot 1 januari 1986 stond H. ingeschreven in de gemeente Zwanenburg (nu gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude). Daarna stond hij tot 22 mei 1997 geregistreerd als ‘v.o.w.’ (vertrokken onbekend waarheen). Van 20 augustus 1984 tot zijn ontsnapping op 2 september 1985 was H. gedetineerd. Daarna verbleef hij in het buitenland. Yet P. had een huurwoning in Amster-

dam. In juni 1992 betrokken H. en Yet P. een appartement in Antwerpen. Zij beschikten ook over een woning in Oude Wetering, waarin zij op 26 april 1993 werden gearresteerd. H. bleef gedetineerd tot zijn vrijlating op 28 juli 2000. Waar hij daarna heeft verbleven, heeft de Onderzoekscommissie niet kunnen achterhalen. Volgens zijn raadsman Doedens woonde H. op 22 november 2000 in Hoofddorp. De Belastingdienst heeft geen informatie over de belastingaangifte van H. over 2001, wel over de belastingaangifte van Yet P. over 2001. Daarin komen de Luxemburgse rekeningen niet voor.

Teeven heeft in zijn gesprekken met de Onderzoekscommissie het standpunt ingenomen dat H. en Yet P. voorafgaand aan hun aanhouding op 26 april 1993 in Nederland niet belastingplichtig waren. In een van de gesprekken met de Onderzoekscommissie heeft Teeven hierover het volgende gezegd (sprekend over het overleg dat hij toentertijd als hoofd van het Kolibri-team heeft gevoerd):

‘De heer Teeven heeft in overleg met de zaakofficier het standpunt ingenomen dat H. en Yet P. voor het grootste gedeelte in België woonden en de vraag is of hij daar nog overleg over heeft gehad met een deskundige. Er is overleg geweest – begin jaren negentig – met diverse inspecteurs van de fiscale recherche, een belastinginspecteur en een inspecteur omzetbelasting, om te bezien hoe de zaak het beste kon worden aangepakt. [...] Uit het dossier begin jaren negentig, niet na 1993, bleek dat H. meer dan zes maanden in het buitenland verbleef. De heer Teeven blijft bij zijn eerdere uitleg aan de Onderzoekscommissie over de 180-dagen regel.’²¹

Binnen het arrondissementsparket Amsterdam liepen de meningen over het verblijf van H. buiten de Nederlandse landsgrenzen uiteen. Over de woon- en verblijfplaats van H. heeft Wortel tegen de Onderzoekscommissie het volgende gezegd:

‘H. was toen voortvluchtig, omdat hij in 1985 was ontsnapt uit de Bijlmerbajes. Hij bleek echter al enkele jaren onder een alias te verblijven in Oude Wetering. Er is uitvoerig getapt en geobserveerd. De heer Wortel geeft aan dat destijds zeker aan de Belgen is gevraagd eens te kijken in Antwerpen.’²²

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie liet Valente weten het met Teeven eens te zijn:

‘H. is niet fiscaal aangepakt, maar heeft wel een ontnemingsvordering gekregen. Hij woonde niet in Nederland en was voortvluchtig. Hij was soms in Antwerpen, waar hij is gearresteerd,²³ en soms in Nederland.’²⁴

Een medewerker van de FIOD vertelde de Onderzoekscommissie het volgende:

‘[...] ook was de heer Lease aanwezig bij de huiszoeking in Antwerpen omdat het vermoeden bestond dat H. daar woonachtig zou zijn.’²⁵

In het proces-verbaal van de FIOD van 27 april 1993 staat vermeld dat een dag eerder doorzoekingen zijn gedaan. De woning in Oude Wetering werd daarbij aangemerkt als vakantiewoning en het appartement aan de Hoogstraat Antwerpen als het woonadres.

Van Yet P. is bekend dat ze van 1980 tot 1989 een wao-uitkering genoot. De Onderzoekscommissie heeft nagegaan of H. en Yet P. na hun respectievelijke vrijlatingen een uitkering van het *Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen* (uwv) of van de *Sociale Verzekeringsbank* (svb) ontvingen. In 2000 en 2001 had Yet P. een uitkering van het uwv.²⁶ De Belastingdienst heeft bevestigd dat zij over die jaren aangifte inkomstenbelasting heeft gedaan. H. ontving geen uitkering van uwv of svb, noch beschikt de Belastingdienst over een dossier van H. waaruit blijkt dat sprake is van aangifte inkomsten – of vermogensbelasting.

5.6. De informatievoorziening van het Openbaar Ministerie aan de FIOD

De Onderzoekscommissie heeft Teeven de vraag voorgelegd of het Amsterdamse parket de Belastingdienst of de FIOD in 1994 of 1995 op de hoogte heeft gesteld van het voorlopige oordeel van de Amsterdamse rechtbank van 29 november 1994 in de ontnemingszaak, zodat de fiscus zich had kunnen beraden op het nemen van fiscale stappen jegens H., voor de periode voorafgaand aan zijn arrestatie in 1993.

Volgens Teeven volgde uit het door hem ingenomen standpunt omtrent de belastingplicht van H. dat de Belastingdienst niet behoefde te worden ingelicht.

In dat verband heeft Teeven de Onderzoekscommissie gewezen op de speciale positie van de FIOD:

‘Ten aanzien van de verhouding tussen de FIOD en de Belastingdienst, licht de heer Teeven toe dat het te makkelijk is om aan te nemen dat de Belastingdienst op de hoogte was van de vermogensbestanddelen van H. omdat de FIOD die informatie had. Sommige elementen kunnen nu eenmaal niet worden gedeeld, zoals bijvoorbeeld bij de uitvoering van rechtshulpverzoeken. Het is medewerkers echter niet verboden om de

Belastingdienst te informeren. Het is wel zo dat parallel aan de zaak H. ook de strafzaak tegen Johan V. liep. In die laatste strafzaak – het Kolibri-dossier – zijn er wel fiscale aanslagen opgelegd, gebaseerd op dezelfde schepen (*Coral Sea II, Pacific Tide, Aquarius*) en transporten met hasj als in de zaak H. Er is toen een berekening gemaakt van wie met hoeveel waar in zit. Dus ook mensen bij de Belastingdienst hadden in dit geval wetenschap dat er hasjtransporten hadden plaatsgevonden waar crimineel geld mee gemoeid was. De Belastingdienst was ook op de hoogte van de transacties van de *Femis-bank*, dat het binnengekomen geld was te herleiden naar coderekeningen en dat daar onder anderen Johan V., Bertus K. en H. achter zaten.²⁷

Hiertegenover staat dat de FIOD hier anders tegenaan kijkt. Een medewerker van de FIOD heeft de Onderzoekscommissie het volgende meegedeeld:

‘[De medewerker van de FIOD] zet uiteen dat de FIOD werkt onder leiding van het Openbaar Ministerie. Als er contact zou zijn geweest tussen de FIOD en de Belastingdienst dan was dit in opdracht of met toestemming van het Openbaar Ministerie.

De Onderzoekscommissie wijst op de geheimhoudingsclausule ten aanzien van de Belastingdienst in de schikkingsovereenkomst. Uit de gesprekken met de Onderzoekscommissie is gebleken dat een aantal mensen denkt dat de Belastingdienst op de hoogte werd gehouden door de FIOD. [De medewerker van de FIOD] antwoordt dat de lijnen zo niet liepen. Indien er overleg zou plaatsvinden met de Belastingdienst, zou dat alleen rechtstreeks via het Openbaar Ministerie hebben kunnen lopen, nooit rechtstreeks op eigen titel. Wat betreft de schikking: dat speelde pas nadat de FIOD het strafrechtelijk onderzoek had afgerond en ging (voor zover bekend) buiten de FIOD om. De FIOD is een uitvoerende organisatie die opsporingsonderzoeken uitvoert onder gezag van het Openbaar Ministerie. Ten aanzien van fiscale strafrechtelijke onderzoeken geldt dat deze mede in opdracht van de Belastingdienst worden uitgevoerd. Het Kolibri-onderzoek betrof echter geen fiscaal onderzoek. De Onderzoekscommissie vraagt of het dan klopt dat indien men bij de leiding van het Openbaar Ministerie zegt, dat de Belastingdienst op de hoogte werd gehouden door de FIOD, de positie van de FIOD niet goed wordt begrepen. [De medewerker van de FIOD] beaamt dat dit inderdaad het geval is.²⁸

DEEL 2 DE INFORMATIEPOSITIE

In dit deel van het onderzoeksrapport gaat het over de wijze waarop bij opeenvolgende bewindspersonen en het ministerie van (Veiligheid en) Justitie informatie beschikbaar was over de onderhandelingen over en de inhoud van de uiteindelijke overeenkomst, die de datum van 15 juni 2000 draagt. Het gaat hierbij allereerst, in hoofdstuk 6, wat de opeenvolgende ministers van Justitie, het Openbaar Ministerie en het ministerie van Justitie betreft, over de periode die begint met de brief van Doedens, de raadsman van H., van 15 juni 1999 en die loopt tot en met 2005. Voor de binnen het Openbaar Ministerie zelf beschikbare informatie in die periode verwijst de Onderzoekscommissie ook naar hetgeen al in de hoofdstukken 3, 4 en 5 is vermeld.

De Onderzoekscommissie merkt op dat tussen 2005 en begin 2014, de eerste uitzending van *Nieuwsuur*, geen enkele aandacht is uitgegaan naar de ontneemingschikking met H. en wat daar verder nog op is gevolgd. Die periode blijft daarom verder buiten beschouwing.

De informatiepositie over de gebeurtenissen in 2014 en 2015 komt aan de orde in hoofdstuk 7.

6 De beschikbaarheid van informatie over de ontnemingschikking bij opeenvolgende bewindspersonen van Justitie, bij het Openbaar Ministerie en bij het ministerie van Justitie tussen 15 juni 2000 en 9 augustus 2005

6.1 De brief van Doedens aan de minister van Justitie van 15 juni 1999

Van 3 augustus 1998 tot 22 juli 2002, dus ook ten tijde van de onderhandelingen tussen Teeven en Doedens, was Korthals minister van Justitie. Op 15 juni 1999 ontving de minister een brief van Doedens.¹ De brief werd per fax verzonden en nog dezelfde dag ingeboekt bij het ministerie van Justitie. Namens H. richtte Doedens zich tot de minister met een verzoek dat hij uitgebreid toelichtte. Voor de inhoud van deze brief wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

De minister liet op de brief de volgende aantekening achter:

‘Gaarne onmiddellijk uitzoeken. Mij is van een schikking niets bekend.’

Het Openbaar Ministerie had net een woelige tijd achter de rug, die in *NRC Handelsblad* als volgt werd omschreven:

‘Geen overheidsinstelling mocht zich in de jaren negentig zo verheugen in de belangstelling als het Openbaar Ministerie. Incidenten in de strafrechtpleging, vileine interne ruzies en zelfs “muitერი” tegen de minister, het werd allemaal breed uitgemeten. En zelden in gunstige zin.’²

Met de komst van de nieuwe voorzitter van het college van procureurs-generaal, De Wijkerslooth, moest een einde komen aan deze woelige periode voor het Openbaar Ministerie. In de woorden van De Wijkerslooth zelf:

‘De minister heeft laatst in *Het Parool* gezegd bang te zijn voor bananenschillen. Welnu, ik ben er ook voor om te zorgen dat er zo min mogelijk bananenschillen komen op de trap van de minister. Het OM is de laatste jaren veel te vaak betrokken geweest bij bananenschillen die uit het eigen apparaat naar boven kwamen.’³

Niet alleen de verhouding tussen het Openbaar Ministerie en de minister was aan verbetering toe, maar het boterde ook niet binnen het Openbaar Ministerie. En dan met name tussen het arrondissementsparket Amsterdam en het in Den Haag zetelende college van procureurs-generaal.

Van beide kanten werd publiekelijk olie op het vuur gegooid. *NRC Handelsblad* kopte op 22 december 1999: 'Titanengevecht in Openbaar Ministerie'. Aan De Wijkerslooth de taak om de rust binnen het Openbaar Ministerie te laten weerkeren:

'Mensen voelen zich binnen het Openbaar Ministerie kennelijk onveilig. Ik moest zorgen dat de vetes binnen het OM verdwenen. Er was kinsinne, men stond elkaar naar het leven. En het was natuurlijk heel griezelig dat de journalistiek werd gebruikt om het pistool op elkaar te richten omdat je kennelijk een oorlogje hebt met een ander. Dus praat ik met mensen en kijk of kwesties op een fatsoenlijke manier zijn op te lossen.'⁴

Een van de personen die De Wijkerslooth in het bovenstaande citaat op het oog had, was de Amsterdamse hoofdofficier van justitie Vrakking. Deze had de publiciteit gezocht met uitspraken die aan zijn opvattingen over het college van procureurs-generaal niets te raden overlieten. Zo pleitte hij voor benoeming van de hoofdofficieren van justitie door de gemeenteraden en was hij er voorstander van om het college van procureurs-generaal te vervangen door één procureur-generaal. De Wijkerslooth haalde op zijn beurt publiekelijk uit naar Vrakking:

'Er zijn oude vossen die je hun streken nauwelijks meer afleert. Ik vind het echt heel vervelend. Ik heb met Vrakking ook besproken dat hij zich dit niet meer kan permitteren. Ik heb een beroep gedaan op zijn wijsheid en hoop dat het afneemt. Maar ja, als je last hebt van een kraan, dan probeer je hem dicht te draaien, maar hij zal altijd nog wel wat nadruppen. Dat past ook in de Amsterdamse context. En Hans Vrakking heeft bij het Openbaar Ministerie ook niet het eeuwige leven. De reorganisatie van zijn parket, waarvoor hij is gevraagd te blijven, duurt nog een maand of zes.'⁵

De Wijkerslooth gaf in 2000 zijn voordracht tijdens de Openbaar Ministerie-conferentie de titel 'Het College is de baas' mee. Hij was uitgesproken over de koers van het Openbaar Ministerie:

'Als u zegt wat streef je na, dan zeg ik: wat intellectualiteit, wat evenwicht, goede juristen in plaats van *crime fighters*.'

Terug naar de brief van Doedens, die al dan niet gewild deze tegenstelling blootlegde tussen de 'Republiek Amsterdam' en de minister, met aan zijn zijde het college van procureurs-generaal. De minister kreeg een ambtsbericht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal, dat daartoe zelf

een ambtsbericht had verkregen van de hoofdofficier van justitie in Amsterdam. Het college van procureurs-generaal stuurde zijn ambtsbericht, na advies van de landsadvocaat te hebben ingewonnen, op 22 juni 1999 naar de minister. Daarbij plaatste het college wel een kritische noot:

‘Het College is van oordeel dat de onderhandelingen een onwenselijke inhoud hebben gehad en heeft de hoofdofficier van justitie te Amsterdam, met het oog op de toekomst, hierop aangesproken.’⁶

Het college had zich hierbij met name laten leiden door het commentaar van de landsadvocaat, die afwijzend stond tegenover het opnemen van afspraken met betrekking tot gratie in een schikkingsovereenkomst ex artikel 511c Sv:

‘Art. 511c Sv heeft daarop niet het oog, terwijl dergelijke afspraken geen grond voor gratie als bedoeld in de *Gratiewet* lijken op te leveren. Ook overigens is het de vraag of dergelijke afspraken in ons stelsel van strafvordering passen.’⁷

Er ontspoon zich een uitvoerige correspondentie, die al aan de orde is gekomen in hoofdstuk 3. Op 5 oktober 1999 herhaalde de minister in een brief aan Doedens dat hij geen aanleiding had op zijn eerdere brief terug te komen. Wel herhaalde hij het eerder gedane aanbod:

‘Ik wijs u er nog op dat het Openbaar Ministerie bereid blijft om met u en met de heer [H.] te onderhandelen over een schikking in het kader van de procedure tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, waarbij executiekorting c.q. advisering over gratieverzoeken echter geen onderwerp van onderhandeling zal kunnen zijn.’⁸

Van dat aanbod maakten Doedens en Kuijpers gebruik. Nieuwe onderhandelingen mondden in de loop van februari 2000 uit in een tekst voor een ontnemingsschikking die op woensdag 23 februari 2000 op het arrondissementsparket Amsterdam in aanwezigheid van H. werd besproken. Parallel aan de tekst voor een ontnemingsschikking waarin H. de Staat 750.000 gulden verschuldigd zou zijn, werd een brief opgesteld waarin werd afgesproken dat het Openbaar Ministerie positief zou adviseren inzake gratie.

De minister werd niet op de hoogte gebracht van de uitkomsten van dat gesprek en van de uiteindelijke overeenkomst, zoals hij in antwoorden op vragen van twee Tweede Kamerleden in 2002 zou laten weten.

6.2 De uitzending van *Reporter* van 22 februari 2002; Kamervragen

Op 15 april 2002 stelden de leden van de Tweede Kamer Rietkerk en Van de Camp schriftelijke vragen aan de minister van Justitie. Aanleiding daarvoor was een uitzending, op 22 februari 2002, van het *KRO*-televisieprogramma *Reporter* over de pluk-ze-wetgeving. De documentairemakers, de heer J. (Jos) Slats en mevrouw M. (Margo) Smit, constateerden een groot verschil tussen de verwachtingen en de daadwerkelijke opbrengsten. Voor het Openbaar Ministerie was het volgens de programmamakers lastig om de hoogte van de wederrechtelijk verkregen voordelen van criminelen te onderbouwen. Advocaten als mr. Th.U. (Theo) Hiddema en Doedens, die beiden in het programma aan het woord kwamen, rekenden zichzelf niet tot de rekenwonders, maar ze waren wel degelijk in staat de sommetjes van het Openbaar Ministerie van de nodige kanttekeningen te voorzien.

Daar kwam bij dat – althans dat beeld werd gewekt – de zittende magistratuur een groot deel van de berekeningen van het Openbaar Ministerie wegstreepte. In de zaak van drugs crimineel Charles Z. kwam de berekening van het Openbaar Ministerie uit op 77 miljoen gulden, maar haalden de raadsheren van het gerechtshof Amsterdam er vijftig miljoen af. Volgens *Reporter* was het treffen van schikkingen buiten de rechter om schering en inslag geworden. Advocaten en officieren van justitie gooiden het volgens *Reporter* op een akkoordje, waarbij sprake was van tegenvallende opbrengsten voor het Openbaar Ministerie. Als ‘cause célèbre’ brachten ze de vordering van officier van justitie Wortel van een half miljard gulden en de uiteindelijke opbrengst van, volgens Doedens, ‘een paar ton’ bij een ontnemingschikking met H.

Uit de uitzending van *Reporter* op 22 februari 2002

REPORTER: ‘Advocaten bevestigen dat er ook buiten de officiële overeenkomsten nog van alles wordt geregeld. Onder de tafel.’

DOEDENS: ‘Dan is de vraag welk gedeelte van de onderhandelingen wordt in het officiële contract opgenomen. Het schikkingscontract. Dan kan het zijn dat in de correspondentie nog een paar andere zaken via een briefwisseling geregeld wordt.’

REPORTER: ‘Is het uitgesloten dat er nog een aparte overeenkomst komt? Kan het zijn dat afzonderlijk nog wat omliggende dingen worden afgesproken?’

STEENHUIS: ‘Nee. Dat is uitgesloten. Het schikkingsvoorstel is het schikkingsvoorstel. Je moet niet twee schikkingsvoorstellen hebben. Of een

hoofdvorstel en een nevenvorstel. Je moet de voorwaarden waaronder geschikt wordt in het vorstel opnemen. Zou ik denken.'

DOEDENS: 'Mr X die veroordeeld is betaalt een x bedrag. Tegenover dat x bedrag kan dan van alles staan. Hij kan een x bedrag betalen en is dan misschien van de strafzaak af. Hij kan een x bedrag betalen en dan krijgt hij nog een gedeelte van zijn illegale geld dat in het buitenland staat. Dat krijgt hij als dat wordt overgemaakt naar justitie in Nederland voor een zeer groot gedeelte. Het kan ook zo zijn dat iemand die nog een deel van zijn straf moet uitzitten dat op die straf middels een soort briefje – laat ik het maar zo zeggen – dat niet bij het schikkingscontract hoort nog een keer in de executie van die straf wordt gesneden.'

[...]

REPORTER: 'Reporter heeft zo'n onderliggende afspraak bij een pluk-ze-schikking. Het is een brief van een officier van justitie aan een advocaat. In de brief staan afspraken die niet in de officiële schikkingsovereenkomst opgenomen zijn.'

In beeld komt vervolgens de overeenkomst die officier van justitie Teeven op 22 juni 1998 aan Doedens en H. heeft voorgelegd.

In een zogeheten oplegnota kreeg minister Korthals uitleg over de politieke gevoeligheid van deze uitzending:

'In een televisie-uitzending van *Reporter* [...] werd breed uitgemeten dat Justitie de destijds hooggespannen verwachtingen van pluk-ze niet heeft waargemaakt en er daarom toe over is gegaan om op grote schaal schikkingen te treffen in ontnemingszaken met criminelen. Daarbij zou het [Openbaar Ministerie] – zo werd gesuggereerd door een aantal geïnterviewde advocaten, waaronder mr. Doedens – ook buiten de schikkingsovereenkomst om andere afspraken maken met criminelen, bijvoorbeeld over executiekorting of een positief [Openbaar Ministerie-]advies op een ingediend gratieverzoek. De teneur was, kortom: met het [Openbaar Ministerie] valt overal over te onderhandelen.'

De opsteller van de oplegnota hield vervolgens de minister het volgende voor:

'Naast de in algemene zin bestaande politieke gevoeligheid over het onderwerp schikkingen speelt in deze casus een rol dat door het optreden van ovj Teeven kennelijk op zijn minst de indruk is ontstaan bij de heer [H.] en mr. Doedens dat er in het kader van de ontnemingschikking ook over andere zaken kon worden onderhandeld. In de uitzending van

Reporter werd ook een deel uit een schikkingsovereenkomst getoond, ondertekend door mr. Teeven, waarin andere afspraken en toezeggingen waren opgenomen dan toegestaan volgens de geldende [Openbaar Ministerie-]richtlijnen. Die overeenkomst is echter nooit daadwerkelijk tot stand gekomen, maar dat vermeldde *Reporter* er niet bij.

Dat dergelijke afspraken absoluut niet aan de orde kunnen zijn in een ontnemingsschikking, heeft u destijds in een schrijven aan mr. Doedens echter ondubbelzinnig kenbaar gemaakt. [...]

Formeel is alles dus in orde, maar de beeldvorming rond deze zaak is natuurlijk niet fraai. Daar komt bij dat het gegeven dat het in casu om mr. Teeven gaat (thans *Leefbaar Nederland*) voor de media natuurlijk een leuk extraatje is. En bij *Reporter* is dat in ieder geval bekend.

Dan is er nog het volgende: mr. Teeven heeft niet alleen met de heer [H.] onderhandeld in het kader van een ontnemingsschikking, maar in dezelfde periode ook – zij het in een andere strafzaak – over een positief advies van het [Openbaar Ministerie] over een door betrokkene ingediend gratieverzoek. Ook het gehele gratiedossier is door het Parket-Generaal doorgespit en daaruit komt enige onregelmatigheid naar voren. De ovj heeft de executie van een straf in een andere zaak teruggenomen en daarmee – in de woorden van het College – formeel gezien “onzuiver” gehandeld. Maar materieel heeft het allemaal niet zo veel gevolgen gehad: de uiteindelijke uitkomst (namelijk: partiële gratieverlening) is niet heel veel anders dan te verwachten was geweest indien wel de formeel zuivere procedure zou zijn gevolgd. Maar ook hier geldt: de schoonheidsprijs verdient het niet.’

Klaarblijkelijk naar aanleiding van vragen van de minister, volgde een tweede oplegnota, die met name betrekking had op de wijze waarop aan H. tot twee keer toe via gratiëring kwijtschelding van straf was verleend.¹⁰ In deze nota werd op het volgende gewezen (vanwege de leesbaarheid heeft de Onderzoekscommissie een nummering aangebracht):

‘1. Bij het verlenen van gratie wordt doorslaggevende betekenis toegekend aan het advies van de [zittende magistratuur]. Gedachte daarachter is dat gratie een correctie is op een eerder rechterlijk vonnis. Indien de rechter die dat vonnis heeft uitgesproken vervolgens positief adviseert omtrent gratiëring, beslist DBZ [de directie binnen het ministerie van Justitie] in 99,9 procent positief.

2. Het komt met een zekere regelmaat voor dat positieve adviezen van de [zittende magistratuur] ongemotiveerd zijn, dat is dus niet ongebruikelijk.
3. Het [Openbaar Ministerie] mag toezeggingen doen over een voorgenomen positief advies omtrent gratie, maar niet over een positieve gratiebeslissing als zodanig. Daarover beslist het [Openbaar Ministerie] niet. In de onderhavige zaak heeft het [Openbaar Ministerie] uitsluitend de toezegging gedaan positief te zullen adviseren. Daarmee is het [Openbaar Ministerie] dus binnen de grenzen van zijn bevoegdheid gebleven.¹¹

Kamervragen

Naar aanleiding van de uitzending van *Reporter* stelden de Kamerleden Rietkerk en Van de Camp op 1 maart 2002 tien vragen aan de minister van Justitie. Vijf van deze vragen, waarvan de achtste specifiek betrekking had op H., werden beantwoord aan de hand van een ambtsbericht dat op 4 april 2002 aan de minister van Justitie was gestuurd.¹² Het betrof de vragen zes tot en met tien.

Het ambtsbericht van het college van procureurs-generaal ('een voorstel voor de beantwoording van de vragen 6 tot en met 10') was ondertekend door de toenmalige voorzitter van het college, De Wijkerslooth. Ter voorbereiding van dit ambtsbericht stelde Teeven op 14 maart 2002 een notitie op 'aan de hand van het mij ter beschikking staande dossier [onderstreping door Teeven]'.¹³

In deze notitie ging Teeven in op enkele procedurele en inhoudelijke problemen die zich bij de ontnemingsprocedure hadden voorgedaan. De notitie was gericht aan mr. G.T. (Theo) Hofstee van het arrondissementsparket Amsterdam. Teeven besteedde drie van de vier bladzijden tellende notitie aan de beantwoording van de achtste Kamervraag:

'Is het waar dat drugs crimineel [Kees] H. van de 498 miljoen gulden winst slechts een paar ton aan Justitie moest betalen en als gevolg van een schikking en andere afspraken buiten de rechter om, verder vrijuit kan gaan, waardoor in de straf is gesneden? Was u hiervan op de hoogte en komt dit vaker voor?'

De beantwoording van de andere vragen liet Teeven buiten beschouwing of voorzag hij slechts van summiere antwoorden. Zo gaf hij antwoord op de volgende vraag:

‘Bent u ervan op de hoogte dat schikken door het [Openbaar Ministerie] in het kader van een ontnemingsvordering eerder regel dan uitzondering is?’

Zijn suggestie voor een antwoord luidde als volgt:

‘Het is bekend dat er wordt geschikt door het [Openbaar Ministerie] op grond van artikel 511c Sv. (of dat eerder regel dan uitzondering [is] kan door mij niet worden beantwoord, wellicht wel door jou [Hofstee]).’

De zesde vraag luidde:

‘Worden naast het schikken door de advocaat van de veroordeelde crimineel, buiten de rechter om, afspraken gemaakt met de officier van justitie. Bent u hiervan op de hoogte?’

Teeven stelde voor deze vraag als volgt te beantwoorden:

‘(kan volgens mij ook niet worden beantwoord) Er worden en werden door officieren van justitie afspraken gemaakt met raadslieden van verdachten over (kleine en grote) onderwerpen de opsporing en vervolging van verdachten betreffende. De minister is hiervan op de hoogte.’

Zoals eerder vermeld, ging Teeven in zijn notitie met name in op de beantwoording van de achtste Kamervraag. Dat mondde uit in een uitvoerige uiteenzetting. De kern van deze uiteenzetting was het proces-verbaal van de zitting van 20 april 1994 in de strafzaak tegen H. vanwege de hasj-zaak:

‘dat de behandelend officieren van justitie toentertijd van mening waren dat bij wetswijziging (in casu 1 maart 1993) voor de verdachte de meest gunstige regeling moet worden toegepast, in casu artikel 36e oud van het *Wetboek van Strafrecht*. Uit de stukken blijkt dat de rechtbank te Amsterdam met de officier van justitie van mening is dat artikel 36e oud *Wetboek van Strafrecht* van toepassing is bij de behandeling van de onderhavige ontnemingsvordering. Naar het oordeel van de rechtbank was niet aan de orde of de norm van artikel 36e nieuw van het *Wetboek van Strafrecht* aan de orde komt.’

Vervolgens nam – zo gaf Teeven aan – de rechtbank geen genoegen met de door het Openbaar Ministerie verstrekte financiële gegevens die aan de ontnemingsvordering ten grondslag lagen:

‘uit het proces-verbaal van de zitting van 29 november 1994 blijkt dat de rechtbank te Amsterdam van mening is dat een nader strafrechtelijk financieel onderzoek noodzakelijk blijkt teneinde te onderzoeken welk

voordeel H. daadwerkelijk in het tijdvak van 1 oktober 1989 tot en met 26 april 1993 uit de bewezenverklaarde feiten had genoten, (mede) aan de hand van de door justitie bij [H.] aangetroffen vermogensbestanddelen die tot dat voordeel zijn te herleiden, een en ander onder voeging van de bewijsmiddelen die op dat voordeel betrekking hebben. Vervolgens werd het onderzoek ter zitting voor onbepaalde tijd geschorst.’

Weliswaar had de FIOD op 15 december 1994 een nieuwe berekening gemaakt, waarin het door H. genoten wederrechtelijk genoten voordeel 21.682.063 gulden zou hebben bedragen. Maar:

‘de organisatie van de transporten van de hasj is in handen geweest van meerdere personen. Eerst na het onherroepelijk worden van de strafzaken tegen die personen lag een verdeelsleutel vast over de meerdere deelnemers van de criminele organisatie. De laatste strafzaak tegen een van die organisatoren is eerst op 30 mei 1998 onherroepelijk geworden.’

Het betrof Johan V., die op 21 januari 1996 was gearresteerd. Na diens veroordeling kwamen de onderhandelingen tussen Teeven en H. in een stroomversnelling en lagen achtereenvolgens twee voorstellen, van 19 en 22 juni 1998, op tafel. Over het ook in de uitzending van *Reporter* in beeld gebrachte voorstel van 22 juni 1998 beweerde Doedens dat het de instemming van de leiding van het Amsterdamse arrondissementsparket had gekregen, dan wel dat het een door alle partijen ondertekende overeenkomst zou zijn geweest. Op 4 september 1998 liet Teeven Doedens echter weten dat van overeenstemming geen sprake was.

In zijn notitie ging Teeven verder in op de schikkingsovereenkomst van 15 juni 2000. Daarover was – zo berichtte Teeven – de nodige correspondentie gevoerd. Allereerst wees hij op het ambtsbericht van Vrakking van 21 juni 1999 ‘over de ontwikkelingen in de zaak H.’ Verder bleek volgens Teeven uit een brief van Swagerman en hemzelf van 25 februari 2000 (kenmerk bjs/mw/184) dat ‘de conceptovereenkomst was voorgelegd aan het BOOM’.

In zijn notitie bracht Teeven nog iets opmerkelijks naar voren. De brief van minister Korthals aan Doedens van 23 juni 1999 was hem namelijk kennelijk pas bij de opstelling van zijn notitie onder ogen gekomen: ‘uit de ter beschikking gestelde documenten van het college van procureurs-generaal blijkt niet dat de behandelend officier wel de beschikking heeft gehad over een kopie van de brief van de minister van Justitie aan mr. Doedens. Naar mijn oordeel hebben de behandelend officieren van justitie juist gehandeld.’

Dit laatste sloeg op de totstandkoming van de schikkingsovereenkomst die Teeven in februari 2000 situeert:

‘Naar aanleiding van een op 23 februari 2000 ten parkette gehouden bespreking werden op 25 februari 2000 (met respectievelijk kenmerk bjs/mw/183 en bjs/mw/184) twee brieven verzonden aan advocatenkantoor Doedens, waarvan één brief (kenmerk bjs/mw/184) betrekking had op de gesloten schikking ex artikel 511c Sv met betrekking tot parketnummer in eerste aanleg 13/017023-93 (de hasj-zaak), hoger beroep parketnummer 23.001779/94. Abusievelijk staat in de brief vermeld parketnummer 13/017030-94 (de semtex-zaak). De andere brief d.d. 25 februari 2000 (kenmerk bjs/mw/183) had betrekking op een procedure rond gratie. Beide brieven werden ondertekend door de toenmalige wnd. plv. hoofdofficier van justitie te Amsterdam. De brieven hebben betrekking op twee afzonderlijke strafzaken.’

Wat dit laatste betreft, wijst de Onderzoekscommissie erop dat beide brieven zijn ondertekend door Swagerman, toen overigens waarnemend fungerend hoofdofficier van justitie. De onder de brieven vermelde namen zijn Teeven (brief 183) respectievelijk Swagerman en Teeven (brief 184).

In zijn notitie van 14 maart 2002 aan Hofstee schreef Teeven over de wijze waarop deze afspraak zijn beslag had gekregen het volgende:

‘Op 19 oktober 1999 heeft H. ter zake van het vonnis met parketnummer 13/017030/94 (de semtex-zaak) een gratieverzoek met schorsende werking ingediend wat bij Koninklijk Besluit van 16 maart 2001 werd ingewilligd, waarbij H. van het onvoorwaardelijke deel van de straf 1 jaar werd kwijtgescholden. Uit het kopiedossier van de afdeling gratie op het parket Amsterdam, betrekking hebbend op het gratieverzoek d.d. 19 oktober 1999 (kenmerk 993/296), blijkt dat bij Koninklijk Besluit van 16 maart 2001 H. gratie werd verleend voor de duur van 1 jaar. Terzake van dit gratieverzoek is in het dossier geen gratieadvies van het openbaar ministerie aanwezig.’

In dit deel van de notitie is overigens sprake van feitelijke onjuistheden. Het gratieverzoek voor de straf in de semtex-zaak is namelijk niet van 19 oktober 1999, maar van 22 november 2000. H. was op dat moment al vier maanden weer in vrijheid, in afwachting van de tenuitvoerlegging van zijn gevangenisstraf voor de semtex-zaak. Het door Teeven bedoelde gratieverzoek was echter van 12 september 1999 en de naar aanleiding daarvan verleende gratie betrof de gevangenisstraf in de coke-zaak. Bij Koninklijk Besluit van 27 juni

2000 werd H. een deel van de straf in de coke-zaak (achttien maanden) kwijtgescholden. De kwijtschelding van straf bij Koninklijk Besluit van 16 maart 2001 voor de semtex-zaak (een jaar) berustte bovendien wel degelijk op een advies van het Openbaar Ministerie.

Dat laatste advies is op 14 december 2000 gedateerd en de adviseur was Teeven:

‘Overwegende dat langdurig is verbleven in de (tijdelijke) extra beveiligde inrichting in Vught; overwegende dat betrokkene is getroffen door persoonlijke omstandigheden, waarbij hij geen afscheid kon nemen van zijn ouders; overwegende dat betrokkene sinds 26 april 1993 onafgebroken was gedetineerd; adviseert de opgelegde gevangenisstraf om te zetten in een gevangenisstraf voor de duur van 1 jaar geheel voorwaardelijk met een proeftijd van 2 jaar.’

Teeven had op 20 maart 2000 de tenuitvoerlegging van de straf in de semtex-zaak opgeschort. In afwachting van het uitzitten van zijn straf voor de semtex-zaak was H. op 28 juli 2000 vrijgelaten, een maand na de kwijtschelding van een deel van zijn straf voor de coke-zaak. Volgens Teeven in zijn notitie had H. op 28 juli 2000 al te veel dagen detentie ondergaan. De einddatum van de detentie voor de drie strafvonnissen tezamen zou volgens Teeven zijn uitgekomen op 11 april 2002. De netto-aftrek van detentie als gevolg van het Koninklijk Besluit van 27 juni 2000 én van het Koninklijk Besluit van 16 maart 2001 zou volgens Teeven twintig maanden bedragen. Dat zou betekenen dat H. op 11 augustus 2000 vrij had moeten komen. Maar Teeven kon op 28 juli 2000 (laat staan op 20 maart 2000, toen hij de tenuitvoerlegging opschortte) uiteraard nog niet weten van de kwijtschelding van een jaar gevangenisstraf bij Koninklijk Besluit van 16 maart 2001.

In zijn ambtsbericht aan de minister liet de voorzitter van het college van procureurs-generaal zich kritisch uit over de handelwijze van Teeven:

‘Zoals eerder aangegeven heeft de officier van justitie voorts in het kader van de toezegging het vonnis in zaak 2 [de semtex-zaak], dat reeds ter uitvoering was aangeboden, teruggenomen uit het executietraject. Daarbij verkeerde hij overigens in de onjuiste veronderstelling dat op grond van artikel 559a, eerste lid, Sv aan het gratieverzoek van 19 oktober 1999 opschortende werking toekwam aan het vonnis in zaak 2, waarvan op dat moment de tenuitvoerlegging nog niet was aangevangen. In het licht van artikel 553 Sv acht het college deze terugneming onzuiver. [...] Geconcludeerd moet derhalve worden dat het niet gratieerde deel van

het vonnis in zaak 2 derhalve formeel gezien niet is geëxecuteerd, ook al heeft betrokkene materieel gezien een periode in detentie doorgebracht die, op enkele dagen na, overeenkomt met de acht jaar en vier maanden die hij op grond van zijn drie veroordelingen, rekening houdend met VI en de twee partiële gratiëringen, zou dienen te worden gedetineerd.¹⁴

De minister gaf het volgende antwoord op de achtste Kamervraag:

'Het is juist dat met betrokkene op 15 juni 2000 op grond van artikel 511c van het Wetboek van Strafvordering een ontnemingschikking is getroffen. Het in de vraag vermelde hoge bedrag betreft de destijds geschatte totale handelsopbrengst van de gehele criminele drugsorganisatie waartoe betrokkene behoorde. De strafbare feiten waarmee het wederrechtelijk voordeel was verkregen, vielen echter onder de oude ontnemingswetgeving, die tot 1 maart 1993 gold. Die bepaalde dat bij ontneming aangetoond diende te worden dat het genoten voordeel in relatie stond tot de bewezen verklaarde feiten. Ontneming was daarom naar het oordeel van de rechter alleen mogelijk voorzover het Openbaar Ministerie, mede aan de hand van bij betrokkene aangetroffen vermogensbestanddelen die tot het wederrechtelijk verkregen voordeel zijn te herleiden, kon aantonen dat betrokkene daadwerkelijk in de betreffende periode uit de bewezen verklaarde feiten voordeel had genoten. Het moge duidelijk zijn dat er een groot verschil bestaat tussen de handelsopbrengst van de totale organisatie en het daadwerkelijk genoten voordeel dat één van de deelnemers uit die organisatie als gevolg van de bewezen verklaarde feiten heeft verkregen.

Dit aspect, alsmede de hoogte van de bij betrokkene aangetroffen vermogensbestanddelen, die ten tijde van de schikkingsovereenkomst f 2 000 000,- bedroegen, hebben tot de uiteindelijke schikking geleid, met een omvang in euro's ('een paar ton') als in vraag 8 vermeld. Daarvan werd ook melding gemaakt in de in vraag 1 bedoelde uitzending van het programma *Reporter*.

Ik was op de hoogte van het feit dat er met betrokkene schikkingsonderhandelingen werden gevoerd, maar niet van de uitkomsten ervan. Ik heb mij ten aanzien van de onderhandelingen op het standpunt gesteld dat executiekorting dan wel advisering over gratieverzoeken in ieder geval geen onderdeel dienden uit te maken van deze schikkingsonderhandelingen. Voor het aantal ontnemingschikkingen dat jaarlijks tot stand komt, verwijs ik naar het antwoord op vraag 4.

Het Openbaar Ministerie te Amsterdam heeft voorts in februari 2000 ter zake van een veroordeling in een andere strafzaak toezeggingen gedaan aan betrokkene, die betrekking hebben op positieve advisering op een gratieverzoek van betrokkene. Het positieve advies van het Openbaar Ministerie is gevolgd door een eveneens positief advies van de rechter, waarna bij Koninklijk Besluit van 16 maart 2001 partieel gratie is verleend door één jaar, van de gevangenisstraf van 2 jaar, kwijt te schelden.

Hoewel het OM te Amsterdam – conform het herhaalde verzoek van de raadsman van H. – aanvankelijk wel verband heeft willen leggen tussen de schikkingsovereenkomst en de advisering over een gratieverzoek in een andere strafzaak, is hem door de leiding van het Openbaar Ministerie te kennen gegeven dat geen verband mocht worden gelegd tussen, kort gezegd, de ontnemingsschikking en de gratiëring. In reactie op een brief van de raadsman van H. heb ik dat ook aan deze raadsman bericht per brief van 23 juni 1999.

Daarin heb ik expliciet aangegeven dat bij onderhandelingen over de ontnemingsschikking executiekorting dan wel advisering over een gratieverzoek daarvan geen onderwerp dienden uit te maken. Het college van procureurs-generaal is van de voorgenomen schikkingsovereenkomst op de hoogte gesteld en heeft deze goedgekeurd. Van het positieve advies inzake gratiëring in de andere strafzaak is het college van procureurs-generaal, gelet op de bijzondere omstandigheden van de zaak, in dit geval ten onrechte pas achteraf op de hoogte gesteld.

Wat de beslissing omtrent gratiëring betreft is nog het volgende van belang.

Bij het verlenen van gratie gaat het in feite om een correctie op een eerder gewezen rechterlijk vonnis. Daarom wordt bij de uiteindelijke besluitvorming omtrent gratieverlening grote waarde toegekend aan het advies van de rechter die de straf heeft opgelegd. In de praktijk wordt een positief advies van een rechter in vrijwel alle gevallen gevolgd door een positief besluit omtrent gratieverlening. Dat is in het onderhavige geval ook gebeurd. De belangrijkste reden voor de partiële gratiëring was blijkens de stukken, naast persoonlijke omstandigheden van betrokkene, het feit dat de mededader van betrokkene, die anders dan betrokkene zelf wel in hoger beroep was gegaan, in hoger beroep bij het gerechtshof één jaar gevangenisstraf had gekregen, terwijl hij in eerste instantie bij de rechtbank, net als betrokkene, tot twee jaar veroordeeld was. Zoals gezegd is het positieve advies van het Openbaar Ministerie gevolgd door een positief advies van de rechter, waarna bij Koninklijk Besluit van 16 maart 2001 partiële gratie is verleend.

Het Amsterdamse parket heeft voorts, conform een toezegging aan H., het vonnis in deze strafzaak, dat reeds ter uitvoering was aangeboden, teruggenomen uit het executietraject. Men verkeerde daarbij in de – overigens onjuiste – veronderstelling dat op grond van het gratieverzoek opschortende werking toekwam aan de tenuitvoerlegging van het vonnis, waarvan op dat moment de tenuitvoerlegging nog niet was aangevangen. Een dergelijke terugneming is formeel juridisch gezien niet zuiver, gelet op artikel 553 van het Wetboek van Strafvordering, aangezien een dergelijke bevoegdheid is voorbehouden aan de minister van Justitie. Aangezien het staand beleid is dat de executie wordt opgeschort in gevallen waarin honorering van een gratieverzoek waarschijnlijk is, mag evenwel verondersteld worden dat die opschortende werking zou zijn verleend, indien het parket daartoe een voorstel had gedaan. Maar alles overziend is de wijze waarop in het traject van de gratieverlening door het Openbaar Ministerie is gehandeld, onvoldoende zorgvuldig geweest.’

Belastingdienst

Aandacht verdient hier ook de vraag of de Belastingdienst in de uitzending van *Reporter* aanleiding heeft gevonden voor belangstelling voor H. in zijn hoedanigheid van belastingplichtige. Die belangstelling zou zich niet alleen hebben kunnen richten op de vraag of H. destijds, in de periode van 1989 tot 1993, binnenlands belastingplichtige was geweest, maar ook of hij dat was na zijn vrijlating in 2000, en met name ook na de teruggave van de Luxemburgse gelden, in 2001. Voor dit laatste was mede van belang dat de saldi van de rekeningen waarop in 1983 beslag was gelegd sindsdien waren aangegroeid door renteaanwas.

De Onderzoekscommissie heeft niet kunnen vaststellen of de uitzending van *Reporter* en de beantwoording van de vragen uit de Tweede Kamer hebben geleid tot optreden van de Belastingdienst. In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie liet staatssecretaris ir. E.D. (Eric) Wiebes het volgende weten:

‘De heer Wiebes stelt dat zijn voorganger in 2002 mogelijk iets heeft laten uitzoeken, maar daar is niets van teruggevonden.’¹⁵

6.3 De beschikbaarheid van informatie bij de toenmalige bewindspersonen van Justitie alsmede het Openbaar Ministerie en andere bewindspersonen in de periode tussen 16 april 2002 en augustus 2005

In april 2004 kreeg de Amsterdamse politie de tip dat een vuurwapengevaarlijke crimineel uit Londen in de hoofdstad verbleef. De flatwoning waar deze crimineel zou verblijven werd geobserveerd. Op 6 mei 2004 werd een man gezien die fysiek grote gelijkenis vertoonde met de gezochte Britse crimineel. Een arrestatieteam werd ingezet en de bewoner van de flatwoning werd aangehouden. Het bleek niet om de Britse crimineel, maar om Koos R. te gaan. Bij een doorzoeking vond de politie een koffertje met daarin 91.260 euro (112 biljetten van tien euro, 1.987 biljetten van 20 euro, 1 biljet van 200 euro en 1.004 biljetten van 50 euro).

Koos R. verklaarde aanvankelijk niet te weten van het koffertje. Hij woonde pas een week in de flatwoning. Het koffertje met inhoud werd vervolgens in beslag genomen.

Op 1 juni 2004 stuurde de raadsman van H. een fax naar het arrondissementsparket met de mededeling dat H. enkele weken daarvoor een koffertje met 95.000 euro achter de bank in de woonkamer in de flatwoning had gezet. Het koffertje met inhoud (volgens de raadsman voornamelijk biljetten van 500 euro) was van H. en H. kon het bedrag ook verantwoorden. De raadsman gaf aan dat H. in verband met een schikkingsovereenkomst ‘een groot geldbedrag [heeft] terug ontvangen hetwelke in het kader van die oude strafzaak – de “*Coral Sea 11*” affaire – op verzoek van de officier van justitie door de rechter-commissaris te Amsterdam was “bevroren” op een buitenlandse bankrekening. Gedurende de ruime periode van bevroering zijn die gelden rentedragend geweest.’ Zo nodig zouden, volgens de raadsman, Teeven en Swagerman ‘een bevestiging ter zake’ kunnen geven.

Het lukte echter niet om een afspraak te maken voor een gesprek tussen politie en H. over de vraag of het koffertje met inhoud aan H. toebehoorde. Op 20 augustus 2004 trok de raadsman daarom maar weer eens aan de bel en vroeg het koffertje met inhoud terug. Op 16 december 2004 werd H. als getuige gehoord. Hij verklaarde woonachtig te zijn in Torremolinos. Verder verklaarde hij dat het geld afkomstig was van een bankrekening in Zwitserland waarvan het tegoed zou zijn bevroren in verband met de strafzaak van de *Coral Sea 11*: ‘Dit was een rekening in Zwitserland. Ik heb al het geld van

deze rekening opgenomen en heb het op diverse plaatsen verstoppt, verdere details wil ik niet geven.’¹⁶ H. gaf daarbij aan dat het tegoed na het vrijgeven van deze rekening een bedrag van ongeveer zeven miljoen gulden betrof.

Op 18 april 2005 diende Kuijpers namens H. een klaagschrift ex artikel 552a lid 3 Sv in. De officier van justitie zou binnen drie maanden na het verhoor in december 2004 een en ander uitzoeken. Kuijpers vond dat die termijn was verstreken. H. had het geld dringend nodig ‘in verband met zijn zakelijke bezigheden’.

Op 26 juli 2005 behandelde de twaalfde kamer van de rechtbank Amsterdam het klaagschrift. De officier van justitie achtte het niet onaannemelijk dat het geld niet aan H., maar aan een ander zou toebehoren en achtte het ook niet onaannemelijk dat het geld afkomstig zou zijn van een misdrijf. Bij de behandeling van het klaagschrift maakte – blijkens de aantekeningen van de griffier – de raadsman wederom melding van de teruggave van een in beslag genomen geldbedrag van zeven miljoen gulden, dat met tussenkomst van Justitie zou zijn ontvangen. De rechter besliste op 9 augustus 2005 dat het beklag van H. gegrond was en gelastte de teruggave van 90.850 euro aan H.¹⁷

Op 23 januari 2006 werd een bedrag van 95.894,04 euro (90.850 + 5.044,04 euro aan wettelijke rente) overgemaakt op de derdenrekening van het advocatenkantoor Kuijpers Van der Biezen. Van deze betaling bevinden de betalingsgegevens zich bij het *Landelijk dienstencentrum van de rechtspraak*.¹⁸

RECHTBANK AMSTERDAM, TWAALFDE KAMER

RK: 05/1376

BESCHIKKING

op het klaagschrift **ex artikel 552a van het Wetboek van Strafvordering** van:

Cornelis Jacobus H _____,
geboren te Amsterdam op 29 november 1952,
te dezen woonplaats kiezende ten kantore van zijn raadsman, mr. J-H.L.C.M.
Kuijpers, Havenstraat 1-3, 5211 WC te 's-Hertogenbosch,

klager.

Procesgang.

Het klaagschrift is op 20 april 2005 ter griffie van deze rechtbank ontvangen.

De rechtbank heeft op 26 juli de raadsman van klager en de officier van justitie in openbare raadkamer gehoord.

Klager is - hoewel deugdelijk opgeroepen - niet verschenen.

Inhoud klaagschrift

Het klaagschrift strekt tot teruggave aan klager van het inbeslaggenomen goed, te weten:

- een geldbedrag van € 90.850,00.

Beoordeling

Uit de stukken is het volgende gebleken.

In verband met vermoedelijke overtreding van Wet wapens en munitie vindt er op 6 mei 2004 een doorzoeking plaats in perceel : _____ Aldaar wordt voornoemd geldbedrag inbeslaggenomen.

Op 1 juni 2004 heeft klager gesteld de rechthebbende van dat bedrag te zijn.

De raadsman van klager heeft in raadkamer aangevoerd dat klager in het kader van een in het verleden jegens hem geëntameerde strafzaak en een daaruit voortgevloede ontnemingszaak nadien op grond van een schikkingsovereenkomst ex artikel 511c van het Wetboek van Strafvordering van Justitie een groot geldbedrag terug heeft ontvangen. Dat bedrag was in het kader van die oude strafzaak - de 'Coral Sea' affaire - op verzoek van de officier van justitie door de rechter-commissaris 'bevroren' op een buitenlandse bankrekening, gedurende welke periode de gelden rentedragend zijn geweest. De herkomst van het geld is dus duidelijk te herleiden en het geld is niet van een misdrijf afkomstig. De officier van justitie heeft op een gegeven moment aangegeven drie maanden nodig te hebben voor nader onderzoek maar dat heeft niets opgeleverd. De stelling van dat de woning waarin hij zich bevond is geobserveerd en dat gezien moet zijn dat klager die woning heeft betreden met een koffertje, is niet weersproken.

De officier van justitie heeft verklaard zich te verzetten tegen teruggave van het inbeslaggenomen goed aan klager, aangezien nog steeds niet is aangetoond of aannemelijk geworden dat het geldbedrag van klager is. Klager was niet in de woning aanwezig toen het geld daar werd aangetroffen. Het is niet onaannemelijk dat het geld aan een ander dan klager toebehoort of dat het geld afkomstig is van een misdrijf. Er is nog steeds onderzoek naar (de herkomst van) het geld gaande en derhalve is het strafvorderlijk belang gediend met het voortduren van het beslag.

De rechtbank overweegt het volgende.

Sinds de inbeslagname van het geld en sinds klager heeft gesteld dat hij de rechthebbende is op het geld, is er meer dan een jaar verstreken. In die periode heeft de officier van justitie ruim de tijd gehad en genomen om onderzoek te doen naar (de herkomst van) het geld. Dit heeft kennelijk niet tot enig resultaat geleid. In die periode hebben zich geen andere belanghebbenden gemeld. Uit de - door de officier van justitie niet weersproken - verklaring van klager blijkt dat hij in het verleden een groot geldbedrag heeft ontvangen. De rechtbank gaat er vooralsnog van uit dat klager de rechthebbende is op het inbeslaggenomen geld. Het strafvorderlijk belang is onvoldoende aangetoond zodat dit zich niet langer verzet tegen teruggave.

Het beklag dient derhalve gegrond te worden verklaard.

Beslissing

De rechtbank verklaart het beklag **GEGROND**.

Gelast de teruggave van € 90.850,00 aan Cornelis Jacobus H..

Deze beslissing is op 9 augustus 2005 gegeven door
mr. C.N. Dalebout,
in tegenwoordigheid van mr. M. Cordia,

rechter,
griffier.

*Tegen de beslissing staat voor klager beroep in cassatie open, in te stellen ter griffie van deze rechtbank,
binnen veertien dagen na betekening van deze beschikking.*

7 De beschikbaarheid van informatie over de ontnemingschikking bij opeenvolgende bewindspersonen van Veiligheid en Justitie, bij het Openbaar Ministerie en bij het ministerie van Veiligheid en Justitie in 2014 en 2015

Wat er voorafging aan de uitzending van Nieuwsuur van 11 maart 2014

Op woensdag 19 februari 2014 informeerde het parket-generaal per e-mail het ministerie van Veiligheid en Justitie dat een redacteur van *Nieuwsuur*, drs. B.J.J. (Bas) Haan, contact had opgenomen met een woordvoerder van het Openbaar Ministerie. Haan beschikte – zo liet hij weten – over ‘documenten, die vragen oproepen’.¹ Het betrof naar zijn mening een zaak van toenmalig officier van justitie Teeven, op dat moment staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, die – zo had Haan naar zijn zeggen begrepen, blijkt het e-mailbericht van het Openbaar Ministerie – ‘niet geheel conform de wet heeft gehandeld’. Uit het e-mailbericht bleek niet dat Haan concrete vragen had: ‘er is afgesproken dat wij contact met hem zullen opnemen als wij ons inhoudelijk in de zaak hebben kunnen verdiepen. Het zou hem vooral om de financiële kant gaan van de ontnemingsschikking (en niet om de executiekorting en de positieve advisering op een gratieverzoek).’

Intussen boorde Haan andere contacten aan. Zo was Steenhuis benaderd door Haan en beschikte de oud-procureur-generaal over een door Haan aan hem verstrekte kopie van de ontnemingsschikking. Steenhuis had de voorzitter van het college van procureurs-generaal over zijn contact met Haan ingelicht.² Haan had ook al contact opgenomen met de raadsman van H., Kuijpers. Het parket-generaal besloot het dossier op te vragen ‘in Amsterdam’.

Uit een nota aan de minister van Veiligheid en Justitie van 25 februari 2014 blijkt dat het vinden van dat dossier moeizaam verliep:

Doel nota

U informeren over het voornemen van het actualiteitenprogramma *Nieuwsuur* om een reportage uit te zenden over een ontnemingsschikking op 15 juni 2000 met de veroordeelde drugshandelaar [Kees] [H.]. Hierbij was de heer Teeven als officier van justitie betrokken.

Toelichting

Zoals op 24 februari 2014 per e-mail aan u bericht, is het OM benaderd door journalist Bas Haan van *Nieuwsuur* over een ontnemingsschikking op 15 juni 2000 met drugs crimineel (Kees) [H.]. Niet bekend is wanneer *Nieuwsuur* deze reportage wil uitzenden. [H.] is onder andere veroordeeld voor de handel in drugs en voor lidmaatschap van de criminele organisatie rond Johan V, ook bekend als 'De hakkelaar'.

Achtergrond schikking en beoordeling door College en toenmalig minister

De totstandkoming van de ontnemingsschikking met [H.] kent een lange voorgeschiedenis. Het OM in Amsterdam heeft aanvankelijk wel een verband willen leggen tussen de schikkingsovereenkomst en de advisering over een gratieverzoek in een andere strafzaak van [H.], maar later te kennen gegeven dat dit verband niet mocht worden gelegd.

Over de schikking zijn in 2002 Kamervragen gesteld door het lid Rietkerk (CDA). Deze Kamervragen met antwoorden en het ambtsbericht van het OM hierover zijn bijgevoegd. Relevant is vooral vraag 8. Hierin wordt gevraagd of het waar is dat 'drugs crimineel [Kees] [H.] van 498 miljoen winst slechts een paar ton aan Justitie moet betalen en als gevolg van een schikking en andere afspraken buiten de rechter om verder vrijuit kan gaan?'

In de beantwoording van deze vraag is onder andere ingegaan op een verband tussen de schikkingsovereenkomst met [H.] enerzijds en een positieve advisering over een gratieverzoek en/of het verlenen van korting op de executie van een gevangenisstraf anderzijds. Door de toenmalige minister van Justitie is in de antwoorden aangegeven dat het OM te Amsterdam aanvankelijk wel verband heeft willen leggen tussen de schikkingsovereenkomst en de advisering over een gratieverzoek in een andere strafzaak van [H.], maar dat door de leiding van het OM aan de raadsman te kennen is gegeven dat dit verband niet mocht worden gelegd.

Over de ontnemingsschikking heeft in 1999 correspondentie plaatsgevonden tussen de minister en de raadsman van verdachte, de heer Doedens. De heer Doedens heeft zich bij brief van 15 juni 1999 tot de minister gewend met het verzoek het Openbaar Ministerie opdracht te geven tot nakoming van een, naar het oordeel van de heer Doedens, in juni 1998 tussen [H.] en het OM tot stand gekomen schikkingsovereenkomst. Blijkens het bijgevoegde ambtsbericht van het OM en de beantwoording van de Kamervragen heeft de minister

hierop per brief van 23 juni 1999 gereageerd. In deze brief heeft de minister expliciet aangegeven dat van onderhandelingen over de ontnemingsschikking executiekorting of advisering over een gratieverzoek geen onderwerp dienen uit te maken. De correspondentie tussen de minister en de heer Doedens wordt momenteel uit het archief in Rijswijk gelicht.

Het College van Procureurs-Generaal is destijds van de voorgenomen schikkingsovereenkomst op de hoogte gesteld en heeft deze op 15 februari 2000 goedgekeurd. Kort daarna hebben de behandelend officieren van justitie twee brieven gestuurd aan de heer Doedens. Een van deze brieven had betrekking op (het akkoord van het College op) de schikkingsovereenkomst. De andere brief ging over toezeggingen in het kader van gratieverlening aan de heer [H.]. In de brief van het OM aan de minister ten behoeve van de beantwoording van de Kamervragen geeft het College uitdrukkelijk aan dat de toezeggingen in het kader van de gratieverlening niet tezamen met de voorgenomen ontnemingsschikking aan het College is voorgelegd. Van het positieve advies inzake het gratieverzoek is het College ten onrechte pas achteraf op de hoogte gesteld, aldus de minister in de beantwoording van de Kamervragen. De minister kwalificeerde de wijze waarop in het traject van gratieverlening door het Openbaar Ministerie is gehandeld als 'onvoldoende zorgvuldig'.

Informatie Nieuwsuur

Uit de contacten tussen het OM en *Nieuwsuur* kan worden afgeleid dat het *Nieuwsuur* waarschijnlijk niet te doen is om het verband tussen ontnemingsschikking en gratieverlening, maar mogelijk meer om de hoogte of wijze van totstandkoming van de ontnemingsschikking. De journalist van *Nieuwsuur* heeft telefonisch aan medewerkers van het Parket-Generaal aangegeven in het bezit te zijn van in ieder geval drie documenten. Het betreft:

- De ontnemingsschikking van fl. 150.000,- van 15 juni 2000, zoals ondertekend door de heren Teeven, Swagerman (destijds lid van de parketleiding in Amsterdam) en de heer Doedens, raadsman van [H.].
- Een akkoord van 14 juli 2000 (een maand later) van de heer [hoofd BOOM-adviesteam] (als officier van justitie destijds werkzaam bij het Bureau Ontnemingen OM (BOOM)) op een conceptovereenkomst met [H.].
- Een concept-schikkingsovereenkomst met [H.] uit 1998 met daarop slechts de handtekening van de heer Teeven.

Het OM is op zoek naar de dossiers. Deze liggen in het archief in Winschoten, maar zijn voorsnog niet aangetroffen.

Tijdlijn

Op basis van de nu bekende informatie en ervan uitgaande dat de door *Nieuwsuur* aangehaalde documenten inderdaad bestaan, zou de tijdlijn er als volgt uit kunnen zien:

1998	concept schikkingsovereenkomst, ondertekend door de heer Teeven, mogelijk inclusief verband met positief advies over gratieverlening
15 juni 1999	De heer Doedens verzoekt de minister het OM opdracht te geven tot nakoming schikkingsovereenkomst
23 juni 1999	Brief minister aan de heer Doedens waarin hij aangeeft dat er geen sprake is van een tot stand gekomen overeenkomst en dat executiekorting of positief advies over gratieverlening geen deel uitmaakt van de onderhandelingen over de schikkingsovereenkomst
15 februari 2000	College akkoord met schikkingsovereenkomst
25 februari 2000	Twee brieven van behandelend officieren van justitie aan de heer Doedens. Eén brief heeft betrekking op de schikkingsovereenkomst. De andere brief ziet op toezeggingen in het kader van gratieverlening.
15 juni 2000	Door partijen ondertekende schikkingsovereenkomst
Na 15 juni 2000	Uiteindelijke schikkingsovereenkomst (nogmaals) voorgelegd aan het BOOM
14 juli 2000	Positief advies BOOM op concept-schikkingsovereenkomst (aldus <i>Nieuwsuur</i>)
Na 14 juli 2000	College stemt nogmaals in met schikkingsovereenkomst
Datum onbekend	Mogelijke gratieverlening (uitgezet bij Justis)
22 februari 2002	Uitzending <i>Reporter</i> over pluk-ze-wetgeving en schikkingsovereenkomst
1 maart 2002	Kamervragen lid Rietkerk (CDA) naar aanleiding van uitzending <i>Reporter</i>
4 april 2002	Ambtsbericht OM met voorstel beantwoording
16 april 2002	Beantwoording Kamervragen Rietkerk
Februari 2014	Aankondiging reportage door <i>Nieuwsuur</i>

Gratieverlening

Gratieverlening is geregeld in artikel 558 e.v. van het *Wetboek van Strafvordering* en in de *Gratiewet 1987*. Gratie wordt verleend per Koninklijk Besluit op voordracht van de Minister van Veiligheid en Justitie. De Minister wint hier toe advies in bij het gerecht dat de straf of maatregel heeft opgelegd. Ook het

Openbaar Ministerie adviseert hierover. Binnen het departement behandelt Justis gratieverzoeken. Bij Justis is uitgezet of en zo ja wanneer en onder welke voorwaarden aan [H.] gratie is verleend.

Vervolg en nadere acties

Onbekend is wanneer *Nieuwsuur* een reportage uitzendt en met welke inhoud. Vragen die *Nieuwsuur* zou kunnen opwerpen zijn:

- Waarom heeft de concept-schikkingsovereenkomst uit 1998 geen door-gang gevonden?
- Waarom bedroeg de schikkingsovereenkomst fl. 150.000,-?
- Werd er in de concept-schikkingsovereenkomst uit 1998 een verband gelegd tussen de schikkingsovereenkomst en de positieve advisering over een gratieverzoek en/of het verlenen van korting van de executie van een gevangenisstraf?
- Wanneer heeft parket Amsterdam het College in kennis gesteld van de onderhandelingen over de schikkingsovereenkomst?
- Was het College op de hoogte van de brief van 25 februari 2000 van de behandelend officieren van justitie over toezeggingen over gratieverlening? Zo nee, waarom niet?
- Waarom heeft het College na 15 juni 2000 nogmaals advies gevraagd aan het BOOM?
- Waarom heeft het BOOM geadviseerd over een concept-schikkingsovereenkomst, terwijl dit al was ondertekend door partijen?
- Welk deel van de door de rechtbank opgelegde gevangenisstraf is niet ten uitvoer gelegd?

Het Parket-Generaal onderhoudt contact met *Nieuwsuur*. Afgesproken tussen beide is dat het Openbaar Ministerie inhoudelijk kan reageren op de informatie waarover *Nieuwsuur* zegt te beschikken. Hiermee kan ook een antwoord worden geformuleerd op deze mogelijke vragen. Hiervoor is echter noodzakelijk dat het OM beschikt over het dossier. Tot op heden is het echter nog niet gelukt dit dossier te lichten. Vanuit het OM is toegezegd dat het departement op de hoogte wordt gehouden. Binnen het departement worden ook de archieven gelicht en is de vraag uitgezet of en zo ja wanneer en onder welke voorwaarden [H.] gratie is verleend. Ten slotte is ook Directie Voorlichting in kennis gesteld.

U zult op de hoogte worden gebracht zodra meer informatie bekend wordt.

Al snel bleek uit navraag naar informatie bij *Doc Direkt* in Winschoten, de vroegere Centrale Archieven Selectiedienst van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, dat het niet om een bedrag van 150.000 gulden ging, maar om 750.000 gulden en dat procureur-generaal Hulsenbek op 19 januari 2000 het college had voorgesteld met dit bedrag akkoord te gaan.³ In een allereerste indruk gaf een medewerker van het parket-generaal het volgende aan: ‘[Hoofd BOOM-adviesteam] was het hier absoluut niet mee eens en vond bedragen in geen verhouding staan, maar stond voor voldongen feit. Ook [het] college stond met de rug tegen de muur en heeft uiteindelijk ingestemd, maar zo iets mocht niet nog eens gebeuren.’⁴ Het college had, zoals in hoofdstuk 4 vermeld, niet van harte ingestemd met de telefonisch aan Hulsenbek verstrekte ‘modaliteiten van de transactie’.

Op 3 maart 2014 belde Haan naar het parket-generaal. Bij hem leefden inmiddels concrete vragen die hij graag met het parket-generaal wilde bespreken. Desgevraagd stuurde hij zijn vragen op:⁵

‘Ok. Even uit de losse pols, dus waarschijnlijk zonder volledig compleet te zijn (en waar ik *deal* schrijf, bedoel ik uiteraard de schikkingsovereenkomst) en wellicht met spelfouten, de volgende vragen:

Samengevat: wat wist het college wanneer van de *deal(s)* tussen Teeven/Swagerman enerzijds en [H.] en Kuijpers anderzijds?

Meer concreet:

Wat is wanneer aan het college voor *conceptdeal* voorgelegd?

Klopt het dat het college begin (januari februari) 2000 een *conceptdeal* is voorgelegd en dat toen ook goedkeuring is verleend?

Wat stond in die goedgekeurde *conceptdeal*?

Was het college bij het goedkeuren van dat concept op de hoogte dat de Belastingdienst niet geïnformeerd zou worden over transacties waarbij miljoenen guldens van rekeningen door het OM af werden gehaald en door het OM werden doorgestort naar een rekening van een derde ten behoeve van [H.]?

De ondertekende *deal* is van 15 juni 2000. Wanneer is het college op de hoogte gesteld van de inhoud van de ondertekende *deal*?

Wat heeft het college toen gedaan?

Is het volgens het college acceptabel dat het vooraf een *deal* voorgelegd heeft gekregen met een afwijkende inhoud dan de uiteindelijk getekende *deal*?

Zijn departementen/bewindspersonen (justitie, financiën) of andere

eindverantwoordelijken (belastingdienst) op de hoogte gesteld? Zo ja, wie is wanneer door wie geïnformeerd?

Heeft het college zicht (gehad) op de uiteindelijke uitvoering van de transactie? Hoeveel geld is er uiteindelijk via welke rekeningen overgemaakt? Onder wiens verantwoordelijkheid is dat gebeurd en wie heeft daar toezicht op gehouden?⁶

Is en was de uiteindelijke *deal* zoals die is ondertekend en uitgevoerd volgens het college conform de (toenmalige) wet?

Is en was de uiteindelijke *deal* zoals die is ondertekend en uitgevoerd volgens het college conform de (toenmalige) (interdepartementale) richtlijnen?

Welk standpunt heeft het College nu op de betreffende beschikking en op de hele gang van zaken?

De vraag van Haan over de bepaling in de finale versie van de schikkingsovereenkomst om ook de Belastingdienst niet te informeren, werd aan de landsadvocaat voorgelegd. De landsadvocaat beschikte over weinig informatie: ‘over de totstandkomingsgeschiedenis van de overeenkomst van 15 juni 2000 is op dit moment niets bekend.’⁷ De in de overeenkomst opgenomen geheimhoudingsbepaling ‘is in zijn algemeenheid niet ongebruikelijk, wel zouden vragen kunnen rijzen om deze geheimhouding ook tot de Belastingdienst (nationaal en/of internationaal) te laten uitstrekken’, aldus de landsadvocaat. Overigens achtte de landsadvocaat ‘het goed denkbaar dat de Luxemburgse autoriteiten destijds aan de opheffing van de beslagen de voorwaarde hebben verbonden dat de informatie slechts voor strafvorderlijke doeleinden mocht worden gebruikt (specialiteitsvoorbehoud) en dat de informatie niet met belastingdiensten in binnen- en buitenland mocht worden gedeeld (in verband met het bankgeheim).’⁸

Op dinsdag 11 maart 2014 zong de inhoud van de uitzending van *Nieuwsuur* op die avond al rond. In de loop van de avond berichtte het ANP als volgt:

‘Teeven liet misdaadfortuin witwassen

De huidige staatssecretaris van Veiligheid en Justitie Fred Teeven heeft in 2000 als officier van justitie een deal gesloten met drugshandelaar [Cees] H., die volgens hoogleraren belastingrecht neerkomt op een witwasoperatie. Dat meldt het tv-programma *Nieuwsuur* dinsdagavond.

Nieuwsuur heeft de hand weten te leggen op de overeenkomst. In het stuk werd onder meer afgesproken dat de Belastingdienst niet zou worden ingelicht.

[Cees] H. was in de jaren 80 en 90 een van de naaste medewerkers van Johan V., alias de Hakkelaar. H. werd voor zijn aandeel in diens internationaal opererende organisatie veroordeeld tot een celstraf en tot betaling van een megabedrag aan met de drugshandel verdiend fortuin. In daaropvolgende procedures brokkelde dat af tot enkele tonnen.

H. moest volgens de deal 750.000 euro aan de Staat betalen. Uit de rest van de deal blijkt dat justitie tussen de 5 en 6 miljoen via een eigen rekening en vervolgens via die van een vriend van H. overmaakt aan H. Hij had dat geld op bankrekeningen in Luxemburg geparkeerd. Op die rekeningen had het Openbaar Ministerie beslag laten leggen.

In deze deal wordt strikte geheimhouding afgesproken, ook ten aanzien van de Belastingdienst. Met de deal was H. van zijn ontnemingszaak af. De top van het Openbaar Ministerie is pas ruim na ondertekening van het contract over de afspraken ingelicht.

In een reactie aan *Nieuwsuur* wijst minister Ivo Opstelten (Veiligheid en Justitie) erop dat de OM-top met de deal heeft ingestemd. De overeenkomst was volgens Opstelten in lijn met toen geldende wet- en regelgeving. Teeven wilde in *Nieuwsuur* niet op de zaak ingaan, omdat die onder verantwoordelijkheid van de minister valt.

Wat de tegenprestatie van H. is geweest, blijkt niet uit de deal. Een van de mogelijkheden is dat H. uit de school is geklapt over andere criminelen, maar dat ontkent zijn advocaat, Jan-Hein Kuijpers.

De clausule over het onwetend laten van de Belastingdienst had nooit opgenomen mogen worden, oordeelt emeritus hoogleraar belastingrecht Jaap Zwemmer. "Bizar" en, "in strijd met alle regels van de rechtsstaat", concludeert Zwemmer in *Nieuwsuur*.

De volgende ochtend kwamen minister Opstelten, directeur-generaal mr. G.N. (Gerard) Roes en de voorzitter van het college van procureurs-generaal bijeen.⁹ In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft Opstelten op het volgende gewezen:

'De heer Opstelten kan het zich niet herinneren, maar naar alle waarschijnlijkheid zal hij wel (nadat hij op 25 februari per nota was geïnformeerd dat er een uitzending in de maak was) aan de heer Teeven hebben gevraagd wat er precies aan de hand was, maar zoals het altijd gaat, wacht men gewoon af wat er komt, doet de voorbereidingen, maakt dan een beoordeling en voert het gesprek.

Na de uitzending zijn door de Tweede Kamer heel veel vragen gesteld en gelet op de portefeuillevverdeling was de minister de eerstverantwoorde-

lijke om daarop te reageren. Het betrof immers een zaak van het Openbaar Ministerie. De werkwijze bij dit dossier was echter dat ten aanzien van de beantwoording van vragen en brieven altijd aan de staatssecretaris werd gevraagd of hij daarmee kon instemmen. De heer Opstelten vond wel dat het altijd zuiver moest worden gespeeld en dat hield in dat hij de verantwoordelijke was, dat zijn team bepaalde hoe de antwoorden zouden moeten zijn en dat die dan, nadat hijzelf ermee had ingestemd, voor eventuele op- of aanmerkingen aan de staatssecretaris werden voorgelegd, maar die zat niet bij het team aan tafel.¹⁰

Diezelfde dag, 12 maart 2014, was staatssecretaris Teeven in de Tweede Kamer. Hij was een prooi voor de media. P. (Pim) van Galen van *Nieuwsuur* voerde het volgende gesprek met hem dat dezelfde avond een prominente plek kreeg in de uitzending van *Nieuwsuur*:

‘TEEVEN

Minister Opstelten die voert het woord, die gaat een keurige brief schrijven.

VRAAG

U bent de hoofdpersoon van deze affaire, noemt u het een affaire?

TEEVEN

Nee, ik ga dat woord helemaal niet voeren meneer Van Galen. Het is natuurlijk interessant en u mag best na 15 jaar bij me aankomen voor iets wat in het verleden gebeurd is maar ik denk dat het goed is om gewoon te zien dat de minister verantwoordelijk is voor het OM.

VRAAG

Maar u heeft toen die deal gesloten, u weet er dus alles van.

TEEVEN

Zeker.

VRAAG

Waarom heeft u eigenlijk de fiscus erbuiten gehouden?

TEEVEN

Ja nee u kunt de vraag duizend keer stellen maar de minister gaat de antwoorden geven, die gaat ook de brief sturen naar de Kamer.

VRAAG

Heeft u zich aan regels gehouden?

TEEVEN

Ja.

VRAAG

U maakt zich helemaal nergens zorgen over, dit waait wel weer over, u heeft niks fout gedaan?

TEEVEN

Nee.

VRAAG

Maar toch is de vraag, van ook de deskundigen, waarom de belastingdienst niet geïnformeerd?

TEEVEN

Laten we de echte deskundigen die komen misschien aan het woord op het moment dat er verantwoording wordt afgelegd door de minister. Dus laat nou de minister even die brief sturen.

VRAAG

Het gaat om uw integriteit, dus daarom vragen we het aan u.

TEEVEN

Nee, het raakt mijn integriteit niet.

VRAAG

De heer Dato Steenhuis, toenmalig procureur-generaal, die noemt uw gedrag moreel verwerpelijk.

TEEVEN

Ja, nee, maar kijk, meneer Van Galen, de minister gaat er op reageren en...

VRAAG

Waarom laat u dit soort beschuldigingen onbesproken?

TEEVEN

Volgens mij heeft de minister er al op gereageerd en hij zal ook een brief sturen naar de Kamer en volgens mij moeten we het gewoon in de zin van de politieke verantwoording doen. Ik ga niet over alles verantwoorden hier voor de camera wat ik in de afgelopen 35 jaar als ambtenaar heb gedaan. Dat gaat op een andere manier. Overigens, volgens mij heeft de minister van Justitie in 2002, zeg ik uit mijn hoofd, ook een brief naar de Kamer gestuurd en heeft hij zich ook verantwoord met beantwoording van Kamervragen. Dus ik zeg, pak die er nog eens bij, die vraag van 1 maart 2002 van Wim van de Camp en Theo Rietkerk en de beantwoording van de minister. Eigenlijk staat daar alles in.

VRAAG

Wat doet het voor uw imago als *crime fighter*?

TEEVEN

Weet u wat het is, u weet niet alles en ik wel alles, dus misschien komt dat nog eens een keer naar boven en dan zal u het ook begrijpen.'

Op 13 maart 2014 vond een Kamerdebat plaats. De minister kreeg een spervuur van vragen waarbij hij zich meermalen moest beroepen op het vertrouwen van de Tweede Kamer in hem: 'De Kamer moet het met deze informatie doen. Het is een kwestie van vertrouwen,' aldus de minister.¹¹ De Kamer

moest daarmee maar genoegen nemen. Mevrouw dr. M.M. (Madeleine) van Toorenborg (CDA) vroeg de minister om een document waaruit zou blijken dat het college van procureurs-generaal op 15 februari 2000 had ingestemd met een zogenoemde concrete *deal*. Opstelten antwoordde dat ambtsberichten niet naar de Kamer worden gestuurd, noch dat over transacties en ontnemingsschikkingen mededelingen worden gedaan: ‘Dat zijn geheime voorstellen.’¹²

Wat de concrete bedragen betreft, ontstond verwarring in het debat. In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft Opstelten aangegeven wat er toen fout is gegaan:

‘De heer Opstelten herinnert zich dat al zoveel mogelijk de schriftelijke vragen waren beantwoord en dat daarop snel het debat volgde, namelijk op 13 maart 2014. Daarbij heeft hij – achteraf gezien – de fout gemaakt om aan de hand van de beperkte beschikbare gegevens (BOOM-advies inzake de schikking) rekensommen te gaan maken en op enig moment tijdens het debat het woord “overmaken” te bezigen. Hoewel hij ook heeft gemeld dat hij van tevoren niet alle bankafschriften had nagelopen, is toch het beeld ontstaan dat dit feiten waren en dat het genoemde bedrag van 2.000.000 minus 750.000 is 1.250.000 gulden daadwerkelijk was overgemaakt. Hij heeft dan ook op een later tijdstip schriftelijk gemeld het te betreuren als door dit handelen die indruk is ontstaan.

Hij herinnert zich dat het bedrag van twee miljoen gulden in de ambtelijke voorbereiding wel was aangereikt, maar dat zijn team hem niet had geadviseerd om rekenexercities daarop in zijn spreektekst op te nemen. Dit was echt iets van de eigen vrije marge die hij naar aanleiding van interrupties heeft genomen.’¹³

Het interview met Doedens in de Volkskrant

Op donderdag 3 april 2014 legde *de Volkskrant* contact met het ministerie van Veiligheid en Justitie. De krant zou de volgende dag een interview plaatsen met Doedens. Uit dat interview zou blijken dat minister Opstelten in de Tweede Kamer een verkeerd bedrag zou hebben genoemd: 1,25 miljoen gulden in plaats van ruim vijf miljoen gulden. De minister had verder gesproken over een nader financieel onderzoek naar een waardedaling van het inbeslaggenomen vermogen van H., maar na 1994 was geen financieel onderzoek meer gedaan. Verder had de minister ten onrechte er – volgens *de Volkskrant* – op gewezen dat de Luxemburgse autoriteiten zouden hebben aangedrongen op de geheimhoudingsclausule.¹⁴

Het interview met Doedens in *de Volkskrant* van 4 april 2014 sloeg in als een bom. Meteen na afloop van de ministerraad kreeg minister Opstelten vragen over de uitspraken van de raadsman van H. en volgden ook reacties van een aantal leden van de Tweede Kamer die dezelfde avond in *Nieuwsuur* te zien en te horen waren:

‘PRESENTATOR

Drie weken geleden onthulde *Nieuwsuur* een geheime deal in 2000 tussen toenmalig Officier van Justitie Fred Teeven en een drugcrimineel. Teeven liet 5 miljoen gulden zwart geld witwassen door de Belastingdienst buiten te sluiten, maar in het Kamerdebat dat volgde beweerde minister Opstelten dat er maar 1,25 miljoen gulden was overgemaakt. Allemaal lulkoek wat Opstelten verkondigde, zegt advocaat Doedens vandaag.

OPSTELTEN

Ik zeg u dat ik, want ik ga niet nu in op allerlei concrete getallen, ik zeg u dat ik gewoon de Kamer juist heb geïnformeerd.

VRAAG

In de Kamer zei u 1,25 miljoen euro, dus dat blijft zo?

OPSTELTEN

Ik zal u zeggen dat ik de Kamer juist heb geïnformeerd en dat ik dat voor dinsdag ook nog eens even goed voor de Kamer precies op een rij zal zetten.

VRAAG

Waarom wilt u dan niet gewoon zeggen dat dat bedrag ook klopt, want dat wil toch iedereen horen, dat is de kern van de zaak?

OPSTELTEN

Ja, de kern is niet het bedrag, want wat ik heb gezegd klopt, dus u vraagt naar de bekende weg. Gaat erom dat ik gewoon precies op een rij zet, want ik heb meer bedragen genoemd. Ik heb de Kamer buitengewoon precies geïnformeerd, ik heb dat natuurlijk allemaal nog een keer gecheckt wat ik heb gezegd, wat de feiten en de documenten zijn waar ik over beschik en daar blijkt uit dat ik de Kamer dus juist hebt geïnformeerd.

VOICE OVER

Maar dat is de vraag. Vandaag zegt advocaat Doedens in *de Volkskrant* over de uitspraken waar de minister dus achter blijft staan, dat het allemaal lulkoek was. (...)

DE WIT

Het debat zelf is buitengewoon teleurstellend afgelopen. Eigenlijk kun je zeggen dat het debat verder, en eigenlijk de waarheid is toegedekt of afgedekt voor de Nederlandse bevolking om precies te weten wat er nou gebeurd is, afgedekt doordat de coalitiepartijen VVD en PvdA zeiden: nou, voor ons is er

niets aan de hand. Voor ons is er niet in strijd met de wet gehandeld. Punt, wij hebben meer behoefte om de vragen die de oppositie toen al gesteld had, om die beantwoord te zien.

DE WIT

Deze kwestie wordt alleen maar groter doordat de minister stellig hele andere antwoorden geeft dan er uit de uitzending van *Nieuwsuur*, de kranten, blijkt op dit moment. Het gewone gegeven: 5 miljoen of 2 miljoen, dat maakt nogal een heel groot verschil en de Kamer heeft er gewoon recht op, ook al is het zo lang geleden om precies te weten wat daar is gebeurd.

VRAAG

(...) Waarom is deze deal 14 jaar later nog zo belangrijk dat de oppositie ook na het debat het nog reden vindt om hierop door te gaan?

DRS. G.J.M. (GERT-JAN) SEGERS (IN DE STUDIO)

Eigenlijk zei de minister het zelf, hij zei: het is in het belang van de rechtsstaat, dit raakt het belang van de rechtsstaat. (...) als dan blijkt dat die richtlijn niet is gevolgd of dat het mis is gegaan, moeten we precies weten wat er aan de hand is en als we zeggen: ach dat is niet zo belangrijk, dan zeg je eigenlijk tegen het OM nu: het is ook niet zo belangrijk wat je nu doet, met die deals. We staan op het punt om de criminele burgerinfiltranten in te voeren, dan is het ontzettend belangrijk, juist in het belang van die rechtsstaat, om hele goede regels met elkaar af te spreken.

VRAAG

Is het ook niet heel belangrijk om te weten wie er nou uiteindelijk de waarheid spreekt (...) wie gelooft u?

SEGERS

Dat was één van de onbevredigende elementen van het debat, dat er onduidelijkheid was over het bedrag. Er was ook onduidelijkheid over het moment waarop de details van de *deals* zijn goedgekeurd door het College van Procureurs-Generaal. Dat waren twee elementen waarvan wij dachten: klopt het nou allemaal?

VRAAG

Het bedrag is vandaag heel opvallend...

SEGERS

Dat was heel... precies.

VRAAG

Ook in een reactie van Opstelten vandaag, die heeft het vandaag niet meer over bedragen.

SEGERS

Nee en wat wij dus moeten weten is inderdaad: wie heeft de waarheid gesproken? Je hebt dus twee mensen waarvan minimaal, of eigenlijk drie mensen,

waarvan minimaal één iemand niet de waarheid spreekt en dat is natuurlijk heel zorgelijk. De minister heeft een klemmend beroep op ons gedaan: vertrouw mij, ik heb goede informatie, ik vertel u de waarheid...

VRAAG

Ik kan u het alleen niet laten zien, zei hij erbij... vertrouw me op mijn blauwe ogen.

SEGERS

Precies.

VRAAG

Hij zei: het gaat echt om 1,25 miljoen gulden, destijds, kan hij dinsdag (...) kan hij met een ander bedrag komen dan 1,25 miljoen?

SEGERS

Als dat een ander bedrag is waarbij hij dus nogmaals zo klemmend een beroep heeft gedaan op ons vertrouwen, als hij dan met een ander bedrag komt, heeft hij natuurlijk een heel groot probleem. Dus dat zou heel zorgelijk zijn. Dus wat wij nodig hebben, is dat wij echt boven tafel moeten krijgen wie hier de waarheid spreekt.

VRAAG

En de vraag is: hoe u dat voor elkaar krijgt, want advocaat Doedens zei vandaag tegen u eigenlijk, tegen de Tweede Kamer, jullie hebben ook zitten slapen.

SEGERS

Nou ja, dat is onzin, want als de minister zegt: ik kan geen bewijsstukken leveren, op tafel leggen, want dan schaad ik het vertrouwen van de rechtsstaat of dan schaad ik mijn geheimhoudingsplicht, dus dat kan ik niet doen...

VRAAG

Maar dan kunt u een vertrouwelijke...

SEGERS

Ja, wat wij nu dus moeten doen en dat is de vraag die wij zowel aan de advocaten als aan de minister moeten stellen, is: leg vertrouwelijk die informatie op tafel, dat zijn bankafschriften, Doedens zegt letterlijk in *de Volkskrant*: ik heb de afschriften voor mij, die heb ik voor mij liggen, die moet hij dan vertrouwelijk bij de Kamer ter inzage leggen. De minister moet zijn informatie, wat mij betreft, ook vertrouwelijk ter inzage leggen...

VRAAG

U heeft het recht in ieder geval om dat van de minister te vragen, kan dan besluiten of niet, maar...

SEGERS

Ja, dat hebben wij toen gedaan in het debat en de minister zei: dat kan ik niet geven, die rol die heb ik niet of die bevoegdheid heb ik niet, maar nu die twee

waarheidsclaims zo lijnrecht tegenover elkaar staan en de minister zo groot beroep doet op het vertrouwen, moet hij nu ook echt die informatie leveren, dus wat mij betreft vertrouwelijk ter inzage leggen voor de Kamer en nogmaals: zowel de advocaat, zowel de ene partij, als de minister aan de andere kant.'

De uitspraken van Doedens waren de opmaat naar nieuwe vragen van de Tweede Kamer en in de media over de hoogte van het bedrag waarop de ontnemingsschikking betrekking zou hebben. De schikkingsovereenkomst maakt namelijk alleen melding van het bedrag dat na opheffing van het beslag op de vermogensdelen ontnomen zou worden: 750.000 gulden. Het bedrag dat vervolgens aan H. werd teruggegeven, wordt echter niet genoemd in de schikkingsovereenkomst.

Het ambtsbericht van het Openbaar Ministerie van 4 april 2002 en het advies van het BOOM van 4 februari 2000 waren in het voorjaar van 2014 de voornaamste bronnen om het bedrag te duiden dat zou zijn overgebleven na de opheffing van het beslag en na aftrek van het schikkingsbedrag van 750.000 gulden. Uit het BOOM-advies:

'Volgens de meergenoemde conclusie van eis waren indertijd ter bewaring van het recht van verhaal voor een op te leggen ontnemingsmaatregel vermogensbestanddelen in beslag genomen tot een bedrag van ongeveer 5.085.700 gulden. Inmiddels is de waarde van het conservatoir beslag gedaald tot ongeveer twee miljoen gulden (banksaldi Luxemburg, contant geld en sieraden). De afname is het gevolg van verkoop in België van een pand door een andere beslaglegger.'¹⁵

In hoofdstuk 3 is er al op gewezen dat deze waardedaling naar twee miljoen gulden feitelijk onjuist is. De banksaldi in Luxemburg bedroegen in de zomer van 2000 ruim 5,3 miljoen gulden. Het bedrag van twee miljoen gulden heeft echter een belangrijke betekenis gekregen omdat dit bedrag door minister Opstelten op 13 maart 2014 in de Tweede Kamer is genoemd.

Het door het BOOM vermelde bedrag was destijds overigens ook al genoemd, in de antwoorden van de minister van Justitie van 15 april 2002 op de Kamer-vragen van Rietkerk van Van de Camp:

'Het moge duidelijk zijn dat er een groot verschil bestaat tussen de handelsopbrengst van de totale organisatie en het daadwerkelijk genoten voordeel dat één van de deelnemers uit die organisatie als gevolg van de bewezen verklaarde feiten heeft.

Dit aspect, alsmede de hoogte van de bij betrokkene aangetroffen vermogensbestanddelen, die ten tijde van de schikkingsovereenkomst 2.000.000 gulden bedroegen, hebben tot de uiteindelijke schikking geleid, met een omvang in euro's ("een paar ton") als in vraag 8 gemeld.'

Op maandag 7 april 2014 deed ook het college van procureurs-generaal in een ambtsbericht verslag van zijn bevindingen:

'Naar aanleiding van media-aandacht voor deze ontnemingsschikking in de afgelopen weken, zijn zowel bij het parket Amsterdam, bij het BOOM en bij het kantoor van de Landsadvocaat, diverse pogingen gedaan om dossierstukken te achterhalen. In veel gevallen bleken die niet meer aanwezig te zijn. [...] Door de toenmalige advocaat van C. [H.], mr. Doedens, is in de media aangegeven dat het OM niet 1,25 miljoen euro, maar bijna 5 miljoen euro zou hebben overgemaakt naar de rekening van [H.]'.¹⁶

De informatieverzoeken van het college waren rechtstreeks gedaan 'aan de financiële administratie van het parket in Amsterdam, bij de afdeling DFEZ van het ministerie van Veiligheid en Justitie, bij de DVOM/Financiën en bij de GDI (Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT) van het ministerie van Veiligheid en Justitie'¹⁷ en hadden tot niets geleid:

'Daaruit is gebleken dat men sinds de jaren 2000/2001 enkele malen is overgestapt op een ander betalingssysteem. De lokale autoriteiten beschikken niet meer over autorisaties om die systemen te raadplegen. Alleen bij het GDI beschikt men nog over autorisaties voor het systeem dat in 2000 en 2001 in gebruik was.'

Op vrijdag 4 april 2014 had het Openbaar Ministerie overigens wel het nummer van de rekening gevonden waarop het geld van en voor H. moest zijn gestort. In eerste instantie werd echter gezocht naar betalingen via de desbetreffende bank aan het in de schikkingsovereenkomst genoemde administratiekantoor R. In de loop van de middag van vrijdag 4 april 2014 liet deze bank aan het parket-generaal weten dat in de periode van april 2001 tot en met september 2001 geen grote bedragen waren overgeboekt op het rekeningnummer van R.¹⁸

Op het ministerie van Veiligheid en Justitie werd gevraagd om na te gaan of betalingen van ongeveer vijf miljoen gulden in de bewuste periode waren overgemaakt op rekeningen van advocatenkantoor Doedens.¹⁹ De vraag was van welke bankrekening zo'n bedrag was overgemaakt. Na enig zoeken bleek

het te gaan om een bankrekeningnummer dat op 9 september 1999 bij de *Rabobank* was geopend en op 3 mei 2010 was opgeheven.²⁰ Dit was het rekeningnummer waarvan uiteindelijk zou blijken dat het was gebruikt voor de overboeking naar de derdenrekening van advocatenkantoor Doedens.

De antwoorden op de vragen van het Tweede Kamerlid De Wit

Op 20 maart 2014 had het Tweede Kamerlid mr. J.M.A.M. (Jan) de Wit schriftelijke vragen gesteld over de zaak-H. De Wit nam op 2 april 2014 afscheid als Tweede Kamerlid.²¹ Na diens vertrek, op 8 april 2014, stuurde minister Opstelten de Tweede Kamer het volgende antwoord:²²

‘Zoals ik in mijn brief van 13 maart 2014 aan uw Kamer heb toegelicht is [Cees] H. bij arrest van het gerechtshof Amsterdam van 17 februari 1995 veroordeeld tot een gevangenisstraf van 4 jaren voor overtreding van de *Opiumwet*. De vordering tot ontneming moest volgens de wet binnen twee jaar na de veroordeling in eerste aanleg aanhangig worden gemaakt en het OM heeft daarom tijdens een onderzoek ter terechtzitting in de strafzaak in 1994 een vordering van 500 miljoen gulden ingediend. Deze vordering bevatte een eerste, zeer grove schatting van het te ontnemen bedrag, die later diverse keren naar beneden is bijgesteld. Zo heeft het OM tijdens de schriftelijke conclusieronde in de ontnemingsprocedure bij conclusie van eis op 14 juni 1994 de vordering van 500 miljoen gulden bijgesteld tot 307.970.000 gulden.

Tijdens de terechtzitting in de ontnemingszaak van 29 november 1994 heeft de rechtbank Amsterdam het onderzoek voor onbepaalde tijd geschorst, met de bepaling dat de officier van justitie diende te bewijzen dat het onder [Cees] H. in beslag genomen vermogen met een waarde van 6 tot 7 miljoen gulden in direct verband staat met de strafbare feiten waarvoor [Cees] H. door het hof was veroordeeld.

Het OM heeft er vanwege de problematische bewijslast – gelet op artikel 36e (oud) *Wetboek van Strafrecht* – betreffende de relatie tussen het vermogen en de bewezen verklaarde feiten voor gekozen om een schikkingsonderhandeling aan te gaan. Het College van procureurs-generaal (het College) heeft vervolgens het Bureau Ontnemingswetgeving Openbaar Ministerie (BOOM) ten behoeve van het uiteindelijke schikkingsvoorstel om advies gevraagd. Uit dit advies van 4 februari 2000 bleek dat in de hiervoor genoemde conclusie van eis was vermeld dat ter bewaring van het recht van verhaal voor een op te leggen ontnemingsmaatregel vermogensbestanddelen in beslag waren genomen tot een bedrag van circa 5.085.700 gulden en dat de waarde van dat beslag was gedaald tot circa 2 miljoen gulden. Na de totstandkoming van de ontnemingsschikking heeft het OM de bij de rechtbank aanhangige

vordering tot ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel ingetrokken.

Als het gaat om de bedragen heb ik mij in mijn brief van 13 maart 2014 en in het debat op die dag gebaseerd op een ambtsbericht dat het College op 4 april 2002 heeft opgesteld ter beantwoording van de schriftelijke vragen van de leden Rietkerk en Van de Camp van 1 maart 2002, welke beantwoording uw Kamer op 16 april 2002 heeft ontvangen en die was bijgevoegd bij mijn brief van 13 maart 2014, en op het advies van het BOOM dat ten grondslag heeft gelegen aan de besluitvorming van het College over het schikkingsvoorstel met [Cees] H. In aanvulling daarop geef ik gelet op deze bijzondere situatie ter nadere adstructie van de hiervoor genoemde bedragen weer wat hierover in het advies van het BOOM van 4 februari 2000 onder meer staat:

“Op 7 januari 1994 is aan H. een ontnemingsvordering betekend ten bedrage van 500 miljoen gulden. Deze vordering is bij conclusie van eis op 14 juni 1994 verlaagd tot 307.970.000 gulden. De vordering is inhoudelijk behandeld op de zitting van 29 november 1994. De rechtbank heeft toen als volgt geoordeeld: “Een nader strafrechtelijk financieel onderzoek blijkt noodzakelijk, teneinde te onderzoeken welk voordeel H. daadwerkelijk in het tijdvak 1 oktober 1989 tot en met 26 april 1993 uit de bewezen verklaarde feiten heeft genoten (mede) aan de hand van de door justitie bij H. aangetroffen vermogensbestanddelen die tot dat voordeel zijn te herleiden, een en ander onder voeging van de bewijsmiddelen die op dat voordeel betrekking hebben.” (...)

“Volgens de meergenoemde conclusie van eis waren indertijd ter bewaring van het recht van verhaal voor een op te leggen ontnemingsmaatregel vermogensbestanddelen in beslag genomen tot een bedrag van circa 5.085.700 gulden. Inmiddels is de waarde van het conservatoir beslag gedaald tot circa 2 miljoen gulden (banksaldi Luxemburg, contant geld en sieraden). De afname is het gevolg van verkoop in België van een pand door een andere beslaglegger.”

Naast deze letterlijke weergave van het advies van het BOOM ben ik – voor zover op deze feiten betrekking hebbend – bereid uw Kamer bij hoge uitzondering vertrouwelijke inzage te geven in het advies van het BOOM.

Tot slot vermeld ik dat in het hiervoor genoemde ambtsbericht van het College van 4 april 2002, dat het College met het oog op de beantwoording van de hiervoor al genoemde schriftelijke vragen van de leden Rietkerk en Van de Camp heeft opgesteld, is medegedeeld dat de hoogte van de bij de betrokkene aangetroffen vermogensbestanddelen ten tijde van de schikking circa 2.000.000 gulden bedroeg. Dit is ook vermeld in de antwoorden aan uw

Kamer, die uw Kamer op 16 april 2002 heeft ontvangen. Op mijn verzoek heeft het College mij gisteren de hierboven vermelde informatie bevestigd.

Gelet op het voorgaande is de uitlating van de heer Doedens, de voormalig advocaat van [Cees] H., dat het OM ter uitvoering van deze ontnemingschikking bijna 5 miljoen gulden heeft overgemaakt naar zijn advocatenkantoor, niet te plaatsen.’

De in de laatste zin van de voorlaatste alinea genoemde bevestiging van het bedrag van twee miljoen gulden had de minister aan de vooravond van de verzending van de antwoorden bereikt. Op 7 april 2014 had de voorzitter van het college van procureurs-generaal in een ambtsbericht aan de minister herhaald wat in het eerdere ambtsbericht van zijn voorganger De Wijkerslooth aan toenmalig minister Korthals was gemeld. De bron was het hiervoor al genoemde BOOM-advies van 4 februari 2000, waarin gesproken werd over een conservatoir beslag waarvan de waarde zou zijn gedaald naar twee miljoen gulden.²³

De Wit had ook gevraagd naar de precieze omvang van het bedrag dat was overgemaakt vanuit Luxemburg naar het bankrekeningnummer van H. De minister reageerde daarop als volgt:

‘Tijdens het debat heb ik samen met de leden Seegers, Van Toorenburg en Recourt een rekensom gemaakt toen zij mij vroegen hoeveel er is overgemaakt op de rekening van [Cees] H. en hoe dit zich verhoudt tot het ontnemingsbedrag. Circa twee miljoen gulden lag onder beslag. Daarvan diende [Cees] H. 750.000 gulden af te staan aan het OM. Er bleef in deze rekensom dus een bedrag over van circa 1,25 miljoen gulden. Bij deze rekensom heb ik mij gebaseerd op de bedragen zoals die zijn vermeld in het hiervoor genoemde advies van het BOOM aan het college, dat ten grondslag lag aan de besluitvorming door het college, en op de afspraken die door de betrokkenen hierover zijn neergelegd in de ontnemingschikking.

Over wat feitelijk is overgemaakt, heb ik met uw Kamer niet gesproken. In het debat heb ik aangegeven, dat ik voor het debat geen bankrekeningen ben nagegaan. Inmiddels heb ik over deze betaling navraag gedaan bij het college. [...] Over de uitkomsten zal ik u informeren.’²⁴

Het advies van het BOOM van 4 februari 2000 werd op 8 april 2014 ‘in een gesloten envelop’ naar de Tweede Kamer gezonden, ‘alwaar onder toezicht van

de griffie van de Tweede Kamer, Kamerleden deze gedurende een week vertrouwelijk kunnen inzien.²⁵ De concluderende alinea's van dat advies waren 'gezwart'. De Onderzoekscommissie komt op deze informatieverstrekking aan de Tweede Kamer in hoofdstuk 8 terug.

De antwoorden op de vragen van De Wit arriveerden bij de Tweede Kamer op 8 april 2014, vlak voor de regeling van werkzaamheden. Voor het Tweede Kamerlid mevrouw M.A. (Magda) Berndsen-Jansen reden om een debat aan te vragen:

'op de valreep hebben wij een half uur geleden antwoord gekregen op vragen van collega De Wit van de SP naar aanleiding van een debat met de minister op 13 maart over het sluiten van deals met criminelen. Dit antwoord roept echter meer vragen op dan het beantwoordt.'²⁶

Haar verzoek voor een debat met de minister kreeg toen echter onvoldoende steun:

'Ik [Van der Steur] sluit me aan bij de woorden van collega Recourt, maar daar komt nog bij dat in de beantwoording – misschien is dat mevrouw Berndsen ontgaan, omdat die inderdaad pas kort voor de regeling is gekomen – expliciet staat dat het Openbaar Ministerie nog onderzoek doet naar de feitelijke betaling, waarover mevrouw Berndsen het net had, en dat die informatie naar de Kamer komt. Dit debat is dus veel te vroeg.'²⁷

De volgende dag kreeg mevrouw Berndsen-Jansen wel voldoende steun voor een bijgesteld voorstel:

'Ik wil de minister verzoeken om de resultaten van het onderzoekje bij het Openbaar Ministerie voor eind april aan de Kamer te doen toekomen. Misschien is het handig om ook in de papieren dossiers te kijken als ICT zo moeilijk is, want die dossiers blijven veel langer bewaard dan de dossiers bij de banken.'²⁸

Volg het spoor terug: het onderzoek van Van Brummen

De zoektocht bij de banken leverde in de tussentijd niets op. Op 4 april 2014 had het parket-generaal aan de *Rabobank* gevraagd naar gegevens over het betalingsverkeer met betrekking tot de bankrekening '1923.25.728 van het Openbaar Ministerie' (creditering van de rekeningen bij de twee Luxemburgse banken en debitering naar de rekening van R.), maar op 7 april 2014 had de *Rabobank* 'helaas teleurstellend nieuws': rekeninggegevens en afschriften van 2000 en 2001 waren niet meer beschikbaar in de systemen van de *Rabobank*.²⁹

Wel kwam er beweging in het aan de Tweede Kamer toegezegde onderzoek binnen het Openbaar Ministerie. Bij de voorbereiding van het debat op 13 maart 2014 had de Tweede Kamer een reeks schriftelijke vragen gesteld; vijf daarvan waren nog niet beantwoord. De tijd om een en ander precies uit te zoeken, had voorafgaande aan het debat in de Tweede Kamer ontbroken. Minister Opstelten wilde voor Pasen, 20 en 21 april 2014, de laatste vijf vragen beantwoord hebben. Op het ministerie van Veiligheid en Justitie werd niet alleen aan de antwoorden gewerkt, maar ook aan de brief waarmee de antwoorden aan de Tweede Kamer zouden worden verzonden.

Kort daarvoor, op 7, 9 en 16 april 2014, had de voorzitter van het college van procureurs-generaal minister Opstelten ambtsberichten doen toekomen. Op 7 april 2014 was bericht dat de zoektocht naar de financiële afwikkeling ‘geen resultaten [heeft] opgeleverd’.³⁰ Die informatie gaf aanleiding tot het voorstellen van de minister om een nader onderzoek te doen uitvoeren. Een ambtelijk concept voor een brief aan de Tweede Kamer over dat voornemen refereerde aan het bericht van de voorzitter van het college van 16 april 2014. Dat was

‘voor uw Kamer, maar ook voor mijzelf een uiterst onbevredigende uitkomst. Ik wens dan ook dat hierover de onderste steen boven komt. Ik heb om die reden de heer drs. C. C. M. Vendrik, lid van de Algemene Rekenkamer en oud-lid van uw Kamer, verzocht om een diepgravend onderzoek te doen naar de financiële afwikkeling van deze ontnemingschikking. De heer Vendrik is bereid hierover aan mij te rapporteren. Ik zal uw Kamer zijn bevindingen doen toekomen.’

Het ambtelijk concept, met daarin onder meer bovengenoemd citaat, werd besproken tussen de minister en de voorzitter van het college van procureurs-generaal. Daarna werd het verspreid als ‘de na gesprek met mr. H. J. (Herman) Bolhaar en minister bijgeschaafde tekst’.

In plaats van een onderzoek door Vendrik kwam er, op verzoek van de minister, een onderzoeksopdracht van het college van procureurs-generaal. Het college besloot om de opdracht te geven aan Van Brummen. In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft Opstelten daarover het volgende gezegd: ‘Dit is met het college besproken waarbij aan de orde kwam dat het toch een zaak van het Openbaar Ministerie was en dat daarvoor grote kennis van het Openbaar Ministerie nodig was. De heer Van Brummen stond buiten de organisatie en had de vrijheid om onafhankelijk naar het college te rapporteren.’

Van Brummen was van 2006 tot 2011 lid van het college van procureurs-generaal. Van 1988 tot 1995 werkte hij bij het ministerie van Justitie, als directeur-generaal rechtshandhaving. Daarna werd hij gedetacheerd bij het college van procureurs-generaal, waar hij een coördinerende rol had bij de reorganisatie van het Openbaar Ministerie. Hij werd in 1997 hoofdofficier in Haarlem, en was van 2001 tot 1 juli 2006 hoofdofficier van justitie in Rotterdam.

De Onderzoekscommissie heeft zich afgevraagd of de minister-president bij de keuze van Van Brummen betrokken was. De minister-president, drs. M. (Mark) Rutte, heeft in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie het volgende gezegd:

‘De Onderzoekscommissie vraagt of het ministerie van Algemene Zaken hier op enige manier bij betrokken was.

De heer Rutte antwoordt dat hem de situatie onbekend is. Hij geeft aan dat hij de heer Vendrik kent, hem hoogacht en geen idee heeft welke motieven er achter deze beslissing zaten. Algemene Zaken is niet betrokken bij de keuze voor de heer Van Brummen, noch bij het niet aanzoeken van de heer Vendrik.’³¹

De Onderzoekscommissie heeft over de keuze voor een oud-procureur-generaal met Bolhaar gesproken:

‘Ten aanzien van de keuze voor de heer Van Brummen om het onderzoek naar de afhandeling van de schikking te leiden, stelt de heer Bolhaar dat men aanvankelijk iemand van buiten het Openbaar Ministerie wilde aanzoeken. De minister maakte echter een politieke overweging om hiervan af te zien. De heer Bolhaar weet niet waarom. Het Openbaar Ministerie werd verzocht mee te denken, nadat die beslissing door de minister was genomen.

De heer Bolhaar zag een beletsel voor een interne onderzoeker, die mocht zich namelijk niet begeven binnen het politieke circuit teneinde de objectiviteit te waarborgen. De heer Van Brummen werd uiteindelijk gekozen omdat hij niet bij de besluitvorming rond [Cees] H. betrokken was geweest en goed geëquipeerd werd geacht een dergelijk onderzoek uit te voeren. De heer Bolhaar was bekend met het voornemen van het departement om in eerste instantie de heer Vendrik te belasten met het onderzoek. Ook deze keuze vond de heer Bolhaar een goede.’³²

De opdracht voor het onderzoek, met inbegrip van een bepaling over het niet mogen spreken met de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, werd schriftelijk vastgelegd:

Onderzoeksoopdracht financiële afwikkeling ontnemingsschikking Cees H.

In opdracht van de voorzitter van het College van Procureurs-Generaal zal mr Van Brummen – in de zaak tegen verdachte Cees H. [REDACTED] geboren 29-11-52 (parketnummers 13/017023-93 en in hoger beroep 23/001779-94) , in aanvulling op het reeds verrichte onderzoek in dossiers en automatiseringssystemen, onderzoek doen met het doel antwoord te krijgen op de vraag: hoe is de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking in de zaak tegen Cees H. verlopen? Daaronder is begrepen: de hoogte van de inbeslaggenomen en overgemaakte bedragen.

Het onderzoek zal bestaan uit het bestuderen van de beschikbare stukken en het voeren van de nodige gesprekken met destijds betrokkenen bij de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking die met Cees H. is getroffen.

In ieder geval worden met de volgende personen gesprekken gevoerd:

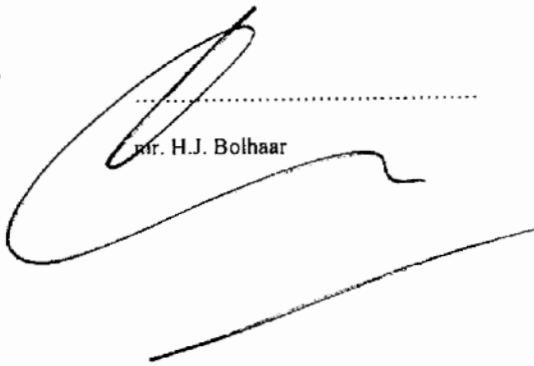
- mr. De Wijkerslooth, voormalig voorzitter van het College;
- mr. Swagerman, voormalig plv. HOvJ Amsterdam;
- de officieren van justitie betrokken bij het strafrechtelijk onderzoek – waaronder begrepen het ontnemingsonderzoek - tegen Cees H. De staatssecretaris van V&J wordt hierin niet betrokken;
- parketsecretarissen en andere medewerkers van parket Amsterdam destijds betrokken bij het strafrechtelijk onderzoek;
- [REDACTED] andere betrokken medewerkers van het BOOM;
- de raadsliden van Cees H., de heren Doedens, Kuijpers en/of Jurgens;
- eventuele anderen die beschikken over relevante informatie.

Dit resulteert in een schriftelijk rapport dat uiterlijk dinsdag 6 mei 2014 aan de voorzitter van het College van Procureurs-Generaal wordt aangeboden.

Den Haag, 23 april 2014

mr. H.A. van Brummen

mr. H.J. Bolhaar

Op het ministerie van Veiligheid en Justitie waren intussen enkele ambtenaren zelf al begonnen met rekenen. Op 16 april 2014 was een ‘tentatieve berekening’ gereed. De onderliggende vraag was ‘wat er gebeurt als je bepaalde bedragen tegen respectievelijk drie procent (spaartegoeden en deposito’s) en acht procent (effecten) oprent.’³³

Voor de samenstelling van het initiële bedrag waren de twee bankrekeningen, 4014 en 17019, bij *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* als uitgangspunt genomen. Zoals uit hoofdstuk 5 is gebleken, was dat een juist uitgangspunt. Op deze rekeningen had initieel een totaalbedrag van 2.895.079 gulden gestaan: 708.079 gulden op rekening courant en deposito, 2.187.000 op effectenrekeningen. Het depositodeel groeide over zeven jaar – aldus de ambtelijke berekening – aan met ongeveer 190.000 gulden aan rente, het effectendeel groeide aan tot 1,86 miljoen gulden. Zo kwam deze ambtelijke ‘vingeroefening’ uit op een eindstand van beide rekeningen in 2000 van 4,945 miljoen gulden. Dit bedrag ligt aardig in de buurt van de (in 2001 aan Doedens overgemaakte) saldi op beide rekeningen, zoals deze pas begin 2015 bekend zouden worden. De berekening werd echter niet voorgelegd aan Van Brummen, die op het punt stond te beginnen met zijn onderzoek: ‘[Een medewerker van het ministerie] heeft aan de heer Roes een A4 overhandigd met deze berekening. Dat A4 heeft Roes kort daarna (dezelfde dag of de volgende dag) met de minister besproken.’³⁴

Om het onderzoek in goede banen te leiden, kreeg Van Brummen ondersteuning van een van de medewerkers van de afdeling bestuurlijke en juridische zaken van het parket-generaal. Deze had al het nodige voorwerk gedaan, omdat hij betrokken was geweest bij de beantwoording van de vele vragen over de zaak H., zowel van het ministerie als van de Tweede Kamer. Eerder is al geweest op de tijdsdruk vanuit de Tweede Kamer. Voor het feitelijk onderzoek was daarom niet veel tijd uitgetrokken: Van Brummen tekende de opdracht op 23 april 2014 en hij zou zijn rapport op 6 mei 2014 voorleggen aan de voorzitter van het college van procureurs-generaal. Deze korte periode had haar neerslag op de gevolgde werkwijze. Van Brummen heeft in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie hierover het volgende gezegd:

‘Informatie is opgevraagd via de verantwoordelijken van de betrokken organisatieonderdelen. Hun werd gevraagd om informatie over de Teevendeal op te leveren. Dat is bijvoorbeeld gevraagd aan het parket Amsterdam. Soms moesten de heer Van Brummen en zijn team zelf informatie achterhalen. Zo heeft de heer Van Brummen zelf met de systeembeheerder van de financiële systemen bezien wat er nog kon worden achterhaald.

De heer Van Brummen meent dat het onderzoek in Amsterdam onvoldoende grondig is geweest. Hem zijn mededelingen gedaan over het niet-aanwezig zijn van informatie die later niet bleken te kloppen. Later onderzoek van de Erfgoedinspectie leverde meer relevante gegevens op over de Teevendeal. In het onderzoek van de heer Van Brummen is afgegaan op informatievoorziening van verantwoordelijken bij organisatieonderdelen. De heer Van Brummen heeft de indruk dat men in Amsterdam serieus is omgegaan met zijn verzoek om informatie. Ook met de hoofdofficier van het parket Amsterdam is contact geweest. In zijn kluis zijn stukken gevonden. Dat was voor hem het bewijs dat men in Amsterdam het verzoek om informatie serieus oppakte.³⁵

De Onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat Van Brummen geen kennis heeft gekregen van het proces-verbaal van de FIOD van 15 december 1994 (hiervoor behandeld, in hoofdstuk 5):

‘Dit proces-verbaal komt hem niet bekend voor. Tijdens zijn onderzoek heeft hij wel gesproken met mensen van de FIOD, maar deze stukken zijn niet genoemd. Ook heeft hij geprobeerd om te achterhalen bij BOOM of er bij hun advies onderliggende stukken waren. BOOM heeft dit niet kunnen vinden.’³⁶

Zoals uit de opdrachtformulering blijkt, heeft Van Brummen niet mogen spreken met staatssecretaris Teeven. Minister Opstelten had daartegen staatsrechtelijke redenen:

‘Op vrijdag 25 april 2014, 17.00 uur, sprak de heer Roes met de heer Teeven in het kader van dit onderzoek. Vanwege zijn verantwoordelijkheden als bewindspersoon vonden de heer Opstelten en het Openbaar Ministerie het namelijk zuiverder dat de heer Van Brummen niet zelf met de staatssecretaris sprak en is aan de directeur-generaal, de heer Roes, verzocht om dit te doen.’³⁷

Roes heeft zijn aantekeningen van het gesprek op 25 april 2014 voorgelegd aan Teeven. Teeven heeft enkele passages aangepast. Vervolgens heeft hij akkoord gegeven op de aantekeningen en die van zijn paraaf voorzien. Teeven had geen opmerking bij zijn mededeling dat het in zijn herinnering ging over een hoofdsom van 2,3 miljoen gulden en over rente op rente van 4,8 miljoen gulden die afzonderlijk zou zijn geboekt op een renterekening waarop geen beslag was gelegd. Roes heeft de aantekeningen gedeeld met de minister. De uitkomst hiervan is uiteindelijk genoemd in de brief aan de Tweede Kamer van 3 juni 2014, waarmee Bolhaar heeft ingestemd.

5 9/5 Adde.

- Gesprek DGRR – Staatssecretaris op vrijdag 25 april 2014 om 17.00 uur inzake "Cees H.";
- Ik leg de Stas uit waarom ik en niet de oud PG-Van Brummen het gesprek voer. Het is de wens van de minister dat ik de Stas bevraag over zijn herinneringen aan/bemoeienis met de financiële aspecten van de deal met Cees H en de afwikkeling ervan;
- Ik houd Stas de beslaglijst uit 1993 van de belastingdienst voor. Stas herkent die en zegt dat hij de "baas was van Apeldoorn". ~~de teamleider was van Apeldoorn~~
- Stas bevestigt de in die beslaglijst opgenomen rekeningen in Luxemburg die – in zijn herinnering – ook of uitsluitend op de naam van de vriendin van Cees H. stonden.
- Stas bevestigt dat de in België lopende rekeningen aan de Staat zijn overgemaakt via het OM "en zijn vervallen aan de Staat".
- Voor wat betreft het appartement: bekend bij Stas. Hij kan zich voorstellen dat de waarde van dit appartement - gelet op de ligging- sinds 1993, sterk kon zijn gestegen in 2000.
- Eerst in 1998 sprak de Stas met de advocaat van Cees H. over de rekeningen waarop beslag was gelegd.
- Het ging – in zijn herinnering – over een hoofdsom van 2.3 en over rente op rente van ongeveer 4.8 mln. die afzonderlijk was geboekt op een renterekening waarop geen beslag was gelegd. Stas: "dat staat mij bij". ^{het OM}
- De hoofdsom is overgemaakt aan het OM omdat ~~daar~~ 750.000 gulden van kon afhouden". Restant van die hoofdsom ging naar Dit was de wens van Cees H.
- Stas: "rente op rente" stond in de onderhandeling niet ter discussie "omdat die – gelet op de toen geldende wetgeving, (36 E) en de jurisprudentie, " niet aan het crimineel verkregen voordeel kon worden gekoppeld. In zijn beleving zei Kuipers (advocaat): "daar kun je helemaal niet aan komen".
- Dat rente op rente wel crimineel voordeel was, zou nooit bewezen kunnen worden.
- Stas: "ik herinner mij dat ik dit zo met Kuipers heb afgesproken".
- Voor wat betreft de afwikkeling van de deal: Stas: "ik denk dat ik ter uitvoering van de deal de brief heb geschreven aan Luxemburg".
- Voor wat betreft de totstandkoming van de deal: Stas: "de deal ging over de hoofdsom en niet over de rente. Er was een aparte rekening en de rente is niet op hoofdrekening bijgeschreven. ^{n.m.m.}
- Stas: "iedereen wist dat er rente was"
- Ik toon de Stas het BOOM--advies. De Stas denkt dat hij het advies destijds niet gezien heeft. Hij gaat er wel vanuit dat in het gesprek waarover in het BOOM-advies wordt geschreven, hij "gewoon over de rente heeft gesproken".
- Hij heeft geen verklaring voor het feit dat in het BOOM-advies het onderwerp rente/renterekening niet ter sprake komt.
- Verder merkte dat Stas nog op dat toen bij het Amsterdamse parket verliet in 2002 (januari) er nog een dossier met bet. de deal met Cees H. op het parket aanwezig was.

Daarnaar gevraagd, verklaarde Van Brummen:

‘Wel heeft de heer Van Brummen een verslag gelezen van het gesprek tussen de heer Teeven en de heer Roes. De Onderzoekscommissie vraagt zich af waarom de uitkomsten van dit gesprek niet zijn meegenomen in het rapport van de heer Van Brummen. Hier zijn twee redenen voor, verklaart de heer Van Brummen. Ten eerste blijkt uit het verslag dat de heer Teeven wel wist dat het meer was dan twee miljoen gulden, maar dat hij een onderscheid maakt tussen de rente op rente en het oorspronkelijk in beslag genomen bedrag. De heer Teeven noemt een bedrag, maar maakt daar vervolgens kanttekeningen bij. Hierdoor is het volgens de heer Van Brummen onduidelijk wat de heer Teeven zich herinnert. Ten tweede geeft de heer Van Brummen aan dat hij zich baseerde op berichten van het ministerie dat de heer Teeven onvoldoende herinneringen had.’

Op 6 mei 2014 leverde Van Brummen zijn rapport, door hem ondertekend, in bij het college. Daarna zouden er echter nog twee versies van dat rapport komen alvorens de vierde en laatste versie zou volgen, op 26 mei 2014 ondertekend door Van Brummen.

Versie 1

Op maandag 5 mei 2014 stuurde Van Brummen de eerste versie van het rapport van zijn onderzoek naar het college van procureurs-generaal. Deze versie heeft als datum 5 mei 2014 en telt elf bladzijden. Deze versie was bedoeld ter bespreking in de wekelijkse bijeenkomst van het college van procureurs-generaal op dinsdag 6 mei 2014.³⁸

In deze eerste versie werden drie bedragen genoemd die in verband zouden staan met de beslagname na de arrestatie van H., op 26 april 1993:

Bedrag 1 in gulden	Bedrag 2 in gulden	Bedrag 3 in gulden
FIOD eind 1994	Ambtsbericht Vrakking	E-mailbericht van Teeven
	21 juni 1999	van 18 januari 2000
21.682.063 waarvan	7.370.200	‘H. (van wie er thans nog zo’n
beslag 7.370.200		3.500.000 onder beslag ligt)’

Het eerste bedrag van 21.682.063 gulden komt overeen met het bedrag in het op 15 december 1994 opgemaakte proces-verbaal van de FIOD. Dat bedrag had Van Brummen ontleend aan het ambtsbericht van Vrakking van 21 juni

1999. Van dit bedrag lag op dat moment beslag op vermogensbestanddelen in de orde van grootte van 4.693.595 gulden. Dus niet 7.370.200 gulden. Dat was het bedrag van de getraceerde vermogensbestanddelen. Het tweede bedrag is ontleend aan de conclusie van eis van 14 juni 1994. Het derde bedrag relateerde Van Brummen aan het proces-verbaal van de FIOD van 30 november 1993.

De eerste versie bevatte een aantal conclusies. De eerste conclusie berustte op een berekening van Van Brummen over het beslag op de vier bankrekeningen bij twee Luxemburgse banken. Dit bedrag zou volgens Van Brummen 2.945.078,67 gulden zijn. Zijn tweede conclusie had betrekking op het in de ontnemingsschikking genoemde bedrag van 157.037,36 gulden. Van Brummen kon dat niet thuisbrengen. Verder trok hij de volgende conclusie:

‘Zekerheid kan niet worden geboden, omdat harde trails niet te achterhalen zijn. Wel wordt duidelijk dat de stelligheid waarmee de waarde wordt benoemd van het beslag waarvan de schikking zou kunnen worden afgetrokken (circa twee miljoen gulden) niet meer aan de hand van documenten kan worden onderbouwd.’

Versie 2

De tweede versie heeft eveneens 5 mei 2014 als datum, maar is van 7 mei 2014 en telt – ongeschoond – 15 bladzijden.³⁹ Voor het bedrag waarop beslag was gelegd, ging Van Brummen in de tweede versie af op een gesprek met een van de FIOD-rechercheurs die het proces-verbaal uit 1993 had opgesteld. In deze versie vond geen vermelding plaats van de informatie in het uitgebreide, latere, proces-verbaal van de FIOD van 15 december 1994. Het in de eerste versie genoemde bedrag van 21.682.063 gulden en de verwijzing naar het FIOD-onderzoek van ‘eind 1994’ kwamen in deze tweede versie niet meer voor. In de tweede versie stelde Van Brummen het bedrag van de in Luxemburg in beslag genomen tegoeden enigszins bij: 2.945.101,45 gulden (een verschil van slechts 23 gulden).

Van Brummen had voor zijn onderzoek onder meer gesproken met Swagerman, die samen met Teeven rechtstreeks betrokken was geweest bij de onderhandelingen over de schikkingsovereenkomst. Swagerman heeft de Onderzoekscommissie hierover het volgende gezegd:

‘De heer Swagerman herinnert zich een kort telefoongesprek met de heer Van Brummen dat ging over het verschil in de bedragen. De heer Swagerman heeft toen aangegeven dat het verschil naar zijn smaak te

maken had met het aangroei van het vermogen. De bedragen die zijn genoemd tijdens dit telefoongesprek, waren ongeveer de bedragen die ook in de krant stonden, vijf à zes miljoen gulden.⁴⁰

De tweede conclusie bleef onveranderd en de derde conclusie werd geherformuleerd:

‘Het onderzoek leidt tot de conclusie dat aan de hand van de nog bestaande documenten geen zekerheid meer kan worden geboden hoe de financiële afwikkeling is verlopen van de ontnemingschikking in de zaak tegen Cees H. Er zijn onvoldoende documenten en herinneringen meer voorhanden om uitspraken te kunnen doen over de hoogte van de inbeslaggenomen en overgemaakte gelden.’

Op 8 mei 2014 kreeg minister Opstelten een ‘definitieve’ versie van het rapport, met een ambtsbericht van het college van procureurs-generaal: ‘Het College van procureurs-generaal heeft kennis genomen van het rapport en kan zich vinden in de conclusies van het onderzoek.’⁴¹ Op 12 mei 2014 werd het rapport besproken op het ministerie.⁴² Aan dit gesprek namen directeur-generaal Roes en de directeur juridische en operationele aangelegenheden, mevrouw mr. L.M.P. (Lisette) de Bie en twee van haar medewerkers deel. Aan de ‘definitieve’ status van het rapport werd getwijfeld: Van Brummen had op dat moment de raadsman van H. nog niet gesproken. Aan het parket-generaal werden enkele vragen voorgelegd, die op 13 mei 2014 werden besproken.

Aan deze bijeenkomst op 13 mei 2014 namen mevrouw De Bie en twee van haar medewerkers deel. Van de zijde van het Openbaar Ministerie waren het hoofd van de afdeling bestuurlijke en juridische zaken van het parket-generaal en twee van haar medewerkers aanwezig. In dit beraad verzocht het ministerie het parket-generaal om een aantal wijzigingen aan te brengen. Verreweg de meeste van deze wijzigingen waren van ondergeschikte aard. Eén wijzigingsvoorstel betrof een van de conclusies. Het ministerie wilde de derde conclusie als volgt aanpassen:

‘dat aannemelijk is dat waarde van het beslag hoger is dan twee miljoen gulden.’⁴³

Versie 3

De derde versie heeft twee data, 14 én 15 mei 2014, en telt – geschoond – elf bladzijden. In deze versie zijn alle tussen het ministerie en het Openbaar Ministerie besproken wijzigingen aangebracht, met uitzondering van het wijzi-

gingsvoorstel van het ministerie voor de laatste conclusie. Ook komt in deze derde versie weer een verwijzing naar het FIOD-onderzoek van eind 1994 voor:

‘Eind 1994 heeft de FIOD een nieuwe berekening gemaakt van het door H. genoten voordeel. Deze berekening leidt tot een bedrag van 21.682.063 gulden.’

De derde versie, die op 16 mei 2014 het ministerie van Veiligheid en Justitie bereikte, werd nauwgezet gelezen:

‘Vandaag [19 mei 2014] heeft Gerard Roes het concept-rapport Van Brummen besproken met enkele niet-direct betrokkenen binnen het departement. Dit heeft geleid tot een aantal, vooral redactionele, aanvullende vragen/opmerkingen over het rapport.’⁴⁴

Op 19 mei 2014 bespraken directeur-generaal Roes en mevrouw De Bie de concept-conclusie van deze versie met de voorzitter van het college van procureurs-generaal en het hoofd van de afdeling bestuurlijke en juridische zaken. Een van de vragen die bij het ministerie van Veiligheid en Justitie leefden, betrof het FIOD-onderzoek van eind 1994: ‘waar komt het bedrag van 21.682.063 [gulden] vandaan?’⁴⁵

Versie 4

Op 23 mei 2014 stuurde het parket-generaal de vierde en laatste versie naar het ministerie.⁴⁶ Deze vierde versie telt, inclusief een bijlage met twintig namen van ‘benaderde personen’, veertien bladzijden. De vierde versie is gedaateerd op 26 mei 2014 en ondertekend door Van Brummen. De verklaring voor dit tijdsverloop (verzending op 23 mei 2014 en datering op 26 mei 2014) is dat in de tussenliggende periode nog tal van veranderingen werden aangebracht, in een enkel geval ook op de bladzij waar Van Brummen zijn handtekening reeds had geplaatst. Op 26 mei 2014 werd deze laatste versie doorgestuurd naar het kabinet van de minister-president.

De belangrijkste conclusie had betrekking op de hoogte van het bedrag dat met de schikking zou zijn gemoeid. Was dat de door de minister genoemde en uit het BOOM-advies afkomstige twee miljoen gulden of was dat de door Kuijpers en Doedens zo stellig genoemde vijf miljoen gulden? Van Brummen concludeerde dat er ‘onvoldoende documenten en herinneringen meer voorhanden [zijn] om uitspraken te kunnen doen over de waarde van de inbeslaggenomen gelden en de overgemaakte bedragen ten tijde van de ontnemingschikking.’ Zijn rapport werd ter vertrouwelijke kennisname aan de

Tweede Kamer gestuurd. Dat gebeurde op 3 juni 2014, na afstemming met de plaatsvervangend secretaris-generaal van het ministerie van Algemene Zaken, dr. mr. B. (Bart) van Poelgeest.

De beantwoording van de schriftelijke vragen uit de Tweede Kamer van 27 juni 1994

De brief van de minister van 3 juni 2014 was voor de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie aanleiding een volgende schriftelijke vragenronde te houden. Op 27 juni 2014 volgde een reeks vragen, die op 9 juli 2014 werden beantwoord.⁴⁷ Acht dagen later verongelukte vlucht MH17, een Boeing 777 van *Malaysia Airlines*, boven Oekraïne. Er waren geen overlevenden. Dit vliegtuigongeluk bleef nog lang al het andere nieuws, en ook de antwoorden op de laatste vragen over de *deal*, overschaduwden.

‘Fred en de wet’

Op 28 oktober 2014 verscheen het boek van de oud-redacteur van het *NOS-journaal*, W. (Wim) van de Pol, met de titel ‘Fred en de wet’. Het boek kreeg de nodige voorpubliciteit. In het *AD* kwam Van de Pol een dag voor de verschijning van zijn boek zelf aan het woord:

‘In het geval van [Cees] H. was het een *deal* buiten medeweten van de top van het OM en de toenmalige justitie-minister om. Van de Pol: “Dat maakt hem nu kwetsbaar. Hij kan altijd op zijn schouders worden getikt als een crimineel iets nodig heeft. De advocaat van [Cees] H. heeft bij voorbeeld nog het bankafschrift van de *deal*. Teeven kan vallen als dat boven water komt.”⁴⁸

Het artikel in het *AD* meldde verder dat

‘dit voorjaar [...] plots de schimmige *deal* op[dook], die Teeven als officier van justitie in 2000 sloot met drugskrimineel [Cees] H. De politieke discussie ging vooral over de vraag met hoeveel geld H. wegkwam. Geen moment ging het over de “*side letter*” die bij de *deal* hoort en naar voren komt in het boek “Fred en de wet”. Opstelten heeft de Tweede Kamer hierover via oude Kamervragen geïnformeerd.

In de geheime bijlage werd afgesproken dat Teeven een positief gratieadvies zou verlenen, dat over het algemeen wordt gevolgd door de rechter. Ook schrapte hij een door de rechter uitgesproken straf voor een ont-snappingspoging. Hiermee ging hij in tegen een verbod van toenmalig minister van Justitie en partijgenoot Benk Korthals.’

Op 30 oktober 2014 stelden de Tweede Kamerleden mr. M. (Michiel) van Nispen, Segers en mevrouw Bernds-Jansen over dit artikel en het boek van Van de Pol achttien schriftelijke vragen. Op deze plaats zijn met name de laatste drie vragen van belang:

‘Bent u bekend met de bijlage die wordt genoemd als onderdeel van de *deal* met [Cees] H.? Zo ja, sinds wanneer bent u hiermee bekend? Sinds wanneer realiseerde u zich dat de huidige Staatssecretaris als officier van justitie een prominente en negatieve rol speelde in eerdere antwoorden op vragen? Hoe beoordeelt u het bericht dat ondanks een verbod van de Minister van Justitie, een officier van justitie, middels een bijlage afsprekt om positief te adviseren bij een gratieverzoek en het schrappen van een reeds door de rechter uitgesproken straf?

Bent u bereid dit nader te onderzoeken en de Kamer over de inhoud van de gang van zaken te informeren en uw beoordeling daarvan te geven? Zo ja, kan de Kamer dit ten spoedigste van u ontvangen? Zo nee, waarom niet?’⁴⁹

De minister antwoordde op 17 december 2014 als volgt op deze vragen:

‘Mijn ambtsvoorganger was reeds in 1999 bekend met het feit dat de heer Teeven de behandelend officier van justitie was. Hij heeft in antwoorden op eerder genoemde vragen van de leden Rietkerk en Van de Camp op 16 april 2002 aangegeven dat het OM in Amsterdam in 2000 aan [Cees] H. ter zake van een veroordeling in een andere strafzaak toezeggingen had gedaan die betrekking hadden op een positieve advisering op een gratieverzoek. De belangrijkste reden hiervoor was, naast persoonlijke omstandigheden, dat de mededader van [Cees] H., die anders dan [Cees] H. in die zaak hoger beroep had ingesteld, in dat hoger beroep bij het gerechtshof is veroordeeld tot één jaar gevangenisstraf, terwijl hij in eerste instantie bij de rechtbank, net als [Cees] H. tot twee jaar gevangenisstraf veroordeeld was. Het positieve advies is gevolgd door een positief advies van de rechtbank, waarna bij koninklijk besluit van 16 maart 2001 partiële gratie is verleend. Het College van procureurs-generaal is, zoals ook blijkt uit deze antwoorden, van het positieve advies van de officier van justitie ten onrechte pas achteraf op de hoogte gesteld. De berichtgeving hierover in het *Algemeen Dagblad* van 27 oktober 2014 maakt dit niet anders. Ik zie dan ook geen aanleiding tot enig nader onderzoek. Ten aanzien van de gratieverlening heb ik in mijn brief van 13 maart 2014 aangegeven dat mijn ambtsvoorganger in 2002 heeft geoordeeld dat de wijze waarop in het traject van gratieverlening door het Openbaar Ministerie is gehandeld, onvoldoende zorgvuldig is geweest. Ik zie in de genoemde berichtgeving geen aanleiding dit standpunt te herzien.’

De uitzending van Nieuwsuur van 4 maart 2015

Op 4 maart 2015, vroeg in de ochtend, kreeg een woordvoerder van het ministerie van Veiligheid en Justitie een korte telefonische aankondiging van Haan, redacteur van *Nieuwsuur*. Hij stond op het punt om een e-mailbericht te versturen. Zijn e-mailbericht luidde als volgt:

‘Van: Bas Haan [...]

Verzonden: woensdag 4 maart 2015 9:49

Aan: [...]

Onderwerp: RE: zaak [H.]

Beste [...].

Nieuwsuur komt vanavond met een vervolg op de uitzending van 11 maart 2014 over de *deal* met [Cees] H.

Daarom stuur ik voorafgaande aan die uitzending in het kader van wederhoor vertrouwelijk het volgende:

Nieuwsuur meldt de details van de ontnemingsschikking met [Cees] H.

Het gaat om gegevens van de overschrijving naar de derdenrekening van toenmalig advocaat Doedens.

Nieuwsuur meldt vanavond de volgende details van die overboeking:

bedrag: fl. 4.710.627,18

datum: 10-09-2001

van rekening: 0192325728 DS 521 Arr. Parket Amsterdam

kenmerk Openbaar Ministerie: 0000199544

onder vermelding van: C.J. [H.]

parketnummer: 13/017023/93

Op basis van deze informatie, in combinatie met archiefuitspraken van minister Opstelten en Kamerstukken, concludeert *Nieuwsuur* dat de minister de Tweede Kamer bij herhaling verkeerde informatie heeft verstrekt over de *deal* met [Cees] H.

Daarbij vermelden we dat zowel ambtenaren binnen het Openbaar Ministerie als binnen het departement ervan op de hoogte zijn dat een bedrag van 4,7 miljoen gulden aan [Cees] H. is overgeboekt. Een topambtenaar, die het bedrag zelf ook kent, vertelde *Nieuwsuur* dat ook staatsse-

cretaris Teeven het bedrag van 4,7 miljoen met zijn directeur-generaal al vlak na het debat van een jaar geleden heeft besproken.

Nieuwsuur vraagt bij dezen aan de minister en/of staatssecretaris een reactie voor onze uitzending van vanavond. Dat kan desgewenst schriftelijk, op camera, of in de studio.

Voor overleg of vragen ben ik zowel per mail als mobiel bereikbaar:
[...]

Achtergrond informatie:

Nieuwsuur meldt bovenstaande gegevens op basis van meerdere documenten die we inzagen en op basis van het contact met diverse mensen binnen het Openbaar Ministerie en op het departement en met andere bronnen rond justitie. Alle details van de deal die we melden, staan in meerdere documenten die we via hen onder ogen kregen.

Met vriendelijke groet,

Bas Haan
verslaggever/eindredacteur'

Midden in de verkiezingscampagne voor de Provinciale Staten zorgde het e-mailbericht van Haan voor druk overleg over een reactie. Het eerste concept voor een reactie kwam uit de handen van een van de woordvoerders van het ministerie:

Verzonden: woensdag 4 maart 2015 13:13

Aan: [...]

Onderwerp: *Nieuwsuur*

[...]

Dit is het concept

Reactie *Nieuwsuur* mbt [Cees] H.

De bewering van *Nieuwsuur* dat de minister de Tweede Kamer verkeerd heeft geïnformeerd klopt niet. Evenmin is het juist dat ambtenaren binnen het Openbaar Ministerie en het departement er van op de hoogte zijn dat een bedrag van 4,7 miljoen gulden aan [Cees] H. is overgeboekt.

In opdracht van het OM heeft oud-procureur-generaal mr. Henk van Brummen vorig jaar onderzoek gedaan naar de financiële afwikkeling van de schikking met [Cees] H.

Uitkomst van dat onderzoek was dat er géén financiële gegevens meer beschikbaar zijn: er zijn geen bankafschriften meer als gevolg van verlopen bewaartermijnen en veranderingen van ICT-systemen. Er zijn ook geen andere documenten meer voorhanden en ook de betrokkenen hebben onvoldoende herinneringen om onderbouwde uitspraken te kunnen doen over de financiële afwikkeling van deze schikking.

Op basis van dit onderzoek heeft de minister geconcludeerd dat er helaas geen helderheid kan worden verschaft over de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking in 2000. De Tweede Kamer heeft inzage gehad in het rapport Van Brummen.’

In de loop van de middag werd binnen het ministerie nog steeds uitvoerig overlegd over de tekst. Uiteindelijk werd in de loop van de vroege avond de volgende tekst via de persberichtenservice verzonden:⁵⁰

‘Reactie op *Nieuwsuur*

De bewering van *Nieuwsuur* dat de minister de Tweede Kamer verkeerd heeft geïnformeerd over de schikking met [Cees] H. is onjuist. Ambtenaren binnen het Openbaar Ministerie en het departement hebben geen kennis van wat bij de afwikkeling van de schikking feitelijk zou zijn overgemaakt.

Zoals de minister op 3 juni en 9 juli 2014 heeft geschreven aan de Kamer, heeft oud-procureur-generaal mr. Henk van Brummen vorig jaar in opdracht van het OM onderzoek gedaan naar de financiële afwikkeling van de schikking met [Cees] H.

Ten behoeve van dit onderzoek hebben de minister en de directeur-generaal met de staatssecretaris gesproken over de financiële afwikkeling en heeft de staatssecretaris zijn herinneringen daarover gedeeld. De heer Van Brummen is over de uitkomsten van deze gesprekken geïnformeerd. De heer Van Brummen heeft dit betrokken bij zijn bevindingen.

Uitkomst van dat onderzoek was dat er géén financiële gegevens meer beschikbaar zijn: er zijn geen bankafschriften meer als gevolg van verlopen bewaartermijnen en veranderingen van ICT-systemen. Er zijn ook

geen andere documenten meer voorhanden. Ook de betrokkenen, onder wie de staatssecretaris, hebben onvoldoende herinneringen om onderbouwde uitspraken te kunnen doen over de financiële afwikkeling van deze schikking. De advocaten van [Cees] H. beroepen zich op hun beroepsgeheim.

Op basis van dit onderzoek heeft de minister geconcludeerd dat er helaas geen helderheid kan worden verschaft over de financiële afwikkeling van de ontnemingsschikking in 2000. De Tweede Kamer heeft vertrouwelijk inzage gehad in het rapport Van Brummen.

Zoals de minister op 3 juni aan de Kamer schreef, moet hij accepteren dat hij geen ultieme duidelijkheid kan verschaffen over de afwikkeling van de schikking en dat altijd de mogelijkheid blijft bestaan dat bankafschriften alsnog door derden worden overgelegd.⁷

Dat weekeinde zou in opdracht van de plaatsvervangend secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie, mevrouw mr. drs. N.C. (Nicole) Stolk-Luyten, in de al na de overgang naar de euro uitgeschakelde financiële ICT-systemen van het ministerie van Veiligheid en Justitie een nieuwe zoekslag plaatsvinden. Bij deze zoekslag was nodig dat de reeds in 2012 uitgeschakelde en niet meer werkende systemen van SSC ICT Den Haag weer actief werkend werden gemaakt. Deze zoekslag leidde ertoe dat op zondagavond 8 maart 2015 alsnog een schermafdruck van de grootboekrekening (daarna genoemd: ‘het bonnetje’) werd gevonden, met daarin de gegevens zoals eerder door *Nieuwsuur* gepubliceerd. Deze uitkomst zou het politieke en parlementaire debat in de week van 9 maart 2015 beheersen.

De vondst van ‘het bonnetje’ viel samen met de komst van een ‘nader rapport’ van Van Brummen, die daar om was gevraagd. Van Brummen ging kort in op de vraag naar een waardevermeerdering van het vermogen onder beslag bezien in relatie tot het bekend geworden bedrag van de overmaking. Hij nam aan dat een dergelijke waardevermeerdering zich zou hebben doorgezet. De AEX stond in 1993 rond de 180 en in 2000 rond de 650. Als gemiddelde depositorente hanteerde Van Brummen vijf procent. Hij trok dan ook de conclusie dat ‘een waardevermeerdering tot een uiteindelijk netto bedrag van 4,7 miljoen gulden geenszins onmogelijk is’.⁸ Zoals al opgemerkt in hoofdstuk 5, was H. een uiterst voorzichtige belegger, die een groot deel van zijn vermogen in spaarbrieven en obligaties had belegd.

De publicatie in Het Parool van 19 mei 2015

Op 19 mei 2015 verscheen in *Het Parool* een artikel waarin Teeven werd geciteerd.⁵² Het betrof echter geen interview, maar een verslag van de journalist van een bijeenkomst ‘met dertig bierdrinkende vvd’ers’ in Amsterdam: ‘Hij heeft in een gesprek met de directeur-generaal van het ministerie wel degelijk melding gemaakt van het werkelijke bedrag, zegt Teeven. “Maar Ivo heeft er welbewust voor gekozen mijn herinneringen niet te gebruiken.”’

Nog dezelfde dag vroeg het Tweede Kamerlid drs. A. (Alexander) Pechtold bij de regeling van werkzaamheden om opheldering:

‘Met de premier hebben wij toen [10 maart 2015] gewisseld hoe de deal met Cees H. precies in elkaar zat. Het ging over bedragen. Wij weten allemaal het bedrag van 4,7 miljoen. De minister-president zei toen dat dat hem allemaal niet bekend was. [...] Ik wil weten, namens en met de collega’s Van Haersma Buma en Slob, wat de premier wist van dit alles. [...] Als dit het geheugen opruisen van de voormalig staatssecretaris is, wil ik heel erg graag weten wat de rest van het kabinet wist.’⁵³

In een van zijn gesprekken met de Onderzoekscommissie heeft Teeven het volgende hierover gezegd:

‘De heer Teeven heeft daar gezegd dat de minister én hij zelf hebben gekozen voor de zinsnede “onvoldoende feitelijke herinneringen” en dat hij daar ook verantwoordelijkheid voor neemt. Dat had te maken met het feit dat er geen dossier was. De minister heeft er samen met de heer Teeven voor gekozen [onderstreping door Teeven] om die weg te bewandelen zolang er geen dossier was.’⁵⁴

De Onderzoekscommissie heeft mede met het oog op het verzoek van Pechtold met de minister-president gesproken. In dat gesprek heeft de minister-president het volgende gezegd:

‘De heer Rutte geeft aan de avond van de uitzending [4 maart 2015] met de heer Teeven te hebben gebeld. De heer Teeven heeft toen aangegeven dat het bedrag gebaseerd was op een basisbedrag met rente en dat hij dit aan de heer Roes heeft meegedeeld. [...] De heer Rutte heeft de heer Teeven gevraagd of hij zich kon vinden in de conclusies van de heer Van Brummen, en dat was het geval.’⁵⁵

In zijn brief aan de Tweede Kamer van 21 mei 2015 heeft de minister van Veiligheid en Justitie verwezen naar uitspraken van de minister-president in het debat met de Tweede Kamer op 10 maart 2015:

‘in reactie op vragen merkte de Minister-President op dat hij de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie op enig moment heeft gevraagd of deze zich kon vinden in het rapport-Van Brummen en de feitelijke constatering daarin en dat het antwoord daarop ja was.’⁵⁶

De Onderzoekscommissie heeft ook bij de staatssecretaris van Financiën nagegaan wat zijn kennis was. In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft staatssecretaris Wiebes het volgende laten weten:

‘De Onderzoekscommissie vraagt of de heer Wiebes de deal met H. specifiek of apart, met de heer Teeven heeft besproken. De heer Wiebes geeft aan dat hij een keer in de marge van het Bewindspersonenoverleg heeft gevraagd of het een goede deal was. De heer Teeven heeft toen geantwoord dat het een perfecte deal was. Er is geen uitvoerig gesprek geweest over de *deal*.’⁵⁷

DEEL 3 DE INFORMATIEVERSTREKKING

8 De informatieverstrekking aan de Tweede Kamer

8.1 De motie-Slob en de reikwijdte van dit deel van de onderzoeksopdracht

De motie-Slob noemt als derde deel van de onderzoeksopdracht de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer. Ter toelichting gaf de indiener van de motie, het Tweede Kamerlid Slob, mede namens een groot aantal andere fracties aan dat er ‘nog veel vragen leven’ over de overeenkomst met H., de bij de opeenvolgende ministers van (Veiligheid en) Justitie en het Openbaar Ministerie beschikbare informatie en de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer.¹ Dit laatste onderwerp komt in dit hoofdstuk aan bod. Voor dit hoofdstuk is gebruikgemaakt van een overzicht dat de griffier van de Tweede Kamer heeft opgesteld en de voorzitter van de Tweede Kamer ter beschikking heeft gesteld aan de Onderzoekscommissie.²

8.2 De informatieverstrekking door de bewindspersonen aan de Tweede Kamer

8.2.1 De beantwoording van de vragen van de Tweede Kamer op 15 april 2002

Op 22 februari 2002 zond het televisieprogramma *Reporter* een uitzending uit over de pluk-ze-wetgeving (zie hiervoor, hoofdstuk 5). Naar aanleiding van de uitzending stelden op 1 maart 2002 twee leden van de Tweede Kamer, Rietkerk en Van de Camp, tien schriftelijke vragen, waarvan er één betrekking had op afspraken met H.:

‘Is het waar dat drugs crimineel [Kees] H. van de 498 miljoen winst slechts een paar ton aan Justitie moest betalen en als gevolg van een schikking en andere afspraken buiten de rechter om, verder vrijuit kan gaan, waardoor in de straf is gesneden? Was u hiervan op de hoogte en komt dit vaker voor?’³

Op 4 april 2002 zond de voorzitter van het college van procureurs-generaal een ambtsbericht aan de minister van Justitie. Aan dit ambtsbericht lag een

notitie van Teeven ten grondslag die hij op 14 maart 2002 stuurde aan de plaatsvervangend hoofdofficier van justitie in Amsterdam, Hofstee.

In deze notitie legde Teeven de nadruk op de wijze waarop 'in de straf is gesneden'. Bij het arrondissementsparket Amsterdam werd druk gerekend over de detentieperiode van H. Het ambtsbericht ging voornamelijk over de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf en de gratiëring (blz. 2 tot en met 5). Het ambtsbericht bevat zes bladzijden en een bijlage van ruim een bladzij met daarin suggesties voor de beantwoording van de vragen 6 tot en met 10 van de twee Tweede Kamerleden.⁴

Uit het ambtsbericht bleek dat Teeven bij de uitvoering van de aan H. opgelegde gevangenisstraffen niet geheel nauwkeurig was geweest:

'Betrokkene heeft gedurende twee periodes in detentie verbleven: van 20 augustus 1984 tot zijn ontvluchting op 2 september 1985 (379 dagen) en vanaf het moment dat hij wederom in het kader van [de hasj-zaak] werd aangehouden op 26 april 1993 tot aan zijn invrijheidstelling naar aanleiding van de gratiëring in [de coke-zaak] op 28 juli 2000 (2.650 dagen). In totaal is dit 3.029 dagen. Daartegenover staan de aan betrokkene opgelegde gevangenisstraffen (respectievelijk 9 jaar, 4 jaar en 2 jaar), die in totaal 15 jaar bedragen. Indien daarop de twee gratiëringen in mindering worden gebracht (resp. 18 maanden en 1 jaar) dan resteert een bruto uit te zitten straf van 12 jaren en 6 maanden. Na aftrek van VI levert dat een netto uit te zitten gevangenisstraf op van 8 jaar en vier maanden. Dat komt overeen met 3.040 dagen. Betrokkene heeft 3.029 dagen gezeten. In dat licht bezien heeft hij dus materieel 11 dagen tekort gezeten.'

Bovendien had Teeven de uitvoering van de gevangenisstraf voor de gewelddadige uitbraakpoging op 2 oktober 1994 opgeschort:

'Voor de beoordeling van de zaak is verder nog relevant dat de officier van justitie, ter uitvoering van de toezegging om in het kader van een gratieverzoek de tenuitvoerlegging van het vonnis in de [semtex-zaak], dat reeds ter uitvoering was aangeboden, op 20 maart 2000 heeft teruggenomen uit het executietraject. Op dat moment bevond H. zich in detentie ter executie van de veroordeling in de [coke-zaak]. Vervolgens is in de [coke-zaak] bij KB van 27 juni 2000 partieel gratie verleend. Omdat er op dat moment geen andere straf ter executie open stond, is betrokkene op grond van het gratiebesluit op 28 juli 2000 in vrijheid gesteld. Nadat bij KB van 16 maart 2001 partieel gratie is verleend in de [semtex-zaak] is dit vonnis voor het resterende deel niet (opnieuw) ter executie aangebo-

den. Daaraan lag ten grondslag de overweging van de officier van justitie dat alle straffen van betrokkene, rekening houdend met de uitkomst van deze gratieprocedure, materieel gezien reeds ten uitvoer waren gelegd.⁷

De handelwijze van Teeven deed binnen het Openbaar Ministerie de wenkbrauwen fronsen, maar naar buiten toe, in dit geval in de richting van de minister van Justitie, werd Teeven niet afgevalen. In zijn voorstel voor de beantwoording van de vragen van de twee Tweede Kamerleden formuleerde De Wijkerslooth dit als volgt:

‘Ik [de minister] was op de hoogte dat er met H. schikkingsonderhandelingen werden gevoerd maar niet van de uitkomsten daarvan. Ik heb mij ten aanzien van de onderhandelingen op het standpunt gesteld dat executiekorting c.q. advisering over gratieverzoeken daarvan geen onderwerp dienden uit te maken. Dergelijke aspecten zijn uiteindelijk ook niet in de ontnemingsschikking betrokken.’

De Wijkerslooth nuanceerde vervolgens dit laatste en wees de minister erop dat ‘de bij separate brief vastgelegde toezeggingen [...] overigens, het zij hier uitdrukkelijk vermeld, niet tezamen begin 2000 met de voorgenomen schikking aan het college [zijn] voorgelegd.’ Het college, én de minister van Justitie, waren toen dus niet op de hoogte van een uitkomst waarvan de minister, op 23 juni 1999, aan Doedens had laten weten dat ‘voor een overeenkomst tussen het OM en een verdachte of veroordeelde die mede strekt tot executiekorting [...] iedere grond [ontbreekt]’.⁵ Als het aan de voorzitter van het college van procureurs-generaal had gelegen, was de Tweede Kamer uitsluitend vertrouwelijk ingelicht over de ontnemingsschikking:

‘Wellicht ten overvloede maak ik u er nog op opmerkzaam dat in de schikkingsovereenkomst in artikel 5, voor zover hier van belang, is opgenomen dat partijen zich jegens elkaar verplichten om uiterste inspanningen te doen om volstreekte geheimhouding te betrachten en dat partijen in dat verband noch direct noch indirect mededelingen zullen doen aan derden. De formulering van de beantwoording is zo gekozen dat deze contractueel vastgelegde verplichting geen geweld wordt aangedaan. Het brengt wel met zich mee dat een verdergaande beantwoording [...] over de schikkingsovereenkomst aan de Tweede Kamer vertrouwelijk dient plaats te vinden.’⁶

Het ambtsbericht werd de volgende dag, 5 april 2002, voorgelegd aan de minister. In de begeleidende nota van ambtelijke justitie werd de minister gewezen op de ‘politieke gevoeligheid’ van de uitzending van *Reporter*:

‘In een televisie-uitzending van *Reporter* [...] werd breed uitgemeten dat Justitie de destijds hooggespannen verwachtingen van pluk-ze niet heeft waargemaakt, en er daarom toe over is gegaan om op grote schaal schikkingen te treffen in ontnemingszaken met criminelen. Daarbij zou het OM – zo werd gesuggereerd door een aantal geïnterviewde advocaten, waaronder mr. Doedens – ook buiten de schikkingsovereenkomst om andere afspraken maken met criminelen, bij voorbeeld over executiekorting of een positief OM-advies op een ingediend gratieverzoek. De teneur was, kortom: met het OM valt overal over te onderhandelen.’⁷

De minister was met de conceptantwoorden niet tevreden en die boodschap kwam duidelijk aan binnen het parket-generaal: ‘we moesten maar met de billen bloot. Met name het feit dat zowel door [zittende magistratuur] als departement met gratie was ingestemd verbaasde hem zeer.’⁸ In een nieuwe versie kwam op aandringen van de minister te staan: ‘alles overziend is de wijze waarop in het traject van de gratieverlening door het OM is gehandeld onzorgvuldig geweest.’ In de uiteindelijke versie wordt gesproken over ‘onvoldoende zorgvuldig’.

De minister antwoordde de Tweede Kamer als volgt:

‘Ik was op de hoogte van het feit dat er met betrokkene schikkingsonderhandelingen werden gevoerd, maar niet van de uitkomsten ervan. Ik heb mij ten aanzien van de onderhandelingen op het standpunt gesteld dat executiekorting dan wel advisering over gratieverzoeken in ieder geval geen onderdeel dienden uit te maken van deze schikkingsonderhandelingen. Voor het aantal ontnemingsschikkingen dat jaarlijks tot stand komt, verwijs ik naar het antwoord op vraag 4.

Het Openbaar Ministerie te Amsterdam heeft voorts in februari 2000 terzake van een veroordeling in een andere strafzaak toezeggingen gedaan aan betrokkene, die betrekking hebben op positieve advisering op een gratieverzoek van betrokkene. Het positieve advies van het Openbaar Ministerie is gevolgd door een eveneens positief advies van de rechter, waarna bij Koninklijk Besluit van 16 maart 2001 partieel gratie is verleend door één jaar, van de gevangenisstraf van 2 jaar, kwijt te schelden. Hoewel het OM te Amsterdam – conform het herhaalde verzoek van de raadsman van H. – aanvankelijk wel verband heeft willen leggen tussen de schikkingsovereenkomst en de advisering over een gratieverzoek in een andere strafzaak, is hem door de leiding van het Openbaar Ministerie te kennen gegeven dat geen verband mocht worden gelegd tussen, kort gezegd, de ontnemingsschikking en de gratiëring. In reactie op een

brief van de raadsman van H. heb ik dat ook aan deze raadsman bericht per brief van 23 juni 1999. Daarin heb ik expliciet aangegeven dat bij onderhandelingen over de ontnemingschikking executiekorting dan wel advisering over een gratieverzoek daarvan geen onderwerp dienden uit te maken. Het College van procureurs-generaal is van de voorgenomen schikkingsovereenkomst op de hoogte gesteld en heeft deze goedgekeurd. Van het positieve advies inzake gratiëring in de andere strafzaak is het College van procureurs-generaal, gelet op de bijzondere omstandigheden van de zaak, in dit geval ten onrechte pas achteraf op de hoogte gesteld.

Wat de beslissing omtrent gratiëring betreft is nog het volgende van belang. Bij het verlenen van gratie gaat het in feite om een correctie op een eerder gewezen rechterlijk vonnis. Daarom wordt bij de uiteindelijke besluitvorming omtrent gratieverlening grote waarde toegekend aan het advies van de rechter die de straf heeft opgelegd. In de praktijk wordt een positief advies van een rechter in vrijwel alle gevallen gevolgd door een positief besluit omtrent gratieverlening. Dat is in het onderhavige geval ook gebeurd. De belangrijkste reden voor de partiële gratiëring was blijkens de stukken, naast persoonlijke omstandigheden van betrokkene, het feit dat de mededader van betrokkene, die anders dan betrokkene zelf wel in hoger beroep was gegaan, in hoger beroep bij het gerechtshof één jaar gevangenisstraf had gekregen, terwijl hij in eerste instantie bij de rechtbank, net als betrokkene, tot twee jaar veroordeeld was. Zoals gezegd is het positieve advies van het Openbaar Ministerie gevolgd door een positief advies van de rechter, waarna bij Koninklijk Besluit van 16 maart 2001 partiële gratie is verleend.

Het Amsterdamse parket heeft voorts, conform een toezegging aan H, het vonnis in deze strafzaak, dat reeds ter uitvoering was aangeboden, teruggedragen uit het executietraject. Men verkeerde daarbij in de – overigens onjuiste – veronderstelling dat op grond van het gratieverzoek opschortende werking toekwam aan de tenuitvoerlegging van het vonnis, waarvan op dat moment de tenuitvoerlegging nog niet was aangevangen. Een dergelijke terugneming is formeel juridisch gezien niet zuiver, gelet op artikel 553 van het *Wetboek van Strafvordering*, aangezien een dergelijke bevoegdheid is voorbehouden aan de minister van Justitie. Aangezien het staand beleid is dat de executie wordt opgeschort in gevallen waarin honorering van een gratieverzoek waarschijnlijk is, mag evenwel verondersteld worden dat die opschortende werking zou zijn verleend, indien het parket daartoe een voorstel had gedaan. Maar alles overziend is de wijze waarop in het traject van de gratieverlening door

het Openbaar Ministerie is gehandeld, onvoldoende zorgvuldig geweest.⁹

Weliswaar ging het antwoord op de achtste vraag voornamelijk in op de gratiëring en de daarmee vervlochten vervroegde invrijheidstelling van H. Maar het antwoord bevatte ook informatie over het bedrag dat met de ontnemingsschikking was gemeoid:

‘Het is juist dat met betrokkene op 15 juni 2000 op grond van artikel 511c van het *Wetboek van Strafvordering* een ontnemingsschikking is getroffen. Het in de vraag vermelde hoge bedrag betreft de destijds geschatte totale handelsopbrengst van de gehele criminele drugsorganisatie waartoe betrokkene behoorde. De strafbare feiten waarmee het wederrechtelijk voordeel was verkregen, vielen echter onder de oude ontnemingswetgeving, die tot 1 maart 1993 gold. Die bepaalde dat bij ontneming aangetoond diende te worden dat het genoten voordeel in relatie stond tot de bewezen verklaarde feiten. Ontneming was daarom naar het oordeel van de rechter alleen mogelijk voor zover het Openbaar Ministerie, mede aan de hand van bij betrokkene aangetroffen vermogensbestanddelen die tot het wederrechtelijk verkregen voordeel zijn te herleiden, kon aantonen dat betrokkene daadwerkelijk in de betreffende periode uit de bewezen verklaarde feiten voordeel had genoten. Het moge duidelijk zijn dat er een groot verschil bestaat tussen de handelsopbrengst van de totale organisatie en het daadwerkelijk genoten voordeel dat één van de deelnemers uit die organisatie als gevolg van de bewezen verklaarde feiten heeft verkregen. Dit aspect, alsmede de hoogte van de bij betrokkene aangetroffen vermogensbestanddelen, die ten tijde van de schikkingsovereenkomst twee miljoen gulden bedroegen, heeft tot de uiteindelijke schikking geleid, met een omvang in euro’s (‘een paar ton’) als in vraag 8 vermeld. Daarvan werd ook melding gemaakt in de in vraag 1 bedoelde uitzending van het programma *Reporter*.’

Dit bedrag van twee miljoen gulden is niet terug te vinden in de eerder genoemde notitie van Teeven van 14 maart 2002 en ook niet in het ambtsbericht van de fungerend hoofdofficier van justitie in Amsterdam. In dat ambtsbericht werd verwezen naar de conclusie van eis van 24 juni 1993 en naar het ambtsbericht van Vrakking van 21 juni 1999. Daarin werd over respectievelijk 5.085.700 gulden en 7.370.200 gulden aan in beslag genomen vermogensbestanddelen gerept.¹⁰ Wat dit laatste bedrag betreft, zij herhaald dat het hier ging om getraceerde vermogensbestanddelen, waarvan een deel buiten het beslag was gebleven.

In het ambtsbericht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal kwamen deze twee bedragen niet voor, maar werd ervan uitgegaan dat ten tijde van de ontnemingsschikking de waarde van de in beslag genomen vermogensbestanddelen twee miljoen gulden was, het bedrag dat in het advies van het BOOM van 4 februari 2000 was genoemd.

8.2.2 De informatieverstrekking in 2014

Het debat in de Tweede Kamer op 13 maart 2014

Zoals is gemeld in hoofdstuk 5, vond op 11 maart 2014 een uitzending plaats van *Nieuwsuur* over de ontnemingsschikking. De kwestie van het juiste bedrag dat ingevolge die schikking zou zijn vrijgegeven aan H. kwam op 12 maart 2014, bijna twaalf jaar na de antwoorden op Kamervragen uit 2002 over deze kwestie, in de Tweede Kamer weer aan de orde, tijdens de regeling van werkzaamheden. Het Tweede Kamerlid dr. P.H. (Pieter) Omtzigt wees erop dat sprake zou zijn van een schikking waarin tegenover een ontneming ter hoogte van 750.000 gulden een bedrag van 5 miljoen gulden zou zijn ‘witgewassen via de rekening van de Nederlandse Staat’.

Zijn voorstel om een debat te voeren met de staatssecretaris van Financiën en de béide bewindspersonen van Veiligheid en Justitie kreeg geen meerderheid. In plaats daarvan werd besloten tot een debat met de minister van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Financiën, op 13 maart 2014. Op voorstel van de woordvoerder van de VVD-fractie, Van der Steur, werd een brief gevraagd die uiterlijk op de ochtend van 12 maart 2014 zou worden verwacht in de Tweede Kamer. Van der Steur had dat verzoek al eerder, op dinsdag 11 maart 2014 om 20.24 uur – dus voorafgaand aan de uitzending van *Nieuwsuur* – per e-mail gezonden naar de griffier van de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie:

‘Naar aanleiding van de berichtgeving op teletekst vanavond over een schikkingsovereenkomst tussen het Openbaar Ministerie en een crimineel zou ik graag een brief vragen bij de procedurevergadering van morgen aan de minister van Veiligheid en Justitie over deze schikkingsovereenkomst en de vraag of de (toenmalige) wet en regelgeving hierbij in acht is genomen.’¹¹

Intussen hadden leden van de Tweede Kamer 94 schriftelijke vragen gesteld. Voor de beantwoording had de Tweede Kamer een deadline gesteld. Het merendeel van de vragen werd op 13 maart 2014 per brief beantwoord. De antwoorden op de meeste vragen werden pas kort voor het geplande begin

van het Kamerdebat ontvangen. Een aantal antwoorden ontbrak toen nog; deze volgden later, op 3 juni 2014. De oppositiepartijen in de Tweede Kamer wilden het debat uitstellen naar dinsdag 18 maart 2014, maar de voorzitter concludeerde dat het debat op 13 maart 2014 om 16.00 uur kon beginnen.

In zijn brief aan de Tweede Kamer herhaalde de minister van Veiligheid en Justitie in andere bewoordingen wat eerder in de antwoorden op de Kamervragen van 2002 was meegedeeld:

‘Tijdens de terechtzitting van 29 november 1994 heeft de rechtbank Amsterdam het onderzoek voor onbepaalde tijd geschorst, met de bepaling dat de officier van justitie diende te bewijzen dat het onder [Cees] H. in beslag genomen vermogen met een waarde van 6 tot 7 miljoen gulden in direct verband staat met de strafbare feiten waarvoor [Cees] H. door het hof was veroordeeld. Vervolgens heeft het OM nader onderzoek gedaan naar de omvang van het wederrechtelijk verkregen voordeel en de relatie tot de feiten waarvoor [Cees] H. is veroordeeld. In de loop van dat onderzoek is de waarde van de goederen waarop beslag was gelegd, gedaald tot circa 2 miljoen gulden.’¹²

Het bedrag van twee miljoen gulden was ontleend aan het ambtsbericht van 4 april 2002, dat dit bedrag had overgenomen uit het BOOM-advies van 4 februari 2000. Een onderzoek waaruit de waardedaling zou kunnen blijken en waar de rechtbank op 29 november 1994 om heeft gevraagd, is niet verder gekomen dan het proces-verbaal van de FIOD van 15 december 1994. In dat proces-verbaal werd de waarde van de in beslag genomen vermogensbestanddelen bepaald op 4.593.595 gulden. Daarna, van 15 december 1994 tot het moment van ondertekening van de ontnemingschikking, op 17 augustus 2000, vonden geen onderzoeksactiviteiten plaats (zie hoofdstuk 4).

In de brief aan de Tweede Kamer van 13 maart 2014 staat ook vermeld dat het uit beslag vrijgekomen geld, na aftrek van 750.000 gulden, zou zijn overgemaakt ‘op het Nederlandse bankrekeningnummer van een door de rechtgebende aangewezen derde’. Zoals in 2015 zou blijken, betrof het – in afwijking van het gestelde in de ontnemingschikking – een van de bankrekeningnummers van het kantoor van Doedens.

Na de opheffing van het beslag zou – zo werd in de brief gesteld – op verzoek van de Luxemburgse autoriteiten het hele bedrag van de vier bankrekeningen zijn overgemaakt naar een bankrekening van het Openbaar Ministerie.¹³

Voor de voorbereiding van het debat van de Tweede Kamer met de minister van Veiligheid en Justitie op 13 maart 2014 was nauwelijks tijd: tussen de uitzending van *Nieuwsuur* en het debat zaten maar 42 uren. De minister van Veiligheid en Justitie kreeg al vroeg in het debat te maken met interrupties van leden die het verwonderlijk vonden dat het college van procureurs-generaal op 15 februari 2000 een overeenkomst met de datum van 15 juni 2000 zou hebben ‘goedgekeurd’, daarmee ‘akkoord [zou zijn] gegaan’ en daarmee zou hebben ‘ingestemd’,¹⁴ terwijl Swagerman en Teeven die overeenkomst pas op 17 augustus 2000 zouden hebben ondertekend. Dat het bij de goedkeuring door het college van procureurs-generaal om twee achtereenvolgende en wat inhoud betreft van elkaar verschillende (concept)overeenkomsten ging, bleef daarbij echter buiten beeld. Op vragen van het Tweede Kamerlid De Wit of ‘de schikking die op 15 februari 2000 binnen het college van procureurs-generaal is besproken exact dezelfde [is] als de schikking die uiteindelijk op 15 juni en daarna is getekend’, antwoordde de minister aanvankelijk namelijk met ‘dat zou kunnen’.¹⁵ Later preciseerde hij als volgt:

‘De voorstellen die de functionarissen van het Openbaar Ministerie aan het college van procureurs-generaal hebben gedaan, zijn op 15 februari 2000 goedgekeurd. Vervolgens zijn daar de handtekeningen van de heer H. en zijn advocaat onder gezet. Daarna is er nog een keer – check dubbelcheck, ik hecht daar ook altijd zeer aan – door het college van procureurs-generaal naar gekeken via de waarnemend voorzitter. Voorts is er de handtekening van de functionaris van het Openbaar Ministerie onder geplaatst. Het is zorgvuldig en goed verlopen.’¹⁶

Het lid van de Tweede Kamer, mevrouw mr. L.M.J.S. (Lilian) Helder (PvV), vroeg langs een andere weg om meer informatie:

‘Een heleboel stukken zijn natuurlijk geheim. Mijn vraag is hoe het met de notulen zit. Ik verwijs nu naar het *Reglement van Orde College van procureurs-generaal* uit 1999. In artikel 6 staat: “De vastgestelde notulen worden, met uitzondering van onderdelen van personeelsvertrouwelijke en van (dienst-) vertrouwelijke aard, zo spoedig mogelijk ter kennis gebracht van de parkethoofden en van de Minister van Justitie.” Misschien kan daar dan wel een afschrift van verstrekt worden.’¹⁷

De minister antwoordde hierop als volgt:

‘Ik moet zeggen dat ik geen kennis draag van de notulen van het College van procureurs-generaal. Er zal een reglement van orde zijn voor het geval het zich voordoet. Ik heb in de afgelopen drie-en-een-half jaar nog nooit de notulen van het College van procureurs-generaal ingezien.’

De Onderzoekscommissie heeft nagegaan wat de praktijk is bij de uitvoering van artikel 6 van het reglement van orde, waar mevrouw Helder naar heeft verwezen. Aan een ambtsbericht van het college van procureurs-generaal ontleent zij het volgende:

‘Naar ik heb begrepen zijn de notulen van de Collegevergaderingen tot 1998 bij de stukken van de overlegvergadering aangetroffen.

Over de periode tussen 1998 en 2003 kan ik niet met zekerheid vaststellen of en hoe de notulen aan uw departement zijn verstrekt. Vanaf 2003 kan ik dat wel, omdat de in 2003 aangetreden adjunct-secretaris de e-mails waarmee zij de vastgestelde notulen heeft rondgestuurd heeft bewaard. Daaruit is te zien dat de notulen door middel van een vaste verzendlijst per e-mail werden verzonden. In die verzendlijst was steeds een ambtenaar van uw departement opgenomen, soms twee, en die namen veranderden in de tijd.

Deze verstrekkingen per e-mail gingen in ieder geval tot en met oktober 2005 door. In de verzendlijst van de mail waarmee op 7 november 2005 de notulen van 31 oktober 2005 zijn rondgezonden komt geen departementsambtenaar meer voor, terwijl dat in de mail van 28 oktober 2005 (waarmee de notulen van 24 oktober 2005 werd rondgestuurd) nog wel het geval was.

In de notulen van genoemde vergaderingen staat geen besluit dienaangaande, dus ik kan nu ook niet vaststellen waarom het verstrekken van de notulen is gestopt. Ik kan wel vaststellen dat er een praktijk is ontstaan die tot op heden van beide zijden niet als problematisch is ervaren.

Artikel 6 van het Reglement is niet het enige artikel dat de informatieverstrekking aan de minister regelt, zoals in artikel 131 Wet RO bepaalt. Ik mag u in dat verband wijzen op artikel 129 Wet RO (‘het College verstrekt Onze Minister inlichtingen die hij nodig heeft’) en op artikel 11 van het Reglement (‘Het College stelt de Minister van Justitie op de hoogte van ontwikkelingen in het algemeen, van voorvallen en van strafzaken die de hoofdlijnen van het beleid met betrekking tot de strafrechtelijke rechtshandhaving raken of die van bijzondere betekenis zijn voor de rechtshandhaving, alsmede in de gevallen waarvan de Minister zulks heeft aangegeven.’). Aan deze bepalingen wordt uitvoering gegeven.¹⁸

Verderop in het Kamerdebat van 13 maart 2014 kwam de minister te spreken over de waarde van de in beslag genomen goederen en bankrekeningen:

‘Na onderzoek is bij de heer H. 6 miljoen à 7 miljoen in beslag genomen.

Hier was aan de orde, een relatie te leggen met de feiten waarvoor H. was veroordeeld. Daardoor is men toen uitgekomen op 6 miljoen à 7 miljoen. Het onderzoek ging voort en de waarde van inbeslaggenomen goederen daalde tot omstreeks 2 miljoen, doordat een pand door een andere beslaglegger in België is verkocht. Het resultaat was die 750.000 gulden, want dat zou naar het oordeel van het OM, van de officieren van justitie, een bedrag zijn waar de rechter zich achter zou kunnen scharen.¹⁹

Na enkele interrupties deelde de minister het volgende mee:

‘Er is 750.000 gulden naar de Staat gegaan. Dit gaat niet over de data, maar over de guldens. Vervolgens is 1.250.000 gulden gegaan naar de door [Cees] H. aangewezen rekening. Dan ziet men ook de inzet. Het is ook ingewikkeld, moet ik zeggen. Een kleine 50% van het bedrag dat uiteindelijk in beslag is genomen, is door de Staat binnengehaald via het Openbaar Ministerie. Dat wil ik als feit meedelen.’²⁰

Over het niet informeren van de Belastingdienst liet de minister de Tweede Kamer in het debat het volgende weten:

‘Het OM heeft er duidelijk voor gekozen – ik kom bij de beantwoording van de vragen van mevrouw Helder – om af te wijken van de eigen richtlijnen. Degene die die richtlijnen opstelt, mag daar ook van afwijken. Dat is duidelijk. Dat zijn de feiten.’²¹

In de tweede termijn herhaalde de minister dit:

‘Ik ga ervan uit, en je mag dan concluderen, dat dit ook als zodanig in zijn totaliteit in het college aan de orde is geweest. Vervolgens hebben ze de gang van zaken gecheckt en gedubbelcheckt. De totale gang van zaken is dus in ieder geval in het college aan de orde geweest. De precisie geeft aan dat het door het college is goedgekeurd voordat er uiteindelijk door het Openbaar Ministerie getekend is. Dat zijn de feiten.’²²

De feiten lagen echter toch anders. Zoals aan de orde kwam in hoofdstuk 4, besloot het college van procureurs-generaal op 26 januari 2000 onder meer dat overleg met de Belastingdienst diende plaats te vinden. Dit was in overeenstemming met de *Richtlijn ontneming* van het college, van 7 juli 1998.²³ De instantie die de richtlijn had vastgesteld, bepaalde aldus nadrukkelijk dat deze richtlijn moest worden nageleefd. In hoofdstuk 4 is echter al gebleken dat de fiscus uiteindelijk niet is geïnformeerd.

Vervolgens kwam in het debat het verzoek van de Luxemburgse autoriteiten aan de orde om de in beslag genomen tegoeden over te boeken op een rekening van het Openbaar Ministerie. De minister ging hierop nader in als reactie op vragen en noemde naast vertegenwoordigers van de Luxemburgse overheid ook de bank die dit verzoek zou hebben gedaan:

‘In de overeenkomst die is gesloten staat hoe het gaat. Dat heeft ook te maken met de instanties in Luxemburg, die vroegen waar het geld naartoe moest. Toen ging het via het OM naar de rekening van de mijnheer die is genoemd met zijn initialen.

[...] De Luxemburgse autoriteiten zeiden dat het beslag kon worden opgeheven. Dat is duidelijk. Het geld moest vervolgens ergens naartoe. Op verzoek van Luxemburg heeft men toen gezegd dat het via het OM moest. Dat voerde het akkoord vervolgens uit. [...] Op een gegeven moment is die overeenkomst er. Dat zijn de feiten. Vervolgens wordt die uitgevoerd. Dan is het verzoek aan de Luxemburgse autoriteiten – in Luxemburg is het beslag gelegd – om dat toe te staan. Dat gebeurt; dat wordt toegestaan. Vervolgens moet dat geld ergens naartoe worden gebracht. Daarom hebben de banken vervolgens gezegd: dat willen wij naar het Openbaar Ministerie sturen waar we toch al 750.000 gulden naartoe moeten sturen; dan kunt u dat naar de anderen overmaken; kan dat? Dat is in grote lijnen de situatie.’²⁴

De antwoorden op vragen van het Tweede Kamerlid De Wit

Een week na het Kamerdebat van 13 maart, op 20 maart 2014, stelde het Tweede Kamerlid De Wit negen schriftelijke vragen aan de minister. De Wit had eerder al zijn vertrek, met ingang van 2 april 2014, uit de Tweede Kamer aangekondigd. Zijn vragen richtten zich op de waardedaling van de in beslag genomen vermogensdelen van H., en gingen verder ook over het exacte bedrag dat zou zijn overgemaakt en over de redenen voor overmaking via een rekening van het Openbaar Ministerie. De Wit wilde ook precies weten wanneer het college van procureurs-generaal had ingestemd met de ontnemingschikking en of aan de belastingplicht was voldaan.

De minister van Veiligheid en Justitie beantwoordde deze vragen op 8 april 2014.²⁵ Een dag eerder had de minister een ambtsbericht ontvangen van de voorzitter van het college van procureurs-generaal. De minister verwees naar dit ambtsbericht in de beantwoording van de vragen van het inmiddels voormalige Tweede Kamerlid De Wit. In het ambtsbericht werd geciteerd uit het advies van het BOOM van 4 februari 2000. Het citaat betrof de waardedaling tot ongeveer twee miljoen gulden ‘(banksaldi Luxemburg, contant geld en

sieraden). De afname is het gevolg van verkoop in België van een pand door een andere beslaglegger.’ De minister nam niet alleen dit citaat over in de beantwoording van de vragen van De Wit, maar hij legde vanaf 8 april 2014 (en later opnieuw, vanaf 9 maart 2015) het BOOM-advies ter vertrouwelijke kennisname voor aan de Tweede Kamer.

In de versie die aan de Tweede Kamer vertrouwelijk is voorgelegd, heeft het ministerie twee passages zwartgelakt. De eerste zwartgelakte passage luidt als volgt:

‘Dit [nieuwe onderhandelingen zouden tijd kosten, wat de procespositie van het Openbaar Ministerie niet ten goede zou komen] betekent overigens niet dat Uw College niet een dergelijk standpunt in zou moeten nemen. Ik kom daar in de conclusie nog op terug.’

De tweede zwartgelakte passage luidt als volgt:

‘Vaststaat dat de voorgestelde overeenkomst in geen enkele verhouding staat tot het voorlopig berekende wederrechtelijk verkregen voordeel.

Aannemelijk is dat het wederrechtelijk verkregen voordeel op grond van de bewijsopdracht van de rechtbank naar beneden zal moeten worden bijgesteld. Het is erg waarschijnlijk dat bij een somber scenario het toch reëel is te veronderstellen dat een bedrag van miljoenen guldens (bij voorbeeld de hoogte van het aangetroffen vermogen) bewijsbaar is. Wel zou de rechter op grond van de betalingscapaciteit kunnen matigen tot de waarde van het resterende conservatoir beslag (circa 2 miljoen guldens).

Alles afwegende is afdoening door middel van de voorgestelde overeenkomst op zich niet wenselijk, omdat het onderhandelingsresultaat zelfs niet in de richting komt van wat minimaal haalbaar zou zijn in een procedure. Bovendien is het resultaat grotendeels op drijfzand gebaseerd, aangezien niet of nauwelijks is getracht invulling te geven aan de bewijsopdracht van de rechtbank. Het bepalen van een goede onderhandelingsdoelstelling is daardoor erg bemoeilijkt.

Het grote risico voor een niet ontvankelijkheid met als vrijwel onvermijdelijk gevolg schadeclaims maakt de redenering “we moeten er hoe dan ook uitkomen” echter eveneens verdedigbaar. Het verder trachten te onderhandelen acht ik weinig kansrijk.

Mocht Uw College tot het oordeel komen dat de schikking onder de huidige voorwaarden niet aanvaardbaar is, dan verwacht ik dat wij door

middel van een uitspraak op klaagschriften tegen het conservatoir beslag snel duidelijkheid zullen krijgen over de voorlopige visie van de rechtbank Amsterdam op de *undue delay* problematiek. Als zij het uiterst onwaarschijnlijk acht dat een ontnemingsmaatregel zal volgen, moet volgens de jurisprudentie van de Hoge Raad het beslag worden opgeheven.’

De door Swagerman aan het college van procureurs-generaal toegezegde bevestiging door het BOOM van diens eerdere advies, van 14 juli 2000, is overigens niet aan de Tweede Kamer voorgelegd, ook niet vertrouwelijk. Deze bevestiging is overigens niet gericht aan het college van procureurs-generaal maar aan Swagerman en Teeven en luidt als volgt:

‘Geachte heren Swagerman en Teeven,
Hierbij bevestig ik dat ik mij inhoudelijk kan verenigen met het concept dd 15 juni 2000 voor de schikking ex artikel 511c Wetboek van strafvordering betrekking hebbende op zaak met parketnummer 13/017023-93.

Hoogachtend,
[naam]
Hoofd BOOM-adviesteam’

Wat de uitspraken van Doedens in *de Volkskrant* van 4 april 2014 betreft, liet de minister weten dat hij ‘de uitlating van de heer Doedens, de voormalig advocaat van [Cees] H., dat het OM ter uitvoering van deze ontnemingsschikking bijna 5 miljoen gulden heeft overgemaakt naar zijn advocatenkantoor, niet [kon] plaatsen.’ In het antwoord op de hierop volgende vragen liet de minister weten dat ‘circa twee miljoen gulden onder beslag [lag].’ Over wat feitelijk was overgemaakt, – zo liet de minister weten – had hij de Tweede Kamer niets meegeedeeld.

De minister herhaalde dat het college van procureurs-generaal op 15 februari 2000 akkoord was gegaan ‘met de inhoud van de ontnemingsschikking’.

Beter zou zijn geweest dat de minister de Tweede Kamer toen ook zou hebben laten weten dat de tekst van de (later nog wezenlijk gewijzigde) ontnemingsschikking toen niet aan het college was voorgelegd. Het college was namelijk (zie hoofdstuk 4) uitsluitend ingelicht over de hoogte van het bedrag van de ontneming zelf (750.000 gulden), alsmede over het procesrisico bij voortzetting van de ontnemingsprocedure. Dit alles was bovendien slechts mondeling gegaan, aldus Swagerman:

‘De heer Swagerman herinnert zich nog dat hij uitsluitend telefonisch contact heeft gehad met het college. Hij weet niet meer of hij in een voorfase met de heer Steenhuis heeft gesproken. Op het moment dat er formeel instemming zou moeten komen, was de heer Steenhuis niet bereikbaar. De heer Swagerman benaderde de heer Van Daalen, als plaatsvervangend voorzitter en de heer Hulsenbek, de gebiedsprocurateur-generaal. De heer Swagerman meent zich te herinneren dat laatstgenoemde degene is geweest die de kwestie inbracht in het college. Dit speelde zich af in februari. De uiteindelijke instemming, die ook is vastgelegd, dateerde van medio februari 2000.’²⁶

De minister concludeerde – aan de hand van de toen bij hem bekende gegevens – in antwoord op de negende en laatste vraag dat het Openbaar Ministerie had gehandeld ‘binnen de toen geldende wet- en regelgeving’. Hij was niet op de hoogte van de binnen het Openbaar Ministerie gevolgde procedure voor goedkeuring van de schikkingsovereenkomst door het college van procureurs-generaal. Eerder in het debat op 13 maart 2014 had de minister zich op het standpunt gesteld dat het Openbaar Ministerie de vrijheid had af te wijken van regelgeving die het zelf in het leven had geroepen.

In zijn antwoord op de vragen liet de minister verder nog weten dat hij ‘over deze betaling navraag [had] gedaan bij het College’: ‘over de uitkomsten zal ik u informeren’.

De antwoorden op de vragen van De Wit waren voor het Tweede Kamerlid mevrouw Berndsens-Jansen aanleiding om bij de regeling van werkzaamheden op 8 april 2014 een debat aan te vragen over de hoogte van de betaling aan H. De woordvoerders van de coalitiepartners wilden toen echter eerst de antwoorden op de vragen en het ter vertrouwelijke kennisname toegezonden rapport van het BOOM lezen. De volgende dag herhaalde mevrouw Berndsens-Jansen haar verzoek, maar verwoordde dat nu anders:

‘Ik doe nu het volgende voorstel. Ik wil de minister verzoeken om de resultaten van het onderzoekje bij het Openbaar Ministerie voor eind april aan de Kamer te doen toekomen.’

Op 25 april 2014 berichtte de minister van Veiligheid en Justitie dat het onderzoek nog niet was afgerond. Hij zou de Tweede Kamer zo spoedig mogelijk daarover berichten.²⁷ Op 22 mei 2014 was de Tweede Kamer nog steeds niet bericht over de uitkomsten van dit onderzoek. Het ging om het onderzoek van Van Brummen, waarop de Onderzoekscmissie in het vorige

hoofdstuk is ingegaan. In de vergadering van de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie op 21 mei 2014 werd besloten de minister te verzoeken ‘zo snel mogelijk [de Tweede Kamer] te informeren over de resultaten van het onderzoek van het Openbaar Ministerie (OM) naar de betalingsgegevens in het kader van de ontnemingsschikking met [Cees] H.’²⁸

De antwoorden op een aantal nog niet beantwoorde vragen uit de Tweede Kamer, op 3 juni 2014

Van de 94 op 12 maart 2014 gestelde schriftelijke vragen uit de Tweede Kamer waren er vijf nog niet beantwoord. Bovendien had de Tweede Kamer aan de minister gevraagd naar de uitkomsten van het onderzoek van het Openbaar Ministerie. Op 3 juni 2014 stuurde de minister een brief aan de Tweede Kamer.²⁹ Hierin gaf hij aan dat hij

‘de voorzitter van het College [had] verzocht hiertoe [=de feitelijke gang van zaken met betrekking tot de financiële afwikkeling van deze schikking] een uiterste inspanning te laten verrichten en een aanvullend onderzoek te laten verrichten naar de financiële afwikkeling van de schikking destijds en daartoe ook met betrokkenen te spreken.’

In zijn brief gaf de minister aan dat de voorzitter van het college van procureurs-generaal hem op 26 mei 2014 had geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek van Van Brummen. Het rapport van Van Brummen legde hij ter vertrouwelijke kennisname voor aan de Tweede Kamer.

De minister wees er in zijn brief op dat Van Brummen erin zou zijn geslaagd een deel van de gang van zaken van destijds te achterhalen. Maar desalniettemin was er geen sprake van ‘zekerheid [...] over de wijze waarop de financiële afwikkeling van de schikking in 2000 is verlopen.’ Wel had Van Brummen kunnen vaststellen dat de ‘bankrekeningen en de daaraan gekoppelde effectenrekeningen die genoemd zijn in de schikking en die in het debat aan de orde zijn geweest [in 1993] een waarde vertegenwoordigden van 2.945.101,45 gulden’.

De onderverdeling van dat bedrag konden de Tweede Kamerleden vinden in het ter vertrouwelijke inzage naar de Tweede Kamer verzonden rapport van Van Brummen:

Rekeningnummer	Saldo volgens Van Brummen op 1 december 1993	Saldo volgens bankgegevens op 26 juli 1993 c.q. 10 september 1993
Banque Générale 30-570942-34	22.040,92	22.040,92
Banque Générale 32-570942-88	27.981,86	27.981,86
Van Lanschot 4014	2.046.464,38	2.522.669,43
Van Lanschot 17019	848.614,29	1.083.667,29
Totaal	2.945.101,45	3.656.359,50

Verder liet de minister weten dat het onderzoek van Van Brummen geen bankafschriften had opgeleverd. Ten slotte meldde de minister dat ‘ook anderszins geen relevante documenten meer voorhanden [zouden zijn] en is gebleken dat de betrokkenen onvoldoende herinneringen hebben aan de feitelijke financiële afwikkeling’. Bij de brief van 3 juni 2014 werden in een bijlage de vijf op 12 maart 2014 gestelde vragen beantwoord. In het antwoord op vragen 74 en 94 liet de minister weten dat ‘mij [...] geen andere schikkingen bekend [zijn] waarin is afgesproken de belastingdienst buiten dergelijke schikkingen te houden en doelbewust niet te informeren.’

De vragen en antwoorden naar aanleiding van de brief van 3 juni 2014

Op 5 juni 2014 besloot de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie, op voorstel van de opvolger van De Wit, het Tweede Kamerlid Van Nispen, over de brief van 3 juni 2014 een schriftelijk overleg te voeren. Op 10 juli 2014 reageerde de minister in een brief aan de Tweede Kamer. Hij liet onder andere het volgende weten:

‘De SP-fractie heeft mij gevraagd of de kennis van de heer Teeven is gebruikt voor het onderzoek door de heer Van Brummen. Zoals ik in mijn brief van 3 juni 2014 heb gemeld, heb ik uiteraard zelf gesproken met de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, die toen verantwoordelijk officier van justitie was en heeft de heer Van Brummen dit gesprek betrokken in zijn bevindingen. Ik heb het OM bij de opdracht voor het onderzoek aangegeven dat ik de staatssecretaris zelf zou bevragen. In antwoord op de vraag van de fractie van de CU bericht ik u dat hiervoor geen structuur is voorgeschreven, maar dat dit in de verhouding tussen minister en staatssecretaris naar mijn oordeel het meest passend is. Het OM valt onder mijn verantwoordelijkheid en daarmee ook het onderzoek dat door de heer Van Brummen is uitgevoerd. Voorts neemt de staatssecretaris in deze kwestie een bijzondere positie in. De staatssecretaris valt immers onder mijn verantwoordelijkheid. Daarbij komt dat hij vanwege zijn

portefeuille als staatssecretaris van Veiligheid en Justitie in zijn dagelijkse werkzaamheden een eigenstandige gezagsrelatie heeft met het OM. Gelet hierop lag het op mijn weg om de staatssecretaris te bevragen over zijn rol als toenmalig officier van justitie.

[...]

Ten behoeve van [het onderzoek van de heer Van Brummen] heb ik met de staatssecretaris gesproken over de financiële afwikkeling van de schikking en heeft hij zijn herinneringen daarover met mij gedeeld.

Ik heb de heer Van Brummen geïnformeerd over de uitkomsten van dit gesprek. Ook de heer Teeven had onvoldoende herinneringen aan de feitelijke financiële afwikkeling van de schikking.’

Hiermee kwam voorlopig een einde aan verzoeken van de kant van de Tweede Kamer om meer informatie. De vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie verzocht de minister de Tweede Kamer ‘te informeren indien er nieuwe informatie ter zake beschikbaar is.’

Schriftelijke vragen naar aanleiding van de verschijning van het boek ‘Fred en de wet’ van Wim van de Pol

Op 28 oktober 2014 verscheen van de hand van oud-*NOS* *journaal*-verslaggever Wim van de Pol het boek ‘Fred en de wet’. De dag ervoor verschenen in het *AD* twee artikelen waarin werd ingegaan op de afspraken die Teeven destijds met de raadsman van H. had gemaakt. Het betrof de afspraak om een positief advies over een gratieverzoek te geven en om een gevangenisstraf voor een vluchtpoging met semtex op te schorten.³⁰ Op 30 oktober 2014 volgden achttien schriftelijke vragen van de Tweede Kamerleden Van Nispen, Segers en Berndsen-Jansen. De minister beantwoordde de vragen op 17 december 2014.³¹ In zijn antwoorden herhaalde de minister wat hijzelf en zijn ambtsvoorganger Korthals al eerder aan de Tweede Kamer hadden laten weten.

De beantwoording van vragen vanuit de Tweede Kamer over de uitzending van Nieuwsuur van 4 maart 2015

De uitzending van *Nieuwsuur* van 4 maart 2015 leidde tot veel vragen in de Tweede Kamer. Bij de regeling van werkzaamheden op 5 maart 2015 stelde het Tweede Kamerlid Segers, mede namens de fracties van SP, CDA en D66, de volgende vragen:

‘Dit roept heel veel vragen op. De eerste is of de informatie over de beta-

ling aan [Cees] H. klopt zoals die gisteren door *Nieuwsuur* is gegeven. Kloppen het precieze bedrag, het rekeningnummer, de datum van overmaking en de kenmerken? [...] Was deze informatie bekend bij het ministerie en bij het parket in Amsterdam, dan wel bij het College van procureurs-generaal van het Openbaar Ministerie? Zo ja, sinds wanneer? Hoe is het mogelijk dat deze informatie niet boven water is gekomen toen Van Brummen onderzoek deed naar het precieze bedrag van de deal? Wat is er misgegaan bij dat onderzoek? Wat zegt deze informatie over de gang van zaken rond de deal van 2000? Voor welke schikking is destijds toestemming gegeven? Bent u bereid om het onderzoeksverslag van Van Brummen openbaar te maken? Hebt u over deze zaak contact gehad met uw collega's van Financiën, die blijkbaar ruim 6 miljoen gulden zijn misgelopen? Of gaat u nog contact met hen opnemen hierover?³²

Het Tweede Kamerlid Segers vroeg om deze vragen uiterlijk maandag 9 maart 2015 om 17.00 uur te beantwoorden. Wat hem betreft, zou dan op 10 maart 2015 een debat met de minister kunnen worden gevoerd. De Tweede Kamer besloot alle vragen te verzamelen en die aan de minister te sturen.

Op 9 maart 2015 ontving de Tweede Kamer de antwoorden op de 95 vragen.³³ Tegelijk met de beantwoording van deze vragen stuurde de minister ter vertrouwelijke inzage naar de Tweede Kamer het BOOM-advies van 4 februari 2000, het rapport van Van Brummen, het nadere rapport van Van Brummen en het verslag van bevindingen van de zoekslag van de Auditdienst Rijk. Het rapport van de Auditdienst Rijk werd als bijlage bij de antwoorden meegezonden. In het BOOM-advies van 4 februari 2000 waren – gelijk aan de inzage in 2014 – twee passages weggelakt, en de bevestiging van het eerdere advies van het BOOM van juli 2000 ontbrak.

In het antwoord op vraag 5 van de SP-fractie wees de minister op het BOOM-advies en op de ontnemingsschikking:

‘uit deze stukken blijkt dat er ten tijde van de schikking circa twee miljoen gulden onder beslag lag. Deze twee miljoen gulden, minus het schikkingsbedrag van 750.000 gulden, leverde een restant op van 1,25 miljoen gulden. Dit bedrag is door mij in het debat van 13 maart 2014 genoemd. Op dat moment beschikte ik echter niet over documentatie over de feitelijke financiële afwikkeling van de schikking.’

In zijn gesprek met de Onderzoekscommissie heeft Opstelten – zoals al in hoofdstuk 7 gememoreerd – hieraan het volgende toegevoegd:

‘De heer Opstelten herinnert zich dat al zoveel mogelijk de schriftelijke vragen waren beantwoord en dat daarop snel het debat volgde, namelijk op 13 maart 2014. Daarbij heeft hij – achteraf gezien – de fout gemaakt om aan de hand van de beperkte beschikbare gegevens (BOOM-advies inzake de schikking) rekensommen te gaan maken en op enig moment tijdens het debat het woord “overmaken” te bezigen. Hoewel hij ook heeft gemeld dat hij van te voren niet alle bankafschriften had nagelopen, is toch het beeld ontstaan dat dit feiten waren en dat het genoemde bedrag van 2.000.000 minus 750.000 is 1.250.000 gulden daadwerkelijk was overgemaakt. Hij heeft dan ook op een later tijdstip schriftelijk gemeld het te betreuren als door dit handelen die indruk is ontstaan. Hij herinnert zich dat het bedrag van twee miljoen gulden in de ambtelijke voorbereiding wel was aangereikt, maar dat zijn team hem niet had geadviseerd om rekenexercities daarop in zijn spreektekst op te nemen. Dit was echt iets van de eigen vrije marge die hij naar aanleiding van interrupties heeft genomen.’³⁴

Het antwoord op vraag 8 en vraag 9 van de CDA-fractie luidde als volgt:

‘Ik, en een directeur-generaal namens mij, heb met de staatssecretaris gesproken over de financiële aspecten van de uitvoering van de schikking.

De mededelingen van de staatssecretaris zijn gedeeld met de heer Van Brummen. De heer Van Brummen heeft de herinneringen van de heer Teeven betrokken bij zijn bevindingen en vastgesteld dat de betrokkenen, inclusief de staatssecretaris, onvoldoende herinneringen hebben aan de feitelijke afwikkeling. Er konden, op basis van de bevindingen van de heer Van Brummen door mij geen onderbouwde uitspraken worden gedaan over de feitelijke financiële afwikkeling.’

Van Brummen heeft in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie als volgt hierop gereageerd:

‘Een punt waar wel enige spanning over is geweest betrof de informatie over de herinneringen van de heer Teeven. De vraag was of hij uit moest gaan van het bericht van de minister. Uiteindelijk heeft de minister het naar zich toe getrokken, en is in het uiteindelijke rapport opgenomen dat de heer Teeven, “volgens de minister”, geen concrete herinnering had aan het bedrag. De heer Van Brummen geeft aan dat, ingeval hij zijn eigen informatie zou hebben gebruikt, hij op zou hebben genomen dat de

heer Teeven herinnering had aan het bedrag en de kanttekeningen daarbij. De Onderzoekscommissie vraagt zich in het gesprek met de heer Van Brummen af waar de desbetreffende passage is opgenomen. De heer Van Brummen wijst erop dat hij onvoldoende concrete herinneringen kreeg meegedeeld van de zijde van het ministerie en dus niet anders kon concluderen dan dat “er onvoldoende documenten en herinneringen voorhanden zijn”.³⁵

Hieraan heeft Van Brummen nog het volgende toegevoegd:

‘Ten eerste blijkt uit het verslag dat de heer Teeven wel wist dat het meer was dan twee miljoen gulden, maar dat hij onderscheid maakt tussen rente op rente en het oorspronkelijk in beslag genomen bedrag. De heer Teeven noemt een bedrag, maar maakt daar vervolgens kanttekeningen bij. Hierdoor is het volgens de heer Van Brummen onduidelijk wat de heer Teeven zich herinnert.’³⁶

Op vraag 20 en 21 van de CDA-fractie antwoordde de minister als volgt:

‘De heer Van Brummen heeft in het kader van zijn onderzoek met twintig personen gesproken die destijds bij de voorbereiding, de besluitvorming en de uitvoering van de schikking betrokken waren. Daarbij gaat het om de advocaten, toenmalig inhoudelijk betrokkenen bij het Openbaar Ministerie, onder wie medewerkers op het gebied van financiën en systeembeheer. Tevens is met rechercheurs van de FIOD gesproken. U heeft vertrouwelijke inzage gehad in het rapport en de daaraan gehechte lijst met gesprekspartners.’

De desbetreffende lijst is de lijst met ‘benaderde personen’. Van de twintig personen heeft Van Brummen er vier benaderd per e-mail. Zes personen werden telefonisch benaderd; onder hen was Doedens, die zich op zijn beroepsgeheim beriep. Met Kuijpers en negen anderen vond een gesprek plaats, meestal op hun eigen werkadres. Ook Kuijpers beriep zich op zijn beroepsgeheim.

Een op de lijst voorkomende naam, E. Nies, betreft een persoon met een andere achternaam, E.G. Lease. Het gaat om de rechercheur van de FIOD die het proces-verbaal had opgesteld op 15 december 1994 waarin de vermogenspositie van H. gedetailleerd is beschreven. Deze FIOD-rechercheur is ook in Luxemburg aanwezig geweest bij de verhoren die daar in het kader van de rechtshulpverzoeken in 1993 en 1994 hebben plaatsgevonden. Het desbetreffende proces-verbaal van 15 december 1994 heeft Van Brummen echter niet

gezien.³⁷ In het gesprek dat Van Brummen met hem en een collega heeft gehad, is dat proces-verbaal niet aan de orde gekomen.

Het antwoord op de eerste vraag van de D66-fractie en de tweede vraag van de fractie van de ChristenUnie luidt als volgt:

‘Het dossier met dat parketnummer is bewaard gebleven conform het BSD rechterlijke macht. Ook het ontnemingsdossier is bewaard gebleven maar de hoogte van het bedrag dat aan [Cees] H. is overgemaakt, is daaruit niet af te leiden. Ik acht het van groot belang uw Kamer zo compleet mogelijk en feitelijk te informeren. Ik dien echter ook het belang van opsporing en vervolging in acht te nemen. Onder deze stukken, die ook door de heer Van Brummen bij zijn onderzoek zijn betrokken, bevinden zich echter geen documenten die een ander licht werpen op de feitelijke financiële afwikkeling van de schikking. De betalingsgegevens zoals door *Nieuwsuur* gepresenteerd hebben aanleiding gegeven voor een nieuwe zoekslag binnen mijn ministerie. Deze zoekslag heeft er toe geleid dat de specifieke betalingskenmerken in mijn systemen zijn gevonden.’

Met het dossier wordt kennelijk bedoeld op een dossier dat betrekking heeft op de gerechtelijke ontnemingsprocedure in 1993 en 1994. Teeven heeft op 14 maart 2002 in een notitie aangegeven dat hij toen beschikte over een dossier dat betrekking had op de onderhandelingen met Doedens en Kuijpers vanaf het jaar 1998. De Onderzoekscmissie heeft een dergelijk dossier als zodanig echter niet aangetroffen, en slechts documenten over de ontnemingsprocedure gevonden die waren verspreid over andere archiefbestanddelen. Ook de Erfgoedinspectie heeft een dergelijk dossier niet aangetroffen.

Het debat in de Tweede Kamer op 10 maart 2015

Op 9 maart 2015 liet de minister van Veiligheid en Justitie in een afzonderlijke brief de Tweede Kamer weten dat hij had besloten de Koning zijn ontslag aan te bieden.³⁸

De vondst van de betalingsgegevens op zijn ministerie had hem ‘tot de conclusie [gebracht] dat voor uw Kamer onnodig lang onduidelijkheid is blijven ontstaan over de hoogte van het bedrag dat gemoeid was met de feitelijke afhandeling van de getroffen schikking met [Cees] H.’

Het debat in de Tweede Kamer op 10 maart 2015 begon met een verklaring van de minister-president.

‘Terugtrede werd voor de minister van Veiligheid en Justitie onvermijdelijk nadat een nieuw feit op tafel kwam. Het bleek dat administratieve informatie over de deal met [Cees] H. toch beschikbaar was en ontsloten kon worden in de eigen organisatie. Dat had eerder moeten gebeuren. De minister van Veiligheid en Justitie heeft daarop voor zichzelf de conclusie getrokken om terug te treden. Daarmee heeft hij zijn volle verantwoordelijkheid genomen, zoals dat hoort bij het ambt van politieke ambtsdrager. De staatssecretaris heeft daarop besloten om ook zijn ontslag in te dienen.’³⁹

Vervolgens stelde het Tweede Kamerlid, Pechtold, het volgende aan de orde: ‘Mij is ter ore gekomen dat [van het gesprek van de minister met de staatssecretaris] een gespreksverslag is. Het lijkt mij niet goed dat we daar weer een jaar om gaan zitten vragen. Ik heb die vraag zojuist gesteld en ik hoor nu dat ik dat samen met de heer Zijlstra doe. Ik zou graag voor de beantwoording van de minister-president dat verslag ontvangen. Zo ongeveer de hele ambtelijke top van justitie zat net daar. Er zijn er nu een paar weg, dus ik neem aan dat zij het nu aan het halen zijn.’

De minister-president liet weten dat van het gesprek tussen de minister en staatssecretaris geen verslag was gemaakt. Het Tweede Kamerlid Pechtold preciseerde zijn verzoek vervolgens als volgt:

‘Naar mijn weten is er wel een verslag van het gesprek van de staatssecretaris met de directeur-generaal over deze kwestie. Laat ik het zo ruim formuleren dat ik graag het verslag wil ontvangen van de gesprekken van de staatssecretaris met anderen op het departement, politiek dan wel ambtelijk.’

De minister-president reageerde hierop als volgt:

‘Ik kan hierop antwoorden dat er geen verslag is van een gesprek van de directeur-generaal met de staatssecretaris. Er is alleen een persoonlijke aantekening van de directeur-generaal van zijn gesprek met de staatssecretaris. Ik vind het ingewikkeld om zo’n persoonlijke aantekening openbaar te maken.’

De minister-president concludeerde in dit debat als volgt:

‘Er gingen dus twee dingen fout. Ten eerste is de Kamer verkeerd geïnformeerd. Ten tweede had dat bedrag al negen maanden lang uit het bestand kunnen komen, zonder dat de codes die *Nieuwsuur* vorige week liet zien, ingetoetst hadden hoeven worden. Dat is politiek gezien natuurlijk dodelijk.’

Voor de minister-president was de vraag van belang

‘of het bedrag bekend was bij het college van procureurs-generaal. Nogmaals: een van de speculaties die ik in de media lees, is dat het zou zijn gegaan om een bedrag van 2 miljoen. We weten het niet, het is een speculatie, maar stel nu dat het waar is dat er een basisbedrag was van 2 miljoen, 2,3 miljoen of welk bedrag er ook maar is genoemd. Dat was sinds 1993 geblokkeerd en werd in 2001 uitbetaald. Er werd toen bijna negen procent rente geheven. Dan kom je op een behoorlijk bedrag, een bedrag van rond de vijf miljoen, afhankelijk van het basisbedrag waarmee je rekent. Ik weet niet of het zo is. Ik wil dus, net als de heer Van der Staaij, een rechtmatigheidstoets doen. Dat ben ik zeer met hem eens.’

Aan het slot van dit debat diende het Tweede Kamerlid Slob, mede namens de fractievoorzitters van de PvdA, het CDA, de SGP, D66, de SP, GroenLinks, de PVV, de fractie-Klein en de VVD, een motie in met het verzoek om een onafhankelijke commissie van onderzoek in te stellen en voorafgaand de onderzoeksopdracht aan de Tweede Kamer voor te leggen.

9 Het op andere wijze omgaan met en het op enige wijze bekendheid geven aan informatie over de schikkings-overeenkomst en de afwikkeling daarvan

De informatie over de schikkingsovereenkomst en over de afwikkeling daarvan
In paragraaf 5 van de schikkingsovereenkomst ex artikel 511c *Wetboek van Strafvordering* is de volgende afspraak vastgelegd:

‘Partijen verplichten zich jegens elkaar om uiterste inspanningen te doen om volstreekte geheimhouding over deze schikking te betrachten en partijen zullen in dat verband noch direct noch indirect mededelingen doen aan derden waaronder tevens begrepen de media en (vertegenwoordigers van) de nationale en/of internationale Belastingdiensten en/of fiscale autoriteiten.’

De beoogde doelstelling van ‘volstreekte geheimhouding’ heeft niet tot het door partijen gewenste resultaat geleid. Op verschillende – hieronder kort weergegeven – momenten zijn immers bijzonderheden van de schikkingsovereenkomst bekend geworden.

Allereerst was er de uitzending van *Reporter* op 22 februari 2002, waarin voor het eerst het bestaan van een overeenkomst als zodanig aan de orde kwam. Het Openbaar Ministerie berichtte de minister van Justitie op 4 april 2002 dat

‘de vermeende overeenkomst uit juni 1998 in [het] televisieprogramma van *Reporter* d.d. 22 februari jl. [...] de aanleiding voor deze Kamervragen vormt.’¹

Uit de uitzending – en dat is ook terug te vinden in de formulering van de achtste vraag van de Tweede Kamerleden Rietkerk en Van de Camp – kan evenwel worden opgemaakt dat de documentairemakers ook op de hoogte waren van bijzonderheden van de overeenkomst met de datum van 15 juni 2000. Het gaat dan met name om de uiteindelijke opbrengst voor de Staat van ‘een paar ton’. De uitzending van *Reporter* en de Kamervragen zijn naar het oordeel van de Onderzoekscommissie al voldoende aan de orde gekomen

in de hoofdstukken 6 en 7 en blijven aldus hierna buiten beschouwing. Vermeldenswaard is wel dat de raadsman van H. in deze uitzending de aandacht poogde te vestigen op de ontnemingsschikking die hij en zijn cliënt met het Openbaar Ministerie waren overeengekomen en waarover geheimhouding was afgesproken.

Vervolgens was er de inhoud van de overeenkomst met als datum 15 juni 2000 die centraal stond in de uitzending van *Nieuwsuur* op 12 maart 2014. De Onderzoekscommissie schetst in dit hoofdstuk de door haar geconstateerde feitelijke gang van zaken die tot deze uitzending heeft geleid. Zij doet dit – overeenkomstig de brede strekking van dit deel van haar onderzoeksopdracht – in de ruimste zin des woords. Niet alleen de nieuwsgaring in de media, maar ook de wijze waarop binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie is omgegaan met deze nieuwsgaring en de hiervan deel uitmakende informatie komen aan bod.

Dat geldt ook voor het tijdvak rond de uitzending van *Nieuwsuur* op 4 maart 2015. In dit hoofdstuk komen vragen aan de orde over de informatie in de uitzending van *Nieuwsuur* van die dag over de specifieke kenmerken van de betaling ten gunste van H. en de wijze waarop binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie is omgegaan met relevante informatie. Het gaat hier ook om de vraag van onder anderen de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mevrouw drs. E.I. (Edith) Schippers, over een mogelijke opzet achter de timing van deze publiciteit.

Tot het onderwerp van dit hoofdstuk behoort verder ook de vraag naar de wijze waarop is omgegaan met informatie uit een op het ministerie van Veiligheid en Justitie opgeslagen map met op het schutblad de handgeschreven woorden ‘Persoonlijke aantekeningen. Stas/dgrr t.b.v. gesprek Ivo.’ In dit mapje komen vier versies voor van een document met als benaming ‘Gesprek DGRR-Staatssecretaris d.d. 25 april n.a.v. de “[Cees] H.”-deal’. De eerste versie is een handgeschreven versie, de tweede is hieraan nagenoeg identiek maar is uitgetikt. De derde bevat aantekeningen van de toenmalige staatssecretaris, zijn paraaf en akkoordverlening, alsmede de datum 9 mei [2014]. In de vierde versie zijn de handgeschreven aantekeningen van de staatssecretaris verwerkt. Een deel van de inhoud van dit document is terug te vinden in een artikel van een redacteur van *NRC Handelsblad* van 14 maart 2015:

‘Nog tijdens dit Kamerdebat [op 10 maart 2015] was er een justitiële bron die me uitlegde wat hier gaande was. Uit deze “persoonlijke aantekening” bleek namelijk, zei hij, dat Teeven een bedrag “heel dicht bij” de

4,7 miljoen had genoemd. [...] Een tweede bron omschreef me hoe die “persoonlijke aantekening” eruit zag: één A4'tje, niet ondertekend. [...] Donderdag sprak ik een vvd'er die ook zei dat “het bedrag” in het stuk “erg dicht bij de 4,7 zit”. Maar een ambtenaar die me het stuk zou geven, zag daarvan af: hij koos er veiligheidshalve voor het documentje groten-deels en gehaast voor te lezen.²

Het op andere wijze omgaan met en het op enige wijze bekendheid geven aan informatie over de schikkingsovereenkomst of de afwikkeling daarvan in 2013 en 2014

‘Eind 2013 nam de misdaadjournalist H.J. (Hendrik-Jan) Kortterink contact op met de redactie van *Nieuwsuur*, aldus *Nieuwsuur*-redacteur Haan.³ Kortterink had een boek geschreven over Cor van H., een van de Heineken-ontvoerders. Van een van de personen met wie hij in contact was gekomen bij de voorbereidingen voor dat boek had Kortterink een aantal stukken over de IRT-affaire gekregen. Op sommige stukken stond het stempel ‘staatsgeheim’ en het leek op het eerste gezicht te gaan om brisante informatie. Het zou gaan om de rol van Teeven tijdens de IRT-affaire bij het doorlaten van verdovende middelen, een opsporingsmethode die – toen die eenmaal bekend was geworden – voor ophef zorgde.⁴

Kortterink was van mening dat de documenten ‘te groot’ en ‘te politiek’ waren voor *Panorama*, waarvoor hij op freelancebasis werkt. Als medewerker aan een misdaadprogramma van *RTL-4*, *Echte Penoze*, zocht hij vervolgens contact met E.O. (Erland) Galjaard, programmadirecteur van *RTL Nederland*. Die liet echter – aldus Kortterink – via zijn secretaresse weten geen tijd te kunnen vrijmaken voor een gesprek.⁵

Kortterink had meer succes bij de publieke omroep. Via drs. H.N. (Henk) Hagoort, voorzitter van het bestuur van de *NPO*, kwam Kortterink terecht bij J. (Joost) Oranje, hoofdredacteur van *Nieuwsuur*. Die arrangeerde begin januari 2014 een gesprek met Haan. Haan had geen interesse in de archivalia over de IRT-affaire, maar trof wel in de stukken informatie aan over een overeenkomst van het Openbaar Ministerie met H. Dat zette Haan op het spoor van de ontnemingsschikking die hij medio januari 2014 in handen kreeg. Die informatie bevatte voor Haan opmerkelijk nieuws: in de overeenkomst was vastgelegd dat de Belastingdienst niet op de hoogte zou mogen worden gebracht. Op dat moment was bij Haan de financiële omvang van deze afspraak nog niet bekend:

‘de oorspronkelijke documenten van Kortterink blijken niet geschikt

voor een *Nieuwsuur*-uitzending, maar mijn interesse over de Teeven-*deal* is gewekt. Al eerder waren berichten over die *deal* in het nieuws en in de Kamer besproken. Via Korterink kom ik in contact met iemand die beschikt over de *deal* zelf en die *Nieuwsuur* uiteindelijk een kopie ervan geeft.

In de *deal* staat dat twee Luxemburgse rekeningen leeggehaald zullen worden dóór het Openbaar Ministerie en dat het bedrag vervolgens via een OM-rekening – buiten de Belastingdienst om – naar crimineel [Cees] H. zal worden overgemaakt.⁶

Maar er staan geen eindbedragen in de *deal*, en de *deal* zelf roept meer vragen op: wat is het belang om die *deal* na vijftien jaar aan *Nieuwsuur* te geven? Wat zijn de gevolgen van publicatie voor [de] verhoudingen binnen het milieu van (oud-) criminelen? Kan toenmalig officier [van justitie] Teeven een “hoger doel” gehad hebben om een *deal* te sluiten die breekt met alle richtlijnen zoals die ten tijde van de *deal* golden?⁷

De persoon met wie Haan, op 10 januari 2014, in contact kwam en die hem inzage gaf in de overeenkomst is iemand uit het criminele circuit. Deze persoon zelf bezat een villa die officieel op naam stond van een inmiddels gefailleerde Zwitserse firma. Door dat faillissement werd deze persoon voor een dilemma geplaatst. Om het eigendom van zijn woning te behouden, meldde hij zich in het kader van een inkeerregeling bij de fiscus, die vervolgens het Openbaar Ministerie op het spoor bracht van het voordeel dat uit drugshandel was verkregen.⁸ Op donderdag 13 december 2007 vond een doorzoeking plaats van zijn villa. Betrokkene zelf werd begin 2011 gearresteerd en na korte tijd weer vrijgelaten. Hij wordt verdacht van witwassen en van bedreiging van een Amsterdamse advocaat. Naast de vervolging voor deze strafbare feiten startte het Openbaar Ministerie ook een procedure om wederrechtelijk verkregen vermogen te ontnemen.

Korterink en Haan spraken in januari 2014 af dat zij de publicatie van de verkregen informatie in *Panorama* en bij *Nieuwsuur* synchroon zouden laten lopen.⁹ Hierbij legde Korterink de nadruk op een (mogelijk) verband tussen de overeenkomst met H. en de zaak van Johan V. Tegen Johan V. loopt nu nog steeds een civiele zaak vanwege een belastingaanslag plus boete van 123 miljoen euro, vanwege wederrechtelijk verkregen voordeel dat aan Johan V. zou zijn toegerekend. Dat voordeel zou echter ook toebehoren aan medeverdachten van de *Octopus*-groep, onder wie H.

Korterink wees er in zijn artikel in *Panorama* in de week van de uitzending van *Nieuwsuur* op dat Teeven H. had opgezocht in de EBI in Vught. Kortेरink schetste de volgende contouren van de *deal*. H. zou tegen de zes miljoen gulden mogen behouden, alsmede overplaatsing naar een minder streng gevangenisregiem en strafkorting krijgen. Het zou niet nodig zijn geweest om H. te laten getuigen in het eerdere strafproces tegen Johan V. Johan V. kreeg in hoger beroep in 1998 5,5 jaar gevangenisstraf en een geldboete van een miljoen gulden. Ook in de belastingzaak zou H. – zo luidde volgens Kortेरink de *deal* – niet hoeven te getuigen en hoefde H. dus geen vragen te beantwoorden over wat aan Johan V. zou toebehoren van het bedrag waarvoor de Belastingdienst hem aanslaat:

[Cees] H. was een bedreiging voor de zaak tegen Johan V., de Hakkeelaar. Daar was men bezig met een fiscale ontneming van 123 miljoen euro. [Cees] H. had aan zijn compagnon Johan V. al toegezegd dat hij als getuige zou optreden. Dan zou duidelijk worden hoe de geldstromen van de drugshandel destijds waren gelopen en dan zou ook duidelijk worden dat er van die 123 miljoen op z'n best een schijntje zou overblijven.

Dit was de *deal*: in ruil voor een prettige regeling beloofde [Cees] H. niet als getuige te zullen optreden in het fiscale proces. Lullig voor Johan V., maar het hemd is nader dan de rok. [Cees] H. hoefde er geen verklaring over af te leggen, hij hoefde alleen maar niks te doen.¹⁰

De invalshoek van *Nieuwsuur* en redacteur Haan lag anders:

‘zijn er redenen om over deze op het eerste gezicht ‘foute’ en nieuwswaardige *deal* niet te publiceren of hem (H.) in een ander licht te zetten?’¹¹

Haan besloot daarom ‘alle betrokkenen ruim voor een eventuele uitzending alle mogelijkheid [te bieden] om een reactie of toelichting te geven’. Hij ging rondbellen. Van de raadsman van H. Kuijpers, vernam hij dat H. bang zou zijn ‘als een eventuele verklikker’ te worden gezien:

‘daarbij onthult [Kuijpers] dat er uiteindelijk een bedrag van zo’n vijf miljoen aan [Cees] H. werd overgemaakt’.¹²

Het later, op 11 maart 2014, uitgezonden interview met Kuijpers werd op 14 februari 2014 opgenomen.

Vervolgens – het was toen inmiddels 19 februari 2014 – nam Haan contact op met het parket-generaal:

‘Ik benader de top van het Openbaar Ministerie en leg uit wat ik in handen heb. Zonder enige *deadline* of andere voorwaarde leg ik ze daarbij de vraag voor of er een bijzondere reden was voor het Openbaar Ministerie om deze *deal* toentertijd te sluiten. [...] In de ruim drie weken daarna, terwijl het OM de zaak onderzoekt, wordt me duidelijk dat er géén bijzondere redenen zijn die het rechtvaardigden om deze *deal* te sluiten.’

Volgens Haan kwam hij toen te weten dat ‘in 2000 de leden van het toenmalig college van procureurs-generaal niet van de details van de *deal* hadden geweten toen Teeven er zijn handtekening onder zette en daar ook nooit goedkeuring aan gegeven zouden hebben als ze wél alle details gekend hadden.’¹³ Langs officiële weg kreeg Haan namens het Openbaar Ministerie te horen dat het Openbaar Ministerie ‘geen commentaar op de *deal* kan geven omdat in de *deal* geheimhouding is vastgelegd’.¹⁴ Een standpunt dat afwijkt van de openhartigheid van H. en van de raadsman van H. in de eerder gememoreerde zaak van de geldkoffer in 2005 en het feit dat Kuijpers zich al op 14 februari 2014 had laten interviewen door *Nieuwsuur*.

Haan nam vervolgens contact op met de woordvoerders van het ministerie van Veiligheid en Justitie, die al eerder van het contact tussen Haan en het parket-generaal hadden vernomen. Het verloop van het contact tussen het ministerie en Haan is goed te volgen, omdat bijna altijd uitsluitend gebruik werd gemaakt van e-mailverkeer.

Op 6 maart 2014 kreeg Haan de volgende reactie op zijn vragen:

‘Zoals besproken bijgaand de reactie van minister Opstelten in de zaak-[H.]

– op schriftelijke vragen van de leden Rietkerk en Van de Camp (CDA) van de Tweede Kamer heeft de heer Korthals, toenmalig minister van Justitie, op 15 april 2002 geantwoord dat hij in 1999 bekend was met het feit dat met H. onderhandelingen werden gevoerd. In het kader van de beantwoording van deze Kamervragen is de minister in 2002 over de schikkingsovereenkomst door het college [van procureurs-generaal] geïnformeerd.

– de uiteindelijke schikkingsovereenkomst is in 2000 aan de waarnemend voorzitter van het college van procureurs-generaal voorgelegd. Er is namens het college met deze schikkingsovereenkomst ingestemd. De schikkingsovereenkomst was in lijn met de toen geldende wet – en regelgeving.

– het betreft een schikkingsovereenkomst die betrekking heeft op strafbare feiten gepleegd in de periode 1989-1991.

- ten tijde van de totstandkoming van de schikkingsovereenkomst in 2000 was het OM er niet toe gehouden een dergelijke schikkingsovereenkomst ter instemming voor te leggen aan de minister van Justitie.
- in 2001 heeft de minister in een brief naar aanleiding van de bouwfraude aan de Kamer aangegeven de regelgeving omtrent hoge transacties, inclusief ontnemingsschikkingen, te zullen aanpassen.
- begin 2002 is dit gebeurd, waarbij grensbedragen in de aanwijzing van het OM [werden] genoemd. In de huidige tijd zou daarom deze ontnemingsschikking wel aan de minister ter instemming zijn voorgelegd.¹⁵

Het namens de minister van Veiligheid en Justitie verzonden bericht beruiste op de ontnemingsschikking, op het BOOM-rapport en op de antwoorden op de vragen van de Tweede Kamerleden Rietkerk en Van de Camp in 2002. Op grond hiervan kwam het ministerie tot de voorgaande bevindingen, en stuurde deze naar Haan. Een half uur na de ontvangst van de reactie van de minister verzond Haan het volgende bericht:

‘Helaas geeft de minister me hiermee geen antwoorden op gestelde vragen, zoals de vraag of de minister van de *uitkomst* van de onderhandelingen op de hoogte was. Ik ga er dus vanuit dat het klopt wat Korthals daar zelf over zei in dezelfde beantwoording van de Kamervragen, namelijk dat hij wel op de hoogte was van het feit dat er onderhandelingen werden gevoerd, “*maar niet van de uitkomsten ervan*” (citaat minister), en dat evenmin de Belastingdienst op de hoogte was. Verder gaan jullie in de antwoorden niet in op de door mij voorgehouden reconstructie dat de uiteindelijke schikkingsovereenkomst pas in augustus 2000 aan de waarnemend voorzitter van het college van procureurs-generaal (en alleen aan hem) is voorgelegd, dus pas ná de ondertekening op 15 juni 2000; en dat vóór ondertekening de volledige inhoud van de uiteindelijke schikking nooit aan het college is voorgehouden. Onder meer de voorwaarde van het niet informeren van de belastingdienst is voor 15 juni 2000 nooit aan het college voorgelegd. Ik blijf dus uitgaan van deze informatie nu dit alles niet door jullie wordt tegengesproken.

Ten slotte stelt de minister dat “ten tijde van de totstandkoming van de schikkingsovereenkomst in 2000 het OM er niet toe was gehouden een dergelijke schikkingsovereenkomst ter instemming voor te leggen aan de minister van Justitie”.

Dit leidt tot twee eenvoudige vervolgvragen:

- klopt het dat de minister zich daarmee op het standpunt stelt dat ook de minister/staatssecretaris van Financiën niet op de hoogte hoefde te zijn?

– bestaan er meer van “dergelijke schikkingsovereenkomsten” waarbij het OM geld van buitenlandse rekeningen van een veroordeelde heeft afgehaald; om vervolgens buiten medeweten van de belastingdienst om weer naar een Nederlandse rekening, op naam van een derde maar ten behoeve van die veroordeelde, over te maken?

Ik zie graag je reactie tegemoet.¹⁶

Nog geen drie kwartier later, nog steeds op 6 maart 2014, volgde een tweede bericht van Haan:

‘Nog een aanvullende vraag;

Toenmalig minister Korthals schrijft in zijn antwoord aan de Kamer “[...] de hoogte van de bij betrokkene aangetroffen vermogensbestanddelen, die ten tijde van de schikkingsovereenkomst 2.000.000 gulden bedroegen, hebben tot de uiteindelijke schikking geleid.”

Maar – zoals ik gisteren al telefonisch [...] besprak – dat bedrag van twee miljoen is niet conform de gegevens zoals die blijken uit de stukken in de zaak-[H.]. Bij voorbeeld: op 14 juni 1994 stelt officier van justitie F. Teeven (voor J. Wortel) in de oorspronkelijke “Conclusie van Eis” in de zaak van [H.]: “Ter bewaring van het recht van verhaal voor een op te leggen maatregel als gevorderd is beslag gelegd op zaken en vorderingen, toebehorend aan [H.], ter waarde van circa 5.085.700 gulden.”

Ik concludeer dat de twee miljoen gulden waar de minister het in 2002 over heeft niet klopt. Als ik dat niet goed zie, hoor ik het graag.

In de aanstaande uitzending ben ik voornemens melding te maken dat uiteindelijk conform de schikkingsovereenkomst een bedrag in de orde van grootte van de vijf miljoen gulden door het OM ten behoeve van [H.] is overgemaakt.¹⁷

De volgende dag, op 7 maart 2014, zond het ministerie het volgende bericht aan Haan:

‘de passage uit de Kamerantwoorden klopt wel: ten tijde van de schikkingsovereenkomst bedroegen de aangetroffen vermogensbestanddelen 2 miljoen gulden.

Wij blijven verder bij onze gegeven reactie. De reconstructie en jouw conclusies laten we verder voor jouw rekening.¹⁸

In zijn terugblik voor de *Vereniging van onderzoeksjournalisten* (vvoJ) noemt Haan:

‘Binnen een week na het formele weerwoord van justitie heb ik vervolgens mijn reportage klaar, die op 11 maart 2014, een week voor de gemeenteraadsverkiezingen, wordt uitgezonden.’¹⁹

Op 4 april 2014 verscheen in *de Volkskrant* een interview met Doedens, lange tijd de raadsman van H. Doedens had van het op 14 maart 2014 gevoerde debat in de Tweede Kamer (behandeld in hoofdstuk 7) ‘kromme tenen’ gekregen:

‘Het was allemaal lulkoek wat Opstelten verkondigde. Het was liegen en omzeilen. En de Kamer slikte dat.’²⁰

Op de vraag waar Opstelten de plank zou hebben misgeslagen, antwoordde Doedens:

‘waar niet, kun je beter vragen. Zijn antwoorden op Kamervragen waren een aaneenschakeling van fouten en misleidingen. [...] Ik heb de overschrijving hier voor me. Op 10 september 2001 heeft het OM bijna 5 miljoen gulden overgemaakt naar de derdenrekening van mijn kantoor. Ik heb er vervolgens voor gezorgd dat het op de rekening van mijn cliënt kwam. [...] [De minister] kan in ieder geval niet rekenen en zijn ambtenaren ook niet. Op vier coderekeningen bij twee banken in Luxemburg en een filiaal van de Nederlandse bank *Van Lanschot*, stond 6 à 7 miljoen van [Cees] H. waarop justitie beslag had laten leggen.’

In een begeleidend artikel bij het interview werd de volgende verklaring gegeven voor het verschil in de door de raadslieden van H. en de minister genoemde bedragen:

‘Tijdens de jarenlange beslaglegging op H.’s Luxemburgse rekeningen zou zijn vermogen zijn gegroeid naar zo’n 6 miljoen gulden. Dat kwam volgens de advocaten door gestegen beurskoersen en rente op rente bij tarieven van 10 tot 12 procent. Die waardestijging heeft Teeven volgens de advocaten over het hoofd gezien.’²¹

Het artikel en interview in *de Volkskrant* leidden tot nieuwe vragen. Allereerst in de Tweede Kamer, waar op 8 april 2014 bij de regeling van werkzaamheden om tekst en uitleg werd gevraagd. Maar ook binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie. Daar was intussen dringend behoefte ontstaan aan een precieze zoektocht naar alle bedragen die bij de overeenkomst met de datum van 15 juni 2000 een rol zouden hebben gespeeld. Aanvankelijk leek het ministe-

rie van Veiligheid en Justitie voor een dergelijk onderzoek zelf het voortouw te willen nemen en zou een van de leden van de Algemene Rekenkamer worden gevraagd om deze speurtocht onder haar hoede te nemen (zie hiervoor hoofdstuk 7).

Maar uiteindelijk werd besloten om, in plaats daarvan, de verantwoordelijkheid voor dit onderzoek te leggen bij het Openbaar Ministerie. Het college van procureurs-generaal koos ervoor het onderzoek op te dragen aan een van zijn oud-collega's, Van Brummen.

Oud-officier van justitie Teeven was op dat moment staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, en stond daarmee in een staatsrechtelijke relatie met de minister van Veiligheid en Justitie. Het is ook de minister die politiek verantwoordelijk is voor het Openbaar Ministerie. Deze omstandigheden gaven de minister aanleiding voor het besluit dat Van Brummen – anders dan met de twintig door hem benaderde andere personen, onder wie Swagerman, toen lid van de Eerste Kamer – geen contact en dus ook geen gesprek met Teeven mocht hebben; dat werd overgelaten aan de minister zelf. In de aanloop naar dat gesprek voerde de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving, Roes, in opdracht van de minister, op 25 april 2014 een gesprek met staatssecretaris Teeven. Roes heeft zijn gespreksaantekeningen aan staatssecretaris Teeven voorgelegd, die deze aantekeningen op 9 mei 2014 van zijn paraaf ter goedkeuring heeft voorzien, na daarop met de pen een aantal wijzigingen te hebben aangebracht. In de aantekeningen van het gesprek tussen Roes en Teeven is te lezen dat Teeven zich meende te herinneren dat het ging om een hoofdsom van 2,3 miljoen gulden en rente op rente van ongeveer 4,8 miljoen gulden, die op een afzonderlijke renterekening zou zijn geboekt waarop geen beslag lag.

Vervolgens vond, op een niet meer te reconstrueren moment in mei 2014, een gesprek plaats tussen de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie en de minister. Volgens Roes zouden beiden toen hebben beschikt over zijn aantekeningen. Dit moet dus zijn geweest na 9 mei 2014. Van Brummen leverde op 6 mei 2014 de eerste versie van zijn onderzoeksrapport in, maar had toen nog geen weet van wat in de aantekeningen van Roes stond; dat moest later worden verwerkt.

Het rapport van Van Brummen gaf niet het antwoord waarop binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie werd gehoopt. De ruim vijf miljoen gulden zoals genoemd door de voormalige raadsman van H. kwam er niet in

voor, maar ook de 1,25 miljoen gulden van de minister verdween enigszins uit beeld. Van Brummen achtte het aannemelijk dat de waarde van het in beslag genomen vermogen van H. aan fluctuaties onderhevig zou zijn geweest, maar 'er zijn onvoldoende documenten en herinneringen meer voorhanden om uitspraken te kunnen doen over de waarde van de inbeslaggenomen gelden en de overgemaakte bedragen ten tijde van de ontnemingschikking'. Het rapport van Van Brummen, dat ter vertrouwelijke inzage werd gelegd aan de Tweede Kamer, ging deel uitmaken van een dossier dat steeds meer een opeenstapeling van onbeantwoorde vragen leek te worden.

Informatieverstrekking aan de Tweede Kamer door anderen

In januari 2015, of wellicht nog eerder, kreeg de redactie van *Nieuwsuur* de beschikking over een anonieme brief, die als volgt was geadresseerd:

'Aan de voorzitter van de tweede kamer.

Mevrouw A. van Miltenburg.

Postbus 20018. 2500 EA Den Haag'.²²

PERSOONLIJK VERTROUWELIJK

Aan de voorzitter van de tweede kamer.

Mevrouw A. van Miltenburg

Postbus 20018

2500EA Den Haag

10 november 2014

Geachte mevrouw van Miltenburg,

Hierbij wil ik uw aandacht vragen voor het volgende:

De afgelopen tijd is er enige ophel geweest over de "deal" die zou zijn gesloten door de heer Fred Teeven met de heer C. H. ———

Doordat ik destijds werkzaam was bij het Openbaar Ministerie in Amsterdam heb ik kennis kunnen nemen van de "deal" en dan in het bijzonder de financiële afhandeling ervan.

Al geruime tijd worden er onjuistheden verteld over de "deal" en omdat deze onjuistheden zelfs door de minister van Veiligheid en Justitie worden herhaald in de tweede kamer, maak ik mij grote zorgen over de rechtmatigheid van het optreden van Openbaar Ministerie hier in Amsterdam.

Vandaar dat ik nu deze brief schrijf.

Ik ben van mening dat de minister de tweede kamer juist moet informeren, een leugentje voor bestwil is volgens mij uitgesloten.

Minister Opstelten vertelde tegen de tweede kamer dat er geen bewijzen meer te vinden zijn over de hoogte van het bedrag dat destijds aan de advocaat van de heer H. ——— is uitgekeerd, omdat dit niet zo is, heb ik het idee gekregen dat er iets te verbergen valt.

Ik beschik niet over een bankafschrift van het overschrijven van het bedrag maar ik beschik wel over alle gegevens die destijds gebruikt zijn bij de overschrijving van het bedrag.

Ik zal hieronder die gegevens vermelden en hoop zo dat er onderzoek gedaan kan worden naar de reden waarom de heer Opstelten de tweede kamer onjuist heeft geïnformeerd.

De zaak van de heer H. ——— heeft diverse nummers gehad binnen het Openbaar Ministerie in Amsterdam.

Parknummer: 0192525726 DS 521, Arrondissementsparket Amsterdam.

Het kenmerk van het parket is 0000199544 betreffende C.J. H. ———.

Onder parketnummer: 13/017023/95 is op 10 september 2001 een bedrag van Fl. 4.710.627.18 over gemaakt op de derderekening van het advocaten kantoor van de heer Doedens in Utrecht.

Deze gegevens wijken erg af van de mededelingen die de minister in de tweede kamer heeft gedaan.

Er zijn bij het parket in Amsterdam meerdere mensen (waaronder ik) die zich grote zorgen maken of en wat er mis is met deze deal omdat de waarheid over de hoogte van het bedrag én de aanvullende voordelen die C.H. ——— heeft genoten niet worden verteld aan de tweede kamer.

Tot mijn spijt kan het niet anders dan dat ik u deze brief anoniem stuur.

Bij het bekend worden van mijn identiteit zal ik onmiddellijk op non-actief gesteld worden en waarschijnlijk mijn baan verliezen.

Binnen justitie wordt keihard opgetreden tegen mensen die, buiten de leiding om, mensen in de politiek op de hoogte brengen van misstanden.

Omdat ik vind dat ik hier iets mee moest doen wil ik u als voorzitter van de tweede kamer informeren over de onjuiste handelingen in de zaak/deal met C. H. ———.

Ik hoop dat u, als voorzitter van ons parlement, ook gaat voor de waarheid en dat u zult zorgen dat de waarheid in deze zaak boven water zal komen en dat er een einde wordt gemaakt aan het bewust onjuist en leugenachtig informeren van onze volksvertegenwoordiging.

U mag mijn brief gebruiken op de manier die u wenst maar laat u hem alstublieft niet verdwijnen zonder deze zaak goed uit te zoeken.

Hoogachtend.

X

De brief heeft het over parketnummer 13.01702395. Dit moet 13.017023-93 zijn. Het andere parketnummer dat in de brief wordt genoemd (0192525726) is geen parketnummer, maar komt nagenoeg overeen met het bankrekeningnummer 1923.25.728 van DS 521 Arrondissement Amsterdam, de bankrekening waarop de bedragen uit Luxemburg zijn gestort. In zijn uitzending van 4 maart 2015 heeft *Nieuwsuur* de juiste gegevens gebruikt:

Volgens *Nieuwsuur* bevatte de brief met als datum 10 november 2014 bijzonderheden (die *Nieuwsuur* naderhand zou melden in de uitzending van 4 maart 2015) over het exacte op 10 september 2001 overgemaakte bedrag ten gunste van H. De brief zou zijn binnengekomen bij het *Bureau Voorzitter Griffier en Presidium*. Dit bureau bestaat uit vier personen. Een van de medewerkers voert het secretariaat van de griffier. Voorts is een medewerker belast met het presidiumsecretariaat en ten slotte voeren twee medewerkers het secretariaat van de voorzitter. Zij vallen rechtstreeks onder de verantwoordelijkheid van de griffier. In de praktijk zijn dit werkzaamheden die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.²³

Op 28 januari 2015 nam een van de redacteurs van *Nieuwsuur* contact op met de woordvoerder van de voorzitter van de Tweede Kamer. De vraag die werd voorgelegd, betrof de behandeling van brieven die aan de voorzitter van de Tweede Kamer worden gericht. Nog dezelfde dag zorgde de woordvoerder voor een reactie die per e-mail aan *Nieuwsuur* werd gestuurd:

‘Er moet onderscheid worden gemaakt tussen brieven aan de Voorzitter die bedoeld zijn voor de Kamer als geheel cq de vaste Kamercommissies,

en de meer persoonlijke brieven. De eerste “categorie” komt doorgaans binnen bij de Griffie Plenair; denk bij voorbeeld aan brieven van het kabinet, (maatschappelijke) organisaties en burgers. De Griffie Plenair zorgt ervoor dat die brieven worden verspreid onder de Kamerleden of de betreffende Kamercommissie. Mochten dergelijke brieven binnenkomen bij het secretariaat van de Voorzitter, dan worden die brieven doorgestuurd naar de Griffie Plenair, die ze op de gebruikelijke manier verspreidt. De tweede “categorie” brieven wordt door de Voorzitter persoonlijk of door medewerkers van het secretariaat gelezen en beantwoord.²⁴

Precies vier maanden later, op 28 mei 2015, vroeg de desbetreffende redacteur namens Haan om een gesprek tussen Haan en de voorzitter van de Tweede Kamer, mevrouw A. (Anouchka) van Miltenburg. Het onderwerp werd aanvankelijk in het midden gelaten, waardoor het lastig bleek tot een afspraak te komen. Kort daarna belde de desbetreffende redacteur terug: Haan had een document in handen waar de naam van de voorzitter in voorkwam en het document zou ‘mogelijk belastend en schadelijk voor haar kunnen zijn’. Het document zou geen verband houden met de kwestie-Voortman.²⁵

Op 28 mei 2015 vond een gesprek plaats tussen Haan en mevrouw Van Miltenburg. Haan legde mevrouw Van Miltenburg in dat gesprek de brief voor en stelde een aantal vragen waarvoor mevrouw Van Miltenburg de nodige tijd werd gegeven om te reageren. Na afloop van het gesprek was mevrouw Van Miltenburg gerustgesteld. Ze verstuurde naar een van haar medewerkers een sms-bericht: ‘storm in een glas water’.²⁶

De vragen van Haan werden op dinsdag 2 juni 2015 beantwoord, namelijk dat anonieme brieven niet geregistreerd worden en vervolgens vernietigd. Op 4 juni 2015 volgde de schriftelijke bevestiging:

‘Naar aanleiding van ons gesprek eergisteren, had je drie aanvullende vragen. Hierbij de antwoorden. Voor alle volledigheid wil ik herhalen wat ik eerder ook heb gezegd, namelijk dat de Voorzitter de betreffende brief niet heeft gezien. Ze had de brief ook niet kunnen zien, omdat de procedure is dat anonieme brieven door de shredder gaan.

Dan jouw vragen;

- Wie bepaalt of een brief anoniem is?
- Hoe wordt bepaald of een brief anoniem is?
- Om hoeveel anonieme brieven gaat het?

De persoon die de brief opent, bepaalt of een brief anoniem is. In het geval van brieven aan de Voorzitter – waar jouw vragen specifiek betrekking op hebben – is dat haar staf. Stafmedewerkers lezen brieven zoals de meeste mensen brieven lezen; ze kijken snel naar de aanhef, misschien naar de eerste paar regels, en naar de ondertekening. Als die er niet is, wordt de brief als anoniem “aangemerkt”, en gaat de brief door de shredder. Juist omdat dergelijke brieven niet worden geregistreerd is het lastig te zeggen om hoeveel brieven het gaat. Een ruwe schatting: gemiddeld minder dan één keer per maand (nogmaals: het gaat hier alleen om brieven die expliciet aan de Voorzitter zijn gericht – ook bij de Griffie komen anonieme brieven binnen, die heb ik buiten beschouwing gelaten).²⁷

De reactie van Haan was kort: ‘dank’.²⁸ Op 15 juni 2015 volgden nieuwe vragen van Haan. Telefonisch vroeg hij of iemand de bewuste brief had gezien en of de gehanteerde procedure wel aan de voorschriften voldoet. De laatste vraag stelde hij na consultatie van professor dr. F.C.J. (Eric) Ketelaar, oud-rijksarchivaris. Voor mevrouw Van Miltenburg waren deze vragen aanleiding om met Haan voor een tweede keer te spreken. Dit keer op 17 juni 2015, om 13.45 uur.

In dit gesprek gaf Haan de voorzitter van de Tweede Kamer een kopie van de anonieme brief en vroeg hij haar om bij haar medewerkers na te gaan of herinnering aan de inhoud van deze brief bestond. Mevrouw Van Miltenburg overlegde hierover met een van haar medewerkers, en gaf daarna gehoor aan het verzoek van Haan om de vertrouwelijke brief te vernietigen.

Over de omgang met de informatie in deze brief heeft mevrouw Van Miltenburg geen contact gezocht met de voorzitter van de Onderzoekscommissie. Kennelijk heeft zij zich, in de context van haar beide gesprekken met Haan, niet gerealiseerd dat de inhoud van de bewuste brief naar haar aard van belang was te achten voor de – in vervolg op de motie-Slob – enkele weken eerder ingestelde Onderzoekscommissie.

De in het gesprek van 17 juni 2015 aan de orde gestelde vragen van Haan werden door Haan op 18 juni 2015 nogmaals schriftelijk aan de woordvoerder van de voorzitter voorgelegd.²⁹ Ze werden nog dezelfde dag beantwoord.³⁰ De vragen betroffen de datum waarop de door de Tweede Kamer gehanteerde regeling van kracht was geworden; de achtergrond van de regeling en de verhouding van de regeling tot de *Archiefwet*. Verder wilde Haan weten of de

voorzitter op de hoogte was van deze regeling en wie voor de regeling verantwoordelijk was. De antwoorden werden na de uitzending van *Nieuwsuur* op 19 juni 2015 op de website van *Nieuwsuur* geplaatst.

Op 18 juni 2015 berichtte de griffier van de Tweede Kamer de leden van het presidium van de Tweede Kamer als volgt:

‘Het is niet zeker of deze brief, die al in november van het vorig jaar zou zijn verstuurd, bij de Kamer is binnengekomen. Navraag bij degenen die mogelijk in aanraking konden zijn gekomen met de inhoud van deze brief heeft niets opgeleverd. De voorzitter heeft de brief in ieder geval nooit onder ogen gehad. Voor de betrokken journalist is dit aanleiding om de procedures die bij de Tweede Kamer worden gevolgd bij de behandeling van anonieme brieven tegen het licht te houden. Hij wil daarover een item maken, waarbij het niet is uitgesloten dat hij daarover leden van de Kamer benadert. Dit is voor het Managementteam de reden uw aandacht hiervoor te vragen en u hierover te informeren. [...]

Bij de Griffie plenair en de Griffies Commissies en op het secretariaat van de Voorzitter en Griffier worden anonieme brieven op hoofdlijnen “gescand” op de inhoud. Bij de Griffies worden de anonieme brieven vervolgens enige tijd bewaard, maar niet formeel gearchiveerd. Bij het secretariaat van de Voorzitter en de Griffier worden de anonieme brieven na de globale “scan” doorgaans vernietigd. Brieven waarvan het dreigend karakter wordt onderkend, worden in handen gesteld van de Beveiligingsambtenaar, waarna deze voor eventuele follow up zorg draagt. Overigens komen er per jaar niet meer dan enkele tientallen anonieme brieven bij de Kamer als geheel binnen. [...]

Voor wat betreft het al dan niet archiveren, worden de bepalingen uit de Archiefwet en de daarop gebaseerde interne *regeling Archiefzorg en archiefbeheer* gevolgd. De interne regeling stelt dat stukken van “gering belang” niet behoeven te worden gearchiveerd. Dit vergt een inhoudelijke afweging waarin de procedure thans niet voorziet.’

Ook die brief is te vinden op de website van *Nieuwsuur*.

Terug naar de reactie van de voorzitter van de Tweede Kamer op de aanvullende vragen van *Nieuwsuur*-redacteur Haan:

‘dat anonieme brieven als regel niet in behandeling worden genomen, is omdat de Tweede Kamer er meestal niets mee kan omdat zonder de af-

zender te kunnen vaststellen geen goede beoordeling van de inhoud kan worden gemaakt. Dat gebeurt bij voorbeeld ook bij anonieme klachten. Die worden om die reden ook niet in behandeling genomen: volgens artikel 9 : 4, tweede lid, Awb. Zie ook Kamerstukken II, 1976/77, I 3 872, nr. 7, p. 24; de overheid kan (niet moet) anonieme petitie's als bedoeld in artikel 5 *Grondwet* niet in behandeling nemen. Anonieme brieven, bij voorbeeld indien daarin bedreigingen worden geuit, kunnen overigens soms wel tot nadere actie leiden.⁷

De brief van de griffier van de Tweede Kamer aan de leden van het presidium van 18 juni 2015 had geleid tot vragen van een aantal leden. De antwoorden op deze vragen kwamen in een vervolgbrief van de griffier aan de leden van het presidium van 25 juni 2015 aan de orde:

‘Zoals al beschreven in mijn brief aan het Presidium van 18 juni jl. betreffende de procedure “omgaan met anonieme brieven” is er tot nu toe geen aparte procedure geweest bij de Tweede Kamer waarin is voorgeschreven hoe moet worden gehandeld bij binnengekomen anonieme brieven. (In algemene zin is overigens wel in art. 53 derde lid van het [Reglement van Orde] bepaald dat ingekomen stukken die niet zijn ondertekend, onbegrijpelijk of beledigend zijn, zonder nadere mededeling terzijde gelegd kunnen worden. Op basis hiervan worden anonieme stukken al sinds jaar en dag niet in behandeling genomen, ook niet op commissieniveau).
[...]

Toen bleek dat er geen formele interne procedure bestond voor anonieme brieven, is direct op de internetsite van de Tweede Kamer een bericht geplaatst waarin werd gemeld dat anonieme brieven niet in behandeling worden genomen. Daarnaast is een voorlopige procedure bekend gemaakt binnen de Kamerorganisatie die geldt totdat er een definitieve procedure is vastgesteld. De voorlopige procedure die nu geldt, schrijft voor dat alle anonieme brieven moeten worden geregistreerd en bewaard en een politieke toets krijgen. De griffies betrekken vanaf nu de voorzitter van de desbetreffende Kamercommissie bij deze toets c.q. selectie.
[...]

Op mijn verzoek is een werkgroep gevormd [...]. Deze werkgroep zal een nieuwe regeling opstellen voor de omgang met anonieme brieven (en e-mails) die aansluit bij de vigerende archiefwet- en regelgeving. De nieuwe regeling zal naar verwachting na het zomerreces gereed zijn.

De nieuwe regeling zal worden ingebracht in het overleg met de andere Hoge Colleges van Staat om te bezien of en zo ja, er kan worden gekomen tot één algemene, identieke regeling. Ook zal ik de nieuwe regeling laten toetsen door de Erfgoedinspectie van het ministerie van [Onderwijs, Cultuur en Wetenschap].³¹

Op 1 juli 2015 nam het presidium kennis van de ‘voorlopige procedure anonieme brieven’ en van de aanpak om tot een definitieve procedure te komen: ‘de nieuwe procedure zal naar verwachting begin najaar gereed zijn.’³²

Het op andere wijze omgaan met en het op enige wijze bekendheid geven aan informatie over de schikkingsovereenkomst of de afwikkeling daarvan in 2015

In de vroege ochtend van 4 maart 2015 gaf Haan aan een van de woordvoerders van het ministerie van Veiligheid en Justitie door dat hij bezig was met een bericht dat hij per e-mail aan het ministerie wilde voorleggen. Het zou gaan over de uitzending van *Nieuwsuur* op die avond:

‘*Nieuwsuur* komt vanavond met een vervolg op de uitzending van 11 maart 2014 over de deal met [Cees] H. daarom stuur ik voorafgaande aan die uitzending in het kader van wederhoor vertrouwelijk het volgende:

Nieuwsuur meldt de details van de ontnemingschikking met [Cees] H. Het gaat om gegevens van de overschrijving naar de derdenrekening van toenmalig advocaat Doedens. *Nieuwsuur* meldt vanavond de volgende details van die overboeking:

Bedrag: fl. 4.710.627,18

Datum: 10-09-2001

Van rekening: 0192325728 DS 521 Arr. Parket Amsterdam

Kenmerk Openbaar Ministerie: 0000199544

Onder vermelding van: C. J. H.[xxxxxx]

Parketnummer: 13/017023/93

Op basis van deze informatie, in combinatie met archiefuitspraken van minister Opstelten en Kamerstukken, concludeert *Nieuwsuur* dat de minister de Tweede Kamer bij herhaling verkeerde informatie heeft verstrekt over de deal met [Cees] H.

Daarbij vermelden we dat zowel ambtenaren binnen het Openbaar Ministerie als binnen het departement er van op de hoogte zijn dat een bedrag van 4,7 miljoen gulden aan [Cees] H. is overgeboekt. Een topamb-

tenaar, die het bedrag zelf ook kent, vertelde *Nieuwsuur* dat ook staatssecretaris Teeven het bedrag van 4,7 miljoen met zijn directeur-generaal al vlak na het debat van een jaar geleden heeft besproken.

Nieuwsuur vraagt bij deze aan de minister en/of staatssecretaris een reactie voor onze uitzending van vanavond. Dat kan desgewenst schriftelijk, op camera, of in de studio. [...]

Achtergrond informatie:

Nieuwsuur meldt bovenstaande gegevens op basis van meerdere documenten die we inzagen en op basis van het contact met diverse mensen binnen het Openbaar Ministerie en op het departement en met andere bronnen rond justitie. Alle details van de deal die we melden, staan in meerdere documenten die we via hen onder ogen kregen.³³

In zijn terugblik voor de vvoJ wijst Haan op de werkwijze die hij in aanloop naar de tweede uitzending volgde:

‘De onwaarheden van Opstelten in de Kamer zijn evident voor verschillende ambtenaren op het departement van Veiligheid en Justitie en voor verschillende magistraten binnen het Openbaar Ministerie, namelijk voor die mensen die de details van de *deal* kennen. In de maanden na het Kamerdebat zijn steeds meer van hen bereid om met me te praten. Zo wordt me al heel snel duidelijk gemaakt dat het echt om een bedrag van zo’n vijf miljoen gaat dat is overgemaakt. En dat Teeven dat onder meer met directeur-generaal Gerard Roes van het ministerie van Veiligheid en Justitie al vlak na het Kamerdebat besproken heeft.

Toch houdt Opstelten vol dat hij de Kamer juist heeft geïnformeerd en kan Teeven zich volgens een brief van de minister niets meer herinneren.

Maandenlang kom ik niet verder dan *off the record* gesprekken en beweringen die stellen dat Opstelten liegt. Maar niemand wil me een “bonnetje” laten zien. Ook vang ik iedere keer opnieuw bot bij Jan-Hein Kuijpers en oud-advocaat Doedens, die allebei wél over “het bonnetje” beschikken maar dat van [Cees] H. niet af mogen staan. De reden daarvoor is simpel: drugs crimineel [Cees] H. noemt het bonnetje zijn “Joker”, waarmee hij kan aantonen dat de minister en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie de waarheid verzwijgen – altijd handig voor een drugs crimineel.

Maar alle details van “het bonnetje” liggen, verspreid, wel degelijk ook op het ministerie en bij het Openbaar Ministerie. En ten minste twee magistraten die de details kennen, sturen persoonlijk waarschuwingen naar Den Haag dat de minister de Kamer heeft voorgelogen over de Teevendael. Met die waarschuwingen wordt niets gedaan en ik blijf op zoek gaan naar documenten en mensen binnen justitie die me *on the record* de waarheid kunnen vertellen. [...]

Maar het lukt. Zeker na december 2014, als minister Opstelten zijn laatste brief over de kwestie aan de Kamer schrijft en de zaak definitief in de doofpot dreigt te verdwijnen, zijn enkele voor mij cruciale personen na talloze tevergeefse pogingen bereid met me te praten én documenten te laten zien.

Na tientallen gesprekken met meerdere ambtenaren van het departement en magistraten van het Openbaar Ministerie, lukt het me uiteindelijk om alle gegevens van “het bonnetje” bij elkaar te verzamelen. Daarbij kan ik steeds ieder individueel gegeven (bedrag, datum, bankrekeningnummer, parketnummer, kenmerk) verifiëren, via ten minste twee verschillende documenten afkomstig van eveneens ten minste twee verschillende bronnen.

Zo puzzel ik “het bonnetje” bij elkaar. En zodra ik het rond heb, zendt *Nieuwsuur* het uit. Dat is twee weken voor de Provinciale Staten-verkiezingen.³⁴

Bij zijn zoektocht gebruikte Haan onorthodoxe methoden. Zo zocht hij via *de Gids voor de Rechterlijke Macht* en het *Kadaster* naar de huisadressen van officieren van justitie, bij wie hij vervolgens zonder afspraak aanbelde. Het kwam de hoofdredacteur van *Nieuwsuur* te staan op een klacht van de hoofdofficier van justitie in Amsterdam.³⁵

Het bericht van *Nieuwsuur* lag aan het einde van de ochtend van 4 maart 2015 op het bureau van de minister van Veiligheid en Justitie. Een van de woordvoerders had alvast een woordvoeringslijn op papier gesteld.

Hierover werd gesproken in een overleg waaraan naast de toenmalige minister en staatssecretaris ook de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving, Roes, de directeur juridische en operationele aangelegenheden, mevrouw De Bie, een van de woordvoerders en twee medewerkers van mevrouw De Bie deelnamen.

In de loop van de middag kreeg een van de departementale woordvoerders van de directie juridische en operationele aangelegenheden achtergrondinformatie en suggesties voor de woordvoeringslijn. Daar bleken passages in te staan uit de aantekeningen van Roes over zijn gesprek met Teeven. Met inbegrip van het bedrag van 4,8 miljoen gulden. De woordvoerder zette zich met die wetenschap aan een reactie die na het fiat van de minister werd voorgelegd aan Tweede Kamerleden van de coalitiepartijen. Het bericht was aanvankelijk uitsluitend voor *Nieuwsuur* bedoeld, maar toen het *NOS-journaal* om 20.00 uur opende met de primeur van *Nieuwsuur* gaf de woordvoerder het bericht door aan andere media en kreeg het bericht, ‘Reactie op *Nieuwsuur*’, de status van een officieel *dementi*.

Conceptreactie van 4 maart 2015 om 13.13 uur
Reactie Nieuwsuur mbt [Cees] H.

De bewering van Nieuwsuur dat de minister de Tweede Kamer verkeerd heeft geïnformeerd klopt niet. Evenmin is het juist dat ambtenaren binnen het Openbaar Ministerie en het departement er van op de hoogte zijn dat een bedrag van 4,7 miljoen gulden aan [Cees] H. is overgeboekt.

In opdracht van het OM heeft oud-procureur-generaal mr. Henk van Brummen vorig jaar onderzoek gedaan naar de financiële afwikkeling van de schikking met [Cees] H.

Uitkomst van dat onderzoek was dat er géén financiële gegevens meer beschikbaar zijn: er zijn geen bankafschriften meer als gevolg van verlopen bewaartermijnen en veranderingen van ICT-systemen. Er zijn ook geen andere documenten meer voorhanden en ook de betrokkenen hebben onvoldoende herinneringen om onderbouwde uitspraken te kunnen doen over de financiële afwikkeling van deze schikking.

Reactie van 4 maart 2015 om 19.01 uur
Reactie op Nieuwsuur

De bewering van Nieuwsuur dat de minister de Tweede Kamer verkeerd heeft geïnformeerd over de schikking met [Cees] H. is onjuist. Ambtenaren binnen het Openbaar Ministerie en het departement hebben geen kennis van wat bij de afwikkeling van de schikking feitelijk zou zijn overgemaakt.

Zoals de minister op 3 juni en 9 juli 2014 heeft geschreven aan de Kamer, heeft oud-procureur-generaal mr. Henk van Brummen vorig jaar in opdracht van het OM onderzoek gedaan naar de financiële afwikkeling van de schikking met [Cees] H.

Ten behoeve van dit onderzoek hebben de minister en de directeur-generaal met de staatssecretaris gesproken over de financiële afwikkeling en heeft de staatssecretaris zijn herinneringen daarover gedeeld. De heer Van Brummen is over de uitkomsten van deze gesprekken geïnformeerd. De heer Van Brummen heeft dit betrokken bij zijn bevindingen.

Op basis van dit onderzoek heeft de minister geconcludeerd dat er helaas geen helderheid kan worden verschaft over de financiële afwikkeling van de ontnemingschikking in 2000. De Tweede Kamer heeft inzage gehad in het rapport Van Brummen.

Uitkomst van dat onderzoek was dat er géén financiële gegevens meer beschikbaar zijn: er zijn geen bankafschriften meer als gevolg van verlopen bewaartermijnen en veranderingen van ICT-systemen. Er zijn ook geen andere documenten meer voorhanden. Ook de betrokkenen, onder wie de staatssecretaris, hebben onvoldoende herinneringen om onderbouwde uitspraken te kunnen doen over de financiële afwikkeling van deze schikking. De advocaten van [Cees] H. beroepen zich op hun beroepsgeheim.

Op basis van dit onderzoek heeft de minister geconcludeerd dat er helaas geen helderheid kan worden verschaft over de financiële afwikkeling van de ontnemingschikking in 2000. De Tweede Kamer heeft vertrouwelijk inzage gehad in het rapport Van Brummen.

Zoals de minister op 3 juni aan de Tweede Kamer schreef, moet hij accepteren dat hij geen ultieme duidelijkheid kan verschaffen over de afwikkeling van de schikking en dat altijd de mogelijkheid blijft bestaan dat bankafschriften door derden worden overgelegd.

De aantekeningen van het gesprek van Roes met Teeven lagen in een kluis op de kamer van de directeur-generaal. Ook de directeur juridische en operationele aangelegenheden beschikte over een in een kluis opgeborgen exemplaar. Verder stond het document op een van de afdelingsschijven van deze directie, van waaruit het pdf-bestand met de aantekeningen ook is verstuurd.

De ophef rond de aangekondigde uitzending van *Nieuwsuur* leidde uiteindelijk tot een nieuwe zoektocht naar ‘het bonnetje’. De vondst daarvan was in uiterst beperkte kring op het ministerie in de avond van 8 maart 2015 bekend, maar sijpelde in de loop van de ochtend van 9 maart 2015 door naar bredere kringen op het ministerie en binnen het Openbaar Ministerie. Korte tijd later berichtte *De Telegraaf* op gezag van een bron bij het Openbaar Ministerie in Amsterdam dat ‘het bonnetje’ was gevonden. Het was vervolgens

een kwestie van tijd: om 22.00 uur maakten minister Opstelten en staatssecretaris Teeven hun aftreden bekend.

Nog in dezelfde week van het vertrek van de twee bewindspersonen liet minister Schippers haar licht schijnen op de zogenoemde bonnetjesaffaire:

‘Het is wel heel toevallig: de campagne begon en toen kregen we de affaire-Mark Verheijen, daarna de zaak rond de Stichtse Vecht en toen een bonnetje, waardoor twee VVD-bewindspersonen moesten aftreden. Ook héél toevallig in de campagne.’³⁶

Uit het interview van minister Schippers met *De Telegraaf*

‘Het zijn rotincidenten’, zegt Schippers. ‘Mensen hebben natuurlijk dingen bewaard voor de campagne.’

De affaires zijn volgens u vuil campagnespel, opgezet om de VVD te beschadigen voor de verkiezingen?

‘Ik beschrijf dat het geen toeval is dat er nu incidenten naar boven komen.’

Wie zijn die mensen?

‘Wie dat zijn, weet ik niet, maar er komen te veel dingen naar boven. Omdat het serieuze zaken zijn, verbinden we er wel gevolgen aan. Er zijn niet voor niets twee bewindspersonen afgetreden. Dus ik vind eigenlijk dat de partij heel goed functioneert, dat we rustig blijven en gefocust waar het om gaat, namelijk dat we koers moeten houden met het land.’

We snappen dat u liever over de campagne praat, maar uw beschuldiging van een beschadigingsoffensief is ernstig en roept vragen op. U zegt niet te weten wie het zijn. Weet u wel uit welke hoek het komt?

‘Als een bonnetje van vijftien jaar geleden een week voor de verkiezingen opdoemt, dan is mijn conclusie dat het niet voor niets nú gebeurt. De een zegt: het is de onderwereld. De ander zegt: het zijn krachten bij justitie. Een derde zegt: het zijn krachten uit de advocatuur. Ik kan dat niet beoordelen. Maar er zit ergens een kracht achter.’

In de Tweede Kamer op 17 maart 2015 lichtte minister Schippers haar uitspraken als volgt toe:

‘Maar waar het mij vooral om gaat, is de zaak [Cees] H. Ik heb ook aangegeven in *De Telegraaf* dat het mij daar vooral om gaat. Daarvan heb ik gezegd: de timing is onwaarschijnlijk. Het is onwaarschijnlijk dat het

spontaan na vijftien jaar twee keer in een verkiezingscampagne naar boven komt drijven. Daar heb ik de vinger op gelegd. Daarbij heb ik heel helder aangegeven dat het onwaarschijnlijk is dat het zo oppopt. Als je dat van enige afstand volgt en je daarover allerlei valide stukken in de media leest, denk je: er worden nogal wat suggesties gedaan. Die suggesties kun je niet laten hangen. Daar zijn ze te zwaar voor. Als er bijvoorbeeld wordt gesuggereerd dat de onderwereld er een rol in speelt, kun je niet anders dan dat uitzoeken. Er zijn ook andere suggesties gedaan, bijvoorbeeld dat er is gelekt door het ministerie of het OM. Het lijkt mij zaak dat wij dat uitzoeken. Dat heb ik gezegd, niet meer en niet minder.³⁷

Minister Schippers heeft de Onderzoekscommissie desgevraagd het volgende laten weten:

‘Hierbij stuur ik mijn antwoord op uw brief gedateerd 3 augustus. In de brief verwijst u naar mijn uitspraken in een interview van 14 maart jongstleden en vraagt u mij of ik inmiddels over informatie beschik die relevant kan zijn voor het werk van uw commissie.

[...]

Ik heb kort na het interview in antwoord op mondelinge Kamervragen al aangegeven dat ik niet weet door wie die informatie naar boven is gekomen, en dat ik juist daarom van mening ben dat het van belang is dat dit goed wordt uitgezocht. Ik verwijs u korthedshalve naar de Handelingen. Ik citeer een onderzoeksjournalist en de oud-hoofdofficier van justitie, de heer Vrakking.³⁸

De minister-president heeft als volgt op de desbetreffende vraag van de Onderzoekscommissie gereageerd:

‘De Onderzoekscommissie vraagt de heer Rutte of hij het niet opvallend vindt dat informatie over de afspraken in 2014 en 2015 naar buiten kwam aan de vooravond van de verkiezingen.

De heer Rutte meent dat het inderdaad opvallend is, maar dat hij liever bij de feiten blijft. Hij heeft geen enkele aanwijzing dat er een verband is tussen de timing van de informatie en de verkiezingen. Hij geeft aan dat mevrouw Schippers heeft gezegd dat de timing door anderen als toevallig wordt gezien en dat het daarom onderzocht moet worden. Zij heeft echter niet meer informatie dan dat.³⁹

De Onderzoekscommissie heeft in de door haar gevoerde gesprekken, waar dat voor de hand lag, steeds ook de vraag aan de orde gesteld naar een mogelijke onderbouwing voor de ‘Schipperstheze’. In geen van de gesprekken (formeel en informeel), noch in de beschikbare documentatie, heeft de Onderzoekscommissie aanknopingspunten gevonden die een scenario als bedoeld in deze these voor haar voldoende aannemelijk maakt.

DEEL 4 ALLES OVERZIENDE

Leeswijzer

De Onderzoekscommissie kreeg in het Instellingsbesluit een viervoudige onderzoeksopdracht. Allereerst is haar gevraagd om onderzoek te doen naar de totstandkoming van de ontnemingsschikking uit 2000 tussen de Staat en H. met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. Het gaat daarbij om een onderzoek in de ruimste zin: de opbouw van het bedrag, de afwikkeling van deze overeenkomst, de instemming en de informatiepositie van het college van procureurs-generaal en de afstemming met de Belastingdienst. Dit alles te bezien en te beoordelen in het licht van het destijds geldende wettelijke kader. De Onderzoekscommissie is ook gevraagd om de gebeurtenissen van toen te toetsen aan het huidige wettelijke kader en de huidige praktijk.

Daarnaast is de Onderzoekscommissie gevraagd om onderzoek te doen naar de informatiepositie van de betrokken autoriteiten (politiek en ambtelijk) over de ontnemingsschikking in de onderzochte periode (van 1993 tot en met 2015). Dat geldt ook voor de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer.

Verder richt de opdracht aan de Onderzoekscommissie zich op het op andere wijze naar buiten komen van informatie over de ontnemingsschikking.

De Onderzoekscommissie doet naar aanleiding van haar bevindingen en conclusies aanbevelingen, die mede betrekking hebben op het huidige wettelijke kader en de toepassing daarvan.

In dit vijfde deel van haar onderzoeksrapport geeft de Onderzoekscommissie allereerst, in hoofdlijnen, een overzicht van de bevindingen in de vorige hoofdstukken over de vier onderdelen van de onderzoeksopdracht. Dit gebeurt in hoofdstuk 10 (Bevindingen: samenvattend overzicht), aan de hand van de in hoofdstuk 1 vermelde vraagpunten voor elk van deze vier onderdelen. Vervolgens komt zij tot een beoordeling van de gang van zaken (hoofdstuk 11). De Onderzoekscommissie sluit in hoofdstuk 12 af met een aantal aanbevelingen.

10 Bevindingen: samenvattend overzicht

1 De schikkingsovereenkomst die is gesloten tussen het Openbaar Ministerie en H. met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel.

A De aanloop tot de ontnemingsschikking

1993-1994: HET BESLAG EN DE ONTNEMINGSVORDERING

Na de arrestatie van H., op 23 april 1993, als verdachte van grootschalige hasjhandel en van lidmaatschap van een criminele organisatie, heeft het Openbaar Ministerie zich ervoor ingezet om H. het door hem wederrechtelijk verkregen voordeel te ontnemen. Het daartoe gelegde beslag op de vermogensbestanddelen van H., kort na zijn arrestatie, viel nagenoeg samen met de invoering van de nieuwe ontnemingswetgeving (ook bekend als de pluk-zetwetgeving), op 1 maart 1993. De verwachtingen van de mogelijkheden om met behulp van deze nieuwe wetgeving, beter dan tevoren, wederrechtelijk verkregen voordeel te ontnemen, waren hooggespannen. Misdaad loont niet, zo luidde het motto van deze wetgeving. Criminelen, en zeker drugscriminelen, zouden dáár worden geraakt waar ze de pijn het hardst zouden voelen: in hun portemonnee.

- *Op welke wijze is het proces tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel in gang gezet?*

Op 7 januari 1994 diende zaakofficier van justitie Wortel, parallel aan de strafzaak tegen H., bij de rechtbank in Amsterdam een vordering in tot ontneming van het door H. wederrechtelijk verkregen vermogen. Ingezet werd op een ontneming ter hoogte van 498 miljoen gulden.

De praktijk was echter weerbarstiger. De ontnemingsvordering tegen H. richtte zich op vermogen dat was verkregen met hasjtransporten tussen 1989

en 1991. Voor die feiten gold nog de oude wetgeving, dat wil zeggen: het oude artikel 36 *Wetboek van Strafrecht*. Op grond van die bepaling kon het Openbaar Ministerie alleen voordeel ontnemen dat was verkregen uit bewezenverklarde feiten, in het geval van H.: de feiten zoals die door de rechter bewezen waren verklaard in de hasj-zaak. Het Openbaar Ministerie kon daarom nog niet profiteren van de verruimde ontnemingsmogelijkheden zoals die in de wetgeving per 1 maart 1993 waren geïntroduceerd: ook ontneming voor soortgelijke en bepaalde niet-soortgelijke feiten en ontneming voor ‘andere’ feiten die niet noodzakelijkerwijs door de betrokkene zelf waren begaan. Ten tijde van het indienen van de ontnemingsvordering was ook nog onduidelijk of in een dergelijke oude zaak van de bewijsverlichtingen kon worden geprofiteerd die in de nieuwe ontnemingswetgeving waren ingevoerd ten behoeve van het Openbaar Ministerie. Zonder in details te treden, kan worden gezegd dat er in 1994 nog veel juridische vragen op het terrein van de ontneming onbeantwoord waren. Het werken met het vernieuwde instrument van de ontneming ging voor het Openbaar Ministerie met de nodige complicaties gepaard.

In de ontnemingsprocedure tegen H. zou het Openbaar Ministerie er al snel mee worden geconfronteerd dat de rechtbank ook de van 498 miljoen naar bijna 308 miljoen gulden bijgestelde vordering niet voetstoots wilde aanmerken als bedrag dat was verkregen ten gevolge van de bewezen verklaarde feiten in de strafzaak tegen H., waarbij hij werd veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf voor hasjhandel. Naar aanleiding van de uitwisseling van schriftelijke stukken – de conclusie van eis en de conclusie van antwoord – gelastte de rechtbank op 29 november 1994 een nader financieel strafrechtelijk onderzoek en hield de behandeling van de ontnemingsvordering met het oog daarop voor onbepaalde tijd aan.

• *Wat waren de vermogensbestanddelen die aan H. konden worden toegerekend ten tijde van zijn arrestatie? Op welke van die vermogensbestanddelen is toen beslag gelegd?*

H. was vanaf zijn ontsnapping, 2 september 1985, tot aan zijn arrestatie op 26 april 1993 voortvluchtig. Aangenomen mag worden dat hij een groot deel van die tijd heeft doorgebracht in het buitenland. H. bezat een appartement in Antwerpen, maar hij was tevens eigenaar van een woning in Oude Wetering. Beide woningen had H. gekocht met behulp van een dekmantelconstructie. Daarbij stonden de woningen op naam van een rechtspersoon, maar op basis van de resultaten van het opsporingsonderzoek is aannemelijk dat de gelden voor de aanschaf van de woningen van H. afkomstig waren.

H. had diverse bankrekeningen geopend buiten Nederland. Dat gebeurde onder een aantal schuilnamen, en daarnaast ook onder de naam van zijn toenmalige vriendin, van zakenpartners en van door en voor hem opgerichte bedrijven en rechtspersonen. Bij voorkeur in landen als België, Luxemburg, Liechtenstein en Zwitserland, waar de Nederlandse Belastingdienst niet of moeilijk informatie kon verkrijgen. Verschillende bij de FIOD bekende andere vermogensbestanddelen, zoals een woning in Oude Wetering en het *Princess-45* plezierjacht *Mabelia*, vielen buiten het beslag dat volgde op de arrestatie van H. en zijn vriendin, op 23 april 1993. De Onderzoekscommissie kan niet uitsluiten dat H. destijds de beschikking heeft gehad over nog meer vermogensbestanddelen, die buiten het beslag, en misschien ook buiten het zicht van de FIOD zijn gebleven.

De ontnemingsprocedure kwam na 29 november 1994 volledig stil te liggen. De FIOD maakte medio december 1994 op verzoek van Teeven nog wel een nadere berekening van het vermogen van H. dat in relatie stond met de hasjfeiten (in totaal 21.682.063 gulden, waarvan banktegoeden en een appartement in Antwerpen met een totale waarde van 4.693.595 gulden). Dat proces-verbaal zou daarna echter geheel onopgemerkt blijven, en is in elk geval niet gebruikt om de ontnemingsprocedure voort te zetten, al dan niet met een (wederom) bijgestelde ontnemingsvordering. Het ontnemingsdossier werd een ‘vensterbankdossier’.

- *Wat waren de omvang en samenstelling van elk van de banktegoeden op het moment van beslag? Welk bedrag is van die rekeningen uiteindelijk overgemaakt naar het Openbaar Ministerie?*

Op de volgende bankrekeningen in België is beslag gelegd:

Naam	Bank	Nummer	Bedrag (Bfr)	Bedrag (Hfl)	Datum beslag
Anthony Cassidy	Generale Bank		123.511	6.793	27 april 1993
Stevco Oil & Chemicals	Generale Bank		1.136.381	62.501	
Sagitta Familien- stiftung	Generale Bank	220-0711474-15	onbekend		
Andrew Schofield	Generale Bank	220-0901367-79	onbekend		
Yet P.	BAC		168.653	9.276	27 april 1993
Yet P.	Krediet Bank	409-9905560-61	onbekend		
Yet P.	Krediet Bank	409-9905569-70	onbekend		
I.V. Iseli	Krediet Bank	410-033111-43	onbekend		
Subtotaal België				78.570	

Op de volgende rekeningen in Luxemburg is beslag gelegd:

Naam	Bank	Nummer	Bedrag (Bfr)	Bedrag (Hfl)	Datum beslag
Anthony Cassidy	Banque Générale du Luxembourg	30-570942-34	400.744	22.041	26 juli 1993
Anthony Cassidy	Banque Générale du Luxembourg	32-570942	508.671	27.977	26 juli 1993
Marius van der V.	Banque Générale du Luxembourg	30-570943-35	51.696	2.843	26 juli 1993
Marius van der V.	Banque Générale du Luxembourg	32-570943-89	nihil		26 juli 1993
Marius van der V.	Société Luxembour- geoise de Banque	74501	onbekend		
Marius van der V.	Société Luxembour- geoise de Banque	74501	onbekend		
Marius van der V.	Société Luxembour- geoise de Banque	75033	onbekend		
Pickwick Holding	Société Luxembour- geoise de Banque	683436	54.761	3.012	19 mei 1993
A.L. Cassidy en/of Yet P.	F. van Lanschot Bankiers	4014		Rek. courant 464,38 Deposito 496.000 Effecten 1.550.000	10 sept. 1993
A.L. Cassidy en/of Yet P.	F. van Lanschot Bankiers	17019		Rek. courant 211.614,29 Effecten 637.000	10 sept. 1993
Subtotaal Luxemburg				2.895,078,67 (excl rente) 3.500.000 (incl rente, ad 604.921,33)	

Het bedrag op de bankrekeningen van H. en Yet P. bij F. van Lanschot Bankiers Luxembourg

H. beschikte vanaf 13 september 1989, samen met zijn toenmalige vriendin, over twee bankrekeningen bij *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg*. Beide rekeningen bestonden uit drie delen: een rekening courant met nul procent rente, een depositorekening met drie procent rente en een effectenrekening.

H. was een voorzichtige belegger: het grootste deel van zijn vermogen was belegd in obligaties en spaarbrieven aan toonder, met tevoren vastgelegde rentepercentages en dus ook vaste renteopbrengsten.

Tussen 10 september 1993, de datum van het beslag, en 31 augustus 2001, de datum van de overmaking van de laatste tranche van de saldi op deze twee rekeningen naar het arrondissementsparket Amsterdam, steeg het bedrag van de tegoeden op beide rekeningen van 3.606.336 gulden naar 5.303.590,82 gulden. Daarmee bedroeg de aanwas op deze rekeningen over die bijna acht jaren 1.697.254,82 gulden, voornamelijk bestaande uit rente.

B De voorbereiding en de inhoud van de ontnemingschikking

- *Om welke redenen is gekozen voor de weg van een schikking?*

1995-1998: VERWEVENHEID VAN DE ZAAK-H. MET DE ZAAK-JOHAN V.

Het jaar 1994 was het moment van de komst van Teeven als officier van justitie naar het arrondissementsparket Amsterdam. Voorzien van financiële expertise die hij daarvoor had opgedaan bij de douanerecherche van de FIOD, werd Teeven gezien als een aanwinst voor het team ZWACRI. De ontnemingsvordering in de zaak-H. werd op dat moment nog behandeld door Wortel, samen met Valente ook de zaakofficier in de strafzaak tegen H. Teeven en zijn collega Witteveen namen de strafzaak tegen Johan V. voor hun rekening. Johan V. gold in die tijd als een van Nederlands grootste drugscriminelen.

Medio jaren negentig vertrok zowel Wortel als Valente bij het team ZWACRI. Van overdracht van het ontnemingsdossier in de zaak-H. en voortgangsbewaking daarna was geen sprake: het dossier verdween naar 'de vensterbank'. Dat zal mede het gevolg zijn geweest van de woelige tijd van de nasleep van de IRT-affaire, alsook de grote drukte bij het Amsterdamse arrondissementsparket. Verder stond kwaliteitsbewaking er nog in de kinderschoenen.

In 1995 vroeg Teeven aan Doedens, de raadsman van H., of H. in de zaak tegen Johan V. een verklaring wilde afleggen. Kort daarvoor had Teeven H. in de EBI in Vught gesproken. Teeven kreeg toen van H. informatie die, naar zijn hoofdofficier van justitie, Vrakking, de Onderzoekscommissie heeft laten weten, later van belang zou blijken voor de opsporing van verdachten in andere grote strafzaken, alsook voor de veiligheid van personen.

DE EERSTE RONDE VAN ONDERHANDELINGEN: 1998-1999

In 1998 was de waarde gebleken van de informatie die Teeven in 1995 van H. had gekregen. H. had toen al weer enige jaren in de EBI doorgebracht, vanwege zijn gewelddadige uitbraakpoging in 1995. Er was H. veel aan gelegen om de EBI te mogen verlaten en uitzicht te verkrijgen op verkorting van het totaal van de drie aan hem opgelegde gevangenisstraffen. Zijn vrijheid was H. veel waard.

In deze situatie bestond aan beide zijden bereidheid om met elkaar in gesprek te gaan. Zo werd het ontnemingsdossier weer opgepakt 'uit de vensterbank', na daar ruim drie jaren stil te hebben gelegen. Echter niet voor een hernieuwde poging om het wederrechtelijk verkregen voordeel te ontnemen via de rechter. Vanwege het lange tijdsverloop sinds 1994 achtte het Openbaar Ministerie het procesrisico om niet-ontvankelijk te worden verklaard wegens overschrijding van de redelijke termijn aanzienlijk. Bovendien verwachtte men ook in een nieuw strafrechtelijk financieel onderzoek de nodige problemen om te voldoen aan de zware bewijsopdracht die – als opdracht tot nader strafrechtelijk financieel onderzoek – besloten lag in het tussenvonnis van de rechtbank van 29 november 1994. Teeven en H. zetten aldus beiden in op een uitruil.

- *Hoe zijn de op een schikking gerichte onderhandelingen verlopen? Welke rol hebben gratieverzoeken daarbij gespeeld?*

Op 19 juni 1998 stuurde de raadsman van H. Teeven een voorstel voor een ontnemingsschikking. Teeven stelde daarop een *package deal* voor: ontneming ten gunste van de Staat van alle vermogensbestanddelen die op dat moment onder beslag lagen, gekoppeld aan de inzet van het Openbaar Ministerie voor positieve advisering over gratie. Daarbij werd de voorwaarde gesteld dat aan deze afspraak geen (actieve) ruchtbaarheid zou worden gegeven. Teeven had hierbij – zo is de Onderzoekscommissie gebleken – voortdurend en volledig rugdekking van zijn hoofdofficier van justitie, Vrakking.

Teeven stuurde op 22 juni 1998 een reeds door hem ondertekend voorstel van deze *package deal* naar de raadsman van H. Hij zag vervolgens echter niet toe op een schriftelijke bevestiging daarvan. Doedens zou later verklaren dat hij direct een telefonische bevestiging had gegeven. Daarvan was volgens Teeven echter geen sprake geweest.

De onderhandelingen werden voortgezet, waarbij diverse nieuwe voorstellen voor een *packagedeal* op tafel kwamen. Alle met steeds als kern een koppeling tussen ontneming en gratiëring.

De onderhandelingen werden toen echter doorkruist door het uitblijven van medewerking van de advocaat-generaal bij het ressortsparket in Amsterdam aan de uitvoering van de voorgenomen *packagedeal*. Dit kwam de verstandhouding tussen Teeven en de raadsman van H. niet ten goede. Na vele maanden van communicatie tussen beiden, wendde Doedens zich op 15 juni 1999 geïrriteerd tot de minister van Justitie. Via die weg wilde hij alsnog uitvoering van de *packagedeal* van juni 1998 bewerkstelligen. Er was toen naar zijn oordeel namelijk wel degelijk een *deal* tot stand gekomen.

Na een ambtsbericht van hoofdofficier Vrakking aan het college van procureurs-generaal en vervolgens van het college aan de minister van Justitie, werd een streep getrokken door de tot dan toe gekozen benadering van Teeven. De minister, daarin voorgedaan door het college van procureurs-generaal, wees koppeling tussen ontneming en toezeggingen in het kader van gratiëring uitdrukkelijk af. Volgens de minister en het college van procureurs-generaal, daarin ondersteund door de geraadpleegde landsadvocaat, was van een gesloten *deal* geen sprake: Teeven had geen schriftelijke bevestiging van H. ontvangen. Bovendien waren de onderhandelingen na juni 1998 voortgezet.

DE TWEDE RONDE VAN ONDERHANDELINGEN: 1999-2000

De minister van Justitie liet in zijn reactie van 23 juni 1999 aan de raadsman van H. weten dat voor het aanvragen van gratie de gangbare procedure moest worden bewandeld: een verzoek van H. zelf, of van zijn raadsman dan wel van zijn familie. Vermindering van de opgelegde straffen was daarbij niet geheel uitgesloten. Daarnaast bevestigde de minister dat er ruimte was voor verdere onderhandelingen over ontneming via een schikking.

Op 22 juli 1999 diende de zus van H. een verzoek in om gratie voor haar broer. Eind augustus 1999 kwamen de landsadvocaat en Kuijpers, naast Doedens ook raadsman van H., overeen om de schade van de mislukte ontsnapingspoging met semtex in 1995 te verrekenen met gelden van het in 1993 gelede strafrechtelijke beslag op Belgische rekeningen, die toen al onder het arrondissementsparket Amsterdam berustten.

In de onderhandelingen tussen het Amsterdamse arrondissementsparket en H. kreeg Teeven rond de jaarwisseling 1999/2000 versterking van Swagerman, teamleider fraude en milieu en lid van het dagelijks bestuur van het parket. Vrakking heeft in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie bestreden dat deze maatregel voortkwam uit misnoegen over de eerdere poging van Teeven om tot een koppeling van ontneming en gratiëring te komen. Swagerman heeft in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie zelf zijn rol geëmerkt als marginaal toetsend.

- *Wat was de motivering voor de hoogte van de ontneming, gezien in relatie tot de waarde van de vermogensbestanddelen die zouden terugvallen aan H. na opheffing van het beslag, alsmede van diens andere getraceerde vermogensbestanddelen?*

Begin 2000 werden Teeven en Swagerman het met Doedens en Kuijpers eens over een conceptontnemingsschikking (hierna: het eerste concept). Een bedrag van 750.000 gulden zou ten goede komen aan de Staat, na opheffing van het al in 1993 gelegde beslag op twee bankrekeningen bij *Banque Générale du Luxembourg* en twee bankrekeningen bij *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg*, die mede op naam stonden van de toenmalige vriendin van H. Het openingsbod werd gedaan door Kuijpers, die een bedrag voorstelde van 500.000 gulden. Via 600.000 en 700.000 kwamen beide partijen uit op 750.000 gulden.

In het eerste concept van de ontnemingsschikking (en ook in de latere versie, die de definitieve overeenkomst werd) is alleen het aan H. te ontnemen bedrag van 750.000 gulden te vinden. Beide concepten bevatten geen informatie over het saldo op de genoemde bankrekeningen dat, ingevolge de ontnemingsschikking, na verrekening van de ontneming zou terugvallen aan H. Met het oog op een goede motivering – en daarmee ook de beoordeling – van de proportionaliteit van de ontnemingsschikking was ook die informatie van direct belang te achten. Bovendien was in 1994 nog een reeks andere vermogensbestanddelen van H. geïdentificeerd waarop deels wel en deels geen beslag lag, maar die alle buiten de ontnemingsschikking zijn gebleven.

In dit verband kan worden gewezen op het appartement in Antwerpen. Dit appartement is in 1992 via de *Sagitta Familienstiftung* gekocht. Deze stichting, geregistreerd in Liechtenstein, werd op verzoek van H. opgericht, en gebruikt als vehikel voor de aankoop van het 698.500 gulden kostende appartement (exclusief bijkomende kosten). De *Sagitta Familienstiftung* heeft het

appartement aangeschaft na overmakingen en stortingen afkomstig van H., onder een van zijn valse namen. Het Openbaar Ministerie ging er tijdens de onderhandelingen over de te sluiten ontnemingsschikking van uit dat het appartement inmiddels uitgewonnen zou zijn door de hypotheekverschaffer. De firma *IMFICO*, die klaarblijkelijk zorgde voor het onderhoud van het appartementencomplex aan de Hoogstraat, had bij vonnis van de vrederechter van het vijfde kanton Antwerpen op 1 september 1998 een achterstallige betaling door de *Sagitta Familienstiftung*, van 1.253.031 Belgische francs, vermeerderd met wettelijke rente en gerechtskosten (in totaal ongeveer 71.500 gulden), toegewezen gekregen. Op 14 september 1999 ging – na een openbare veiling – bij notaris Van Oekel in Brasschaat het appartement over naar een nieuwe eigenaar, die hiervoor 9,5 miljoen Belgische francs (522.500 gulden) betaalde. Na verrekening voor de hiervoor genoemde achterstallige betaling voor onderhoudskosten, is de rest van dat bedrag – vermoedelijk nog steeds onder de titel van strafrechtelijk conservatoir beslag – in handen gesteld van de Belgische Staat.

Verder bleef onder meer ook het plezierjacht *Mabelia*, dat H. via een Trust voor 754.076,40 gulden in 1988 had aangeschaft, buiten het bereik van de onderhandelingen over een ontnemingsschikking. Hetzelfde geldt voor de woning in Oude Wetering, die via een besloten vennootschap, *Cultureel Planbureau Perspectief B.V.*, later gewijzigd in *Beheermaatschappij Perspectief B.V.*, op 15 november 1990 was aangekocht en die op 13 november 1996 verkocht is op een openbare veiling. Daarnaast stonden op naam van de vriendin van H. (en van haar neef) drie woningen in Rotterdam, die in 1988 en in 1992 waren gekocht voor een bedrag van in totaal 303.000 gulden.

- *Op welke wijze is de leiding van het Openbaar Ministerie betrokken geweest bij de onderhandelingen over een voorgenomen schikking? Heeft zij daaraan goedkeuring gegeven?*

HET EERSTE CONCEPT

Nadat met de raadslieden van H. overeenstemming was bereikt over het bedrag van 750.000 gulden voor de ontneming, nam Swagerman contact op met het college van procureurs-generaal, ter verkrijging van goedkeuring. De Onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat dit contact alleen mondeling is geweest. Swagerman wendde zich niet tot de portefeuillehouder voor ontnemingen, Steenhuis, maar tot de gebiedsprocureur-generaal voor Amsterdam, Hulsenbek. Hulsenbek heeft in een korte notitie neergelegd wat hem werd voorgesteld. Kern van die notitie was het voorstel aan het college om in

te stemmen met het bedrag van 750.000 gulden, vergezeld van de mededeling dat een en ander was uitonderhandeld met de raadsman van H.

Het college van procureurs-generaal besprak de voorgenomen schikking, aan de hand van de notitie-Hulsenbek, voor het eerst in zijn wekelijkse vergadering van 26 januari 2000. Uit het verslag van deze bijeenkomst en uit handgeschreven aantekeningen van de secretaris van het college moet worden afgeleid dat het college geen onderliggende stukken ter beschikking heeft gehad. Het college heeft deze ook niet opgevraagd. Verder is niet gebleken dat Steenhuis, als procureur-generaal ontnemingen, een actieve inbreng heeft gehad, en in dat kader erop zou hebben aangedrongen om, als portefeuillehouder voor ontnemingen, de zaak over te nemen van Hulsenbek.

Het college besloot dat Swagerman en Teeven alsnog het BOOM moesten benaderen om advies over de voorgenomen ontnemingsschikking, en ook dat de positie van de Belastingdienst inzake die overeenkomst zou moeten worden uitgezocht. Dat laatste is echter niet gebeurd. Ook is volgens de Onderzoekscommissie niet gebleken dat het college heeft toegezien op de uitvoering van dit deel van de besluitvorming in zijn vergadering van 26 januari 2000.

Swagerman en Teeven spraken op 27 januari 2000 met het BOOM. Ook dit gesprek – zo moet worden vastgesteld – werd gevoerd zonder dat onderliggende stukken beschikbaar waren gesteld. Het advies van het BOOM is gericht aan Steenhuis, maar van een beoordeling door hem is de Onderzoekscommissie niet gebleken. Het advies van het BOOM werd betrokken bij de tweede behandeling van het voorstel in de vergadering van het college van procureurs-generaal, op 15 februari 2000. Het BOOM was uitgesproken kritisch over de hoogte van het voorgestelde schikkingsbedrag, maar concludeerde niettemin dat als het dan niet anders kon, het toch maar zo moest. Het college stemde vervolgens – niet van harte – in, waarna Swagerman de raadslieden van H. informeerde over de verkregen goedkeuring.

Volgens Swagerman zou het eerste concept van de ontnemingsschikking wel zijn voorgelegd aan het college van procureurs-generaal voordat het college, op 26 januari en vervolgens nogmaals op 15 februari 2000, over deze kwestie vergaderde. Dat het college in deze vergaderingen over dit eerste concept zou hebben beschikt, is echter niet te rijmen met de datum van 25 februari 2000 die op dit concept staat vermeld. De voorzitter van het college van procureurs-generaal heeft in een brief van 16 februari 2000 aan Swagerman erop

gewezen dat het college van procureurs-generaal slechts beschikte over telefonisch overgebrachte modaliteiten van de overeenkomst. Hij verzocht dan ook om toezending van de onderliggende stukken.

Op 23 februari 2000 bespraken Swagerman en Teeven het eerste concept van de ontnemingsschikking met H. en zijn raadsmanen. Dit leidde tot twee brieven, die Swagerman en Teeven op 25 februari 2000 aan de raadsmanen van H. zonden.

De eerste brief betreft de eerste conceptontnemingsschikking van 25 februari 2000. De tweede – parallelle – brief bevat een aantal toezeggingen van het Openbaar Ministerie aan H. op het gebied van gratiëring. Deze toezeggingen zijn, zo heeft de Onderzoekscommissie geconstateerd, niet voorgelegd aan het college. Anders dan bij de *packagedeal* uit 1998, betrof het met twee afzonderlijke brieven nu formeel twee gescheiden trajecten. Materieel bleven echter ontneming en gratiëring aan elkaar gekoppeld, althans zo moet dat ook op de ontvanger van de brieven zijn overgekomen.

Zo bezien, was er feitelijk nog steeds sprake van een *packagedeal*. Dat was echter voor degenen die niet direct waren betrokken bij het maken van de afspraken niet meer goed zichtbaar. De oorzaak hiervan ligt mede in het feit dat enerzijds, in 1999, een duidelijke aanwijzing was gegeven door de minister en het college van procureurs-generaal om geen koppeling te leggen tussen ontneming en strafreductie, terwijl anderzijds door hen toen wel ruimte werd geboden om verder te onderhandelen over de schikking. Daarbij werd H. nadrukkelijk gewezen op de mogelijkheid om te verzoeken om gratie.

Daarmee was het onvermijdelijk dat beide sporen – ontneming en gratie – naast elkaar zouden worden bewandeld. Door de op zichzelf terechte splitsing van beide sporen werd het echter wel minder transparant hoezeer – in de beleving van de direct betrokkenen – de totstandkoming van de afspraak in het ene spoor van belang was voor het kunnen maken van de afspraak in het andere spoor. Daarbij moet worden vastgesteld dat het college van procureurs-generaal, niet ervan op de hoogte dat feitelijk (nog steeds) sprake was van een *packagedeal*, in het traject van besluitvorming over de schikkings-overeenkomst geen aandacht heeft besteed aan de door Teeven en Swagerman gemaakte afspraken omtrent gratiëring.

Na het overleg van Teeven en Swagerman met de raadsman van H., op 23 februari 2000, over het eerste concept van de ontnemingsschikking, werd verder onderhandeld. Dat resulteerde in juni 2000 in een tweede concept, dat de definitieve versie zou worden van de ontnemingsschikking tussen H. en de Staat. De verschillen tussen het eerste concept en die definitieve versie betreffen vorm en inhoud. Allereerst de vorm. Het eerste concept was opgesteld in lijn met de modelovereenkomst die binnen het Openbaar Ministerie als standaard gold. Het tweede concept week daar echter van af, en stond daarbij ook op het briefpapier van advocatenkantoor Doedens.

Inhoudelijk kent het tweede concept een opmerkelijke toevoeging: een geheimhoudingsclausule die zowel de media als ook nationale en internationale belastingdiensten en fiscale autoriteiten bij het verkrijgen van informatie uitsloot. Deze clausule stond niet alleen op gespannen voet met het besluit van het college van procureurs-generaal dat ook voldoende aandacht moest worden besteed aan de positie van de Belastingdienst. De clausule was daarnaast ook in die zin uitzonderlijk, dat zo'n bepaling ten aanzien van de Belastingdienst of fiscale autoriteiten niet voorkomt in vergelijkbare ontnemingschikkingen uit die tijd, zo heeft de Onderzoekscommissie vastgesteld. Ook in het beleid van het Openbaar Ministerie ten aanzien van schikkingen, zoals dat uiteen wordt gezet in bijlage 4, werd niet aangegeven dat het opnemen van zo'n clausule tot de mogelijkheden behoorde. Integendeel, overleg met de Belastingdienst was (en is) daarin een vereiste bij het aangaan van een schikking.

In de definitieve versie werd verder opnieuw bepaald dat na opheffing van het beslag de overmaking van de in beslag genomen desbetreffende banktegoeden van H. zou verlopen via het Openbaar Ministerie. Het betrof hier zowel de twee tegoeden bij de *Banque Générale du Luxembourg* als die bij *F van Lanschot Bankiers Luxembourg*.

De definitieve versie van de ontnemingsschikking is gedateerd op 15 juni 2000, maar werd pas op 17 augustus 2000 ondertekend door Swagerman en Teeven. Ergens tussen 15 juni 2000 en 14 juli 2000 vroegen Swagerman en Teeven het BOOM opnieuw om een advies. Dat korte – en overigens positieve – advies was gericht aan Swagerman en Teeven, en niet aan het college van procureurs-generaal. Toch speelde het college ook in deze fase nog een rol: de waarnemend voorzitter van het college, Van Daalen, werd gevraagd om in te stemmen met het tweede concept van de ontnemingsschikking. Dat

akkoord werd vervolgens mondeling verleend, buiten de reguliere vergaderingen van het college, ergens tussen 14 juli en 17 augustus 2000, de vakantieperiode. In de tussentijd, op 28 juli 2000, was H. in vrijheid gesteld.

- *Welke rol heeft het aspect van de fiscaliteit gespeeld?*
De informatievoorziening aan de Belastingdienst

Zoals al opgemerkt, bevat de ontnemingsschikking een clause van geheimhouding ook jegens de Belastingdienst. Daarmee heeft een belangrijk onderdeel van de overheid, het Openbaar Ministerie, een andere overheidsdienst, de Belastingdienst, in een overeenkomst met een derde buitengesloten van informatie die voor de uitvoering van de wettelijke taken van de Belastingdienst van wezenlijk belang zou kunnen zijn. Teeven heeft aangevoerd dat de Belastingdienst op de hoogte zou moeten zijn geweest van fiscaal relevante informatie over H., omdat de FIOD destijds betrokken was geweest bij het onderzoek naar de ontneming van vermogensbestanddelen van H. De betrokkenheid van de FIOD bij dit dossier was echter al op 15 december 1994 tot een einde gekomen.

De FIOD heeft in gesprekken met de Onderzoekscommissie gezegd dat overleg van de FIOD met de Belastingdienst alleen via het Openbaar Ministerie zou hebben kunnen lopen, nooit rechtstreeks op eigen titel. De ontnemingsschikking speelde pas nadat de FIOD het strafrechtelijk onderzoek had afgerond en ging (voor zover bekend) buiten de FIOD om. De FIOD is een uitvoerende organisatie die opsporingsonderzoeken uitvoert onder gezag van het Openbaar Ministerie. Ten aanzien van fiscale strafrechtelijke onderzoeken geldt dat deze mede in opdracht van de Belastingdienst worden uitgevoerd. Het Kolibri-onderzoek (dat uiteindelijk leidde tot de arrestatie van onder meer H.) betrof echter geen fiscaal onderzoek.

Niet gebleken is dat er buiten de FIOD onderdelen van de Belastingdienst zijn geweest die op de hoogte waren of zijn gesteld van de vermogenssituatie van H. en/of de met hem in het kader van de schikking overeengekomen afspraken. Het moet er dan ook voor worden gehouden dat de met de oplegging van belastingaanslagen belaste onderdelen van de Belastingdienst geen weet hebben gehad van de onderhandelingen van Swagerman en Teeven met H. en zijn raadsman, begin 2000, en van de uitkomst daarvan.

H. was eind november 2000 volgens zijn raadsman woonachtig op een adres in Hoofddorp. Dat adres is nog steeds gekoppeld aan een abonnement van

mobiele telefonie en als zodanig vermeld in *De Telefoongids* (www.detelefoongids.nl). De Belastingdienst heeft geen informatie over de belastingaangifte van H. over 2001, zo heeft de Onderzoekscommissie moeten vaststellen. Wel over de belastingaangifte van zijn toenmalige vriendin. Daarin komt de aanwas op de Luxemburgse rekeningen van 1.697.254,82 gulden (geheel dan wel gedeeltelijk) niet voor. Gegevens van de Belastingdienst wijzen uit dat H. tot 6 november 2002 geregistreerd stond als verblijvende op het adres Pompstationsweg 32 te Den Haag. Het betreft hier het adres van de penitentiaire inrichting Scheveningen, die H. echter al op 28 juli 2000 als vrij man had verlaten.

De Belastingdienst had overigens in 2002 zelf gelegenheid kunnen nemen om tegen H. in actie te komen. Op 22 februari 2002 zond *Reporter* een reportage uit over de pluk-ze-wetgeving. Een voorbeeld van de tegenvallende resultaten van de nieuwe wetgeving was volgens de programmamakers de *deal* met H., waarover met name Doedens voor de camera schamperde dat H. financieel gezien een lange neus had gemaakt naar het Openbaar Ministerie. Op 15 april 2002 beantwoordde minister Korthals vragen uit de Tweede Kamer over deze kwestie. Zowel de televisie-uitzending als de antwoorden op de vragen uit de Tweede Kamer zijn openbare informatiebronnen, waartoe ook de Belastingdienst destijds ongehinderd toegang heeft gehad. Staatssecretaris Wiebes heeft de Onderzoekscommissie laten weten dat een van zijn voorgangers toen mogelijk iets heeft laten uitzoeken, maar daarover is geen documentatie (meer) beschikbaar.

C De afwikkeling van de ontnemingsschikking

- *Heeft H. de Staat een vergoeding betaald voor schade als gevolg van de door hem op 20 oktober 1994 ondernomen poging tot ontvluchting?*

In het voor de ontneming overeengekomen bedrag was niet inbegrepen een bedrag van 41.465,57 gulden voor de schade door de ontsnappingspoging met semtex in 1995, plus een vergoeding voor kosten van een ingetrokken kort geding dat eerder door de raadsman van H. was aangespannen om de onderhandelingen kracht bij te zetten. Ten aanzien van dat bedrag van 41.465,57 gulden was met de raadsman van H. verrekening overeengekomen. Die verrekening zou moeten plaatsvinden met het bedrag van 157.037,36 gulden dat afkomstig was van verschillende bankrekeningen van H. en zijn vriendin in België, en dat al lag onder beslag van het arrondissementsparket Amsterdam. De verrekening is vastgelegd in correspondentie van de landsadvocaat met de raadsman van H.

Om onduidelijke redenen is de verrekening echter niet, althans niet duidelijk, verwerkt in de financiële administratie van het arrondissementsparket Amsterdam. In elk geval heeft het Openbaar Ministerie de verrekening niet verdisconteerd bij de afwikkeling van de schikkingsovereenkomst. Daardoor is men bij die afwikkeling uitgegaan van een te hoog bedrag aan gelden die op dat moment onder beslag lagen bij het arrondissementsparket Amsterdam. Het gevolg daarvan is dat de afwikkeling van de ontnemingsschikking in de voorstelling van het Openbaar Ministerie weliswaar een bedrag van 750.000 gulden omvatte – dat bedrag (of eigenlijk een gulden meer) is ook door het arrondissementsparket doorgeleid naar het ministerie van Justitie, als voldoening van de schikking – terwijl feitelijk slechts een bedrag van 708.534,43 gulden (750.000 gulden verminderd met de al genoemde 41.465,57 gulden van de verrekening) is aan te merken als daadwerkelijk voldaan schikkingsbedrag. Voor deze fout moet het Openbaar Ministerie verantwoordelijk worden gehouden. Het is overigens niet aannemelijk – gegeven het feit dat de verrekening op initiatief van H. heeft plaatsgevonden – dat die fout H. en zijn raadsman destijds is ontgaan.

- *Op welke wijze is de schikkingsovereenkomst afgewikkeld?*

De afrekening

Op 1 september 2000 vroeg Teeven aan de Luxemburgse autoriteiten om opheffing van het in 1993 gelegde beslag op de in de ontnemingsschikking genoemde vier bankrekeningen. Het duurde nog tot juli en augustus 2001 voordat de tegoeden op de beide rekeningen van *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* werden overgemaakt op de *Rabobank*-rekening van de gerechtelijke diensten Amsterdam. Het ging, met vier tranches, in totaal om een bedrag van 5.303.590,82 gulden.

Daarna volgde een ingewikkelde rekensom. Het Openbaar Ministerie had inmiddels de in beslag genomen tegoeden op Belgische bankrekeningen grotendeels overgemaakt gekregen en zou op korte termijn nog een tegoed overgemaakt krijgen. Het ging daarbij, zoals hierboven al vermeld, om in totaal 157.037,36 gulden. Dit bedrag maakte volgens de ontnemingsschikking onderdeel uit van het voor de ontneming overeengekomen bedrag van 750.000 gulden. Het verschil tussen beide bedragen (592.962,64 gulden) zou worden verrekend met de over te maken tegoeden vanuit Luxemburg.

De tegoeden op de beide rekeningen van *Banque Générale du Luxembourg* zijn buiten de afwikkeling gebleven. Voor de reden waarom dat is gebeurd,

heeft de Onderzoekscommissie geen verklaring gevonden. Teeven heeft geen herinnering aan de afwikkeling, zo vertelde hij de Onderzoekscommissie. Zijn zwarte archiefmap, waarover hij tot begin 2002 beschikte en waarin hij de ontneming en de afwikkeling daarvan had gedocumenteerd, hebben de Onderzoekscommissie en de Erfgoedinspectie niet teruggevonden, met uitzondering van enkele documenten die her en der waren verspreid en opgeslagen.

Na de verrekening van de hiervoor genoemde 592.962,64 gulden met het uit Luxemburg overgeboekte bedrag van in totaal 5.303.590,82 gulden, resteerde een aan H. over te boeken bedrag van in totaal 4.710.627,18 gulden. Hierboven heeft de Onderzoekscommissie er al op gewezen dat het Openbaar Ministerie daarbij heeft miskend dat al eerder een verrekening had plaatsgevonden met de vordering op H. van 41.465,57 gulden wegens de schade van de semtex-uitbraak. Die verrekening had plaatsgevonden met het hierboven genoemde bedrag van 157.037,36 gulden dat van de Belgische bankrekeningen naar het arrondissement Amsterdam was doorgeleid. Daardoor is het bedrag dat feitelijk aan de overheid is voldaan ingevolge de ontnemingsschikking niet 750.000 gulden, maar slechts 708.534,43 gulden.

Het bedrag van 4.710.627,18 gulden is op vrijdag 7 september 2001 overgemaakt op de derdenrekening van advocatenkantoor Doedens, en op 10 september 2001 bijgeschreven op die rekening. In de – zoals gezegd – gecompliceerde eindafrekening is nog een kleine rekenfout geslopen: er werd één gulden te weinig overgemaakt. Dit werd boekhoudkundig verholpen door een bedrag van 750.001 gulden over te maken van de rekening-courant van het arrondissement Amsterdam naar het ministerie van Justitie.

2 De informatiepositie van de minister van (Veiligheid en) Justitie en het college van procureurs-generaal

- *Wat was de informatiepositie in 2002?*

De beantwoording van de vragen van de Tweede Kamerleden Rietkerk en Van de Camp van 1 maart 2002 legde binnen het ministerie van Justitie en het college van procureurs-generaal een gebrek aan kennis bloot over wat er destijds precies tussen H. en het Openbaar Ministerie was afgesproken. De eerste kennislacune betrof de afspraken over de gratiëring. In zijn antwoorden op de vragen uit de Tweede Kamer reageerde de minister ingetogener: hij was wel op de hoogte geweest van de onderhandelingen, maar niet van de

uitkomst. De handelwijze van Teeven, Swagerman en Vrakking noemde de minister ‘onvoldoende zorgvuldig’.

Uit de aan de minister voorgelegde ambtsberichten bleek dat Teeven op 20 maart 2000 de uitvoering van de gevangenisstraf van H. van twee jaar voor de semtex-zaak eigenhandig had opgeschort. Hij had zich hierbij een bevoegdheid toegeëigend die op grond van de wettelijke regeling van gratie niet toekomt aan het Openbaar Ministerie. Het college van procureurs-generaal achtte deze handelwijze ‘onzuiver’.

Van grote betekenis voor het verdere verloop van deze kwestie zou blijken te zijn dat de minister in 2002 in zijn antwoord op de vragen uit de Tweede Kamer is afgegaan op een ambtsbericht van het college van procureurs-generaal waarin voor de waarde van het vermogen van H. dat onder beslag lag, werd verwezen naar het BOOM-advies van 4 februari 2000. In dat advies stond dat de waarde van het beslag nog maar twee miljoen gulden zou bedragen. Afgaand op de uitwisseling van informatie binnen het Openbaar Ministerie voor dit ambtsbericht, moet volgens de Onderzoekscommissie deze vermelding van dit (onjuiste) bedrag op initiatief van het parket-generaal in het ambtsbericht hebben plaatsgevonden. Inhoudelijke toetsing van de juistheid van dit bedrag ten behoeve van beantwoording van de Kamervragen heeft niet plaatsgevonden. Het ministerie van Justitie was op dat moment vooral gericht op de politieke gevoeligheid van de afspraken van Teeven over gratiëring van H. en over zijn opschorting van de tenuitvoerlegging van het vonnis in de semtex-zaak.

Na de beantwoording van de Kamervragen, op 15 april 2002, zou de ontnemingsschikking voor bijna twaalf jaar uit de belangstelling verdwijnen, om daarin pas begin 2014 terug te keren.

- *Wat was de informatiepositie vanaf begin 2014?*

Op 19 februari 2014 kondigde *Nieuwsuur* een uitzending over de ontnemingsschikking met H. aan. Het kostte het parket-generaal en het ministerie van Veiligheid en Justitie na dat telefoontje grote moeite om de benodigde informatie over die ontnemingsschikking te verzamelen. Een dossier was niet voorhanden. Tot in de *Doc Direkt* in Winschoten moesten oude justitiële archieven worden doorgeploegd, in de zoektocht naar concrete informatie over deze kwestie. Was de focus van het parket-generaal en van het ministerie, evenals in 2002, aanvankelijk gericht op de – politiek gevoelige – han-

delwijze van toenmalig officier van justitie Teeven met de gratiëring van H., bij *Nieuwsuur* was de clausule in de ontnemingsschikking over uitsluiting van de Belastingdienst het hete hangijzer.

De uitzending van *Nieuwsuur* vond plaats op 11 maart 2014 en leidde tot een debat in de Tweede Kamer op 13 maart 2014. De gang van zaken in dit stadium is chaotisch te noemen. Er werd omzichtig omgesprongen met de toenmalige staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. Die benadering kwam voort uit de bijzondere situatie dat deze staatssecretaris destijds de betrokken officier van justitie was geweest. Maar het gevolg daarvan was dat de wellicht grootste kennisbron niet werd geraadpleegd. In de aanloop naar het Kamerdebat werd namelijk geen beroep gedaan op de herinneringen en kennis van Teeven als behandelend officier van justitie. De uitzending van *Nieuwsuur* en het debat in de Tweede Kamer lieten de indruk achter van een onwetend Openbaar Ministerie, in de persoon van oud-(ontnemings)procureur-generaal Steenhuis, en een minister van Veiligheid en Justitie die in de – later door hemzelf ruitelijk toegegeven – fout ging door tegen ambtelijk advies in zelf te gaan rekenen en onjuiste bedragen te noemen ten aanzien van de ontnemingsschikking met H.

De hierdoor veroorzaakte problematiek had kunnen worden beperkt als al direct opdracht zou zijn gegeven tot een grondig en geheel onafhankelijk onderzoek, in de vorm van een feitelijke reconstructie, waarbij ook alle destijds betrokkenen – met inbegrip van staatssecretaris Teeven – om informatie en opheldering was gevraagd. Zo'n onderzoek was des te meer geboden na een interview met Doedens, in *de Volkskrant* van 4 april 2014. Daarin hield de oud-raadsman van H. – met het bankafschrijf op zijn schoot – de interviewers voor dat de rekensom van de minister niet klopte. Na dat interview werd inderdaad besloten om opdracht te geven tot een nader en grondig onderzoek. De directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving stelde daartoe voor om dit onderzoek op te dragen aan een lid van de Algemene Rekenkamer en de resultaten ervan ook publiek te maken. Minister Opstelten besloot echter om de verantwoordelijkheid voor het in te stellen onderzoek bij het college van procureurs-generaal te leggen. Dat leidde tot een opdracht aan oud-procureur-generaal Van Brummen.

- *Hoe is het onderzoek van Van Brummen uitgevoerd?*

Van Brummen mocht van de minister, om staatsrechtelijke redenen, niet zelf met staatssecretaris Teeven spreken. In opdracht van de minister sprak de di-

recteur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving met Teeven, op 25 april 2014. Volgens Van Brummen heeft hij de notitie gezien die de directeur-generaal van dat gesprek heeft gemaakt. Van Brummen heeft wel zelf met Swagerman, toen lid van de Eerste Kamer, gesproken. Wat Swagerman hem over de hoogte van de Luxemburgse tegoeden liet weten (vijf à zes miljoen gulden), heeft Van Brummen overigens niet vermeld in zijn onderzoeksrapport. Voor dat onderzoek waren Van Brummen minder dan twee weken gegund: van 23 april tot uiterlijk 6 mei 2014. Wat Teeven zich in zijn gesprek met de directeur-generaal wist te herinneren over de hoogte van het bedrag op de Luxemburgse bankrekeningen, kwam in omfloerste bewoordingen in de eerste versie van het onderzoeksrapport van Van Brummen terug. Na de eerste, op 6 mei ondertekende, versie van het onderzoeksrapport volgden nog drie versies waaraan ten departemente was gesleuteld, tot de door Van Brummen ondertekende eindversie van 26 mei 2014.

Van Brummen werd in zijn onderzoek niet alleen door de tijdsdruk gehinderd. Het veldwerk, het doorploegen van archieven, was al deels door medewerkers van het parket-generaal en het arrondissementsparket Amsterdam gedaan. Additionele verzoeken om informatie werden in de lijn uitgezet. De relevante informatie over de betaling ten gunste van H. bevond zich niet in het – voor de hand liggende en meer dan dertig dozen omvattende – dossier in Amsterdam over de hasj-zaak, maar in een vijf centimeter dik dossier over de semtex-zaak. Dit dossier werd echter over het hoofd gezien. Op 8 juli 2015 vonden inspecteurs van de Erfgoedinspectie, waarmee de Onderzoekscommissie een van meet af aan doelgerichte en constructieve samenwerking en afstemming heeft gehad, in dat semtex-dossier de betalingsgegevens van de diverse overmakingen bij de afwikkeling van de ontnemingschikking van H.

Het onderzoek van Van Brummen berust onder meer op processen-verbaal van de FIOD, maar ontbeert kennisname van het meest uitgebreide en feitelijk best gedocumenteerde proces-verbaal van de FIOD, dat van 15 december 1994. Ook dat proces-verbaal bevond zich in het semtex-dossier. Op basis van dat proces-verbaal zou Van Brummen ongetwijfeld op andere uitkomsten zijn uitgekomen. Dat Van Brummen in zijn onderzoek door dit gebrek aan informatie ernstig is gehinderd, heeft hij in zijn gesprek met de Onderzoekscommissie bevestigd.

- *Wat was de informatiepositie in 2015?*

Als Van Brummen in het semtex-dossier de betaalgegevens en het proces-verbaal van de FIOD van 15 december 1994 zou hebben aangetroffen, zou dat de hele kwestie vanaf dan een andere wending hebben gegeven.

Nu werden de betaalgegevens echter voor het eerst publiek bekend in een uitzending van *Nieuwsuur* op 4 maart 2015. Vaststaat dat *Nieuwsuur* eind januari 2015 de beschikking heeft gekregen over een anonieme, op 10 november gedateerde brief. Die brief bevatte de specifieke gegevens van de overboeking ten gunste van H. van het bedrag van 4.710.627,18 gulden naar de derdenrekening van het advocatenkantoor Doedens. De brief is geadresseerd aan de voorzitter van de Tweede Kamer en de schrijver beweert werkzaam te zijn bij het Openbaar Ministerie in Amsterdam. Waar *Nieuwsuur* in 2014 de informatie over de ontnemingsschikking had verkregen uit criminele bron, moet aldus worden aangenomen dat in 2015 de informatie over de betalingsgegevens afkomstig was uit een bron binnen het Openbaar Ministerie.

Na de uitzending van *Nieuwsuur* in 2015 zou ook de informatie uit het verslag van het gesprek van de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving met toenmalig staatssecretaris Teeven naar buiten komen. Dit verslag was weliswaar opgeborgen in een kluis op het ministerie, en daarmee aan de hoogste graad van geheimhouding onderworpen, maar is daarnaast ook toegankelijk geweest op de gezamenlijke dataschijf van de desbetreffende afdeling binnen het ministerie, en van daaruit ook per e-mail verspreid. De Onderzoekscommissie heeft niet kunnen vaststellen vanuit welke bron informatie over en uit de notitie naar buiten is gekomen.

3 De informatieverstrekking aan de Tweede Kamer

- *Welke informatie en wanneer heeft de minister van (Veiligheid en) Justitie de Tweede Kamer verstrekt?*

De gang van zaken na de eerste uitzending van *Nieuwsuur* is allerminst vlekkeloos verlopen en de informatievoorziening tussen en binnen het Openbaar Ministerie en het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft de nodige haperingen vertoond. Dat heeft onvermijdelijk ook gevolgen gehad voor de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer: ook deze vertoonde tekortkomingen.

Al in 2002 was de vermelding van het bedrag van twee miljoen gulden in de antwoorden op vragen uit de Tweede Kamer feitelijk onjuist. Aan dat bedrag is in 2014 langdurig en met grote stelligheid vastgehouden, doordat toen niet al meteen kritisch is doorgevraagd en doorgezocht naar informatie die weliswaar moeilijk te traceren was, maar die wel degelijk aanwezig was. Het onderzoek van Van Brummen stond onder grote tijdsdruk en was in zijn bevindingen al met al teleurstellend, zo moet achteraf worden vastgesteld. Dat alles heeft ook zijn sporen getrokken in de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer. Als met grotere voortvarendheid en vasthoudendheid was gezocht, zou de informatie over de overboeking naar de derdenrekening van advocatenkantoor Doedens al direct in 2014 zijn gevonden.

- *Heeft de minister de Tweede Kamer vertrouwelijk informatie verstrekt en om welke informatie ging het?*

De minister van Veiligheid en Justitie heeft op twee momenten de Tweede Kamer vertrouwelijk informatie verstrekt. De eerste keer gebeurde dat op 8 april 2014. Het betrof het BOOM-advies van 4 februari 2000, waarin twee passages zijn zwartgelakt. Met name de tweede passage (de conclusie van het advies) is kritisch over de verhouding tussen het voorlopig berekende wederrechtelijk verkregen voordeel en de hoogte van het schikkingsbedrag.

De tweede keer kreeg de Tweede Kamer op 9 maart 2015 vertrouwelijk wederom het BOOM-advies van 4 februari 2000. Ook het rapport van Van Brummen, het nadere rapport van Van Brummen en het verslag van bevindingen van de zoekslag van de Auditdienst Rijk werden vertrouwelijk ter inzage gelegd.

Bij beide gelegenheden ontbrak de schriftelijke bevestiging van het eerdere advies van het BOOM, met als datum 14 juli 2000.

4 De omgang met informatie

- *Hoe is binnen het ministerie van Veiligheid en Justitie omgegaan met informatie over de ontnemingschikking en de afwikkeling daarvan?*

De Onderzoekscommissie heeft moeten constateren dat de politieke en ambtelijke leiding van het ministerie van Veiligheid en Justitie na de (aankondiging van) eerste uitzending van *Nieuwsuur*, 11 maart 2014, grote moeite heeft gehad om de juiste feitelijke informatie te vergaren. Hierdoor was toen-

malig minister Opstelten niet in staat zich naar behoren naar de Tweede Kamer te verantwoorden. De hiervoor benodigde informatie was wel voorhanden, maar door tekortkomingen in de archivering bij in het bijzonder het arrondissementsparket Amsterdam slecht toegankelijk. Dat is ook voor Van Brummen een evidente handicap gebleken in zijn onderzoek. De Onderzoekscommissie onderschrijft vanuit haar eigen ervaringen de desbetreffende bevindingen van de Erfgoedinspectie.

- *Hoe hebben de media anders dan langs de weg van informatieverstrekking van overheidswege informatie verworven (kunnen verwerven), die zij vervolgens openbaar hebben gemaakt?*

Zowel in maart 2014 als in maart 2015 vonden verkiezingen plaats, respectievelijk voor de gemeenteraden en voor de Provinciale Staten (en daarmee indirect voor de Eerste Kamer). Aan de vooravond van elk van beide verkiezingen kwam, via *Nieuwsuur*, informatie over de ontnemingsschikking naar buiten. Dit heeft, onder anderen bij minister Schippers, de vraag opgeroepen of hier sprake is geweest van krachten die beide keren met opzet en planmatig met gevoelige informatie naar buiten zijn getreden.

Dat sprake zou zijn geweest van een vooropgezet plan, met een uitgekende *timing* voor het aan media beschikbaar stellen van zulke gevoelige informatie, is de Onderzoekscommissie echter niet gebleken. Hiervoor is de belangrijkste aanwijzing dat er geen sprake is geweest van één bron, of van één samenstel van bronnen. *Nieuwsuur* heeft voor de uitzending van 11 maart 2014 kunnen putten uit informatie die afkomstig is uit een criminele bron, die een rekening wilde vereffenen met Teeven. Voor de uitzending van 4 maart 2015 maakte *Nieuwsuur* gebruik van informatie die naar haar aard afkomstig moet zijn geweest van een medewerker van het arrondissementsparket Amsterdam, die handelde uit onvrede met de wijze waarop toenmalig minister Opstelten de Tweede Kamer had geïnformeerd.

Het verslag van het gesprek tussen staatssecretaris Teeven en de directeur-generaal rechtspleging en rechtshandhaving lag niet alleen in departementale kluizen, maar was ook toegankelijk via een gemeenschappelijke dataschijf op het ministerie van Veiligheid en Justitie. Daarmee was de vertrouwelijkheid van deze bron van informatie minder geborgd, met bijgevolg een risico dat het geheime karakter ervan in externe contacten vanuit het ministerie niet voldoende gerespecteerd zou worden.

Alles overziende, acht de Onderzoekscommissie het voldoende aannemelijk dat zowel bij de beide uitzendingen van *Nieuwsuur* als bij het naar buiten komen van het bestaan van het bewuste gespreksverslag vooral sprake is geweest van goed journalistiek speurwerk, veeleer dan van gericht lekken.

II Beoordeling

In het vorige hoofdstuk zijn, samenvattend, de grote lijnen geschetst van de bevindingen van de Onderzoekscommissie op het gebied van de vier onderdelen van haar onderzoekopdracht. De Onderzoekscommissie onderwerpt hier deze bevindingen aan haar beoordeling, om te beginnen voor de periode tot 2014, en vervolgens voor de gebeurtenissen in de afgelopen twee jaren. Zij tekent daarbij aan dat als het gaat om gebeurtenissen die al zo lang geleden hebben plaatsgevonden, enige terughoudendheid past bij een beoordeling ervan vanuit de kennis en wijsheid van nu.

De periode tot 2014

De periode tot 2014 betreft de verschillende stadia van het proces waarin uiteindelijk een ontnemingschikking tot stand is gekomen en uitgevoerd.

I. DE VOORBEREIDING

In november 1994 heeft de rechter in de ontnemingsprocedure tegen H. het Openbaar Ministerie de concrete opdracht gegeven tot een nader strafrechtelijk financieel onderzoek. Die opdracht is echter niet uitgevoerd. Bovendien heeft het Openbaar Ministerie de ontnemingsprocedure daarna niet meer voor verdere behandeling aangebracht bij de rechtbank. Voor een goede overdracht na het vertrek van de officieren Valente en Wortel naar andere functies is niet gezorgd. Daardoor heeft er ook geen signalering plaatsgevonden van de steeds verder oplopende vertraging in de behandeling. Weliswaar was het voor het arrondissementsparket Amsterdam een periode van aanzienlijke turbulentie en een grote werkdruk. Deze omstandigheid kan echter het uitblijven van een voortvarende aanpak van de ontnemingsprocedure niet rechtvaardigen, zeker nu het ook ging om een ontnemingszaak met een hoge inzet in een grote drugszaak, die bovendien destijds in de media veel aandacht had gekregen. De leiding van het arrondissementsparket Amsterdam is hier duidelijk tekortgeschoten.

2. DE KEUZE VOOR DE WEG VAN EEN ONTNEMINGSSCHIKKING

Teeven heeft, in goed overleg met zijn hoofdofficier, Vrakking, in 1998 besloten om de in 1994 ingezette ontnemingsprocedure voor de rechter niet voort te zetten, maar om te kiezen voor de weg van een ontnemingsschikking. De twee centrale overwegingen die daartoe naar voren zijn gebracht, waren een ingeschat procesrisico (het risico op niet-ontvankelijkheid bij de rechter wegens het verstrijken van een nog redelijk te achten termijn), in samenhang met een bewijsprobleem (het via het opgedragen nader strafrechtelijk financieel onderzoek moeten voldoen aan de strenge bewijsopdracht van de rechtbank).

De Onderzoekscommissie stelt voorop dat de keuze van een ontnemingsschikking voor het ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel op zichzelf bezien verdedigbaar en aanvaardbaar kan zijn. Een valide reden voor het aangaan van een schikking kan zijn gelegen in het procesrisico dat het (aanvankelijk) gevorderde ontnemingsbedrag niet zal worden toegewezen. Wanneer dan overeenstemming kan worden bereikt over een te ontnemen bedrag, ligt schikking in de rede, zeker wanneer dat bedrag in het licht van de vastgestelde strafbare feiten niet als onrealistisch laag kan worden beschouwd. De Onderzoekscommissie kan evenwel niet vaststellen dat dit de doorslaggevende reden is geweest voor het aangaan van de ontnemingsschikking. Naar aanleiding van de opdracht tot nader strafrechtelijk financieel onderzoek van 29 november 1994 heeft de FIOD een aanvullend proces-verbaal opgesteld. Niet gebleken is dat na ontvangst van dat proces-verbaal door het arrondissementsparket een afweging is gemaakt van de procesrisico's. Er heeft geen beoordeling plaatsgevonden of, in het licht van dit proces-verbaal, het voortzetten van de ontnemingsprocedure – al dan niet met een verdere verlaging van het bedrag van de ontnemingsvordering – een realistisch pad was om te bewandelen. De Onderzoekscommissie heeft moeten constateren dat er na ontvangst van het aanvullende proces-verbaal van 15 december 1994 geen activiteiten in deze richting zijn ontplooid.

Dat het Openbaar Ministerie zich voor bewijsproblemen zag geplaatst in de ontnemingsprocedure, kan de Onderzoekscommissie zich tot op zekere hoogte voorstellen. Uit het aanvullend proces-verbaal van 15 december 1994 blijkt in elk geval dat H. in de periode waarin de hasjhandel plaatsvond, de beschikking heeft gehad over aanzienlijke vermogensbestanddelen en dat vele mutaties plaatsvonden op naar H. herleidbare rekeningen. Met dit proces-verbaal in de hand had het Openbaar Ministerie ook kunnen betogen dat de algehele betwisting van de voordeeltberekening door H. in de conclusie

van antwoord – alsook de suggestie van H. dat het bij hem aangetroffen vermogen nog de opbrengst zou kunnen zijn van de feiten uit de coke-zaak – veel te algemeen was en dat het op de weg van H. zou liggen om zijn stellingen te staven. Juist omdat de ontnemingswetgeving nog in de kinderschoenen stond, was er over veel juridische punten, waaronder de bewijslastverdeling, debat mogelijk (ook waar het ging om feiten die vóór 1 maart 1993 waren begaan). De Onderzoekscommissie is dan ook van oordeel dat er na het tussenvonnis van 29 november 1994 weliswaar sprake was van een lastige ontnemingszaak, met niet geringe procesrisico's voor het Openbaar Ministerie, maar zij zou niet willen spreken van een reeds toen verloren ontnemingszaak. Er was veel voor te zeggen geweest om – gelet op het vermoedelijke bedrag van het verkregen voordeel en ook om het juridische kader van de ontnemingswetgeving scherper te krijgen – toentertijd de ontnemingsprocedure door te zetten.

Wat het procesrisico betreft, kan voorts worden gewezen op de samenhang tussen de criminele activiteiten van H. en die van Johan V. Zoals Vrakking in een ambtsbericht in 1999 heeft laten weten, was de strafzaak tegen Johan V. pas in 1998 afgerond. De Onderzoekscommissie kan meegaan in de redenering dat vraagstukken omtrent de verdeling van wederrechtelijk verkregen voordeel in een ontnemingsprocedure een complicatie kunnen vormen wanneer de strafzaken tegen de diverse betrokkenen nog lopen. Het Openbaar Ministerie had daarin echter aanleiding kunnen vinden om aan de rechter het voorstel te doen de behandeling van de ontnemingszaak aan te houden, totdat de behandeling van de strafzaken zou zijn afgerond (of in elk geval zou zijn gevorderd). Zou de rechter daarmee hebben ingestemd, dan zou het risico op niet-ontvankelijkverklaring vanwege tijdsverloop zijn afgedekt.

De Onderzoekscommissie stelt vast dat het Openbaar Ministerie aan de rechter in de ontnemingszaak niet een dergelijk voorstel heeft gedaan, terwijl ook niet is gebleken dat een dergelijke stap is overwogen. Op zich kan de Onderzoekscommissie onderschrijven dat in 1998 een meer dan gering risico op niet-ontvankelijkverklaring wegens overschrijding van de redelijke termijn was ontstaan. Dat risico was echter het gevolg van het stilzitten van het Openbaar Ministerie sinds eind 1994, waarbij er geen stappen waren gezet om dat risico tegen te gaan of in te dammen. Bovendien had het Openbaar Ministerie er in 1998 ook voor kunnen kiezen om de ontnemingszaak voor de rechter voort te zetten en daarbij uitleg te geven over de lange periode van inactiviteit. Zou de rechter dan toch tot niet-ontvankelijkverklaring zijn gekomen, dan zou de verantwoordelijkheid daarvoor ten minste een gedeelde zijn geweest.

Los van de redenen die zijn aangevoerd met betrekking tot de procesrisico's, moet ook acht worden geslagen op de omstandigheid dat Teeven van H. informatie heeft gekregen die naderhand voor het Openbaar Ministerie van waarde is gebleken. Hoewel de precieze inhoud van het gesprek tussen Teeven en H. in 1995 niet bekend is, kan dat gesprek hebben bijgedragen aan een zekere welwillendheid aan de kant van Teeven toen het ging om de vraag hoe de ontnemingszaak in 1998 weer moest worden opgepakt.

Dat roept de vraag op of er wellicht in ruil voor informatie is gekozen voor het 'afschalen' van de ontnemingsprocedure. De Onderzoekscommissie kan niet met zekerheid vaststellen dat een daartoe strekkende afspraak is gemaakt. Een dergelijke afspraak zou in ieder geval niet goed hebben gepast bij het toentertijd geldende uitgangspunt dat er geen getuigenverklaringen mochten worden verkregen in ruil voor toezeggingen omtrent de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (zie daaromtrent bijlage 5).

Ook heeft de Onderzoekscommissie op basis van de haar ter beschikking staande informatie niet met zekerheid kunnen vaststellen dat er op enig moment een afspraak zou zijn gemaakt door Teeven met als strekking dat H. in ruil voor een gunstige afwikkeling van zijn ontnemingszaak zou afzien van het afleggen van een verklaring in een strafzaak tegen Johan V.

3. DE KEUZE VOOR EEN *PACKAGEDEAL*

Zoals uiteengezet in dit onderzoeksrapport, heeft Teeven, gesteund door Vrakking, in 1998 in zijn onderhandelingen met Doedens, de raadsman van H., gekozen voor een *packagedeal*: ontneming van het in beslag genomen vermogen van H., gekoppeld aan een positieve benadering van gratiëring. Het ressortsparket Amsterdam, het college van procureurs-generaal en vervolgens ook de minister van Justitie hebben die aanpak uitdrukkelijk afgekeurd en afgewezen.

Tegelijkertijd werden wel beide sporen opengelaten, door ruimte te bieden voor schikkingsonderhandelingen en daarnaast te wijzen op de mogelijkheid om een gratieverzoek in te dienen. Duidelijk was dat de besluitvorming in beide sporen niet aan elkaar mocht worden gekoppeld. Maar dat de besluitvorming gelijktijdig in beide sporen zou plaatsvinden, werd ook niet tegengegaan en kon eigenlijk ook niet goed worden voorkomen.

Nadat in 1999 de deur voor een *packagedeal* dicht was gedaan, zijn beide sporen – schikking en gratie – naast elkaar blijven lopen. Teeven en Swagerman

hebben met de twee brieven van 25 februari 2000 opnieuw, nu echter alleen in materiële zin, expliciet een koppeling tussen beide sporen gelegd, door parallelle en gelijktijdige afspraken te maken over beide elementen. Het zou alleszins voor de hand hebben gelegen als Teeven en Vrakking zich eerder hadden vergewist van steun van hogerhand voor een ontnemingsschikking als onderdeel van een *packagedeal* met daarbij een afspraak omtrent gratie, nu hun inmiddels voldoende was gebleken dat de besluitvorming ter zake enerzijds de ontnemingsschikking en anderzijds een gratieverzoek los van elkaar diende plaats te vinden. Hoewel wellicht ook niet was tegen te gaan dat de gesprekken over die beide elementen samen zouden lopen, had daarin in elk geval aanleiding moeten zijn gevonden om in de richting van het college van procureurs-generaal duidelijk aan te geven dat er sprake was van deze samenloop.

Los van het vorenstaande, is het overigens opmerkelijk dat Teeven er destijds niet scherp op heeft toegezien dat de op 22 juni 1998 al door hem ondertekende tekst van een ontnemingsschikking, als de uitkomst van onderhandelingen met Doedens, ook door de laatste ondertekend per kerende post terugkwam.

Het is ook nodig een kanttekening te plaatsen bij het gegeven dat Teeven kort daarna eigenmachtig besloot om de toen nog niet begonnen executie van de detentie van H. voor de semtex-zaak op te schorten. De minister van Justitie heeft op 15 april 2002, in zijn antwoord op Kamervragen, in duidelijke bewoordingen deze handelwijze gediskwalificeerd.

4. DE BEOORDELING DOOR HET COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL
Nadat Teeven en de kort daarvoor aan hem toegevoegde Swagerman begin januari 2000 met Doedens en Kuijpers overeenstemming hadden bereikt over een eerste conceptontnemingsschikking met een ontneming van 750.000 gulden, diende dat eerste concept om toestemming te worden voorgelegd aan het college van procureurs-generaal. Dit gebeurde door Swagerman.

Vastgesteld is dat het college, in een korte notitie van Hulsenbek, maar voor het overige alleen mondeling is geïnformeerd, en in zijn vergadering van 26 januari 2000 niet heeft beschikt over dit eerste concept van de ontnemingsschikking en evenmin over onderliggende stukken. Het college heeft daar genoeg mee genomen. Het college heeft wél verlangd dat het BOOM alsnog om advies zou worden gevraagd, hetgeen ten onrechte was nagelaten.

Vastgesteld is dat ook het BOOM niet heeft beschikt over adequate en volledige onderliggende informatie. Het BOOM-advies was ambigu; niettemin heeft het college, na ontvangst van dat advies, op 15 februari 2000 alsnog goedkeuring verleend aan de hoogte van het schikkingsbedrag van 750.000 gulden, echter zonder het eerste concept van de schikkingsovereenkomst en de toen actuele waarde van het beslag te kennen. De Onderzoekscommissie is van oordeel dat aldus niet kan worden gesproken van een adequate en werkelijk kritische toets.

Hierbij wijst de Onderzoekscommissie erop dat in de toenmalige *Richtlijn voor strafvordering bij ontneming* ondersteuning door het BOOM bij onderhandelingen omtrent schikking was voorgeschreven (zie ook bijlage 4). Gelet daarop had het BOOM eigenlijk al in een eerder stadium moeten worden ingeschakeld door Teeven en Swagerman. Het college heeft dat weliswaar gecorrigeerd door alsnog een BOOM-advies te verlangen, maar die rol heeft het BOOM niet goed kunnen vervullen door het late moment van inschakeling en de ontoereikende informatieverschaffing. Het college heeft zich er ook niet van verzekerd dat de positie van de Belastingdienst daadwerkelijk was verkend en meegenomen, de tweede duidelijke eis die het college in zijn vergadering van 26 januari 2000 had gesteld.

Na de goedkeuring van het bedrag van 750.000 gulden in het eerste concept van de ontnemingsschikking, werden de onderhandelingen voortgezet, leidend tot de hieronder te bespreken tweede en definitieve versie. Voldoende aannemelijk is dat – anders dan de voorzitter van het college van procureurs-generaal in zijn ambtsbericht van 4 april 2002 de minister liet weten – ook de tekst van die tweede versie – met daarin de toegevoegde geheimhoudingsclausule – niet aan het college is voorgelegd. Naar de herinnering van Swagerman heeft hij uitsluitend telefonisch contact gehad met leden van het college. Van een schriftelijke notitie, dan wel van een oplegnota, is geen spoor gevonden. De Onderzoekscommissie houdt het er dan ook op dat slechts sprake is geweest van een mondeling fiat van de waarnemend voorzitter van het college, ergens in juli dan wel augustus 2000.

Al het voorgaande overziende, vertoont de procesgang rond de behandeling en goedkeuring door het college van de voorgenomen ontnemingsschikking een aantal duidelijke tekortkomingen.

5. DE INHOUD VAN DE ONTNEMINGSSCHIKKING

Het eerste en het tweede concept van de ontnemingsschikking bevatten bei-

de het bedrag van 750.000 gulden als te ontnemen voordeel. Elke onderbouwing van de proportionaliteit van dat bedrag ontbreekt echter. Bij die onderbouwing had het moeten gaan om zowel de verhouding tussen het bedrag en de waarde van de vermogensbestanddelen van H. als de tot dan toe gemaakte schattingen van het door H. verkregen voordeel. Zo'n onderbouwing had er naar het oordeel van de Onderzoekscommissie in moeten bestaan, zodat inzicht was gegeven in de omvang van de bedragen onder beslag die alsnog aan H. zouden worden teruggegeven, alsmede in de vermogensbestanddelen onder beslag die buiten de schikking zouden blijven, en in de andere getraceerde (niet onder beslag gelegde) vermogensbestanddelen van H. Daar hadden verder ook de op de voordeeltberekening betrekking hebbende kerndocumenten bij gehoord.

Daarbij moet wel worden aangetekend dat er niet op voorhand van mag worden uitgegaan dat al die andere vermogensbestanddelen zonder meer rechtstreeks kunnen worden toegerekend aan opbrengsten uit de hasj-handel van H. Maar evenmin is aannemelijk dat zij ten volle zijn verkregen uit rechtmatig verrichte activiteiten in de periode tussen 1988 en 1993. In de conclusie van antwoord deed de raadsman van H. de suggestie dat H. vermogen had opgebouwd door de feiten die in de coke-zaak waren bewezenverklaard. Over de herkomst van de diverse vermogensbestanddelen kunnen geen stellige uitspraken worden gedaan, ook niet door de Onderzoekscommissie. Op voorhand valt echter niet uit te sluiten dat een nader strafrechtelijk financieel onderzoek meer duidelijkheid had opgeleverd. De Onderzoekscommissie stelt vast dat een dergelijk onderzoek niet is verricht.

De totale vermogenspositie van H. en de aanvankelijke schattingen van het door hem behaalde wederrechtelijk verkregen voordeel kunnen de inactiviteit van het Openbaar Ministerie na de ontvangst van het proces-verbaal van 15 december 1994 niet rechtvaardigen. De balans tussen het schikkingsbedrag en het aan H. gelaten vermogen komt de Onderzoekscommissie dan ook onevenredig voor. Dit oordeel wordt overigens bevestigd door latere uitspraken van Doedens, die zich smalend heeft uitgesproken over de financiële afloop van de zaak-H. voor de Staat.

In de tweede, definitieve versie van de ontnemingsschikking werd een nieuwe clausule opgenomen over geheimhouding, ook jegens de Belastingdienst. Die clausule is niet voorgelegd aan het college van procureurs-generaal. De geheimhoudingsclausule past ook geenszins bij het toentertijd geldende beleid van het Openbaar Ministerie. Een belangrijk uitgangspunt in dit beleid

was juist dat er overleg plaatsvond tussen het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst. Dit overleg stond primair in het teken van het voorkomen van het 'dubbel' aanslaan van de verdachte (zowel strafrechtelijk als fiscaalrechtelijk). Het neveneffect van dat overleg was dan dat het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst over en weer zouden worden geïnformeerd. Dit beleid wordt uitvoerig beschreven in bijlage 4. Teeven heeft aangevoerd dat beleidsregels van het Openbaar Ministerie afwijkingen toelaten. Het is in zo'n geval echter aan het bevoegd gezag dat de regels heeft vastgesteld om te oordelen of er al dan niet een rechtvaardiging is voor zo'n eventuele afwijking. In het licht van de duidelijke spelregels voor de afstemming tussen het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst, zou een dergelijke afwijking, in de vorm van een expliciete geheimhoudingsclausule, naar het oordeel van de Onderzoekscommissie in elk geval moeten zijn beoordeeld en goedgekeurd door het college van procureurs-generaal zelf.

Hierbij tekent de Onderzoekscommissie aan dat zij geen enkele rechtvaardiging ziet voor het bewust onthouden van informatie aan de Belastingdienst omtrent de schikkingsafspraken en – ook breder – de afwikkeling van strafrechtelijke beslagen. Voor een goed functioneren van de overheid dient dergelijke informatie – behoudens hier niet aan de orde zijnde, wettelijke verplichtingen – niet te worden afgeschermd.

Teeven heeft verder aangevoerd dat hij heeft ingestemd met de wens van de wederpartij tot opname van de geheimhoudingsclausule omdat deze bepaling feitelijk zinledig was. Argument daarvoor was dat H. destijds meer dan 180 dagen buiten Nederland zou hebben verbleven, zodat H. toen niet binnenlands belastingplichtig was. Hierna (onder 7.) gaat de Onderzoekscommissie in op de belastingplicht van H. Zoals daar wordt uiteengezet, valt niet in te zien welk belang H. zou hebben gehad bij persisteren bij de bedoelde clausule, anders dan een door hem gewenste onzichtbaarheid voor de fiscus.

Teeven heeft ook aangevoerd dat de Belastingdienst mocht worden geacht wel degelijk ambtshalve op de hoogte te zijn geweest van de situatie van H. en zijn financiële huishouding, namelijk uit de onderzoeken van destijds door de FIOD. Die opvatting miskent echter dat de informatiepositie van de FIOD niet per definitie dezelfde is als die van de met de onderdelen van de Belastingdienst die zijn belast met het regelen van de belastingaanslag. Het is niet komen vast te staan dat die laatstbedoelde onderdelen ook daadwerkelijk zijn geïnformeerd over de situatie van H., of daarvan op de hoogte geraakt. De Onderzoekscommissie wijst er daarbij op dat de toentertijd

geldende beleidsregels er niet in voorzien dat het verrichten van opsporingsonderzoek door de FIOD gelijk kan worden gesteld met overleg met de Belastingdienst omtrent de keuze van het te volgen traject.

Hierbij moet nog worden opgemerkt dat de geheimhoudingsclausule zich niet alleen uitstrekt tot de activiteiten van H. in de periode van 1989 tot 1993, en de opbrengsten daarvan, maar ook tot de situatie na teruggave, na verrekening van de ontneming zelf, van de vermogensbestanddelen onder beslag. Daartoe behoorde ook de verkregen rente op de rekeningen onder beslag (in totaal 1.697.254,82 gulden) gedurende de periode van het beslag.

Ten slotte verdient het aandacht dat is overeengekomen dat de saldi op de rekeningen in Luxemburg na de opheffing van het beslag en de overeengekomen verrekening met het bedrag van de ontneming eerst zouden worden overgemaakt op de rekening van het Openbaar Ministerie, om vervolgens te worden doorgeboekt richting H. Anders dan aangevoerd door Teeven, is de Onderzoekscommissie niet gebleken dat vanuit Luxemburg een desbetreffende voorwaarde is gesteld aan medewerking aan de opheffing van het beslag. Met het opnemen van dit onderdeel in de overeenkomst, bezien in samenhang met de geheimhoudingsclausule, is tenminste een aanmerkelijk risico gelopen op medewerking aan een constructie waarmee H. buiten het blikveld van de fiscus gelden vanuit Luxemburg naar Nederland heeft kunnen verplaatsen.

De Onderzoekscommissie heeft ook geen duidelijkheid verkregen over de vraag waarom niet is volstaan met het opheffen van de beslagen in Luxemburg nadat een bedrag van 750.000 gulden zou zijn voldaan (al dan niet door een opdracht van H. en het Openbaar Ministerie om een bedrag van een van de Luxemburgse rekeningen over te maken). Niet gebleken is dat zo'n constructie niet werd toegestaan door de Luxemburgse autoriteiten.

Teeven heeft jegens de Onderzoekscommissie erkend dat de ontnemingschikking geen schoonheidsprijs verdient. Hij meende echter de ontnemingschikking te hebben kunnen rechtvaardigen door het aanzienlijke tijdsverloop sinds 1994, waarna hij voor de taak stond om dit dossier tot een goed einde te brengen. Toen een *packagedeal* van hogerhand werd afgekeurd, was zijn onderhandelingsruimte sterk beperkt geweest.

De Onderzoekscommissie heeft wel enig begrip voor de omstandigheden waaronder Teeven de onderhandelingen heeft gevoerd. Zij ziet daarin echter

onvoldoende reden om af te doen aan de hiervoor geformuleerde kritiek op de inhoud van de overeenkomst, in samenhang met de wijze van totstandkoming en de lange periode van inactiviteit na 1994.

6. WAS SPRAKE VAN WITWASSEN EN VAN VERVOLGPROFIJT?

Naar aanleiding van reacties in de media en de Tweede Kamer op de schikkingsovereenkomst met H. wil de Onderzoekscommissie nog stilstaan bij twee vaak opgeworpen vragen. Allereerst betreft dat de vraag of door de in de schikkingsovereenkomst gekozen constructie – waarbij het Openbaar Ministerie geldbedragen van Luxemburgse bankrekeningen naar een Nederlandse bankrekening heeft doorgeleid – sprake is geweest van witwassen (door H. en/of de Staat en/of een overheidsfunctionaris). Ten tweede gaat het om de vraag of de rente die op deze bankrekeningen is ontstaan, kan of moet worden aangemerkt als zogeheten vervolgpofijt.

Witwassen?

Vooropgesteld dient te worden dat het niet aan de Onderzoekscommissie is om zich een oordeel te vormen omtrent eventuele strafrechtelijke aansprakelijkheid. Dergelijke oordelen zijn aan de strafrechter. De Onderzoekscommissie kan slechts in algemene zin het navolgende opmerken over de vraag naar het eventuele witwassen.¹

De strafbaarstelling van witwassen heeft betrekking op een ruime hoeveelheid gedragingen die kunnen worden verricht ten aanzien van voorwerpen die onmiddellijk of middellijk uit enig misdrijf afkomstig zijn (artikel 420bis-420quater *Wetboek van Strafrecht*). Het kan bijvoorbeeld gaan om het verbergen of verhullen van de herkomst van die voorwerpen. Maar ook reeds het voorhanden hebben of overdragen van die voorwerpen valt onder de reikwijdte van de wettelijke strafbaarstelling. De strafbaarstelling van witwassen is op 14 december 2001 in werking getreden.² Op die datum was de schikkingsovereenkomst reeds afgewikkeld.

In de periode voorafgaand aan de invoering van de (zelfstandige) strafbaarstelling van witwassen werd wel de strafbaarstelling van heling relevant geacht voor de bestrijding van witwassen (artikel 416-417 bis *Wetboek van Strafrecht*). Een reeks handelingen die onder de (huidige) strafbaarstelling van witwassen valt, is ook relevant voor de (toenmalige en huidige) strafbaarstelling van heling. Voor heling is vereist dat sprake is van 'een door misdrijf verkregen goed'. Waar het gaat om de herkomst van de bedragen op de in de schikkingsovereenkomst betrokken Luxemburgse bankrekeningen, wijst de

Onderzoekscommissie erop dat die herkomst niet door de strafrechter is beoordeeld. Geconstateerd kan worden dat in het proces-verbaal van de FIOD van 15 december 1994 diverse mutaties betreffende deze bankrekeningen worden betrokken. De desbetreffende bedragen worden daarbij aangemerkt als wederrechtelijk verkregen voordeel. Het Openbaar Ministerie heeft naar aanleiding van dit proces-verbaal echter geen (nader) standpunt ingenomen omtrent de herkomst van de gelden. Doordat de ontnemingsprocedure niet meer ter zitting is aangebracht voor nadere inhoudelijke behandeling, heeft ook de strafrechter geen oordeel uitgesproken.

Vervolgprofijt?

Bij de vaststelling van wederrechtelijk verkregen voordeel (in de zin van artikel 36e *Wetboek van Strafrecht*) wordt een onderscheid gemaakt tussen het primaire voordeel en het vervolgprofijt. Het primaire voordeel is de directe opbrengst, het vervolgprofijt ziet op de vermeerdering van die opbrengst. Een voorbeeld: wanneer iemand 10.000 euro verdient met de verkoop van drugs en die 10.000 euro belegt, dan is de beleggingswinst vervolgprofijt. Tussen het primaire voordeel en het vervolgprofijt moet causaal verband worden aangetoond. In het geval van strafrechtelijk conservatoir beslag op een bankrekening kan de rente die wordt verkregen op het banksaldo alleen als vervolgprofijt worden aangemerkt wanneer vastgesteld kan worden dat dit saldo (primair) voordeel vertegenwoordigt. In dat geval kan het rentebedrag worden betrokken in de ontnemingsvordering.³

Het is de vraag of vóór 1 maart 1993 – of beter gezegd: met betrekking tot strafbare feiten die voor die datum zijn begaan – ook de ontneming van vervolgprofijt mogelijk was. Op die datum is de ontnemingswetgeving in werking getreden waarbij artikel 36e *Wetboek van Strafrecht* ingrijpend is gewijzigd. Waar het gaat om de mogelijkheid van ontneming van vervolgprofijt is de tekst van artikel 36e *Wetboek van Strafrecht* sinds 1 maart 1993 veel duidelijker dan voordien. Het is de vraag of ook al onder de oude – voor 1 maart 1993 geldende – ontnemingsmaatregel ontneming van vervolgprofijt was toegelaten. De tekst van het oude artikel 36e *Wetboek van Strafrecht* laat dat op zich toe, maar de wetsgeschiedenis biedt op dit punt onvoldoende houvast.

In de door de Onderzoekscommissie onderzochte casus is sprake geweest van rente aanwas op de Luxemburgse bankrekeningen. Die rente aanwas is zowel voorafgaand aan de datum van inbeslagneming ontstaan als daarna. Ten aanzien van al die rente aanwas geldt, zoals ook hierboven is opgemerkt, dat de

herkomst van de gelden op deze rekeningen – en dus de gelden waarop op verschillende momenten rente is verkregen – niet is vastgesteld door de strafrechter. Het Openbaar Ministerie heeft op dat punt en naar aanleiding van het proces-verbaal van de FIOD van 15 december 1994 ook niet duidelijk stelling genomen. Daarmee ontbreekt voor de Onderzoekscommissie reeds de noodzakelijke basis om de renteaanwas op die bankrekeningen (geheel of ten dele) als vervolgpofijt aan te merken. Om die reden spreekt de Onderzoekscommissie in dit rapport dan ook (uitsluitend) van renteaanwas.

Voor de goede orde merkt de Onderzoekscommissie op dat het bedrag van de renteaanwas wel betrokken is geweest in de afwikkeling van de schikking, nu de door *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* naar het Openbaar Ministerie overgemaakte bedragen van de beide rekeningen bij die bank wel de rente omvatten die tijdens de periode van inbeslagneming is ontstaan.

7. DE PARALLELE BRIEF

In de brief van 25 februari 2000, parallel aan de brief van dezelfde datum over ontnemingsschikking, is de toezegging gedaan dat de tenuitvoerlegging van de straf in de semtex-zaak zou worden opgeschort. Over deze toezegging heeft de minister van Justitie in de beantwoording van de Kamervragen op 15 april 2002 – naar het oordeel van de Onderzoekscommissie: terecht – opgemerkt dat – gelet op de wettelijke regeling ter zake van de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen – het Openbaar Ministerie ten onrechte in de veronderstelling verkeerde dat aan het gratieverzoek opschortende werking toekwam.

Geen aandacht kreeg daarbij de toezegging dat het Openbaar Ministerie in overleg zou treden met de voorzitter van de behandelende strafkamer ‘om te bezien of de zittingsrechter eveneens positief op het gratierekest zal adviseren’. Ook voor die toezegging geldt dat deze geen toereikende wettelijke grondslag kende. In de gratieprocedure – zowel toentertijd als heden ten dage – vraagt de minister de rechter om advies over het gratieverzoek. Voorafgaand daaraan kan hij informatie inwinnen bij het Openbaar Ministerie (artikel 5 *Gratiewet*). Hij is daartoe verplicht als het gaat om een vonnis of arrest dat is gewezen door een meervoudige kamer, of als het Openbaar Ministerie de aantekening heeft geplaatst dat het wil adviseren over te nemen besluiten inzake de verschillende vormen van te verlenen vrijheden aan de gedetineerde (artikel 5 lid 4 *Gratiewet*). Het verslag van de bevindingen wordt dan aan de adviserende rechter gestuurd, die op grond van artikel 6 *Gratiewet* nog nadere inlichtingen kan inwinnen bij de daarvoor in aanmerking komende autoriteiten, instellingen of personen. De rechter beslist zelfstandig over het

advies dat hij wil geven, maar hij kan zich daartoe laten inlichten door het Openbaar Ministerie. Het initiatief voor zo'n overleg ligt dus bij de rechter, die bovendien zelfstandig een advies moet opstellen.

8. DE BELASTINGPLICHT VAN H.

De clause in de ontnemingsschikking over de geheimhouding, ook jegens de Belastingdienst heeft de Onderzoekscommissie aanleiding gegeven om zich ook te buigen over de belastingplicht van H. Bepalend voor de omvang van de belastingplicht van natuurlijke personen voor de inkomstenbelasting is het begrip 'wonen' in fiscale zin. Wie in Nederland 'woont' (in fiscale zin), kan in Nederland worden belast voor zijn zogeheten 'wereldinkomen', dat wil zeggen voor alle inkomsten die hij – waar ook ter wereld – verwerft, en wel: voor alles wat de Nederlandse wetgeving als inkomsten beschouwt. Wie niet in Nederland 'woont' (in fiscale zin), wordt slechts met Nederlandse inkomstenbelasting belast voor bepaalde aan Nederland gerelateerde inkomsten (inkomsten uit Nederlandse 'bronnen' van inkomen).

Volgens artikel 4 van de *Algemene wet inzake rijksbelastingen* (AWR) wordt waar iemand in fiscale zin woont 'naar de omstandigheden beoordeeld.' Het 'wonen' in de zin van artikel 4, lid I AWR vereist een 'duurzame band van persoonlijke aard' met Nederland.⁴ Dat sprake is van een dergelijke 'duurzame band' kan worden afgeleid uit de persoonlijke, sociale of economische omstandigheden van de betrokkene. Van belang zijn huwelijk, gezin, familiebanden, andere persoonlijke betrekkingen, economische activiteiten, het aanhouden van een woning hier te lande etc. Een van de factoren die (mede) bepalen of sprake is van 'wonen' in fiscale zin, is de duur en de regelmaat van het verblijf in Nederland. Ook bij een (wekkerend) kortstondig verblijf kan sprake zijn van 'wonen' in Nederland in fiscale zin. Het schoolvoorbeeld is een zeeman met een echtgenote en een gezin hier te lande die tussen zijn reizen zelf slechts korte tijd bij zijn gezin in Nederland verblijft.

Omdat het kan voorkomen dat een natuurlijk persoon beoordeeld naar nationaal recht in meer dan één staat woont, plegen verdragen ter voorkoming van dubbele belasting regels te geven aan de hand waarvan moet worden beslist in welke staat een persoon geacht wordt te wonen. Dergelijke regels zijn bijvoorbeeld opgenomen in artikel 4, paragraaf 2 van het Nederlands-Belgische belastingverdrag van 2001.⁵

De Onderzoekscommissie is van oordeel dat het, terugkijkend, mogelijk was geweest om H., in de jaren van 1989 tot en met 1993, gelet op de banden die

hij met Nederland had, als (fiscaal) inwoner van Nederland te beschouwen. Dat is echter een beoordeling achteraf, die niet ten volle recht doet aan de keuze die in de jaren negentig moest worden gemaakt. De keuze die toen ten aanzien van de fiscale woonplaats van H. is gemaakt, waarbij veel waarde is gehecht aan zijn verblijf in België, valt volgens de Onderzoekscommissie binnen de grenzen van hetgeen waartoe toentertijd in een dergelijk geval kon worden besloten.

Als in de jaren negentig zou zijn besloten om H. voor zijn inkomsten uit de hasjhandel aan te pakken door een strafrechtelijke ontnemingsvordering en in dat verband verwachtingen over de effectiviteit van de ontnemingsvordering een rol hebben gespeeld, valt ook dat te billijken. Wel had het, volgens de Onderzoekscommissie, voor de hand gelegen dat het Amsterdamse arrondissementsparket de Belastingdienst eind 1994/begin 1995 zou hebben geïnformeerd over het voorlopige oordeel van de Amsterdamse rechtbank van 29 november 1994 in de ontnemingszaak, zodat de Belastingdienst zich alsnog had kunnen beraden op jegens H. voor de periode vóór eind april 1993 te treffen fiscale maatregelen. Niet kon worden vastgesteld of het arrondissementsparket Amsterdam dit heeft gedaan. De Belastingdienst beschikt over deze periode namelijk niet meer over gegevens.

Voor de tijd dat H. in Nederland was gedetineerd (23 april 1993-28 juli 2000), had de Belastingdienst H. zonder bezwaar kunnen beschouwen als wonend in Nederland in fiscale zin en dus als Nederlands binnenlands belastingplichtige.⁶ Ook hier geldt dat de Belastingdienst niet meer over gegevens over de desbetreffende periode beschikt.

De rente-inkomsten op de Luxemburgse banktegoeden konden in die jaren waarschijnlijk nog niet in de heffing worden betrokken, omdat het beslag op de Luxemburgse bankrekeningen zich ook uitstreckte tot de met die tegoeden gekweekte rente. Weliswaar werden die rente-inkomsten door de Luxemburgse bank per kwartaal bijgeboekt en werden dergelijke inkomsten volgens artikel 33 van de *Wet op de inkomstenbelasting 1964* aangemerkt als 'genoten inkomsten' zodra die inkomsten 'rentedragend zijn geworden', maar dat begrip 'rentedragend geworden' werd in de jurisprudentie beperkt uitgelegd.⁷ Die beperkte uitleg deed recht aan de strekking van dat artikel 33, dat erop was gericht de heffing van inkomstenbelasting over dergelijke inkomsten te laten aansluiten bij het beschikbaar komen van die inkomsten. Het strookt met de vorenbedoelde jurisprudentie om de heffing van inkomstenbelasting over die rente op te schorten totdat het beslag werd opgeheven

en de tegoeden, inclusief de rente, beschikbaar kwamen. Voor de beide rekeningen bij *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* gebeurde dit in 2001, in vier betalingen. Inmiddels was – per 1 januari 2001 – de *Wet op inkomstenbelasting 1964* vervangen door de *Wet inkomstenbelasting 2001*. Die wet kent een ander systeem voor het belasten van vermogensinkomsten (het zogeheten fictieve rendement). Voor de in 2001 door H. genoten rente-inkomsten golden echter, volgens het overgangsrecht, nog de regels van de *Wet op de inkomstenbelasting 1964*.⁸

Echter, ook voor het jaar 2001 gold dat H. alleen dan voor die rente-inkomsten in Nederland had kunnen worden belast als hij toentertijd in fiscale zin in Nederland woonde. Over de feitelijke woon- of verblijfplaats van H. ten tijde van de ontvangst van die rente-inkomsten in 2001 heeft de Onderzoekscommissie geen gegevens.⁹

De vraag kan rijzen of de Belastingdienst, als die dienst in 2000 wél op de hoogte was gesteld van de schikkingsovereenkomst, aan H. ook nog navorderingsaanslagen had kunnen opleggen voor zijn inkomsten uit de hasjhandel in de periode van 1989 tot en met 1991, aannemend dat kon worden bewezen dat H. in die jaren zijn fiscale woonplaats in Nederland had gehad. Voor het navorderen van inkomstenbelasting geldt een basistermijn van vijf jaar (artikel 16, lid 3, AWR). Voor inkomsten afkomstig uit het buitenland geldt een termijn van twaalf jaar (artikel 16, lid 4 AWR). Beide termijnen beginnen te lopen op 31 december van het jaar waarin de belastingschuld is ontstaan (artikel 11, lid 4 AWR). In 2000 en 2001 had de fiscus dus aan H. nog navorderingsaanslagen kunnen opleggen voor zijn inkomsten uit het transport en de handel in hasj in 1989 en daarna. Voorwaarde voor navordering is dat de fiscus beschikt over een zogeheten nieuw feit, een gegeven dat nog niet beschikbaar was toen de belastingplichtige voor het desbetreffende jaar een aanslag werd opgelegd of kon worden opgelegd.¹⁰ Zoals in hoofdstuk 5 is vermeld, beschikte de eenheid ondernemingen Amsterdam van de Belastingdienst over het Kolibri-rapport, voor de fiscale behandeling van Johan V. Aan Johan V. werd eind december 1994 een navorderingsaanslag inkomstenbelasting over 1989 en een (gewone) aanslag over 1991 opgelegd voor in die jaren genoten inkomsten uit hasj-handel.¹¹ Die aanslagen waren, naar valt aan te nemen, gebaseerd op dat Kolibri-rapport. Het Kolibri-rapport bevatte ook gegevens over (de hasj-handel van) H. Het is daarom niet ondenkbaar dat de fiscus door stilzitten zijn recht op navordering bij H. voor een deel van de jaren heeft verwerkt. Bij gebrek aan verdere gegevens valt daarover echter geen uitspraak te doen.

9. DE AFWIKKELING VAN DE ONTNEMINGSSCHIKKING

De Onderzoekscommissie heeft vastgesteld dat bij de overboeking naar de derdenrekening van Doedens is miskend dat in 1999 de vordering wegens de semtex-schade was verrekend met het bedrag (afkomstig van bankrekeningen in België) dat toen al onder beslag lag bij het Openbaar Ministerie. Aldus is van het schikkingsbedrag van 750.000 gulden feitelijk maar 708.534,43 gulden voldaan. Zoals hiervoor reeds uiteen is gezet, ligt de oorzaak hiervan in onvoldoende administratieve nauwkeurigheid bij het arrondissementsparket Amsterdam.

Na de overboeking was de ontnemingsprocedure zoals die in 1993 was ingezet nog steeds niet beëindigd. Het Openbaar Ministerie heeft daartoe in 2002 een vordering ingediend tot niet-ontvankelijkheid, wegens overschrijding van de redelijke termijn. Naar het oordeel van de Onderzoekscommissie is dat een opmerkelijke gang van zaken. Op grond van artikel 578a lid 1 *Wetboek van Strafvordering* eindigt een ontnemingszaak van rechtswege door de voldoening aan de schikkingsvoorwaarden. Strikt genomen was het opnieuw aanbrengen van de ontnemingsprocedure niet nodig geweest. Toen daarvoor toch werd gekozen, was het evenwel zuiver om als grond voor de niet-ontvankelijkverklaring aan te voeren dat een schikking was getroffen. Ook al was in 2002 de redelijke termijn in aanmerkelijke mate overschreden, hierin lag niet de ware reden voor de beëindiging van de ontnemingszaak. Het was dan ook passend geweest als de rechter in kennis was gesteld van het feit dat inmiddels een schikking was overeengekomen, zodat de procedure om die reden kon worden beëindigd. In dat geval zou echter het feit van die ontnemingschikking bekend kunnen zijn geworden, iets dat het Openbaar Ministerie wellicht heeft willen voorkomen. Niet was immers uit te sluiten dat dan het Openbaar Ministerie zou zijn gevraagd enig inzicht te verschaffen in de inhoud van de schikking. Het valt overigens op dat in 2005 het de raadsman van H. zelf is die in een verzoekschrift tot teruggave aan H. van een in Amsterdam in beslag genomen koffertje met een aanzienlijk geldbedrag nadrukkelijk verwijst naar de tot stand gekomen schikking en naar de omstandigheid dat H., via het Openbaar Ministerie, gelden had teruggekregen die in Luxemburg beslagen waren geweest.

Ten slotte merkt de Onderzoekscommissie op dat de minister van Justitie in 2002, bij de beantwoording van de Kamervragen van Rietkerk en Van de Camp, inmiddels wel kennis heeft gedragen ook van de inhoud van de ontnemingschikking. Het antwoord op de Kamervragen had echter overwegend betrekking op de kwestie van de gratiëring, met slechts ondergeschikte

aandacht voor de ontnemingsschikking en de ontnemingsvordering zelf. Bijgevolg heeft de minister toen kennelijk gemeend in zijn beantwoording niet ook nadere aandacht te moeten besteden aan die ontnemingsschikking, aldus de geheimhoudingsclausule daarin ook van zijn kant respecterend. Uiteraard blijft het onderwerp van speculatie wat er zou zijn gebeurd als toen al de inhoud van de ontnemingsschikking ten volle bekend zou zijn geworden.

10. KANS OP HERHALING?

Samenvattend, ontkomt de Onderzoekscommissie niet aan het oordeel dat de ontnemingsschikking de toets van de kritiek niet kan doorstaan, zowel naar de inhoud, als uit een oogpunt van totstandkoming en afwikkeling. Ter afsluiting van de voorgaande beoordeling verdient de vraag de aandacht of een ontnemingsschikking zoals gesloten met H. zich in onze tijd zou kunnen herhalen.

De Onderzoekscommissie meent dat dit niet waarschijnlijk is. Het ontnemingsrecht heeft zich sinds 1993 zo ontwikkeld dat het Openbaar Ministerie geen bijzonder grote risico's loopt wanneer complexe ontnemingszaken voor de rechter worden gebracht. Op belangrijke onderdelen is de bewijslast verlicht voor het Openbaar Ministerie, terwijl tal van berekeningsmethoden zich hebben ontwikkeld die toepasbaar zijn bij grootschalige handel in verdovende middelen. Ook is de expertise binnen het Openbaar Ministerie op dit punt aanzienlijk toegenomen, mede door concentratie van deze expertise bij eerst het BOOM en nadien het functioneel parket. De Onderzoekscommissie heeft verder kunnen vaststellen dat er een bestendige praktijk is gegroeid waarbinnen het college van procureurs-generaal, in goede afstemming met het ministerie van Veiligheid en Justitie, steeds en zeer actief betrokken is bij een voorgenomen ontnemingsschikking. Tegelijkertijd dient te worden vastgesteld dat het proces van afstemming en besluitvorming slechts summier is vastgelegd in de beleidsregels van het Openbaar Ministerie. Op dat punt valt nog winst te boeken. De Onderzoekscommissie komt hierop terug in het kader van de aanbevelingen (hoofdstuk 12).

2014 en 2015

Over de gebeurtenissen in 2014 en 2015 oordeelt de Onderzoekscommissie, samenvattend, dat het heeft ontbroken aan een goede regie. Zou die er wel zijn geweest, dan is aannemelijk dat uiteindelijk niet de situatie zou zijn ontstaan waarin de minister van Veiligheid en Justitie zich gedwongen zag tot het aanbieden van zijn ontslag, met in zijn voetspoor het aftreden van de

staatssecretaris. De Onderzoekscommissie wijst in dit verband op het volgende.

I. ONVOLDOENDE PROBLEEMBESEF DIRECT NA DE EERSTE UITZENDING VAN *NIEUWSUUR*

De eerste uitzending van *Nieuwsuur*, 11 maart 2014, heeft het ministerie van Veiligheid en Justitie in die zin verrast, dat men daar, twaalf jaar later, wellicht heeft gedacht dat met de beantwoording van de vragen van de Tweede Kamer in 2002 het dossier van de ontnemingschikking gesloten was. Verder bleek ook toen de aandacht vooral gericht op het punt van de gratiëring, zoals dat ook al in 2002 centraal had gestaan.

De Onderzoekscommissie is van oordeel dat door de minister, in zijn ministerie en bij het parket-generaal in eerste instantie onvoldoende de mogelijkheid, zo niet het politieke risico, is onderkend dat de toen bekend geworden ontnemingschikking zelf politiek het nodige zou kunnen gaan losmaken. Zou dat besef al direct scherper zijn geweest, dan had mogen worden verwacht dat al meteen een grondig onderzoek zou zijn ingesteld. Daarin had snel kunnen blijken dat het bedrag van twee miljoen gulden (afkomstig uit het BOOM-advies, en in 2002 overgenomen door de minister) onjuist was. En zou bovendien de minister in eerste instantie meer terughoudend zijn geweest met het doen van stellige – en naderhand onjuist gebleken – uitspraken in de Tweede Kamer over de inhoud van de overeenkomst.

2. INGESTELD ONDERZOEK INADEQUAAT

Na het interview met Doedens in *de Volkskrant* van 4 april 2014 werd het probleembesef duidelijk aangescherpt. Terecht is toen alsnog besloten tot een grondig onderzoek. Het is naar het oordeel van de Onderzoekscommissie geen goede beslissing geweest om, anders dan ambtelijk werd geadviseerd, dat onderzoek op te dragen aan een onderzoeker uit de kring van het Openbaar Ministerie. Het besluit van de minister om het college van procureurs-generaal te belasten met het geven van de opdracht tot onderzoek was in die zin onverstandig. Het besluit van het college om die opdracht te geven aan oud-procureur-generaal Van Brummen was dan ook minder gelukkig. Daar kwam bij dat Van Brummen gesteld is geweest voor een uiterst korte termijn, waartegen hij zich overigens kennelijk niet heeft verzet.

De Onderzoekscommissie is van oordeel dat het onderzoek van Van Brummen onvoldoende grondig is geweest, en zich te veel heeft beperkt tot een zoekopdracht aan het arrondissementsparket Amsterdam, zonder zelf daar

een eigenstandig onderzoek te doen. De eenvoudige ontdekking door de Erfgoedinspectie, op 8 juli 2015, van de relevante betaalbewijzen in een dossier in Amsterdam is daarvan, achteraf gezien, het meest pijnlijke bewijs. Die vondst laat overigens ook indringend zien dat de archivering bij het arrondissementsparket Amsterdam van het ontnemingsdossier H. ernstig tekortschoot.

Onverstandig en onnodig acht de Onderzoekscommissie ook het besluit van de minister om, vanwege de hiërarchische relatie tussen de minister en het Openbaar Ministerie, het Van Brummen niet toe te staan om zelf te spreken met Teeven. Een situatie die zou zijn voorkomen bij het aanwijzen, door de minister zelf, van een geheel onafhankelijke onderzoeker. Wel is Van Brummen op de hoogte gebracht van de inhoud van wat de directeur-generaal en Teeven met elkaar over de ontnemingsschikking hebben besproken. Het is begrijpelijk dat Teeven op dat moment moest afgaan op zijn geheugen, van een gebeurtenis van al zo lang geleden. Niettemin zou die herinnering redelijk accuraat blijken, en in lijn met de berichten van *Nieuwsuur* en Doedens. Het is ongelukkig dat Van Brummen in zijn eindrapport zich heeft beperkt tot de informatie die louter te herleiden was tot voor hem beschikbare documenten, met voorbijgaan aan de – geloofwaardig gebleken – informatie in het gesprek met Teeven, alsook met andere door Van Brummen benaderde personen, onder wie Swagerman en de FIOD-rechercheur die het proces-verbaal van 15 december 1994 heeft opgesteld. Een proces-verbaal dat Van Brummen niet in zijn onderzoek heeft betrokken. Dit alles heeft geleid tot een stelligheid die naderhand misplaatst zou blijken te zijn.

Opmerkelijk is verder nog dat het rapport van Van Brummen na het inleveren, op 6 mei 2014, van een door hem ondertekend exemplaar als resultaat van bespreking op het ministerie met het parket-generaal in totaal nog drie nieuwe versies zou krijgen alvorens Van Brummen op 26 mei 2014 de eindversie zou ondertekenen. Een onafhankelijk onderzoeker zou ongetwijfeld anders hebben gewerkt: eventueel een conceptrapport ter bespreking met de opdrachtgever, met het oog op correctie van eventuele feitelijke onjuistheden, en een op eigen verantwoordelijkheid vastgesteld eindrapport.

3. VERWARRING IN 2015

De uitzending van *Nieuwsuur* in 2015 heeft opnieuw – en heviger dan in 2014 – de nodige verwarring gesticht. Uiteindelijk is toen besloten tot een ultieme zoektocht in de al lang daarvoor afgesloten digitale bestanden. Met als resultaat de vondst van ‘het bonnetje’, die de val inluidde van de beide be-

windslieden. Niet valt in te zien waarom die zoektocht niet al veel eerder is ingezet, dit daargelaten het feit dat het betaalbewijs al die tijd nog gewoon in Amsterdam in een dossier lag. Ook hier toont zich een te lang uitblijven van het besef dat het onderwerp politiek inmiddels een steeds heter hangijzer was geworden.

12 Aanbevelingen

Inleiding

De Onderzoekscommissie is verzocht de door haar onderzochte gebeurtenissen ook te toetsen aan het huidige wettelijke kader en de huidige praktijk. Naar aanleiding van haar bevindingen en conclusies kan zij aanbevelingen doen, die mede betrekking kunnen hebben op het huidige wettelijke kader en de toepassing daarvan. De Onderzoekscommissie ziet in haar onderzoek aanleiding om gebruik te maken van die bevoegdheid om aanbevelingen te doen. Deze aanbevelingen zijn tweërlei: zij richten zich zowel op de figuur van de schikking als op lessen uit de gebeurtenissen in 2014 en 2015.

Wat betreft de figuur van de schikking ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, stelt de Onderzoekscommissie voorop dat de door haar onderzochte schikkingsovereenkomst stamt uit 2000, terwijl zij betrekking heeft op criminele activiteiten in de periode van 1989 tot en met 1991 en voortkomt uit gebeurtenissen in de periode van 1993 tot en met 2000. Sindsdien is veel veranderd, zowel in de voor ontnemingen relevante wetgeving en de daarop gerichte richtlijnen van het Openbaar Ministerie als in de wijze waarop binnen het Openbaar Ministerie en in de relatie tussen het college van procureurs-generaal en het ministerie van Veiligheid en Justitie wordt omgegaan met (voorgenomen) ontnemingen (zie bijlage 4). Ook al heeft de Onderzoekscommissie slechts één ontnemingsschikking onderzocht, zij heeft getracht zich in haar onderzoek een nader beeld te vormen van de vroegere en actuele praktijk met betrekking tot het aangaan van schikkingen. Op basis daarvan en in het licht van de onderzochte casus wil de Onderzoekscommissie een aantal aanbevelingen formuleren. Deze zijn gericht op het bevorderen van zorgvuldige besluitvorming ter zake van het aangaan van schikkingen, ook waar het gaat om de afstemming met de Belastingdienst.

Ook wat betreft de onderzochte gebeurtenissen in 2014 en 2015 tekent de Onderzoekscommissie aan dat het bij deze serie incidenten gaat om één ge-

val. Bovendien een geval met een aantal wel heel specifieke kenmerken, niet in het minst door de herkomst van de zaak uit een periode die inmiddels al ruim een decennium achter ons ligt, én door de positie die de meest centrale speler van toen binnen het Openbaar Ministerie, Teeven, inmiddels was gaan bekleden. Dit alles noopt tot een zekere terughoudendheid bij het formuleren van meer algemene lessen uit de gebeurtenissen van de laatste twee jaren.

In haar onderzoek naar de totstandkoming en de inhoud van de ontnemingsschikking heeft de Onderzoekscommissie veel inspanningen moeten doen om de relevante documenten op te sporen. Met name bij het arrondissementsparket Amsterdam en de gerechtelijke organisatie in Amsterdam bleek de archivering slecht op orde (zie voor de verantwoording van de aanpak van het onderzoek bijlage 9). De kwaliteit van de archivering is ook een belangrijke verklaring voor het feit dat het onderzoek dat in 2014 is ingesteld in vervolg op de uitzending van *Nieuwsuur* niet al direct heeft geleid tot een goede reconstructie van de feiten. De gang van zaken in vervolg op de tweede uitzending van *Nieuwsuur*, op 4 maart 2015, en de langdurige onduidelijkheid over de afwikkeling van de ontnemingsschikking die de minister opgaf als reden voor zijn aftreden, waren voor de Erfgoedinspectie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap aanleiding voor inspectie naar de archivering van de ontnemingsschikking. De Onderzoekscommissie is in kennis gesteld van het rapport van de Erfgoedinspectie (*De waarde van een archief*. Rapport over de naleving van de *Archiefwet 1995* in de zaak Cees H.). Voor een beoordeling van de staat van de archivering en van het doen van aanbevelingen verwijst zij naar het rapport van de Erfgoedinspectie, dat tegelijk met dit onderzoeksrapport aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden.

De Onderzoekscommissie onderkent dat zich in de recente periode ook andere incidenten hebben voorgedaan die een meer dan gewone politieke aandacht hebben gevestigd op het functioneren en de informatiepositie van het ministerie van Veiligheid en Justitie, mede in zijn relatie met het Openbaar Ministerie. Zij meent echter dat het buiten haar opdracht zou voeren om de vraag te beantwoorden of hier sprake is van een patroon.

Schikking ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel

De Onderzoekscommissie ziet in haar onderzoek naar de schikking ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel aanleiding voor de volgende zes aanbevelingen:

1. Voorzie in normering voor het aangaan van schikkingen in beleidsregels en procedurevoorschriften.
2. Omschrijf de procedure van besluitvorming over het aangaan van een schikking in een interne handleiding van het Openbaar Ministerie.
3. Leg van interne besluitvorming binnen het Openbaar Ministerie extern verantwoording af.
4. Bezie of rechterlijke toetsing van schikkingen in het algemeen wenselijk is.
5. Verschaf helderheid (in de wetgeving) over de vraag in hoeverre toezeggingen aan getuigen omtrent voordeelsontneming ook aan de rechter-commissaris moeten worden voorgelegd.
6. Breng in het gratiebeleid tot uitdrukking dat de bereidheid om een geldbedrag te voldoen ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, niet een omstandigheid is die kan leiden tot gratie.

In de hierna volgende beschouwing licht de Onderzoekscommissie elk van deze aanbevelingen toe.

1. Voorzie in normering voor het aangaan van schikkingen in beleidsregels en procedurevoorschriften

In bijlage 4 is een beschrijving opgenomen van het vroegere en het huidige beleidskader met betrekking tot de buitengerechtelijke voordeelsontneming, met name in de vorm van schikkingen, en de daarmee verband houdende fiscale aspecten. Hierin komt naar voren dat het huidige beleidskader, zeker in vergelijking met het beleidskader van zo'n vijftien jaar geleden, zeer weinig voorschriften omvat ter zake van het aangaan van schikkingen. In de huidige *Aanwijzing afpakken* wordt de schikking genoemd als mogelijk middel van voordeelsontneming, maar wordt niet nader omschreven wanneer het treffen van een schikking wel en niet is geïndiceerd en zijn ook geen procedurele voorschriften opgenomen. Er wordt slechts voorgeschreven dat 'in voorkomende gevallen afgestemd [dient] te worden met de Belastingdienst', zonder dat wordt omschreven wat er precies wordt afgestemd en wanneer sprake is van een voorkomend geval. Het eerder bestaande besluit betreffende *Samenloop belastingheffing en strafrechtelijke ontneming* is komen te vervallen, zonder dat daarvoor een nieuw besluit ter zake van hetzelfde onderwerp in de plaats is gekomen. Wel bestaat er sinds 2015 een protocol waarin als afspraak tussen het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst is opgenomen dat er afstemming met de Belastingdienst plaatsvindt wanneer het geschatte voordeel ten minste vijfduizend euro is. Het toepassingsbereik van dit protocol is echter onduidelijk, zoals in bijlage 4 is aangegeven.

Van belang is voorts dat er evenmin beleidsregels bestaan die zijn gericht op schikkingen die, vanwege de omvang of de inhoud, als gevoelig zijn aan te merken. Dat ligt anders bij transacties (waarmee de strafvervolgning als geheel wordt afgekocht). Er zijn beleidsregels die zich richten op het aangaan van hoge transacties en bijzondere transacties, waaronder ook sommige publicitair gevoelige transacties worden begrepen. Die regels zijn opgenomen in de *Aanwijzing hoge transacties en bijzondere transacties*.

Deze *Aanwijzing* heeft echter geen betrekking op ontnemingschikkingen. In de tekst van de *Aanwijzing* wordt voor wat betreft die schikkingen verwezen naar de *Handleiding ontnemingswetgeving*. De *Handleiding ontnemingswetgeving* betreft een intern document van het Openbaar Ministerie dat – in opeenvolgende versies – van kracht is geweest in de periode van 1 juni 2001 tot 1 december 2012. De *Aanwijzing hoge transacties en bijzondere transacties* bevat derhalve een verwijzing naar een thans niet meer bestaand document.

De Onderzoekscommissie heeft kunnen vaststellen dat hetgeen in deze handleiding was opgenomen, niet méér was dan een weergave van de inhoud van de voormalige *Aanwijzing ontneming* en *Richtlijn ontneming*. Die documenten bevatten geen voorschriften met betrekking tot gevoelige schikkingen. Datzelfde geldt ook voor de thans geldende *Aanwijzing afpakken*.

De Onderzoekscommissie heeft kunnen vaststellen dat binnen het Openbaar Ministerie tegenwoordig aandacht bestaat voor een zorgvuldige totstandkoming van schikkingen en ook is voorzien in een intern afstemmingstraject. Niettemin moet worden geconstateerd dat een transparant en kenbaar kader voor die totstandkoming en afstemming momenteel ontbreekt. Dat geldt, zoals hiervoor reeds is aangegeven, ook waar het de afstemming met de Belastingdienst betreft.

De Onderzoekscommissie doet dan ook de *aanbeveling om te voorzien in een normering voor het aangaan van schikkingen*. Die normering zou in ieder geval duidelijke procedurele voorschriften moeten omvatten.

Deze voorschriften zouden allereerst betrekking moeten hebben op de vraag in welke situatie een officier van justitie zelfstandig bevoegd is om een schikking aan te gaan, dan wel verplicht is deze aan de hoofdofficier van justitie dan wel – met tussenkomst van de hoofdofficier – aan het college van procureurs-generaal voor te leggen. Tevens kan dan worden omschreven welke

categorieën schikkingen door het college van procureurs-generaal met de minister van Veiligheid en Justitie worden afgestemd.

Vervolgens zou moeten worden geregeld op basis van welke stukken een beslissing omtrent het aangaan van een schikking wordt genomen. De Onderzoekscommissie geeft hierbij in overweging om een standaardwerkwijze te ontwikkelen, die inhoudt dat de definitieve besluitvorming omtrent het aangaan en de modaliteiten van een schikking plaatsvindt op basis van

- een adequate en deskundige voordeeltberekening,
- een adequate motivering van de voorgenomen schikking door de zaaks-officier van justitie,
- de conceptschikkingsovereenkomst, die is opgesteld op basis van een daartoe vastgestelde modelovereenkomst, en
- het ontnemingsdossier.

Bij de beoordeling van de voorgenomen schikking moet in het bijzonder aandacht bestaan voor de proportionaliteit van de schikking. Dat wil zeggen dat een afweging wordt gemaakt of een redelijke verhouding bestaat tussen het vermoedelijke bedrag van het wederrechtelijke voordeel en het door de schikking te ontnemen bedrag, bezien in het licht van de procesrisico's van het initiëren of voortzetten van een ontnemingsprocedure bij de rechter. De motivering van de schikking door de zaaksofficier van justitie moet dan ook in het bijzonder op deze proportionaliteit zijn gericht.

Tot slot dient ook het afstemmingstraject met de Belastingdienst te worden vastgelegd. Daarin moet worden aangegeven op welk(e) moment(en) er afstemming met de Belastingdienst plaatsvindt, met welke functionaris of onderdeel van Belastingdienst die afstemming plaatsvindt en welke informatie daarbij wordt uitgewisseld. De Onderzoekscommissie doet de aanbeveling om dit overleg verplicht te stellen en eventuele uitzonderingen op die plicht nauwkeurig te omschrijven. Onder omstandigheden zal die afstemming ook op meerdere momenten moeten plaatsvinden. Zo is het denkbaar dat in een vroegtijdig stadium overleg plaatsvindt over de vraag of een zaak voor wat betreft de financiële aspecten in het strafrechtelijke dan wel het fiscaalrechtelijke circuit wordt opgepakt. Wanneer dan de weg van de ontneming wordt ingeslagen, kan op een later moment wederom afstemming plaatsvinden, bijvoorbeeld omdat een schikking wordt getroffen. Alsdan is het van belang dat de Belastingdienst een afweging kan maken of er – gelet op de uiteindelijke omvang van de strafrechtelijke ontneming – redenen bestaan voor aanvullend fiscaal optreden. Dit overleg laat onverlet dat cumulatie van strafrechtelijk en fiscaalrechtelijk optreden moet worden voorkomen, teneinde

dubbele ontneming te vermijden. Daarop moet het overleg dan ook zijn gericht. Maar tevens dient te worden voorkomen dat geïdentificeerde vermogensbestanddelen met een vermoedelijke wederrechtelijke herkomst, ongemoeid worden gelaten.

2. Omschrijf de procedure van besluitvorming over het aangaan van een schikking in een interne handleiding van het Openbaar Ministerie.

Naast de vastlegging van het procedurele kader in gepubliceerde beleidsregels, verdient het *aanbeveling de geschetste procedure te omschrijven in een interne handleiding van het Openbaar Ministerie*. In die handleiding dienen alle stappen in de besluitvorming schematisch te worden weergegeven en van een nadere toelichting voorzien. Ook de archivering is een belangrijk punt van aandacht, waaraan in deze handleiding aandacht besteed moet worden. De in dit rapport besproken casus maakt dat meer dan duidelijk. De te archiveren stukken dienen in elk geval, naast de tekst van de schikking, de – hierboven gespecificeerde – stukken te omvatten die een rol hebben gespeeld bij de besluitvorming omtrent het aangaan van de schikking. Het ligt voor de hand dat deze stukken in het ontnemingsdossier worden gevoegd, waarna het ontnemingsdossier conform de geldende archiveringsvoorschriften wordt bewaard. Waar het gaat om de archivering verwijst de Onderzoekscommissie verder naar de aanbevelingen van de Erfgoedinspectie, die door de Onderzoekscommissie worden onderschreven.

3. Leg van interne besluitvorming binnen het Openbaar Ministerie extern verantwoording af.

De Onderzoekscommissie wijst erop dat wanneer een ontnemingsvordering door de rechter wordt beoordeeld, de procedure in het openbaar plaatsvindt en dat de uitspraak van de rechter in het openbaar wordt uitgesproken en nadien veelal ook raadpleegbaar is via www.rechtspraak.nl, of in ieder geval kan worden opgevraagd. Het element van openbaarheid ontbreekt ten aanzien van de totstandkoming van de schikking. Nu schikkingen aanzienlijke bedragen kunnen omvatten en ook (mede) betrekking hebben op ernstige strafbare feiten, doet de Onderzoekscommissie de *aanbeveling om van de interne besluitvorming door het Openbaar Ministerie extern verantwoording af te leggen*. Dat houdt dan in dat alle schikkingsovereenkomsten openbaar worden gemaakt (in de zin van raadpleegbaar, maar wel in geanonimiseerde vorm) en dat bij hoge of gevoelige schikkingen de afweging wordt gemaakt of het uitbrengen van een persbericht is geïndiceerd.

4. Bezie of rechterlijke toetsing van schikkingen in het algemeen wenselijk is.

De Onderzoekscommissie heeft de vraag in ogenschouw genomen of – los van de hierna nog te bespreken situatie van toezeggingen aan getuigen – een vorm van rechterlijke toetsing van schikkingen (onder omstandigheden) aangewezen zou zijn. Zij wijst erop dat in het kader van de modernisering van het *Wetboek van Strafvordering* het voorstel is gedaan om rechterlijke tussenkomst verplicht te stellen wanneer, zoals mogelijk zou moeten worden gemaakt bij deze modernisering, een schikking wordt aangegaan nadat in de ontnemingsprocedure de rechter in eerste aanleg reeds vonnis heeft gewezen (zie hierover bijlage 4). De Onderzoekscommissie doet de *aanbeveling om te bezien of een rechterlijke toetsing van schikkingen in het algemeen wenselijk is*. Het gaat dan om de vraag of rechterlijke tussenkomst ook zou moeten kunnen plaatsvinden indien een schikking wordt aangegaan voordat de ontnemingsprocedure bij de rechter aanhangig wordt gemaakt, dan wel lopende de ontnemingsprocedure in eerste aanleg. De rechter zou daarbij dan toetsen of er geen sprake is van disproportionaliteit – waar het gaat om de verhouding tussen het vermoedelijke bedrag van het wederrechtelijk verkregen voordeel en het schikkingsbedrag, bezien in het licht van de procesrisico's – of van oneigenlijke schikkingsvoorwaarden of -bedingen. De Onderzoekscommissie meent evenwel dat het haar opdracht te buiten gaat om zich nader uit te laten over de noodzaak of de wenselijkheid van zo'n rechterlijke toetsing. Daarvoor zou een meer omvattend onderzoek naar de schikkingspraktijk noodzakelijk zijn.

5. Verschaf helderheid (in de wetgeving) over de vraag in hoeverre toezeggingen omtrent voordeelsontneming ook aan de rechter-commissaris moeten worden voorgelegd.

Verder vraagt de samenloop van besluitvorming ten aanzien van een schikking met het maken van andersoortige afspraken met de betrokkene of het nemen van beslissingen op gratieverzoeken aandacht. In het geval van H. heeft de Onderzoekscommissie kunnen vaststellen dat het schikkingstraject niet geheel los kan worden gezien van het verstrekken van informatie door H. aan Teeven. In ieder geval heeft een koppeling bestaan tussen de schikkingsonderhandelingen en het gratietraject.

Mede naar aanleiding van deze casus zou de Onderzoekscommissie als uitgangspunt voorop willen stellen dat beslissingen met betrekking tot het aangaan en de inhoud van schikkingen erop moeten zijn gericht om wederrechtelijk verkregen voordeel te ontnemen, en dat zij geen verband mogen houden met andersoortige strafrechtelijke aangelegenheden, zoals het verkrijgen

van informatie of het bewilligen in voor de betrokkene gunstige veranderingen van diens detentieregime of de duur van zijn vrijheidsbeneming. Uitzonderingen op dat uitgangspunt moeten welomlijnd zijn.

Waar het gaat om toezeggingen aan verdachten en veroordeelden in ruil voor een getuigenverklaring, is de *Wet toezeggingen aan getuigen in het strafproces* van 2006 van belang. In bijlage 5 is een uitvoerige beschrijving opgenomen van deze wet en de relatie tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. In het oorspronkelijke voorstel voor deze wet werden toezeggingen omtrent de ontnemingsmaatregel niet toegestaan. In de loop van de behandeling van het voorstel van wet is dat standpunt gewijzigd. Toezeggingen met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel zijn daarna wel toelaatbaar geacht als tegenprestatie voor een getuigenverklaring van een persoon die zelf ook verdachte of veroordeelde is. Dat is tot uitdrukking gebracht in het parlementaire debat, maar in de wettelijke regeling zelf zijn aan dergelijke toezeggingen geen afzonderlijke bepalingen gewijd.

Dat ligt anders voor de *Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken*, waarin als toegestane toezegging onder andere wordt genoemd het verminderen van de ontnemingsvordering met ten hoogste de helft, ook in het kader van de schikking op grond van artikel 511c *Wetboek van Strafvordering*. Hierbij wordt toetsing door het college van procureurs-generaal voorgeschreven, na tussenkost door de Centrale Toetsingscommissie. Zo nodigt het college van procureurs-generaal op in overleg met de minister van Veiligheid en Justitie.

Onduidelijk is evenwel in hoeverre toezeggingen omtrent de voordeelsontneming ook aan de rechter-commissaris moeten worden voorgelegd. De wet biedt op dat punt geen houvast. Ook de rechtspraak van de Hoge Raad verschaft geen helderheid, al kunnen in zijn rechtspraak wel aanknopingspunten worden gevonden voor de stelling dat rechterlijke toetsing verplicht zou zijn (zie bijlage 5).

De Onderzoekscommissie doet de *aanbeveling om op dit punt helderheid te verschaffen door uitbreiding of aanscherping van de wettelijke regeling*. Nu met de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel in de regel substantiële bedragen zijn gemoeid en een toezegging ter zake van de ontneming al snel een verderstrekkend karakter dan zogeheten gunstbetoon zal hebben, ligt het in de rede om toetsing door de rechter-commissaris verplicht te stellen. Voorts geeft de feitenrechtspraak aanleiding voor de wetgever om de vraag

onder ogen te zien of – anders dan in de *Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken* als regel wordt gehanteerd – ook het volledig afzien van een ontnemingsvordering als toelaatbare toezegging moet worden aanvaard (zie bijlage 5).

6. Breng in het gratiebeleid tot uitdrukking dat de bereidheid om een geldbedrag te voldoen ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, niet een omstandigheid is die kan leiden tot gratie.

Waar het gaat om de gratiebeslissing, is bij de Onderzoekscommissie de indruk ontstaan dat in het kader van het opstellen van het gratie-advies door het Openbaar Ministerie een rol speelt – of kan spelen – of de veroordeelde bereid is om een (substantieel) bedrag te voldoen ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (in de vorm van een schikking). Kennelijk gaat het daarbij om gevallen waarin de oplegging van een ontnemingsmaatregel (nog) niet is gerealiseerd. De Onderzoekscommissie heeft zich geen compleet beeld van deze praktijk kunnen vormen.

Het is mogelijk dat er in de praktijk parallelle trajecten plaatsvinden, doordat een gratieverzoek op een moment wordt gedaan dat nog een schikkingsonderhandeling loopt of een ontnemingsprocedure aanhangig is. De vraag rijst dan in hoeverre de bereidheid om een bedrag te voldoen ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel van invloed mag zijn op de advisering of de beslissing in het gratietraject.

De Onderzoekscommissie wijst erop dat bij het nemen van beslissingen omtrent gratie, en daarop vooruitlopend het uitbrengen van gratie-adviezen, vanzelfsprekend de criteria voor gratie, zoals opgenomen in artikel 2 *Gratiewet*, leidend moeten zijn. Die criteria bieden, naar het de Onderzoekscommissie voorkomt, eigenlijk geen ruimte om betekenis toe te kennen aan de bereidheid een geldbedrag ter ontneming van wederrechtelijk voordeel te voldoen. Het gaat niet om een omstandigheid als bedoeld in artikel 2 onder a *Gratiewet*, omdat de rechter in de strafzaak er steeds rekening mee moet houden dat na de strafzaak nog een ontnemingstraject kan en zal volgen.

Voorts wordt de oplegging van een ontnemingsmaatregel gewoonlijk niet gezien als een omstandigheid die ertoe leidt dat met de tenuitvoerlegging van de rechterlijke beslissing in de strafzaak of de voortzetting daarvan geen met de strafrechtstoepassing na te streven doel in redelijkheid wordt gediend (zie artikel 2 onder b *Gratiewet*). Integendeel, indien het gaat om strafbare feiten die tot vrijkoming van de betrokkene hebben geleid, wordt het – indien

het tot een veroordeling komt – als een normale reactie gezien dat zowel strafoplegging als oplegging van een ontnemingsmaatregel plaatsvindt. Het valt dan bezwaarlijk in te zien waarom de bereidheid om een geldbedrag ter ontneming van wederrechtelijk voordeel te voldoen, zou moeten of mogen leiden tot strafkorting door middel van gratie.

De Onderzoekscommissie doet hierom de *aanbeveling dat in het gratiebeleid tot uitdrukking wordt gebracht dat de bereidheid om een geldbedrag ter ontneming van wederrechtelijk voordeel te voldoen, geen omstandigheid is die tot gratie kan leiden*. Aldus wordt een (indirecte) uitruil tussen vrijheidsbeneming en voordeelsontneming voorkomen.

Hoe te reageren op incidenten?

De Onderzoekscommissie ziet in haar onderzoek naar de gebeurtenissen van 2014 en 2015 aanleiding tot het doen van een aanbeveling. Aan het formuleren daarvan, laat zij een beschouwing voorafgaan.

De politieke agenda wordt vaak (mede) bepaald door signalen van buiten de politiek. De nieuwsmedia vervullen hierin een belangrijke rol. Zij hebben eigen bronnen, soms ook gevoed door een lekstroom vanuit de overheid, en doen hun eigen onderzoek. In dat kader bieden zij graag ook een platform voor burgers en organisaties die hun ervaringen met de overheid willen uiten. Daarbij geldt dikwijls de mantra *goed nieuws is geen nieuws*. Bij de kritische rol van de nieuwsmedia in een open democratie past dat zij bijzondere belangstelling en aandacht hebben voor mogelijke misstanden of incidenten. Die aandacht vindt vervolgens vaak een directe vertaling in de politieke actualiteit, doordat leden van de volksvertegenwoordiging, met name de Tweede Kamer, er aanleiding in vinden voor het stellen van vragen aan de verantwoordelijke minister of staatssecretaris. Dat kan het begin worden van een proces van escalatie.

Van dit alles is de nasleep van de schikkingsovereenkomst tussen de Staat en H. uit 2000 een goed voorbeeld. Het is maar liefst vier keer voorgekomen dat de zaak-H. van buitenaf op de politieke agenda terecht kwam. De eerste keer was de brandbrief van Doedens aan de minister van Justitie van 15 juni 1999, onder begeleiding van door de raadsman van H. afgestoken publicitair vuurwerk in *De Telegraaf* van 17 juni 1999. De tweede keer was in het voorjaar van 2002, toen de omstrede ontnemingschikking zelf voor het eerst naar buiten kwam, in de uitzending van *Reporter* van 22 februari 2002. In het ver-

schiet liggende vervolgplicht, waarvoor de ambtelijk adviseurs van de minister van Justitie bang waren, bleef toen overigens uit; na de beantwoording van Kamervragen ging men over tot de orde van de dag.

Tot de derde keer, met de eerste uitzending van *Nieuwsuur*, op 11 maart 2014. Ook toen was er weer direct belangstelling uit de Tweede Kamer: een reeks vragen en een debat, op 13 maart 2014, met de minister van Veiligheid en Justitie en de staatssecretaris van Financiën. Met kort daarop ook nu weer prikkelende uitlatingen van Doedens, deze keer in *de Volkskrant*, 4 april 2014. Het proces dat daarop volgde, is in dit rapport uitgebreid beschreven. De daarin gezette stappen bleken onvoldoende om escalatie te voorkomen: op 4 maart 2015 kwam *Nieuwsuur* opnieuw met een uitzending, het vierde moment. Weer volgde een Kamerdebat, op 10 maart 2015, maar nu na het aftreden van de beide bewindslieden van Veiligheid en Justitie, de avond ervoor. In het hele proces schoot de regie tekort, mede als gevolg van het nog steeds ontbreken van mogelijkheden om voor de feitenreconstructie direct terug te vallen op een goed geordend archiefsysteem. De vierde wending was onnodig geweest als direct na de eerste uitzending van *Nieuwsuur* grondig archiefonderzoek was verricht, zoals de Erfgoedinspectie in juli 2015 met het semtex-dossier heeft gedaan.

Welke lessen zijn te leren uit dit deel van het onderzoek, met name naar de gebeurtenissen in 2014 en 2015? In dat kader wijst de Onderzoekscommissie allereerst op het grote belang van *politieke sensitiviteit*: het tijdig onderkennen van de signaalwaarde van een bericht in de media over een bepaald voorval of incident. Dat signaal kan relevant zijn omdat het de aandacht vestigt op een mogelijk tekortschieten van de kwaliteit van overheidsoptreden, en aldus een impuls kan zijn tot aanpak van een gebleken knelpunt door het organisatieonderdeel dat het aangaat. Hier gaat het de Onderzoekscommissie echter om signalen die aanleiding kunnen gaan geven tot bijzondere politieke aandacht, met daarin als aangrijpingspunt de politieke verantwoordelijkheid van de desbetreffende bewindspersoon. Die sensitiviteit geldt niet alleen voor de desbetreffende politieke ambtsdrager zelf, maar moet in belangrijke mate ook stevig geworteld zijn in de ambtelijke organisatie die hem ondersteunt in het te allen tijde direct en adequaat kunnen afleggen van verantwoording, vanuit zijn politieke verantwoordelijkheid. In de ambtelijke organisatie zal die sensitiviteit het meest nadrukkelijk aanwezig zijn bij hen die in direct en vrijwel dagelijks contact staan met 'hun' bewindspersoon. Dit zal zwakker zijn naarmate de afstand groter is, met de nodige hiërarchische tussenlagen. Dat geldt niet alleen binnen het 'eigen' ministerie, maar a

fortiori voor organisatieonderdelen op afstand. Zoals, in deze zaak, de eenheden van het Openbaar Ministerie waaraan het college van procureurs-generaal leiding geeft.

De Onderzoekscommissie heeft overwogen of zij een aanbeveling zal doen als: *bevorder in alle lagen van de organisatie de politieke sensitiviteit*. Zij heeft echter besloten om daarvan af te zien. Niet omdat zo'n oproep niet van groot belang is. Maar allereerst al omdat dit belang zó evident is dat een desbetreffende aanbeveling in feite een open deur zou zijn. Daarbij komt dat met het doen van de oproep zelf nog niet ook een concreet handvat is aangereikt voor de uitvoering ervan. Het gaat hier in hoge mate om een essentieel aspect van de cultuur binnen het desbetreffende deel van de overheid. Anders dan bij een onderwerp als de schikking, laat het gedrag op dit vlak zich veel minder vangen in regels. Dit nog daargelaten de vraag welk effect mag worden verwacht van het stellen van regels, zeker op dit gebied.

De Onderzoekscommissie heeft kennisgenomen van de reactie van 1 oktober 2015 van de minister van Veiligheid en Justitie naar aanleiding van het recente incident rond de foto van Volkert van der G. Daarin doet de minister stellige uitspraken over de veranderingen en verbeteringen die in zijn ministerie moeten plaatsvinden in reactie op dat incident, gezien in samenhang met eerdere incidenten, waaronder de gebeurtenissen rond de zaak-H. Hij roept de secretaris-generaal van zijn ministerie op om daarin het voortouw te nemen.¹ In een interne toespraak, van 5 oktober 2015, heeft de secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie de oproep van de minister opgepakt, en verwoordt als: 'verbeter de informatievoorziening, niet alleen naar de politieke top maar ook onderling, verbeter de onderlinge coördinatie en voer regie op elk niveau; escaleer als ambtelijke leiding politiek gevoelige informatie tijdig.'² De Onderzoekscommissie ziet in deze oproepen van de politieke en ambtelijke leiding van het ministerie van Veiligheid en Justitie een duidelijke onderkenning en bevestiging van het belang van – onder meer – de hiervoor genoemde politieke sensitiviteit. Zij heeft hiervan met instemming kennisgenomen en ziet ook daarin een reden om er niet nog een eigen aanbeveling op dit punt aan toe te voegen.

Daarentegen meent de Onderzoekscommissie er goed aan te doen haar evaluatie van de onderzochte gebeurtenissen in 2014 en 2015, samenvattend, wél te vertalen in de volgende aanbeveling:

7. Draag in vergelijkbare situaties – die publicitair en politiek onder een vergrootglas liggen – het in te stellen onderzoek op aan een onafhankelijk onderzoeker.

Wanneer is onderkend dat een uitlating in of een bericht van een nieuwsmedium een signaal is dat ook politieke betekenis kan krijgen, moet bijzondere aandacht uitgaan naar de regie van het proces dat daarna in gang moet komen. Centraal staat dan de vraag naar de juistheid van de berichtgeving, en daarmee naar wat er feitelijk is gebeurd of aan de hand is. Die vraag impliceert de noodzaak tot het doen van onderzoek. Dat onderzoek zal voldoende grondig moeten zijn, moeten leiden tot adequate vaststelling van de feiten en niet meer tijd mogen vragen dan nodig is voor een goede feitenvaststelling. Met dit alles is overigens nog niets gezegd over de omvang van zo'n onderzoek, en over de vraag wie het moet uitvoeren. Dikwijls zal een snel intern onderzoek – gesprekken met relevante betrokkenen en bestudering van de direct beschikbare documenten en/of rapporten – toereikend kunnen zijn om de 'eigen' bewindspersoon te voorzien van de informatie waarop hij kan vertrouwen bij het dragen van zijn politieke verantwoordelijkheid.

De Onderzoekscommissie heeft kennisgenomen van het feit dat het ministerie van Veiligheid en Justitie – al sinds 2006 – een 'incidentenstrategie' kent. Het gaat daarbij om een uitgebreide handleiding voor het omgaan met incidenten en voor de afhandeling ervan. Deze incidentenstrategie voorziet in een gestructureerde beoordeling van situaties of gebeurtenissen die (plotse) opduiken in de 'Haagse' arena van parlement, media en bewindspersonen en die dan al snel dreigen te escaleren in politiek-bestuurlijke zin, waardoor politiek-bestuurlijke risico's en kansen ontstaan.³ Zo'n aanpak moet eraan bijdragen te voorkomen dat zonder meer wordt teruggevallen op ongecodificeerde routines uit eerdere ervaringen, of op improvisatie. De aanpak voorziet in een feitenonderzoek, een feitenrelaas en een logboek, waarvan de inhoudelijke informatie wordt uitgewisseld aan een 'feitentafel'. Hierbij moeten 'rustmomenten' worden afgesproken, 'zodat een adequate gedragslijn kan worden afgesproken en met een meer volledig overzicht van de feiten en de gedragslijn naar buiten kan worden getreden.'⁴ Haar onderzoek biedt de Onderzoekscommissie onvoldoende basis om goed te kunnen beoordelen of de 'incidentenstrategie' uit 2006 nog steeds voldoet, of dat zij actualisering behoeft, én of zij voldoende leeft in alle geledingen van het ministerie die het aangaat. In elk geval kan zo'n strategie ongetwijfeld bijdragen aan een adequate regie, in reactie op incidenten.

In het geval van een incident kan al een eerste beoordeling van de aard van dat incident aanleiding geven tot de conclusie dat een onderzoek door één of meer personen van buiten de eigen organisatie aangewezen is voor het verkrijgen van de benodigde feitelijke informatie en om te komen tot bevredigende antwoorden op de vragen die het incident oproept. Zo'n onderzoek door één of meer personen juist van buiten de eigen organisatie creëert ook een extra 'rustmoment' voor de voorbereiding van een adequate reactie op het incident.

Als wordt besloten tot zo'n extern onderzoek, moeten de aan te zoeken onderzoekers voldoende ruimte krijgen om het onderzoek naar eigen inzicht in te richten. Dat begint al met overleg over de onderzoeksopdracht, en het besluit van de aangezochte onderzoeker(s) deze al dan niet te aanvaarden. Er dient voldoende tijd beschikbaar te zijn voor het onderzoek. Ook al moet het onderzoek niet meer tijd vragen dan nodig is voor een goede feitenvaststelling, de kwaliteit van de feitenvaststelling dient leidend te zijn bij de beslissing om tot afronding van het onderzoek over te gaan. Onafhankelijkheid van de onderzoeker kan bijdragen aan vertrouwen in de objectiviteit van de feitenvaststelling. Belangrijk is dat de vaststelling van de feiten zodanig gedegen en onbetwistbaar is dat deze een toereikende basis vormt voor eventueel te nemen maatregelen in de eigen organisatie. Maar evenzeer is van belang dat de uitkomst van het onderzoek, met inbegrip van de maatregelen die er op zijn gevolgd, in het eventuele politieke debat wordt erkend en aanvaard als toereikend uit een oogpunt van politieke verantwoording. Hier is de informatiepositie van de desbetreffende bewindspersoon direct in het geding.

In de vraag naar *lessons learned* uit de onderzochte zaak, verdient de verhouding tussen de minister van Veiligheid en Justitie (en zijn ministerie) en het Openbaar Ministerie bijzondere aandacht. De wetgever heeft het vervolgingsmonopolie opgedragen aan het Openbaar Ministerie. De vervulling van die taak valt onder de politieke verantwoordelijkheid van de minister van Veiligheid en Justitie. Naar algemeen aanvaard inzicht dient deze minister zich zo veel mogelijk te onthouden van – per definitie politieke – interventie in concrete gevallen van optreden van de staande magistratuur. Wel vinden, zoals ook de Onderzoekscommissie heeft kunnen vaststellen, frequent en intensief contact, overleg en afstemming plaats tussen (de voorzitter van) het college van procureurs-generaal en de minister en de ambtelijke leiding van zijn departement. Dat overleg betreft zowel algemene beleidsaangelegenheden alsook gevoelige zaken. Heeft het Openbaar Ministerie, onder de leiding van het college van procureurs-generaal, aldus een grote mate van zelf-

standigheid in de uitvoering van zijn wettelijke taken, in het geval van een incident over de manier waarop het Openbaar Ministerie zijn taak heeft vervuld dient de minister van Veiligheid en Justitie onverkort zijn politieke verantwoordelijkheid te kunnen effectueren door zelf onderzoek in te stellen naar (aanleiding van) zo'n incident.

Wat betekent de voorgaande beschouwing voor de les die kan worden getrokken uit de onderzochte gebeurtenissen in 2014 en 2015? Geconstateerd moet worden dat na de (vooraankondiging van de) eerste uitzending van *Nieuwsuur* bij het ministerie van Veiligheid en Justitie verwarring ontstond. Niet direct duidelijk was dat er meer aan de hand zou (kunnen) zijn dan het weer oprakelen van hetzelfde debat dat al in 2002 was gevoerd, en dat daarmee al lang afgesloten werd geacht. Bovendien bleek de archivering zodanig te zijn dat het niet mogelijk was om, met eigen ambtelijke inspanningen, al direct een goed beeld te krijgen van de casus uit de uitzending van *Nieuwsuur*. Kort daarop articuleerde het interview met Doedens in *de Volkskrant* scherp de politieke gevoeligheid van het onderwerp.

Terecht is toen alsnog besloten tot een grondig onderzoek. Maar ten onrechte is daarbij tevens besloten om voorbij te gaan aan een ambtelijk advies om dat onderzoek op te dragen aan een onderzoeker van buiten het justitiële domein. In plaats daarvan heeft de minister het college van procureurs-generaal opgedragen om een onderzoek in te stellen. En ermee ingestemd dat het college de opdracht tot dat onderzoek heeft gegeven aan een voormalig lid van het college van procureurs-generaal, tevens oud-topambtenaar van het departement. Hij kreeg ondersteuning van één medewerker, van het parket-generaal. Zij deden niet zelf onderzoek in de archieven in Amsterdam, maar zetten de opdracht daartoe uit in de lijn. Verder was de tijd die de onderzoeker voor zijn onderzoek werd gegund buitengewoon kort, terwijl het ministerie na de oplevering van het rapport zelf nog een aantal bewerkingslagen uitvoerde. De Onderzoekscommissie acht het onverstandig dat de onderzoeker niet zelf heeft mogen spreken met voormalig officier van justitie Teeven. Ten onrechte heeft de onderzoeker bovendien in zijn rapport niet ook een duidelijke plaats gegeven aan de herinneringen van Teeven aan de zaak, en zich in zijn conclusies beperkt tot alleen 'harde' informatie, vastgelegd in de aangetroffen documenten. Een aanzienlijke handicap bij dat alles was, zo moet achteraf worden geconstateerd, dat de kwaliteit van de archivering van de dossiers in de zaak-H. ernstig tekortschoot.

De hiervoor geschetste gang van zaken vormt een uitdrukkelijke illustratie van het belang om, als eenmaal is besloten tot een grondig onderzoek, niet te aarzelen om dat onderzoek op te dragen aan één of meer onafhankelijke onderzoekers. De Onderzoekscommissie doet daarom de *aanbeveling om in vergelijkbare situaties – die publicitair en politiek onder een vergrootglas liggen – het in te stellen onderzoek op te dragen aan een onafhankelijk onderzoeker* (zoals in de casus van H. ook ambtelijk is geadviseerd). Een dergelijke aanpak zou in de casus van H. – achteraf bezien – het werk van de Onderzoekscommissie overbodig hebben gemaakt.

Noten

NOTEN HOOFDSTUK I

- 1 Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, Aanhangsel 1017.
- 2 Het betreft professor mr. G.J.M.E. (Guido) de Bont en professor dr. J.W. (Jaap) Zwemmer. Een van de (latere) leden van de Onderzoekscommissie was in de aanloop van deze uitzending op 12 maart 2014 gevraagd voor de camera van *Nieuwsuur* in te gaan op deze kwestie, maar heeft dat niet gedaan.
- 3 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 34 000 VI, nr. 78.
- 4 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 34 000 VI, nr. 88.
- 5 Besluit van de minister van Veiligheid en Justitie van 1 mei 2015, houdende instelling van de Onderzoekscommissie Ontnemingschikking (Instellingsbesluit Onderzoekscommissie Ontnemingschikking), *Staatscourant* nr. 12787 van 6 mei 2015.
- 6 Marcel Wiegman, 'Ineens gaat de telefoon niet meer'. *Het Parool* 19 mei 2015.
- 7 Tweede Kamer. Brief van de griffier van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie van 4 juni 2015, kenmerk 34000-VI-86/2015D21057.
- 8 Ministerie van Veiligheid en Justitie. Brieven van de minister van Veiligheid en Justitie van 8 juni 2015, kenmerk 653514 en kenmerk 653525.
- 9 De documenten zijn opgenomen in bijlage 1.
- 10 Brief van de minister van Veiligheid en Justitie van 16 juli 2015, kenmerk 668321.
- 11 Wederrechtelijk verkregen voordeel kan echter ook worden ontnomen door middel van een door de rechter op te leggen verbeurdverklaring. Op grond van artikel 33a lid 1 Sr kan deze immers zien op voorwerpen die 'geheel of grotendeels door middel van of uit de baten van het strafbare feit zijn verkregen'. Het gaat hier om een strafbaar feit waarvoor de verdachte is veroordeeld, zo volgt uit artikel 33 lid 1 Sr. Ook door de onttrekking aan het verkeer kan onder omstandigheden voordeel worden afgenomen, maar daarvoor is wel vereist dat het voordeel bestaat uit een voorwerp waarvan het ongecontroleerde bezit in strijd is met de wet of met het algemeen belang (artikel 36c Sr). Een geldbedrag kan nooit aan dat vereiste voldoen, zo volgt uit HR 8 maart 2005, *NJ* 2007, 437.
- 12 Zie bijlage 3.
- 13 Artikel 74 lid 2 onder d Sr.
- 14 Artikel 511c Sv.
- 15 Artikel 257a lid 3 onder c Sv.
- 16 Artikel 578a lid 2 Sv.
- 17 Artikel 578a lid 1 Sv.
- 18 Wet van 10 maart 1992 ter verruiming van de mogelijkheden van ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel en andere vermogenssancties, Stb. 1993, 11. In werking getreden op 1 maart 1993.

- 19 Artikel 36e lid 2 Sr, zoals dat werd gewijzigd per 1 maart 1993.
- 20 Artikel 36e lid 3 Sr, zoals dat werd gewijzigd per 1 maart 1993.
- 21 Bij de transactie is als eis gesteld dat het gaat om voorwerpen die in beslag zijn genomen, zie artikel 74 lid 2 onder d Sr. Deze eis geldt niet voor de ontnemingschikking, zo volgt uit artikel 511c Sv.

NOTEN HOOFDSTUK 2

- 1 <http://www.panorama.nl/crimipedia/cees-h>.
- 2 ‘Hoewel de meeste transporten zonder problemen de consument bereikten, haalde in 1974 de bekende Amsterdamse Zeedijkfiguur Frits Adriaanse (beter bekend als Frits “van de Wereld”) de landelijke pers: de door hem ingehuurde hasjkotter *Lammie*, geladen met 5.000 kilo *stuff*, werd door de marine nagejaagd en uiteindelijk door de bemanning tot zinken gebracht.’ (Peter Klerks [11 mei 2000]. *Groot in de basj. Theorie en praktijk van de georganiseerde criminaliteit*, bladzij 89).
- 3 Hoge Raad der Nederlanden. Arrest op het beroep in cassatie tegen en arrest van het gerechtshof Amsterdam van 27 juni 1985, 14 april 1987.
- 4 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 15 juli 2015 om 12.56 uur met de detentiegeschiedenis van H.
- 5 Hoge Raad der Nederlanden. Arrest op het beroep in cassatie tegen en arrest van het gerechtshof Amsterdam van 27 juni 1985 tegen [H]. 14 april 1987.
- 6 <http://www.panorama.nl/crimipedia/cees-h>.
- 7 <http://www.panorama.nl/crimipedia/cees-h>.
- 8 Arrondissementsparket Amsterdam. Proces-verbaal terechtzitting. Parketnummer 13.017.025-93. 26 oktober 1993.
- 9 FIOD Douanerecherche Haarlem. Dossiernummer 31.643. Codenummer ./V.5/01. Proces-verbaal van verhoor. 26 april 1993; FIOD Douanerecherche Haarlem. Dossiernummer 31.643. Codenummer 3./V.5/02. Proces-verbaal van verhoor. 27 april 1993; Arrondissementsrechtbank Amsterdam. Parketnummer 13.017.025-93. Proces-verbaal terechtzitting 26 oktober 1993, 18 januari 1994. Belastingdienst FIOD Douanerecherche. Codenummer 3/OPV/1. Parketnummer 92/8000/37-72, 28 september 1993.
- 10 Arrondissementsparket Amsterdam, vonnis in de zaak met parketnummer 13.017.025-93.
- 11 <http://www.panorama.nl/crimipedia/cees-h>.
- 12 <https://data.be/nl/bedrijf/Sagitta-Familienstiftung-BOOGBRP-0448143265>.
- 13 Brief van de Sagitta Familienstiftung in Triesenberg, 11 november 1992. Belastingdienst FIOD. Proces-verbaal 29 september 1993.
- 14 FIOD Douanerecherche Haarlem. Dossiernummer 31.643. Proces-verbaal van verhoor. 26 april 1993; FIOD Douanerecherche Haarlem. Dossiernummer 31.643. Proces-verbaal van verhoor. 27 april 1993. Arrondissementsrechtbank Amsterdam. Parketnummer 13.017.025-93. Proces-verbaal terechtzitting 26 oktober 1993, 18 januari 1994. Belastingdienst FIOD Douanerecherche. Parketnummer 92/8000/37-72, 28 september 1993.
- 15 Arrondissement Amsterdam. Arrest 336/95, rolnummer 23-0001779-94, datum uitspraak 17 februari 1995, bladzij 27.
- 16 Belastingdienst FIOD. Centrale Douanerecherche. Proces-verbaal 25 juni 1993.
- 17 Belastingdienst FIOD. Proces-verbaal 8 april 1994.
- 18 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met de heer E. G. Lease op 21 september 2015.

- 19 <http://home.scarlet.be/edragas/Femis.html>; <https://www.accountant.nl/opinie/20151/3/de-hakkelaar-de-neus-en-de-stille/>; <http://www.volkskrant.nl/archief/huisbankier-van-de-hakkelaar-bij-femis-in-baarle-nassau-werd-het-geld-in-vuilniszakken-naar-binnen-gedragen-a442077/>; <http://www.nrc.nl/handelsblad/van/1994/april/23/huisbankier-femis-waste-voor-hasjhandelaren-miljoenen-7222248>. FIOD Douanerecherche. Proces-verbaal 1 juli 1993.
- 20 Belastingdienst FIOD. Proces-verbaal van verhoor. Dossiënummer 31.643, 23 juli 1994.
- 21 Belastingdienst FIOD Douanerecherche. Parketnummer 92/8000/37-72. Codenummer 3/OPV/1. Proces-verbaal 1 juli 1993; <http://fx.sauder.ubc.ca/etc/USDpages.pdf> <https://www.statistics.dnb.nl/index.jsp?lang=nl&todo=Koersen&service=show&data=21&type=k&cur=g&cs=1&begin2=1&begin1=1989&end2=4&end1=1989>. Gemiddelde koers US dollar in 1989: 2,1221 gulden. Koers Singapore dollar in 1989: 1,9503 US dollar.
- 22 Belastingdienst FIOD Douanerecherche. Parketnummer 92/8000/37-72. Codenummer 3/OPV/1. Proces-verbaal 1 juli 1993.
- 23 Belastingdienst FIOD Douanerecherche. Codenummer 3/OPV/1. Parketnummer 92/8000/37-72, 28 september 1993; Belastingdienst FIOD Douanerecherche. Parketnummer 92/8000/37-72. Codenummer 3/OPV/1. Proces-verbaal 1 juli 1993.
- 24 Belastingdienst FIOD Douanerecherche. Parketnummer 92/8000/37-72. Codenummer 3/OPV/1. Proces-verbaal 1 juli 1993.
- 25 FIOD Douanerecherche. Processen-verbaal van verhoor 27 april, 4 mei 1993.
- 26 FIOD Douanerecherche. Processen-verbaal 28 april, 1 juli 1993.
- 27 Arrondissementsparket Amsterdam. Parketnummer 13.017.023-93. Vonnis 6 mei 1994.
- 28 Arrest van het gerechtshof Amsterdam. Arrestnummer 335/95. 17 februari 1995.
- 29 Arrondissementsparket Amsterdam. Parketnummer 13.017.025-93. Vonnis 6 mei 1994.
- 30 'Ex-bewaker tot een jaar cel veroordeeld'. *NRC Handelsblad*, 22 april 1995.
- 31 Tweede Kamer, vergaderjaar 1992-1993, 22 800 VI, nr. 11.
- 32 H.G. van de Bunt, F.W. Bleichrodt, S. Struik, P.H.P.M. de Leeuw en D. Struik, 'Gevangen in de EBI. Een empirisch onderzoek naar de Extra Beveiligde Inrichting (EBI) in Vught.' Den Haag 2013, blz. 47 e.v.' Bijlage bij Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 24 587, nr. 571.
- 33 <http://www.elsevier.nl/Algemeen/nieuws/2005/12/Levenslang-in-luxe-cel-ELSE-VIER061414W/>.
- 34 Laatst bekeken op 25 september 2015 om 13.00 uur.

NOTEN HOOFDSTUK 3

- 1 Cees Koring, 'De waarheid bestaat niet, dus zoek iets dat erop lijkt', blz. 195.
- 2 Andrew Schofeld was een van de schuilnamen van Johan van R., de rechterhand van H. Dat geldt ook voor I.V. Iseli.
- 3 http://www.belastingdienst.nl/codeboek_sagitta/static/html/intro.html (geraadpleegd 12 oktober 2015).
- 4 Cees Koring, 'De waarheid bestaat niet, dus zoek iets dat erop lijkt', blz. 196.
- 5 Arrondissementsparket Amsterdam. Conclusie van eis. Parketnummer 13.017.023.93, 14 juni 1994.
- 6 Arrondissementsparket Amsterdam. Proces-verbaal terechtzitting 29 november 1994. Parketnummer 13.017.023-93.

- 7 Brief van arrondissementsparket Amsterdam. Hoofdofficier van Justitie Vrakking aan college van procureurs-generaal van 21 juni 1999 (kenmerk JMV/rt/99/777).
- 8 Arrondissementsparket Amsterdam. Parketnummer 13/017023-93. Belastingdienst FIOD/Douanerecherche. Proces-verbaal van bevindingen van 15 december 2014. Dossiernr. 31.643.
- 9 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met de heer E. G. Lease op 21 september 2015.
- 10 Later, in zijn ambtsbericht aan het college van procureurs-generaal van 21 juni 1999, zou mr. H. A. (Hans) Vrakking, de toenmalige hoofdofficier van justitie in Amsterdam, als ‘de geschatte waarde [...] van in beslag genomen banktegoeden, geldbedragen, sieraden en onroerende goederen’ een bedrag noemen van 7.370.200 gulden. Dit bedrag was ontleend aan de conclusie van eis van 14 juni 1994, maar daarin waren de geschatte waarde van het getraceerde vermogen en de waarde van de daadwerkelijk onder beslag liggende vermogensbestanddelen door elkaar gehaald.
- 11 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J.M. Vrakking op 21 september 2015. Tweede Kamer der Staten-Generaal 26269 nr 37. Handelingen 6 juli 1999.
- 12 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J. Wortel op 3 september 2015. Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J.M. Valente op 7 september 2015. Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J.M. Vrakking op 21 september 2015.
- 13 Arrondissementsparket Amsterdam. Conclusie van Eis. Parketnummer 13.017.023-93, 14 juni 1994; Belastingdienst FIOD/Douanerecherche Haarlem. Proces-verbaal van bevindingen. Dossiernummer 31.643, 15 december 1994.
- 14 Het ging hierbij om dossiers waarin lange tijd niets werd gedaan en die na verloop van tijd leidden tot een sepot of een andere administratieve afdoening. Zonder concreet resultaat.
- 15 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J.M. Vrakking op 21 september 2015.
- 16 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. F. Teeven op 31 augustus 2015.
- 17 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J.M. Vrakking op 21 september 2015.
- 18 Wil Thijssen, ‘De Teeven-deal was een prachtige deal voor beide partijen’. *de Volkskrant* van 14 maart 2015.
- 19 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J.M. Vrakking op 21 september 2015.
- 20 ‘De Hakkelaar wilde kinderen van Fred Teeven ontvoeren’. *AD* van 10 mei 2011.
- 21 E-mailbericht van mr. C.R.L.R.M. Ficq van 30 september 2015 om 17.15 uur.
- 22 Ministerie van Veiligheid en Justitie. Dossier Staat/[H.]. Brief van mr .P.H. Doedens aan mr. A.H. Korthals. 15 juni 1999.
- 23 Parket-generaal. Brief van arrondissementsparket Amsterdam. Hoofdofficier van Justitie Vrakking aan college van procureurs-generaal van 21 juni 1999 (kenmerk JMV/rt/99/777).
- 24 E-mailbericht van de directeur van de Nationale ombudsman aan de secretaris van de Onderzoekscommissie van 9 september 2015 om 11.31 uur. De voorzitter van de Onderzoekscommissie was tot 1 oktober 1999 Nationale ombudsman.
- 25 Parket-generaal. Brief van arrondissementsparket Amsterdam. Hoofdofficier van

Justitie Vrakking aan college van procureurs-generaal van 21 juni 1999 (kenmerk JMV/rt/99/777).

26 De Onderzoekscommissie ontleent dit aan de gesprekken van de Onderzoekscommissie met mr. F. Teeven op 31 augustus en 24 september 2015, alsmede aan het gesprek met mr. J.M. Vrakking op 24 september 2015 en diens ambtsbericht van 21 juni 1999 (kenmerk JMV/rt/99/777).

27 v.i.-procedure betreft Voorwaardelijke Invrijheidsstelling. De v.i.-regeling beoogt een bijdrage te leveren aan de bescherming van de samenleving, mede door het beperken van de kans op recidive doordat de veroordeelde onder toezicht van justitie staat. Daartoe wordt ernaar gestreefd aan gedetineerden meer vrijheden toe te staan naarmate de datum van voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.-datum) dichterbij komt. Het traject wordt zo veel mogelijk afgesloten met deelname aan een penitentiair programma. De tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf wordt dan vervolgens afgesloten met de periode van voorwaardelijke invrijheidstelling. (http://wetten.overheid.nl/BWBR0031371/geldigheidsdatum_01-07-2015).

28 Ministerie van Veiligheid en Justitie. Dossier Staat/[H.]. Brief van mr. P.H. Doedens aan mr. F. Teeven van 19 juni 1998. (kenmerk 4156/ab).

29 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. F. Teeven op 31 augustus 2015.

30 Deze advocaat-generaal was in 1994 als officier van justitie de teamleider van Teeven.

31 Parket-generaal. Memo inzake [H.] van De Jong aan Hulsenbek van 22 december 2000. Brief van mr. Y.A.T. Kruyer aan H.A.G. Betreft procedure vroegtijdige invrijheidstelling/c.g. gratieverlening [H].

32 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van mr. P.H. Doedens aan mr. F. Teeven van 20 oktober 1998 (kenmerk 4411/ll).

33 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van mr. J.-H.L.C.M. Kuijpers van 14 januari 1999 (kenmerk 4156/tz).

34 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van mr. J.-H.L.C.M. Kuijpers van 15 februari 1999 (kenmerk 4156/tz).

35 Parket-generaal, handgeschreven notitie van mevrouw mr. Y.A.T. Kruyer aan mr. B.E.P. Myer van 16 maart 1999.

36 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van mr. J.-H.L.C.M. Kuijpers van 20 april 1999 (kenmerk 4411/tz).

37 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], ambtsbericht inzake C.J. [H.] van 21 juni 1999 (kenmerk JMV/rt/99/777).

38 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Cor van H., brief van Henk Kamp aan Benk Korthals van 13 mei 1999.

39 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Cor van H., brief van Henk Kamp aan Benk Korthals van 13 mei 1999.

40 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van mr. F. Teeven van 27 mei 1999 (kenmerk 017.030.97).

41 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], ambtsbericht inzake C.J. [H.] van 21 juni 1999 (kenmerk JMV/rt/99/777).

42 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 22 juni 1999 (kenmerk 1999061014).

43 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van de landsadvocaat van 21 juni 1999 (kenmerk CB/1E/1372610).

44 Cees Koring, 'Geheime schikking officier Teeven met drugsbaron'. *De Telegraaf* 17 juni 1999.

- 45 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van de minister van Justitie van 23 juni 1999 (kenmerk 774601/599/PL).
- 46 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van mr. P.H. Doedens van 5 augustus 1999 (kenmerk 4156/4388/4411/pv).
- 47 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van het college van procureurs-generaal aan de minister van Justitie van 13 september 1999 (kenmerk 1999090473).
- 48 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van de minister van Justitie van 5 oktober 1999 (kenmerk 791901/599/PL).
- 49 E-mailbericht van de landsadvocaat van 2 oktober 2015 om 16.54 uur.

NOTEN HOOFDSTUK 4

- 1 Arrondissementsparket Amsterdam, e-mailbericht van F. Teeven van 18 januari 2000 om 7.39 uur.
- 2 Parket-generaal. Memo inzake [H] aan Hulsenbek van 22 december 2000. Brief van mr. Y.A.T. Kruyer aan HAG. Betreft procedure vroegtijdige invrijheidstelling/c.g gratieverlening [H].
- 3 Arrondissementsparket Amsterdam, notitie van mr. Y.A.T. Kruyer aan HAG, 2 november 2000.
- 4 Arrondissementsparket Amsterdam, e-mailbericht van F. Teeven van 18 januari 2000 om 7.39 uur.
- 5 De betrokkenheid van Steenhuis als ontnemingsprocureur-generaal was hiermee gering. Uit het gesprek van de Onderzoekscommissie met Vrakking op 21 september 2015 bleek dat het college destijds werkte met contact-procureurs-generaal. Dat was voor het arrondissementsparket Amsterdam Hulsenbek. Volgens Teeven is de ontnemingsprocureur-generaal de heer Steenhuis nooit in beeld geweest.
- 6 E-mailbericht van mr. B.J. Swagerman van 4 oktober 2015 om 15.16 uur.
- 7 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. B.J. Swagerman op 31 augustus 2015.
- 8 Handgeschreven aantekeningen bij het verslag van de vergadering van het college van procureurs-generaal op 26 januari 2000.
- 9 Parket-generaal. Handgeschreven aantekeningen bij het verslag van de vergadering van het College van procureurs-generaal op 26 januari 2000.
- 10 Brief van BOOM aan het college van procureurs-generaal (Steenhuis) met onderwerp schikkingsvoorstel H. van 4 februari 2000 (kenmerk 2000.02.3143).
- 11 Arrondissementsparket Amsterdam, e-mailbericht van F. Teeven van 18 januari 2000 om 7.39 uur.
- 12 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met het voormalige hoofd van het BOOM-adviesteam op 21 september 2015.
- 13 E-mailbericht van 7 oktober 2015 om 10.22 uur.
- 14 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. B.J. Swagerman op 31 augustus 2015.
- 15 Parket-generaal, brief van de waarnemend fungerend hoofdofficier van justitie van 23 februari 2000 (kenmerk 2000020711).
- 16 Parket-generaal. Collegevergadering 15 februari 2000.
- 17 In het boek *Fred en de wet* van Wim van de Pol (blz. 295) wordt beweerd dat dit gesprek in de EB1 in Vught zou hebben plaatsgevonden: 'Een bron heeft tegenover de auteur

van dit boek verzekerd dat Teeven in het proces van de onderhandelingen tijd heeft vrijgemaakt voor een bezoek, in zijn eentje, aan [H.] zelf, die toen [23 februari 2000] nog steeds in de EBI in Vught verbleef.' Op 1 oktober 1999 had H. de EBI in Vught definitief verlaten en zat hij achtereenvolgens gedetineerd in Almere, Scheveningen en Alphen aan den Rijn.

18 Parket-generaal, brief van de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 16 februari 2000 (kenmerk 2000020711).

19 Parket-generaal, brief van de waarnemend fungerend hoofdofficier van justitie van 23 februari 2000 (kenmerk BJS/mw/170).

20 *Staatscourant* 1998, 164, p. 8.

21 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J.L. de Wijkerslooth op 3 september 2015.

22 Arrondissementsparket Amsterdam, semtex-dossier. Brief van mevrouw H. 27 augustus 1996.

23 Idem, brief van mevrouw H. van 16 juni 1997. De brief van het ministerie zou als kenmerk hebben GD 940/0540 afd. IDB.

24 Ministerie van Veiligheid en Justitie, gratiëringsdossier, brief van mevrouw Anita H. van 22 juli 1999.

25 Met een omslagformulier van het ministerie van Justitie zijn deze brieven aangetroffen in het dossier van het arrondissementsparket Amsterdam over de semtex-zaak, waarin ook het betalingsbewijs, het zogenoemde bonnetje, van de overmaking van rekeningen van H. naar het Openbaar Ministerie zat zoals op 8 juli 2015 door de Erfgoedinspectie aangetroffen.

26 Ministerie van Veiligheid en Justitie. Uitspraak 3 maart 1999. Rolnummer H 249/96. Vonnis van de arrondissementsrechtbank in Leeuwarden.

27 E-mailbericht van de landsadvocaat van 2 oktober 2015 om 16.44 uur.

28 In zijn ambtsbericht van 4 april 2002 meldde De Wijkerslooth aan minister Korthals als volgt:

'Daartegenover staan de aan betrokkene opgelegde gevangenisstraffen (respectievelijk 9 jaar, 4 jaar en 2 jaar), die in totaal 15 jaar bedragen. Indien daarop de twee gratiëringen in mindering worden gebracht (resp. 18 maanden en 1 jaar) dan resteert een bruto uit te zitten straf van 12 jaar en 6 maanden. Na aftrek van VI levert dat een netto uit te zitten gevangenisstraf op van 8 jaar en 4 maanden. Dat komt overeen met 3.040 dagen.

Betrokkene heeft 3.029 dagen gezeten. In dat licht gezien heeft hij dus materieel 11 dagen tekort gezeten. Hierbij moet echter uitdrukkelijk worden vermeld dat dit uitsluitend een materiële berekening is.'

29 Arrondissementsparket Amsterdam, Semtex-dossier. Brief van mevrouw H. van 27 augustus 1996. Ressortsparket Amsterdam G 254/99. Advies van advocaat-generaal.

30 Ministerie van Veiligheid en Justitie, gratiëringsdossier, KB 00.003852 van 27 juni 2000.

NOTEN HOOFDSTUK 5

1 Parket-generaal, compas PE208/SE329.4.

2 E-mailbericht van de Onderzoekscommissie aan mr. J-H.L.C.M. Kuijpers van 7 oktober 2015 om 15.35 uur.

3 E-mailbericht van mr. J-H.L.C.M. Kuijpers van 21 oktober 2015 om 11.50 uur.

4 Het rentepercentage van drie procent is ontleend aan de tussen 26 januari 1993 en 26 juli 1993 bijgeschreven rente.

- 5 Arrondissementsparket Amsterdam, proces-verbaal van 14 oktober 1993 van verhoor door de FIOD van Th.A.W. D.
- 6 Spaarbrieven staan ook wel bekend als rentespaarbrieven, spaarwinstbiljetten, bankbrieven, kasbonnen of in Franstalige landen als 'livret bleu'.
- 7 Arrondissementsrechtbank Leeuwarden, uitspraak 3 maart 1999, rolnummer H 249/96.
- 8 Brief van de landsadvocaat aan de raadsman van H. van 31 augustus 1999 (kenmerk WMB/871966).
- 9 Idem.
- 10 Arrondissementsparket Amsterdam, proces-verbaal van de Rijkswachtbrigade BOB Antwerpen van het verhoor van de fiscaal adviseur op 1 juli 1993.
- 11 De Belgische autoriteiten hadden de betekening van het beslag gericht aan het adres van de Sagitta Familienstiftung in Liechtenstein.
- 12 Arrondissementsparket. Brief van dr. Erich Fischer aan de procureur des Konings van 17 maart 1994 (kenmerk EF/ka).
- 13 Hypotheekbewaring Antwerpen. Afschrift deel 8563 nummer 7 van 8 oktober 1999.
- 14 <http://www.volkskrant.nl/binnenland/allemaal-lulkoek-wat-opstelten-verkondigde-a3628200/>.
- 15 Belastingdienst/FIOD. Proces-verbaal. Dossiernummer 31.643 dd. 26 april 1993.
- 16 Belastingdienst/FIOD. Proces-verbaal. Dossiernummer 31.643. 26 april 1993.
- 17 Eerste vervolg aan proces-verbaal nr 101570 uitgaande van de Rijkswacht BOB Antwerpen dd. 27 april 1993.
- 18 Eerste vervolg aan proces-verbaal nr 101627 uitgaande van de Rijkswacht BOB Antwerpen dd. 27 april 1993.
- 19 Arrondissementsparket Amsterdam. Conclusie van Eis. Parketnummer 13.017.023-93. 16 juni 1994.
- 20 Idem, proces-verbaal van de FIOD van 14 juli 1993.
- 21 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. F. Teeven op 24 september 2015.
- 22 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J. Wortel op 3 september 2015.
- 23 Overigens is hier sprake van een vergissing: H. en Yet P. werden niet in Antwerpen, maar in Oude Wetering om 7 uur 's ochtends van hun bed gelicht.
- 24 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. J.M. Valente op 7 september 2015.
- 25 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met de heer E.G. Lease op 21 september 2015.
- 26 Brief van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 19 oktober 2015, kenmerk 2015-000026229 en brief van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 5 november 2015, kenmerk 2015-0000284472.
- 27 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. F. Teeven op 24 september 2015. Waar Teeven spreekt over de Belastingdienst, doelt hij kennelijk op de eenheid ondernemingen Amsterdam van de Belastingdienst.
- 28 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met een medewerker van de FIOD op 21 september 2015.

NOTEN HOOFDSTUK 6

- 1 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van mr. P.H. Doedens van 15 juni 1999 (kenmerk 4156/4388/4411/TZ).
- 2 Marcel Haenen, 'Liever goede juristen dan crime fighters.' *NRC Handelsblad* 18 december 1999.
- 3 Idem.
- 4 Idem.
- 5 Idem.
- 6 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 22 juni 1999 (kenmerk 1999061014).
- 7 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van de landsadvocaat van 21 juni 1999 (kenmerk CB/1E/1372610).
- 8 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier Staat/[H.], brief van de minister van Justitie van 5 oktober 1999 (kenmerk 791901/599/PL).
- 9 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier beantwoording vragen Tweede Kamer 2002, oplegnota van 5 april 2002 (kenmerk 5159498/502/PV).
- 10 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier beantwoording vragen Tweede Kamer 2002, nota van 11 april 2002.
- 11 Minister Korthals plaatste bij de eerste kanttekening met de hand de volgende opmerking: 'krankzinnig. Wat is het beleid?' Bij de derde kanttekening plaatste hij de opmerking 'schadelijk'. Wat betreft de advisering over gratiëring was de opsteller van de tweede oplegnota klaarblijkelijk niet op de hoogte van het gegeven dat Teeven op 25 februari 2000 met Kuijpers en H. had vastgelegd dat het Openbaar Ministerie niet alleen positief zou adviseren over een gratieverzoek, maar in dat advies 'nadrukkelijk [zou aangeven] dat de onvoorwaardelijke straf van 2 jaar kan worden omgezet in arbeid ten algemenen nutte en/of voorwaardelijke gevangenisstraf en/of elektronisch toezicht.'
- 12 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier beantwoording vragen Tweede Kamer 2002, brief van het college van procureurs-generaal van 4 april 2002 (kenmerk PaG/C/157).
- 13 Parket-generaal, notitie van 14 maart 2002 van Fred Teeven aan Theo Hofstee.
- 14 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier beantwoording vragen Tweede Kamer 2002, brief van het college van procureurs-generaal van 4 april 2002 (kenmerk PaG/C/157).
- 15 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met ir. E.D. Wiebes op 21 september 2015.
- 16 Arrondissementsparket Amsterdam. Proces-verbaal 0252-012-2004 van 16 december 2004.
- 17 Rechtbank Amsterdam, Twaalfde Kamer, RK: 05/1376. Beschikking van 9 augustus 2005.
- 18 E-mailbericht van het arrondissementsparket Amsterdam van 27 oktober 2015 om 15.41 uur.

NOTEN HOOFDSTUK 7

- 1 Parket-generaal, e-mailbericht van 19 februari 2014 om 16.21 uur.
- 2 Parket-generaal, e-mailbericht van 19 februari 2014 om 17.04 uur.
- 3 Parket-generaal, e-mailbericht van 26 februari 2014 om 11.28 uur.
- 4 Parket-generaal, e-mailbericht van 26 februari 2014 om 16.20 uur.

- 5 Parket-generaal, e-mailbericht van 3 maart 2014 om 12.34 uur.
- 6 Parket-generaal, e-mailbericht van 3 maart 2014 om 12.34 uur.
- 7 Parket-generaal, e-mailbericht van 5 maart 2014 om 11.17 uur.
- 8 Vertrouwelijke notitie van de landsadvocaat aan het parket-generaal. Betreft Ontnemingschikking H. 15 juni 2000. 5 maart 2014.
- 9 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 12 maart 2014 om 11.54 uur.
- 10 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. I.W. Opstelten op 3 september 2015.
- 11 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014. Handelingen 13 maart 2014. 63-10-16 rechterkolom.
- 12 Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2013-2014. Handelingen 13 maart 63-10-16 rechterkolom.
- 13 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. I.W. Opstelten van 3 september 2015.
- 14 Zie ook Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014. Handelingen 13 maart 2014. 63-10-22 rechterkolom en 63-10-23.
- 15 Parket-generaal, brief van het hoofd van het BOOM-adviesteam van 4 februari 2000 (kenmerk 2000.02.3143).
- 16 Parket-generaal, brief aan het ministerie van Veiligheid en Justitie van 7 april 2014, kenmerk PaG/BJZ/45665. De hier genoemde bedragen in euro's waren overigens een vergissing van het Openbaar Ministerie: het ging immers destijds nog om gulden.
- 17 Het GDI ressorteert inmiddels onder het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- 18 Parket-generaal, e-mailbericht van 4 april 2014 om 14.53 uur. Later zou blijken dat, in afwijking van de tekst van de overeenkomst, in 2001 niet was overgemaakt aan R., maar aan het advocatenkantoor Doedens.
- 19 Parket-generaal, e-mailbericht van 4 april om 15.18 uur.
- 20 Parket-generaal, e-mailbericht van 4 april 2014 om 19.10 uur.
- 21 Samen met SGP-Tweede Kamerlid mr. C.G. (Kees) van der Staaij was De Wit op dat moment het langst zittende lid van de Tweede Kamer. Zijn parlementaire carrière begon in de Eerste Kamer en op 19 mei 1998 werd hij lid van de Tweede Kamer.
- 22 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014. Aanhangsel 1650.
- 23 Parket-generaal, brief van de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 7 april 2014, kenmerk PaG/BJZ/45665.
- 24 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014. Aanhangsel 1650.
- 25 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 8 april 2014 om 14.36 uur.
- 26 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, Handelingen 8 april 2014, 72-8-1, linkerkolom.
- 27 Idem, rechterkolom.
- 28 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, Handelingen 9 april 2014, TK73 73-5-2, linkerkolom.
- 29 Parket-generaal, e-mailbericht van 22 april 2014 om 10.04 uur.
- 30 Parket-generaal, conceptbrief van 17 april 2014 als bijlage bij e-mailbericht van 18 april 2014 om 9.02 uur. Ambtsberichten van 7 april 2014 (kenmerk PaG/BJZ/45665), 9 april 2014 (kenmerk PaG/BJZ/45693) en 16 april 2014 (kenmerk PaG/BJZ/45729).
- 31 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. M. Rutte op 7 september 2015.
- 32 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. H.J. Bolhaar op 7 september 2015.

- 33 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van DFBC van 16 april 2014 om 17.34 uur.
- 34 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht aan de secretaris van de Onderzoekscommissie van 6 november 2015 om 12.24 uur.
- 35 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. H.A. van Brummen op 31 augustus 2015.
- 36 Idem.
- 37 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. I.W. Opstelten op 3 september 2015.
- 38 Parket-generaal, e-mailbericht van mr. H.A. van Brummen van 5 mei 2014 om 16.26 uur.
- 39 Parket-generaal, bijlage bij e-mailbericht van 7 mei 2014 om 13.38 uur.
- 40 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. B.J. Swagerman op 31 augustus 2015.
- 41 Parket-generaal, memo aan Herman Bolhaar van 14 mei 2014.
- 42 Ministerie van Veiligheid en Justitie, Tijdljn gang van zaken rondom rapport dhr. Van Brummen.
- 43 Ministerie van Veiligheid en Justitie, Tijdljn gang van zaken rondom rapport dhr. Van Brummen.
- 44 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van medewerker van directie JOA van 20 mei 2014 om 17.04 uur.
- 45 Idem.
- 46 Parket-generaal, e-mailbericht van medewerker van de afdeling bestuurlijke en juridische zaken van 23 mei 2014 om 12.39 uur.
- 47 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33750 VI, nr. 132.
- 48 'Dubieus verleden haalt Fred Teeven in. Boekschrijver vindt lijken in de kast.' Deborah Jongejan in *AD* van 27 oktober 2014.
- 49 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, Aanhangsel 839.
- 50 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 4 maart 2015 om 19.01 uur.
- 51 Ministerie van Veiligheid en Justitie, Nader rapport Volg het spoor terug, 9 maart 2015.
- 52 Marcel Wiegman, 'Opeens gaat de telefoon niet meer'. *Het Parool* van 19 mei 2015.
- 53 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, Handelingen 19 mei 2015 84-11-2, rechterkolom.
- 54 Verslag van het gesprek met de Onderzoekscommissie met mr. F. Teeven op 24 september 2015.
- 55 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. M. Rutte op 7 september 2015.
- 56 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 34 000 VI, nr. 86.
- 57 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met ir. E.D. Wiebes op 21 september 2015.

NOTEN HOOFDSTUK 8

- 1 Handelingen van de Tweede Kamer, 10 maart 2015, 61-23-34 linker kolom.
- 2 Brief van de voorzitter van de Tweede Kamer aan de voorzitter van de Onderzoekscommissie, 25 augustus 2015, kenmerk GTK 1501.
- 3 Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, Aanhangsel 1017.

- 4 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier beantwoording vragen Tweede Kamer, ambtsbericht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 4 april 2002 (kenmerk PaG/C/157).
- 5 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier beantwoording brief van mr. P.H. Doedens, brief van 23 juni 1999 (kenmerk 774601/599/PL).
- 6 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier beantwoording vragen Tweede Kamer, ambtsbericht van de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 4 april 2002 (kenmerk PaG/C/157).
- 7 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier beantwoording vragen Tweede Kamer, nota aan de minister van 5 april 2002, kenmerk 5159498/502/PV.
- 8 Parket-generaal, faxbericht aan de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 11 april 2002.
- 9 Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, Aanhangsel 1017.
- 10 Parket-generaal, ambtsbericht aan de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 19 maart 2002 (kenmerk GTH/mw/101).
- 11 Tweede Kamer, e-mailbericht van 11 maart 2014 om 20.24 uur.
- 12 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 750 VI, nr. 112, blz. 1-2.
- 13 Zie ook Tweede Kamer, Handelingen 13 maart 2014, 63-10-22, linkerkolom en verder.
- 14 Tweede Kamer, Handelingen 13 maart 2014, 63-10-15, linkerkolom en rechterkolom, 63-10-16, linkerkolom.
- 15 Tweede Kamer, Handelingen 13 maart 2014, 63-10-16, rechterkolom.
- 16 Tweede Kamer, Handelingen 13 maart 2014, 63-10-17, linkerkolom.
- 17 Tweede Kamer, Handelingen 13 maart 2014, 63-10-19, rechterkolom en 63-10-20 linkerkolom.
- 18 Parket-generaal, ambtsbericht aan de minister van Veiligheid en Justitie van 4 november 2015 (kenmerk PaG/BJZ/48546).
- 19 Tweede Kamer, Handelingen 13 maart 2014, 63-10-21, linkerkolom.
- 20 Tweede Kamer, Handelingen 13 maart 2014, 63-10-21, rechterkolom.
- 21 Tweede Kamer, Handelingen 13 maart 2014, 63-10-24, rechterkolom.
- 22 Tweede Kamer, Handelingen 13 maart 2014, 63-10-37, rechterkolom.
- 23 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-1998-164-p8-SC15315.html> (ge raadpleegd 26 oktober 2015).
- 24 Tweede Kamer, Handelingen 13 maart 2014, 63-10-26, linkerkolom.
- 25 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, Aanhangsel 1650.
- 26 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. B.J. Swagerman op 31 augustus 2015.
- 27 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 750 VI, nr. 120.
- 28 Tweede Kamer, besluitenlijst van de procedurevergadering van woensdag 21 mei 2014, agendapunt 9.
- 29 Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 750 VI, nr. 123.
- 30 Deborah Jongejan, 'Dubieus verleden haalt Fred Teeven in.' In: *AD* van 27 oktober 2014.
- 31 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, Aanhangsel 839.
- 32 Tweede Kamer, Handelingen 5 maart 2015, 60-5-6.
- 33 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 34 100 VI, nr. 70.
- 34 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. I.W. Opstelten op 3 september 2015.

- 35 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met mr. H.A. van Brummen op 31 augustus 2015.
- 36 Idem.
- 37 Idem.
- 38 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 34 000 VI, nr. 71.
- 39 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, Handelingen 10 maart 2015, 61-23-1.

NOTEN HOOFDSTUK 9

- 1 Ministerie van Veiligheid en Justitie, dossier beantwoording vragen Tweede Kamer 2002, brief van de voorzitter van het college van procureurs-generaal van 4 april 2002 (kenmerk PaG/C/157).
- 2 Tom-Jan Meeus, 'Als de politiek vooral nog om de allereerste indrukken draait'. *NRC Handelsblad* 14 maart 2015.
- 3 Bas Haan, 'Het bonnetje van de Teevendeaal'. Notitie ten behoeve van de Vereniging voor Onderzoeksjournalistiek (vvoJ), zonder datum.
- 4 Hendrik Jan Korterink, 'Moet Fred hangen? Teevens rol in de IRT-affaire blijkt veel groter dan gedacht.' In: *Panorama* 11/2014.
- 5 www.villamedia.nl/opinie/waarom-negeren-journalisten-nieuws. Interview met Hendrik Jan Korterink 20 maart 2014.
- 6 De ontnemingschikking noemt vier bankrekeningen: twee bij de Banque Générale en twee bij F. van Lanschot Bankiers Luxembourg.
- 7 Bas Haan, 'Het bonnetje van de Teevendeaal'. Notitie ten behoeve van de Vereniging voor Onderzoeksjournalistiek (vvoJ), zonder datum. De Onderzoekscommissie beschikt over de notitie.
- 8 Harry Lensink & Marian Husken, 'Inval bij topcrimineel Ron de J.' www.vn.nl 13 december 2007 en Harry Lensink & Marian Husken, 'Oud-zakenpartner van Stanley Hillis gearresteerd'. www.vn.nl 16 maart 2011.
- 9 Korterink werd in de uitzending van *Nieuwsuur* van 11 maart 2014 samen met Haan als een van de samenstellers van de uitzending genoemd.
- 10 www.villamedia.nl/opinie/waarom-negeren-journalisten-nieuws.
- 11 Bas Haan, 'Het bonnetje van de Teevendeaal'. Notitie ten behoeve van de Vereniging voor Onderzoeksjournalistiek (vvoJ), zonder datum.
- 12 Idem.
- 13 Idem.
- 14 Idem.
- 15 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 6 maart 2014 om 15.46 uur.
- 16 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 6 maart 2014 om 16.19 uur.
- 17 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 6 maart 2014 om 17.02 uur.
- 18 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 7 maart 2014 om 15.46 uur.
- 19 Bas Haan, 'Het bonnetje van de Teevendeaal'. Notitie ten behoeve van de Vereniging voor Onderzoeksjournalistiek (vvoJ), zonder datum.
- 20 Willem Feenstra en Wil Thijssen, 'Allemaal lulkoek wat Opstelten verkondigde'. In: *de Volkskrant* van 4 april 2014.
- 21 Willem Feenstra en Wil Thijssen, 'OM gaf drugsbaron wél 6 miljoen'. In: *de Volkskrant* van 4 april 2014.
- 22 nos.nl/nieuwsuur/artikel/vrijdag_19_juni_2015_om_17.57_uur.
- 23 http://www.tweedekamer.nl/over_de_tweede_kamer/organogram/bureau_voorzitter_griffier_en_presidium.

- 24 Tweede Kamer, e-mailbericht van 28 januari 2015 om 15.10 uur.
- 25 Tweede Kamer, Feitenrelaas. De kwestie-Voortman had betrekking op een onderzoek door de rijksrecherche naar het lekken van vertrouwelijke informatie in de benoemingsprocedure van de nieuwe Nationale ombudsman.
- 26 Tweede Kamer, Feitenrelaas: ‘Sms VZ aan HZ (‘storm in een glas water, geen actie nodig’). 29 mei 2015.
- 27 Tweede Kamer, e-mailbericht van 4 juni 2015 om 23.36 uur.
- 28 Tweede Kamer, e-mailbericht van 5 juni 2015, om 00.02 uur.
- 29 Tweede Kamer, e-mailbericht van 18 juni 2015 om 9.38 uur.
- 30 Tweede Kamer, e-mailbericht van 18 juni 2015 om 15.56 uur.
- 31 Tweede Kamer, www.tweedekamer.nl. Zie onder besluiten van het presidium.
- 32 Tweede Kamer, www.tweedekamer.nl. Besluitenlijst presidium 1 juli 2015.
- 33 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 4 maart 2015 om 9.49 uur.
- 34 Bas Haan, ‘Het bonnetje van de Teevendeal’. Notitie ten behoeve van de Vereniging voor Onderzoeksjournalistiek (VVOJ), zonder datum.
- 35 Arrondissementsparket Amsterdam, brief van de hoofdofficier van justitie aan de hoofdredacteur van *Nieuwsuur*, 14 april 2015.
- 36 Wouter de Winther en Paul Jansen, ‘Incidenten geen toeval. Minister Edith Schippers vermoedt regie achter beschadiging van vvd’. In: *De Telegraaf* van 14 maart 2015.
- 37 Tweede Kamer, Handelingen van 17 maart 2015, 64-4-2, linkerkolom.
- 38 Brief van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mevrouw drs. E.I. Schippers, van 26 augustus 2015 (kenmerk 824522-140480-BPZ).
- 39 Verslag van het gesprek van de Onderzoekscommissie met drs. M. Rutte op 7 september 2015.

NOTEN HOOFDSTUK II

- 1 Op mogelijke strafrechtelijke immuniteiten – zoals de immuniteit van de Staat – wordt hier niet ingegaan. Ook vragen betreffende rechtsmacht blijven buiten beschouwing.
- 2 *Staatsblad* 2001, 606.
- 3 Vergelijk het arrest van de HR van 13 juli 2010, ECLI:NL:HR:2010:BL1454.
- 4 HR 21 januari 2011 nr. 10/00563, BNB 2011/98 en HR 4 maart 2011, nr. 10/04026, BNB 2011/127.
- 5 Trb. 5 juni 2001, Trb 136. Het daaraan voorafgaande verdrag met België van 19 oktober 1970, Trb. 1970, 192. Art. 4, par 2 luidt: “Indien een natuurlijke persoon (...) inwoner van beide verdragsluitende Staten is, wordt zijn situatie op de volgende wijze bepaald: Hij wordt geacht alleen inwoner te zijn van de Staat waar hij een duurzaam tehuis tot zijn beschikking heeft; indien hij in beide Staten een duurzaam tehuis tot zijn beschikking heeft wordt hij geacht alleen inwoner te zijn van de Staat waarmee zijn persoonlijke en economische betrekkingen het nauwst zijn (middelpunt van zijn levensbelangen); Indien niet kan worden bepaald in welke Staat hij het middelpunt van zijn levensbelangen heeft of indien hij in geen van de Staten een duurzaam tehuis ter beschikking heeft, wordt hij geacht alleen inwoner te zijn van de Staat waar hij gewoonlijk verblijft; Indien hij in beide Staten of in geen van beide gewoonlijk verblijft, wordt hij geacht alleen inwoner te zijn van de Staat waarvan hij onderdaan is; (...).”
- 6 Vergelijk HR 24 juni 1959, BNB 1959/291.
- 7 Zie o.a. HR 29 maart 1944, B. 7821 en HR 15 november 1995, nr. 29138, BNB 1996/38.

- 8 Invoeringswet Wet IB 2001 (Stb. 2001,1).
- 9 Zie hoofdstuk 2.
- 10 Zo'n 'nieuw feit' was in 2000/2001 niet vereist als de belastingplichtige 'te kwader trouw' was. Die uitzondering zag op gevallen waarin de belastingplichtige de Belastingdienst juiste inlichtingen had onthouden of opzettelijk onjuiste inlichtingen had verstrekt (HR II juni 1997, nr. 32299, BNB 1997/384). De gegevens waarover de Onderzoekscommissie beschikt, laten niet toe daarover een uitspraak te doen.
- 11 HR 14 februari 2003, nr. 37063, BNB 2003/175.

NOTEN HOOFDSTUK 12

- 1 Tweede Kamer, Handelingen van 1 oktober 2015. 9-9-19 rechterkolom en 9-9-20 linkerkolom.
- 2 Ministerie van Veiligheid en Justitie, e-mailbericht van 6 november 2015 om 13.14 uur.
- 3 Ministerie van Veiligheid en Justitie, 'Haagse hectiek. Een incidentenstrategie voor Justitie'. Den Haag, maart 2006, blz. 3.
- 4 Idem, blz. 5.

BIJLAGEN

Bijlage 1

De onderzoeksoopdracht

De onderzoeksoopdracht bestaat in de eerste plaats uit het Instellingsbesluit van 1 mei 2015.

Daarna is de Onderzoekscommissie, op verzoek van de vaste Kamercommissie van Veiligheid en Justitie, gevraagd in het onderzoek te betrekken wat de minister-president en de overige bewindspersonen wisten over de bedragen die betrekking hebben op de ontnemingsschikking. Het betreft hier een brief van de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie van 4 juni 2015 en een brief van de minister van 8 juni 2015.

Ten slotte heeft de minister van Veiligheid en Justitie de Onderzoekscommissie gevraagd in haar onderzoek te betrekken de vondst door de Erfgoedinspectie van betaalgegevens van en financiële stukken over de ontnemingschikking. Het betreft een brief van de minister van 16 juli 2015, met een aantal bijlagen, waaronder de betaalgegevens.

Besluit van de Minister van Veiligheid en Justitie van 1 mei 2015, houdende instelling van de Onderzoekscommissie Ontnemingschikking (Instellingsbesluit Onderzoekscommissie Ontnemingschikking)

De Minister van Veiligheid en Justitie,

In overeenstemming met het gevoelen van de ministerraad,

Besluit:

Artikel 1. Begripsbepalingen

In dit besluit wordt verstaan onder:

- a. *Minister*: de Minister van Veiligheid en Justitie;
- b. *Commissie*: de commissie, bedoeld in artikel 2, eerste lid.

Artikel 2. Instelling en taak

1. Er is een onafhankelijke Onderzoekscommissie Ontnemingschikking.
2. De Commissie heeft tot taak, onderzoek te verrichten naar:
 - a) de schikkingsovereenkomst die is gesloten tussen het openbaar ministerie en Cees H. met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel;
 - b) de informatie die over deze schikking al dan niet beschikbaar was of is geweest bij de opeenvolgende bewindslieden, het openbaar ministerie en het Ministerie van (Veiligheid en) Justitie, een en ander in de periode 1993-2015;
 - c) de informatieverstrekking aan de Tweede Kamer;
 - d) het op andere wijze omgaan met en het op enige wijze bekendheid geven aan informatie over de schikkingsovereenkomst of de afwikkeling daarvan.
3. De Commissie beoordeelt de totstandkoming van de schikkingsovereenkomst in de ruimste zin, de opbouw van het bedrag, de afwikkeling van de overeenkomst, de instemming en de informatiepositie van het College van procureurs-generaal en de afstemming met de Belastingdienst, een en ander in het licht van het destijds geldende wettelijke kader. De Commissie toetst de door haar geconstateerde gebeurtenissen ook aan het huidige wettelijke kader en de huidige praktijk.
4. De Commissie is bevoegd gedurende het onderzoek aanvullende vragen te formuleren en deze te onderzoeken en beantwoorden, indien zij dat dienstig acht aan haar opdracht.
5. De Commissie is bevoegd, door tussenkomst van de Voorzitter van het College van procureurs-generaal de rijksrecherche te benaderen voor het doen van onderzoek.
6. Naar aanleiding van de bevindingen en conclusies kan de Commissie aanbevelingen doen, die mede betrekking kunnen hebben op het huidige wettelijke kader en de toepassing daarvan.

Artikel 3. Samenstelling, benoeming, ontslag

1. De Commissie bestaat uit een voorzitter en drie andere leden.
2. Tot voorzitter van de Commissie wordt benoemd: mr. dr. M. Oosting.
3. Tot leden van de Commissie worden benoemd:
 - mr. F.G. Bauduin,
 - mr. J.W. van den Berge en
 - prof. mr. M.J. Borgers.
4. De benoeming geschiedt voor de duur van de werkzaamheden van de Commissie.
5. Bij tussentijds vertrek van de voorzitter of een ander lid kan de Minister een andere voorzitter c.q. een ander lid benoemen.

6. De voorzitter en de overige leden kunnen worden geschorst en ontslagen door de Minister.

Artikel 4. Instellingsduur

1. De Commissie wordt ingesteld met ingang van de datum van inwerkingtreding van dit besluit.
2. De Commissie wordt opgeheven vier weken nadat het eindrapport is uitgebracht, behoudens voor zover de Commissie nog wordt verzocht toelichting te geven op het eindrapport.

Artikel 5. Secretariaat

1. De Commissie voorziet zelf in haar secretariaat.
2. Het secretariaat is voor de uitvoering van zijn taak uitsluitend verantwoording schuldig aan de voorzitter van de Commissie.
3. De Minister draagt, op verzoek van de voorzitter van de Commissie, zorg voor de nodige voorzieningen ten behoeve van de werkzaamheden van de Commissie.

Artikel 6. Werkwijze

1. De Commissie stelt haar eigen werkwijze vast.
2. De Commissie kan zich door andere personen doen bijstaan voor zover zij dat voor de vervulling van haar taak nodig acht.
3. De Commissie stelt een protocol vast over de wijze waarop zij het onderzoek uitvoert, waaronder in ieder geval over de wijze waarop zij personen hoort en daarvan verslag doet.
4. De Commissie bepaalt welke bevindingen zij, in het kader van hoor en wederhoor, voorlegt aan personen of instanties die door deze bevindingen worden geraakt of die daartegen bedenkingen zouden kunnen hebben.

Artikel 7. Inwinnen van inlichtingen; medewerkingsplicht ambtenaren

1. De Commissie is bevoegd zich voor het inwinnen van inlichtingen te wenden tot personen en instellingen en hen te verzoeken die medewerking te verlenen die redelijkerwijs nodig is voor de uitvoering van het onderzoek.
2. Het Ministerie van Veiligheid en Justitie, het openbaar ministerie en het Ministerie van Financiën, met inbegrip van de Belastingdienst, verlenen de Commissie de verlangde medewerking, voor zover deze samenhangt met de ambtelijke taak en binnen de van toepassing zijnde wettelijke kaders. De Commissie krijgt toegang tot alle informatie die zij nodig heeft, met inachtneming van de protocollen die daartoe tussen de Commissie en de betrokken instanties worden opgesteld.
3. De Commissie zal zich over de aan haar geboden medewerking verantwoorden in het onderzoeksrapport.

Artikel 8. Erfgoedinspectie

Ambtenaren van het Ministerie van OCW, werkzaam bij de Erfgoedinspectie, voeren een inspectie uit naar de naleving van de Archiefwet. De bevindingen van de inspectie worden door de Minister van OCW ter beschikking gesteld aan de Minister van Veiligheid en Justitie ten behoeve van het onderzoek van de Commissie.

Artikel 9. Eindrapport, tussenrapporten

1. De Commissie brengt uiterlijk 31 december 2015 haar eindrapport uit aan de Minister.
2. De Commissie kan desgewenst een of meer tussenrapporten uitbrengen.

Artikel 10. Vergoeding.

De voorzitter en de andere leden van de Commissie ontvangen een vaste vergoeding per maand. De toepasselijke salarisschaal voor de voorzitter en de andere leden is schaal 18, trede 10, van bijlage B van het Bevoegdingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren 1984. De arbeidsduur van de voorzitter wordt

vastgesteld op 4/10 en die van de leden op 2/10 van een volledige taak.

Artikel 11. Kosten van de Commissie

1. De kosten van de Commissie komen, voor zover goedgekeurd, voor rekening van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Onder kosten worden in ieder geval verstaan:
 - a. de kosten voor de facilitairen van vergaderingen en voor secretariële ondersteuning,
 - b. de kosten voor het inschakelen van externe deskundigheid en het laten verrichten van onderzoek en
 - c. de kosten voor publicatie van rapportages.
2. De Commissie biedt zo spoedig mogelijk na haar instelling een begroting aan de Minister aan.

Artikel 12. Archiefbescheiden

1. Het archief van de Commissie wordt na afloop van het onderzoek overgebracht naar het archief van het Ministerie van Veiligheid en Justitie.
2. Het beheer vindt plaats met inachtneming van de door de Commissie in haar protocol aangegeven vertrouwelijkheid, waarover met de Commissie nadere afspraken kunnen worden gemaakt.

Artikel 13. Inwerkingtreding

1. Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van de Staatscourant waarin het wordt geplaatst en werkt terug tot en met 1 mei 2015.
2. Dit besluit vervalt vier werken na het uitbrengen van het onderzoeksrapport.

Artikel 14. Citeertitel

Dit besluit wordt aangehaald als: *Instellingsbesluit Onderzoekscommissie Ontnemingschikking*.

Dit besluit zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst en in afschrift worden gezonden aan de leden van de Commissie.

*De Minister van Veiligheid en Justitie,
G.A. van der Steur*

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Commissie V&J

Aan de minister van Veiligheid en Justitie
Ministerie van Veiligheid en Justitie
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Plaats en datum: Den Haag, 4 juni 2015
Betreft: Verzoek overbrengen aanvullende onderzoeksvraag Commissie Oosting
Ons kenmerk: 34000-VI-86/2015D21057

Geachte heer Van der Steur,

In de procedurevergadering van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie van 3 juni 2015 is gesproken over uw reactie op het verzoek van het lid Pechtold, gedaan tijdens de Regeling van Werkzaamheden van 19 mei 2015, over uitslatingen van de heer Teeven in het Parool over de deal met Cees H.

De commissie heeft besloten u te verzoeken de Commissie Oosting te verzoeken in haar onderzoek de vraagstelling mee te nemen wat de minister-president en de overige bewindspersonen wisten over de bedragen rond de deal met Cees H.

Bij dezen breng ik u het besluit van de commissie over.

Hoogachtend,

de griffier van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie,

A.E.A.J. Hessing-Puts

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T. 070-3182211
E. cie.vj@tweedekamer.nl

Ministerie van Veiligheid en Justitie

> Retouradres Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Bureau Secretaris-
Generaal**
BSG

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/venj

Ons kenmerk
653514

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 8 juni 2015
Onderwerp VKC verzoek Commissie Oosting

In de procedurevergadering van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie van 3 juni 2015 is gesproken over mijn reactie op het verzoek van het lid Pechtold, gedaan tijdens de Regeling van Werkzaamheden van 19 mei 2015, over uitspraken van de heer Teeven in het Parool over de deal met Cees H. De commissie vraagt mij de Commissie Oosting te verzoeken in haar onderzoek mee te nemen de vraagstelling wat de minister-president en de overige bewindspersonen wisten over de bedragen rond de deal met Cees H. Ik heb het verzoek van uw Kamer inmiddels doorgeleid aan de Commissie Oosting.

De Minister van Veiligheid en Justitie,

G.A. van der Steur

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de
Onderzoekscommissie Ontnemingschikking
Dr. Mr. M. Oosting
Postbus 556
2501 CN Den Haag

**Bureau Secretaris-
Generaal**
BSG

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/venj

Contactpersoon
Nicoline van der Arend

Datum 16 juli 2015
Onderwerp Aanvullend materiaal

Ons kenmerk
668321

Bijlagen
2

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermijden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Geachte heer Oosting,

Zoals in het Instellingsbesluit van de Onderzoekscommissie is neergelegd, doet de Erfgoedinspectie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap onderzoek naar het archiefbeheer bij de organisaties die betrokken zijn geweest bij de ontnemingschikking Cees H. Op 8 juli jl. heeft de Inspectie bij het Centraal Archief aan de Joan Muyskenweg te Amsterdam financiële stukken aangetroffen over de transactie van ruim 4 miljoen gulden naar een bankrekening van de advocaat van Cees H. De stukken zijn aangetroffen in een strafdossier uit 1996 ter zake een ontsnappingspoging van Cees H.

Conform hetgeen in het Instellingsbesluit is neergelegd doe ik u hierbij de stukken toekomen naar aanleiding van de vondst. Ik verzoek u de vondst van deze stukken en de stukken zelf bij uw onderzoek te betrekken.

Hoogachtend,
De Minister van Veiligheid en Justitie,

G.A. van der Steur

Openbaar Ministerie

College van procureurs-generaal

Voorzitter

Postadres: Postbus 20305, 2500 EH Den Haag

Minister van Veiligheid en Justitie
D.t.v. mw. drs. M.Y. Voslamber
Postbus 20301
2500 EH 'S-GRAVENHAGE

Bezoekadres:

Prins Clauslaan 16
2595 AJ Den Haag
Telefoon +31 (0)88 699 1100
Telefax +31 (0)88 699 0164

Uitsluitend per e-mailbericht aan m.y.voslamber@minvsnj.nl

Onderdeel
Contactpersoon
Doorkiesnummer(s)
Datum
Ons kenmerk
Bijlage(n)
Onderwerp

Bestuurlijke en juridische zaken

██████████

██████████

15 juli 2015

PaG/BJZ/48072

Financiële documenten (7 pagina's)

Aangetroffen financiële documenten Cees H ██████████

Bij beantwoording de
datum en ons kenmerk
vermelden. Wilt u slechts
één zaak in uw brief
behandelen.

Geachte heer Van der Steur,

Naar aanleiding van de politieke afloop van het dossier omtrent de afwikkeling van de schikking met Cees H ██████████ heeft de Erfgoedinspectie van het Ministerie van OC&W de opdracht gekregen om de naleving van de Archiefwet te inspecteren. Deze inspectie vindt plaats bij de verantwoordelijke overheidsorganisaties die bij de vorming en het beheer van het schikkinings/ontnemingsdossier inzake Cees H ██████████ betrokken zijn.

Naar aanleiding van deze opdracht hebben de inspecteurs van de Erfgoedinspectie op 13 juli 2015 aan de directeur bedrijfsvoering van het parket Amsterdam het volgende meegedeeld. Tijdens het onderzoek gedaan in het Centraal archief aan de Joan Muyskenweg te Amsterdam, een dienst die valt onder de bedrijfsvoering van de rechtbank, zijn financiële stukken gevonden over de transactie van ruim 4 miljoen gulden, die in 2001 overgemaakt zou zijn naar een rekening, bestemd voor Cees H ██████████. Een kopie van de aangetroffen stukken treft u bijgaand aan.

Onder deze stukken bevindt zich ook een rekeningoverzicht van de Rabobank, waarin een aantal bedragen met betrekking tot de zaak H ██████████ is gemarkeerd. Het document waarin de transactie vermeld staat (op de laatste bladzijde van de bijlage) is een afdruk van het vroegere boekhoudsysteem van het Openbaar Ministerie, waarin vermeld staat dat een bedrag van 4.710.627,18 gulden is overgemaakt aan "Doedens" inzake "C.J. H ██████████".

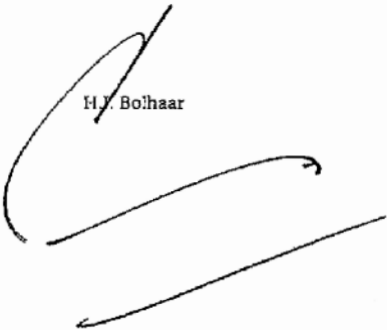
De stukken zijn door de Erfgoedinspectie aangetroffen in het strafdossier over een ontsnappingspoging van Cees H. (de zogenaamde "Semtex-zaak"). Deze strafzaak stond in geen enkel verband met de strafzaak waarin de ontnemingschikking is afgesloten.

Thans wordt nog onderzocht waarom de stukken zich in het Semtex-dossier bevonden en deze stukken niet eerder — toen het parket in april/mei 2014 alle relevante stukken van dit dossier opvroeg — zijn aangetroffen. Zodra hierover meer duidelijk is, zal ik u nader berichten.

Ik vertrouw er op u hiermee, voor dit moment, voldoende te hebben geïnformeerd.

Het College van procureurs-generaal

H.J. Boelhaar

BINNENGEKOMEN GELDEN IN DE ZAAK C.J. H. —

PARKETNUMMER	DATUM	BEDRAG	
1301702393	04,07,2001	fl	439.333,45
		fl	1.379.893,43
	09,07,2001	fl	629.302,45
	31,08,2001	fl	2.855.061,49
	06,11,2001	fl	54.841,28
	TOTAAL	fl	5.358.432,10

IN DE OMSCHRIJVING VAN HET LAATST INGEKOMEN BEDRAG:

POUR SOLDE ET CLÔTURE DU DOSSIER

Dus waarschijnlijk laatste overboeking !!!

REKENINGAFSCHRIJF

Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A.
Postbus 17100, 3500 HG UTRECHT

Telefoon : 030 2163372-3380
Fax : 030 2163370
Telek : 4001 RABONL
SWIFT : RABONL21

rekeningnummer : 1923.25.720
rekeninghouder : DS 521 ARRONDISSEMENT AMSTERDAM
muntsoort : HLB NEDERLANDSE GULDEN

Utrecht, 04 JUL 2001

nr. 23

blad

boekingsomschrijving	gegevens rekening	omschrijving	datum	debet	credit
		TRANSPORT VAN BLAD 2		1.906.037,90	9.329,1
RG-782784-28844	F. VAN LAESCHOT BANKIERS (LUXEMBOURG) S.A.	BOERSPR. BEDRAG: EUR 199.368,83 KOEFSBID: 454782816 GERECHTIGDE LUKS 01 288AM 43.017823,43 CC BIDR OPDR: EUR 199.368,83	04 JUL		439.333,7
				1.906.037,90	926.146,7

Rabobank

Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam onder nummer 120863

REKENINGAFSCHRIJF

Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A.
Postbus 17100, 3500 HG UTRECHT

Telefoon : 030 2163372-3380
Fax : 030 2163370
Telek : 4001 RABONL
SWIFT : RABONL21

rekeningnummer : 1923.25.720
rekeninghouder : DS 521 ARRONDISSEMENT AMSTERDAM
muntsoort : HLB NEDERLANDSE GULDEN

Utrecht, 04 JUL 2001

nr. 11

blad

boekingsomschrijving	gegevens rekening	omschrijving	datum	debet	credit
		TRANSPORT VAN BLAD 3		1.906.037,90	526.146,7
RG-010784-08056	F. VAN LAESCHOT BANKIERS (LUXEMBOURG) S.A.	BOERSPR. BEDRAG: EUR 626.146,36 KOEFSBID: 454782816 GERECHTIGDE DIERSTW AMSTERDAM DEBITOPDR: EUR 626.146,36	04 JUL		1.379.893,7
				1.906.037,90	1.906.037,7

Rabobank

Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam onder nummer 129563

TOTAAL VAN DE HUIJTES

1.906.037,90

1.906.037,7

REKENINGAFSCHRIJF

Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A.
Postbus 17100, 3500 HG UTRECHT

Tel: 030 2103372-3380
Fax: 030 2103378
Tele: 40061 RABONL
SWIFT: RABONL2U

rekeningnummer: 1923.25.725
rekeninghouder: BS 521 ABRONDISSEMENT AMSTERDAM
muntsoort: HLD NEDERLANDSE GULDEN

Utrecht, 09 JUN 2001

nr 133

blad 1

boekingsidentificatie	legerekening	omschrijving	valuta	debet	credit
RE-010739-25547	F. VAN LAÏSCHEOT BANKIERS (LUXEMBOURG) S.A.	TRANSPORT VAN BLAD 2 DONSOPR. BEGRAD: EUR 208.565,00 KURSE: 137017025,93 GEBRECHTELIJKE DIENSTEN AMSTERDAM 137017025,93 CC BEMK. OPOT: EUR 208.565,00	09 JUN	672.547,21	6.746,51
TOTAAL VAN DE MUTATIES				672.547,21	672.547,2

Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam onder nummer: 128503

Rabobank

TOTAAL VAN DE MUTATIES

672.547,21

672.547,2

REKENINGAFSCHRIJF

Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A.
Postbus 17100, 3500 HG UTRECHT

Tel: 030 2103372-3380
Fax: 030 2103378
Tele: 40061 RABONL
SWIFT: RABONL2U

rekeningnummer: 1923.25.725
rekeninghouder: BS 521 ABRONDISSEMENT AMSTERDAM
muntsoort: HLD NEDERLANDSE GULDEN

Utrecht, 31 AUG 2001

nr.

blad

boekingsidentificatie	legerekening	omschrijving	valuta	debet	credit
RE-010851-04757	F. VAN LAÏSCHEOT BANKIERS (LUXEMBOURG) S.A.	TRANSPORT VAN BLAD 2 DONSOPR. BEGRAD: EUR 1.295.570,42 KURSE: 137017025,93 GEBRECHTELIJKE DIENSTEN AMSTERDAM 137017025,93 BEMK. OPOT: EUR 1.295.570,42	31 AUG	2.997.686,36	9.364
TOTAAL VAN DE MUTATIES				2.997.686,36	9.364

grootboek
137017025,93
Rabobank
31082001
Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam onder nummer: 128503

Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam onder nummer: 128503

Rabobank

TOTAAL VAN DE MUTATIES

2.997.686,36

9.364

REKENINGAFSCHRIJF

Doopscheide Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A.
Postbus 17130, 3560 HG UTRECHT

Telefoon 030 2192374-3350
Fax 030 21 62316
Telex 4061 RABONL
SWIFT RABO NL2U

Rekeningnummer 1923.25.778
Rekeninghouder DS 521 ARBOHUISSEMENT AMSTERDAM
muntsoort HLG NEDERLANDSE GULDEN

Utrecht, 06 nov 2001 0121
bladz 01

boeking identifice	rekeningnaam	omschrijving	valuta	bedrag	saldo
		TRANSPORT VAN GLAS 3			156.956,81
RE 01106-27762	REKENING 1923.25.778 DS 521 ARBOHUISSEMENT AMSTERDAM	REKENINGNUMMER 24.895.89 REKENINGHOUDER ARBOHUISSEMENT AMSTERDAM POSTBUS 17130 UTRECHT REKENINGNUMMER 24.895.89	06 NOV	9140000 Tw. 0017023193	56.601,1
				De old. 08.11.2001	

Ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam onder nummer: 125383

Rabobank

TOTAAL VAN DE MUTATIES

156.956,81

156.956,81

Voor Intern gebruik in het kader van de inspectie naar de naleving van de Archiefwet in de Ontnemingschikking Cees H.

Verslag van bevindingen dossieronderzoek op 8 juli 2015

Op woensdag 8 juli hebben we de door ons opgevraagde dossiers bij het Centraal Archief op de Johan Muyskenweg 25a, Amsterdam, doorgenomen. We hadden met betrekking tot Cees H. alle ons bekende dossiers opgevraagd.

23.002501.84 = hoger beroep eerste veroordeling
13.0170023.93 = hash-zaak in eerste aanleg
23.001779.94 = hash-zaak in hoger beroep
13.017030.94 = semtexzaak: betreft ontsnappingspoging in 1994

Na de aanvraag bij het centraal archief blijken niet alle door ons aangevraagde dossiers beschikbaar te zijn.

23.002501.84 is al overgebracht naar Noord-Hollands Archief
13.0170023.93 bevindt zich bij het parket Amsterdam
23.001779.94 bevindt zich bij het parket Amsterdam
13.017030.94 ligt voor ons klaar

Op 8 juli ligt er voor wat betreft Cees H. het dossier 13.017030.94 klaar. Dit dossier betreft de vervolging van Cees H. in de zaak mbt zijn ontsnappingspoging, de zgn. semtexzaak. Deze rechtszaak vond plaats in 1996. In het dossier treffen we ook stukken aan over de gratieverlening aan Cees H. in 2001 en stukken over de onderhandelingen tussen mr. Doedens en het OM over schikken en gratiering. Cees H. wordt veroordeeld in deze zaak. In dit dossier bevindt zich een aan elkaar geniet stapeltje van zeven stukken dat bestaat uit:

- een vel met daarop een optelling van een aantal posten 'binnengekomen gelden in de zaak Cees H.' die uitkomt op 5.358.432,10;
- vijf kopieën van uitdraaien van een overzicht van de rekening van het parket Amsterdam bij de RABO-bank. De uitdraaien dateren uit de zomer van 2001. Op de uitdraaien bevinden zich twee handgeschreven aantekeningen die zijn gedateerd in 2001 en zijn voorzien van een paraaf. De posten die Cees H. betreffen zijn in geel gehighlight op de uitdraaien;
- een uitdraai van een tabel uit een financieel registratiesysteem met daarop alle posten mbt parketnummer 13.017023.93 op de rekening van het parket. Deze uitdraai komt voor wat betreft de inhoud overeen met het grootboek printscreen dat wij herkennen uit het rapport van Ven] mbt tot het weer tot leven wekken van het systeem JUFIS (JUFAR?) in maart van dit jaar. De lay-out is echter anders. Dit is geen printscreen. Een van de posten betreft de storting van 4.710.627,18 gulden op de rekening van mr Doedens ten behoeve van Cees H. Op deze pagina staat een handgeschreven aantekening in turquoise inkt: *'t laatste bedrag op dit overzicht nog niet geboekt. Zoals u ziet waren de bedragen al verrekend.* De aantekening is voorzien van een paraaf.

De functie en datum van deze stukken kunnen wij niet volledig duiden. We hebben de vondst gemeld aan de directeur Bedrijfsvoering van het OM Amsterdam omdat we het mogelijk achten

dat een stuk over de verantwoording van de betaling van 4,7 miljoen aan Cees H. al die tijd in het archief aanwezig is geweest.

~~_____~~ 15 juli 2015.

Openbaar Ministerie

College van procureurs-generaal

Voorzitter

Postadres: Postbus 20305, 2500 EH Den Haag.

Minister van Veiligheid en Justitie
Mr. G.A. Van der Steur
D.l.v. mw. drs. M.Y. Voslamber
Postbus 20301
2500 EH 'S-GRAVENHAGE

Bezoekadres:

Prins Clauslaan 16
2595 AJ Den Haag
Telefoon +31 (0)88 699 1100
Telefax +31 (0)88 699 0164

Onderdeel
Contactpersoon
Doorkiesnummer(s)
Datum
Ons kenmerk
Onderwerp

Bestuurlijke en Juridische zaken

16 juli 2015

PaG/BJZ/48080

Bevindingen in verband met later aangetroffen stukken C.

H [REDACTED]

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Geachte heer Van der Steur,

In aansluiting op mijn brief van 15 juli jl. (met kenmerk: PaG/BJZ/48072) in verband met het aantreffen van documenten door de Erfgoedinspectie van het Ministerie van OC&W, bericht ik u als volgt.

Op verschillende momenten, in april en mei 2014, heeft het parket Amsterdam getracht te beschikken over de strafdossiers van H [REDACTED] waaronder het eerder genoemde Semtex-dossier waarin de financiële stukken uiteindelijk zijn aangetroffen.

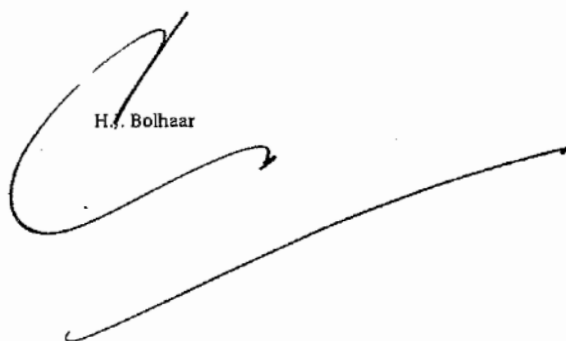
Dit (Semtex)dossier zou opgeslagen moeten zijn in het centrale archief te Amsterdam dat door de zittende magistratuur wordt beheerd. Verzoeken van het parket aan het archief om dit strafdossier op te sturen, werden telkenmale beantwoord met de opmerking dat het dossier zich *niet* in het archief bevond.

Gelet op het belang van de zaak heeft een medewerker van het parket Amsterdam in mei 2014 expliciet aan de manager van het archief gevraagd om na te gaan of het dossier zich echt niet in het archief bevond. Ook toen is het bewuste dossier niet door het parket ontvangen.

Het is voor het Openbaar Ministerie niet verklaarbaar waarom het dossier wel door datzelfde archief nu aan de Erfgoedinspectie beschikbaar is gesteld.

Ik vertrouw er op u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Het College van procureurs-generaal

H.J. Bolhaar

Bijlage 2
Chronologie

16 november 1984

De rechtbank Utrecht veroordeelt H. tot acht jaar gevangenisstraf en 50.000 gulden geldboete (de coke-zaak).

27 juni 1985

Het gerechtshof Amsterdam veroordeelt H. tot een gevangenisstraf van negen jaar (de coke-zaak).

2 september 1985

H. ontsnapt uit de Bijlmerbajes.

Eind 1989

H. (alias Anthony Cassidy) vraagt Marius van der V. een appartement in Antwerpen te huren.

15 november 1990

Aankoop woning in Oude Wetering.

4 januari 1991

Aanhouding van een kraanmachinist en enkele bemanningsleden van de *Coral Sea 11* in de Oranjestad in Amsterdam.

8 februari 1991

De officier van justitie in Breda start een strafrechtelijk onderzoek naar *Femis Anguilla Limited*. *Femis* heeft een filiaal in Baarle-Nassau, waar H. twee coderekeningen heeft.

Juni 1992

H. en zijn vriendin betrekken een appartement in de Hoogstraat 69 in Antwerpen, eigendom van de *Sagitta Familienstiftung* in Liechtenstein.

26 april 1993

H. wordt, samen met zijn vriendin, in hun woning in Oude Wetering gearresteerd. Het Openbaar Ministerie verdenkt H. en een aantal andere personen van handel in verdovende middelen in de periode tussen 1 oktober 1988 en 26 april 1993. H. zou een leidende rol vervullen in de *Octopus*-organisatie.

Van 26 april tot 10 september 1993

Het Openbaar Ministerie legt beslag op goederen en bankrekeningen die aan H. worden toegeschreven. Op twee Luxemburgse bankrekeningen staat op dat moment ongeveer 3,5 miljoen gulden.

7 januari 1994

De officier van justitie vordert ontneming van 500 miljoen gulden van H. Dit aan de hand van een inschatting van het Openbaar Ministerie van het met drugshandel verkregen financieel voordeel van H. In de berekening staat ook een bedrag van 4,5 miljoen gulden waarop beslag is gelegd.

8 april 1994

De FIOD berekent dat de opbrengst van de hasj-handel 498.000.000 gulden is en dat met de investeringen die kunnen worden gerelateerd aan H. 46.925.000 gulden gemoeid zou zijn.

6 mei 1994

H. wordt veroordeeld door de rechtbank Amsterdam tot een gevangenisstraf van vier jaar (hasj-zaak).

14 juni 1994

Conclusie van eis van officier van justitie Teeven, namens Wortel: het wederrechtelijk genoten voordeel van H. (en de organisatie) kan worden gesteld op 307.970.000 gulden. De waarde van het beslag op zaken en tegoeden van H. is 5.085.700 gulden.

20 oktober 1994

H. doet een ontsnapingspoging (met schade) met semtex.

18 november 1994

H. wordt vanwege zijn status als vluchtgevaarlijk naar de (tijdelijke) EBI in Vught overgebracht, waar hij met een korte onderbreking blijft tot 1 oktober 1999.

29 november 1994

De rechtbank Amsterdam oordeelt dat nader strafrechtelijk financieel onderzoek noodzakelijk is.

15 december 1994

De FIOD maakt een nieuwe berekening: 21.682.063 gulden aan vermogensbestanddelen. Op een aantal tegoeden bij banken en het appartement in Antwerpen, in totaal ter waarde van 4.693.595 gulden, is beslag gelegd.

17 februari 1995

H. wordt in hoger beroep veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf (de hasj-zaak).

21 mei 1995

Teeven bezoekt op diens verzoek H. in de (tijdelijke) EBI.

22 mei 1995

Teeven vraagt Doedens of H. bereid is om met hem te praten. H. zou volgens Teeven een belastende verklaring kunnen afleggen over Johan V.

14 augustus 1995

Het Openbaar Ministerie (Teeven, Witteveen, Vrakking) sluit overeenkomst met Ad K. in de zaak-Johan V.

15 augustus 1995

Doedens reageert naar Teeven dat H. onder voorwaarden wil praten in de zaak-Johan V.

15 augustus 1995

De moeder van H. overlijdt. H. krijgt geen toestemming om de begrafenis van zijn moeder bij te wonen.

17 augustus 1995

Teeven laat Doedens schriftelijk weten niet op de voorwaarden van H. in te gaan.

24 april 1996

Het Openbaar Ministerie (Witteveen, Teeven, Vrakking) sluit overeenkomst met Fouad A. in de zaak-Johan V.

25 juni 1996

Veroordeling van H. tot twee jaar vanwege overtreding van de *Wet wapens en munitie* bij zijn uitbraakpoging (de semtex-zaak). Tegen dit vonnis stelt H. geen hoger beroep in.

22 augustus 1997

H. heeft een periode van bijna drie jaar (1.007 dagen) in de EBI erop zitten. H. krijgt een minder streng detentieregiem. Eerst in De Geniepoort in Alphen aan den Rijn, daarna in OverMaze in Maastricht tot 10 februari 1998. In totaal 171 dagen.

10 februari 1998

H. wordt teruggeplaatst naar de EBI in Vught, omdat in Maastricht rekening wordt gehouden met een nieuwe ontsnappingspoging. Dit keer tot 1 oktober 1999: 597 dagen.

Begin maart 1998

Doedens laat Teeven weten te willen onderhandelen over schikking in ruil voor vervroegde vrijlating.

3 maart 1998

Schadeclaim vanwege de ontsnappingspoging met semtex.

30 mei 1998

De laatste strafzaak tegen Johan V. is onherroepelijk geworden na het arrest van het gerechtshof Amsterdam.

19 juni 1998

Doedens stuurt Teeven schriftelijk een schikkingsvoorstel.

22 juni 1998

Teeven stuurt Doedens een ondertekend tegenvoorstel.

22 juni 1998

Doedens laat, naar eigen zeggen, telefonisch weten dat alle partijen hebben getekend.

6 juli 1998

Teeven laat Doedens weten dat ook de waarnemend plaatsvervangend procureur-generaal toestemming moet geven voor de schikking, omdat deze belast is met de executie van de gevangenisstraf van negen jaar in de coke-zaak.

7 juli 1998

Doedens laat Teeven schriftelijk weten dat de gratie waarvoor partijen getekend hebben 'ingehend onverwijld' het volledige strafrestant 'betreffende alle strafzaken van cliënt' betreft.

3 september 1998

Doedens dreigt met een kort geding indien de plaatsvervangend procureur-generaal niet akkoord gaat.

19 oktober 1998

Doedens, H. en Teeven overleggen op het arrondissementsparket Amsterdam, waarbij uitgangspunten voor verdere onderhandelingen worden geformuleerd.

21 oktober 1998

Teeven reageert schriftelijk naar Doedens dat hij het overeengekomen juist heeft weergegeven, met die uitzondering dat op 22 juni 1998 geen overeenkomst tot stand is gekomen. Teeven heeft nooit een akkoordverklaring van Doedens ontvangen. Verder zegt Teeven toe z'n best te doen om H. uit de EBI te krijgen.

13 november 1998

Teeven stuurt een brief aan Meldpunt GRIP: Teeven geeft aan dat hij H. niet (extreem) vluchtgevaarlijk acht of de indruk heeft dat H. zou willen ontsnappen. Teeven verzoekt daarop het regiem te heroverwegen en te bespreken in de selectiecommissie.

Teeven stuurt ook een brief aan Doedens dat de onderhandelingen binnen het Openbaar Ministerie nog niet zijn afgerond.

8 januari 1999

Kuijpers doet nieuw voorstel. De situatie in de EBI wordt voor H. nijpend en H. krijgt de indruk dat wachten op de plaatsvervangend procureur-generaal zinloos is. H. doet daarom een voorstel voor een 'nieuwe' afspraak, inhoudende elementen waarover Teeven persoonlijk zeggenschap heeft, mits Teeven afziet van verder procederen in de ontnemingszaak.

15 januari 1999

Kuijpers vraagt of H. bij de begrafenis van zijn vader aanwezig kan zijn. Verzoek wordt afgewezen.

20 april 1999

Doedens doet een schriftelijk voorstel aan Teeven waarin hij aangeeft dat H. op dat moment een straf uitzit van negen jaar voor de coke-zaak, dat die zaak in december 2000 zou zijn uitgediend, waarna nog de opvolgende twee jaar de gevangenisstraf in de semtex-zaak zou worden geëxecuteerd.

Eind april 1999

Teeven breekt onderhandelingen af.

15 juni 1999

Doedens verzoekt de minister van Justitie Korthals het Openbaar Ministerie te houden aan de overeenkomst van 22 juni 1998, onder dreiging van een kort geding, waartoe op 15 november 1999 de Staat ook daadwerkelijk wordt gedaagd.

17 juni 1999

De Telegraaf bericht over de brief van Doedens.

18 juni 1999

De Wijkerslooth en de landsadvocaat concluderen negatief over koppeling tussen ontneming en strafkorting.

21 juni 1999

Hoofdofficier van justitie Vrakking meldt in zijn ambtsbericht aan het college van procureurs-generaal dat 'de geschatte waarde [...] van in beslag genomen banktegoeden, geldbedragen, sieraden en onroerende goederen' 7.370.200 gulden bedraagt. Dit bedrag is ontleend aan de conclusie van eis van 14 juni 1994, maar heeft betrekking op dan getraceerde vermogensbestanddelen.

22 juni 1999

Het college van procureurs-generaal zendt het ambtsbericht van Vrakking door naar de minister, maar plaatst een kritische noot: 'Het College is van oordeel dat de onderhandelingen een onwenselijke inhoud hebben gehad en heeft de hoofdofficier van justitie te Amsterdam, met het oog op de toekomst, hierop aangesproken.'

De landsadvocaat laat zich eveneens kritisch uit over het verloop van de onderhandelingen.

23 juni 1999

De minister antwoordt afwijzend op het verzoek van de raadsman van H.

22 juli 1999

De zus van H. doet een verzoek tot gratie.

4 augustus 1999

Het ministerie van Justitie zet de procedure in werking om het gratieverzoek van adviezen te laten voorzien. Het gaat daarbij – aldus een toelichting van de zus van H. die op 2 september 1999 is gedateerd – om de semtex-zaak van 25 juni 1996 parketnummer 13-017020-94.

31 augustus 1999

Verzoek om betaling van 41.645,57 gulden voor de schade van de ont-snappingspoging.

12 september 1999

H. doet zelf een gratieverzoek:

‘Ik heb totaal 5 jaren in de EBI gezeten. Dat gold als dubbele jaren. Beide ouders verloren in die tijd, geen kans gehad afscheid te nemen. Zit nu een oude straf van 1985 uit. Kinderen hoewel groot missen mij erg. Officier mr. Teeven heeft mij beloofd positief te reageren op eventueel gratieverzoek.’

1 tot 22 oktober 1999

H. wordt overgeplaatst van de EBI in Vught naar de PI Almere.

22 oktober 1999 tot 12 juli 2000

H. wordt overgeplaatst naar een gespecialiseerde afdeling van de PI Scheveningen, unit 4 BIBA.

19 januari 2000

Swagerman neemt contact op met Hulsenbek, die de inhoud van het gesprek met Swagerman vastlegt in een notitie voor het college van procureurs-generaal. Hulsenbek krijgt het verzoek in te stemmen met een transactie in de zaak-H.

26 januari 2000

De zaak-H. wordt besproken in een vergadering van het college van procureurs-generaal. De Wijkerslooth deelt mee dat de minister tegen een schikking is als daarin ook sprake is van straffekorting. Het college heeft geen bezwaar tegen een ontnemingsschikking sec, mits aan twee voorwaarden wordt voldaan: overleg met de Belastingdienst en advies van het BOOM.

27 januari 2000

Ter voorbereiding op het advies van BOOM vindt er een gesprek plaats tussen het BOOM, Teeven en Swagerman. Teeven en Swagerman geven aan dat nader financieel onderzoek inzake de ontnemingsvordering nooit heeft plaatsgevonden omdat de kans op succes zeer gering was. Er is reeds overeenstemming bereikt over een schikking van 750.000 gulden, onder de voorwaarde dat het college zou instemmen.

4 februari 2000

Het BOOM brengt advies uit. Het beslag op de vermogensbestanddelen van H. ter waarde van 5.085.700 gulden zou volgens het BOOM in waarde zijn gedaald tot twee miljoen gulden. Er zijn geen onderliggende stukken.

15 februari 2000

Het college van procureurs-generaal gaat akkoord met het ontnemingsbedrag van 750.000 gulden zonder te beschikken over de tekst van het concept van de ontnemingsschikking.

25 februari 2000

Conceptontnemingsschikking van Swagerman en Teeven naar Kuijpers.

20 maart 2000

Teeven schort executie vonnis in de semtex-zaak op vanwege gratieverzoek.

15 juni 2000

Doedens en H. tekenen de schikkingsovereenkomst, op briefpapier van het advocatenkantoor van Doedens. Daarin is opgenomen dat de Belastingdienst wordt buitengesloten. De overeenkomst regelt het terugbetalen van het verschil tussen de uit Luxemburg te ontvangen gelden en het schikkingsbedrag aan H.

27 juni 2000

Bij Koninklijk Besluit van 27 juni 2000, nummer 00.003852, wordt H. een deel, groot achttien maanden, van de gevangenisstraf van negen jaar voor de coke-zaak kwijtgescholden.

12 juli 2000

H. wordt overgeplaatst naar de PI De Geniepoort te Alphen aan den Rijn.

14 juli 2000

Swagerman en Teeven vragen het BOOM nog om bevestiging van het eerdere advies. Hoofd van het BOOM laat weten dat hij zich inhoudelijk kan verenigen met de conceptovereenkomst van 15 juni 2000.

28 juli 2000

H. wordt in vrijheid gesteld.

Juli/augustus 2000

De waarnemend voorzitter van het college van procureurs-generaal, Van Daalen, stemt mondeling in met de ontnemingsschikking.

17 augustus 2000

Ondertekening van de ontnemingsschikking door Swagerman en Teeven.

22 november 2000

Gratieverzoek van Doedens voor de semtex-zaak. Hij doet dat namens H. zelf, die volgens Doedens ‘momenteel wonende te Hoofddorp’ is.

16 maart 2001

Bij Koninklijk Besluit van 16 maart 2001, nr. 01.001313, wordt H. een deel, groot één jaar van de gevangenisstraf van twee jaar in de semtex-zaak kwijtgescholden.

4 en 11 juli en 31 augustus 2001

Stortingen vanaf rekeningen van *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* op rekening arrondissement Amsterdam.

7 september 2001

Een bedrag van 4.710.627,18 gulden wordt overgemaakt van de rekening arrondissement Amsterdam: 0192325728 DS 521 onder vermelding van: C.J. [H.] parketnummer: 13/017023/93. Het bedrag wordt op maandag 10 september 2001 bijgeschreven op de derdengeldrekening van advocatenkantoor Doedens.

22 februari 2002

Reporter besteedt aandacht aan de tegenvallende opbrengst van de plukze-wetgeving.

1 maart 2002

De Tweede Kamerleden Rietkerk en Van de Camp stellen over de uitzending van *Reporter* vragen aan de minister van Justitie. Een van deze vragen luidt: ‘Is het waar dat drugs crimineel Cees H. van de 498 miljoen gulden winst slechts een paar ton aan Justitie moest betalen en als gevolg van een schikking en andere afspraken buiten de rechter om, verder vrijuit kan gaan, waardoor in de straf is gesneden? Was u hiervan op de hoogte en komt dit vaker voor?’

15 april 2002

Minister Korthals antwoordt: ‘Ik was op de hoogte van het feit dat er met betrokkenen schikkingsonderhandelingen werden gevoerd, maar niet van de uitkomsten ervan.’

21 november 2002

Het Openbaar Ministerie wordt niet-ontvankelijk verklaard in de vordering tot ontneming. Hiermee eindigt in formele zin de ontnemingsprocedure.

6 mei 2004

Bij een doorzoeking in een woning in Amsterdam vindt de politie een koffer met 91.260 euro. Op 1 juni 2004 meldt de raadsman van H. dat H. in deze woning een koffer met 95.000 euro zou hebben achtergelaten.

16 december 2004

H. verklaart dat het geld afkomstig zou zijn van een Zwitserse bankrekening waarop het Openbaar Ministerie beslag had gelegd in verband met de hasj-zaak.

26 juli 2005

De raadsman van H. verklaart ter zitting van de rechtbank Amsterdam dat H. over een in beslag genomen bedrag beschikt van 7 miljoen gulden dat H. heeft teruggekregen.

9 augustus 2005

De rechtbank Amsterdam gelast teruggave van de koffer met het geld aan H.

2013

Publicatie van het boek van Cees Koring over Doedens. In het boek komen H. en Teeven over de ontnemingsschikking aan het woord.

11 maart 2014

Nieuwsuur maakt details van de ontnemingsschikking bekend en wijst erop dat de Belastingdienst buiten de afspraken is gehouden.

11 maart 2014

De raadsman van H., Kuijpers, noemt een bedrag van ongeveer zes miljoen gulden dat H. zou hebben ontvangen.

13 maart 2014

Debat in de Tweede Kamer over het sluiten van *deals* met criminelen. Minister Opstelten noemt een bedrag van 1,25 miljoen gulden.

19 maart 2014

Gemeenteraadsverkiezingen

4 april 2014

In *de Volkskrant* beweert Doedens dat het om een bedrag van vijf miljoen gulden gaat.

23 april 2014

Start van een onderzoek naar de financiële afhandeling door Van Brummen.

6, 15 en 26 mei 2014

Van Brummen legt versies van zijn rapport voor aan het college van procureurs-generaal.

3 juni 2014

Brief minister van Veiligheid en Justitie met informatie over onderzoek Van Brummen, beantwoording openstaande vragen en vertrouwelijke inzage in rapport Van Brummen (ter inzage gelegd tot 30 juni 2014) (Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014 33750 VI, nr. 123).

30 oktober 2014

Schriftelijke vragen Van Nispen, Segers en Bernds-Jansen.

10 november 2014

Een anonieme brief over de hoogte van het bedrag zou aan de voorzitter van de Tweede Kamer zijn gestuurd.

17 december 2014

Beantwoording vragen Van Nispen c.s. (Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, Aangangsels van de Handelingen, nr. 839).

4 maart 2015

Tweede uitzending van *Nieuwsuur*, dit keer over de hoogte van het bedrag. *Nieuwsuur* bericht dat het gaat om een bedrag van 4.734.360,19 gulden.

8 maart 2015

In Jufis PO1 worden het bedrag en het bankrekeningnummer gevonden.

9 maart 2015

Brief minister van Veiligheid en Justitie met vertrouwelijke stukken: boom-advies van 4 februari 2000, rapport Van Brummen van 26 mei 2014, nader rapport Van Brummen van 9 maart 2015 en verslag van bevindingen van de zoekslag van 9 maart 2015 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015 34000-VI, nr. 70).

9 maart 2015 22:00 uur

Aftreden van de minister en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

10 maart 2015

Debat in de Tweede Kamer met de minister-president. Het Tweede Kamerlid Slob dient een motie in over een onafhankelijk onderzoek.

18 maart 2015

Provinciale Statenverkiezingen.

1 mei 2015

Brief minister van Veiligheid en Justitie met Instellingsbesluit Onderzoekscommissie Ontnemingschikking (Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015 34000VI, nr. 84).

19 mei 2015

Naar aanleiding van een artikel in *Het Parool* vraagt de Tweede Kamer de minister om op zijn beurt de Onderzoekscommissie te verzoeken 'de vraagstelling mee te nemen wat de minister-president en de overige bewindspersonen wisten over de bedragen rond de *deal* met Cees H.'

8 juli 2015

De Erfgoedinspectie vindt zeven documenten die betrekking hebben op betalingen die verband houden met de ontnemingschikking.

16 juli 2015

Brief minister van Veiligheid en Justitie over het vinden van deze betaalgegevens door de Erfgoedinspectie (Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015 34000 VI, nr. 103).

Bijlage 3
Relevante wetsartikelen

Artikel 36e Sr
Van 1 mei 1983 tot 1 maart 1993

1. Bij een rechterlijke uitspraak waarbij iemand wegens een strafbaar feit wordt veroordeeld, kan hem de verplichting worden opgelegd tot betaling aan de Staat van een geldbedrag ter ontneming van het geschatte voordeel dat hij door middel van of uit dat strafbare feit heeft verkregen. Onder voordeel is besparing van kosten begrepen.
2. De rechter kan het geldbedrag lager vaststellen dan het geschatte voordeel.
3. De maatregel kan tezamen met straffen en met andere maatregelen worden opgelegd.
4. De artikelen 24a-24c zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 36e Sr

Van 1 maart 1993 tot 1 september 2003

1. Op vordering van het openbaar ministerie kan bij een afzonderlijke rechterlijke beslissing aan degene die is veroordeeld wegens een strafbaar feit de verplichting worden opgelegd tot betaling van een geldbedrag aan de staat ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel.
2. De verplichting kan worden opgelegd aan de in het eerste lid bedoelde persoon die voordeel heeft verkregen door middel van of uit de baten van het daar bedoelde strafbare feit of soortgelijke feiten of feiten waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd, waaromtrent voldoende aanwijzingen bestaan dat zij door hem zijn begaan.
3. Op vordering van het openbaar ministerie kan bij een afzonderlijke rechterlijke beslissing aan degene die is veroordeeld wegens een misdrijf, waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd, en tegen wie als verdachte van dat misdrijf een strafrechtelijk financieel onderzoek is ingesteld, de verplichting worden opgelegd tot betaling van een geldbedrag aan de staat ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, indien gelet op dat onderzoek aannemelijk is dat ook andere strafbare feiten er op enigerlei wijze toe hebben geleid dat de veroordeelde wederrechtelijk voordeel heeft verkregen.
4. De rechter stelt het bedrag vast waarop het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat. Onder voordeel is de besparing van kosten begrepen. De waarde van voorwerpen die door de rechter tot het wederrechtelijk verkregen voordeel worden gerekend, kan worden geschat op de marktwaarde op het tijdstip van de beslissing of door verwijzing naar de bij openbare verkoop te behalen opbrengst, indien verhaal moet worden genomen. De rechter kan het te betalen bedrag lager vaststellen dan het geschatte voordeel.
5. Onder voorwerpen worden verstaan alle zaken en alle vermogensrechten.
6. Bij de bepaling van de omvang van het bedrag waarop het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat, worden aan benadeelde derden in rechte toegekende vorderingen in mindering gebracht.
7. Bij de oplegging van de maatregel wordt rekening gehouden met uit hoofde van eerdere beslissingen opgelegde verplichtingen tot betaling van een geldbedrag ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel.

Artikel 36e Sr
Vanaf 1 januari 2015
(zoals nu geldend)

1. Op vordering van het openbaar ministerie kan bij een afzonderlijke rechterlijke beslissing aan degene die is veroordeeld wegens een strafbaar feit de verplichting worden opgelegd tot betaling van een geldbedrag aan de staat ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel.
2. De verplichting kan worden opgelegd aan de in het eerste lid bedoelde persoon die voordeel heeft verkregen door middel van of uit de baten van het daar bedoelde feit of andere strafbare feiten, waaromtrent voldoende aanwijzingen bestaan dat zij door de veroordeelde zijn begaan.
3. Op vordering van het openbaar ministerie kan bij een afzonderlijke rechterlijke beslissing aan degene die is veroordeeld wegens een misdrijf dat naar de wettelijke omschrijving wordt bedreigd met een geldboete van de vijfde categorie, de verplichting worden opgelegd tot betaling van een geldbedrag aan de staat ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, indien aannemelijk is dat of dat misdrijf of andere strafbare feiten op enigerlei wijze ertoe hebben geleid dat de veroordeelde wederrechtelijk voordeel heeft verkregen. In dat geval kan ook worden vermoed dat:
 - a. uitgaven die de veroordeelde heeft gedaan in een periode van zes jaren voorafgaand aan het plegen van dat misdrijf, wederrechtelijk verkregen voordeel belichamen, tenzij aannemelijk is dat deze uitgaven zijn gedaan uit een legale bron van inkomsten, of:
 - b. voorwerpen die in een periode van zes jaren voorafgaand aan het plegen van dat misdrijf aan de veroordeelde zijn gaan toebehoren voordeel belichamen als bedoeld in het eerste lid, tenzij aannemelijk is dat aan de verkrijging van die voorwerpen een legale bron van herkomst ten grondslag ligt.
4. De rechter kan ambtshalve, op vordering van het openbaar ministerie of op het verzoek van de veroordeelde afwijken van de in het derde lid genoemde periode van zes jaren en een kortere periode in aanmerking nemen.
5. De rechter stelt het bedrag vast waarop het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat. Onder voordeel is de besparing van kosten begrepen. De waarde van voorwerpen die door de rechter tot het wederrechtelijk verkregen voordeel worden gerekend, kan worden geschat op de marktwaarde op het tijdstip van de beslissing of door verwijzing naar de bij openbare verkoop te behalen opbrengst, indien verhaal moet worden genomen. De rechter kan het te betalen bedrag lager vaststellen dan het geschatte voordeel.

Op het gemotiveerde verzoek van de verdachte of veroordeelde kan de rechter, indien de huidige en de redelijkerwijs te verwachten toekomstige draagkracht van de verdachte of veroordeelde niet toereikend zullen zijn om het te betalen bedrag te voldoen, bij de vaststelling van het te betalen bedrag daarmee rekening houden. Bij het ontbreken van zodanig verzoek kan de rechter ambtshalve of op vordering van de officier van justitie deze bevoegdheid toepassen.

6. Onder voorwerpen worden verstaan alle zaken en alle vermogensrechten.

7. Bij het vaststellen van het bedrag van het wederrechtelijk verkregen voordeel op grond van het eerste en tweede lid ter zake van strafbare feiten die door twee of meer personen zijn gepleegd, kan de rechter bepalen dat deze hoofdelijk dan wel voor een door hem te bepalen deel aansprakelijk zijn voor de gezamenlijke betalingsverplichting.

8. De rechter kan bij de bepaling van de hoogte van het voordeel kosten in mindering brengen die rechtstreeks in verband staan met het begaan van strafbare feiten, bedoeld in het eerste tot en met derde lid, en die redelijkerwijs voor aftrek in aanmerking komen.

9. Bij de bepaling van de omvang van het bedrag waarop het wederrechtelijk verkregen voordeel wordt geschat, worden aan benadeelde derden in rechte toegekende vorderingen alsmede de verplichting tot betaling aan de staat van een som gelds ten behoeve van het slachtoffer als bedoeld in artikel 36f voor zover die zijn voldaan, in mindering gebracht.

10. Bij de oplegging van de maatregel wordt rekening gehouden met uit hoofde van eerdere beslissingen opgelegde verplichtingen tot betaling van een geldbedrag ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel.

11. Lijfswang kan met toepassing van artikel 577c van het Wetboek van Strafvordering door de rechter tot maximaal drie jaar worden bevolen en geldt als maatregel.

Artikel 74 Sr

Van 1 maart 1993 tot 1 februari 2001

1. De officier van justitie kan voor de aanvang van de terechtzitting een of meer voorwaarden stellen ter voorkoming van de strafvervolgung wegens misdrijven, met uitzondering van die waarop naar de wettelijke omschrijving gevangenisstraf is gesteld van meer dan zes jaar, en wegens overtreding. Door voldoening aan die voorwaarden vervalt het recht tot strafvordering.
2. De volgende voorwaarden kunnen worden gesteld:
 - a. betaling aan de staat van een geldsom, te bepalen op ten minste vijf gulden en ten hoogste het maximum van de geldboete die voor het feit kan worden opgelegd;
 - b. afstand van voorwerpen die in beslag zijn genomen en vatbaar zijn voor verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer;
 - c. uitlevering, of voldoening aan de staat van de geschatte waarde, van voorwerpen die vatbaar zijn voor verbeurdverklaring;
 - d. voldoening aan de staat van een geldbedrag of overdracht van inbeslaggenomen voorwerpen ter gehele of gedeeltelijke ontneming van het geschatte voordeel – met inbegrip van besparing van kosten – door de verdachte door middel van of uit de baten van het strafbare feit of soortgelijke feiten verkregen.
 - e. gehele of gedeeltelijke vergoeding van de door het strafbare feit veroorzaakte schade.
3. De officier van justitie doet aan de rechtstreeks belanghebbende die daarom heeft verzocht, onverwijld mededeling van de datum waarop aan die voorwaarden is voldaan.

Artikel 74 Sr

Vanaf 3 januari 2012

(zoals nu geldend)

1. De officier van justitie kan voor de aanvang van de terechtzitting een of meer voorwaarden stellen ter voorkoming van de strafvervolgung wegens misdrijven, met uitzondering van die waarop naar de wettelijke omschrijving gevangenisstraf is gesteld van meer dan zes jaar, en wegens overtreding. Door voldoening aan die voorwaarden vervalt het recht tot strafvordering.
2. De volgende voorwaarden kunnen worden gesteld:
 - a. betaling aan de staat van een geldsom, te bepalen op ten minste € 3 en ten hoogste het maximum van de geldboete die voor het feit kan worden opgelegd;
 - b. afstand van voorwerpen die in beslag zijn genomen en vatbaar zijn voor verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer;
 - c. uitlevering, of voldoening aan de staat van de geschatte waarde, van voorwerpen die vatbaar zijn voor verbeurdverklaring;
 - d. voldoening aan de staat van een geldbedrag of overdracht van inbeslaggenomen voorwerpen ter gehele of gedeeltelijke ontneming van het ingevolge artikel 36e voor ontneming vatbare wederrechtelijk verkregen voordeel;
 - e. gehele of gedeeltelijke vergoeding van de door het strafbare feit veroorzaakte schade;
 - f. het verrichten van onbetaalde arbeid of het volgen van een leerproject gedurende ten hoogste honderdtwintig uren.
3. De officier van justitie doet in geval van misdrijf aan de rechtstreeks belanghebbende die hem bekend is, onverwijld schriftelijk mededeling van de datum waarop hij die voorwaarden heeft gesteld.
4. Op de in het tweede lid, onder f, bedoelde voorwaarde is het bepaalde bij of krachtens de artikelen 22b, 22c, eerste en vierde lid, 22e en 22k met betrekking tot taakstraffen, van overeenkomstige toepassing. De onbetaalde arbeid of het leerproject wordt binnen een termijn van zes maanden na instemming met de voorwaarde voltooid. Het openbaar ministerie kan deze termijn eenmaal met zes maanden verlengen. Het zendt hiervan zo spoedig mogelijk een kennisgeving aan de betrokkene.
5. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden voorschriften gegeven omtrent de nakoming van de voorwaarde, bedoeld in het tweede lid, onderdeel a. Deze voorschriften hebben in ieder geval betrekking op de plaats en wijze van betaling van de geldsom, de termijn waarbinnen die beta-

ling moet zijn geschied en de verantwoording van de ontvangen geldbedragen. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen voorschriften worden gegeven omtrent de nakoming van de overige in het tweede lid bedoelde voorwaarden.

Artikel 511c Sv

Van 1 maart 1993 tot 1 september 2003

De officier van justitie kan, zolang het onderzoek op de terechtzitting niet is gesloten, met de verdachte of veroordeelde een schriftelijke schikking aangaan tot betaling van een geldbedrag aan de staat of tot overdracht van voorwerpen ter gehele of gedeeltelijke ontneming van het geschatte voordeel – met inbegrip van besparing van kosten – door de betrokkene door middel van of uit de baten van het feit waarvoor hij is vervolgd of soortgelijke feiten verkregen.

Artikel 511c Sv

Vanaf 1 september 2003

(zoals nu geldend)

De officier van justitie kan, zolang het onderzoek op de terechtzitting niet is gesloten, met de verdachte of veroordeelde een schriftelijke schikking aangaan tot betaling van een geldbedrag aan de staat of tot overdracht van voorwerpen ter gehele of gedeeltelijke ontneming van het ingevolge artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht voor ontneming vatbare wederrechtelijk verkregen voordeel.

Artikel 257a Sv
Vanaf 1 april 2014
(zoals nu geldend)

1. De officier van justitie kan, indien hij vaststelt dat een overtreding is begaan dan wel een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving gevangenisstraf is gesteld van niet meer dan zes jaar, een strafbeschikking uitvaardigen.
2. De volgende straffen en maatregelen kunnen worden opgelegd:
 - a. een taakstraf van ten hoogste honderdtachtig uren;
 - b. een geldboete;
 - c. onttrekking aan het verkeer;
 - d. de verplichting tot betaling aan de staat van een som gelds ten behoeve van het slachtoffer;
 - e. ontzegging van de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen voor ten hoogste zes maanden.
3. Voorts kan de strafbeschikking aanwijzingen bevatten waaraan de verdachte moet voldoen. Zij kunnen inhouden:
 - a. afstand van voorwerpen die in beslag zijn genomen en vatbaar zijn voor verbeurdverklaring of onttrekking aan het verkeer;
 - b. uitlevering, of voldoening aan de staat van de geschatte waarde, van voorwerpen die vatbaar zijn voor verbeurdverklaring;
 - c. voldoening aan de staat van een geldbedrag of overdracht van in beslag genomen voorwerpen ter gehele of gedeeltelijke ontneming van het ingevolge artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht voor ontneming vatbare wederrechtelijk verkregen voordeel;
 - d. storting van een vast te stellen som gelds in het schadefonds geweldsmisdrijven of ten gunste van een instelling die zich ten doel stelt belangen van slachtoffers van strafbare feiten te behartigen, waarbij het bedrag niet hoger kan zijn dan de geldboete die ten hoogste voor het feit kan worden opgelegd;
 - e. andere aanwijzingen, het gedrag van de verdachte betreffend, waaraan deze gedurende een bij de strafbeschikking te bepalen proeftijd van ten hoogste een jaar heeft te voldoen.
4. Bij het opleggen van een taakstraf en het geven van aanwijzingen als bedoeld in het derde lid, onder e, geldt als voorwaarde dat de verdachte ten behoeve van het vaststellen van zijn identiteit medewerking verleent aan het nemen van een of meer vingerafdrukken of een identiteitsbewijs als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht ter inzage aanbiedt.

5. Bij de tenuitvoerlegging van de taakstraf en de begeleiding bij de naleving van de aanwijzingen, bedoeld in het derde lid, onder e, wordt de identiteit van de verdachte vastgesteld.
6. De strafbeschikking is schriftelijk en vermeldt:
 - a. de naam en het van de verdachte bekende adres;
 - b. een opgave van het feit als bedoeld in artikel 261, eerste en tweede lid, dan wel een korte omschrijving van de gedraging ter zake waarvan de strafbeschikking wordt uitgevaardigd, alsmede de tijd waarop en de plaats waar deze gedraging werd verricht;
 - c. het strafbare feit dat deze gedraging oplevert;
 - d. de opgelegde straffen, maatregelen en aanwijzingen;
 - e. de dag waarop zij is uitgevaardigd;
 - f. de wijze waarop verzet kan worden ingesteld;
 - g. de wijze van tenuitvoerlegging.
7. Indien blijkt dat de verdachte de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheerst en de strafbeschikking is uitgevaardigd wegens een misdrijf, wordt de strafbeschikking of in ieder geval de in het zesde lid bedoelde onderdelen daarvan vertaald in een voor de verdachte begrijpelijke taal. De verdachte die de Nederlandse taal niet of onvoldoende beheerst, kan verzoeken dat de strafbeschikking in een voor hem begrijpelijke taal wordt vertaald.
8. Ten aanzien van de jongvolwassene, die ten tijde van het begaan van de overtreding dan wel het misdrijf als bedoeld in het eerste lid, de leeftijd van achttien wel, maar nog niet die van drieëntwintig jaar heeft bereikt, kan de strafbeschikking naast de in het derde lid genoemde aanwijzingen, de aanwijzing bevatten dat de jongvolwassene zich richt naar de aanwijzingen van een reclasseringsinstelling als bedoeld in artikel 14d, tweede lid, van het Wetboek van Strafrecht. Het vierde lid is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 578a Sv

Van 1 maart 1993 tot 1 januari 1994

1. Indien de officier van justitie overeenkomstig artikel 511c een schikking met de verdachte of veroordeelde aangaat, bepaalt hij de termijn waarbinnen aan de termen van die schikking moet worden voldaan. Tot dat tijdstip is de termijn waarbinnen ingevolge artikel 511b, eerste lid, een vordering aanhangig moet zijn gemaakt geschorst. Door voldoening aan die termen vervalt het recht tot indiening van de vordering of is, indien die vordering reeds is ingediend, de zaak van rechtswege geëindigd.
2. Wanneer na voldoening aan die termen blijkt van omstandigheden die de toepasselijkheid van de maatregel bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht zouden hebben uitgesloten, kan de gewezen verdachte of veroordeelde de officier van justitie verzoeken om teruggave van betaalde geldbedragen of overgedragen voorwerpen.
3. Binnen veertien dagen nadat de gewezen verdachte of veroordeelde kennis heeft gekregen van de beslissing op een overeenkomstig het voorgaande lid gedaan verzoek, kan hij schriftelijk beklag doen bij de rechtbank waarbij de officier van justitie is geplaatst.
4. Het beklag kan ook worden gedaan wanneer dertig dagen zijn verstreken sedert de indiening van het verzoek en inmiddels daarop niet is beslist.
5. Acht de rechtbank het beklag gegrond, dan beveelt zij de teruggave van betaalde geldbedragen of overgedragen voorwerpen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid. Het vijfde, zesde en negende lid van artikel 577b zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 578a Sv
Vanaf 1 januari 1994
(zoals nu geldend)

1. Indien de officier van justitie overeenkomstig artikel 511c een schikking met de verdachte of veroordeelde aangaat, bepaalt hij de termijn waarbinnen aan de termen van die schikking moet worden voldaan. Tot dat tijdstip is de termijn waarbinnen ingevolge artikel 511b, eerste lid, een vordering aanhangig moet zijn gemaakt geschorst. Door voldoening aan die termen vervalt het recht tot indiening van de vordering of is, indien die vordering reeds is ingediend, de zaak van rechtswege geëindigd.
2. Wanneer na voldoening aan die termen blijkt van omstandigheden die de toepasselijkheid van de maatregel bedoeld in artikel 36e van het Wetboek van Strafrecht zouden hebben uitgesloten, kan de gewezen verdachte of veroordeelde de officier van justitie verzoeken om teruggave van betaalde geldbedragen of overgedragen voorwerpen.
3. Binnen veertien dagen nadat de gewezen verdachte of veroordeelde kennis heeft gekregen van de beslissing op een overeenkomstig het voorgaande lid gedaan verzoek, kan hij schriftelijk beklag doen bij de rechtbank waarbij de officier van justitie is geplaatst.
4. Het beklag kan ook worden gedaan wanneer dertig dagen zijn verstreken sedert de indiening van het verzoek en inmiddels daarop niet is beslist.
5. Acht de rechtbank het beklag gegrond, dan beveelt zij de teruggave van betaalde geldbedragen of overgedragen voorwerpen naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid.
6. De behandeling van het klaagschrift door de raadkamer vindt plaats in het openbaar.
7. Het verzoek, bedoeld in het tweede lid, kan niet meer worden gedaan nadat drie jaren zijn verstreken sedert de dag waarop het bedrag of het laatste gedeelte daarvan, is betaald.

Bijlage 4

Buitengerechtelijke voordeelsontneming

Inleiding

Met ingang van 1 maart 1993 is in Nederland een omvangrijke wettelijke regeling aangaande de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel in werking getreden.¹ Daarbij heeft de maatregel ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (hierna: ontnemingsmaatregel) een breed bereik gekregen in artikel 36e *Wetboek van Strafrecht* (hierna: Sr). Deze maatregel wordt opgelegd in een procedure die is afgescheiden van de reguliere strafprocedure. Met diezelfde wetswijziging zijn tevens enkele mogelijkheden tot buitengerechtelijke voordeelsontneming geïntroduceerd en uitgebreid.² Artikel 74 lid 1 onder d Sr betreft de mogelijkheid van een transactie tussen het Openbaar Ministerie en de verdachte waarin een ontnemingscomponent ligt besloten, terwijl artikel 511c van het *Wetboek van Strafvordering* (hierna: Sv) de zogenoemde ontnemingsschikking behelst. Beide buitengerechtelijke mogelijkheden tot voordeelsontneming worden hieronder besproken, omdat voor een goed begrip van de schikking ook inzicht dient te worden verschaft in de rechtsfiguur van de transactie. Daarbij is er eerst aandacht voor de wetgeving en het beleid op dit punt tot 2000, waarna een bespreking volgt van de ontwikkelingen op dit gebied na 2000.

1 Wetgeving aangaande transactie met ontnemingscomponent en ontnemingsschikking; tot 2000

1.1 Transactie met ontnemingscomponent

De mogelijkheid van een transactie met als voorwaarde voldoening aan de Staat van een geldbedrag ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel bestaat al geruime tijd. Tussen 1951 en 1993 bestond in de *Wet op de economische delicten* (WED) een ontnemingsmaatregel voor voordeel verkregen met economische delicten.³ Voor dergelijk voordeel bestond reeds sinds 1951 de mogelijkheid om voldoening van een bedrag ter ontneming daarvan als voorwaarde bij een transactie op te nemen. Deze transactievoorwaarde zag enkel op voordeel verkregen met strafbare feiten uit de *Wet op de economische delicten*. Daarbij kon tevens voordeel worden ontnomen dat was verkregen

met 'soortgelijke feiten' als waarvoor een veroordeling had plaatsgevonden, aangezien de ontnemingsmaatregel van de *Wet op de economische delicten* ook op dergelijk voordeel kon zien.

Toen de ontnemingsmaatregel in 1983 door middel van de *Wet vermogenssancties* zijn intrede maakte in het commune strafrecht, werd daarbij tevens de mogelijkheid om de veroordeelde als voorwaarde van een transactie wederrechtelijk verkregen voordeel te laten voldoen aan de Staat, uitgebreid naar voordeel verkregen met reguliere strafbare feiten.⁴ Daarom werd de voldoening van een bedrag ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel opgenomen als transactievoorwaarde in artikel 74 lid 2 onder d Sr. Aangezien na de introductie van de ontnemingsmaatregel in het commune strafrecht van artikel 36e Sr alleen voordeel kon worden ontnomen dat was verkregen met het strafbare feit waarvoor de betrokkene was veroordeeld, kon enkel het voordeel dat met die feiten was verkregen onderdeel uitmaken van de ontnemingscomponent van een transactie. Deze voorwaarde kan alleen of tezamen met andere voorwaarden, zoals vermeld in artikel 74 lid 2 Sr, worden vastgesteld. Daarnaast bleef de transactiemogelijkheid in de *Wet op de economische delicten* bestaan, die zoals gezien een breder bereik had aangezien het daarbij ook om voordeel verkregen met soortgelijke feiten kon gaan.

De wetsgeschiedenis bij de *Wet vermogenssancties* noemde een aantal voor- en nadelen van de mogelijkheid van een transactie met ontnemingscomponent. De minister nam het oordeel van de commissie vermogenssancties ter zake grotendeels over.⁵ Als nadeel werd er op gewezen dat de officier van justitie hiermee een ruime, min of meer discretionaire bevoegdheid wordt toegekend, omdat het voordeel zelden exact te bepalen zou zijn. Dit bezwaar werd door de minister echter niet als klemmend ervaren. Als de verdachte de door de officier van justitie gemaakte schatting te hoog vond, zou hij het transactieaanbod immers kunnen weigeren en zo een rechterlijke uitspraak kunnen afdwingen.

Bij de wetgevingsoperatie van 1993 werd de *Wet op de economische delicten* afgeschaft en kreeg de ontnemingsmaatregel in het *Wetboek van Strafrecht* een breder bereik. Deze breder toepasbare ontnemingsmaatregel geldt via artikel 8 onder a *Wet op de economische delicten* tevens voor de economische delicten van de *Wet op de economische delicten*. De transactie met ontnemingscomponent in artikel 36 *Wet op de economische delicten* werd daarom geschrapt. Daarbij werd de wettelijke mogelijkheid tot het aangaan van een transactie met een ontnemingscomponent in artikel 74 lid 2 Sr uitgebreid. Het betrof

twee wijzigingen. Ten eerste kan sindsdien ook voordeel verkregen uit 'soortgelijke feiten' onderdeel van de transactie zijn. Die categorie voordeel was met de wetwijziging van 1993 toegevoegd aan het tweede lid van artikel 36e Sr. Voor die tijd kon met dat artikel enkel voordeel worden ontnomen dat was verkregen door middel van of uit het strafbare feit waarvan de betrokkene werd verdacht.

Een andere uitbreiding van artikel 36e Sr leidde aanvankelijk echter expliciet níét tot uitbreiding van artikel 74 Sr. Ingevolge artikel 36e lid 3 Sr kan tevens voordeel worden ontnomen indien aannemelijk is dat andere strafbare feiten er op enigerlei wijze toe hebben geleid dat de betrokkene voordeel heeft verkregen. Hiervoor is niet vereist dat de betrokkene het winstgevendende strafbare feit zelf heeft begaan, of dat zijn verkrijging een strafbaar feit oplevert.⁶ Er hoeft geen concreet strafbaar feit te worden aangewezen waarmee het voordeel is verkregen.⁷ Voordeel op grond van deze 'ontnemingsvariant' werd destijds uitgesloten van de mogelijkheid van transactie, omdat de minister de strafzaken waarbij die ontnemingsvariant zou worden gebruikt, te ernstig achtte om 'buiten rechterlijke behandeling te laten'.⁸ Wij zullen nog zien dat deze beperking later is opgeheven.

Hoewel de minister in zijn memorie van toelichting stelt de bewoording van artikel 74 lid 2 Sr parallel te willen trekken aan artikel 36e lid 2 Sr en hij alleen artikel 36e lid 3 Sr zegt te willen uitsluiten van de mogelijkheid van transactie, is in 1993 met de formulering van artikel 74 lid 2 Sr tevens een deel van artikel 36e lid 2 Sr uitgesloten van transactie. Op grond van laatstgenoemde bepaling kon immers ook voordeel worden ontnomen dat was verkregen met (niet-soortgelijke) feiten waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd,⁹ en waaromtrent voldoende aanwijzingen bestaan dat zij door de veroordeelde zijn begaan. Voordeel verkregen met dergelijke feiten was tevens uitgesloten van de transactiemogelijkheid. Dat de minister niet expliciet heeft benoemd deze 'ontnemingsvariant' te willen uitsluiten, is te verklaren door het feit dat deze variant pas later in het wetgevingsproces, bij amendement,¹⁰ is ingevoerd in het wetsvoorstel. Daardoor is niet te achterhalen of deze ontnemingsvariant destijds bewust is uitgesloten van transactie.¹¹

De tweede uitbreiding van de mogelijkheid van een transactie met ontnemingscomponent die in 1993 werd doorgevoerd, betreft de mogelijkheid om als voorwaarde van die transactie de betrokkene te verplichten voorwerpen waarop beslag is gelegd, over te dragen aan de Staat. Bij de wetwijziging van 1993 werd namelijk in artikel 94a lid 2 Sv de mogelijkheid geïntroduceerd

om, ten behoeve van de voordeelsontneming, conservatoir beslag te leggen. Dat beslag dient ter bewaring van het recht tot verhaal en is alleen mogelijk in het geval van een verdenking of een veroordeling voor een misdrijf waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd. Onder voorwerpen worden alle zaken en vermogensrechten verstaan, zo bepaalt artikel 94a lid 6 Sv. Overdracht van die beslagen voorwerpen kan sindsdien als voorwaarde bij een transactie worden gesteld.

Transacties kunnen alleen worden aangegaan ten aanzien van misdrijven waarop geen gevangenisstraf van zes jaar of meer is gesteld, en ten aanzien van overtredingen, zo volgt uit artikel 74 lid 1 Sr. Een transactie komt tot stand op het moment dat de verdachte voldoet aan de hem gestelde voorwaarden.¹² Op dat moment treedt het rechtsgevolg van de transactie in, te weten dat het recht tot strafvordering voor het Openbaar Ministerie komt te vervallen.¹³ De transactie ziet dus op (het voorkomen van) de gehele strafvervolgning. Daarom bepaalt artikel 74 lid 1 Sr dat een transactie kan worden aangegaan tot het moment van aanvang van de terechtzitting, waarmee wordt bedoeld op de terechtzitting in de strafzaak. Voldoet de verdachte niet of niet volledig aan de gestelde voorwaarden, dan kan de officier van justitie alsnog overgaan tot vervolging en eventueel een ontnemingsvordering indienen.¹⁴ De officier van justitie en de verdachte komen niet alleen overeen welk bedrag of welke voorwerpen laatstgenoemde overdraagt, de officier van justitie bepaalt op grond van artikel 578 lid 1 Sv ook de termijn waarbinnen dat moet gebeuren.

1.2 Ontnemingschikking

Bij dezelfde wetgevingsoperatie van 1993 werd de mogelijkheid van een ontnemingschikking in het leven geroepen in artikel 511c Sv. De ontnemingschikking verschilt van de transactie met een ontnemingscomponent doordat met het voldoen aan de voorwaarden van de schikking niet het vervolgingsrecht van het Openbaar Ministerie ten aanzien van de betreffende strafbare feiten komt te vervallen. Voldoening van die voorwaarden leidt ertoe dat het Openbaar Ministerie (alleen) geen ontnemingsvordering meer kan indienen of dat, voor zover dat al is gebeurd, de zaak van rechtswege eindigt, zo bepaalt artikel 578a lid 1 Sv. In dat laatste geval is de officier van justitie niet-ontvankelijk in zijn ontnemingsvordering.¹⁵ Een reeds gestart strafrechtelijk financieel onderzoek komt van rechtswege te vervallen. Waar de transactie dus ziet op voorkoming van de gehele vervolging, voorkomt een

schikking slechts (voortzetting van) de ontnemingsprocedure. Zolang de voorwaarden van de schikking niet zijn voldaan, is de zaak nog niet geëindigd, en is de officier van justitie ontvankelijk in zijn ontnemingsvordering.¹⁶

De betrokkene is dan wel reeds vervolgd voor de desbetreffende strafbare feiten, maar hij kan, zo is de bedoeling van de minister geweest, een ontnemingsprocedure en een strafrechtelijk financieel onderzoek voorkomen door een schikking aan te gaan. Zo wordt het onderscheid tussen de strafprocedure en de aparte ontnemingsprocedure benadrukt. De schikking voorkomt alleen de laatstgenoemde procedure. Hem blijft zo een openbare procedure en een bezwarend financieel onderzoek gespaard. Daarbij kan tevens 'de bredere justitie' zijn gebaat, aangezien de beschikbare mankracht bij de opsporingsdiensten, het Openbaar Ministerie en de rechterlijke macht kan worden aangewend voor andere financiële onderzoeken. Zo kunnen ernstige strafbare feiten worden vervolgd en bestraft.¹⁷ Er is wel gezegd dat de schikking is ingevoerd vanuit vooral doelmatigheidsoverwegingen.¹⁸

Waar de transactie dus ziet op afdoening van de strafbare feiten, ziet de schikking slechts op afdoening van het ontnemingsgeding. Dit heeft zich geuit in de omstandigheid dat artikel 511c Sv een schikking mogelijk maakt zolang het onderzoek op de terechtzitting ter zake van de ontnemingsprocedure¹⁹ niet is gesloten, waar een transactie zoals gezien overeengekomen moet zijn voordat het onderzoek ter terechtzitting in de hoofdzaak is aangevangen. Een schikking kan dus na aanvang van dat onderzoek (en ook tijdens een strafrechtelijk financieel onderzoek)²⁰ en na een uitspraak in de strafzaak nog worden aangegaan, zolang de rechter geen ontnemingsmaatregel heeft opgelegd. Dit betekent dat indien het Openbaar Ministerie of de veroordeelde in hoger beroep gaat tegen de beslissing in de ontnemingszaak in eerste aanleg, een schikking geen mogelijkheid meer is. Artikel 511c Sv is daarom niet van overeenkomstige toepassing verklaard op het hoger beroep in ontnemingszaken, zie artikel 511g Sv.²¹

Als het Openbaar Ministerie en de veroordeelde in de fase na een uitspraak in eerste aanleg desondanks tot een vergelijk komen, kan het gerechtshof er overigens wel toe overgaan om die 'schikking', die niet een schikking in de zin van artikel 511c Sv is, over te nemen en in zijn beslissing te vervatten.²² Het Hof is daartoe evenwel geenszins verplicht.²³

Maar ook reeds voorafgaand aan het onderzoek ter terechtzitting van de hoofdzaak kunnen de officier van justitie en de betrokkene een schikking

overeenkomen. Daarom spreekt artikel 511c Sv over de ‘verdachte of veroordeelde’. Als in de strafzaak vervolgens geen veroordeling volgt, dan kan de gewezen verdachte op grond van artikel 578a lid 2 Sv van de officier van justitie vorderen dat het reeds gepresteerde (het betaalde bedrag of het overgedragen voorwerp) wordt teruggegeven.²⁴ Op grond van die bepaling kan de betrokkene immers verzoeken dat betaalde bedragen of overgedragen voorwerpen aan hem worden teruggegeven, indien na voldoening aan de termen van de schikking blijkt van omstandigheden die de toepasselijkheid van de ontnemingsmaatregel zouden hebben uitgesloten. Het gaat dan bijvoorbeeld om gevallen waarin in de strafzaak geen veroordeling wordt uitgesproken.

De officier van justitie bepaalt, zo volgt uit artikel 578a lid 1 Sv, bij het aangaan van een schikking de termijn waarbinnen de betrokkene moet betalen of de voorwerpen moet overdragen. Anders dan de transactie komt de schikking reeds tot stand op het moment van de wilsovereenstemming tussen de officier van justitie en de betrokkene.²⁵ De rechtsgevolgen van de schikking treden slechts in indien de betrokkene voldoet aan de voorwaarden van de schikking, zo bepaalt artikel 578a lid 1 Sv; enkel het overeenkomen van de schikking is daartoe onvoldoende. Pas bij voldoening van de schikking vervalt het recht op indiening van een ontnemingsvordering. Daarom bepaalt artikel 578a lid 1 Sv dat tot de voldoening aan de voorwaarden van de schikking de termijn waarbinnen de ontnemingsvordering van artikel 511b lid 1 Sv moet worden ingediend, is geschorst. Zo wordt voorkomen dat een betrokkene door een schikking aan te gaan maar niet te voldoen aan de voorwaarden daarvan, kan voorkomen dat een ontnemingsprocedure wordt gestart of doorgezet.²⁶ Bij de schikking kan een betalingsregeling overeen worden gekomen, waarbij de veroordeelde bijvoorbeeld betaalt in termijnen.²⁷

Net als de transactie kon de schikking lange tijd niet worden gebruikt om al het wederrechtelijk verkregen voordeel te ontnemen. Artikel 511c Sv bepaalde dat kon worden geschikt ten aanzien van voordeel dat was verkregen door middel van of uit de baten van het feit waarvoor de betrokkene is vervolgd of soortgelijke feiten. De term ‘vervolgd’ is gekozen omdat schikkingen ook mogelijk zijn voor feiten waarover de strafrechter in de strafzaak nog niet heeft geoordeeld. Met soortgelijke feiten werd gerefereerd aan artikel 36e lid 2 Sr. Daarmee was het niet mogelijk om ontneming van voordeel op grond van artikel 36e lid 3 Sr door middel van een schikking plaats te laten vinden. De minister achtte voor ontneming van dergelijk voordeel een ‘zorgvuldige aanpak, waarbij de belangen van de betrokkenen zelf, zijn directe omgeving

en eventuele derden en belangen van de maatschappij goed tegen elkaar worden afgewogen' noodzakelijk. Tot een dergelijke afweging was, aldus de minister, het Openbaar Ministerie dus niet in staat, maar werd een rechterlijke toets wenselijk geacht.²⁸ Net als bij de transactie (zie eerder) ziet de motivering van de minister op dit punt slechts op artikel 36e lid 3 Sr, terwijl de tekst van artikel 511c Sv ook niet zag op de derde 'ontnemingsvariant' van artikel 36e lid 2 Sr: voordeel verkregen met niet-soortgelijke feiten waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd en waaromtrent voldoende aanwijzingen bestaan dat zij door de veroordeelde zijn begaan. Die categorie is pas later in het wetgevingsproces toegevoegd aan artikel 36e Sr, hetgeen aanvankelijk niet tot aanpassing van de tekst van artikel 511 Sv heeft geleid. Voor voordeel verkregen met dergelijke feiten kon tevens geen schikking worden aangeaan.²⁹

Evenals met transacties kan in een schikking overeen worden gekomen dat de betrokkene niet een geldbedrag betaalt aan de Staat, maar voorwerpen overdraagt.³⁰ Net als bij de transactieregeling kunnen derden die menen dat zij recht hebben op de betreffende voorwerpen beklag indienen op grond van artikel 552ab Sv, waarbij tevens geldt: indien de derde in het gelijk wordt gesteld, vervalt de schikking.³¹ In dat geval kan de officier van justitie alsnog een ontnemingsvordering indienen of voortzetten.³²

De minister zag bij de invoering van de ontnemingswetgeving van 1993 aanvankelijk alleen een plaats voor de ontnemingsschikking bij ernstige strafzaken; zaken die niet door middel van een transactie kunnen worden afgedaan. Anders dan bij de transactie geldt voor de schikking geen beperking wat betreft de ernst van de strafbare feiten. Er was in de ogen van de minister dus sprake van een gelaagdheid: bij minder ernstige zaken kon worden getransigeerd, terwijl bij ernstiger zaken de ontnemingsschikking in beeld kon komen. Daarom werd als voorwaarde in artikel 511c Sv voorgesteld dat er een strafrechtelijk financieel onderzoek was ingesteld jegens de betrokkene.³³ Een dergelijk onderzoek kan, zo bepaalt artikel 126 lid 1 Sv, immers alleen worden ingesteld indien er een verdenking bestaat van een misdrijf³⁴ waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd en waardoor op geld waardeerbaar voordeel van 'enig belang' kan zijn verkregen. Het moet dus gaan om een relatief ernstig strafbaar feit, waarmee voordeel van een zekere omvang kan zijn verkregen. Met de eis van een ingesteld strafrechtelijk financieel onderzoek hoopte de minister bovendien een afbakening van de schikking ten opzichte van de transactie te bewerkstelligen. Het is in zijn optiek immers alleen logisch een dergelijk financieel onderzoek te starten in-

dien wordt beoogd de vervolging voort te zetten. Anders zou het onlogisch zijn in een dergelijk onderzoek te investeren. De schikking zou dus, aldus de minister, alleen in beeld komen indien is beslist dat het strafbare feit een vervolging vereist, en dus dat een transactie niet op haar plaats is. In zoverre vormt de transactie dus geen alternatief voor de schikking, aldus de minister.³⁵

Toch is de voorwaarde van een strafrechtelijk financieel onderzoek niet in artikel 511c Sv opgenomen. In de Tweede Kamer werd de minister geconfronteerd met een vraag waarom dat vereiste was opgenomen, terwijl de memorie van toelichting impliceerde dat een schikking ook kon worden aangegaan zonder een ingesteld strafrechtelijk financieel onderzoek.³⁶ Daarop volgde een debat tussen de minister en enkele Kamerleden. De minister legde uit dat de eis van een ingesteld financieel onderzoek was opgenomen om uit te drukken dat alleen zaken die te ernstig zijn om door middel van een transactie af te doen, kunnen worden geschikt. Bovendien zou een strafrechtelijk financieel onderzoek garanderen dat een schikkingsvoorstel berust op behoorlijk onderzochte feiten, en zou de bezwaarprocedure van het financieel onderzoek waarborgen voor de betrokkene scheppen. Die waarborgen van dat onderzoek zijn volgens de minister passend, aangezien de schikking enigszins equivalent is aan de uitkomst van een ontnemingsmaatregel. De eis van een ingesteld strafrechtelijk financieel onderzoek veronderstelt bovendien dat de officier van justitie al vroeg een afweging maakt tussen de verschillende afdoeningsmogelijkheden, iets dat de minister wilde bevorderen.³⁷

Het Tweede Kamerlid mr. drs. G.J. (Gerrit Jan) Wolffensperger vroeg zich echter af waarom het niet mogelijk zou zijn om te schikken als het gaat om eenvoudiger zaken, waarin een dergelijk financieel onderzoek niet nodig is om het voordeel vast te stellen. Daarbij werd met name gedacht aan voordeel verkregen met 'soortgelijke feiten', waarbij de zaken vaak simpel zouden liggen.³⁸ Hoewel de minister aangaf dat hij de beperking bewust had ingebouwd, zag hij ook in dat het loslaten van die eis een verruiming van de afdoeningsmogelijkheden zou betekenen. Bovendien zou dat, zo werd betoogd, een verlichting van de werklast van de rechterlijke macht bewerkstelligen. Als er meer zou worden geschikt, hoeft de rechter immers over minder ontnemingsvorderingen te beraden en te beslissen. Dit werd door Wolffensperger aangeduid als het sterkste argument voor schraping van het vereiste van een ingesteld strafrechtelijk financieel onderzoek.³⁹ Tot slot werd erop gewezen dat er een relatie zou zijn tussen de complexiteit van de zaak en de hoogte van de aan te bieden schikking. De minister liet zich overtuigen door

deze argumenten en besloot om de eis van een ingesteld strafrechtelijk financieel onderzoek bij Nota van wijziging te laten vervallen.⁴⁰

Toen de eis van een ingesteld strafrechtelijk financieel onderzoek kwam te vervallen, was er geen wettelijke waarborg dat een schikking alleen zou worden aangegaan voor zaken van een bepaalde ernst. Dat was de expliciete bedoeling geweest van Wolffensperger. De overweging van de minister dat hij schikkingen vooral zag als een geschikt middel in meer ernstige zaken, leek daarmee irrelevant geworden.⁴¹ Bovendien wilde de minister de schikking expliciet niet mogelijk maken voor voordeel dat zou zijn verkregen met feiten als bedoeld in artikel 36e lid 3 Sr, omdat hij die zaken te ernstig achtte voor buitengerechtelijke afdoening.

Net als bij de transactie, kan indien binnen drie jaar na betaling of overdracht van het voorwerp blijkt dat het betaalde of overgedragene een hogere waarde vertegenwoordigde dan het werkelijk verkregen voordeel, de officier van justitie ambtshalve of op verzoek van de betrokkene teruggave bevelen van een bedrag gelijk aan het verschil, zo volgt uit artikel 578 lid 2 Sv. Tegen een afwijzende beslissing van de officier van justitie op het verzoek van de betrokkene of het uitblijven van een dergelijke beslissing, kan de laatstgenoemde in beklag gaan op grond van artikel 578 lid 3 Sv.

1.3 Algemeen over transactie en schikking

Zowel artikel 74 lid 2 onder d Sr als artikel 511c Sv bepaalt dat de betaling of overdracht van voorwerpen bij een transactie respectievelijk schikking kan dienen 'ter gehele of gedeeltelijke ontneming' van wederrechtelijk verkregen voordeel. Daarmee is erkend dat deze vormen van buitengerechtelijke voordeelsontneming tevens kunnen worden ingezet om niet al het wederrechtelijk verkregen voordeel te ontnemen; er kan met minder genoeg worden genomen.⁴² Dit kan zich voordoen bij gevallen waarin het Openbaar Ministerie bewijsproblemen ten aanzien van al het voordeel verwacht. Als wordt getransigeerd of geschikt voor slechts het gedeeltelijke voordeel, belemmert dat een ontnemingsvordering die betrekking heeft op het overige, niet in de transactie of schikking betrokken voordeel uit het feit dat tot de transactie of de schikking heeft geleid. Het Openbaar Ministerie heeft met de buitengerechtelijke afdoening zijn recht op ontneming van dat voordeel prijsgegeven.⁴³ De betrokkene heeft er dus een belang bij zo veel mogelijk verdenkingen als onderdeel van de transactie of schikking te laten aanmerken, maar het bedrag zo laag mogelijk te houden.⁴⁴

De voorwerpen die de verdachte kan overdragen als onderdeel van de transactie of de schikking hoeven het wederrechtelijk verkregen voordeel niet te belichamen. Dit is gelijk aan de regeling van het conservatoir beslag van artikel 94a Sv, dat door middel van artikel 574 Sv dient ter verhaal van een betalingsverplichting uit hoofde van een ontnemingsmaatregel. Ook in die regeling kunnen voorwerpen die niet het voordeel belichamen worden aangewend ter voldoening van de betalingsverplichting. Het gaat immers om zogenoemd ‘waardebeslag’.

Bij de uitbreiding van de mogelijkheid van transacties met ontnemingscomponent en de invoering van de ontnemingsschikking in 1993 heeft de minister onder ogen gezien dat bij deze vormen van buitengerechtigde voordeelsontneming grote bedragen (‘vele tienduizenden, zelfs honderdduizenden gulden’) gemoeid zouden kunnen zijn.⁴⁵ Daarom heeft hij de vraag overwogen of er geen wettelijke garanties moesten worden gecreëerd ter voorkoming van ‘ontoelaatbare beïnvloeding van partijen, van het nemen van lichtzinnige beslissingen en ter controle op de financiële afwikkeling’. Van het verbinden van een rechterlijke toets aan de bevoegdheid om transacties en schikkingen boven een bepaald bedrag aan te gaan, heeft de minister evenwel afgezien. Hij achtte een dergelijke rechterlijke toets, los van de praktische uitwerking ervan, niet goed verenigbaar met het bestaande stelsel van het Wetboek van Strafvordering en de positie van het Openbaar Ministerie daarin.⁴⁶ Wel stelde hij voor dat er binnen de parketten werkafspraken en procedures zouden worden ontwikkeld die bij de beslissing tot het al dan niet aanbieden van hoge transacties en schikkingen in acht moeten worden genomen. De minister dacht hierbij aan besprekingen in parketvergaderingen of voorafgaand overleg met en toestemming van het hoofd van het betreffende arrondissementsparket. Het lag volgens hem in de rede dat een landelijk beleid zou worden vormgegeven door het college van procureurs-generaal.

2 Beleid aangaande transacties en schikkingen; tot 2000

Het duurde uiteindelijk nog bijna vier jaar totdat dergelijk beleid aangaande transacties met ontnemingscomponent en ontnemingsschikkingen tot stand kwam. De eerste beleidsdocumenten werden weliswaar in 1995 door het college van procureurs-generaal vastgesteld, maar in geen van deze regelingen was iets bepaald aangaande transacties en schikkingen. Het betrof de *Richtlijn conservatoire inbeslagneming*,⁴⁷ de *Executierichtlijn ontnemingsmaatregelen parketten en politie*, en het *Executiebeleid ontnemingsmaatregelen*.⁴⁸

Dat veranderde toen per 1 januari 1997 de eerste *Ontnemingsrichtlijn* in werking trad.⁴⁹ Dit was de eerste alomvattende richtlijn aangaande de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. In deze richtlijn werd onder VII beleid neergelegd aangaande transacties met een ontnemingscomponent en ontnemingsschikkingen. Bepaald werd dat in het transactievoorstel expliciet moest worden vermeld welk deel van de overeengekomen transactie dient ter ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel en welk deel ziet op de strafzaak. Bovendien moest in dat voorstel nauwkeurig worden omschreven op welke strafbare feiten de ontnemingscomponent betrekking heeft. Voor wat betreft de schikking werd een modelovereenkomst als bijlage aan de richtlijn toegevoegd. Daarnaast werd voorzien in enkele voorschriften over afstemming binnen het Openbaar Ministerie. Bij een voorgenomen ontnemingsschikking van een miljoen gulden of meer diende de procureur-generaal ontnemingen te worden geraadpleegd door toedoen van de hoofdofficier van justitie. Die procureur-generaal moest vervolgens bepalen of de voorgestelde schikking aan het college van procureurs-generaal moest worden voorgelegd. Bij schikkingen met een 'beduidende maatschappelijke impact' diende, los van de hoogte ervan, de hoofdofficier van justitie te worden geraadpleegd. Tot slot moest de officier van justitie zich bij de onderhandelingen laten bijstaan door het BOOM.

Later dat jaar, per 1 december 1997, werd de *Ontnemingsrichtlijn* alweer gewijzigd.⁵⁰ Daarbij werd een model voor transactievoorstellen als bijlage aan de richtlijn toegevoegd, werd de afstemming binnen het Openbaar Ministerie tevens voorgeschreven voor de transactie en werd voor buitengerechtelijke ontneming van een miljoen gulden of meer een schriftelijk advies van het BOOM voorgeschreven, voordat de procureur-generaal ontnemingen over het voorstel werd geraadpleegd. Een belangrijke wijziging was daarnaast dat aan het beleid aangaande transacties en schikkingen een nieuwe paragraaf werd toegevoegd getiteld 'Afstemming met de belastingdienst'. Daarin werd vastgelegd dat moet worden voorkomen dat de betrokkene, na het aangaan van een transactie met een ontnemingscomponent of een ontnemingsschikking, achteraf alsnog wordt geconfronteerd met belastingheffing over het wederrechtelijk verkregen voordeel. Daarom had het college van procureurs-generaal afspraken gemaakt met de Belastingdienst.⁵¹ Twee vormen van afstemming werden onderscheiden, afhankelijk van het desbetreffende bedrag.

Bij een ontnemingsbedrag⁵² van minder dan 100.000 gulden moest de officier van justitie zijn voornemen melden bij de fraudecoördinator van de Be-

lastingdienst. In die melding gaf hij aan hoe hoog hij het bedrag aan wederrechtelijk verkregen voordeel had geschat. Behoudens een tegenbericht van de Belastingdienst kon de officier van justitie ervan uitgaan dat dit bedrag ook door de Belastingdienst als inkomen werd aangemerkt. Als het bedrag inderdaad werd ontnomen, trof de Belastingdienst maatregelen om cumulatie van ontneming en belastingheffing over het wederrechtelijk verkregen voordeel te voorkomen of weg te nemen, zo bepaalde de richtlijn. Ging het om een voorgenomen bedrag van 100.000 gulden of meer, dan 'vindt overleg plaats' tussen de officier van justitie en de fraudecoördinator van de desbetreffende belastingeenheid, waarin het geschatte bedrag van het wederrechtelijk verkregen voordeel werd vastgelegd. Bij de categorie hogere bedragen leek er dus een grotere rol te zijn weggelegd voor de fraudecoördinator van de Belastingdienst bij het vaststellen van het wederrechtelijk verkregen voordeel.

Het uitgangspunt bij de Belastingdienst is dat een schikking of een transactie niet wordt belemmerd.⁵³ Hoewel de Belastingdienst geen partij is bij de schikking of de transactie, is het, zo is neergelegd in het beleid, veelal wel nodig dat er duidelijkheid bestaat over zijn standpunt. Daarom bepaalde het *Besluit samenloop belastingheffing en strafrechtelijke ontneming* dat de bevoegde inspecteur bij een ontnemingschikking in overleg met de fraudecoördinator een verklaring gaf aan de betrokkene.⁵⁴ In die verklaring kon onder andere worden neergelegd dat de inspecteur met betrekking tot de activiteiten die hebben geleid tot de schikking of de transactie geen bedragen tot winst of inkomen zou rekenen, zolang de betrokkene aan de betalingsverplichting uit de schikking of transactie voldeed en hij verklaarde die nakoming niet te gebruiken voor toepassing van belastingaftrek.

De ontnemingsrichtlijn werd in 1998 opnieuw vervangen door een *Aanwijzing ontneming* en een *Richtlijn voor strafvordering bij ontneming*, beide uitgevaardigd door het college van procureurs-generaal.⁵⁵ Beide beleidsdocumenten traden per 15 september 1998 in werking. De paragraaf over de afstemming tussen het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst is opgenomen in de aanwijzing, terwijl het beleid op het gebied van schikkingen en transacties is neergelegd in de richtlijn. Inhoudelijk veranderde het neergelegde beleid niet ten opzichte van de *Ontnemingsrichtlijn* van 1997. Deze aanwijzing en richtlijn hebben gegolden tot 2002.

3 Wetgeving aangaande transactie met ontnemingscomponent en ontnemingsschikking; na 2000

Na twee evaluaties van de ontnemingswetgeving volgde in 2003 een nieuwe wetgevingsoperatie om die wetgeving aan te passen.⁵⁶ In de evaluatie van de wetgeving was gebleken dat er in de praktijk nog maar weinig gebruik werd gemaakt van de mogelijkheden tot het aangaan van een transactie met ontnemingscomponent en een ontnemingsschikking.⁵⁷ Daarvoor noemen de onderzoekers verschillende redenen, die echter geen van alle zien op de beperkingen die de wet opwerpt.⁵⁸ Desondanks werden de wettelijke mogelijkheden tot het aangaan van een transactie met een ontnemingscomponent en ontnemingsschikkingen uitgebreid.

Waar er in de parlementaire behandeling van de ontnemingswetgeving van 1993 nog expliciet voor werd gekozen geen transacties met ontnemingscomponent en ontnemingsschikkingen mogelijk te maken ten aanzien van al het wederrechtelijk verkregen voordeel, was die wens er tien jaar later wel. Hoewel deze wetgevingsoperatie onder andere tot doel had om de rechterlijke controle te behouden en te versterken,⁵⁹ werd tevens voorgesteld om de mogelijkheden tot transactie en schikking te vergroten. Deze wijziging werd geschaard onder de noemer van het wegnemen van praktische knelpunten en het bieden van meer armslag voor het Openbaar Ministerie.⁶⁰ Daarmee is de belangrijkste reden voor uitbreiding van de transactie- en schikkingsmogelijkheden gegeven: het vergroten van de doelmatigheid.⁶¹ Zo zouden tevens onnodige procedures voor de rechter kunnen worden voorkomen.

Waar tien jaar eerder een rechterlijke controle voor voordeelsontneming bij sommige strafbare feiten nodig werd geacht om een zorgvuldige aanpak te garanderen zodat de betrokkene, zijn directe omgeving en derden zouden worden beschermd tegen de wens van de betrokkene om te schikken, denkt de minister daar aan het begin van de eenentwintigste eeuw anders over. Hij gaat ervan uit dat van het Openbaar Ministerie mag worden verwacht dat het in staat is tot een zorgvuldige aanpak.⁶² Daarbij werd er bij de invoering van de ontnemingswetgeving van 1993 kennelijk van uitgegaan dat het bij de gevallen die van schikking en transactie waren uitgesloten om grotere bedragen zou gaan, dan bij de gevallen waarin destijds buitengerechtelijke voordeelsontneming mogelijk was gemaakt. Dat is niet noodzakelijkerwijs het geval, aldus de minister in 2001.⁶³

Om de gewenste uitbreiding van de transactie- en schikkingsmogelijkheden te bereiken, werd de formulering van artikel 74 lid 2 onder d Sr en artikel 511c Sv zo aangepast dat niet meer wordt verwezen naar bepaalde typen strafbare feiten, maar naar het ingevolge artikel 36e Sr voor ontneming vatbare voordeel. Daarmee wordt gedoeld op het voordeel dat is verkregen met de strafbare feiten zoals die worden genoemd in artikel 36e leden 2 en 3 Sr. De wet is per 1 september 2003 in werking getreden.⁶⁴

In het oorspronkelijke wetsvoorstel werd overigens voorgesteld om schikkingen ook nog mogelijk te maken na het onherroepelijk worden van een door de rechter opgelegde ontnemingsmaatregel. Na kritiek op dat voorstel van de *Raad voor de Rechtspraak* besloot de minister daar echter toch van af te zien. Het zou in zijn optiek niet passend zijn in het Nederlandse bestel als een officier van justitie een onherroepelijke uitspraak zou kunnen ontkrachten door alsnog, zonder tussenkomst van een rechter, een lager ontnemingsbedrag overeen te komen met de veroordeelde. De passage in artikel 511c Sv dat een schikking kan worden aangegaan zolang het onderzoek ter terechtzitting niet is gesloten, is daarom gehandhaafd. Wel wijst de minister op de mogelijkheid om, indien de officier van justitie en de veroordeelde beiden menen dat de betalingsverplichting moet worden gewijzigd, dat in het kader van een procedure als bedoeld in artikel 577b lid 2 Sv aan de rechter voor te leggen.⁶⁵

Daarmee is dus ook de vergaande ontnemingsmogelijkheid van artikel 36e lid 3 Sr onder de transactie en de schikking gebracht. Voor oplegging van een ontnemingsmaatregel op grond van dat artikellid was destijds vereist dat het Openbaar Ministerie een strafrechtelijk financieel onderzoek had ingesteld naar de betrokkene. De minister gaf bij zijn wetswijziging aan dat hij ervan uitging dat als zou worden geschikt ten aanzien van dat voordeel 'een strafrechtelijk financieel onderzoek is ingesteld en de berekening van de hoogte van het te betalen bedrag op deugdelijke wijze is verantwoord'.⁶⁶ Hij nam echter geen wettelijke waarborg op om dat inderdaad te bewerkstelligen. Per 1 juli 2011 is de eis van een ingesteld strafrechtelijk financieel onderzoek geschrapt uit artikel 36e lid 3 Sr,⁶⁷ zodat kan worden aangenomen dat die eis tevens niet (meer) geldt voor het aangaan van een schikking ter zake van dat voordeel.

Bij de wetswijziging van 2003 heeft de wetgever overigens nagelaten om artikel 578 Sv in overeenstemming te brengen met de nieuwe tekst van artikel 74 lid 2 Sr en 511c Sv. Het tweede lid van artikel 578 Sv bepaalt immers nog steeds dat indien blijkt dat het voldane bedrag of het overgedragen voorwerp

een hogere waarde vertegenwoordigt dan het werkelijke voordeel verkregen door middel van of uit de baten van het 'strafbare feit of soortgelijke feiten', de officier van justitie beveelt dat een geldbedrag gelijk aan het verschil wordt teruggegeven. Dit zal een omissie van de wetgever zijn en aangenomen moet worden dat deze restitutieplicht geldt voor voordeelsontneming verkregen met alle feiten als bedoeld in artikel 36e leden 2 en 3 Sr.⁶⁸

In 2011 werd de ontnemingswetgeving opnieuw aangepast.⁶⁹ Daarbij zijn geen wijzigingen aangebracht in de mogelijkheid tot het aangaan van een transactie met ontnemingscomponent en een ontnemingschikking.

Een wetswijziging die wel gevolgen heeft voor de transactiemogelijkheden betreft de invoering van de strafbeschikking door middel van de *Wet OM-afdoening*.⁷⁰ Dit is een nieuwe buitengerechtelijke afdoeningswijze waarbij het Openbaar Ministerie zonder tussenkomst van de rechter een straf of maatregel oplegt aan de verdachte. Waar de transactie ziet op voorkoming van vervolging van de strafbare feiten, geldt de strafbeschikking als een vervolging en bestraffing door de officier van justitie zelf. Daarmee wordt het uitgangspunt verlaten dat alleen de rechter in het strafrecht straffen oplegt.⁷¹

De *Wet OM-afdoening* legt in de artikelen 257a tot en met 257h Sv (titel 1va van het tweede boek) een procedure neer voor deze strafbeschikking. Op grond van artikel 257a lid 1 Sv kan de officier van justitie, indien hem is gebleken dat een overtreding of een misdrijf waarop een gevangenisstraf van niet meer dan zes jaar is gesteld, een strafbeschikking uitvaardigen aan de dader. Artikelen 257b en 257ba Sv verklaren ook opsporingsambtenaren en lichamen of personen met een publieke taak belast onder omstandigheden bevoegd om een strafbeschikking uit te vaardigen, waarbij voor opsporingsambtenaren de beperking geldt dat zij alleen strafbeschikkingen kunnen uitvaardigen waarin een geldboete wordt opgelegd. De verdachte kan, zo bepalen de artikelen 257e en 257f Sv tegen de strafbeschikking verzet aantekenen, hetgeen betekent dat de zaak wordt behandeld ter terechtzitting van de rechtbank. De opgave van de gedraging ter zake waarvan de strafbeschikking is opgelegd wordt dan als tenlastelegging aangemerkt.

Het tweede lid van artikel 257a Sv bepaalt welke straffen en maatregelen bij strafbeschikking kunnen worden opgelegd. De ontnemingsmaatregel kan op grond van die bepaling niet worden opgelegd bij strafbeschikking.⁷² Artikel 257a lid 3 Sv echter bepaalt dat de strafbeschikking aanwijzingen kan bevatten waaraan de verdachte moet voldoen. Deze aanwijzingen zijn geba-

seerd op de voorwaarden die bij transactie kunnen worden gesteld en de bijzondere voorwaarden die op grond van artikel 14c lid 2 Sr aan een voorwaardelijke veroordeling kunnen worden gesteld. Onder sub c is als aanwijzing neergelegd de voldoening aan de Staat van een geldbedrag of overdracht van in beslag genomen voorwerpen ter gehele of gedeeltelijke ontneming van het ingevolge artikel 36e Sr voor ontneming vatbare wederrechtelijk verkregen voordeel. De tenuitvoerlegging is gelijk aan de tenuitvoerlegging van de voordeelsontneming als voorwaarde bij een transactie. Daartoe is in artikel 578 Sv de transactie vervangen door de strafbeschikking, zonder die bepaling inhoudelijk te wijzigen.⁷³ Indien een aanwijzing niet wordt nageleefd, wordt de strafbeschikking geacht niet te zijn voldaan, en gaat de officier van justitie over tot dagvaarding van de verdachte.

De *Wet OM-afdoening* wordt gefaseerd ingevoerd. De strafbeschikking zal de transactie vervangen, maar de bepalingen van de *Wet OM-afdoening* die de artikelen 74 tot en met 74c Sr doen vervallen, zijn tot op heden nog niet in werking getreden.⁷⁴ Daarom zijn de artikelen 257a tot en met 257h Sv weliswaar reeds ingevoerd, maar bestaat de transactiemogelijkheid nog steeds. De officier van justitie kan op dit moment dus zowel een strafbeschikking met een voordeelsontnemende aanwijzing uitvaardigen als een transactie met een ontnemingscomponent aangaan met de verdachte.⁷⁵ In de toekomst zal de strafbeschikking de transactie echter volledig vervangen.

Bij de grootschalige ophanden zijnde wetgevingsoperatie ter modernisering van het *Wetboek van Strafvordering* wordt, zo blijkt uit de bijbehorende *Contourennota*,⁷⁶ voorgesteld om de wettelijke mogelijkheid tot het aangaan van een ontnemingschikking in de zin van artikel 511c Sv uit te breiden. Beoogd wordt het mogelijk te maken om ook na een ontnemingsuitspraak in eerste aanleg nog een schikking overeen te komen. Op die manier zou het beslag dat in de tenuitvoerleggingsfase wordt gelegd op de capaciteit voor de opsporing van vermogensbestanddelen worden verkleind, en zou een behandeling in hoger beroep kunnen worden voorkomen.⁷⁷ Zoals gezien bestaat die mogelijkheid op het moment niet.⁷⁸ In het voorstel wordt een rechterlijke toets in het leven geroepen voor dergelijke schikkingen, aangezien zij de uitspraak van een rechter tenietdoen. Indien de rechter zijn fiat niet geeft aan de overeengekomen schikking, herleeft de betalingsverplichting uit de uitspraak in eerste aanleg. In hoeverre deze voorstellen daadwerkelijk zullen worden overgenomen, moet worden afgewacht.

4 Beleid aangaande transacties en schikkingen; na 2000

De *Aanwijzing ontneming* en de *Richtlijn voor strafvordering bij ontneming* zoals die vanaf september 1998 golden, zijn nadien meerdere malen vervangen door nieuwe beleidsstukken van het college van procureurs-generaal. Aanvankelijk in 2002 door zowel een nieuwe aanwijzing⁷⁹ als een nieuwe richtlijn,⁸⁰ maar vanaf 2005 door enkel een *Aanwijzing ontneming*.⁸¹ Het beleid aangaande ontnemingschikkingen en transacties met een ontnemingscomponent is in die gewijzigde beleidsstukken steeds zo goed als onveranderd gebleven, ook voor wat betreft de afstemming met de Belastingdienst die daarbij plaatsvindt.⁸² Ook de modelovereenkomsten voor schikkingen en transacties met ontnemingscomponent zijn inhoudelijk niet veranderd.⁸³

Pas bij de invoering van de *Aanwijzing afpakken*, per 1 januari 2014, zijn deze beleidsbepalingen veranderd.⁸⁴ Deze aanwijzing is een uitwerking van het in 2011 ingezette, overheidsbrede programma ‘afpakken’, waarin de nadruk sterk ligt op samenwerking met de andere ‘ketenpartners’, zowel binnen als buiten het strafrecht. Binnen dit beleid moet telkens worden beoordeeld op welke manier het financieel voordeel het effectiefst kan worden afgepakt.⁸⁵ In de *Aanwijzing afpakken* is veel minder beleid over de ontnemingswetgeving neergelegd dan in de voorgaande *Aanwijzing ontneming*, hetgeen tevens geldt voor de bepalingen over buitengerechtelijke manieren van voordeelsontneming. In de aanwijzing is enkel neergelegd dat de officier van justitie een schikking of transactie met een financiële voorwaarde kan aanbieden of een strafbeschikking met ontnemingscomponent kan uitvaardigen. Verder is ook de paragraaf over de voorkoming van cumulatie sterk beperkt. De aanwijzing bepaalt dat moet worden voorkomen dat een betrokkene aan wie een ontnemingsmaatregel is opgelegd of met wie een schikking of transactie met een ontnemingscomponent is getroffen, ook wordt geconfronteerd met belastingheffing over het wederrechtelijk verkregen voordeel. In plaats van een omschrijving van de wijze van afstemming met de Belastingdienst zoals die in de *Aanwijzing ontneming* was neergelegd, is in de *Aanwijzing afpakken* echter enkel bepaald dat ‘in voorkomende gevallen’ moet worden afgestemd met de Belastingdienst (zie ook paragraaf 5).⁸⁶

In het beleid aangaande ontnemingschikkingen en transacties met een ontnemingscomponent is nooit neergelegd op welke schaal deze twee vormen van buitengerechtelijke voordeelsontneming mogen worden toegepast. In mei 2014 beantwoordde de minister enkele vragen over de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, waarbij hij ook informatie verschaftte

over het aantal ontnemingschikkingen dat van 2007 tot en met 2013 was overeengekomen en de daarbij gemoeide bedragen.⁸⁷ Waar de schikkingen eerst amper werden toegepast (zes keer in 2007, één keer in 2008), lijken zij de afgelopen jaren een gestage groei door te maken. In 2013 werden 64 schikkingen overeengekomen, waarbij in totaal een bedrag van ruim 46 miljoen euro werd geïnd. Aangezien het bedrag in 2012 met 4.872.944 euro in vijftig zaken aanzienlijk lager lag, is er in 2013 sprake van een uitzonderlijk jaar. Dat heeft voornamelijk te maken met de schikking die het Openbaar Ministerie overeenkwam in een grote zaak waarbij een bank werd gerund zonder geldige vergunning en waarbij geld was witgewassen.⁸⁸

5 (Buitengerechtigde) voordeelsontneming en fiscaliteit

Bij de invoering van de ontnemingswetgeving van 1993 werd reeds erkend dat de strafrechtelijke ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel kan raken aan bepalingen van het fiscaal recht. Gezien de neutraliteit van het fiscaal recht wordt immers ook belasting geheven over winst of inkomen dat in strijd met het strafrecht is verkregen. Maar dat inkomen kan ook door middel van de ontnemingswetgeving worden ontnomen, waarbij als belangrijkste doelstelling geldt dat de betrokkene in de financiële situatie wordt gebracht van voor de strafbare feiten.⁸⁹ Als hij over dat wederrechtelijk verkregen voordeel tevens belasting moet betalen, wordt dat doel ondergraven, aangezien hij dan in een slechtere financiële situatie komt te verkeren dan voor de strafbare feiten. Hij heeft dan immers zowel zijn inkomsten als de belasting daarover aan de Staat betaald. Daarom kan tenuitvoerlegging van een ontnemingsmaatregel worden aangemerkt als negatieve inkomsten voor de betrokkene, waar in de fiscale procedure rekening mee moet worden gehouden. Om te voorkomen dat de twee regelingen elkaar raken, zijn enkele voorzieningen getroffen.

In de eerste plaats is in de wet neergelegd dat voordeel verkregen met fiscale delicten niet kan worden ontnomen door middel van de ontnemingsmaatregel van artikel 36e Sr. Het betreft feiten die strafbaar zijn gesteld in de *Algemene Wet inzake Rijksbelastingen* (AWR) en de *Algemene Douanewet* (AD). Op grond van de artikelen 74 AWR en 10:14 AD vindt artikel 36e Sr geen toepassing voor feiten die in die wetten strafbaar zijn gesteld. Indien de officier van justitie desondanks een ontnemingsvordering indient voor voordeel dat is verkregen met fiscale of douanedelicten, zal hij niet-ontvankelijk worden verklaard.⁹⁰

De ratio van dit verbod is dat er voor die strafbare feiten een bijzonder invorderingsinstrument bestaat, en er dus geen reden is om de strafrechtelijke ontneming te gebruiken om die schuld jegens de Staat te innen. Het voordeel dat de betrokken burger verkrijgt door middel van deze feiten (vaak: de te weinig betaalde belasting) kan immers door middel van fiscale invorderingsinstrumenten als de naheffing worden ontnomen.⁹¹ Door middel van het genoemde verbod is beoogd om tweesporigheid bij fiscale en douanedelicten te voorkomen.⁹² Bovendien zou bij oplegging van een ontnemingsmaatregel in combinatie met een fiscale naheffing de Staat voor de tenuitvoerlegging van de ontnemingsmaatregel een achtergestelde vordering hebben ten opzichte van de Staat als fiscus, die hetzelfde bedrag probeert te innen. Die situatie achtte de wetgever onwenselijk.⁹³

In het beleid van het Openbaar Ministerie was lange tijd vastgelegd dat indien een feitencomplex van *de facto* fiscale delicten werd vervolgd door middel van de commune strafbepalingen, de regel van artikel 74 AWR en artikel 10:14 AD ook opging. Zo kan het doen van een valse belastingaangifte ook worden vervolgd als valsheid in geschrift (artikel 225 Sr). Tot 1 januari 2014 was dit neergelegd in de *Aanwijzing ontneming*.⁹⁴ In de *Aanwijzing afpakken* is een dergelijke overweging echter niet opgenomen, zonder dat duidelijk is of is beoogd deze beleidsregel te laten vervallen.⁹⁵ In het *Besluit samenloop belastingheffing en strafrechtelijke ontneming*, dat heeft gegolden tot 1 juli 2015, was deze regel nog wel opgenomen.⁹⁶

Als iemand de inkomsten uit een fiscaal feit vervolgens witwast, is het overigens wel mogelijk om dat voordeel te ontnemen. De Hoge Raad had in een arrest uit 2008 al overwogen dat vermogensbestanddelen waarover men de beschikking heeft doordat belasting is ontdoken kunnen worden aangemerkt als 'door middel van enig misdrijf verkregen', zoals bedoeld in de strafbaarstellingen van witwassen (artikelen 420bis en 420quater Sr).⁹⁷ Als de betrokkene dan een van de witwashandelingen verricht met die vermogensbestanddelen, kan hij worden veroordeeld voor het witwassen daarvan. In een arrest van 25 maart 2014 heeft de Hoge Raad daaraan de conclusie verbonden dat indien iemand door middel van een fiscaal delict (zoals belastingontduiking) vermogen verkrijgt en wordt veroordeeld voor het witwassen van die vermogensbestanddelen, het Openbaar Ministerie een ontnemingsvordering kan indienen ter ontneming van dat vermogen. Artikel 74 AWR staat aan oplegging van een ontnemingsmaatregel dan niet in de weg. Naar het oordeel van de Hoge Raad is er geen grond om elk voordeel dat door middel van een aan de belastingheffing onttrokken vermogensbestanddeel is be-

haald, aan te merken als de opbrengst van een bij de belastingwet strafbaar gesteld feit.⁹⁸

Ten tweede zijn er in overleg tussen het college van procureurs-generaal en de directeur-generaal der belastingen afspraken gemaakt over afstemming tussen het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst. Deze afspraken zijn voor het eerst neergelegd in de tweede *Ontnemingsrichtlijn*⁹⁹ en in het *Besluit samenloop belastingheffing en strafrechtelijke ontneming*.¹⁰⁰ De eerste *Ontnemingsrichtlijn* verwees nog naar het besluit van het ministerie van Financiën met als titel 'Voorschriften inzake de samenwerking van de Belastingdienst met de opsporingsambtenaar en andere opsporingsinstanties' en bevatte enkel de passage dat het onder omstandigheden aanbeveling kan verdienen met de Belastingdienst afstemming te zoeken.¹⁰¹ De afspraken die het college van procureurs-generaal en de directeur-generaal der belastingen overeenkwamen waren minder vrijblijvend van aard.

In die afspraken is overeengekomen dat de Belastingdienst de in de belastingheffing betrokken, maar ontnomen voordelen niet zal belasten. De ontnomen voordelen zijn daarom aftrekbaar in het jaar waarin de betrokkene zijn ontnemingsbetalingsverplichting nakomt. Het uitgangspunt is dat de Belastingdienst de strafrechtelijke voordeelsontneming zo min mogelijk belemmert. Om tot een goede afstemming te komen treedt de officier van justitie, zo was in de afspraken opgenomen, in een zo vroeg mogelijk stadium in overleg met de Belastingdienst. In zaken met een beduidende maatschappelijke impact neemt hij contact op met het ministerie van Financiën. In andere gevallen wendt hij zich tot de fraudecoördinator van de desbetreffende eenheid van de Belastingdienst. In het overleg tussen de officier van justitie en de Belastingdienst wordt gezamenlijk bezien of het fiscale of het strafrechtelijke traject of een combinatie van beide wordt gekozen, waarbij meeweegt welk van de trajecten in de gegeven omstandigheden het meest efficiënt is. Daarbij spelen de bewijsrechtelijke eisen die in beide stelsels gelden een belangrijke rol: vanuit dat oogpunt is belastingheffing vaak de meest efficiënte weg om de betrokkene te treffen. Andere factoren die bij deze keuze een rol kunnen spelen zijn de beschikbare capaciteit van beide organisaties, buitenlandse verhaalsmogelijkheden, afdracht van eigen middelen aan de EU en de eventuele aanwezigheid van andere schuldeisers.

In de afspraken zijn specifieke handelingen vastgelegd voor het geval al een aanslag is opgelegd voordat de officier van justitie besluit voordeelsontneming na te streven of indien de termijn waarbinnen een (navorderings)aan-

slag moet worden opgelegd dreigt te verstrijken gedurende de ontnemingsprocedure of de besprekingen in het kader van een schikking of een transactie. In die gevallen kunnen zich immers invorderingsproblemen voordoen tussen beide stelsels. Volgens de gemaakte afspraken treft de ontvanger dan invorderingsmaatregelen met een conservatoir karakter, maar gaat hij nog niet over tot daadwerkelijke uitwinning van de vermogensbestanddelen zonder overleg te hebben gepleegd met de officier van justitie. Indien de betrokkene echter ook een belastingschuld heeft over legaal verkregen inkomen, kan de Belastingdienst wel overgaan tot daadwerkelijke uitwinning van de vermogensbestanddelen die niet dankzij onderzoek van de politie of het Openbaar Ministerie boven water zijn gekomen.

Voor het geval de officier van justitie een ontnemingschikking of een transactie met een ontnemingscomponent wil aanbieden, is een speciale afstemmingsprocedure overeengekomen tussen de officier van justitie en de Belastingdienst. Die procedure is reeds besproken in de voorgaande paragrafen.

De gemaakte afspraken tussen het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst komen terug in de latere beleidsdocumenten van het college van procureurs-generaal, waarbij opvalt dat per 2002 de passage over het overleg tussen de officier van justitie en de Belastingdienst (buiten de afstemming bij een voorgenomen schikking of transactie) en de keuze voor een traject niet meer is opgenomen.¹⁰² Deze passage is wel onveranderd opgenomen in de per 1 januari 2001 herziene, maar inhoudelijk niet gewijzigde versie van het *Besluit Samenloop belastingheffing en strafrechtelijke ontneming*.¹⁰³ Bij het *Besluit Bestuurlijke Boeten Belastingdienst* is per 1 juli 2015 het besluit over de samenloop tussen belastingheffing en strafrechtelijke ontneming echter komen te vervallen.¹⁰⁴ Gewezen moet wel worden op het *Protocol aanmelding en afdoening van fiscale delicten en delicten op het gebied van douane en toeslagen* (Protocol AAFD), dat sinds 1 juli 2015 van kracht is.¹⁰⁵ Dit protocol ziet op 'de aanmelding en afhandeling van fiscale delicten, douane- en toeslagendelicten'. In paragraaf 4 van het Protocol wordt ingegaan op de mogelijke samenloop van belastingheffing en ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. Teneinde een 'dubbele' ontneming te voorkomen, wordt in het Protocol als afspraak tussen het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst vermeld dat 'de Belastingdienst de strafrechtelijke sanctionering en ontneming van wederrechtelijk verkregen voordelen zo min mogelijk belemmert.' Daarbij wordt – mede met het oog op een schikking of transactie met een ontnemingscomponent – voorgescreven dat het Openbaar Ministerie het voorstellen tot ontnemen afstemt met de Belastingdienst wanneer het geschatte

voordeel ten minste 5.000 euro bedraagt. Van die afstemming kan worden afgezien, zo wordt in een voetnoot vermeld, wanneer de voorgenomen ontnemingsvordering is gebaseerd op uit het buitenland afkomstige gegevens waarop het beginsel van specialiteit van toepassing is. Het is niet duidelijk hoever de afspraak in paragraaf 4 van het Protocol precies strekt. Het Protocol ziet op fiscale delicten alsmede douane- en toeslagendelicten. Artikel 74 AWR sluit evenwel de oplegging van een ontnemingsmaatregel uit wanneer het gaat om bij de belastingwet strafbaar gestelde feiten. In het Protocol wordt daarom ook gewezen op 'andere delicten'. Onduidelijk is echter of daarmee op alle andere delicten wordt gewezen, of alleen op (commune) delicten die in het concrete geval verband houden met een fiscaal relevant feit (bijvoorbeeld valsheid in geschrift ten aanzien van omzetcijfers).

Volledigheidshalve dient te worden aangetekend dat er geen formeel-wettelijke plicht bestaat voor het Openbaar Ministerie om spontaan informatie te verstrekken aan de Belastingdienst. De *Algemene wet inzake rijksbelastingen* bevat een bepaling (art. 55) die (andere) overheidsinstanties verplicht de Belastingdienst gegevens te verschaffen die deze dienst nodig heeft voor de uitvoering van zijn taak. Die verplichting ziet uitsluitend op het verschaffen van inlichtingen waar de Belastingdienst om vraagt. De AWR bevat geen algemene verplichting voor andere overheidsdiensten om uit eigen beweging inlichtingen aan de fiscus te verschaffen. Een dergelijke inlichtingenplicht bestaat slechts voor bepaalde gevallen, zoals wanneer de overheid optreedt als werkgever (uitbetalen van loon en salaris), als verstrekker van pensioenen en andere uitkeringen enzovoort. De informatie-uitwisseling in relatie tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel vindt plaats op basis van de hiervoor geschetste beleidsregels en beleidsafspraken.

NOTEN

1 Wet van 10 maart 1992 ter verruiming van de mogelijkheden van ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel en andere vermogenssancties, Stb. 1993, 11. In werking getreden op 1 maart 1993.

2 Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 49-51 (MvT).

3 Wet van 22 juni 1950, houdende vaststelling van regelen voor de opsporing, de vervolging en de berechting van economische delicten (Wet op de economische delicten), Stb. 1950, K 258.

4 Wet van 31 maart 1983, houdende herziening van bepalingen van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering, de Wet op de economische delicten en enkele andere wetten in verband met de oplegging van vermogenssancties (Wet vermogenssancties), Stb. 1983, 153. Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 1977-1978, 15 012, nrs. 1-3, p. 47 (MvT).

- 5 Tweede Kamer, vergaderjaar 1977-1978, 15 012, nrs. 1-3, p. 46-47 (MvT). Deze commissie had in 1972 haar eindrapport gepubliceerd.
- 6 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 12-13 (MvT) en Eerste Kamer, vergaderjaar 1992-1993, 21 504 en 22 083, nr. 53a, p. 5 (MvA).
- 7 Zie hierover uitgebreid Borgers 2001, p. 128-134. Voor ontneming van voordeel op grond van artikel 36e lid 3 Sr is vereist dat de betrokkene is veroordeeld voor een strafbaar feit dat naar de wettelijke omschrijving wordt bedreigd met een geldboete van de vijfde categorie. Sinds 1993 gold daarvoor ook de eis dat wegens het strafbare feit waarvoor de betrokkene was veroordeeld een strafrechtelijk financieel onderzoek was ingesteld. Deze eis is later komen te vervallen.
- 8 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 49 (MvT).
- 9 De geldboeten worden op grond van artikel 23 lid 3 Sr ingedeeld in zes categorieën. Een geldboete van de vijfde categorie beliep in 1993 maximaal 100.000 gulden en momenteel maximaal 81.000 euro.
- 10 Tweede Kamer, vergaderjaar 1991-1992, 21 504, nr. 16 (Amendement van het lid dr. V.A.M. van der Burg). Dit amendement is echter ingediend op 2 juni 1992, dus nog voor de discussie in de Tweede Kamer over de eis van een ingesteld strafrechtelijk financieel onderzoek in artikel 511c Sv.
- 11 Vergelijk De Vries-Leemans 1997, p. 198 en Doorenbos 1997, p. 107.
- 12 Tweede Kamer, vergaderjaar 1982-1983, 15 012, nr. 31a, p. 8 (MvA). Zie ook Borgers & Van der Landen 1997, p. 117, De Vries-Leemans 1997, p. 196 en Punt 2011, p. 305. Zie bijvoorbeeld de modelovereenkomst voor transacties zoals die als bijlage was opgenomen bij de Ontnemingsrichtlijn van 1 december 1997 (*Stcr.* 1997, 223) tot en met de Aanwijzing ontneming van 1 maart 2009 (*Stcr.* 2009, 40). Anders: Keulen 1999, p. 311.
- 13 Artikel 74 lid 1 Sr. Zie ook Tweede Kamer, vergaderjaar 1982-1983, 15 012, nr. 31a, p. 10 (MvA).
- 14 Zie De Vries-Leemans 1997, p. 196.
- 15 Zie HR 14 februari 2012, *NJ* 2012, 132. Zie ook Keulen 1999, p. 310 en Keulen 2014, p. 745. Zie ook Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 29 849, nr. 3, p. 9 (MvT van Wet om-afdoening).
- 16 Vergelijk HR 14 februari 2012, *NJ* 2012, 132, r.o. 2.7.
- 17 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 50 (MvT).
- 18 De Vries-Leemans 1997, p. 202 en Nelen & Sabee 1998, p. 187.
- 19 Borgers & Van der Landen 1997, p. 111, De Vries-Leemans 1997, p. 204, Nelen & Sabee 1998, p. 187 en Keulen 1999, p. 312.
- 20 Tweede Kamer, vergaderjaar 1990-1991, 21 504, nr. 5, p. 33 (MvA).
- 21 Zie HR 1 april 2003, *NJ* 2003, 348.
- 22 Gerechtshof Amsterdam 7 februari 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:259 en gerechtshof Amsterdam 25 april 2014, ECLI:NL:GHAMS:2014:1577. In beide zaken had het gerechtshof de partijen de gelegenheid geboden om gezamenlijk tot een voorstel te komen.
- 23 Een treffend voorbeeld biedt het gerechtshof Den Haag 14 april 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:1405. De advocaat-generaal en de veroordeelde waren in hoger beroep een bedrag van 75.000 euro overeengekomen. De advocaat-generaal vorderde daarom dat het gerechtshof een ontnemingsmaatregel ter hoogte van dat bedrag zou opleggen. Het gerechtshof voelde echter niets voor het overnemen van het vergelijk tussen het Openbaar Ministerie en de veroordeelde en legde, net als de rechtbank, een ontnemingsmaatregel op van ruim 197.000 euro.
- 24 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 51 (MvT).

- 25 Borgers & Van der Landen 1997, p. 117 en Punt 2011, p. 313.
- 26 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 76 (MvT). Zie De Vries-Leemans 1997, p. 203.
- 27 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 76 (MvT).
- 28 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 51 (MvT).
- 29 Zie anders: Hofstee, T&C bij artikel 511c Sv, aant. 2c, die meent dat ‘wellicht met een beroep op de wetssystematiek en de zin van het bepaalde in artikel ook [kan] worden betoogd dat schikking inzake bedoelde feiten wel mogelijk is.’ Daarmee oneens: De Vries-Leemans 1997, p. 205-206.
- 30 Hoewel de minister het in de memorie van toelichting heeft over inbeslaggenomen voorwerpen (zie Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 51), bepaalt artikel 511c Sv, anders dan bij de transactie, niet dat het moet gaan om voorwerpen die reeds in beslag zijn genomen. Een verklaring voor dit onderscheid en deze discrepantie met de wetsgeschiedenis is in de parlementaire geschiedenis niet te vinden.
- 31 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 51 (MvT).
- 32 De Vries-Leemans 1997, p. 203.
- 33 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 51 (MvT) en Tweede Kamer, vergaderjaar 1991/92, 21 504, nr. 8, p. 23 (Nota naar aanleiding van het eindverslag).
- 34 Voor de invoering van de wet van 8 mei 2003, Stb. 2003, 202, sprak artikel 126 lid 1 Sv niet van ‘misdrijven’ maar van ‘strafbare feiten’, zodat ook ten aanzien van overtredingen waarvoor een geldboete van de vijfde categorie kan worden opgelegd, een strafrechtelijk financieel onderzoek kan worden geopend. Deze bepaling is nu in overeenstemming met artikel 36e lid 3 Sr. Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28 079, nr. 3, p. 25 (MvT).
- 35 Tweede Kamer, vergaderjaar 1991-1992, 21 504, nr. 8, p. 23 (Nota naar aanleiding van het eindverslag).
- 36 Tweede Kamer Handelingen 3 juni 1992, 85, p. 5153.
- 37 Tweede Kamer Handelingen 4 juni 1992, 86, p. 5206.
- 38 Tweede Kamer Handelingen 4 juni 1992, 86, p. 5206-5207 en 5223.
- 39 Tweede Kamer Handelingen 4 juni 1992, 86, p. 5207 en 5223.
- 40 Tweede Kamer Handelingen 4 juni 1992, 86, p. 5227-5228 en Tweede Kamer, vergaderjaar 1991-1992, 21504, nr. 19 (Vierde nota van wijziging).
- 41 Keulen 1999, p. 309.
- 42 Dat dit regelmatig gebeurt is erkend in de parlementaire geschiedenis over het Wetsvoorstel toezeggingen aan getuigen in strafzaken. De minister merkte daar op dat het bij ontnemingsschikkingen veelal gaat om een bedrag ‘gelegen tussen het geschatte voordeelsbedrag en de daadwerkelijk achterhaalde vermogensbestanddelen, waarop de vordering kan worden verhaald’. Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 28 017 en 26 294, nr. 8 (Brief van de minister van 12 april 2005), p. 5.
- 43 De Vries-Leemans 1997, p. 199 en 203.
- 44 Keulen 1999, p. 310.
- 45 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 51-52 (MvT).
- 46 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 52 (MvT).
- 47 *Stcrt.* 1995, 31.
- 48 Beide: *Stcrt.* 1995, 246, in werking getreden per 1 januari 1996.
- 49 *Stcrt.* 1997, 37.
- 50 *Stcrt.* 1997, 223. Herziene versie waarbij enkele kleine misslagen zijn verbeterd: *Stcrt.* 1998, 8.
- 51 Deze afspraken zijn tevens opgenomen in het Besluit samenloop belastingheffing en strafrechtelijke ontneming van 1 december 1997, *V-N* 1997/4684, 2.

- 52 De richtlijn sprak op dit punt van ‘schikkingsbedrag’, maar aangezien daarin wordt gesteld dat moet worden voorkomen dat na een aangegane schikking of transactie met ontnemingscomponent de betrokkene nog wordt geconfronteerd met een belastingheffing over het wederrechtelijk verkregen voordeel, zal hier tevens zijn bedoeld op het ontnemingsbedrag dat door middel van een transactie wordt geïnd.
- 53 Zie Besluit samenloop belastingheffing en strafrechtelijke ontneming, par. 4.5.
- 54 Besluit samenloop belastingheffing en strafrechtelijke ontneming, par. 4.6.
- 55 *Stcr.* 1998, 164.
- 56 Wet van 8 mei 2003 tot wijziging en aanvulling van een aantal bepalingen in het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (aanpassing ontnemingswetgeving), Stb. 2003, 202. In werking getreden per 1 september 2003, Stb. 2003, 321. Enerzijds was er het onderzoek door WODC-onderzoekers: Nelen & Sabee 1998. Anderzijds bracht de Adviescommissie wetgeving van het Openbaar Ministerie een advies uit getiteld ‘Knelpunten in de ontnemingswetgeving’ (23 mei 1997). Laatstgenoemd advies is niet openbaar toegankelijk.
- 57 Nelen & Sabee 1998, p. 186, 188-189.
- 58 Gewezen wordt op de houding van officieren van justitie, op de betrokkenheid van andere belanghebbenden (waaronder de fiscus) en op de complicatie van het leggen en uitwinnen van beslag in het buitenland. In de parlementaire behandeling van de evaluaties wordt nagenoeg geen aandacht besteed aan de conclusies met betrekking tot de transactie met ontnemingscomponent en de ontnemingsschikking, zie Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 268, nrs. 1-2 en 1999-2000, 26 268, nrs. 3-6.
- 59 Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28 079, nr. 3, p. 12-17 (MvT).
- 60 Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28 079, nr. 3, p. 7-9 (MvT).
- 61 Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28 079, nr. 3, p. 8 (MvT).
- 62 Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28 079, nr. 3, p. 7-8 (MvT). De minister verwacht tevens dat het Openbaar Ministerie oog zal hebben voor de belangen van slachtoffers.
- 63 Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28 079, nr. 3, p. 7 (MvT).
- 64 Wet van 8 mei 2003 tot wijziging en aanvulling van een aantal bepalingen in het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten met betrekking tot de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (aanpassing ontnemingswetgeving), Stb. 2003, 202. In werking getreden per 1 september 2003, Stb. 2003, 321.
- 65 Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28 079, nr. 3, p. 8 (MvT).
- 66 Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28 079, nr. 3, p. 8 (MvT).
- 67 Wet van 31 maart 2011 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten ter verbetering van de toepassing van de maatregel ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (verruiming mogelijkheden voordeelontneming), Stb. 2011, 171. In werking getreden per 1 juli 2011, Stb. 2011, 237. Zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2009-2010, 32 194, nr. 3, p. 9 (MvT) en nr. 6, p. 13-14 (Nota n.a.v. het verslag).
- 68 Zie ook Punt 2011, p. 308.
- 69 Wet van 31 maart 2011 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten ter verbetering van de toepassing van de maatregel ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (verruiming mogelijkheden voordeelontneming), Stb. 2011, 171. In werking getreden per 1 juli 2011, Stb. 2011, 237.

- 70 Wet van 7 juli 2006 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en enige andere wetten in verband met de buitengerechtelijke afdoening van strafbare feiten (Wet OM-afdoening), Stb. 2006, 330.
- 71 Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 29 849, nr. 3, p. 1-2 (MvT).
- 72 Op grond van artikel 257a lid 2 Sv kunnen bij strafbeschikking de volgende straffen en maatregelen worden opgelegd: een taakstraf van ten hoogste 180 uur, een geldboete, een onttrekking aan het verkeer, de betaling van een geldsom aan de Staat ten behoeve van het slachtoffer en de ontzegging van de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen voor ten hoogste zes maanden.
- 73 Zoals reeds gezien is hierbij tevens de beperkende formulering van voordeel 'verkregen door middel of uit de baten van het strafbare feit of soortgelijke feiten' in lid 2 gehandhaafd, hetgeen als een omissie moet worden aangemerkt aangezien noch artikel 511c Sv, noch artikel 74 Sr, noch het nieuwe artikel 257a Sv deze beperking kent.
- 74 Zie Besluit van 21 december 2007, Stb. 2008, 4 in relatie tot artikel 11, onderdelen O tot en met R van de Wet OM-afdoening.
- 75 Zie Aanwijzing afpakken, *Stcrt.* 2013, 35782, p. 2.
- 76 Beschikbaar op <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/brieven/2015/02/03/brief-concept-contourennota-modernisering-wetboek-van-strafvordering.html> (laatstelijk geraadpleegd 10 augustus 2015).
- 77 Contourennota, p. 84.
- 78 Artikel 511c Sv is immers niet van overeenkomstige toepassing op het hoger beroep in ontnemingszaken, zie artikel 511g Sv. Zie HR 1 april 2003, NJ 2003, 348.
- 79 Aanwijzing ontneming, *Stcrt.* 2002, 207. In werking getreden per 1 november 2002.
- 80 Richtlijn voor strafvordering ontneming, *Stcrt.* 2002, 208. In werking getreden per 1 november 2002.
- 81 Aanwijzing ontneming, *Stcrt.* 2005, 22, in werking getreden per 1 maart 2005; Aanwijzing Ontneming, *Stcrt.* 2009, 40, in werking getreden per 1 maart 2009; Aanwijzing ontneming, *Stcrt.* 2012, 26875, in werking getreden per 1 maart 2013 (inhoudelijk gelijk aan de voorgaande aanwijzing, werking verlengd bij *Stcrt.* 2013, 5113).
- 82 Er zijn enkele kleine wijzigingen aangebracht, met name per 2005. Zo bepaalt de Aanwijzing ontneming sinds 2005 dat de officier van justitie 'zo nodig' in overleg treedt met de fraudecoördinator van de desbetreffende belastingeenheid. Dat woord 'zo nodig' was in de vorige versies van de aanwijzing nog niet aanwezig. Verder stond in de beleidsstukken tot en met 2002 omschreven dat het schikkingsmodel gold voor de betaling van een geldbedrag en/of overdracht van roerende zaken aan de Staat en voor betaling van een geldbedrag tezamen met de overdracht van een onroerend registergoed. Per 2005 is die passage verdwenen. Sinds 2005 wordt verwezen naar de Aanwijzing hoge transacties en transacties in bijzondere zaken, waarop moet worden gelet bij het aangaan van een transactie met een ontnemingscomponent. Vooral van tekstuele aard is dat sinds 2005 de bewoording 'het voor ontneming vatbare wederrechtelijk verkregen voordeel' wordt gebezigd bij de mogelijkheden tot transactie met een ontnemingscomponent en de ontnemingsschikking, in plaats van 'het wederrechtelijk verkregen voordeel' en 'het geschatte voordeel'. Het bedrag van 100.000 gulden dat gold als criterium om de overlevorm met de Belastingdienst te bepalen is per 2002 gesteld op 50.000 euro. Opvallend overigens is dat dit bedrag in het Besluit Samenloop belastingheffing en strafrechtelijke ontneming (Infob. 2001, 10) 45.378 euro is. Het ministerie van Financiën lijkt een accuratere omrekening van guldens naar euro's te hebben doorgevoerd dan het college van procureurs-generaal.

- 83 Bij de aanwijzing van 2012 zijn zij niet opgenomen, maar op aanvraag beschikbaar.
- 84 Aanwijzing afpakken, *Stcrt.* 2013, 35782, in werking getreden per 1 januari 2014.
- 85 Aanwijzing afpakken, p. 1-2. Zie ook Tweede Kamer, vergaderjaar 2010-2011, 29 911, nr. 51 en Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 29 911, nr. 69.
- 86 Aanwijzing afpakken, p. 2.
- 87 Aanhangsel van de Handelingen vergaderjaar 2014-2015, nr. 2299, p. 6. Over de transacties met een ontnemingscomponent kon de minister geen cijfers verschaffen.
- 88 Zie Jaarbericht Openbaar Ministerie 2013, p. 15, beschikbaar via <https://www.om.nl/actueel/jaarberichten-o/jaarbericht-2013/> (laatstelijk geraadpleegd 10 augustus 2015).
- 89 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 78-82 (MvT), Tweede Kamer, vergaderjaar 1990-1991, 21 504, nr. 5, p. 39-40 (MvA) en Tweede Kamer, vergaderjaar 1991-1992, 21 504, nr. 8, p. 25-21 (Nota naar aanleiding van het eindverslag).
- 90 Zie rechtbank Den Haag 2 november 2010, ECLI:NL:RBSGR:2010:BQ3677, *NJFS* 2011, 114 en gerechtshof Den Bosch 19 juni 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BW8677 (NbSr 2012, 305), BW8676, BW8674 en BW8672 (*JOW* 2012, 80).
- 91 Bakker 2011, p. 229 en Lindeman 2011, p. 432.
- 92 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 49 (MvT). Zie HR 2 mei 1995, *NJ* 1995, 613.
- 93 Tweede Kamer, vergaderjaar 1989-1990, 21 504, nr. 3, p. 49 (MvT). Opvallend is dat in de Aanwijzing afpakken (p. 4) staat vermeld dat ook voordeel dat uitsluitend is verkregen door de delicten van de Wet op de accijns niet wordt ontnomen op grond van artikel 36e Sr, waarbij wordt verwezen naar artikel 74 AWR. In de Wet op de accijns ontbreekt echter een bepaling als die van artikel 74 AWR, en artikel 10:14 AD en artikel 74 AWR maken geen gewag van de Wet op de accijns. Toen de ontnemingswetgeving van 1993 werd ingevoerd waren de accijnsdelicten nog neergelegd in de Algemene wet inzake de douane en de accijnzen.
- 94 Aanwijzing ontneming (vervallen per 1 januari 2014), *Stcrt.* 2012, 26875, p. 10. Zie bijvoorbeeld Hof Den Bosch 19 juni 2012, ECLI:NL:GHSHE:2012:BW8677 (NbSr 2012, 305), BW8676, BW8674 en BW8672 (*JOW* 2012, 80).
- 95 Aanwijzing afpakken, p. 4.
- 96 Besluit samenloop belastingheffing en strafrechtelijke ontneming, Infob 2001, 10, par. 2.1.
- 97 HR 7 oktober 2008, ECLI:NL:HR:2008:BD2774, *NJ* 2009, 94, m. nt Borgers.
- 98 HR 25 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:693, *NJ* 2014, 410, m. nt. Reijntjes i.o. 2.3 en 2.4. Annotator Reijntjes is kritisch op dit arrest. Zie ook het gerechtshof Den Bosch 11 april 2014, ECLI:NL:GHSHE:2014:1037 waarin de veroordeelde, naast meerdere fiscale feiten, ook was veroordeeld voor het witwassen van gelden die afkomstig waren van het doen van onjuiste belastingaangiften. Hij had die gelden aangewend in het economisch verkeer door ze te gebruiken. Volgens het gerechtshof kon een ontnemingsvordering worden ingediend voor dat vermogen, aangezien dat voordeel niet louter was behaald door fiscale delicten.
- 99 Ontnemingsrichtlijn, *Stcrt.* 1997, 223, p. 2 en 6. In werking getreden per 1 december 1997.
- 100 Besluit samenloop belastingheffing en strafrechtelijke ontneming van 1 december 1997, *V-N* 1997/4684, 2.
- 101 Ontnemingsrichtlijn, *Stcrt.* 1997, 37. Zie Besluit van het ministerie van Financiën van 25 april 1996, nr. AFZ/1608M-1, 'Voorschriften inzake de samenwerking van de Belastingdienst met de opsporingsambtenaar en andere opsporingsinstanties'.

- 102 Aanwijzing ontneming, *Stcrt.* 1998, 164, p. 9, Aanwijzing ontneming, *Stcrt.* 2002, 207, Aanwijzing ontneming, *Stcrt.* 2005, 22, Aanwijzing ontneming, *Stcrt.* 2009, 40, Aanwijzing ontneming, *Stcrt.* 2012, 26875.
- 103 Besluit Samenloop belastingheffing en strafrechtelijke ontneming van 31 oktober 2001, Infob 2001, 10.
- 104 Besluit Bestuurlijke Boeten Belastingdienst, *Stcrt.* 2015, 17778, in werking getreden per 1 juli 2015.
- 105 Protocol aanmelding en afdoening van fiscale delicten en delicten op het gebied van douane en toeslagen (Protocol AAFD), *Stcrt.* 2015, 30271.

Inleiding

Over het sluiten van overeenkomsten over getuigenverklaringen van personen die zelf ook verdachte of veroordeelde zijn in ruil voor een tegenprestatie door het Openbaar Ministerie is veel te doen geweest. Na een langdurig wetgevingsproces is in 2006 de Wet toezeggingen aan getuigen in het strafproces in werking getreden.¹ In de rol die de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel kan spelen bij dergelijke afspraken is gaandeweg een verschuiving zichtbaar.

Voorafgaand aan wetgeving

Voordat die regelgeving in werking trad, was het gebruik van dergelijke afspraken met verdachten en veroordeelden nog niet wettelijk genormeerd. In een modelbrief van het college van procureurs-generaal aan de hoofdofficieren van justitie van 1 juli 1983 was neergelegd dat dergelijke afspraken slechts mochten worden aangegaan in zaken waarbij het gaat 'om zaken van leven of dood of daarmee gelijk te stellen ernst, zoals bijvoorbeeld een ernstige aantasting van de veiligheid van de Staat of van de volksgezondheid.' Over de aard van de toezeggingen die mochten worden gedaan, was in de modelbrief niets bepaald, behalve dat de tegenprestatie door het Openbaar Ministerie 'ook buiten het gebruikelijke strafrechtelijke beleid' kon liggen.² In de praktijk kwam het voor dat er aan getuigen toezeggingen in de sfeer van de voordeelsontneming werden gedaan.³

In verschillende arresten had de Hoge Raad reeds moeten oordelen over het gebruik van afspraken met verdachte getuigen in ruil voor getuigenverklaringen. Hij oordeelde consequent dat ondanks het gebrek aan een wettelijke regeling het gebruik van dergelijke afspraken op zichzelf niet in strijd is met het recht, waaronder het recht op een eerlijk proces zoals neergelegd in artikel 6 EVRM, en de beginselen van een goede procesorde en proportionaliteit en subsidiariteit. In de rechtspraak werd, met goedkeuring van de Hoge Raad, steeds getoetst aan die normen en werd er, in het geval er sprake was van een vormverzuim, bepaald of en zo ja welke gevolgen daaraan moesten worden verbonden.⁴ Verdergaande normering van dergelijke afspraken ging, aldus de Hoge Raad, de rechtsvormende taak van de rechter te buiten en was aan de wetgever.

In dat oordeel stond de Hoge Raad niet alleen. Na de IRT-affaire heeft de parlementaire enquêtecommissie opsporingsmethoden geadviseerd over de toelaatbaarheid van deals met criminelen in ruil voor getuigenverklaringen. De commissie was gebleken van afspraken waarbij de verdachte was toegezegd dat in ruil voor zijn verklaring niet zou worden overgegaan tot actieve opsporing of (verdere) vervolging, dat de zaak zou worden geseponeerd, dat een lagere strafeis zou worden geëist, een milder detentieregime zou worden toegepast, de verdachte-getuige zou worden weggezonden of dat zijn straf zou worden onderbroken. Een enkele keer was zelfs overeengekomen dat het Openbaar Ministerie een vormfout zou maken in de strafzaak tegen de verdachte-getuige zodat hij vrijuit zou gaan. De modelbrief werd bovendien niet consequent toegepast en was achterhaald door de praktijk.⁵

De commissie meende dat grote terughoudendheid met dergelijke *deals* zou moeten worden betracht, en dat deze *deals* zichtbaar en controleerbaar moesten zijn. Daartoe adviseerde zij de totstandkoming van een wettelijke grondslag voor het aangaan van dergelijke afspraken, als uiterste redmiddel in zaken van georganiseerde criminaliteit of zaken van leven of dood. De te verkrijgen informatie moet, aldus de commissie, essentieel zijn voor de opsporing en het bewijs en de afspraken moeten door de rechter kunnen worden getoetst. De commissie meende dat het bieden van immuniteit aan getuigen niet toegestaan moest zijn, iets dat tot dan toe wel toelaatbaar werd geacht. Volgens de commissie zou het afzien van strafvervolging alleen zijn toegestaan indien ook zonder de afspraak niet tot vervolging zou zijn overgegaan of zou worden getransigeerd. Toelaatbare toezeggingen van de kant van het Openbaar Ministerie waren, aldus de commissie, geldelijke beloningen (conform de regeling tipgeld), het eisen van een lagere straf dan op basis van de tenlastelegging normaal zou zijn, of enige verzachting in de tenuitvoerlegging van de straf.⁶ Er wordt aangenomen dat de opsomming van toelaatbare toezeggingen door de commissie niet uitputtend was bedoeld, gezien de bewoording 'de tegenprestatie kan zijn'.⁷

De aanbevelingen van de commissie werden overgenomen door de Tweede Kamer en het kabinet,⁸ waarna het college van procureurs-generaal een nieuwe *Richtlijn afspraken met criminelen* opstelde.⁹ Dat die richtlijn een duidelijke uitwerking is van het rapport van de commissie blijkt uit het feit dat de keuze om toezeggingen daarin al dan niet als toelaatbaar aan te merken, geheel conform het eindrapport van de commissie is. Per 1 april 1997, de datum van inwerkingtreding van die richtlijn, waren daarom als toezeggingen toegestaan dat de getuige een beloning conform de landelijke tipgeldregels zou

ontvangen, dat jegens hem een lagere straf zou worden geëist dan op basis van de tenlastelegging normaal zou zijn, of dat er enige verzachting zou worden toegepast in zijn straftenuitvoerlegging. Het toezeggen van strafrechtelijke immunititeit van ernstige strafbare feiten was niet toegestaan. Ook van deze lijst toegestane en niet toegestane toezeggingen wordt in de literatuur aangenomen dat deze niet limitatief was bedoeld.¹⁰

Wetsvoorstel en parlementaire behandeling tot medio 2000

Naar aanleiding van het eindrapport van de parlementaire enquêtecommissie werd een wetgevingsproces ingezet dat, conform de aanbeveling van die commissie, een wettelijke grondslag moest bieden voor het aangaan van *deals* met verdachten en veroordeelden in ruil voor het verkrijgen van een getuigenverklaring. Het wetsvoorstel werd in november 1998 naar de Tweede Kamer gestuurd en was sterk gebaseerd op de conclusies van de parlementaire enquêtecommissie.¹¹ De parlementaire behandeling van dit wetsvoorstel heeft lang geduurd, omdat het voorstel onderwerp is geweest van een uitgebreid debat in de Tweede en Eerste Kamer.¹² Ook over de toelaatbare toezeggingen en, meer specifiek, de toelaatbaarheid van toezeggingen omtrent de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. Het peilmoment is hierbij het moment waarop de ontnemingsschikking met H. overeen is gekomen, juni 2000.

In het wetsvoorstel werd, conform de uitgangspunten van het eindrapport van de enquêtecommissie, een terughoudende toepassing van *deals* met criminele getuigen voorgestaan.¹³ Voorgesteld werd om alleen toezeggingen mogelijk te maken die de toepassing en tenuitvoerlegging van een lagere hoofdstraf bevorderen. Het wetsvoorstel bepaalde daarom dat het mogelijk zou zijn dat een lagere gevangenisstraf, geldboete, onbetaalde arbeid ten algemenen nutte of hechtenis werd geëist. Toezegging van strafrechtelijke immunititeit, dat wil zeggen een sepot of uitsluitend vervolging voor zeer geringe of een aanzienlijk lager aantal strafbare feiten, werd conform de aanbeveling van de enquêtecommissie niet toelaatbaar geacht; algehele vrijwaring van straf mocht volgens het voorstel niet worden toegezegd.¹⁴ Aangezien niet werd beoogd het opportuniteitsbeginsel van het Openbaar Ministerie aan te tasten, konden ook geen toezeggingen worden gedaan met betrekking tot de inhoud van de tenlastelegging, waarmee werd gedoeld op het aantal strafbare feiten dat ten laste wordt gelegd alsmede de zwaarte daarvan. De aard en de ernst van de feiten zouden bepalend moeten blijven voor de vervolgingsbeslissing. Daaraan zou een overeenkomst met de betreffende verdachte niet af mogen doen.¹⁵ Daarentegen werd het wel toelaatbaar geacht dat het

Openbaar Ministerie in ruil voor een getuigenverklaring positief zou adviseren over een gratieverzoek van een veroordeelde.

Maar daar wilde de minister het aanvankelijk bij houden. Hij overwoog daarom: ‘Wel is deze opsomming van hoofdstraffen uitdrukkelijk beoogd als een limitatieve. Dat betekent dat over bijkomende straffen en maatregelen geen toezegging kan worden gedaan.’¹⁶ Toezeggingen omtrent de maatregel van ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel waren in het oorspronkelijke wetsvoorstel daarom niet toegestaan. Wat betreft de toelaatbare toezeggingen stond de minister aanvankelijk dus een gesloten stelsel voor waarvan de maatregelen, waaronder de ontnemingsmaatregel, expliciet waren uitgesloten.

In het parlementaire debat dat vervolgens plaatsvond speelde de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel een grote rol. In het wetsvoorstel en de memorie van toelichting was slechts voorzien in een regeling aangaande de toezegging dat een lagere hoofdstraf wordt geëist. Die regeling zag niet op het eisen van bijkomende straffen en maatregelen. Tegelijkertijd werd benadrukt dat het opportuniteitsbeginsel van het Openbaar Ministerie ongemoeid zou worden gelaten. Dat maakt het mogelijk dat de officier van justitie, op grond van het opportuniteitsbeginsel en buiten de wettelijke regeling van toezeggingen, allerhande toezeggingen zou doen die niet onder strafvermindering vallen. De voorgestelde wettelijke regeling zag immers niet op toezeggingen anders dan strekkende tot strafvermindering. In de literatuur is daarop gewezen,¹⁷ waarbij wel is betoogd dat het wenselijk was om in de wet limitatief aan te geven welke toezeggingen de officier van justitie mag doen.¹⁸ Anderen meenden juist dat een wettelijke regeling onnodig was.¹⁹ Dit discussiepunt werkt in de gehele parlementaire discussie door, waarbij een speciale rol is weggelegd voor de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel.²⁰

Deze discussie kwam sterk naar voren in de vele vragen van de vaste Kamercommissie voor Justitie,²¹ en de reactie van de minister daarop.²² De PvdA- en CDA-fracties vroegen de minister of officieren van justitie op grond van het opportuniteitsbeginsel geen andere toezeggingen dan een eis tot een lagere hoofdstraf kunnen doen, waarmee de voorgestelde wettelijke regeling zou kunnen worden omzeild. Als voorbeelden van dergelijke toezeggingen wazen zij op de belofte dat zou worden afgezien van het ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel.²³

De minister reageerde door duidelijk te maken dat in zijn optiek afspraken die materieel immuniteit bewerkstelligen of die betekenen dat wordt afgezien van bijkomende straffen en maatregelen, niet tot stand mogen komen. De toezegging van de officier van justitie dat hij zal afzien van het vorderen van ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel, mag volgens de minister niet worden gedaan. Door dat niet terugvorderen zou feitelijk een financiële beloning worden verstrekt, 'waaruit het vermoeden kan rijzen dat de belastende verklaring wordt gekocht.'²⁴ Doordat in de voorgestelde wettelijke regeling de nadruk wordt gelegd op het bevorderen van strafvermindering, 'is inderdaad de mogelijkheid van het opleggen van de maatregel ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel uitgesloten', aldus de minister. Die maatregel zou zich bovendien niet goed lenen voor toepassing in het kader van een afspraak met getuigen, omdat die maatregel het herstellen van de financiële situatie van de betrokkene tot doel heeft, en omdat de bepaling van de hoogte van het te ontnemen voordeel losstaat van de ernst van het feit en de verwijtbaarheid van de betrokkene.

Daarom is, zo legde de minister uit, in de memorie van toelichting opgenomen dat de lijst met toegestane toezeggingen limitatief is bedoeld. Andere toezeggingen die betrekking hebben op de beslissingen van de artikelen 348 en 350 Sv, waaronder dus over de oplegging van straffen en maatregelen, mogen niet worden gedaan. De minister beoogde dit te voorkomen door het college van procureurs-generaal te verzoeken een richtlijn op te stellen waarin wordt aangegeven welke toezeggingen ontoelaatbaar zijn. Bovendien zou in zijn optiek een goed functionerende Centrale Toetsingscommissie, die binnen het Openbaar Ministerie de voorgestelde afspraken moet toetsen, dergelijke afspraken ontraden, zodat dergelijke onrechtmatige toezeggingen niet aan de rechter-commissaris worden voorgelegd.²⁵

In de beraadslagingen in de Tweede Kamer kwam dit discussiepunt meerdere malen terug. Verscheidene Kamerleden waren bezorgd dat de voorgestelde wet enkel zou zien op strafvermindering, maar dat er 'via de achterdeur' in de nog op te stellen richtlijn allerlei andere toezeggingen alsnog mogelijk zouden worden gemaakt onder het mom van 'alles wat niet bij wet verboden is, is dus toegestaan.'²⁶ De voorgestelde wet regelde immers niet alle soorten toezeggingen, maar handelde alleen over strafvermindering.²⁷ De afspraken die buiten het bestek van de wet vallen, zouden dan bovendien vormvrij zijn. Dat was niet de bedoeling van de enquêtecommissie en de Tweede Kamer.²⁸ De minister werd daarom gevraagd of de in de wet voorgestelde lijst limitatief is bedoeld.²⁹ Voorgesteld werd om een duidelijke lijst te maken met toe-

zeggingen die wel en die niet mogen worden gedaan,³⁰ of om een wettelijke regeling in het leven te roepen voor alle afspraken waarbij de verdachte of veroordeelde een voordeel verkrijgt in ruil voor zijn verklaring.³¹ De aan het woord zijnde Kamerleden meenden dat een toezegging dat geen voordeel wordt ontnomen of dat geen ontnemingsvordering wordt ingediend, ontoelaatbaar moet zijn.³² Bovendien werd de vraag gesteld of onder het verbod toe te zeggen dat geen voordeel wordt ontnomen, ook de toezegging valt dat het voordeel lager wordt geschat of dat gelegd beslag wordt opgeheven.³³

De minister antwoordde in zijn brief van 30 maart 2000.³⁴ Daarbij introduceerde hij een onderscheid tussen de toezeggingen tot strafvermindering, die in de wet zouden worden opgenomen, de niet-toelaatbare toezeggingen en, voor het eerst, toezeggingen van relatief geringe omvang die niet zien op de beantwoording van de vragen van artikelen 348 en 350 Sv. Het wetsvoorstel liet de mogelijkheid voor dergelijke toezeggingen open. Wel werd voorgesteld dat ook deze afspraken op schrift worden gesteld zodat de zittingsrechter er kennis van kan nemen. Daartoe werd voorgesteld in lid 4 van artikel 226g Sv op te nemen dat van afspraken die niet worden aangemerkt als afspraken in de zin van het eerste lid van dat artikel, maar die wel van betekenis kunnen zijn voor het onderzoek in de zaak, proces-verbaal wordt opge maakt. Dat proces-verbaal wordt door de officier van justitie bij de processtukken gevoegd, aldus het nieuwe in te voegen artikellid. Dergelijke 'kleine toezeggingen' hoeven, vanwege hun betrekkelijk geringe gewicht, echter niet voorafgaand goedgekeurd te worden. Gezien hun ondergeschikte aard heeft de minister er bovendien voor gekozen deze niet uitputtend te omschrijven en op te sommen, maar heeft hij het college van procureurs-generaal gevraagd in de op te stellen richtlijn enkele voorbeelden te vermelden.³⁵

De minister ging in op de gestelde vragen over toezeggingen die zien op het niet of slechts beperkt ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel. Zijn opstelling was: dergelijke toezeggingen mogen niet worden gedaan. Hij stelde dat het wederrechtelijk verkregen voordeel altijd moet worden ontnomen als dat mogelijk is. Het onderhandelen over het te vorderen ontnemingsbedrag of het teruggeven van waardevolle inbeslaggenomen voorwerpen leidt, aldus de minister, tot het verstrekken van financiële voordelen aan de criminele getuige, die neerkomen op het bieden van geld in ruil voor de verklaring. Daarom was de minister tegen het doen van dergelijke voorstellen. De voorgestelde wettelijke regeling voorzag slechts in het bevorderen van strafvermindering, waarbij de nadruk ligt op het opleggen van vrijheidsstraf. Het voorgestelde artikel 44a Sr kent daarom een limitatieve opsom-

ming van toe te kennen vormen van strafvermindering.³⁶ Daarvan is de voordeelsontneming dus uitgesloten. Tevens uitgesloten zijn toezeggingen over het teruggeven van inbeslaggenomen voorwerpen, voor zover die vatbaar zijn voor onttrekking aan het verkeer, verbeurdverklaring of voor verhaal als onderdeel van voordeelsontneming op grond van artikel 36e Sr. Over teruggave van die voorwerpen kunnen geen afspraken worden gemaakt in ruil voor getuigenverklaringen. Een dergelijke teruggave zou immers neerkomen op het verminderen van een bijkomende straf, het afzien van een maatregel of het verschaffen van financiële voordelen, aldus de minister.³⁷

Medio 2000 was de *Wet toezeggingen aan getuigen in strafzaken* nog verre van ingevoerd, maar de parlementaire behandeling van het daartoe strekkende wetsvoorstel was in volle gang. Daarin was tot dit moment een eenduidig standpunt over toezeggingen omtrent de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel zichtbaar: dergelijke toezeggingen waren in de optiek van zowel de minister als de Tweede Kamer niet toelaatbaar.

Voortzetting van het parlementair debat

In de vaste Kamercommissie voor Justitie kwamen vragen op over de in steek van de minister dat het wetsvoorstel een uitputtende opsomming van de toelaatbare toezeggingen bevat.³⁸ Deze nieuwe discussieronde leverde echter weinig nieuws op aangaande de vraag naar de al dan niet toegestane toezeggingen.³⁹ De minister bevestigde het systeem zoals hem dat voor ogen stond: grote toezeggingen worden ontoelaatbaar geacht, met uitzondering van de in de wet genoemde toezegging van een lagere strafeis. Daarnaast gelden de kleine toezeggingen die onder artikel 44a lid 4 Sv vallen en die niet zien op de vragen van artikel 348 en 350 Sv.⁴⁰ De minister meende dat het een voldoende garantie is dat niet-acceptabele toezeggingen enkel in de richtlijn worden opgenomen, en niet in de wet.⁴¹ Hij kreeg bovendien opnieuw de vraag gesteld naar de toelaatbaarheid van toezeggingen omtrent de voordeelsontneming, en zijn standpunt bleef: dergelijke toezeggingen zijn niet toelaatbaar.⁴²

Hoewel uit de behandeling tot dat moment dus duidelijk bleek dat een gesloten stelsel was beoogd waarbij enkel de toezegging van strafvermindering en kleine toezeggingen zijn toegelaten, waren de Kamerleden mr. A. (André) Rouvoet en mr. C. G. (Kees) van der Staaij er niet gerust op dat het een afdoende waarborg is om de niet-toegestane toezeggingen alleen (uitputtend) in de richtlijn op te nemen. Het gevolg daarvan zou immers kunnen zijn dat het college van procureurs-generaal, als het van mening verandert over de toelaatbaarheid van bepaalde toezeggingen, dat simpelweg zou kunnen ver-

anderen door zijn beleid aan te passen.⁴³ Daarom stelden zij per amendement voor een zin aan artikel 226g Sv toe te voegen waaruit zou blijken dat de afspraak als bedoeld in dat artikel uitsluitend kan zien op strafvermindering als bedoeld in artikel 44a lid 2 Sr.⁴⁴ Uit de wettekst zou glashelder moeten blijken ‘dat andere toezeggingen die een “do ut des”-karakter dragen niet mogen worden gedaan.’⁴⁵ Op die manier zou het restrictieve karakter van de regeling expliciet worden verankerd.⁴⁶ De minister achtte dit amendement niet nodig, maar verzette zich er ook niet tegen, aangezien het een verduidelijking van de bedoeling van de wetgever met zich zou brengen.⁴⁷ Er bleek een grote meerderheid voor dit amendement te bestaan en het werd dan ook aangenomen,⁴⁸ zodat de betreffende zin inderdaad is opgenomen aan het einde van artikel 226g lid 1 Sv.

Op 5 juli 2001 werden het wetsvoorstel en de bijbehorende amendementen in stemming gebracht. Daarbij werd het wetsvoorstel aangenomen door de Tweede Kamer. Bij de stemming maakte de VVD-fractie echter een vergissing, door tegen te stemmen op een onderdeel waar zij een voorstander van is: de invoering in artikel 192 lid 2 Sr van een strafbaarstelling van het opzettelijk niet afleggen van een getuigenverklaring ondanks een daartoe strekkende toezegging. De minister oordeelde dat dit een essentieel onderdeel is van het wetsvoorstel, zodat de behandeling in de Tweede Kamer nog niet is afgerond.⁴⁹ Door middel van een reparatiewet moet die fout worden hersteld, en de minister diende daartoe dan ook snel een nieuw wetsvoorstel in dat enkel ziet op de beoogde strafbaarstelling.⁵⁰

De behandeling van die reparatiewet lag een lange tijd stil. Dat kwam doordat het Openbaar Ministerie zich roerde. Op dat moment stond, zo mag uit het voorgaande zijn gebleken, vast dat zowel de minister als de Tweede Kamer een gesloten stelsel van toezeggingen voor ogen had, waarbij enkel toezeggingen omtrent strafvermindering en zogenoemde ‘kleine’ toezeggingen toelaatbaar werden geacht. Toezeggingen omtrent voordeelsontneming werden expliciet van de hand gewezen. Niet lang nadat het *Wetsvoorstel toezeggingen aan getuigen in strafzaken* (met uitzondering van de genoemde voorgestelde strafbaarstelling) was aangenomen door de Tweede Kamer, maar reeds voordat deze in werking zou treden, was op 1 augustus 2001 de *Tijdelijke Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken* in werking getreden, die daarmee de *Richtlijn afspraken met criminelen* verving.⁵¹ Deze tijdelijke aanwijzing was gebaseerd op de inhoud van het wetsvoorstel, en regelde op die manier dat veel van de aanstaande wettelijke regels reeds werden uitgevoerd door het Openbaar Ministerie, voor zover in overeenstemming met de

wet op dat moment.⁵² De tijdelijke aanwijzing legde een flink aantal regels neer aangaande de al dan niet toegestane toezeggingen door het Openbaar Ministerie. Zij voorzag in een gesloten stelsel van toezeggingen, en maakte duidelijk welke toezeggingen niet mochten worden gedaan.⁵³ Duidelijk was dat de aanwijzing enkel zag op toezeggingen van het Openbaar Ministerie die zien op strafvermindering. De aanwijzing had geen betrekking op 'het gebruik van wettelijke bevoegdheden door de officier van justitie die op enigerlei wijze een begunstigende invloed kunnen hebben op de bereidheid tot het afleggen van een getuigenverklaring, maar die niet strekken tot strafvermindering', zoals beslissingen over het detentieregime. Dit zijn de zogenoemde 'kleine' toezeggingen.

De officier van justitie kon op basis van deze tijdelijke aanwijzing toezeggingen doen met betrekking tot het vorderen van een hoofdstraf die lager is dan op grond van de tenlastelegging normaal gesproken zou zijn gevorderd. Hij kon in dat kader toezeggen dat de te vorderen onvoorwaardelijke gevangenisstraf, werkstraf of geldboete werd verminderd met een derde, dat hoogstens een derde van het onvoorwaardelijke gedeelte van die straf werd omgezet in een voorwaardelijk gedeelte, of dat maximaal een derde van de vrijheidsstraf werd vervangen door een werkstraf of een onvoorwaardelijke geldboete. Aan veroordeelde getuigen mocht worden toegezegd dat positief zou worden geadviseerd over een door hem in te dienen gratieverzoek van ten hoogste een derde van zijn straf. Dit zijn dezelfde toegestane toezeggingen als die in het wetsvoorstel waren opgenomen. Andere toezeggingen strekkende tot strafvermindering mochten, aldus de tijdelijke aanwijzing, niet worden gedaan.⁵⁴ In de tijdelijke aanwijzing was daarnaast een lijst opgenomen van ontoelaatbare toezeggingen. Deze lijst bracht belangrijke beperkingen met zich en verbood onder andere '(het afzien van het vorderen van) bijkomende straffen en maatregelen, in het bijzonder de ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel.'

Tegen deze tijdelijke aanwijzing en het door de Tweede Kamer aangenomen wetsvoorstel toezeggingen aan getuigen in strafzaken kwam het Openbaar Ministerie, nog tijdens het wetgevingsproces omtrent die wet en de reparatiewet, in het geweer. Het heeft in een brief aan de minister⁵⁵ laten weten dat de tijdelijke aanwijzing in de praktijk niet goed werkbaar zou zijn en het Openbaar Ministerie onvoldoende ruimte zou bieden voor de opsporing en vervolging van ernstige criminaliteit. Het college van procureurs-generaal had de minister al op 5 februari 2003 gevraagd het *Wetsvoorstel toezeggingen aan getuigen in strafzaken* te heroverwegen. Dat wetsvoorstel en de vertaling

daarvan in de tijdelijke aanwijzing zouden het Openbaar Ministerie te veel beperken in zijn mogelijkheden. Het college van procureurs-generaal had een werkgroep van officieren van justitie geformeerd om te adviseren over de hoofdlijnen van een nieuwe *Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken*. De minister informeerde de Tweede Kamer over het door het Openbaar Ministerie ingenomen standpunt bij brief van 1 juli 2004, waarbij hij tevens het rapport van de Openbaar Ministerie-werkgroep voegde.⁵⁶

Die werkgroep stelde dat het wetsvoorstel en de daarop gebaseerde tijdelijke aanwijzing te beperkt zijn en ertoe zouden leiden dat er amper overeenkomsten met getuigen worden gesloten. De tegenprestaties die getuigen in de praktijk verlangen passen, aldus het Openbaar Ministerie, niet binnen het door het wetsvoorstel en de tijdelijke aanwijzing opgestelde kader. De werkgroep stelde voor om het Openbaar Ministerie op grond van het opportuniteitsbeginsel veel ruimere bevoegdheden te geven om toezeggingen te doen aan de getuige. In beginsel zou het alle toezeggingen moeten kunnen doen. De enige begrenzing zou moeten zijn dat geen toezeggingen mogen worden gedaan die in strijd zijn met de wet, zoals de toezegging dat een door de rechter opgelegde sanctie niet ten uitvoer zal worden gelegd. Deze ruime bevoegdheid zou het gevolg zijn van de beleidsvrijheid die het Openbaar Ministerie geniet op grond van het opportuniteitsbeginsel. Veel toezeggingen die de Tweede Kamer onwenselijk achtte, zouden volgens de werkgroep juist wel mogelijk moeten zijn. Het gaat daarbij om het toezeggen van een sepot, toezeggingen omtrent de inhoud en omvang van de tenlastelegging, het intrekken van uitleverings- of overleveringsverzoeken, het afzien van het vorderen van bijkomende straffen en maatregelen (waaronder de ontnemingsmaatregel) en tegenprestaties die alleen met medewerking van derden tot stand kunnen komen (zoals een brief ter bemiddeling in een huisvestingsprocedure). De werkgroep stelde bovendien voor om ook het verbod op toezeggingen van financiële beloningen op te heffen.⁵⁷

Over de toezeggingen omtrent het vorderen van bijkomende straffen en maatregelen, waaronder de ontnemingsmaatregel, merkte de werkgroep op dat deze binnen de reguliere bevoegdheden van de officier van justitie vallen. Tegen het doen van toezeggingen met betrekking tot de ontnemingsvordering zou volgens de werkgroep (en dat bezwaar werd reeds in de Tweede Kamer verwoord, zo bleek hiervoor) kunnen worden ingebracht dat de getuige daarmee een financieel voordeel geniet. Maar nu de werkgroep tevens voorstelde het verbod op het doen van toezeggingen van financiële beloningen op te heffen, kwam dat bezwaar te vervallen. Voor de werkgroep was het wel

belangrijk dat de getuige opening van zaken geeft omtrent het door hem verkregen voordeel, zodat het Openbaar Ministerie zicht zou krijgen op dat voordeel en dus weet welke toezeggingen het doet.⁵⁸

Hoewel de meerderheid van de werkgroep meende dat een wettelijke basis voor het doen van toezeggingen aan getuigen niet nodig is aangezien die bevoegdheid kan worden gebaseerd op het opportuniteitsbeginsel, meende zij dat het tevens verdedigbaar is dat niet alle beoogde toezeggingen daarop kunnen worden gebaseerd. Daarom zou het volgens de werkgroep wenselijk of noodzakelijk kunnen zijn om wel degelijk een wettelijke bevoegdheidsgrondslag te creëren. Een algemene bepaling in de wet, nader ingevuld door een aanwijzing van het college van procureurs-generaal zou daartoe kunnen volstaan. Die wettelijke bepaling zou niet meer hoeven te omvatten dan dat de officier van justitie toezeggingen aan getuigen kan doen. De tijdelijke aanwijzing zou moeten worden aangepast, in de zin dat de limitatieve lijst met toezeggingen komt te vervallen, aldus de werkgroep. De werkgroep nam met deze voorstellen sterk afstand van het model zoals dat door de Tweede Kamer was vastgesteld na een lang en moeizaam parlementair debat.⁵⁹

Het college van procureurs-generaal nam het rapport van de werkgroep over, met uitzondering van twee van de aangedragen punten: waar de werkgroep dat nog openliet, hechtte het college aan een wettelijke grondslag voor het doen van toezeggingen. Bovendien achtte het toezeggingen aan getuigen alleen toelaatbaar bij een dringende noodzaak voor een succesvolle bewijsvoering, waar de werkgroep een ruimere mogelijkheid wenste.⁶⁰ Minister Donner liet zich gedeeltelijk overtuigen door het advies van het college van procureurs-generaal. Hij achtte verschillende belangrijke toezeggingen, anders dan het college, alsnog niet wenselijk. Het betrof de toezeggingen omtrent het seponeren van een zaak, de inhoud en omvang van de tenlastelegging, omtrent het intrekken van een uitleverings- of overleveringsverzoek, toezeggingen die door derden moeten worden uitgevoerd en die niet zien op beantwoording van de vragen van de artikelen 348 en 350 Sv, over het uitzitten van een straf in Nederland en over financiële beloningen.

De minister had ook begrip voor de wens van het college om een breder palet aan toezeggingen toelaatbaar te achten, waarbij hij drie soorten toezeggingen wél als toelaatbaar wilde aanmerken. Daarmee week hij af van het oordeel van zijn voorganger Korthals. Het betrof in de eerste plaats toezeggingen over gunstbetoon dat niet van invloed is op de beantwoording van de vragen van artikelen 348 en 350 Sv⁶¹ en de intrekking van Nederlandse uitle-

veringsverzoeken of Europese arrestatiebevelen. Anders dan de werkgroep en het college achtte de minister toezeggingen die zien op het vorderen van bijkomende straffen en maatregelen in beginsel niet toelaatbaar. Hij handhaafde daarom het uitgangspunt dat het voorgestelde artikel 44a Sr een limitatieve opsomming bevat van de modaliteiten van strafvermindering. Daaronder vallen in zijn optiek niet de bijkomende straffen en de maatregelen. Daarop maakte hij echter één uitzondering. Toezeggingen over de hoogte van het te ontnemen wederrechtelijk verkregen voordeel zouden wat hem betreft wel toelaatbaar moeten zijn. Hij merkte in dat verband op dat er in de praktijk, los van de onderhandelingen over een getuigenverklaring, reeds wordt onderhandeld over de omvang van de ontnemingsvordering. Bovendien beschikt het Openbaar Ministerie al over een ruime schikkingsbevoegdheid op grond van artikel 511c Sv.⁶²

De minister stelde aan de Tweede Kamer voor de voorgestelde regeling te verruimen, maar daarvoor niet het *wetsvoorstel toezeggingen aan getuigen in strafzaken* (dat al was aangenomen door de Tweede Kamer en aanhangig was gemaakt bij de Eerste Kamer) in te trekken of aan te passen door een novelle. Door middel van een aanpassing van de aanwijzing zouden de gewenste veranderingen ook teweeg kunnen worden gebracht. Voor de toepassing van de aan te passen aanwijzing in de praktijk achtte de minister het wel wenselijk dat de Tweede Kamer deze opvatting zou onderschrijven. Daarom wilde hij daarover met de Tweede Kamer van gedachten wisselen.⁶³

Daarmee kreeg de reparatiewet, die enkel de strafbaarstelling van opzettelijk niet-verklarende getuigen zou regelen, een breder bereik. Het reeds bij de Eerste Kamer aanhangige *wetsvoorstel toezeggingen aan getuigen in strafzaken* (26 294) werd opnieuw integraal tegen het licht gehouden. Meer fracties leken een andere mening toegedaan dan bij de eerdere behandeling van die wet.⁶⁴ Daarbij speelde waarschijnlijk mee dat de samenstellingen van de Tweede Kamer en de vaste Kamercommissie voor Justitie ondertussen flink waren gewijzigd.⁶⁵ Zo pleitte de PvdA bij monde van het nieuwe Kamerlid mr. A. (Aleid) Wolfsen voor bredere bevoegdheden voor het Openbaar Ministerie. Opnieuw werd bediscussieerd of allerlei toezeggingen, waaronder die omtrent de voordeelsontneming, toegestaan zouden moeten worden.

De Kamerleden namen echter geen duidelijk standpunt in over de vraag of de minister de reikwijdte van het bij de Eerste Kamer aanhangige wetsvoorstel door middel van een nieuwe aanwijzing kon uitbreiden. Evenmin deed de minister dat.⁶⁶ Besloten werd dat de minister schriftelijk zou reageren op

de vragen die de Kamerleden hadden op de brief van 1 juli 2004, waarin hij reageerde op het advies van het college van procureurs-generaal. Hij wenste dat echter pas te doen nadat de Eerste Kamer het *wetsvoorstel toezeggingen aan getuigen in strafzaken* had behandeld. Nadat Rouvoet erop had aangedrongen dat de Tweede Kamer niet in het ongewisse mocht worden gelaten over het afronden van het debat en dat dit niet pas kon geschieden na behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste Kamer, zei de minister toe dat zijn brief binnen redelijke termijn aan de Tweede Kamer zou worden gezonden. Onder die belofte werd de reparatiewet, aangevuld met een amendement om de maximale strafvermindering van een derde naar de helft zou worden opgehoogd, op 5 oktober 2004 aangenomen door de Tweede Kamer.⁶⁷

De minister stuurde de desbetreffende brief uiteindelijk op 12 april 2005 aan de Tweede Kamer.⁶⁸ Voorafgaand daaraan had de Eerste Kamer echter al over het onderwerp gediscussieerd. Beide wetsvoorstellen werden aan elkaar gekoppeld en gezamenlijk behandeld door de Eerste Kamer. De vaste Kamercommissie voor Justitie van de Eerste Kamer stelde in haar voorlopig verslag vragen aan de minister omtrent de relatie tussen de wetsvoorstellen en de brief van de minister naar aanleiding van het advies van het Openbaar Ministerie, en over het beoogde gesloten systeem in verhouding tot de wens van de minister om het Openbaar Ministerie meer ruimte te geven voor het doen van toezeggingen. Opnieuw stond dus de vraag centraal of de wet een gesloten systeem van toezeggingen in het leven roept, of juist een open systeem dat door beleidsregels van het Openbaar Ministerie wordt ingevuld. Zo vroeg de VVD-fractie of het wel zin had de wetsvoorstellen in behandeling te nemen, omdat zowel de Tweede Kamer als de minister een verruiming van de modaliteiten van strafvermindering wilde, en het wetsvoorstel op korte termijn waarschijnlijk zou worden ingehaald door een aanwijzing van ruimere strekking. Bovendien was er, aldus die fractie, onduidelijkheid over de mogelijkheid tot het doen van toezeggingen op grond van het opportuniteitsbeginsel van het Openbaar Ministerie.⁶⁹ Ook de CDA-fractie wees op het verschil tussen het oorspronkelijke uitgangspunt van het wetsvoorstel en de tijdelijke aanwijzing enerzijds en de uitbreidingen die de minister daar in een nieuwe aanwijzing in wilde aanbrengen anderzijds, onder andere wat betreft de toelaatbaarheid van toezeggingen omtrent voordeelsontneming. Daarmee leek immers het uitgangspunt dat de toezeggingen die buiten het bestek van het wetsvoorstel vallen ontoelaatbaar zijn (met uitzondering van de 'kleine toezeggingen' die vallen onder artikel 226g lid 4 Sv), te worden verlaten. Zij vroeg zich daarom af hoe dit te combineren is met het wetsvoorstel in de huidige vorm, waarvan de minister vond dat het moet worden aangenomen.

De fractie vroeg de minister of het niet de voorkeur zou verdienen om voor de toezeggingen die de minister alsnog toelaatbaar wil maken (waaronder dus omtrent de voordeelsontneming), een aparte wettelijke bevoegdheidsgrondslag in het leven te roepen, bijvoorbeeld in een globale aanduiding in de wet zoals was voorgesteld door de Openbaar Ministerie-werkgroep.⁷⁰

De minister reageerde in zijn memorie van antwoord op de opgeworpen vragen.⁷¹ Hij gaf echter nog geen ondubbelzinnig antwoord op de vraag of er sprake zou zijn van een gesloten stelsel of van een open wettelijk stelsel dat door beleidsregels kan worden gewijzigd of aangevuld.⁷² Het opportuniteitsbeginsel van het Openbaar Ministerie speelde echter een belangrijke rol in het antwoord van de minister. Hij stelde dat tijdens de parlementaire behandeling was gebleken dat het standpunt van de regering was dat in de wet zou worden neergelegd welke toezeggingen tot strafvermindering mogen worden gedaan, en dat in de aanwijzing zou worden bepaald welke toezeggingen in elk geval niet mogen worden gedaan. Een dergelijke beperking van het opportuniteitsbeginsel zou enkel in beleidsregels en niet in de wet kunnen worden neergelegd, aldus de minister.⁷³

De Tweede Kamer leek een gesloten stelsel van 'grote toezeggingen' te willen bewerkstelligen. Daarom werd artikel 226g lid 1 Sv aangevuld naar aanleiding van het aangenomen amendement van Rouvoet en Van der Staaij en voegde de minister destijds het vierde lid toe aan het voorgestelde artikel 226g Sv. Bovendien waren de niet-toegestane toezeggingen in de aanwijzing niet bedoeld als een negatieve normering van het opportuniteitsbeginsel, maar als een uitleg van het wettelijk systeem, dat sluitend was bedoeld.⁷⁴ Het uitgangspunt zoals de minister dat in de Eerste Kamer uitdroeg lijkt echter te zijn dat de grondslag van het verbod op bepaalde toezeggingen niet is gelegen in (het systeem van) de wet, maar in de tijdelijke aanwijzing. Daaruit volgt dan dat indien de aanwijzing wordt aangepast, bepaalde toezeggingen alsnog toelaatbaar worden. Dat is ook wat de minister op dit moment in de parlementaire behandeling voor ogen stond met toezeggingen omtrent de voordeelsontneming. Anderzijds leek de minister de geslotenheid van het wettelijk stelsel te onderschrijven, aangezien hij verwees naar het aangenomen amendement van Rouvoet en Van der Staaij en de toevoeging van het vierde lid aan artikel 226g Sv.⁷⁵

Hoewel de minister erkende dat de wettelijke regeling is bedoeld als een gesloten stelsel, leidde de minister in deze fase van het wetgevingsproces uit het opportuniteitsbeginsel af dat de beperkingen die voor het Openbaar Minis-

terie gelden bij het doen van toezeggingen gebaseerd zijn op de beleidsregels, en niet op het gesloten wettelijk systeem.⁷⁶ Zo bevestigde de minister dat de (tijdelijke) aanwijzing de door hem beoogde uitbreidingen, waaronder met betrekking tot toezeggingen omtrent de voordeelsontneming, niet toestaat. Maar dat liet naar zijn mening onverlet dat daarover discussie kan worden gevoerd. Voor zover een dergelijke 'beleidsafweging' binnen het kader van de voorgestelde wettelijke regeling blijft, is daarvoor geen aanvullende wettelijke grondslag vereist, aldus de minister.⁷⁷ Voor het toelaten van ontnemings-toezeggingen is volgens hem dus geen aanpassing van het wetsvoorstel nodig, maar enkel een aanpassing van de aanwijzing. Waar zijn voorganger Korthals een gesloten stelsel in de wet wilde neerleggen, leek Donner dus een open wettelijk stelsel, ingekaderd door het beleid van het Openbaar Ministerie voor ogen te hebben.⁷⁸

In het debat dat volgde met de Eerste Kamer kwam de relatie tussen het wetsvoorstel en de aanwijzing terug.⁷⁹ Enkele Kamerleden stelden kritische vragen over de gewijzigde benadering die Donner voorstond, die erop neer zou komen dat in het beleid (de aanwijzing) toezeggingen als toelaatbaar kunnen worden aangemerkt waarmee de reikwijdte van de wet bij aanwijzing wordt uitgebreid. Verschillende Kamerleden vroegen de minister een aparte wettelijke regeling in het leven te roepen voor de toezeggingen die de minister, anders dan omtrent de strafvermindering, toelaatbaar wil maken. Het ging daarbij onder andere over toezeggingen die zien op de hoogte van het te ontlenen voordeel.

Ondanks deze kritische vragen bleef de minister bij zijn standpunt dat er geen aparte wettelijke grondslag nodig zou zijn voor het doen van andere toezeggingen dan die strekken tot een lagere strafeis. Hij erkende weliswaar dat deze toezeggingen ten tijde van de behandeling in de Tweede Kamer nog ontoelaatbaar werden geacht, maar hield vast aan de stelling dat voor een verandering van de toelaatbaarheid daarvan geen aanpassing van de wet is vereist. De ontoelaatbaarheid van die toezeggingen volgde in de optiek van de minister niet uit de wet, maar uit de aanwijzing. Dat geldt ook voor toezeggingen omtrent de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel: door dergelijke toezeggingen in de aanwijzing als toelaatbaar aan te merken, was er volgens de minister voldoende grondslag voor het doen van die toezeggingen. Op de vraag op grond waarvan de officier van justitie de bevoegdheid heeft dergelijke ontnemings-toezeggingen te doen, wees de minister op de 'pluk-ze-wetgeving', die de vraag of een ontnemingsmaatregel wordt opgelegd voorwerp maakt van een 'discretionair besluit van het openbaar ministerie'.⁸⁰

Enkele Kamerleden wierpen de minister nog tegen dat de insteek van het wetsvoorstel altijd zou zijn geweest dat de wet toezeggingen omtrent de strafeis zou regelen en dat alle andere afspraken die buiten dat kader zouden vallen, ontoelaatbaar zouden zijn. Met de nieuwe insteek van de minister zou de relatie tussen de wet in formele zin en het beleid worden gedenatureerd en zou de wetssystematiek en de grondslag voor het doen van toezeggingen wezenlijk veranderen. Bovendien zou het college van procureurs-generaal zo met de wet aan de haal kunnen gaan.⁸¹ Volgens de minister echter regelde het wetsvoorstel enkel de toezegging omtrent een lagere strafeis (en de processuele voorschriften waaraan een afspraak met een criminele getuige moet voldoen), maar zou het wetsvoorstel niet beogen het opportuniteitsbeginsel van het Openbaar Ministerie te beperken. Op grond van de beleidsvrijheid die het Openbaar Ministerie op grond daarvan geniet, zou het reeds andere toezeggingen dan omtrent de te eisen hoofdstraf kunnen doen. Die beleidsvrijheid kon volgens de minister niet worden ingeperkt door de wet, maar enkel door de aanwijzing.⁸² Daarom zou een wettelijke regeling voor die toezeggingen niet nodig zijn, en zou de aanwijzing bepalen of de overige toezeggingen toelaatbaar of ontoelaatbaar zijn.⁸³

De minister werd gevraagd waarom het wetsvoorstel dan nodig zou zijn: alle bevoegdheden die de officier van justitie heeft, kunnen zo gezien immers onderwerp van de toezegging zijn. Daarvoor zou dan geen nadere wettelijke regeling nodig zijn, aldus de kritische Kamerleden. De minister meende echter dat het wetsvoorstel nodig was, aangezien het voor het Openbaar Ministerie ingevolge het wetsvoorstel mogelijk werd om toezeggingen over strafvermindering te doen, terwijl de strafbepaling de exclusieve bevoegdheid van de rechter is. Daarom zou voor dergelijke toezeggingen een wettelijke basis nodig zijn.⁸⁴

De rechter is echter niet gebonden aan de strafeis van het Openbaar Ministerie, ook niet als het een afspraak heeft gemaakt met een getuige. Die afspraak ziet enkel op de strafeis. Die straftoemingsvrijheid is tijdens dit wetgevingsproces nog expliciet benadrukt in het aangenomen amendement van mr. B.O. (Boris) Dittrich.⁸⁵ Bovendien valt de formulering van de strafeis binnen de exclusieve bevoegdheid van het Openbaar Ministerie, waarbij het wel degelijk al rekening kan houden met de opstelling en verklaringsbereidheid (jegens zichzelf of jegens anderen) van de verdachte. Dat had de Hoge Raad ook al overwogen in een arrest waarin, voorafgaand aan de wettelijke regeling, een overeenkomst met een criminele getuige was gesloten.⁸⁶

De minister stelde een nieuwe brief op aan de Eerste Kamer, waarin hij verder ging met dezelfde insteek, waarbij het Openbaar Ministerie alle bevoegdheden die het heeft in beginsel onderwerp kan maken van een toezegging aan een getuige, zolang zij maar worden neergelegd in een proces-verbaal.⁸⁷ De beslissing sommige toezeggingen niet toe te staan, zou een beleidsmatige beperking zijn die het Openbaar Ministerie zichzelf oplegt, zodat bepaalde toezeggingen ook weer toelaatbaar kunnen worden gemaakt door de aanwijzing aan te passen. Daarvoor was volgens de minister geen wettelijke regeling nodig. Daarom wordt bijvoorbeeld het verbod op sepottoezeggingen niet in de wet opgenomen. Het enige dat met het wetsvoorstel een wettelijke basis zou krijgen, was in deze optiek de rechterlijke toets door de rechter-commissaris, de verplichting tot het opnemen van toezeggingen in een proces-verbaal en de toezegging tot een lagere strafeis. De (on)toelaatbaarheid van alle overige toezeggingen zouden in de aanwijzing worden geregeld, aldus de minister. Enkel voor toezeggingen omtrent een lagere strafeis zou een wettelijke grondslag nodig zijn, aangezien zij, zo herhaalde de minister, van invloed zijn op de beslissing van de rechter over de straftoemeting. Op de opmerkingen uit de Eerste Kamer dat ook de strafeis valt onder de beleidsvrijheid van het Openbaar Ministerie ging de minister niet in.

Met deze insteek werd een andere uitleg gegeven aan het wetsvoorstel dan in de Tweede Kamer het uitgangspunt was.⁸⁸ De minister stelde echter dat ook in de Tweede Kamer de conclusie was dat alleen in beleidsregels de beleidsvrijheid van het Openbaar Ministerie kan geschieden. Het is de vraag of dit een juiste weergave is van het debat in de Tweede Kamer, waar immers de wens leefde om in de wet de kaders voor het doen van toezeggingen neer te leggen. Dat zou volgens de Tweede Kamer juist niet in de aanwijzing mogelijk moeten zijn. Op deze manier wekte de minister in de Eerste Kamer de indruk dat de Tweede Kamer ook deze nieuwe insteek ondersteunde.⁸⁹

Over de toezeggingen omtrent voordeelsontneming merkte de minister op dat, nu de officier van justitie reeds op grond van artikel 511c Sv een schikking kan aangaan met een betrokkene, voor dergelijke toezeggingen geen aanvullende wettelijke grondslag is vereist en dat niet valt in te zien waarom het onrechtmatig zou zijn om de afspraak met een verdachte getuige te maken dat hem minder voordeel wordt ontnomen.⁹⁰ Overigens zei de minister dat over de toelaatbaarheid van de toezeggingen waarover het gaat (waaronder aangaande de voordeelsontneming) nog niet definitief was besloten. Daarover moest nog worden overlegd met het college van procureurs-generaal. Daarmee zou hij de opvatting van de Eerste Kamer over die toezeggingen

gen 'laten meewegen', en zou hij ook op korte termijn nader overleggen met de Tweede Kamer.

Op de brief aan de Eerste Kamer volgde een brief aan de Tweede Kamer, waarmee de minister zijn eerdere belofte aan die Kamer nakwam om op de kwestie terug te komen.⁹¹ De brief had dezelfde strekking als de brief aan de Eerste Kamer. Ook in deze brief lag de nadruk op de beleidsvrijheid die het Openbaar Ministerie op grond van het opportuniteitsbeginsel heeft. Die beleidsvrijheid kon in de optiek van de minister alleen worden ingeperkt door de aanwijzing en niet door de wet. Het wetsvoorstel regelde, zoals gezegd, in deze opvatting enkel de toelaatbaarheid van de toezegging tot strafvermindering; voor het overige konden de reeds aan het Openbaar Ministerie toekomende bevoegdheden onderwerp van een toezegging worden gemaakt.

De minister ging in deze brief uitgebreider in op de toezeggingen die al dan niet kunnen worden gedaan. Hij breidde zijn eerdere uiteenzetting over de toelaatbaarheid van toezeggingen omtrent voordeelsontneming uit. De minister stelde dat in de praktijk veelal al stevig wordt onderhandeld over de vaststelling van het wederrechtelijk verkregen voordeel, los van de bereidheid om ten laste van een ander te verklaren. Een verbod op toezeggingen op dat gebied moest daarom met realisme worden benaderd. Bovendien heeft het Openbaar Ministerie op grond van artikel 511c Sv al een ruime schikkingsbevoegdheid. Volgens de minister ging het daarbij veelal om een bepaling van het bedrag 'gelegen tussen het geschatte voordeelsbedrag en de daadwerkelijk achterhaalde vermogensbestanddelen, waarop de vordering kan worden verhaald'. Daarmee erkende de minister dat met ontnemingschikkingen vaak minder wordt ontnomen dan de betrokkene daadwerkelijk heeft verkregen. Daarbij speelde volgens de minister tevens de kans dat verborgen vermogen alsnog kan worden opgespoord een rol: bij het Openbaar Ministerie zou niet veel animo bestaan tot het aangaan van een schikking tot een veel lager bedrag, als met het reeds achterhaalde vermogen aan de vordering kan worden voldaan. Daarom had de minister begrip voor de wens van het Openbaar Ministerie om toezeggingen in het kader van de oplegging van de ontnemingsmaatregel niet categorisch te verbieden.⁹² Wel wees hij erop dat bij deze toezeggingen de proportionaliteit goed in de gaten moet worden gehouden. Hij achtte het niet goed denkbaar dat een criminele getuige die bijvoorbeeld tien miljoen euro heeft verkregen, de helft daarvan zou mogen houden in ruil voor zijn getuigenverklaring.⁹³ Opnieuw stelde de minister dat de beslissing over de toelaatbaarheid van de betreffende toezeggingen

nog niet was genomen, en dat de opvatting van de Tweede Kamer daarover zou worden meegewogen bij de herziening van de aanwijzing.

In de beraadslaging die volgde in de Eerste Kamer waren opnieuw kritische geluiden te horen over de voorgestelde systematiek.⁹⁴ Een aantal fracties vroeg zich opnieuw af of het Openbaar Ministerie de bevoegdheden die het reeds had inderdaad kon aanwenden voor het doen van toezeggingen aan getuigen, zonder een nieuwe wettelijke basis maar op grond van de beleidsvrijheid die het op grond van het opportuniteitsbeginsel heeft. Die vraag werd op dat punt vooral benaderd vanuit het gevaar dat de rechter zou oordelen dat er sprake is van misbruik van bevoegdheden, ook wel 'détournement de pouvoir' genoemd. Het Eerste Kamerlid mr. drs. E.C.M. (Ed) Wagemakers (CDA) constateerde dat de minister van mening zou zijn veranderd en dat voortschrijdend inzicht ertoe had geleid dat er nu, in plaats van het oorspronkelijke gesloten stelsel, een 'tweede veld van toezeggingen' was ontstaan dat werd gereguleerd door de aanwijzing en niet door de wet. In die systematiek kon de CDA-fractie zich echter wel vinden. Wel had die fractie zich afgevraagd of voor de inzet van deze bevoegdheden geen nadere wettelijke basis is vereist. Die twijfel was echter weggenomen door een ingewonnen advies bij een hoogleraar strafrecht.⁹⁵ Andere fracties maakten zich meer zorgen over het opportuniteitsbeginsel als basis voor het doen van toezeggingen. Zij meenden dat op deze manier een onvoldoende wettelijke basis voor het doen van dergelijke toezeggingen in het leven wordt geroepen.⁹⁶ De minister deelde deze vrees voor een misbruik van bevoegdheden niet, maar meende dat het gebruik van de bestaande bevoegdheden van het Openbaar Ministerie als onderdeel van een afspraak met een getuige viel binnen de ruimte die deze bevoegdheden zouden geven. Als er in de rechtspraak onverhoopt zou blijken dat de rechter daar anders over zou denken, zou de minister een nadere wettelijke regeling in het leven roepen.⁹⁷

Tijdens dit debat verzette M.J.M. (Tiny) Kox (SP) zich nog expliciet tegen het doen van toezeggingen omtrent de voordeelsontneming. Hij wilde voorkomen dat criminelen grote sommen geld mogen behouden omdat zij een getuigenverklaring tegen een (mede)verdachte afleggen. De minister sloot inderdaad niet uit dat het in incidentele gevallen om grote sommen geld kon gaan, maar stelde ook dat dit niet de regelmatige praktijk was.⁹⁸ Over dit bezwaar werd verder niet uitgebreid gediscussieerd. De wetsvoorstellen werden in stemming gebracht en hoewel de PvdA, GroenLinks en de SP tegen het *wetsvoorstel toezeggingen aan getuigen in strafzaken* stemden en de PvdA tevens tegen het andere wetsvoorstel, werden beide aangenomen door de Eerste Kamer.

Dit wetgevingstraject is in het proefschrift van mr. dr. S.L.J. (Sander) Janssen uitvoerig bekritiseerd.⁹⁹ Tot op heden zijn alleen dit type toezeggingen en de toezeggingen tot intrekking van een uitgaand uitleveringsverzoek of een Europees arrestatiebevel overgeheveld van ‘ontoelaatbaar’ ten tijde van het debat in de Tweede Kamer, naar de categorie toelaatbare toezeggingen in de aanwijzing. In de visie van de minister is het echter mogelijk om, door de aanwijzing aan te passen, ook andere toezeggingen (bijvoorbeeld omtrent de inhoud en de omvang van de tenlastelegging) toelaatbaar te maken.

Wet toezeggingen aan getuigen in strafzaken

De *Wet toezeggingen aan getuigen in strafzaken*¹⁰⁰ en de *Wet in verband met het niet afleggen van een getuigenverklaring na een daartoe strekkende toezegging*¹⁰¹ traden, samen met de nieuwe *Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken*¹⁰² per 1 april 2006 in werking.¹⁰³ Sindsdien is in artikel 226g tot en met 226j Sv de wettelijke regeling neergelegd voor toezeggingen aan getuigen die tevens verdachte zijn. In artikel 226k Sv worden de toezeggingen aan veroordeelden geregeld.

Voorgenomen afspraken met een verdachte die bereid is een getuigenverklaring af te leggen in de strafzaak tegen een andere verdachte in ruil voor de toezegging dat in zijn eigen strafzaak strafvermindering met toepassing van artikel 44a Sr zal worden gevorderd, moeten ingevolge artikel 226g lid 1 Sv door de officier van justitie aan de rechter-commissaris worden voorgelegd.

Die afspraak kan alleen betrekking hebben op getuigenverklaringen in het kader van een opsporingsonderzoek naar misdrijven als omschreven in artikel 67 lid 1 Sv, gepleegd in georganiseerd verband en die gezien hun aard of de samenhang met andere door de verdachte begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren, of naar misdrijven waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaren of meer is gesteld. De afspraak heeft, zo bepaalt de laatste zin van artikel 226g lid 1 Sv, uitsluitend betrekking op strafvermindering als bedoeld in artikel 44a lid 2 Sr. De Hoge Raad heeft echter tevens ‘andere kwesties die rechtstreeks verband houden met de beslissingen als bedoeld in de art. 348 en 350 Sv’ onder artikel 226g lid 1 Sv geschaard.¹⁰⁴

Daarmee lijkt de Hoge Raad een breder bereik te geven aan artikel 226g lid 1 Sv, zodat ook andere toezeggingen die zien op de vragen van de artikelen 348 en 350 Sv onder het regime van de wet vallen. Dat bredere bereik verhoudt zich slecht met de slotzin van artikel 226g lid 1 Sv, maar brengt wel met zich

dat dergelijke toezeggingen onderwerp worden van toetsing door de rechter-commissaris, waar zij anders ofwel niet toegelaten of niet wettelijk geregeld zouden zijn.¹⁰⁵ De voorgenomen afspraak moet op schrift zijn gesteld en een zo nauwkeurig mogelijke omschrijving bevatten van de misdrijven en waar mogelijk de verdachte waarover een getuigenverklaring wordt afgelegd, de strafbare feiten waarvan de getuige zelf wordt verdacht en waarop de toezegging betrekking heeft, de voorwaarden die zijn overeengekomen en de inhoud van de toezegging van de officier van justitie (artikel 226g lid 2 Sv).

De rechter-commissaris toetst de rechtmatigheid van de voorgenomen afspraak en alleen als hij de afspraak rechtmatig beoordeelt, komt deze tot stand (artikel 226g lid 3 jo. 226h lid 3 Sv). Hij houdt daarbij rekening met de dringende noodzaak en met het belang van het verkrijgen van de verklaring. Ook hoort hij de getuige over de voorgenomen afspraak en geeft een oordeel over zijn betrouwbaarheid (artikel 226h leden 2 en 3 Sv). Hij legt zijn oordeel neer in een beschikking (artikel 226h lid 3 Sv). Als de rechter-commissaris de afspraak niet rechtmatig acht, kan de officier van justitie tegen die beschikking in hoger beroep gaan bij de rechtbank (artikel 226i lid 2 Sv). Indien de rechter-commissaris de afspraak heeft goedgekeurd, hoort hij de getuige. Zodra het belang van het onderzoek dat toelaat, brengt hij de verdachte te wiens laste wordt verklaard op de hoogte van de totstandkoming van de afspraak en de inhoud daarvan, zo bepaalt artikel 226j, leden 1 en 3 Sv.

Van afspraken die niet worden aangemerkt als een overeenkomst als bedoeld in artikel 226g lid 1 Sv en die voor het onderzoek in de zaak van betekenis kunnen zijn, wordt proces-verbaal opgemaakt. Dat proces-verbaal wordt door de officier van justitie ten spoedigste aan het dossier toegevoegd, zo schrijft artikel 226g lid 4 Sv voor.

In artikel 44a Sr is de overeengekomen afspraak tussen de officier van justitie en de getuige neergelegd als grond voor strafvermindering. Na een afspraak als bedoeld in artikel 226h Sv kan de rechter op vordering van de officier van justitie de straf verminderen die hij overwoog op te leggen. Hij houdt er daarbij rekening mee dat door het afleggen van de getuigenverklaring een belangrijke bijdrage is of kan worden geleverd aan de opsporing of vervolging van misdrijven. De toe te passen strafvermindering kan er, zo volgt uit artikel 44a lid 2 Sr, in bestaan dat (I) maximaal de helft van een onvoorwaardelijke tijdelijke vrijheidsstraf, taakstraf of geldboete wordt opgelegd, (II) maximaal de helft van het onvoorwaardelijke gedeelte van die straffen wordt omgezet in een voorwaardelijk gedeelte of (III) maximaal een derde van een vrijheids-

straf wordt vervangen door een taakstraf of een onvoorwaardelijke geldboete. De bewoording van artikel 44a Sr brengt mee dat de rechter, ondanks de afspraak tussen het Openbaar Ministerie en de getuige, niet verplicht kan worden om inderdaad strafvermindering toe te passen.

De bepalingen aangaande de toezeggingen aan verdachte getuigen zijn, in artikel 226k Sv, van overeenkomstige toepassing verklaard op reeds veroordeelden die bereid zijn een getuigenverklaring af te leggen. De officier van justitie kan dan als toezegging doen dat hij bij de indiening van een verzoekschrift om gratie positief zal adviseren tot vermindering van de opgelegde straf met maximaal de helft.

Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken

Tegelijk met de invoering van de wettelijke regeling trad, zoals gezegd, een nieuwe aanwijzing in werking, waarmee de tijdelijke aanwijzing komt te vervallen. In de *Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken* is het beleid van het Openbaar Ministerie op dit terrein neergelegd. Blijkens paragraaf 1 van de aanwijzing ziet deze op toezeggingen tot strafvermindering en op de zogenoemde 'kleine' toezeggingen die behoren tot de reguliere taken van het Openbaar Ministerie, van geringe impact zijn, en die niet rechtstreeks raken aan de beantwoording van de vragen van de artikelen 348 en 350 Sv, maar die wel begunstigend kunnen werken op de bereidheid tot het afleggen van een getuigenverklaring (zie ook paragraaf 8 van de aanwijzing over het 'gunstbetoon'). Maar nadat in paragraaf 4 de in de wet neergelegde toegestane toezeggingen zijn beschreven, worden daarin ook twee 'overige toegestane toezeggingen' genoemd.

Het betreft het intrekken van een verzoek tot uitlevering of een Europees arrestatiebevel ter fine van strafvervolgning en het verminderen van de vordering tot ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel met ten hoogste de helft, ook in het kader van de schikking op grond van artikel 511c Sv. De passage 'ook in het kader van de schikking van artikel 511c Sv' impliceert dat de officier van justitie niet alleen een gehalveerde ontnemingsvordering kan indienen bij de rechter, maar hij tevens een schikking ter hoogte van de helft van het voordeel overeen kan komen met de getuige als onderdeel van de overeenkomst. De beperking van maximaal de helft van de ontnemingsvordering- of schikking wordt in de aanwijzing voor het eerst aangebracht; in de parlementaire discussie was van die beperking nog geen sprake. Waarom er in de aanwijzing is gekozen voor een maximale halvering van het te ontnemen voordeel is niet te achterhalen, omdat over de aanwijzing, anders dan

door de minister was toegezegd, niet inhoudelijk is gediscussieerd in de Tweede Kamer.

Acht toezeggingen worden in de aanwijzing expliciet als ontoelaatbaar aangemerkt, waaronder het geven van financiële beloningen en het afzien van het vorderen van bijkomende straffen en maatregelen, waarbij voor de ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel een uitzondering wordt gemaakt. Per 1 januari 2013 is een nieuwe *Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken* in werking getreden, maar deze aanwijzing is inhoudelijk gelijk aan de vorige aanwijzing.¹⁰⁶

Een voorgenomen afspraak wordt, zo bepaalt paragraaf 7 van de aanwijzing, door de hoofdofficier van justitie ter toetsing voorgelegd aan het college van procureurs-generaal. Dat gebeurt door tussenkomst van de Centrale Toetsingscommissie, die het college adviseert. Bij dat advies wordt tevens het advies van de landsadvocaat gevoegd. Als daar aanleiding toe is, treedt de voorzitter van het college van procureurs-generaal in overleg met de minister van Veiligheid en Justitie over de voorgenomen afspraak. Van een dergelijke aanleiding is in ieder geval sprake als er politiek gevoelige aspecten aan die afspraak zijn verbonden. Vervolgens wordt de voorgenomen afspraak voorgelegd aan de rechter-commissaris.

Uit de aanwijzing blijkt echter niet of toezeggingen omtrent de voordeelsontneming ook aan de rechter-commissaris moeten worden voorgelegd. Dat geldt volgens paragraaf 2.5 van de aanwijzing wel voor de toezeggingen tot strafvermindering, maar niet voor 'overige toezeggingen van beperkte aard'. Toezeggingen uit die laatste categorie moeten worden geverbaliseerd en in het dossier gevoegd. Het is echter onduidelijk of met die laatste categorie enkel wordt bedoeld op het 'gunstbetoon' (paragraaf 8 van de aanwijzing) of tevens op de 'overige toelaatbare toezeggingen' van paragraaf 4, waaronder die aangaande het te ontnemen wederrechtelijk verkregen voordeel. Paragraaf 7 van de aanwijzing, die handelt over de toetsing door de toetsingscommissie en de rechter-commissaris, maakt in ieder geval geen uitzondering voor deze overige toelaatbare toezeggingen. Bovendien schaarde de Hoge Raad niet alleen toezeggingen tot een lagere strafeis onder artikel 226g lid 1 Sv, maar ook 'andere kwesties die rechtstreeks verband houden met de beslissingen als bedoeld in de art. 348 en 350 Sv'.¹⁰⁷ Daaronder zou tevens kunnen worden begrepen de toezegging tot het vorderen van een lagere ontnemingsmaatregel, zodat de bevoegdheid tot het doen van dergelijke toezeggingen niet (alleen) op het opportuniteitsbeginsel zou berusten, maar tevens op artikel 226g lid 1

Sv. Dat zou betekenen dat ook dergelijke toezeggingen moeten worden voorgelegd aan de rechter-commissaris.

Toepassing in de rechtspraak

Dat arrest van de Hoge Raad zag echter niet specifiek op toezeggingen omtrent een lagere voordeelsontneming. Sinds de inwerkingtreding van de *Wet toezeggingen aan getuigen in strafzaken* en de bijbehorende aanwijzing, beide per 1 april 2006, is er slechts één zaak geweest waarin de toezegging omtrent voordeelsontneming aan een getuige onderwerp van discussie is geweest. Het betreft de zogenaamde 'Passagezaak', die handelt over meerdere liquidaties in Amsterdam. Elf verdachten werden in deze zaak door de rechtbank in Amsterdam berecht.¹⁰⁸ In deze zaak was aan verdachte en getuige Peter La S. meerdere toezeggingen gedaan. Hij werd vervolgd voor het medeplegen van moord, van een poging tot moord en van een poging tot uitlokking van moord. Hem was, zo blijkt uit de uitspraken van de rechtbank in Amsterdam, onder andere toegezegd dat tegen hem geen ontnemingsvordering zou worden ingediend, terwijl hij volgens het Openbaar Ministerie een bedrag van 65.000 euro zou hebben verkregen. Over deze toezegging heeft de rechtbank een oordeel moeten vellen.¹⁰⁹

De verdediging van de andere verdachten in deze strafzaak betoogde dat de afspraak met Peter La S., waaronder de toezegging om af te zien van het indienen van een ontnemingsvordering, onrechtmatig was. De toezegging dat geen ontnemingsvordering zou worden ingediend was in hun optiek ontoelaatbaar. Zij voerden aan dat hoewel de *Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken* bepaalt dat kan worden toegezegd dat de ontnemingsvordering wordt verminderd met ten hoogste de helft, dit in strijd is met de wet. Uit de laatste volzin van artikel 226g lid 1 Sv zou namelijk blijken dat de wetgever andere toezeggingen dan strafvermindering onmogelijk achtte zonder wettelijke regeling. Het geheel afzien van het ontnemen van voordeel als onderdeel van een overeenkomst, zoals in deze zaak was gebeurd, is volgens de verdediging in strijd met de wet en met de aanwijzing. Het Openbaar Ministerie meende echter dat de wettelijke regeling van artikel 226g Sv niet afdoet aan het opportuniteitsbeginsel, maar dat het ruime bevoegdheden heeft tot het doen van toezeggingen, zolang het maar niet handelt in strijd met de aanwijzing. Het opportuniteitsbeginsel is, aldus het Openbaar Ministerie, ook van toepassing op de ontnemingsregelgeving, zodat de officier van justitie op basis daarvan kon afzien van de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel. Voor zover in de aanwijzing is opgenomen dat op grond van een toezegging de ontnemingsvordering slechts kan worden verminderd tot

maximaal de helft, is deze, aldus het Openbaar Ministerie in deze zaak, te stellig geformuleerd. De formulering van de aanwijzing zou in strijd zijn met het opportuniteitsbeginsel.

De rechtbank gaat eerst uitgebreid in op de vraag of het Openbaar Ministerie bevoegd is toezeggingen te doen die niet zien op vermindering van de strafeis, en of daarvoor een aparte, expliciete wettelijke grondslag nodig is. Zij behandelt daarbij de parlementaire behandeling van het wetsvoorstel dat heeft geleid tot de huidige wettelijke regeling. De rechtbank baseert zich met name op de opvatting van minister Donner dat het Openbaar Ministerie in principe al zijn bevoegdheden onderwerp van een toezegging kan maken. Hoewel de Tweede Kamer aanvankelijk een gesloten, formeel-wettelijk systeem voor ogen had, zijn daarna 'de panelen gaan schuiven', waarbij een meerderheid van de Tweede Kamer min of meer welwillend stond tegenover de wens van de minister om het Openbaar Ministerie ruimere bevoegdheden tot het doen van toezeggingen te geven, aldus de rechtbank. Daarbij hecht de rechtbank grote waarde aan het feit dat de Tweede Kamer niet meer heeft gereageerd op de toezending van de nieuwe aanwijzing door de minister. De rechtbank leidt uit de wetsgeschiedenis af dat een meerderheid in de Tweede en de Eerste Kamer een formeel-wettelijke regeling wilde voor het maken van overeenkomsten met getuigen, maar dat het daarbij gebruikmaken van de reeds bestaande bevoegdheden van het Openbaar Ministerie op zich niet onaanvaardbaar werd geacht. De aanwijzing moet, aldus de rechtbank, worden gezien als een samenstel van regels waarmee het Openbaar Ministerie zichzelf beperkt in de wijze waarop het gebruikmaakt van de bevoegdheden die het op grond van de wet heeft. De aanwijzing vormt recht in de zin van artikel 79 RO zodat de rechtbank consequenties kan verbinden aan eventuele overschrijding van de bij aanwijzing gestelde grenzen. Maar de rechtbank acht het ook belangrijk dat het Openbaar Ministerie een zekere speelruimte heeft bij het aangaan van overeenkomsten met getuigen, zodat het effectief kan opereren.

De rechtbank concludeert dat de algemene bevoegdheden van het Openbaar Ministerie blijven bestaan, ook al wordt met de verdachte een overeenkomst in de zin van artikel 226g Sv gesloten. Artikel 226g Sv en de aanwijzing bieden volgens de rechtbank in hun onderlinge samenhang een toereikende wettelijke grondslag om deze algemene bevoegdheden op de in de aanwijzing neergelegde wijze in te zetten bij het aangaan van een overeenkomst met een getuige. Van een ondoorzichtig gebruik van een omstreden opsporingsmethode zonder wettelijke grondslag (waarvoor de parlementaire enquête-

commissie had gewaarschuwd) is dan geen sprake, aldus de rechtbank. Wel dient de overeenkomst te voldoen aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit, en moet het Openbaar Ministerie transparant zijn over de gemaakte afspraken. ‘Meer in het bijzonder’ overweegt de rechtbank dat de artikelen 36e Sr en 511c Sv, het opportuniteitsbeginsel en punt 4 van de aanwijzing, in onderlinge samenhang beschouwd, een ‘voldoende juridische grondslag’ bieden voor het doen van een toezegging dat de ontnemingsvordering in het kader van een overeenkomst met ten hoogste de helft wordt verminderd.

Wat betreft de toezegging aan Peter La S. dat jegens hem in het geheel geen ontnemingsvordering zou worden ingediend, erkent de rechtbank dat de aanwijzing bepaalt dat in ruil voor verklaringen kan worden toegezegd dat de ontnemingsvordering met ten hoogste de helft wordt verminderd. Een dergelijke toezegging komt, aldus de rechtbank, ‘aan de orde op het moment dat het openbaar ministerie normaal gesproken, dus als er geen overeenkomst tot het afleggen van verklaringen was, tot ontneming van het volledige bedrag zou overgaan.’ Dat wil volgens de rechtbank echter niet zeggen dat het Openbaar Ministerie altijd gehouden is om, bij het sluiten van een overeenkomst met een getuige, minimaal de helft van het berekende wederrechtelijk verkregen voordeel te vorderen. De rechtbank vervolgt:

‘Voor zover het openbaar ministerie los van een eventuele overeenkomst ook al niet tot vordering van het wederrechtelijk verkregen voordeel zou zijn overgegaan, hoeft het dat bij een getuige met wie een overeenkomst is gesloten ook niet te doen. Het openbaar ministerie kan dan eenzijdig beslissen van ontneming af te zien, zonder dat van een toezegging in de zin van de Aanwijzing sprake is.’

Op dit punt komt het Openbaar Ministerie volgens de rechtbank een zekere beoordelingsvrijheid toe. Uit de motivering van het besluit om van een ontnemingsvordering af te zien, moet wel blijken dat geen sprake is van een verkapte financiële beloning voor het afleggen van verklaringen.

In deze zaak heeft het Openbaar Ministerie, zo blijkt uit de considerans op de overeenkomst, er op grond van opportuniteitsredenen voor gekozen geen ontnemingsvordering in te dienen, omdat Peter La S. ten tijde van het sluiten van de *deal* geen verhaal bood, er naar verwachting financiële maatregelen in het kader van getuigenbescherming zouden worden genomen en hij afstand deed van enige beloning als bedoeld in de *Regeling bijzondere opsporingsgelden*. De beloning die hij op grond van die regeling zou kunnen ontvangen was, aldus het Openbaar Ministerie, hoger dan het te ontnemen voordeel.

Indien na het sluiten van de overeenkomst zou blijken dat er substantiële verhaalsmogelijkheden waren, zou op deze beslissing kunnen worden teruggekomen.

De rechtbank slaat geen acht op de stelling dat het voordeel van 65.000 euro zou kunnen worden weggestreept tegen tip- en toondergeld, nu niet vast is komen te staan dat Peter La S. daar recht op zou hebben. Zij meent echter wel dat het Openbaar Ministerie in het ontbreken van verhaalsmogelijkheden op enigszins afzienbare termijn bij Peter La S. voldoende reden heeft kunnen zien om een ontnemingsvordering niet opportuun te achten. Die beslissing is niet zo onbegrijpelijk dat slechts sprake kan zijn van een verkapte financiële beloning. De rechtbank acht het daarbij van belang dat de getuige na een langdurige gevangenisstraf door middel van getuigenbeschermingsmaatregelen een nieuw leven vanaf de grond zal moeten opbouwen, waardoor voordeelsontneming 'in feite een vestzak-broekzak-kwestie zou worden'. Bovendien was niet gebleken dat er was onderhandeld over het al dan niet achterwege laten van een ontnemingsvordering, zodat er naar het oordeel van de rechtbank geen sprake was van een toezegging in ruil voor af te leggen verklaringen. Daarom mist de stelling dat het Openbaar Ministerie heeft gehandeld in strijd met de aanwijzing feitelijke grondslag. Van een ontoelaatbare toezegging is evenmin sprake. De nagekomen toezegging aan Peter La S. dat jegens hem geen ontnemingsvordering zou worden ingediend, acht de rechtbank daarom toelaatbaar.

Dit oordeel van de rechtbank is bekritiseerd door Janssen.¹¹⁰ Hij meent dat de rechtbank een verkeerde interpretatie geeft van de wetsgeschiedenis aangaande de toezeggingen aan getuigen: volgens hem kan niet worden gezegd dat een meerderheid van de Tweede Kamer voorstander was van een verruiming of substantiële wijziging van het wetsvoorstel. Volgens Janssen had de rechtbank moeten vasthouden aan de systematiek zoals die oorspronkelijk door de Tweede Kamer was beoogd, en niet de gewijzigde insteek zoals die later door de minister werd voorgestaan. Van die nieuwe insteek was volgens hem noch de Tweede noch de Eerste Kamer een voorstander. Uit het feit dat de Tweede Kamer niet heeft gereageerd op de nieuwe aanwijzing, kan volgens hem niet worden afgeleid dat de Kamer instemde met de daarin neergelegde, nieuwe systematiek. Daarom is er in Janssens optiek sprake van miskenning van de bedoeling van de wetgever, waarmee de kern van het democratisch systeem wordt geraakt.¹¹¹ In zijn optiek zou uit het strafvorderlijk legaliteitsbeginsel volgen dat het opportuniteitsbeginsel niet met zich mee brengt dat het Openbaar Ministerie allerhande bevoegdheden onderwerp

van een toezegging aan een getuige mag doen. Hij meent dat de algemene bevoegdheden van het Openbaar Ministerie niet onverkort kunnen worden ingezet bij het sluiten van een overeenkomst met een getuige, maar dat de grenzen van het opportuniteitsbeginsel worden bepaald door de wet, die naar zijn mening enkel voorziet in het doen van toezeggingen aangaande een lagere strafeis. Daarom zou ook de toezegging dat geen ontnemingsvordering wordt ingediend in de optiek van Janssen niet toelaatbaar zijn.

Bovendien vindt hij het oordeel van de rechtbank dat de afspraak over het niet indienen van een ontnemingsvordering niet kan worden aangemerkt als een overeenkomst onbegrijpelijk, aangezien die afspraak bij de getuige verwachtingen heeft gewekt, en het Openbaar Ministerie op grond daarvan niet meer vrijstond om alsnog een ontnemingsvordering in te dienen. Ook wijst Janssen erop dat het college van procureurs-generaal in deze zaak kennelijk akkoord is gegaan met een afspraak die volgens de aanwijzing niet kon worden aangegaan. Momenteel loopt het hoger beroep in deze strafzaak.

Wat er ook zij van de kritiek van Janssen, vaststaat dat de rechtbank in Amsterdam hier ook het in het geheel niet indienen van een ontnemingsvordering als toezegging toelaatbaar acht. Het is inderdaad zo dat het al dan niet indienen van een ontnemingsvordering een bevoegdheid van het Openbaar Ministerie is waarvan het in grote mate van vrijheid kan bepalen hoe het er gebruik van maakt, waarbij het oordeel over de verhaalsmogelijkheden van de betrokkene een grote rol kan spelen. Zo is in de *Aanwijzing afpakken* neergelegd dat indien vaststaat dat de betrokken persoon geen draagkracht heeft en naar redelijke verwachting ook in de toekomst niet zal hebben, het Openbaar Ministerie afziet van het indienen van een ontnemingsvordering.¹¹²

Als er in dat geval een overeenkomst wordt aangegaan met de getuige-betrokkene kan het Openbaar Ministerie stellen dat ook in het geval dat er geen overeenkomst was gesloten, het geen ontnemingsvordering had ingediend. Of dat inderdaad het geval is, is voor de rechter eigenlijk amper vast te stellen. De *Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken* maakt het mogelijk de ontnemingsvordering tot ten hoogste de helft te verminderen, of een schikking aan te gaan ten aanzien van dat bedrag, maar de helft van welk bedrag dat precies is, blijkt bovendien niet uit de aanwijzing. Is dat van het gehele berekende wederrechtelijk verkregen voordeel, of van het bedrag dat het Openbaar Ministerie zou vorderen indien er geen overeenkomst met de getuige was gesloten?¹¹³ Die onbepaaldheid in de aanwijzing maakt dat het

Openbaar Ministerie de in de aanwijzing neergelegde regel inderdaad redelijk ruim kan interpreteren, zoals in de Passage-zaak is gebeurd. Dat neemt niet weg dat hier wel een duidelijke verschuiving zichtbaar is tussen de oorspronkelijke gedachte van het wetsvoorstel dat toezeggingen omtrent voordeelsontneming niet toegelaten zouden moeten zijn, naar de beperkte toelaatbaarheid van de ontnemingstoezegging in de aanwijzing, naar het toestaan van ook het in het geheel niet indienen van een vordering in de rechtspraak.

NOTEN

1 Wet van 12 mei 2005 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering met betrekking tot verklaringen van getuigen die in ruil voor een toezegging van het Openbaar Ministerie zijn afgelegd (toezeggingen aan getuigen in strafzaken), Stb. 2005, 254. In werking getreden per 1 april 2006, Stb. 2006, 150.

2 Modelbrief van het college van procureurs-generaal aan de hoofdofficieren van justitie d.d. 1 juli 1983. Crijns 2010, p. 76. Over de juridische status van deze modelbrief: zie Crijns 2010, p. 62, die constateert dat deze naar buiten toe was gepubliceerd en dat de Hoge Raad (zie onder andere HR 30 juni 1998, *NJ* 1998, 799, m.nt. Sch) eraan heeft getoetst.

3 In gerechtshof Den Bosch 27 februari 1998, *NJ* 1998, 518 en HR 15 juni 2004, *NJ* 2004, 479, m.nt. JR was toegezegd dat een strafrechtelijk financieel onderzoek zou worden stopgezet, waardoor naar het destijds geldende recht geen ontnemingsmaatregel meer kon worden opgelegd. In de zaak die leidde tot HR 9 juli 2002, *ECLI:NL:HR:2002:AE2761* was toegezegd dat de getuige in ruil voor zijn getuigenverklaring een voorstel tot een ontnemingschikking zou worden gedaan.

4 Zie Janssen 2013, p. 50-65, m.n. 64-65. HR 19 maart 1996, *NJ* 1997, 59 en HR 30 juni 1998, *NJ* 1998, 799 (Lorsé). Een sprekend voorbeeld bieden ook de uitspraken in de zogenoemde Octopus-zaak. De verdachte getuige Ad K. was in die zaak door officieren van justitie Witteveen en Teeven toegezegd dat hij niet verder van zijn vrijheid zou worden beroofd, ook niet in het kader van een eventueel door de rechter op te leggen vrijheidsstraf. Hem werd bovendien immuniteit toegezegd ten aanzien van enkele strafbare feiten en hij zou bescherming krijgen om zijn veiligheid te waarborgen. De verdachte getuige Fouad A. was door diezelfde officieren van justitie toegezegd dat hij in ruil voor zijn verklaringen en een schikkingsbedrag van 1,8 miljoen gulden niet zou worden vervolgd. Het is met name de toezegging aan Ad K. dat een eventueel door de rechter op te leggen gevangenisstraf niet ten uitvoer zou worden gelegd, die de Hoge Raad als onrechtmatig beoordeelde. In de zaken tegen de verdachten jegens wie was verklaard door Ad K. levert dat echter geen cassatie op, nu het gerechtshof dat vormverzuim reeds had verdisconteerd in de strafmaat. Zie HR 6 april 1999, *NJ* 1999, 566, m.nt. Sch en HR 6 april 1999, *NJ* 1999, 565, m.nt. Sch. In de strafzaak tegen de getuige Ad K. zelf verklaarde het gerechtshof het Openbaar Ministerie echter niet-ontvankelijk in zijn strafvervolgning. De Hoge Raad hield dat oordeel in stand. HR 1 juni 1999, *NJ* 1999, 567, m.nt. Sch. Zie ook HR 8 juni 1999, *NJ* 1999, 773 (niet-ontvankelijkheid en bewijsuitsluiting) en HR 8 juni 1999, *NJ* 1999, 772 (geen rechtsgevolg).

5 Eindrapport Enquêtecommissie Opsporingsmethoden, Tweede Kamer, vergaderjaar 1995-1996, 24 072, nr. 11, p. 214-217, 430.

- 6 Eindrapport Enquêtecommissie Opsporingsmethoden, p. 461-462.
- 7 Crijns 2010, p. 77.
- 8 Tweede Kamer, vergaderjaar 1995-1996, 24 072, nr. 25. Zie Crijns 2010, p. 63.
- 9 Richtlijn afspraken met criminelen, *Secrt.* 1997, 61, p. 30.
- 10 Crijns 2010, p. 77.
- 11 Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 294, nrs. 1-3. Zie bijvoorbeeld Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 294, nr. 3, p. 2 en 24-25, waar blijkt dat het wetsvoorstel het eindrapport van de enquêtecommissie grotendeels volgt.
- 12 Voor een uitgebreide bespreking van de parlementaire behandeling, zie Crijns 2010, p. 62-67, 76-79 en Janssen 2013, p. 65-117, waaruit voor deze tekst ruimhartig is geput.
- 13 Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 294, nr. 3, p. 4, 5, 6 (MvT).
- 14 Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 294, nr. 3, p. 7 en 13 (MvT).
- 15 Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 294, nr. 3, p. 12-13 (MvT).
- 16 Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 294, nr. 3, p. 14 (MvT).
- 17 Zie bijvoorbeeld Knigge 1999, Otte 1999, p. 121 en Wedzinga 1999.
- 18 Wedzinga 1999, p. 1722-1723. Zie ook, maar moeilijker te plaatsens in dit debat: Buruma 1999, p. 596-597, 599.
- 19 Otte 1999.
- 20 Zie Janssen 2013, p. 70-74.
- 21 Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 294, nr. 4 (Verslag).
- 22 Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 26 294, nr. 6 (Nota n.a.v. het verslag).
- 23 Zie Verslag, p. 15-16. Enkel deze twee fracties stellen (in deze fase van het wetgevingsproces) deze vraag, en niet, zoals Janssen (2013, p. 73) stelt 'vrijwel alle fracties'. Dat de minister (Nota naar aanleiding van het verslag, p. 25) stelt dat ook de D66-fractie die vraag heeft gesteld, maakt dat niet anders. De PvdA-fractie wijst daarnaast op de buiten de voorgestelde wettelijke regeling mogelijke toezegging te bemiddelen bij het tot stand komen van een schikking met andere instanties, zoals de Belastingdienst.
- 24 Janssen (2013, p. 74) merkt op dat de ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel zo'n prominente rol heeft gespeeld in het parlementair debat omdat daarbij twee heikele kwesties samenkomen: de angst dat door het opportuniteitsbeginsel de wettelijke regeling wordt omzeild en de afkeer tegen het betalen voor getuigenverklaringen. Zie aangaande dat laatste punt bijvoorbeeld: Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 26 294, nr. 6, p. 14 (Nota n.a.v. het verslag).
- 25 Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 26 294, nr. 6, p. 24-26 (Nota naar aanleiding van het verslag).
- 26 Tweede Kamer Handelingen 14 maart 2000, 55, p. 3947 (Niederer, vvd) en p. 3948-3949 (Kalsbeek, PvdA).
- 27 Tweede Kamer Handelingen 14 maart 2000, 55, p. 3950 (Kalsbeek, PvdA), p. 3955 (Rouvoet, RPF), p. 3957 (Van der Staaij, GP) en Tweede Kamer Handelingen 15 maart 2000, 56, p. 3995-3999.
- 28 Tweede Kamer Handelingen 14 maart 2000, 55, 3955-3956 (Rouvoet, RPF).
- 29 Tweede Kamer Handelingen 14 maart 2000, 55, p. 3939 (Halsema, GL), p. 3947 (Niederer, vvd), p. 3951-3952 (Kalsbeek, PvdA) en p. 3950 (Kalsbeek, PvdA).
- 30 Tweede Kamer Handelingen 14 maart 2000, 55, p. 3946 (Dittrich, D66).
- 31 Tweede Kamer Handelingen 14 maart 2000, 55, p. 3956 (Rouvoet, RPF).
- 32 Tweede Kamer Handelingen 14 maart 2000, 55, p. 3937 (Van de Camp, CDA) en p. 3947 (Niederer, vvd).
- 33 Tweede Kamer Handelingen 14 maart 2000, 55, p. 3942 (Dittrich, D66), en p. 3949 (Kalsbeek, PvdA).

- 34 Tweede Kamer, vergaderjaar 1999/2000, 26 294, nr. 15 (Brief minister d.d. 30 maart 2000).
- 35 Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 26 294, nr. 15, p. 2-3, 7 (Brief minister d.d. 30 maart 2000).
- 36 Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 26 294, nr. 15, p. 5 (Brief minister d.d. 30 maart 2000). Zie tevens p. 8 van de brief, waarin de minister de in de plenaire behandeling door Dittrich (D66) genoemde buitenwettelijke toezeggingen, waaronder aangaande de toepassing van de ontnemingswetgeving, als niet acceptabel aanmerkt, en toezegt dat zij als zodanig in de richtlijn worden opgenomen.
- 37 Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 26 294, nr. 15, p. 11-12 (Brief minister d.d. 30 maart 2000).
- 38 Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 26 294, nr. 16 (Verslag van een schriftelijk overleg).
- 39 Zie Janssen 2013, p. 78-79, die stelt dat 'vrijwel de gehele discussie nog eens dunnetjes [wordt] overgedaan'.
- 40 Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 26 294, nr. 16, p. 3, 13-14 en 17 (Verslag van een schriftelijk overleg). De minister geeft enkele voorbeelden van de kleine toezeggingen, zie p. 5, 14. Tevens expliciteert de minister onder welke omstandigheden beslag kan worden opgeheven als onderdeel van zo'n kleine toezegging (en dat dus niet als toezegging omtrent voordeelsontneming moet worden aangemerkt). Daarvan is sprake indien de gebruikswaarde van die voorwerpen voor familie of naasten van de verdachte belangrijker is dan de reële waarde, zie p. 18.
- 41 Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 26 294, nr. 16, p. 21 (Verslag van een schriftelijk overleg).
- 42 Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 26 294, nr. 16, p. 9, 23 (Verslag van een schriftelijk overleg). Zie ook de latere discussie tussen Van Oven (PvdA) en de minister, Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 26 294, nr. 30, p. 28 (Verslag van een wetgevingsoverleg).
- 43 Vergelijk Janssen 2013, p. 80.
- 44 Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 26 294, nr. 26.
- 45 Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 26 294, nr. 30, 15-18 en 37 (Verslag van een wetgevingsoverleg d.d. 2 april 2001), Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 26 294, nr. 26 en Tweede Kamer Handelingen 11 april 2001, 67, p. 4512 (Rouvoet).
- 46 Zie Tweede Kamer Handelingen 11 april 2001, 67, p. 4505 (Van der Staaij).
- 47 Tweede Kamer, vergaderjaar 2000-2001, 26 294, nr. 30, p. 35 (Verslag van een wetgevingsoverleg d.d. 2 april 2001) en Tweede Kamer Handelingen 12 april 2001, 68, p. 4567.
- 48 Handelingen 11 5 juli 2001, 96, p. 6061.
- 49 Zie Janssen 2013, p. 85-86.
- 50 Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28 017, nrs. 1-3. Zie ook Tweede Kamer, vergaderjaar 2001-2002, 28 017, nr. 5 (Nota n.a.v. het verslag).
- 51 Tijdelijke aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken, *Stcr.* 2001, 138, p. 8. Deze tijdelijke aanwijzing trad in werking per 1 augustus 2001. De vorige aanwijzing van 1997 was per 1 april 2001 vervallen. Vanaf die datum tot 20 juni 2001 gold een conceptaanwijzing die aan de hoofdofficieren was toegezonden als juridisch kader voor het doen van toezeggingen aan getuigen in strafzaken (zie de Tijdelijke aanwijzing, p. 1). Waaruit dat kader bestond tussen 20 juni en 1 augustus 2001 is mij niet duidelijk geworden.
- 52 Zie p. 1 van de tijdelijke aanwijzing. Er werd niet vooruitgelopen op de voorgenoemde invoering van een toetsing door de rechter-commissaris.

- 53 Janssen 2013, p. 87.
- 54 Tijdelijke aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken, p. 2. Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat de aanwijzing enkel uitputtend is bedoeld voor wat betreft toezeggingen aangaande strafvermindering, en andersoortige toezeggingen wel mochten worden gedaan, zie Crijns 2010, p. 77.
- 55 Korthals is ondertussen vervangen door Donner.
- 56 Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 28 017 en 26 294, nr. 6 (Brief minister d.d. 1 juli 2004). De brief van het college van procureurs-generaal en het rapport van de werkgroep zijn als bijlage bij dit Kamerstuk gevoegd.
- 57 Advies Toezeggingen aan getuigen in strafzaken, bijlage bij Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 28 017 en 26 294, nr. 6, p. 13-14.
- 58 Advies Toezeggingen aan getuigen in strafzaken, bijlage bij Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 28 017 en 26 294, nr. 6, p. 12. Datzelfde geldt voor het aandeel van de getuige in de gepleegde strafbare feiten indien een sepottoezegging wordt gedaan; 'blinde' toezeggingen worden door de werkgroep niet wenselijk geacht, zie p. 11 van het advies.
- 59 Janssen 2013, p. 87-89. Janssen (2013, p. 89-91) wijst er bovendien op dat hierbij mogelijk heeft meegespeeld dat officier van justitie Koos Plooijs was bedreigd vanuit criminele hoek. Diens collega Fred Teeven had naar aanleiding van die bedreiging gesproken met een getuige die in ruil voor zijn verklaringen tegenprestaties eiste van het Openbaar Ministerie. De door Teeven voorgestelde afspraak met deze getuige werd echter afgewezen door de voorzitter van het college van procureurs-generaal en de minister. Daarover zou binnen het Openbaar Ministerie onenigheid zijn ontstaan. Officier van justitie Teeven beklagde zich in het tijdschrift *Nieuwe Revu* over het besluit de afspraak niet toe te laten.
- 60 Zie brief van het college van procureurs-generaal, bijlage bij Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 28 017 en 26 294, nr. 6 (Brief van de minister d.d. 1 juli 2004).
- 61 Het betreft het bevorderen van een lichter strafregime, instemming met schorsing van de voorlopige hechtenis of op verzoek van de getuige pleit bezorgen bij derden zoals de fiscus, bij het verkrijgen van een verblijfstitel of de behandeling van een wots-verzoek.
- 62 Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 28 017 en 26 294, nr. 6 (Brief van de minister d.d. 1 juli 2004). Het is overigens opvallend te noemen dat de minister het voorstel omtrent het toelaatbaar maken van toezeggingen van financiële beloningen niet overneemt, maar wel voorstelt om toezeggingen omtrent de voordeelsontneming toelaatbaar te achten. De werkgroep had die twee toezeggingen immers aan elkaar gekoppeld: het afzien van (volledige) voordeelsontneming zou weliswaar kunnen worden aangemerkt als een financiële beloning voor de getuige, maar aangezien dergelijke toezeggingen ook in hun puurdere vorm toelaatbaar zouden moeten worden, werd dat niet als een probleem gezien.
- 63 Tweede Kamer, vergaderjaar 2003-2004, 28 017 en 26 294, nr. 6 (Brief van de minister d.d. 1 juli 2004).
- 64 Tweede Kamer Handelingen 8 september 2004, 96, p. 6191-6214.
- 65 Zie Janssen 2013, p. 92-93, die tevens omschrijft dat de gang van zaken bij Rouvoet (een van de twee overgebleven justitiewoordvoerders die reeds over het wetsvoorstel hebben gediscussieerd) tot grote frustratie leidt.
- 66 Janssen 2013, p. 93.
- 67 Tweede Kamer Handelingen 5 oktober 2004, 7, p. 282. Zie het amendement van Wolfsen en Van Haersma Buma, Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 28 017, nr. 7.

- 68 Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 28 017 en 26 294, nr. 8 (Brief van de minister d.d. 12 april 2005).
- 69 Eerste Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 26 294 en 28 017, B (Voorlopig verslag), p. 2.
- 70 Eerste Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 26 294 en 28 017, B (Voorlopig verslag), p. 3-4.
- 71 Eerste Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 26 294 en 28 017, C (MvA).
- 72 Zie Janssen 2013, p. 97.
- 73 Eerste Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 26 294 en 28 017, C, p. 3-4 (MvA).
- 74 Janssen 2013, p. 98-100, die verwijst naar de brief van de minister van 30 maart 2000.
- 75 Janssen 2013, p. 100-102.
- 76 Deze ambivalentie leidt volgens Janssen (2013, p. 102-103) tot onbegrip in het debat met de Eerste Kamer.
- 77 Eerste Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 26 294 en 28 017, C, p. 5 (Memorie van antwoord).
- 78 Vergelijk Janssen 2013, p. 97.
- 79 Eerste Kamer Handelingen 8 maart 2005, 18, p. 783-812.
- 80 Eerste Kamer Handelingen 8 maart 2005, 18, p. 806-807. Meerdere Kamerleden meenden juist dat de toezeggingen die zien op voordeelsontneming niet uit het opportuniteitsbeginsel kunnen worden afgeleid, maar een aparte wettelijke grondslag vereisen. Zie Eerste Kamer Handelingen 8 maart 2005, 17, p. 801 (Wagemakers, CDA), p. 803 (De Wolff, GroenLinks), p. 804 (Rosenthal, VVD).
- 81 Zie Eerste Kamer Handelingen 8 maart 2005, 18, p. 785-786, 801 (Wagemakers, CDA), p. 795 (Rosenthal, VVD).
- 82 Eerste Kamer Handelingen 8 maart 2005, 18, p. 795-796.
- 83 Eerste Kamer Handelingen 8 maart 2005, 18, p. 806-811.
- 84 Eerste Kamer Handelingen 8 maart 2005, 17, p. 795-796 en 806.
- 85 Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 26 284, nr. 8 (Amendement van het lid Dittrich).
- 86 Janssen 2013, p. 105-106 en 108. Zie HR 19 maart 1996, *NJ* 1997, 59.
- 87 Eerste Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 26 294 en 28 017, E (Brief van de minister d.d. 18 maart 2005).
- 88 Zie Janssen 2013, p. 109-114, die stelt dat het hiermee lijkt alsof een andere wet aan de Eerste Kamer wordt voorgelegd dan die door de Tweede Kamer is aangenomen.
- 89 Janssen 2013, p. 111-114.
- 90 Eerste Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 26 294 en 28 017, E, p. 2 en 5.
- 91 Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 28 017 en 26 294, nr. 8 (Brief van de minister d.d. 12 april 2005).
- 92 Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 28 017 en 26 294, nr. 8 (Brief van de minister d.d. 12 april 2005), p. 4-5 en 7. Ten overvloede merkt hij nog op dat de ontnemingschikking losstaat van de bevoegdheid van de rechter om in een eerder stadium de hoogte van het wederrechtelijk verkregen voordeel vast te stellen. Zodra de rechter een ontnemingsmaatregel oplegt, kan er zoals gezien geen schikking in de zin van artikel 511c Sv overeen worden gekomen.
- 93 Tweede Kamer, vergaderjaar 2004-2005, 28 017 en 26 294, nr. 8, p. 7 (Brief van de minister d.d. 12 april 2005).
- 94 Eerste Kamer Handelingen 10 mei 2005, 25, p. 1088-1093.
- 95 Eerste Kamer Handelingen 10 mei 2005, 25, p. 1088-1089.
- 96 Eerste Kamer Handelingen 10 mei 2005, 25, p. 1089 (Holdijk, SGP), p. 1090 (De

Wolff, GroenLinks), p. 1090-1091 (Kox, SP). Ook Rosenthal (VVD), die de voorstellen zegt te steunen, stelt vragen over het risico van détournement de pouvoir, zie Eerste Kamer Handelingen 10 mei 2005, 25, p. 1090.

97 Eerste Kamer Handelingen 10 mei 2005, 25, p. 1092-1093.

98 Eerste Kamer Handelingen 10 mei 2005, 25, p. 1091 en 1093.

99 Janssen 2013, p. 65-117 en 199-200.

100 Wet van 12 mei 2005 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering met betrekking tot verklaringen van getuigen die in ruil voor een toezegging van het Openbaar Ministerie zijn afgelegd (toezeggingen aan getuigen in strafzaken), Stb. 2005, 254.

101 Wet van 12 mei 2005 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het niet afleggen van een getuigenverklaring na een daartoe strekkende toezegging, Stb. 2005, 255. Deze wet maakt het opzettelijk niet afleggen van een getuigenverklaring na een daartoe strekkende toezegging strafbaar in artikel 192 lid 2 Sr.

102 Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken, *Stcrt.* 2006, 56, p. 31. De minister stuurt deze aanwijzing aan de Tweede Kamer, die daar niet meer op reageert, zie Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 29 940, nr. 3.

103 Zie Stb. 2006, 150. Op diezelfde dag trad tevens een Besluit Getuigenbescherming in werking (Stb. 2006, 21), dat de bescherming regelt die getuigen kunnen ontvangen op grond van artikel 226f Sv. Deze bescherming staat echter los van de overeenkomst op grond van de Wet toezeggingen aan getuigen in strafzaken. De officier van justitie kan hoogstens toezeggen dat hij zal bevorderen dat die procedure in gang wordt gezet. Zie par. 2.4 van de Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken, *Stcrt.* 2006, 56, p. 31 en Crijns 2010, p. 94-95.

104 HR 13 maart 2012, *NJ* 2012, 190, r.o. 2.4.

105 Vergelijk Corstens & Borgers 2014, p. 399, die menen dat het meer voor de hand zou liggen om de toezegging van een lagere strafeis op de voet van artikel 44a lid 2 Sr als enige toelaatbare uitzondering te zien op de hoofdregel dat toezeggingen die zien op de vragen van artikel 348 en 350 Sv niet zijn toegestaan.

106 Aanwijzing toezeggingen aan getuigen in strafzaken, *Stcrt.* 2012, 26860. In werking getreden per 1 januari 2013.

107 HR 13 maart 2012, *NJ* 2012, 190, r.o. 2.4.

108 Rb. Amsterdam 29 januari 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:BZO392, BY984I, CA404I, BZ3412, 1289, 1290, 1291, 1292, 1294, 1295 en 1296.

109 Zie de op dit punt gelijklopende uitspraken in de voetnoot hierboven, behalve Rb. Amsterdam 29 januari 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:1291, de uitspraak tegen Peter La S. zelf.

110 Janssen 2013, p. 242-255. Janssen is overigens raadsman van een van de verdachten in de strafzaak Passage.

111 Anders: Mols 2013, p. 302, die meent dat de rechtbank een voorbeeldige weergave geeft van de wetsgeschiedenis.

112 Aanwijzing afpakken, *Stcrt.* 2013, 35782, p. 3.

113 De rechter kan het te betalen bedrag op grond van artikel 36 Sr lid 5 immers vaststellen op een lager bedrag dan het totale geschatte voordeel. De rechter heeft daartoe een discretionaire bevoegdheid, waarbij niet alleen een gebrek aan draagkracht van de betrokkene mitigerend kan werken, maar de rechter een onbepaalde hoeveelheid gronden kan hanteren, zie HR 8 april 2014, *NJ* 2014, 363, m. nt. Borgers. Op diezelfde gronden kan het Openbaar Ministerie ervoor kiezen een ontnemingsvordering in te dienen die minder belooft dan het totaal berekende voordeel.

Bijlage 6

Lijst van begrippen en afkortingen

- AD Algemene douanewet
- AFM Autoriteit Financiële Markten
- AIVD Algemene inlichtingen- en veiligheidsdienst
- AWB Algemene wet bestuursrecht
- AWR Algemene wet inzake rijksbelastingen
-
- BAC Benoemingsadviescommissie
- BIBA Beveiligde individuele begeleidingsafdeling
- BJZ Bureau bestuurlijke en juridische zaken van het parket-generaal
- BOOM Bureau ontnemingswetgeving van het Openbaar Ministerie (voorheen CABB: Centraal advies- en beheersbureau beslag)
- BPO Bewindspersonenoverleg
- BRP Basis registratie personen
- BSD documenten Basiselectiedocument rechterlijke macht
-
- CID Criminele inlichtingendienst
- Conservatoir beslag Kan gelegd worden om het recht tot verhaal veilig te stellen van een op te leggen geldboete (boetebeslag, art. 94a lid 1 Sv) en/of een op te leggen ontnemingsmaatregel (voordeelsbeslag, art. 94a lid 2 Sv) en/of een op te leggen schadevergoedingsmaatregel ten behoeve van het slachtoffer.
- CPG College van procureurs-generaal
- CRI Centrale recherche informatiedienst
- CTC Centrale Toetsingscommissie
-
- DEP Departement
- DFEZ Directie financieel economische zaken van het ministerie van Veiligheid en Justitie
- DGJD Directeur-generaal jeugdbescherming en delinquentenzorg van het ministerie van Veiligheid en Justitie
- DGJS Directeur-generaal/directoraat-generaal jeugd- en sanctietoepassing van het ministerie van Veiligheid en Justitie
- DGRH Directeur-generaal/directoraat-generaal rechtshandhaving van het ministerie van Veiligheid en Justitie

- DGRR Directeur-generaal/directoraat-generaal rechtspleging en rechtshandhaving van het ministerie van Veiligheid en Justitie
- DJI Dienst justitiële inrichtingen
- DJOA Directie juridische en operationele aangelegenheden van het ministerie van Veiligheid en Justitie
- DVOM Dienstverleningsorganisatie Openbaar Ministerie
- EBI Extra beveiligde inrichting
- EVRM Europees verdrag voor de rechten van de mens
- FIOD Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst
- GBA Gemeentelijke basis administratie
- GDI Gemeenschappelijk dienstencentrum ICT
- GPS Geïntegreerd processysteem strafrecht
- GRIP Gedetineerden recherche informatiepunt
- HAG Hoofdadvocaat-generaal
- HR Hoge Raad
- IND Immigratie- en naturalisatiedienst
- IRT Interregionaal researchteam
- JUFIS Justitie financieel informatiesysteem
- KB Koninklijk besluit
- KLPD Korps landelijke politiediensten
- Kluisverklaring Verzegelde verklaring. In het proces-verbaal staat vermeld dat van de kant van Justitie de toezegging is gedaan dat hetgeen deze persoon als getuige, dan wel verdachte zal verklaren niet in zijn strafdossier terecht zal komen.
- LP Landelijk parket
- LURIS Landelijk uniform registratiesysteem internationale rechtshulp
- MP Minister-president
- MinVenJ Ministerie van Veiligheid en Justitie
- MVJ Minister van Justitie
- NCTV Nationaal coördinator terrorismebestrijding en veiligheid

OM Openbaar Ministerie
 OVJ Officier van justitie

PaG Parket-generaal
 PC Scheveningen Penitentiair Complex Scheveningen
 PG Procureur-generaal
 PI Penitentiaire inrichting
 Pluk-ze-wetgeving De populaire benaming voor wetsbepalingen die het een rechter mogelijk maken om naast een boete, gevangenis- of taakstraf een ontnemingsmaatregel ofwel voordeelsontneming op te leggen. Bij de uitvoering van een ontnemingsmaatregel worden geld en goed in beslag genomen waarvan aangenomen wordt dat deze winsten voortkomen uit verboden activiteiten of gefinancierd zijn daardoor.

Protocol-AAFD Protocol aanmelding en afdoening financiële delicten en delicten
 PV Proces-verbaal

RB Rechtbank
 RHV Rechtshulpverzoek
 RO Rechterlijke organisatie
 RSJ Raad voor strafrechtstoepassing en jeugdbescherming

SFO Strafrechtelijk financieel onderzoek
 Stas Staatssecretaris
 Stb Staatsblad
 Stcrt Staatscourant
 SVB Sociale Verzekeringsbank

TEBI Tijdelijke extra beveiligde inrichting

UWV Uitkeringsinstituut werknemersverzekeringen

VH Voorlopige hechtenis
 VI Voorlopige invrijheidstelling
 VOW Vertrokken onbekend waarheen
 VVOJ Vereniging van onderzoeksjournalisten

WED Wet op de economische delicten
 Wetboek Sr Wetboek van Strafrecht
 Wetboek Sv Wetboek van Strafvordering

WOB Wet openbaarheid van bestuur
WODC Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum
WWFT Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme

ZM Zittende magistratuur
ZWACRI Unit zware criminaliteit arrondissementsparket

Archieven

Ministerie van Veiligheid en Justitie
Parket-generaal
Arrondissementsparket Amsterdam

Boeken en rapporten

- Algemene Rekenkamer, 'Prestaties in de strafrechtketen'. Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 33 173, nr. 1-2
- Andersson Elffers Felix, 'Integraal afpakken crimineel vermogen door overheidsinstellingen'. Utrecht 2015
- M.J. Borgers, 'De ontnemingsmaatregel. Een onderzoek naar het karakter en de voorwaarden tot oplegging van de maatregel ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel (artikel 36e Wetboek van Strafrecht)'. Tilburg 2001
- Frank Bovenkerk (red.), 'De georganiseerde criminaliteit in Nederland'. Gouda 1996
- W.L. Buitelaar en C.J. Zwart, 'Terugkijken naar morgen. Leeronderzoek naar de werkrelaties tussen de minister van Justitie, het departement, het College van procureurs-generaal en het openbaar ministerie'. Utrecht-Zutphen 1998
- Henk van de Bunt, Cyrille Fijnaut, Hans Nelen, 'post-Fort. Evaluatie van het strafrechtelijk onderzoek (1996-1999)'. Den Haag 2001
- Commissie-Kalsbeek, 'Opsporing in uitvoering. Uitvoering aanbevelingen enquêtecommissie opsporingsmethoden'. Tweede Kamer, vergaderjaar 1998-1999, 26 269, nr. 5
- P.C. van Duyne, R.F. Kouwenberg en G. Romeijn, 'Misdaadondernemingen. Ondernemende misdadigers in Nederland'. Gouda 1990
- Enquêtecommissie opsporingsmethoden, 'Inzake opsporing'. Den Haag 1996
- H. Everwijn en M.R. Goedvolk, 'Resultaten gewijzigde wetgeving inzake de afhandeling van gratieverzoeken'. Barneveld 2007
- P.M. Frieling, 'Het OM: schakel in een geloofwaardige strafrechtspleging'. Den Haag 2010
- Marcel Haenen & Tom-Jan Meeus, 'Het IRT-moeras. Grote ego's en hun vuile oorlog'. Amsterdam 1996

- Oscar Hammerstein, 'Ik heb de tijd. Autobiografie van een eigenzinnige advocaat'. Amsterdam 2013
- Marian Husken, 'De criminele carrière van Mink K.' Amsterdam 2007
- Marian Husken, 'Deals met Justitie'. Amsterdam 2009
- Marian Husken en Harry Lensink, 'De jacht op crimineel geld'. Amsterdam 2013
- E.R. Kleemans, A.A.I.M. van den Berg, H.G. van de Bunt, 'Georganiseerde criminaliteit in Nederland'. Den Haag 1998
- Peter Klerks, 'Groot in de hasj: theorie en praktijk van de georganiseerde criminaliteit'. Antwerpen 2000
- Cees Koring, 'De waarheid bestaat niet, dus zoek iets dat erop lijkt'. Amsterdam 2013
- Hendrik Jan Korterink, 'Cor. Het levensverhaal van een ras-Amsterdammer en beroeps crimineel'. Z.p. 2013
- E.W. Kruisbergen en anderen, 'Misdaadgeld, witwassen en ontnemen'. Justitiële verkenningen 1/15. Den Haag 2015
- Ad van Liempt en Ger van Westing, 'Klem in de draaideur. Arthur Docters van Leeuwen en het Ministerie van Justitie 1995-1998'. Amsterdam 2000
- G.P.M.F. Mols en G. Spong, 'De kroongetuige in het Octopus-proces'. Gouda 1997
- Hans Nelen, Ruud Kouwenberg en Roberto Aidala, 'Plukze; de implementatie'. Den Haag 1994
- J.M. Nelen en V. Sabee, 'Het vermogen te ontnemen. Evaluatie van de ontnemingswetgeving'. Den Haag 1998
- Wim van de Pol, 'Fred en de wet. De schaduwzijde van een crimefighter'. Amsterdam 2014
- Wim van de Pol en anderen, 'Crime top-100. De grootste criminelen van Nederland & België'. Uithoorn 2015
- Michiel Princen, 'De gekooide recherche. Het ware verhaal achter de matige prestaties van de Nederlandse opsporing'. Amsterdam 2015
- SBV forensic business experts & investigators, 'Evaluatie grote ontnemingszaken'. Z.p. 2004
- Henk Schutten, 'De jacht op Octopus. Hoe Nederlandse drugscriminelen greep krijgen op de bovenwereld'. Amsterdam 1996
- W. Sorgdrager en anderen, 'Financiële sporen van misdaad'. Justitiële verkenningen 9/96. Den Haag 1996
- P.A.M. Verrest en anderen, 'Witwassen'. Justitiële verkenningen 2/06. Den Haag 2006

Bijlage 8

Lijst van personen met wie de Onderzoekscommissie heeft gesproken

Met de volgende personen heeft de Onderzoekscommissie formele gesprekken gevoerd:

mevrouw mr. L.M.P. (Lisette) de Bic
mevrouw mr. C.M. (Cécile) Bitter
mr. H.J. (Herman) Bolhaar
mr. H.C.J.L. (Harry) Borghouts
mr. H.N. (Harm) Brouwer
mr. H.A. (Henk) van Brummen
mr. drs. P. (Pieter) Cloo
mr. J. (Joris) Demmink
mr. C.R.L.R.M. (René) Ficq
mr. G.T. (Theo) Hofstee
mr. J.A. (Joost) Hulsenbek
mr. D.J. (Daan) de Jong
mr. A.H. (Benk) Korthals
mevrouw mr. Y.A.T. (Yvonne) Kruyer
de heer E.G. (Edward) Lease en mevrouw S. (Susan) Kloppenborg MA
mevrouw A. (Anouchka) van Miltenburg
mr. H. J. (Han) Moraal
mr. I.W. (Ivo) Opstelten
mr. G.N. (Gerard) Roes
drs. M. (Mark) Rutte
mr. B.W. (Bernard) Streefland
mr. B.J. (Ben) Swagerman
mr. F. (Fred) Teeven (twee keer)
de heer Johan V. en mr. W.J. (Wout) Morra
mr. J.M. (Joao) Valente
mr. J.M. (Hans) Vrakking
ir. E.D. (Erik) Wiebes en mr. J. (Jos) de Blicck
mr. J.L. (Joan) de Wijkerslooth de Weerdesteyn
mr. J. (Jules) Wortel

Bijlage 9

Verantwoording

De opdracht van de minister van Veiligheid en Justitie is met de publicatie van dit onderzoeksrapport uitgevoerd. De Onderzoekscommissie legt in deze bijlage verantwoording af over de door haar bij dit onderzoek gehanteerde werkwijze.

De Onderzoekscommissie

De samenstelling van de Onderzoekscommissie is in twee fasen verlopen. Op 9 april 2015 heeft de waarnemend secretaris-generaal van het ministerie van Veiligheid en Justitie, mr. J. (Hans) van der Vlist, zich tot de beoogde voorzitter van de Onderzoekscommissie gewend. Op 10 april 2015 heeft het ministerie de naam van de voorzitter van de Onderzoekscommissie bekendgemaakt. De beoogd voorzitter heeft toen, na overleg met het ministerie, de heer dr. H.P.M (Bert) Kreemers aangezocht als secretaris van de commissie, en hem daartoe bereid gevonden. Op 21 april 2015 hebben de beoogd voorzitter en secretaris met de minister van Veiligheid en Justitie gesproken, mede ter voorbereiding op een algemeen overleg van de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie op 23 april 2015. In dit gesprek zijn de profielen voor de samenstelling van de Onderzoekscommissie en de concept-opdracht aan de orde gekomen. Op 21, 22 en 23 april 2015 hebben de beoogd voorzitter en secretaris van de Onderzoekscommissie gesproken met de drie beoogde leden van de Onderzoekscommissie. Op 23 april 2015 vond het algemeen overleg plaats met de vaste Kamercommissie voor Veiligheid en Justitie over de onderzoeksopdracht. Hiermee werd de eerste fase van de start van de Onderzoekscommissie afgesloten.

Op 1 mei 2015 maakte de minister het Instellingsbesluit met daarin de onderzoeksopdracht en de samenstelling van de Onderzoekscommissie bekend in een brief aan de Tweede Kamer.¹

Onderzoeksaanpak

Voor haar onderzoek heeft de Onderzoekscommissie gekozen voor een feitelijke reconstructie van de gang van zaken in de aanloop naar en de nasleep van de ontnemingsschikking. De Onderzoekscommissie heeft de gang van zaken gereconstrueerd binnen het kader van (de vier onderdelen van) haar

onderzoeksopdracht zoals die in het Instellingsbesluit (bijlage 1) en in hoofdstuk 1 staan vermeld.

De Onderzoekscommissie is haar onderzoek begonnen met een aantal informele gesprekken, om zich te oriënteren. Daartoe heeft zij oriënterende gesprekken gevoerd met mr. G.N. (Gerard) Roes, mr. H.A. (Henk) van Brummen, mr. H.J. (Herman) Bolhaar en mr. F. (Fred) Teeven. Verder hebben de voorzitter en secretaris in die fase gesprekken gevoerd met mevrouw drs. G.P.M. (Arda) Scholte, hoofdinspecteur collecties en archieven en plaatsvervangend directeur van de Erfgoedinspectie, mr. J. (Jos) de Blieck, plaatsvervangend directeur-generaal van de Belastingdienst en de heer J. (Hans) van der Vlist, directeur van de FIOD. Vervolgens heeft de Onderzoekscommissie informatie opgevraagd bij het ministerie van Veiligheid en Justitie, bij het parket-generaal van het Openbaar Ministerie, het arrondissementsparket en de gerechtelijke organisatie in Amsterdam, de Belastingdienst, de svb en de uvv en bij de Tweede Kamer. Hierbij heeft de Onderzoekscommissie ook ter plekke archieven ingezien en documentatie bestudeerd. Ook van andere instanties en personen – in Nederland, maar ook daarbuiten – heeft de Onderzoekscommissie informatie en documentatie gevraagd en ontvangen.

De toegang van de Onderzoekscommissie tot de informatie bij het ministerie van Veiligheid en Justitie, het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst is vastgelegd in informatieprotocollen, die de minister van Veiligheid en Justitie op 14 september 2015 aan de Tweede Kamer heeft gezonden (Tweede Kamer, vergaderjaar 2015-2016, 34 000 VI, nr. 106). De Onderzoekscommissie heeft – gelet op artikel 7 lid 2 van het Instellingsbesluit – toegang tot alle informatie die zij nodig heeft, met inachtneming van de zojuist genoemde protocollen. De Onderzoekscommissie heeft van de geboden mogelijkheden tot verkrijging van informatie uiteraard gebruikgemaakt. Graag benut de Onderzoekscommissie deze gelegenheid om allen die de Onderzoekscommissie hebben voorzien van voor haar onderzoek relevante informatie te bedanken. Dit geldt in het bijzonder voor de contactpersonen bij het ministerie van Veiligheid en Justitie, het parket-generaal, het arrondissementsparket in Amsterdam, de Belastingdienst, de FIOD en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De Onderzoekscommissie heeft op 18 augustus 2015 op de intranetsites van het ministerie van Veiligheid en Justitie en van het Openbaar Ministerie een bericht laten plaatsen. In dit bericht werd de mogelijkheid aangegeven om de Onderzoekscommissie tot uiterlijk 1 november 2015 te voorzien van infor-

matie die voor haar onderzoek van belang zou kunnen zijn. Dat zou ook op basis van vertrouwelijkheid kunnen. Van deze mogelijkheid is geen gebruik gemaakt.

Aan de hand van de vergaarde informatie heeft de Onderzoekscommissie gesprekken gevoerd. De Onderzoekscommissie is – gelet op artikel 7 lid 1 van het Instellingsbesluit – bevoegd zich voor het inwinnen van inlichtingen te wenden tot personen en instellingen en hun te verzoeken die medewerking te verlenen die redelijkerwijs nodig is voor de uitvoering van het onderzoek. Met 32 personen zijn formele gesprekken gevoerd. Dit wil zeggen dat van de gesprekken een verslag is gemaakt dat aan de betrokkenen voor aanvulling en verbetering is voorgelegd. Alle gesprekken zijn vastgesteld. Voor de gesprekken geldt een gespreksprotocol dat hieronder wordt weergegeven:

Gespreksprotocol van de Onderzoekscommissie Ontnemingschikking

Gelet op het Instellingsbesluit van de minister van Veiligheid en Justitie heeft de Onderzoekscommissie Ontnemingschikking (verder: de Onderzoekscommissie) de taak onderzoek te doen naar de ontnemingschikking met Cees H. De Onderzoekscommissie voert dit onderzoek uit mede aan de hand van gesprekken met instanties en personen die aan de uitvoering van haar opdracht kunnen bijdragen.

- 1 De Onderzoekscommissie nodigt uit per e-mail of telefonisch. Zij bevestigt de afspraak voor een gesprek per e-mailbericht. Bij het e-mailbericht worden het Instellingsbesluit en dit Gespreksprotocol gevoegd.
- 2 De Onderzoekscommissie streeft zorgvuldigheid en volledigheid maar ook efficiëntie na in haar onderzoek. Gelet op het grote aantal gesprekken en andere werkzaamheden betekent dit dat de Onderzoekscommissie bij deze gesprekken vertegenwoordigd wordt door één, dan wel twee of drie leden en in voorkomend geval voltallig deelneemt aan het gesprek. Onder 'leden' wordt verstaan de voorzitter alsmede de andere leden van de Onderzoekscommissie.
- 3 De Onderzoekscommissie kan de algemeen secretaris vragen een voorgesprek te voeren. Na dit voorgesprek besluit de Onderzoekscommissie over een vervolgesprek met een of meer commissieleden. Van zo'n vervolgesprek kan een verslag worden gemaakt, zoals nader genoemd onder 4, 5, 6 en 7.
- 4 Uitgenodigde personen kunnen zich laten vergezellen en desgewenst bijstaan.

5 Van het gesprek wordt aan de hand van een bandopname een verslag gemaakt dat voor aanvullingen en verbeteringen aan de uitgenodigde wordt voorgelegd. Na ontvangst en verwerking van deze aanvullingen en verbeteringen stelt de voorzitter van de Onderzoekscommissie het verslag vast. De Onderzoekscommissie gaat met het gesprek en met het verslag om op basis van vertrouwelijkheid.

6 Mocht de Onderzoekscommissie citaten willen gebruiken uit gesprekken, dan worden deze citaten met de daarbij horende context ter autorisatie aan de betrokkene voorgelegd.

7 De bandopname van het gesprek wordt vier weken na de verschijning van het onderzoeksrapport van de Onderzoekscommissie vernietigd.

Met een groot aantal personen heeft het onderzoekssecretariaat gesprekken gevoerd. Ook heeft het onderzoekssecretariaat schriftelijk, per e-mail en telefonisch contact gezocht met een aantal personen en langs die weg informatie verkregen.

In beginsel is de verstrekte informatie uit deze contacten in het onderzoeksrapport zo weergegeven dat de informatie niet-herleidbaar is naar specifieke personen, tenzij het gaat om algemeen bekende personen. Hierbij moet – niet limitatief – worden gedacht aan (oud-)bewindspersonen, (oud-)leden van het college van procureurs-generaal en (oud-)hoofdofficieren van justitie, rijksambtenaren die deel uitmaken van de *Algemene Bestuursdienst* en journalisten.

De Onderzoekscommissie is allen met wie zij heeft gesproken en met wie zij in contact is gekomen erkentelijk voor hun medewerking.

De opdracht: reikwijdte en beperkingen

Het is de minister van Veiligheid en Justitie die de Onderzoekscommissie haar onderzoeksopdracht heeft gegeven. Die opdracht komt voort uit de motie-Slob, die ingediend is tijdens het debat op 10 maart 2015. De motie-Slob richt zich op de eerste drie delen van de onderzoeksopdracht. De uiteindelijke onderzoeksopdracht omvat, als vierde onderdeel, ook de vraag na te gaan hoe op andere wijze is omgegaan met en op enige wijze bekendheid is gegeven aan informatie over de ontnemingsschikking en de afwikkeling daarvan.

De Onderzoekscommissie is bevoegd – gelet op artikel 2 lid 5 van haar Instellingsbesluit – om door tussenkomst van de voorzitter van het college van

procureurs-generaal de rijksrecherche te benaderen voor het doen van onderzoek. De Onderzoekscommissie is in dit verband nagegaan of inschakeling van de rijksrecherche nodig zou zijn voor de uitvoering van haar onderzoeksopdracht. Het gaat dan in feite om het vierde onderdeel van de onderzoeksopdracht. Wat dit vierde deel van de onderzoeksopdracht betreft, heeft de Onderzoekscommissie langs verschillende andere wegen al de nodige informatie verkregen.

Tegelijkertijd is de Onderzoekscommissie nagegaan wat voor dat vierde deel van haar onderzoeksopdracht de mogelijke meeropbrengst van een onderzoek door de rijksrecherche zou kunnen zijn. Zij heeft hierover op 20 mei 2015 gesproken met de voorzitter van het college van procureurs-generaal. De uitkomst van dit beraad was dat als geen sprake is van concrete aanwijzingen voor strafbare feiten de inzet van de rijksrecherche beperkt is tot een verkennend onderzoek. De mogelijke opbrengst van een dergelijk onderzoek zou naar verwachting weinig uitzicht geven op meer informatie dan de Onderzoekscommissie reeds langs andere wegen had verkregen en zou kunnen krijgen. Dit is nader besproken in een gesprek met de directeur van de rijksrecherche, H. (Harm) Trip, op 13 augustus 2015. Verder heeft de Onderzoekscommissie het wenselijk geoordeeld om bijkomende effecten van eventuele inzet van de rijksrecherche te vermijden. Gelet op dit alles, heeft de Onderzoekscommissie besloten te volstaan met haar eigen informatiebronnen, en geen gebruik te maken van de bevoegdheid tot inschakeling van de rijksrecherche.

Forensisch accountant

H. had delen van zijn vermogen ondergebracht in het buitenland. Afgaande op de ontnemingsschikking voornamelijk in Luxemburg, en dan met name op twee bankrekeningen van *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg*. Aan de hand van het FIOD-rapport van 15 december 1994 kon de Onderzoekscommissie een redelijk nauwkeurige reconstructie maken van de bancaire activiteiten van H. en Yet P. op deze rekeningen tot ergens in de loop van 1992. Met behulp van de door de Erfgoedinspectie in juli en augustus 2001 gevonden bankafschriften kon precies worden vastgesteld wat de aanwas was op deze rekeningen tussen het moment van beslag op 10 september 1993 en het moment van overmakingen naar de rekening van het arrondissement Amsterdam, in juli en augustus 2001. Er was echter een klein kennisgat over de ontwikkeling in de periode tussen 1992 en 10 september 1993 (datum beslag). En onder het Luxemburgse bankgeheim ligt ook verborgen hoe rekening 4014 bij *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* zich per kwartaal – tussen 1992 en

2001 – heeft ontwikkeld. De einduitkomst van beide rekeningen bij *F. van Lanschot Bankiers Luxembourg* is daarentegen wel aan de hand van de beschikbare informatie vast te stellen. Voor het onderzoek van de Onderzoekscommissie is dit toereikend.

Om desalniettemin ook voor dat kleine kennisgat nog zo ver mogelijk te komen, heeft de Onderzoekscommissie de hulp ingeschakeld van een financieel deskundige voor de beoordeling van een vraag naar de effectenportefeuille van H. Die bestond voornamelijk uit spaarbrieven en obligaties. Verder heeft de Onderzoekscommissie in dit kader een beroep gedaan op twee forensische accountants. Vanzelfsprekend heeft de Onderzoekscommissie ook een beroep gedaan op *Van Lanschot Bankiers*. De Luxemburgse dochterinstelling is enkele jaren geleden verkocht aan *Bankinter*, die zich op het in die tijd geldende Luxemburgse bankgeheim beroept. De Onderzoekscommissie heeft via *Eurojust* een beroep gedaan op medewerking van de Luxemburgse autoriteiten, maar voor zover het toen geldende bankgeheim dat toeliet heeft dat geen praktisch bruikbare opbrengst gehad.

Achtergrondstudie

De Onderzoekscommissie heeft het nodig geacht om te kunnen beschikken over een goed overzicht van het wettelijke kader en het beleidskader dat van belang is te achten als context van de onderzochte gebeurtenissen, en daarmee voor de beoordeling daarvan. Zij meent dat zij daarmee ook de lezer van het onderzoeksrapport een dienst zou kunnen bewijzen.

Voor het verrichten van de achtergrondstudie heeft de Onderzoekscommissie opdracht gegeven aan mr. W.S. (Wouter) de Zanger. Het resultaat van zijn werk is neergelegd in de bijlagen 4 en 5.

Hoor en wederhoor

Op 30 oktober 2015 zijn de concepten van de hoofdstukken 1 tot en met 9 voor wederhoor aangeboden aan de opdrachtgever, de minister van Veiligheid en Justitie. Met de minister is afgesproken hoe en in welke mate hij het Openbaar Ministerie betreft bij de wederhoor. Op 2 november 2015 zijn de bijlagen bij dit rapport voor wederhoor voorgelegd aan de minister van Veiligheid en Justitie. Die dag heeft het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een tekstdeel voor wederhoor ontvangen dat specifiek betrekking heeft op het beleidsterrein van dat ministerie. Dit overeenkomstig artikel 6 lid 4 van het Instellingsbesluit. Ook zijn tekstdelen tussen de Erfgoedinspectie en de Onderzoekscommissie uitgewisseld. De Onderzoekscommissie heeft voorts contact opgenomen met H., via zijn raadsman. Op dat contact wordt verderop in deze verantwoording ingegaan.

Feitelijk commentaar is vervolgens verwerkt, waarna de Onderzoekscommissie op 20 november 2015 het onderzoeksrapport heeft vastgesteld.

Erfgoedinspectie

Op 22 april 2015 heeft de Onderzoekscommissie een eerste gesprek gehad met mevrouw Scholte van de Erfgoedinspectie. Op 20 mei 2015 volgde een tweede gesprek, waarin onder andere afgesproken werd om maandelijks informatie uit te wisselen. In de praktijk is dat door uitwisseling per e-mail en telefonisch vaker gebeurd. Op 10 juni, 28 juli, 30 september en 4 november 2015 hebben bijeenkomsten van de Erfgoedinspectie en de Onderzoekscommissie plaatsgehad. De Onderzoekscommissie heeft het intensieve en veelvuldige contact met de Erfgoedinspectie zeer gewaardeerd en spreekt haar dank hiervoor graag uit.

Op 14 juli 2015 heeft het Onderzoekssecretariaat het archief over de IRT-affaire ingezien.

Contacten met H. en diens raadsman

De Onderzoekscommissie heeft kennisgenomen van uitspraken van H. die hij heeft gedaan in *Het Parool* en bij *Nieuwsuur*. Zakelijk weergegeven, liet hij weten geen bezwaar tegen volledige openbaarmaking te hebben. Hij had naar zijn zeggen niets te verbergen. Zie en hoor: <http://nos.nl/artikel/2023964-cces-h-maak-mijn-deal-met-teeven-maar-openbaar.html>

Op 28 mei 2015 heeft de Onderzoekscommissie zich met H. en zijn raadsman verstaan. H. is toen de vraag voorgelegd of hij reeds in de beginfase van haar onderzoek de Onderzoekscommissie zou willen voorzien van relevante informatie.

Het antwoord van H. en zijn raadsman kwam per e-mail op 14 augustus 2015 en hield in dat ‘na ampel beraad met cliënt’ de raadsman en H. hadden besloten ‘geen nadere informatie te kunnen verstrekken in relatie tot onderhavige kwestie’.

De Onderzoekscommissie legde H. via zijn raadsman op 7 oktober 2015 specifieke vragen voor. Op 16 oktober 2015 heeft de Onderzoekscommissie H. uitgenodigd voor een gesprek in de week van 19 oktober 2015. Op 21 oktober 2015 heeft de raadsman van H. kort gereageerd, met een verwijzing naar het eerdere afwijzende e-mailbericht van 14 augustus 2015.

Archivering

Overeenkomstig artikel 12 lid 1 van het Instellingsbesluit wordt het archief van de Onderzoekscommissie binnenkort overgedragen aan de opdrachtgever en ondergebracht in het archief van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Spelling

Voor de spelling heeft de Onderzoekscommissie voor zover nodig teruggegrepen op de vijfde, geheel geactualiseerde editie van het *Trouw Schrijfboek*. De Onderzoekscommissie heeft omwille van de leesbaarheid bij de weergave van citaten waar nodig afkortingen voluit geschreven en evidente spelfouten gecorrigeerd.

Alle bij naam genoemde personen heeft de Onderzoekscommissie eerst volledig genoemd: voorletters, titulatuur, academische graden alsmede voor- en achternaam. Vervolgens alleen met achternaam, waarbij in het geval van vrouwen gekozen is voor de toevoeging mevrouw.

Raadpleging klankbordgroep

Op 9 november 2015 heeft de Onderzoekscommissie het concept-onderzoeksrapport besproken met een klankbordgroep. Deze bestaat uit mevrouw professor mr. T.N.B.M. (Taru) Spronken, hoogleraar straf(proces)recht aan de Universiteit Maastricht en advocaat-generaal bij de Hoge Raad, professor mr. J.P. (Koos) Boer, hoogleraar belastingrecht aan de Universiteit Leiden en professor dr. M.A.P. (Mark) Bovens, hoogleraar bestuurskunde aan de Universiteit Utrecht en daarnaast lid van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

De leden van de klankbordgroep is gevraagd als kritische meelezers de belangrijkste bevindingen, conclusies en aanbevelingen te toetsen. Van het commentaar en de suggesties van de leden van de klankbordgroep heeft de Onderzoekscommissie dankbaar gebruikgemaakt. Het raadplegen van de klankbordgroepsleden had niet draagvlakverwerving tot doel. De leden van de klankbordgroep hebben zich ook op geen enkele wijze aan dit onderzoek, de hierin opgenomen bevindingen, conclusies en aanbevelingen gecommitteerd. De Onderzoekscommissie heeft haar eigen conclusies getrokken en heeft het onderzoek uitgevoerd op de van haar gevraagde en verwachte onafhankelijke wijze.

NOTEN

1 Tweede Kamer, vergaderjaar 2014-2015, 34 000 VI, nr. 84.

Bijlage 10
Over de Onderzoekscommissie

De Onderzoekscommissie Ontnemingschikking bestaat uit mr. dr. M. (Marten) Oosting, mr. F.G. (Frans) Bauduin, mr. J.W. (Jaap) van den Berge en professor mr. M.J. (Matthias) Borgers.

mr. dr. M. (Marten) Oosting (1943)

De heer Oosting studeerde sociologie en Nederlands recht aan de Rijksuniversiteit Utrecht.

Van 1970 tot 1978 was hij wetenschappelijk (hoofd)medewerker aan de Technische Hogeschool Twente te Enschede. Van 1978 tot 1 januari 1980 was hij lector en van 1 januari 1980 tot 1 oktober 1987 hoogleraar bestuursrecht en bestuurskunde aan de Rijksuniversiteit Groningen, faculteit der rechtsgeleerdheid.

De heer Oosting bekleedde van 1 oktober 1987 tot 1 oktober 1999 het ambt van Nationale ombudsman. Hij was van 2000 tot 2009 lid van de Raad van State. Aansluitend was hij (in de afdeling advisering van de Raad van State) staatsraad in buitengewone dienst (2009-2010) en staatsraad (2010-2013).

De heer Oosting was onder meer voorzitter van de commissie die de vuurwerkramp in Enschede op 13 mei 2000 onderzocht. In 2014 was hij voorzitter van de Stuurgroep Integriteitsonderzoek Sint Maarten. Hij is thans onder meer voorzitter van de raad van toezicht van het Diakonessenhuis Utrecht/Zeist/Doorn.

Hij is voorzitter van de Onderzoekscommissie.

mr. F.G. (Frans) Bauduin (1946)

De heer Bauduin studeerde rechten in Groningen. Na zijn RAIO-opleiding (1973-1981) was hij vanaf 1981 tot oktober 2012 in diverse functies werkzaam als rechter in en vicepresident van de rechtbank Amsterdam. Zijn werk lag voornamelijk op het terrein van het strafrecht. Daarnaast houdt hij zich bezig met het medisch tuchtrecht. Hij heeft van 1984 tot 1988 gewerkt bij het toenmalig Hof van Justitie van de Nederlandse Antillen en Aruba. In de jaren negentig werkte hij bij het Joegoslavië-tribunaal.

De heer Bauduin is thans werkzaam als raadsheer-plaatsvervanger in het gerechtshof Arnhem/Leeuwarden en als rechter-plaatsvervanger in de rechtbank Amsterdam.

mr. J.W. (Jaap) van den Berge (1948)

De heer Van den Berge is raadsheer in de Hoge Raad in buitengewone dienst. Van 1970 tot 1973 was hij wetenschappelijk medewerker aan de Rijksuniversiteit Leiden, van 1974 tot 1978 adjunct-inspecteur en inspecteur belastingdienst, vanaf 1976 gedetacheerd bij het ministerie van Financiën, van 1979 tot 1984 wetenschappelijk medewerker van de Hoge Raad, van 1984 tot 1987 rechter in de rechtbank Rotterdam, van 1987 tot 1992 raadsheer in het gerechtshof Amsterdam, van 1992 tot 2001 advocaat-generaal bij de Hoge Raad, van 2001 tot 2006 raadsheer in de Hoge Raad, van 2006 tot 2013 vice-president van de Hoge Raad.

professor mr. M.J. (Matthias) Borgers (1973)

De heer Borgers is na afronding van zijn rechtenstudie aan de Universiteit Maastricht in 1996 als onderzoeker-in-opleiding gaan werken bij de Katholieke Universiteit Brabant (nu: Universiteit van Tilburg). In 2001 is hij daar cum laude gepromoveerd op een proefschrift over de ontnemingsmaatregel. Nadien is hij werkzaam geweest als advocaat bij Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn in Den Haag en als universitair (hoofd)docent aan de Universiteit van Tilburg.

Sinds 1 maart 2006 is hij als hoogleraar straf(proces)recht verbonden aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Met ingang van 1 januari 2016 is hij benoemd tot raadsheer in de Hoge Raad der Nederlanden.

DE ONDERZOEKSCOMMISSIE IS ONDERSTEUND
DOOR EEN ONDERZOEKSTEAM

dr. H.P.M. (Bert) Kreemers (1955) vervulde de functie van secretaris en onderzoeksmanager van de Onderzoekscommissie. Hij studeerde politieke wetenschappen aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en promoveerde op een onderzoek naar de aanschaf van gevechtsvliegtuigen aan de Universiteit Leiden. Hij vervulde eerder functies als secretaris en onderzoeksmanager voor onderzoeken naar seksueel misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk (commissie-Deetman), naar het functioneren van de Inspectie voor de Gezondheidszorg (commissie-Hoekstra), naar de nationalisatie van SNS Reaal (commissie-Frijns/Hoekstra), naar het interne functioneren van de NZa (commissie-Borstlap), naar het gebruik van niet-traceerbare bronnen door een redacteur van het dagblad *Trouw* (commissie-Myjer/Smit) en de strafrechtelijke beslissingen van het Openbaar Ministerie naar aanleiding van de zaak-Bart van U. (commissie-Hoekstra).

mevrouw dr. M.K. (Meyken) Houppermans (1978) studeerde beleidskunde aan de Hogeschool Rotterdam (2000-2004) en sociologie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam (2004-2006). Zij promoveerde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam op een onderzoek naar de kwaliteit van de beleidsvoorbereiding.

Zij was eerder adjunct-secretaris/plaatsvervangend onderzoeksmanager van de onderzoekscommissie seksueel misbruik van minderjarigen in de RK-kerk (2010-2014). Zij was plaatsvervangend secretaris en onderzoeksmanager van de Onderzoekscommissie.

mr. W.S. (Wouter) de Zanger (1988) werkt als promovendus strafrecht aan de Universiteit Utrecht. Hij is verbonden aan het Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen en het Utrecht Centre for Accountability and Liability Law. Zijn onderzoek richt zich op de maatregel ter ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel en de rechtspositie van de betrokken burger bij de oplegging en toepassing van die maatregel. Hij studeerde rechtsgeleerdheid aan de Universiteit Utrecht, waar hij in 2012 de onderzoeksmaster legal research afrondde. Tijdens zijn studie liep hij stage bij het wetenschappelijk bureau van de Hoge Raad, was hij redacteur van *Ars Aequi* en student-assistent op het Willem Pompe Instituut. Hij onderzocht voor de Onderzoekscommissie de (vroegere en huidige) praktijk en wet- en regelgeving van ontnemingen.

mevrouw A.L. (Sandra) Tammes (1961) is opgeleid aan de Hogere Hotel School in Den Haag. Zij vervulde managementfuncties in het internationale hotelwezen en in de uitzendbranche en is sinds 2001 zelfstandig werkzaam. Zij maakte onder andere deel uit van het onderzoeksteam van de adviescommissie opperbevelhebberschap (commissie-Franssen, 2001-2002), de evaluatiecommissie nationalisatie SNS Reaal (commissie-Frijns/Hoekstra, 2013-2014), de commissie Hulp, erkenning en genoegdoening voor geweld tegen minderjarigen in de Rooms-Katholieke Kerk (2014-2015), de onderzoekscommissie intern functioneren NZa (commissie-Borstlap, 2014) en de onderzoekscommissie strafrechtelijke beslissingen Openbaar Ministerie naar aanleiding van de zaak-Bart van U. (commissie-Hoekstra, 2015). Zij zorgde voor de planning, coördinatie en procesbewaking van het onderzoek van de Onderzoekscommissie.

Personenregister

- A., Fouad 60, 328, 405
- Berndsen-Jansen, M.A. 159, 171, 195, 198, 335
- Bie, L.M.P. de 168, 169, 225, 417
- Blieck, J. de 401, 403
- Boer, J.P. 425
- Bolhaar, H.J. 160, 161, 164, 301, 417, 419
- Bovens, M.A.P. 425
- Bruinsma, K. 32
- Brummen, H.A. van 14, 20, 27, 159-169, 174-177, 195-202, 214, 215, 226, 227, 250-254, 273, 274, 334, 335, 417, 419
- Camp, W.G.J.M. van de 13, 124, 127, 149, 154, 157, 171, 181, 205, 210, 211, 248, 271, 333
- Daalen, T. van 77, 95, 195, 244, 332
- Dittrich, B.O. 392, 407, 409
- Doedens, P.H. 14, 27, 42, 44, 51, 59-76, 88, 95, 100, 102, 103, 108, 112, 115, 119, 121-126, 129, 141-143, 150, 151, 153-156, 158, 163, 169, 172, 183, 184, 188, 194, 201, 202, 213, 223, 224, 237-240, 244, 246, 248, 250, 252, 253, 259, 260, 262, 271, 273, 274, 285, 286, 290, 301, 327-330, 332-334
- Ficq, C.R.L.R.M. 59, 68, 417
- Fischer, E. 33, 110, 111
- Galen, P. van 58, 148, 149
- Galjaard, E.O. 207
- H., Anita 298
- H., Cees 7, 8, 13, 15-17, 57, 61, 146, 147, 156-158, 161, 168, 170-176, 188, 191, 194, 196, 199, 202, 203, 206, 208, 209, 213, 223, 224, 226-228, 277, 335, 420
- H., Cor van 68, 207
- Haan, B.J.J. 140, 141, 145, 146, 172, 173, 207-213, 219-221, 223-225, 304
- Haersma Buma, S. van 176, 408
- Hagoort, H.N. 207
- Helder, L.M.J.S. 189-191
- Hiddema, Th. U. 124
- Hofstee, G.T. 127, 128, 130, 182, 300, 356, 417
- Hulsenbek, J.A. 76, 77, 86, 145, 195, 241, 242, 260, 297, 331, 417
- Janssen, S.L.J. 396, 403-410
- K., Ad 44, 312, 405
- K., Bertus 117
- Kamp, H.G.J. 68, 69
- Ketelaar, F.C.J. 220
- Kortering, H.J. 207-209, 304
- Korthals, A.H. 69, 121, 125, 129, 158, 170, 198, 210-212, 246, 295, 296, 298, 300, 330, 333, 387, 391, 408, 417
- Kosto, A. 41
- Kox, M.J.M. 395
- Kuijpers, J.H.L.C.M. 64, 65, 67-70, 77, 86, 109, 123, 136, 140, 145, 147, 169, 201, 202, 209, 210, 224, 240, 260, 300, 329, 330, 332, 334

- Lease, E.G. 53, 116, 201, 417
- M., Ulrich 60, 99, 109
- Miltenburg, A. van 215, 219, 220, 417
- Myjer, B.E.P. 68, 75
- Nispén, M. van 171, 197, 198, 335
- Oekel, J. van 111, 241
- Omtzigt, P.H. 187
- Opstelten, I.W. 7, 8, 15, 27, 147, 148, 150-152, 154, 156, 160, 164, 168, 170, 172, 200, 210, 213, 223-225, 228, 250, 254, 334
- Oranje, J. 207
- P., Jeffrey 35-37
- P., Yet 32-34, 36, 38, 39, 44, 46, 48, 49, 53-55, 102, 104, 105, 107, 108, 112-116, 235, 236, 299, 422
- Pechtold, A. 176, 203
- Poelgeest, B. van 170
- Pol, W. van de 170, 171, 198, 297
- R., Johan van 37-39, 54, 294
- R., Koos 135
- Recourt, J. 158, 159
- Rietkerk, T.W. 13, 124, 127, 141, 143, 149, 154, 157, 171, 181, 205, 210, 211, 248, 271, 317
- Roes, G.N. 147, 163, 164, 166, 168, 169, 176, 214, 224-227, 417, 419
- Rouvoet, A. 383, 389, 390, 408
- Rutte, M. 161, 176, 203, 229, 417
- S., Wim 36, 38, 39, 55
- Schippers, E.I. 206, 228-230, 254
- Scholte, G.P.M. 419, 424
- Segers, G.J.M. 171, 198, 199, 335
- S., Peter La 403
- Slats, J. 124
- Slob, A. 15, 18, 176, 181, 204, 220, 335, 421
- Smit, M. 124, 427
- Sorgdrager, W. 97
- Spronken, T.N.B.M. 425
- Staaïj, C.G. van der 204, 301, 383, 390
- Steenhuis, D.W. 81, 140, 149, 195, 241, 242, 250, 297
- Steur, G.A. van der 16, 159, 187
- Stolk-Luyten, N.C. 175
- Streefland, B.W. 417
- Swagerman, B.J. 75-77, 79-81, 86, 87, 95, 129, 130, 135, 142, 145, 167, 189, 194, 195, 214, 240-245, 249, 251, 259-261, 331, 332, 417
- Teeven, F. *passim*
- Toorenburg, M.M. van 150, 158
- Trip, H. 422
- V., Johan (de Hakkelaar) 35, 44, 52, 56, 59, 60, 117, 129, 147, 208, 209, 237, 258, 259, 270, 295, 327, 328, 417
- V., Marius van der 33, 34, 36, 38, 39, 45, 48, 54, 236, 326
- Valente, J.M. 35, 44, 45, 56, 57, 115, 237, 256, 417
- Vendrik, C.C.M. 160, 161
- Vlist, J. van der 418
- Vlist, J. van der (FIOD) 419
- Vrakking, J.M. 56-59, 62, 64, 68, 70, 71, 75, 76, 122, 129, 166, 186, 229, 237-240, 249, 257-260, 295-297, 326, 330
- Wagemakers, E.Ch.M. 395
- Wiebes, E.D. 134, 177, 246, 417
- Wijkerslooth de Weerdesteyn, J.L. de 73, 75, 95, 121, 122, 127, 158, 183, 298, 314, 315, 401

Wit, J.M.A.M. de 156, 158, 159, 189, 192,
193, 195, 197, 301
Witteveen, M.R. 56, 237, 328, 405
Wolfensperger, G.J. 356, 357
Wolfsen, A. 388, 408
Wortel, J. 8, 35, 44, 50, 56, 57, 76, 115, 124,
212, 233, 237, 256, 327, 417

Z., Charles 56, 124